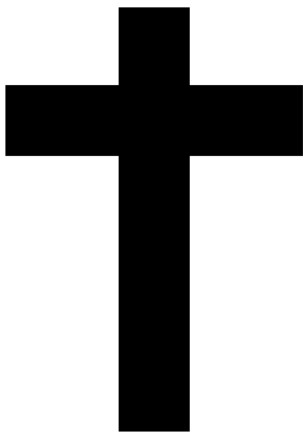

NGÖNËN PEPEWER

The New Testament in the Weri Language of Papua New Guinea

NGÖNĒN PEPEWER
The New Testament in the Weri Language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

copyright © 1984 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Weri

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
ec1ac06d-1c8c-5be3-8326-dcf0ceacd4c2

Contents

Ngönën Pepewer	1
Matiu	3
Maak	56
Luk	86
Son	140
Ngön Yaaö Omnarö	178
Rom	229
1 Korin	253
2 Korin	276
Kalesia	292
Epesas	301
Pilipai	308
Kolosi	314
1 Tesalonaika	320
2 Tesalonaika	325
1 Timoti	328
2 Timoti	335
Taitas	340
Pailimon	343
Ipru	345
Sems	363
1 Pita	370
2 PITA	377
1 Son	381
2 Son	387
3 Son	388
Yut	389
Ënëma Ngönte	391
Bible reading	420

Ngönën Pepewer

The New Testament in the Weri language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Weri long Niugini

Ngönën Pepewer

The New Testament in the Weri language of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1984, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1984 by Bible League International

Web version

© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.

www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Ngönën Pepewer

Matiu

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê ênëmak Matiuuk Yesuu ngön ompyaô epêt refêng ëa. Matiu, yapin nent Liwai, pôp Yesuu ru 12 pôroakaanëp. Pi tektek ngön yaaurôa ngaan retêng ëa pôt Yesuu naë kê oröön pi Anutuu wa ngaöök nimëëpna pôt ngës rëere Yesuu ngön kësang ök ëa pôt retêng ëa. Ngön pôt, Yuta omnarö Yesuun Anutuu Yaô Mëëaup pôt êwat sêpënëak retêng ëa.

Pôt epël wia.

Yesuu ëere körööröere pim wilauta ngönte *1:1-2:23*

Son i yamëaupë ya mënaut *3:1-12*

Yesu i momëen morök elmëaut *3:13-4:11*

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut *4:12-18:35*

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut *19:1-20:34*

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut *21:1-27:66*

Yesuu wal ëak ëö pet elmëaut *28:1-20*

Yesu Kristo pim ëere körööröa ngönte

(Luk 3:23-38)

¹ Yesu Kristo pim ëere körööröa kurment epël. Yesu pi Tewit pim kurmentëakaanëp. Ën Tewit pi Apram pim kurmentëakaanëp.

² Apram pi Aisakë pepap.

Ën Aisak pi Yakopë pepap.

Ën Yakop pi Yutaare pim nangre nanöröa pepap.

³ Ën Yuta pi Peresre Siraë pepap, ën piarpim ëlëp Tema.

Ën Peres pi Esonë pepap.

Ën Eson pi Ramë pepap.

⁴ Ën Ram pi Aminatapë pepap.

Ën Aminatap pi Nasonë pepap.

Ën Nason pi Salmonë pepap.

⁵ Ën Salmon pi Poasë pepap, ën pim ëlëp Reap.

Ën Poas pi Opetë pepap, ën pim ëlëp Rut.

Ën Opet pi Sesi pim pepap.

⁶ Ën Sesi pi omp ak Tewit pim pepap.

Ën Tewit pi Solomonë pepap, pim ëlëp pôt Yuraiaë öng kapirëp.

⁷ Ën Solomon pi Riapoamë pepap.

Ën Riapoam pi Apaisaë pepap.

Ën Apaisa pi Esaë pepap.

⁸ Ën Esa pi Seosapatë pepap.

Ën Seosapat pi Soramë pepap.

Ën Soram pi Asaiaë pepap.

⁹ Ën Asaia pi Sotamë pepap.

Ën Sotam pi Easë pepap.

Ën Eas pi Esekaiaë pepap.

¹⁰ Ën Esekaia pi Manasaë pepap.

Ën Manasa pi Emosë pepap.

Ën Emos pi Sosaiaë pepap.

11 Ën Sosaia pi Sekonaiaare pim nangaröa pepap.
Akun pötak Papilon nga omnaröak Yuta omnaröa naëaan narö wii téak wak
së Papilon yangerak moulmëen pitëm inëen eim wakaima.

12 Yuta omën narö Papilon yangerak wakaima akun pötak Sekonaia Sialtielë
pepap wakaima.

Ën Sialtiel pi Serapapelë pepap.

13 Ën Serapapel pi Apaiatë pepap.

Ën Apaiat pi Elaiakimë pepap.

Ën Elaiakim pi Esoë pepap.

14 Ën Eso pi Setokë pepap.

Ën Setok pi Ekimë pepap.

Ën Ekim pi Elaiatë pepap.

15 Ën Elaiat pi Eliesäë pepap.

Ën Eliesa pi Matanë pepap.

Ën Matan pi Yakopë pepap.

16 Ën Yakop pi Yosepë pepap.

Ën Yosep pi Mariaë ompöp.

Ënak Mariaak Yesu, pim yapinte Kristo pël yema pöp wila.

17 Apramökaan yewaisem wais Tewitëk elën, omën kur pöment 14 yaë. Ën
Tewitëkaan yewaisem wais Papilon omnaröa pit wii téak wak së Papilon
yangerak moulmëa akun pötak ela pöröeta 14 tapël yaë. Ën pitëm Papilon
yangerak wii kaatak saö pörekaan yewaisem wais Yesuu wilaurek oröa
pöröeta 14 tapël yaë.

Yesu Kristoë wilauta ngönte (Luk 2:1-7)

18 Yesu Kristo pim wilauta ngönte epët. Öng Maria Yesu pim ël pöp omp
Yosep pöp koirëpënëak yaö elmëen wëa. Pël äutak piarip yal naën om namp
nerek wëen, Maria pi Ngëengk Pulöök elmëen önga namp tekeri sa. 19 Pël ëen
pim omp yaö elmëaup Yosep pi omën wotpilëp yak Maria omnaröa ëöetak ëö
sëpanëak ëlëep wes momëepënëak kön wia. 20 Yosep pi pël kön wieim ka uraan
Aköpë ensel nampök wangartak oröak piin epël ök mëëa. “Yosep, Tewitë
körööp, ni Maria pim öngaap wë piptaan kas ëengan. Pim önga tekeri sak
wë pipop, Ngëengk Pulöök kaamök elmëenak wë. 21 Pël ëen pi yokotup wilën
pöt pim yapinte Yesu pël mam. Pi tapöpök pim omnaröa ketre saunat ent ë
nuulëak utpetetakaan kama niöpnaap.”

22 Omën nant peene e orö yes epot, Aköp pimtë tektek ngön yaaö omën
naröen ök maan pitëm tekeri wesak ök niaaö aprö ima pötök kë yaarö. 23 “Kat
wieë. Koont öng tek nampök ru yak sak yokot namp wilëpnaa yaë. Pël ëen
pitök yokot pöpë yapinte Emanuel pël mapnaap.” Yapin pöta songönte epët.
“Anutu tiarring wë.” 24 Pël maan Yosep pi wal ëak Aköpë enselëpë ök mëëa pöl
ëak Maria koirä. 25 Pël äutak Maria yokot pöp nawilën wëen Yosep piiring ka
naurön ëa. Pël ëen yokotup wilën pim yapinte Yesu pël mëëa.

2

Këtëpë yengampiaulaan ëwat omën narö Yesuun itaampënëak waisa

1 Omp Erot pim Yutia yangerak omp ak sak wëa pötak Mariaak pörek
Petelem kak Yesu wila. Pël ëen ënëmak këtëpë yengampiaulaan ëwat omën
narö Yerusalem kak së oröak epël pël mëëa. 2 “Runga ngölöp oröaup,

Yuta omnaröa omp ak sêpna pöp e tarék wê? Ten pim tangewes kêtêpë yengampiaulaan oröak wëen itenak yaya manëak yewais,” pël mëëa. ³ Pël maan omp ak Erot pöpre ên Yerusalem kakê omnarö pit ngön pöten kat wiak yaan sak kön selap wia. ⁴ Pël êak omên omp ak Erot pi kiri ar yaaö wotöököröere ên Mosesê ngön kosangotê ngarangk pouröen ngön maan sê pim naë rongan êen ngön pötaan yak pitên, “Kristo pi kak tarék orööpnaap?” pël mëak pëlpël mëëa. ⁵ Pël maanak pit epël mëëa. “Petelem kak Yutia yangerak orööpnaap. Ngön pöt tektek ngön yaaö omên nampök epël retêng éaut.

⁶ ‘O Petelem kak Yutia yangerak wëaurö, arim kak Yutia yangerak ka wia pötê iri naëpan. Pöt arim naëaan omên kësang nampök oröak Israel nem omnaröa ngarangk sêpnaat.’ ”

⁷ Pël maanak omp ak Erot pi ëlëep kêtêpë yengampiaulaan éwat omên pöröen ngön maan pim naë sêen pitên, “Tangewes akun taltak oröak wëen itena?” pöten pëël kat wia. ⁸ Pël êen pit ök maan pi pitên epël ök mëak Petelem kakê wes momëa. “Ar sê kosang ngentiak ap wesak runga pöp koirak pöt kaalak wais neen ök nean. Pël êen neenta sê itenak piin yaya memaan,” pël mëëa. ⁹ Pël maan pit kat wiak sêp wesak kan yesem itaangkên tang peen ngaantak pitêm kêtêpë yengampiaulaan oröak wëen itena pöwes pitêm wet réak sê ruupê ka wieëaö pöta ngaarék leng êak wëa. ¹⁰ Ênak pit tang pöwesên itenak ya kê panê sa. ¹¹ Pël êak ka pöta kakaati sê itaangkên ruupre ên pim ëlëp Maria wëa. Pël êen pit sê rar rê mowesirak yaya mëak pitêm ul keus köröokaan sum kësang yaaö nant, aini koolre kos lolöp kamp yaaöre i kamp ompyaö yaaüt yowe mena. ¹² Pël êak pit rö kan ka uraan Anutuuk wangartak omp ak Erotê ngësêl sêpanëak nga mëak pepanöm maan pit sêp wesak pim naë nasên, kan munt naöök kaalak pitêm kakêl kan sa.

Yesure ëlre pepaar Isëp yangerakê kas sa

¹³ Pit kan sêen Yosep ka uraan Aköpê ensel nampök wangartak oröak piin epël ök mëëa. “Ni wal êak Yesure ëlëp mësak kan kas Isëp yangerakêl sê. Erot pi runga pipop ap wesak mëmpënëak yaë pötaan. Ni pörök sê wê kat wiaan ênëmak nemtok kaalak waisên pël niaanak waisênêen.” ¹⁴ Pël maan Yosep pi wal êak Yesure ëlëp mësak Isëp yangerakêl röök taptakëer kan sa. ¹⁵ Pël êak pit Isëp yangerak sê wëen omên omp ak Erot pöp ênëmak wel wiin akun pötak kaalak waisa. Pöt Aköpê ngönte tektek ngön yaaö nampök ök ëa pöt kê réa. Ngön pöt epët. “Ne nem ruup Isëp yangerak wëen yas maan waisa.”

Erotök maan runga narö kësang panê mên wel wia

¹⁶ Omp ak Erot kêtêpë yengampiaulaan éwat omên pörö pi morök elmëa pöten kön wiak ya sangên kaö pan ëa. Pël êak pim omên naröen maan pit sê Petelem kakre ka kot naë wieëa pötê yokot kot narö krismaki nentepar il newasên pörö pourö mên won wesa. Pöt éwat omnaröa tangewesi oröen itenak ök mëëa akun pöten kön weswes êak ök maan sê mên won wesa. ¹⁷ Akun pötak tektek ngön yaaö omên Seremaia pöpê ngön ëa pöt kê oröa. ¹⁸ Pöt epët.

“Rama kakaan ingre këlêl kaö panê yaan kat wia.

Öng Resel pim ë körööröak pitêm rungaaröaan yaköm êen ing aima.

Pël yaëen omnaröak yok pangk pit wiap nemowasên ëa.

Pöt pitêm rungaarö wel wia pötaanök.”

Yesure ëlre pepaar Isëp yanger sêp wesak kaalak sa

19 Omp ak Erot pöp wel wiin Aköpë ensel namp kaalak Yosepë naë oröak wangartak epël ök mëëa. 20 “Omën rungaap mëmpënëak ëa pörö yok wel wia. Pötaanök piar ëlëp mësak Israel yangrakël sè.” 21 Pël maan Yosep pi wal ëak Yesure ëlëp mësak Israel yangrakël sa. 22 Pël ëak pi kat wiin Akeleas pöp pim pepap Erot pim urtak Yutia yangera omp ak sak wëa. Pël ëen pi we pöökël sè öpnaaten kas ëa. Ënak Anutuuk piin wangartak pepanöm maan pi pörek sëp wesak Yesure ëlëp Kalili yangrakël mësak sa. 23 Pël ëak pit sè ka naöökë yapinte Nasaret pël ya pöök wakaima. Pöt Anutuu tektek ngön yaaö omën naröa Yesu pimëen ëa pöt kè oröa. Ngön pöt epët. “Omnaröak piin Nasaret omnamp pël mapnaap.”

3

Son i yamëaup Anutuu ngönte ök aima (Maak 1:1-8; Luk 3:1-18; Son 1:19-28)

1 Akun pötak Son omnarö i yamëa pöp oröak Yutia yang omën wonrek Anutuu ngönte ngës réak epël ök maima. 2 “Anutuuk tiar wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanöm yes. Pötaanök ar lup kaip tiak utpetat sëp wesak kasëng meneë.” 3 Son pöpön Anutuu tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpök ngön epël ëa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.
'Aköpëen kanö wotpil weseë.
Ngësak ompyaö panë weseë.’ ”

4 Son pöp pim ulpëen kosangëp pol kamel ëpötök ket ëak mëak wëa. Pël ëak pol koröpöök yepat ket ëaö naö ureëa. Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëen neima. 5 Yerusalem kakaanre Yutia yang poutëaanre Yotan i pouuk ka wiewëa pötëaan omnarö pim naë sè rongan ëa. 6 Pël ëak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yotan imeri i momëa.

7 Son pi itaangkën Parisiire Satusi ngönën omën narö kësang puuk i momëëpënëak yesën itenak pitën epël ök mëëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ëa pöt naalniipan. 8 Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëer omnaröak arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. 9 Arimtë könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö koröp orööpnaat. 10 Anutu pim iner këra songöntak wia. Pöwer këra nement ulöp ompyaö nautön ëëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.

11 “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epöpök pim ing korötepar yok pangk wak nasëngan. Ne ar lup kaip tiak arim utpetat sëp wasënëëtaan i yaaptaring yanimë. Ën puuk pöt ar Ngeëngk Pulöök i ket ëak nimëen esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. 12 Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut wä pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak unönre söksök pöt wa top ëak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa (Maak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Akun pötak Yesu pi Kalili yangër sëp wesak Sonök i momëëpna yak Yotan i pouukë sa. 14 Pël ëen Son pi ke mourak piin epël ök mëëa. “Ni oröpmorëen nook i nimëëmëak yenëaan? Ne omën pasip, ën nuukëer omën kaöap. Pötaan nuukëer yok pangk ne i nemëëmëëp. Pël ëautak ni nook i nimëëmëak waisan.”

¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël ök mëëa. “Ni peene kat newiak pël ëëm. Tepër wotpil wesak Anutuu ngön pout ngaarëk öpëa pöt pangk ëëpnaat.” Pël maan Son kuure mak mëak i momëa.

¹⁶ Sonök Yesu i momëën pi akun tapëtakëër imeriaan oröak itaangkën kutömwer këm nga ëën Ngëengk Pulö int ekëpë ök sak pim rangk irë ngentia.

¹⁷ Pël yaëën kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë.”

4

Setenök Yesu morök elmëa

(Maak 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ Setenök Yesu morök elmëëpna yak Pulöök Yesu mësak së yang pultak omën won panëërek moulmëa. ² Pël ëën Yesu pi kaömp nanën wë këtre röök akun 40 pël ëak sa. Pël ëën ënëmak pi këënëën elmëa. ³ Pël ëën Seten pi oröak morök elmëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëën në.” ⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir kaip tiak epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pöt pëënök omnaröa wëwëet nanimpan. Anutuu këmtakaan pim ngön äaut pout ngaarëk weim öpna pöpökëër wëwë om wakaim öpnaap.’” ⁵ Pël maanak Setenök kaalak Yesu pi mës wak së Yerusalem ka kësang ngëengköökë ngönën tup kaöeta möröök moulmëak ⁶ epël ök mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök öngkrek sörok ola. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. ‘Anutu pi pim enselöören maan ni ngarangk elniipnaat. Pël ëak këlötök nim ingesi niwalpanëën pitök morötök akaak elniipnaat.’” ⁷ Pël maan Yesu pi kaalak kangiiir epël mëëa. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp Anutu kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.’” ⁸ Pël maanak Seten pi kaalak Yesu mës wak së rosir wali panë naöök moulmëak omnaröa kaare yang poutre ën pitëm omnant ompyaö poutön pet elmëak ⁹ piin epël mëëa. “Ni nemëën rar rë nowesirak yaya neamë pötak ne e yangerakë omën ompyaö epot pout nimpaat” mëëa. ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Seten, ni mop wiak kama së. Pöt ngönëntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëën elmëëm.’” ¹¹ Pël maan Seten pi yok Yesu pörek sëp wesak kan sëën ensel narö së pi kaamök elmëa.

Yesu Kalili yangerak ya ngës rëak mëna

(Maak 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² Yesu pi kat wiin Son pi omën naröak wak wii kaatak moulmëën wë pël maan Yesu pi Kalili yangerakë sa. ¹³ Pi Nasaret kak sëp wesak Kapaneam kak së wakaima. Ka pö i kaöökë öök Sepulanre Naptalai yang pöraarë tekarak wieëau. ¹⁴ Pël ëën Anutuu ngönte tektek ngön yaaö omën Aisaia pöp pim ök ëa pöt kë oröa. Pöt epët.

¹⁵ “Sepulanre Naptalai yang pöraarë,
i kaöökë naë, i Yotanë nal komuntakël,
Kalili yang ngönën wonöra wëaurek,

¹⁶ omën narö pörek koutak wëa pörö
pit yok ëwa kësangöön itena.

Ën omën pörek koutak wë wel wiak kö sëpënëak yaaö pöröa naë
ëwaö yok oröa.”

¹⁷ Akun pötak Yesu pi ngës rëak ngönën epël ök maö ima. “Anutuu wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanön yes. Pötaanök ar lup kaip tieë.”

Yesuuk omp 4 ëak ngön maan pim ënëm sa

(Maak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Yesu pi Kalili i kaö pööké pouuk yesem itaangkên omp nanang naar, namp Saimon pim yapin nent Pita, ên pim nangap Êntru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Pöt piarip i kaö animaurö korak wes meäk mon wa pël eim wëa. 19 Pël yeem wëen Yesu pi piaripön ngön meäk epël mëëa. “Arip nem ênem waiseë. Pël êen nook aripön arpim i kaö animaurö yewan pi tapël omnaröeta önëen niulëëmaan.” 20 Pël maan piarip teëntom panë piarpim iiröt om wiak pim ênem sa. 21 Pël êen pi kaalak yesem itaangkên omp nanangên munt naar, piarpim peparing i kaö wang naööké rangk wë iiröt ompyaö yewasên itena. Piarpim yapintepar, namp Sems, namp Son, ên piarpim pepap Sepeti. Pël êen pi piaripön pim ênem sêpênëak mëëa. 22 Pël maan piarip teëntom panë piarpim pepapre wangaö sêp wesak Yesuu ênem sa.

*Yesuuk ngönën ök meäk omën kësang pan këékë mowesa
(Luk 6:17-19)*

23 Yesu pi Kalili yangerak ka wieëa pötë sê omnaröen ngönën tupötë kakaati Anutuuk ngönte ré moulak pim wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök meäk omën yauman ke nentere nent yaaö pöröere omën koröp lup nantë utpet ëa pörö pourö këékë moweseima. 24 Pël êen Yesu pim pël yaaö pöta ngönte aö yesem Siria yangerak oröön yang pör pangk ëa. Pël êen omën pörök wëaurö pöten kat wiak pitëm yauman omën pourö pim ngësë mësak sa. Yauman omën pörö, narö yauman ke nentere nent waurö, ên narö këlangön ke nentere nent kat yawiaurö. Ên këlangön kat yawia pörö, narö urmerarö pitëm lupötë wëaurö, narö om pas kawi ngentiak reireë ureim wëaurö, ên narö kosat kël waurö. Omën yauman piporö pourö pit pim naë mësak sêen këékë moweseima. 25 Pël yaëen Kalili yangerakaanre Tekapolis yangerak ka 10 pötëaanre Yerusalem kakaanre Yutia yangerakaanre i Yotanë nal komuntakëlaan omën kësang pan pim ênem ëa.

5

Yesu pi rosiraöök isak ngönën ök mëëa

1 Yesu pi omën kësang panë pim ênem sa pöröen itenak rosir naöök sê wel aisëak wëa. Pël êen ruurö pim naë sa. 2 Pël êen pi ngës réak ya rë moulak pitën epël ök mëëa.

*Omnaröa ërëpërëp ëëpnaata songönte
(Luk 6:20-23)*

3 “Omën pitëmtë lupötön kön wiin ompyaut won yaë piporö Anutuuk wa ngaöök yemomë. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

4 “Omën ingre ya ilak aim wë piporö Anutuuk wiap mowasëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

5 “Omën ya wiapring wë piporö yang ngolöpra omnantëen yaö sëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

6 “Omën wëwë wotpilte öpnaaten kent êen wëë yengenti piporö Anutuuk wëwë wotpil pöt mangkên öpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

7 “Omën karuröaan yaköm yaalmëa piporö Anutuuk yaköm elmëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

8 “Omën lup kölam wë piporö Anutuun itaampnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

9 “Omën mayaap wiaapnaataan wëë yengenti piporöen Anutuuk pim ruurö pël mapnaat. Pötaanök pit ërëpërëp ëëpnaarö.

10 “Omën pitëm wëwë wotpil yaaö pötaan omën munt naröak utpet mowasën këlangön kat wiipna piporö Anutuuk wa ngaöök momëëpnaat. Pötaanök pit ërëpërep ëëpnaarö.

11 “Ën naröak itaangkën ar nem ënëm yeëan ëën pöt ökre was niaöre utpet elniire ngön utpet ke nentere nent ngön kaar niaäo pël yaëën pöt ërëpërep ëënëët. 12 Pöt naröak tektek ngön yaaö omën ngaan wakaima pöroaan utpet ke pil elmëeimauro. Pötaanök pitök peene ar pil yaalniin pöt, ‘Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,’ pël weseë ya kë sak ërëpërep ëën.”

*Anutuu omnarö tomunatre ëwaöökë ökörö
(Maak 9:50; Luk 14:34-35)*

13 “Tomunat polötë olaan söp naën yaë pöl ar yangerakë omnarö utpet ëëpanëak kaamök yaalmëaurö. Pël yauröak tomun pötë misëngö som sak wiaan tiar töl ëak kaalak misëng wasën pangk ëëpën? Pël naëngan. Tomun som ke piltak omnant pangk misëng newaspan. Pötaanök wa moolaan omnarö ing mësaö kan ing ëëpnaat. Ar ngön epët kasëng menak pöt tomun misëng won pöta ök sënëët.

14 “Ën es ëwaöök rö kanötë omnarö kaamök elmëën kamtaöök yes pöl ar yangerakë omnarö Anutuu ënëm sëpënëak kaamök yaalmëaurö. Ar ka naö rosiraöök wieëa pöökë ökörö. Ka pö ëlëëp wi naöpan, om tekeri wiaan omnarö maimerekaan pangk itaampnaat. 15 Ën omnarö esuwes mangiak kapita öngpök namëëpan, ngaarëk wasën kakaati ëwa ëaan omën kakaati wëaurö omnantön pangk itaampnaat. 16 Arim omnant yaaut esuwesi ök ëëp. Omnarö itenak arim Pep kutömweri wë pöpë yapinte ngaarëk wak isak apnaan omën ompyaut ëëë.”

Anutuu ngön kosangta ngönte

17 “Arök ne Moses pim ngön kosangötë tektek ngön yaaö omnaröa ngönöt wa moolamëak waisan pël wasnganok. Ne pipot wa moolamëak newaisënp. Ngön pi tapöt kë orööpënëak waisaup. 18 Ne yaap pan niamaan. Kutömrë yang epweriar won nasën wiaan Mosesë ngön kosang lup kot nent ap nasëpan, pout kë rapnaat. 19 Omën Mosesë ngön kosang lup kot panë nent wa moolëak naröen tapël ëëpënëak mapna pöro pit omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa ikanöök öpnaarö. Ën omën ngön pöt pout ngaarek wak naröen tapël ëëpënëak mapna pöro omën Anutuu wa ngaöök momëëpnaaröa naë kaö sak öpnaarö. 20 Ne niamaan kat wieë. Arim Anutuu ngönte ngaarëk wak wëwë wotpil yaaö pötak omën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnaröa pël yaaö pöt il newasën ëëpna pöt ar Anutuu naë rë olëak wëen wa ngaöök nanimëëpan.”

*Ya sangën yaauta ngönte
(Luk 12:57-59)*

21 “Ëaröen ngön ök mëëa pöt ar yok kat yawiauro. Pöt epët. ‘Ni nim karip mëngkanok. Ën ni namp pël ëëmë pöp ngön yaatak oröömëëp,’ pël yaan kat wi yeë. 22 Ën nook pöt ök niamaan kat wieë. Omën namp pim karipön ya sangën ëëpna pöp pi ngön yaatak orööpnaap. Ën namp pim karipön utpet wesak mapna pöp pi ngarangk wotöököröa naë oröak ngön ya mëmpnaap. Ën namp pim karipön, ‘Kaökäö,’ kip mapna pöp pi es parëaöökë yaö sëpnaap. 23 Pötaanök ni omën nant Anutuun kiri wiimëak wak së kiri yawiaurek wë kön wiin nim karipëën utpet elmëën pi niiring ngön wieëaupök ëanëën pöt 24 sëp mowasum. Pël ëak om kiri yaauta naë wiak kaalak së. Pël ëak nim karipring arpim ngön wieëa pöt wilak wotpil wesak sëak Anutuun yowe wiim.

25 “Ën omèn nampök ni ngön yaatak nuulëepënëak yaan pöt ngön yaaurek nasèn wieëaar ngön pöt teentom ë pet irak ngöntrë kar ëëë. Pöt puuk ni omèn ngön ë pet yairaupë moresi nuulëën polisöröa moresi wes nimëën wii kaatak nuulnëëpanëën. 26 Ne yaap panë niamaan kat wi. Ni pörëk wë teënt naaröongan. Nim karipë kangut pet pan ir olëakök oröömëëp.”

Öngre omp wëwëet utpet yawesauta ngönte

27 “Ngön kosang nent yaan ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok.’ 28 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omp namp öng nampön itenak kent kön wiin pöt yok könöök öng ngësëp sëp yewas. Pël ëak öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun yokoïr. 29 Ën omèn nent nim it yaapkëök itaampë pötak wak weru nuulaan utpet ëëmëak yeem pöt it pö ti moölam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëën koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëër ompyaö. 30 Ën nim mor yaapkëewësök kentöökë ënëm ëak utpet nent ëëmë pöt nim mor pöwes kama il moölam. Pöt koröp kaö nentak elniin utpet ëak nim koröp pou es parëaöökë sëpanëën koröp kaö kopët pöt won wasumë pötakëër ompyaö.”

Öngre omp wes yamëauta ngönte

(Matiu 19:9; Maak 10:11-12; Luk 16:18)

31 “Ngön kosang munt nenteta epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omp namp pim öngöp wes mëëpënëak pöt öngre omp yailauta pepewer pim öng pöp mamp.’ 32 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Omèn namp pim öng omp nga naën yaaupök wes mëëpna pöt pim pël elmëëpna pötaan öngöp omp munt namp yokoïrem öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëa pöp koirëpna pöt piita öngre omp ë ngön kosangët ilap riak saun koirëpnaat.”

Tiar ngön nent kosang wasëpenëak ngaarëkël wesak angan

33 “Ën ngön kosang munt nent ëaröen ök mëëa pöt ar yok kat yawiaurö. Pöt epët. ‘Ni omèn nent ëëmëak Aköpë ëöetak kaar kosang wesak anganok. Omèn nent pël ëëmëak pim ëöetak kosang wesak pöt ngaarëk wëën këët orööp.’ 34 Ën nook pöt, ök niamaan kat wieë. Ar ngön nent kosang wasëneak ngaarëkël wesak yaap pël anganok, won pan. Ar kutömweriil wesak kosang wasnganok. Kutöm pöwer Anutu pim wëauwer pötaanök. 35 Ën e yangerakëlta mëak kosang wasnganok. Yang epëreta Anutu pim ingesiarë urte pötaanök. Ën Yerusalem kakëlta yapin mëak kosang wasnganok. Yerusalem pö Omp Ak kaöapë ka kësangö pötaanök. 36 Ën nim kepönöökëlta ngön nent kosang wasnganok. Nuuk yok pangk kepön ëp naön maan koöre kölam naëpan pötaanök. 37 Ar omèn nent ëënëak pöt om, ‘Mak, ne pël ëëmaap,’ pöt pëën an. Ma omèn nent naën ëënëak pöt om, ‘Won, pël naëngan,’ pöt pëën an. Arim omèn nantëël mëak kosang wasëneak ngön munt nant anë pöt Setenë naëaan orööpnaat.”

Omèn nampök utpet yaalniin pöt kangiiir elmëëngan

(Luk 6:29-30)

38 “Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Omèn nampök nim it naö utpet nuwasën pöt kangiiir pim naö utpet mowasumëëp. Ën omèn nampök nim kë naö nitiin pöt kangiiir pim naö motiimëëp.’ 39 Ën nook pöt, epël niamaan kat wieë. Omèn nampök ni utpet yaalniin pöt kangiiir elmëënganok. Ën omèn nampök nim kerëm yaapkëetak nimöön pöt katnëëteta nimööpnaan mowasum. 40 Ën omèn nampök nim ulpëën iriip öpënëak ngön

yaatak nuulëak ngön nent nimëen wesak niaan pöt ulpëen rangkëëpta përe mamp. ⁴¹ Ën omën kaö nampök kan mëntöök omën nant wak sumëak kosang wesak niaan pöt nuuk kan waliöököl wak sum. ⁴² Ën omën nampök ni omën nant pi mampëak kimang yeniaan pöt mamp. Ën nampök nim naëaan omën nant yaam öpënëak yaan pöt keimön ëënganëp mamp.”

Köore tokörö lup sant elmëëpa

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Ngön kosang nent epël yaan ar yok kat yawiaurö. ‘Nim karipön lup sant elmëem. Pël ëak nim köore toköpön kaaö elmëem.’ ⁴⁴ Ën nook pöt, ök nimaan kat wieë. Arimëen köore tok yaalniaurö lup sant elmëen. Ën utpet yaalniaurö Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang man. ⁴⁵ Ar omën ke pilöt ëënë pöt arim Pep kutömweri wëaup pim ru panë sënëet. Pöt puuk pim këtëpön maan omën utpetere ompyaö pouröa rangk yema. Ën pi tapöpök pim kopiirenta maan omën wotpilre korar pouröa naë yepel. ⁴⁶ Arën lup sant yaalniaurö kanggir elmëenë pöt Anutuuk ompyaut nimpnaat ma? Won. Utpet yaaurö pitta lup sant tapël elmë yaë. ⁴⁷ Ën arimtë karuröenökëer sant mowasënë pöten kön wiin arök omën muntarö il wesak ompyaö ëen sa ma? Won. Omën ngönën wonörö pitta sant tapël mowas yaë. ⁴⁸ Pötaanök arim Pep kutömweri wëaup pöpë ompyaö wotpil wë pöl arta ompyaö wotpil wë arim köore toköröen ompyaö mowesim ön.”

6

Omën il ngentingenti yaaö pörö kaamök yaalmëauta ngönte

¹ “Ar arimtën ngarangk këkë ëen. Arim ngönën yaat omnaröa ëöetak pit itenak arën kön wiin ompyaö ëëpna pöl wesak mëngkanok. Pël ëënë pöt arim Pep kutömweri wëaup kön wiin ompyaö naën ëen ompyaö kangut naningkën ëëpnaat.

² “Ni omën il ngentingenti yaurö omnant kaamök elmëemëak pöt kaar yaauröa ök elmëënganok ëlëëp mamp. Kaar omën pörö pit omën muntaröak itenak pitëmëen wak isak apëna yak omën il ngentingenti yaurö kaamök ëak omnant ngönën tupötëere kamtatë omnaröa itöök yemengkaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën ëëpnaarö. ³ Ni pöt omën il ngentingenti yaurö kaamök elmëemëak pöt omnant ëlëëp panë wesak mamp. Nim mor yaapkëewesök omnant yemangkën katnëewesi ewat nasën ëëpna pöta ök karuröak nim mampëëtön ewat nasën ëëp. ⁴ Ni omnant ëlëëp mampë pöt nim Pep omën ëlëëp pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat.”

Anutuun ök yamëëauta ngönte

(Luk 11:2-4)

⁵ “Ar Anutuun ök manëak pöt kaar omnaröa yaaul ëënganok. Pit omnaröak itenak pitëmëen wak isak apëna yak ngönën tupötë kakaatiire kamtatë, omnaröa itöök, tauëë Anutuun ök mapnaaten kent yaaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit ënëmak Anutuuk kaalak kang munt nant nemangkën ëëpnaarö. ⁶ Ar Anutuun ök manëak pöt arimtë kaatë kakaati së kan wariak arim Pep ëlëëp wë pöpön ök man. Pël ëënë pötak arim Pep ëlëëp yamëëautön ityeengkaupök kangut nimpnaat.

⁷ “Arim Anutuun ök yamëëautë ngönën wonöröa ök ëak ngön paspas nent nent kësang anganok. Pitëm pël yaaö pöt, pitëmtok kön wiin ngön wali

yemaan Anutuuk kat mowiipnaat wesak pël yaaurö. ⁸ Ar pitëm ök eënganok. Pep piin kimang nemaan wëen arim ap yewesautön ewat yaaup. ⁹ Pötaanök ar Anutuun epël ök man.

‘Tenim Pep kutömweri wëaup,
nim yapinte ngëengk wiaap.

¹⁰ Ni wais wa ngaöök nimë.

Kutömweri wëaurö nim këm ngön ngaarëk yeö pöl e yangerak wëaurö teenta tapël eëneäk kent yaë.

¹¹ Ni peene kët epta könkön kaömp nimp.

¹² Tenim saunatë kangut kërë nuula.

Tenökta omnaröa saun tenimëen yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pötaanök.

¹³ Moröktak nuulëenganëp,
pim naëaan ent ë nuulë.’

¹⁴ “Yaap, ar omnaröa arimëen utpet elniauta kangut kërë moolanë pöt arim Pep kutömweri wë pöpökta arim utpet yaautë kangut kërë nuulapnaat. ¹⁵ Ën ar omnaröa arimëen utpet elniauta kangut kërë nemoolaan eëne pöt arim Pepap puukta arim utpet yaautë kangut kërë nanuulaan eëpnaat.”

Kaömp ngës olëak wëauta ngönte

¹⁶ “Ar Anutuun yak kaömp ngës olëak pöt omën ngön kaar yaauröa ök koöre sap ëak önganok. Pit kaömp ngës olëak wë pël yaëen omnaröak pitën itenak wak isak apëna yak koöre sap ëak wëaurö. Ne yaap yeniak. Omnaröa pitëmëen wak isak yaaö pötök pitëm kangut yok yemangk. Pötaanök pit puorö ënëmak Anutuuk kaalak ompyaö kang munt nant nemangkën eëpnaarö. ¹⁷ Ar kaömp ngës olanëak pöt arim wëaul uwari mëak arim këere wot kanöt iirën. ¹⁸ Arim kaömp ngës olëak önë pöt, omnaröak itenak ewat nasëpan, arim Pep ëlëeptak wë pöpökëer itaampnaan pël eën. Pël eëne pötak arim Pep ëlëep pipotön ityeengkaupök ompyaö kangut nimpnaat.”

Omën ompyaut wieëauta ngönte (Luk 12:33-34)

¹⁹ “Ar yangerakë omnant iwal ka ëere kumkum ë, omnaröak ka pör menak kékain wë pël yaaut kësang wiak önganok. ²⁰ Anutuuk arimëen omën ompyaut kutömweri ningkën önëen omën ompyaut ëë. Kutömweri pötökëer iwal ka ëere kumkum ë, ën omnaröak ka pör menak kékain wë pël naën yaaut. ²¹ Arim omën ompyautë wia pörëkël arim könötta wiaapnaat.”

Tiarim itöörar koröpöökë rampewesi ök (Luk 11:34-36)

²² “It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. ²³ En arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat. Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö olapna pöt koö pöt sasa kësang panë olëaapnaat.”

Tiar Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan (Luk 16:13)

²⁴ “Omën nampök yok pangk omën omp ak naarë inëen naën eëpnaat. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar elmëëpnaat. Won eën pöt, kangiiir nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat. Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk namëngkan.”

Kön selap yaauta ngönte
(Luk 12:22-31)

²⁵ “Pötaanök ne arën epël ök yeniak. Ar arimtë wëwëetaan kön selap äak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen? Ma iit tarëkaan öpen?’ Ën koröpöonta kön selap äak epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’ Kaömp pöt këët won, wëwëetakëer këët. Ën ulpëenre poë koröp pöt këët won, koröpöökëer këö. ²⁶ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömp ngëntak nëere wa peram wi pël naën yauröak arim Pep kutömweri wë pöpök kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. ²⁷ Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap äak kot nent wali wes ulmëepën sa ma? Won. ²⁸ Ën ar tol ëënak ulpëenre poë koröpötëen kön selap yeë? Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëen ya namëngkën yaë. ²⁹ Pël yaëetak ne epël ök yeniak. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën. ³⁰ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë. ³¹ Pötaanök ar kön selap äak epël anganok. ‘Tiar kaömpöt tarëkaan öpen?’ ma ‘Iit tarëkaan öpen?’ ma ‘Oröpötök kör koëpen?’ pël angan. ³² Omën ngönën wonörö pit omën pipotëen kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirëneën iire kaömp nënë pöten kön wiak nimpnaat. Pötaanök omën pipotëen kön selap ëëngan. ³³ Ar pöt, wot réak Anutuuk wa ngaöök nimëen wëwë wotpil pim önëak niia pöt önëen weë ngentieë. Pël ëënë pötak yangerakë omën pipotta koir nimpnaat. ³⁴ Pötaanök omën nant ëlpamök orööpna pötön peene kët eptak kön selap ëënganok Wangam kan orööpna akun pötakökëer omën pötön kön wiin. Ën kët nantë könömöt yaaröön yok pangk pötëen kön wiinëet.”

7

Omnaröa wëwëat wël yaauta ngönte
(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ “Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl ar elniipanëen omnarö kom äak ngön ë pet yairaupë yaë pöl elmëëngan. ² Arök omnaröaan ngön ya ke nal wesak mompunë pöt Anutuuk kangiir ke tapël wesak arimëen elniipnaat. Ën arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuuka tapël kaip ti nimpnaat. ³ Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? ⁴ Nimtëöök om wiaan ni tol äak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ ⁵ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök këëkë iteneë nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.

⁶ “Omën utpet kentöröa ök pörö Anutuu ngön ngëëngkët köntak mengkanok. Pël ëënë pöt arim ë rangiat ent äak polöröa naë olanë pöta ök yaë. Ënak pol pörök ing samsam yeem kaalak kaip tiak arimënt kant nimpnaat.”

Anutuun ök yamëëauta ngönte
(Luk 11:9-13)

⁷ “Kimang maim olëak omën këët önëët. Ngaöl ëeim sëak këët koirëneët. Kanwer körangkörang maimën të niwiipnaat. ⁸ Anutuun kimang yamëëauröak omnant yeö. Ngaöl yaurö Anutuu naëaan këët yokoir. Kanweri körangkörang yamëëauröaan Anutuuk të yemowi. ⁹ Arim naëaan

runga namp kēēnēēn pepapōn kaōmp kimang maan kēlō kor mampēn ma?
 10 Ma animautaan kimang maan kamal utpet namp wa mampēn ma? Won.
 11 Ar omēn utpetarōak arim rungaarō omēn ompyaut men yeē pōl arim Pep
 kutōmweri wē pōpōk il niwesak omēn piin kimang manē pōrō omēn ompyaut
 kaō wesak nimpnaat.

12 “Arim omnarōak omēn ompyaut elniipēnēak kent kōn yawi pipēl arōk
 kangiiir pitēn elmēēn. Ngōn piptak Mosesē ngōn kosangōtre tektek ngōn yaaō
 omnarōa ngōnōt kepōn erēn ēak wia.”

Wēwē kosangta kanēr kotur

(Luk 13:24)

13 “Ar kan koturak ilēak wēwē kosangta kanōōk sēn. Kō yesaurekē kanēr
 kaōer, ēn pōrekē kanō kaōaō. Pōtaanōk omēn selap ilēak yesau. 14 Ēn wēwē
 kosangtakēl yesa kan pōr kotur. Kan pōōk sēpenēak pōt pomp ēak omēn selap
 won kopēt nampnampōk koirak yesau.”

Tektek ngōn yaaō kaar omnarōaan ngarangk kēēkē ēēpa

(Luk 6:43-44; 13:25-27)

15 “Ar tektek ngōn yaaō omēn kaarōrōaan ngarangk kēēkē ēēn. Pit arim naē
 wais wēēn ar pitēm korōpōtōn pēēn itenak pitēn kōn wiin pol sēpsēpōrōa ōk
 ēpre wiap yaauro pēl wasēnēēt. Pēl ēēnēetak pitēm lupōtē kent tokōrōa ōk
 nga panē wia. Pōtaanōk ar utpet niwasēpnaarō. 16 Ar pitēm omnant yaautōn
 itenak songōnten ēwat sēnēēt. Pōt wēleri ēēr nautpan. Ēn rakēsāōōk kasu
 nautpan. 17 Kēra ompyaut ulōp ompyaurō yaut. Ēn kēra utpetat ulōp utpetarō
 yaut. 18 Kēra ompyautōk ulōp utpetarō nautpan. Ēn kēra utpetatōk ulōp
 ompyaurō nautpan. 19 Ēn kēraat ulōp ompyaurō nautōn ēēpna pōt ku tiak
 es marēn kotōpnaat. 20 Pōtaanōk tektek ngōn yaaō omēn kaarōrōa omnant
 yaautōn itenak pitēm songōnten ēwat sēnēēt.

21 “Ar epēl kōn wiingan. ‘Omēn neen, “Nem Akōp,” pēl yenēa pōrō pourō
 Anutuu wa ngaōōk yamēautak ilapnaarō,’ pēl wasngan. Nem Pep kutōmweri
 wēaupē kentōōkē ēnēm yaaō pōrōakēēr pēl ēēpnaarō. 22 Ēnēmak akun kaōaōōk
 omēn kēsang wais neen epēl neapnaat. ‘Akōp, ten nim urtak wē Anutuu
 ngōnte ōk aōre omēn narōa lupōtēaan urmerarō waō ē momēēre omēn weēre
 kosang it ngolōp kēsang nant pet ē pēl eimaut.’ 23 Pēl neaan ne pitēn epēl
 memaap. ‘Utpet omnaarō aē, ne arēn kōpēl. Ar mop newiak kama seē.’ ”

Ka ōk yarēauta songōn nenteparē ngōnte

(Luk 6:47-49)

24 “Omēn nem ngōn epēt kat wiak ngaarēk ōpna pōrō pit omēn kōn ompyāō
 wieēaup ka weit ōk rēa pōpē ōkōrō. 25 Pēl ēēn kopi kēsang panē pelak i nga
 urak kent kēsang nempel mōak ka pōt tōōl noolaan ēa. Pōt ka pōta wapōt
 yang weitak wesirak taē ē ulmēa pōtaan. 26 Ēn omēn nem ngōn epēt kat wiak
 ngaarēk naōn ēēpna pōrō pit omēn kaōkaup pim kaat i kosemeri pisōōk ōk rēa
 pōpē ōkōrō. 27 Pēl ēēn kopi kēsang panē pelak i nga urak kent kēsang nempel
 mōak ka pōt tōōlak sasa utpet wes olēa.”

28 Yesu pi ngōn epēt ōk mē pet yairēn omēn pim naē wa rongan ēa pōrō
 pourō pim ngōn pōtaan yaan panē sa. 29 Pōt pi pepapōk ōngpōkōt wa kotiak
 maan ngōn kosangōtē ngarangkōrōa ngōn yaaut il mowesa pōtaanōk.

8

Yesuuk omēn kēsē ēa namp ompyāō mowesa

(Maak 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ Yesu pi rosiraöokaan kaip tiak yengmaan omèn rongan kësang pané nempel pim ènèm sa. ² Akun pötak omèn kësè ëa namp pim naè sè rar rè mowesirak epèl mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.” ³ Pël maan Yesu mores el mëak pim rangk mowiak epèl mëëa. “Pël elniimëak yeërek ompyaö sè.” Pël maan tapëtakëer pim kësëat won sa. ⁴ Pël èën Yesuuk piin ngön epèl mëëa. “Kat wi. E yaalni epëta ngönte omnaröen ök manganok om el wesak sè nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sèpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.”

*Yesuuk nga omnaröa wotöök nampë inëën ruup ompyaö mowesa
(Luk 7:1-10)*

⁵ Ènëmak Yesu pi Kapaneam kakë sa. Pël èën Rom nga omnaröa wotöök namp sè piin ngön kosang wesak epèl mëëa. ⁶ “Aköp, nem inëën ruup pi yauman ëak pim kosat kël wak këlängön kësang yaëen komun ureim kaatak wia,” pël mëëa. ⁷ Pël maan epèl mëëa. “Ne sè ompyaö wasumaap.” ⁸ Maan nga omnaröa wotöököpök ngön kangit epèl mëëa. “Aköp mosëp. Ne ompyaup talte nem kaatak waisum? Ni om eprek wë këm pëentak aan nem inëën ruup ompyaö sèp. ⁹ Pöt ne omèn isauröa ikanöök inëën yaupök nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, ‘Sè,’ maan sèpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisèpnaat, èn nem inëën ruupön, ‘Pël ë,’ maan pël ëëpnant. Pötaanök nim naè weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëën ruup yok pangk ompyaö sèpnaap.” ¹⁰ Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak omèn pim ènèm yesa pöröen epèl mëëa. “Ne yaap niamaan. Israel omnarö arim naè kön wi kosang yewesa epèl nent nokoirën ë yeë. ¹¹ Kat wieë. Omèn kësang pané yang wë naöökkaan naöök, ketëpë yengampiaulaanre sè yeilëaulaan omèn pörö wais Apramre Aisakre èn Yakop pitëm naè kutömweri wel aisëak kaömp nëmpnaarö. ¹² Pël ëëpnaarök Anutuuk Yuta omèn narö kutömweri sè öpnaarö pël yewesa pörö koö panëetakël wa moolaan wë ingre ya ilak aimeë kè pötöppötöp aim öpnaarö.” ¹³ Pël mëak pi kaip tiak nga omnaröa wotöököpön epèl mëëa. “Ni sè. Nim omèn orööpënëak kön wi kosang yewesan pöt nim naè orööpnaat.” Pël yemaan akun tapëtakëer pim inëën ruup ompyaö sa.

*Yesuuk Pita pim lëlamöp ompyaö mowesa
(Maak 1:29-34; Luk 4:38-39)*

¹⁴ Yesu pi sè Pita pim kaata kakaati ilëak itaangkën pim öng lëlamöp yauman koröp es nga kaö nent yeem ka ureëa. ¹⁵ Pël èën Yesu pi pim moresi mor moön yauman koröp es nga pöt won sèën pi wal ëak kaömp ar ë mena.

*Yesuuk omèn narö kësang ompyaö mowesa
(Maak 1:32-34; Luk 4:40-41)*

¹⁶ Wiap kan koö olapënëak yaëen omèn narök yauman omèn kësang pan pitëm lupötë urmerarök ilëak wëa pörö pim ngësë wak sa. Pël èën pi urmeraröen nga mëak pitëm lupötëaan waö ë momëak yauman yaaurö ompyaö mowesa. ¹⁷ Pël ëa pötak tektek ngön yaaö omèn Aisaia pöpë ngön epèl ëa pöt kè oröa. “Pi tiarim yauman won nuwesak këlängön pöt kama wak sa.”

*Omèn naar Yesuu ènèm sèpënëak mëëa
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ Yesu pi itaangkën omèn rongan kësang nempel pi wa taap elmëak wëen pim ruuröen i kaöökë ëngk komuntakël sèpnaan ko ëëpënëak mëëa. ¹⁹ Pël yaëen omèn ngön kosangötë ngarangk nampök piin epèl mëëa. “Rë yanuulaup, nim yasumëëtë ne ènèm elniimaap.” ²⁰ Pël maan Yesuuk kangiiir

epël ök mëëa. “Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka epöt wia. Pël ëaatak Omën Këëp nem ka uröma kaat won.” ²¹ Pël maan omën munt pim ënëm yaaö nampök epël mëëa. “Aköp, ni yok pangk kat newiin wet reäk së nem pepap yang kel weerum.” ²² Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Mosëpnerek ni nem ënëm wais. Omën nem ngönte ngaarëk naön yaaö pöröak yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat.”

*Yesuuk kent kësangöön maan won sa
(Maak 4:36-41; Luk 8:22-25)*

²³ Pël mëak Yesu pi wangaöök ilaan pim ruurö pitta tapël ëak piiring sa. ²⁴ Pël ëën kent kësang nempel möön i kaö maat kësang panë möak wangaöök ilaan utpet ëak iri i kaöök ilapënëak yeëa. Pël yaëen Yesu pi om ka kun sak wieëa. ²⁵ Pël ëën Yesu naë së it moilak epël mëëa. “Aköp, tiar kö sëpenëak yeëerek ni ten kaamök elni,” pël mëëa. ²⁶ Pël maan Yesu pi pitën epël mëëa. “Ar tol ëënak kas yeë? Arim kön wi kosang yewesaut om kot panë wieëan epët.” Pël mëak pi kentöore i kaöön nga maan kentö leng ëën kaö maatta won sa. ²⁷ Pël ëën pit yaan sak neneren epël mëëa. “Elei, omën epop ke tolëël namp apen? Puuk kentre kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

*Yesuuk omën naarë lupmeriarëaan urmer narö waö ë momëa
(Maak 5:1-20; Luk 8:26-39)*

²⁸ Pit i kaöök ëngk komuntak së Katara yangerak öröön omën urmer-aröaring wëa naar Yesuu naë së koirä. Omën pöaar piarip wel yangaöök wakaimën onnarö piaripön itaangkën nga panë sak wëen kas ëak piarpim naë nasën ëëima. ²⁹ Pël ëën piaripök merëk ë olëak Yesuun epël mëëa. “Yesu, ni Anutuu Ruup. Ni ten tol elniimëep? Akun kaöaö temanöm nasën wiaan këlangön kat niwiimëak yaën ma?” ³⁰ Akun pötak pol narö kësang kamaarek wë kaömp neim wëa. ³¹ Pël ëën urmeraröak kosang wesak piin epël mëëa. “Ni ten waö ë nimëëmëak pöt pol ëngkoröa lupötë öngpök wes nimëëm.” ³² Pël maan, “Yok seë,” pël maan pit së polöröa lupötë öngpök ilëa. Pël ëën pol pörö kas pöömpö së parëaöök öröak i kaöök ilëak ëm përeak wel wia. ³³ Pël ëën omën pol ngarangk yaaö pörö kas së pitëm ka kaöaöök öröak omën urmeraröaring wakaima pöaarë naë öröa pöta ngönöt ök mëëa. ³⁴ Pël ëën ka kaö pöök omën pourö Yesuun itaampö sa. Pël ëak së koirak pitëm yanger sëp wesak kaalak kaip tiak sëpenëak ke urak mëëa.

9

*Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa
(Maak 2:1-12; Luk 5:17-26)*

¹ Yesu wangaöök ilëak pim ruuröaring kaalak i kaöök ëngk komuntakël së Kapaneam kak öröa. ² Pël ëën omën narö omën kosat kël wa namp urweri wiak wak Yesuu naë sa. Pël ëën Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak. Pötaanök ni ya kë sak öm.” ³ Pël maan omën ngön kosangötë ngarangk narö neneren epël mëëa. “Omën epop, ‘Ne yok nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëët.” ⁴ Pël yemaan Yesuuk pitëm könre lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön utpet pipot yawi? ⁵ Pöt nem omnampön, ‘Nim saunatë kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëën ar nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëën ngön pöt yaap ma kaar

pël wasënëët. ⁶ Pötaanök ar ne kaar omën wonöp Omën Këëp e yangerak wë weëre kosang wak saunatë kangut ent ë yemoolak pöten éwat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. “Ni wal éak korumönte wak nim kaatakë së.” ⁷ Pël maan pi wal éak pim kaatakë sa. ⁸ Pël éën omën kësang pöten itenak kas éak Anutuuk weëre kosang ke pilte omën moresi mena pötaan pit Anutuun ping wesak mëëa.

*Yesuuk Matiuun pim ënëm ëëpënëak mëëa
(Maak 2:13-17; Luk 5:27-32)*

⁹ Yesu pi pörek sëp wesak yesem takis yewa omën namp Matiu ne nem takis yewa kaatak wëën itenak epël yenëa. “Ni nem ënëm elnë.” Pël neaan ne wal éak omnant sëp wesak pim ënëm saut.

¹⁰ Yesu pi nem kaata kakaati wais wel aisëak kaömp yenën takis yewaare saun omën munt narö kësang wais Yesure ten pim ruuröaring wel aisëak kaömp naut. ¹¹ Pël yaëën Parisi ngönën omnarök pöten itenak ten pim ruuröen epël niiaut. “Arim rë yanuulaup pi tol éënak omën takis yewauröere saun omnaröaring kaömp ngawi yen?” ¹² Pël yeniaan Yesu kat wiak kangiiir epël mëëaut. “Omën yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringörökëër rotaaröa ngësë sa yaë. ¹³ Ar pöt, së ngön nent ngönëntak epël wia pöta songönten këëkë kön wiin. ‘Ne ar nemëën animaurö kiri ar elnëënéëten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm éën ompyaö elmëënéëtenök kent yaë,’ pël wia pöten kön wieim ön. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

*Omën narök Yesuun kaömp ngës olëak wëautaan pëël mëëa
(Maak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Akun pötak Sonë ru narö Yesuu naë wais epël mëak pëël yema. “Ten Parisi ngönën omnarö Anutuun yak kaömp ngës olëak wëaurö. Én nim ruurö pit tol éënak kaömp ngës olëak naön yaë?” ¹⁵ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëaut. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëen karurök yaköm éën kaömp ngës olëak öpën ma? Won pan. Peene wë öng öpna pöp karuröaring akun wali naön ëëpnaat. Pi peene wëen omën narök pi wak kama ulmëen akun pötakökëër pim karurö yaköm éën kaömp ngës olëak öpnaat. Pöl pit ne kama neöpna pötakökëër nem ruurö neen yaköm éën kaömp ngës olëak öpnaat.

¹⁶ “Omën namp poë koröp ngolöpöökäan kaö nent ilak ulpëen ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt poë koröp ngolöp pötak ulpëen ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat. ¹⁷ Én omën namp i kep pol koröpwwering ket ëa ngaan pötak wain i ngolöpöt kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin lit orö sëpnaat. Pël éën pol koröpwerta utpet ëëpnaat. Pötaanök wain i ngolöpöt kep ngolöptak lë mëëpan pötak pangk ëëpnaat.” Yesuu pël mëëa pöta songöntë epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngolöpöt pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

*Yesuuk ngarangk nampë koontupre öng namp ompyaö mowesa
(Maak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

¹⁸ Yesu pi ngön pöt ök yemëem wëen ngarangk namp wais pim naë rar rë mowesirak epël yema. “Nem koontup peene ngolöp wel wia. Pël ëaarek ni wais mores pim rangk mowiin kaalak öp sëp.” ¹⁹ Pël maan Yesu pi wal éak ten pim ruuröaring omp pöpring saut.

²⁰ Pi kan yesën öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 éak saö namp kasngaël wais pim mores ulpëenëpök mësël yaalmë. ²¹ Pöt, “Ne om pim

ulpëenëpök mësël elmëema pöt ompyaö sumaat,” pimënt kön pël wesak pël yaë. ²² Pël èen Yesu pi kaip ti itenak epël yema. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak òm.” Pël maan òng pöp tapëtakëer ompyaö yes.

²³ Yesu pi së ngarangkepë kaatak oröak itaangkën omnarö koontupëen yak yaköm èen pitëm yaal nger pëp mempöore ngön kaëp ilö pël eim wëa. ²⁴ Pël èen pi pitën epël yema. “Ar mop wiak ka tomökël oröee, koont epop wel nawiin om ka ura.” Pël maan pit sömre ëlak ya. ²⁵ Pël yaan Yesu pi omnarö tomökël wes momëak koontupë wieëa pörek ilë moresi wëen wal ëaut. ²⁶ Pël èen pim pël elmëa pöta ngönte yang pörek ka poutë sa pet ira.

Yesuuk omën it il tëa naarre ngön won sa namp ompyaö mowesa

²⁷ Yesu pi ka pö sëp wesak ten pim ruuröaring yesën omën it il tëa naar pim ènëm yewaisem ngön ë olëak epël yema. “Yesu ni Tewitë ëapök tenipön yaköm kön niwi.” ²⁸ Pël maan Yesu pi pim ka sëpënëak ëa pötak ilaan omën it il tëa pöaar pim naë waisën pëël méeaut. “Arip kön wiin ne yok pangk ompyaö niwasum ma?” Pël maan piaripök kangiir epël yema. “Aköp, mak.”

²⁹ Pël maan piarpim itöörarë mësël elmëak epël yema. “Arpim kön wi kosang yenewas pötak ne ompyaö yanuwat.” ³⁰ Pël maan piarpim itöörar nga ngëna. Pël èen Yesuuk kosang panë wesak epël yema. “Omnaaröen ök manganak.” ³¹ Pël maan piarip së Yesu pim pël elmëa pöta ngönte yang pörekë omnaaröen ök maan yang pörek pangk ë pet ira.

³² Ten kaalak ka pöt sëp wesak kan yesën omën narö omën urmerapök elmëen ngön won sak wëa namp Yesu naë wak waisa. ³³ Pël èen Yesuuk urmer pöp waö ë momëen omën ngön won sak wëa pöpök ngön yaan omnarö kat wiak yaan sak epël ya. “Elei, tiar omën ke epël nent Israel yanggerak oröön itnaangkën ëaut.” ³⁴ Pël yaan Parisi ngönën omnaröak epël yema. “Urmeraröa kaöapök kaamök elmëen urmerarö waö ë yemomë,” pël yema.

Yesuuk omnaröen yaköm elmëa

³⁵ Yesu pi ten pim ruuröaring ka kotre kaö poutë imeë pitëm ngönën tupötë ngönën rë mouloöre Anutuuk wa ngaöök nimëëpna ngön ompyaö pöt ök maö, këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël elmë imaut. ³⁶ Pël yeem pi omën selap pan itenak pitën kön wiin pol sëpsëp ngarangk wonöröa ök kön irikorring wë weëre kosang won wëen itenak pitën yaköm kön wia. ³⁷ Pël ëak pim ruurö tenën epël yenia. “Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël ëaap ya omnaar kopët. ³⁸ Pötaanök ar ya Pepapön kimang man. Pël èen puuk ya omën munt narö koirak wes mëen këet wa rongan ëëpnaan.”

10

Yesuu ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt (Maak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Yesuuk ten pim ru 12 pöröen ngön niaan sëen urmerarö waö ë mëere këlangönre yauman ke nentere nent ompyaö mowasö pël èenëak weëre kosang ninaut. ² Ten pim ngön yaaö omën 12 pöröa yapinöt epot. Wotöököp Saimon yapin nent Pita piire ën pim nangap Entru, Semsre pim nangap Son, Sepeti pim ruuar, ³ ën Pilipre Patolomiu, Tomasre Matiu takis yewaup neere Sems Aliasë ruupre Tatias, ⁴ Saimon Selot pël yamëëa pöp pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp piire ën Yutas Keriot kakaanëp ènëmak Yesuun kup mowiipnaap.

Yesuuk pim ngön yaaö omèn 12 pöröen ya ngön mää
(Maak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Ten omèn 12 pöröen Yesuuk epël niak wes nimèèn saut. “Ar omèn ngönèn wonöröa naë sëere Sameria omnaröa ka kaotäk ses orö pël èenganok. ⁶ Om Israel omèn pol sëpsëp ngarangk won èen repak yes pöröa ök ëa pöröa naëëkëer sën. ⁷ Pël ëak ar yesem pöt ngönèn epël ök man. ‘Anutuuk tiar wa ngaöök nimëëpna akunet yok temanöm yes.’ ⁸ Pël yeem yauman omnarö ompyaö mowasööre omèn wel wiaurö wal ë moulmë, omèn kësë ëaurö ompyaö mowasööre urmerarö omèn naröa lupötëaan waö ë momë pël elmëèn. Nem weëre kosangöt sum won yaningk. Pötaanök arta tapël sum won omnarö kaamök elmëèn. ⁹ Ën monat arim kërötë waulak sënganok. ¹⁰ Ar kan kourakë kaömp waulönëak këröt wak sënganok. Ar ulpëènre ing kör muntatre sungköratta wak sënganok. Pöt ar omnarö ya yamëngkën yok pangk kaamök elniak kaömp nimpnaat. ¹¹ Ar ka kaö naöök ma kot nentak së oröak wet rëak pitëm songönöt nampön pëël mëak kat wiin ompyaö sant niwasëpnaap èen pöt piiring wë olëak sënëetak sëp wesak sën. ¹² Ar ka nenta kakaati yeilëem pöt omèn pörök wëauröen, ‘Anutuuk ompyaö elniip,’ pël ök man. ¹³ Pël èen pit sant niwasëpna pöt Anutuuk arim ngön manë pöl pit ompyaö elmëëpnaat. Ën pit sant naniwasën ëëpna pöt arim ngön Anutuuk ompyaö elmëëpënëak mëean pöt pitëm naë kë naarööpan. Arimënt wak sënëet. ¹⁴ Ën ka naöök ma nentak omèn narö sant niwesak arim ngönte kat nawiin yaëen pöt ar pörök sëp wesak yesem pit utpet èen Anutuuk kangiir kasëng mampnaat pöt pet elmëak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë pörök moolan. ¹⁵ Ne yaap pan niamaan. Ngaanëer Sotomre Komora ka pöteparë omnarö pit utpet ëeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotomre Komora omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën omèn ar sant naniwasën ëëpna pörö utpet pan èen Sotomre Komora omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

Könöm ke nentere nent orööpnaata ngönte
(Maak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ “Kat wieë. Pol sëpsëp ruurö kent toköröa öngpök wes namëèn yaau-tak nook ar kööre toköröa öngpök wes nimèèn së önëen yeë. Pit utpet niwasëpënëak ëëpnaat. Pötaanök ar pol reraupë yaë pöl it nganga yeem int ekëpë wë pöl wiap èen. ¹⁷ Ar omnaröen ngarangk këëkë èen. Pit ar kaöaröa naë niulëen pitök maan ngönèn tupötë pës nimööpnaat pötaanök. ¹⁸ Ar nem ru sak wë pötaanök pitök ar yang ngarangkre omèn omp ak naröa naë ngön yaata niulëëpnaat. Pël èen ar pitre omèn ngönèn wonöröa ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëet. ¹⁹ Yang ngarangköröa naë niulëen tol anet ëak kön selap èenganok. Akun pötak ngön anëet Anutuuk arim lupötë niwiipnaat. ²⁰ Pël èen ngön anë pöt arimtok naëngan, arim Pepapë Pulöök tekeri wes nimpnaat.

²¹ “Omèn naar nanëpök nangapëen kup mowiin mëmpnaat. Ën pepapökta ruupëen kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruuröak ëlre pepaarëen kup mowiin mëmpnaat. ²² Ar nem ru sak wë pötaan omèn pourö ya sangën èen kööre tok elniipnaat. Pël ëëpnaatak omèn weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat. ²³ Ar kak nerek wëen nga elniin pöt kas nerekël sën. Ne yaap niamaan. Ar kak nrekaan waö elniin pöt nerekël kas sënëet. Israel kaatë wii saal ar sa pet nairën wiaan Omèn Këëp ne oröömaap.

²⁴ “Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Ën inëen ru nampök tapël pim ngarangkëp il newaspan. ²⁵ Runga pep kaatakëp pim pepapë

mëngkre mëngk wëen pangk ëëpnaat. Ën inëen ruupta pim ngarangkepë mëngkre mëngk wëen pangk ëëpnaat. Pitök ne arim kaöapön utpet wesak neak neen, 'Pielsepul urmeraröa kaöap,' pël neea. Pötaanök pitök il wesak ar nem ruuröen utpet panë wesak niapnaat."

Tiar Anutuunökëër kas ëëpa

(Luk 12:2-7)

²⁶ "Pitën kas ëënganok. Pöt epël. Omën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. ²⁷ Nem arën koutak ök yeniak pipot ëwaatak ök an. Ën ngön laöök ök yeniak pipot omnaröa tektrak wë kaö wesak an. ²⁸ Ar omën könöp utpet newasën koröpö pëen nimpnaaröen kas ëënganok. Anutu es parëaöök niulëak könöpre koröpö pout kö niwasëpna pöpönökëër kas ëën. ²⁹ Omnarö tiar int sëpër naar 1 toea pötak sum ëëpnaat int ke pëlöröakaan namp köntak wel wiak yangerak nengentiapan. Anutuuk aanak pël ëëpnaat. ³⁰ Ar omnarö pöt, arim kepön ëpötönta pi ewat wë. ³¹ Pötaanök ar kas ëëngan. Pöt Anutuuk kön wiin arim sumatok int kot pöröaat il yemowas. Pötaanök omën nant arim naë köntak naaröopan. Puuk anak orööpnaat."

Yesuu yapinte aöre piin yak mowasö pël yaauta ngönte

(Luk 12:8-9)

³² "Namp pi omnaröa ëöetak, 'Ne Yesuu ënëm yeë,' pël apna pöp nookta kangiiir nem Pep kutömweri wë pöpön, 'Pi nemop,' pël memaat. ³³ Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta nem Pep kutömweri wë pöpë ëöetak piin yak mowasumaat."

Yesu pi tiar kom elniipënëak waisa

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ "Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne arim naë ngaat won wasumëak newaisën. Ne ar neen kön wi kosang wesak wëaurö omën neen pël naalnëen wëauröa naëaan kom elniin pit kööre tok elniipënëak waisaup. ³⁵ Nook elmëen ruupök pepapëen kööre tok ëëre korömpök ëlëpëen kööre tok ëëre koröng lëlamöpök ël lëlamöpëen kööre tok ë pël ëëpënëak waisaup. ³⁶ Omën ka kopëtetak wëaurö neneraan kööre tok ëëpnaat."

³⁷ "Omën namp pim ëlre peaparëen kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. Ën namp pim rungaröaan kent panë yeem neen kent panë naën ëëpna pöp yok pangk nem omnamp pël naëpan. ³⁸ Ën namp pi, 'Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,' pël wesak pim këra yetapër wak nem ënëm naalnëen ëëpna pipop nem omnamp pël naëpan. ³⁹ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaö orö morëëpnaat."

Omën narö ompyaö kangut öpnaata ngönte

(Maak 9:41)

⁴⁰ "Omën ar sant niwasëpna pöp ne elnëëpnaap. Ën omën ne sant newasëpna pöp Anutu nem wes nemëaup elmëëpnaap. ⁴¹ Omën namp tektek ngön yaaö namp pim ngësë yewaisën pi tektek ngön yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi tektek ngön yaaup ompyaö kangit piiring öpnaap. Ën namp omën wotpil namp pim ngësë yewaisën pi wotpil yaaup pël wesak sant mowasëpna pöt pi omën wotpilëp ompyaö kangit piiring öpnaap. ⁴² Ën omën namp omën pas nampön itenak pi nem ruup pël wesak i ëpët nëmpënëak kelöntak kol mampna pöp pi Anutuuk yaap ompyaö kangit mampnaap."

11

*Sonök Yesuu ngësëel ngön wes mëa
(Luk 7:18-35)*

¹ Yesuuk ten pim ruuröen wetete ngön pöt ök ni pet irak pörek sêp wesak ka munt pörek wieëa pötë ngönën ök mëak rë moulo saut.

² Son i yamëaup wii kaatak om wë Kristoë yaauta ngönte kat wiak pim ru naar wes mëen waisa. ³ Pël ëak piaripök piin epël mëak pëel yema. “Waisëpënëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?”

⁴ Pël maan omën pöaar wais ök maan Yesuuk kangiir piaripön epël ök yema. “Arip sê Sonön omnant arpim itaampööre kat wi yeë epotön ök man. ⁵ It ngaapörö it ngangä sê, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö sê, katun yaaurö kat ngangä sê, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaaurö ngön ompyaüt ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. ⁶ Omën namp nemëen yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yaë pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

⁷ Pël maan piarip yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte ök yema. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. ⁸ Ma ar omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mëa pörö omën omp aköröa ka ompyaütë wëetak Son pi ulpëen ke nalörö namëen wëaup. ⁹ Ma ar omën ke tolëëlëpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël ëan. Ne ök niamaan. Epop tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngka pöt il yemowas. ¹⁰ Pöt omën pöpëenök ngönëntak epël retëng ëa. ‘Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat. Puuk nim kanö ningësëpnaat.’

¹¹ Ne yaap niamaan. Son puuk yangerakë omën pourö il yemowas. Pël ëaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas. ¹² Ngaan Son i yamëaup pim ngës rëak ngönën ök ëa pötakaan wais peene e wë eptak omën utpet ke nentere nent yaaö naröak Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pötak ilapënëak weë yengenti.

¹³ Mosesre tektek ngön yaauröak Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak ëa ngön pöt aö aö wais Sonë oröak wë eptak kë yaarö. ¹⁴ Ën ar pitëm ngönöt kat wiak taë wasënëak pöt Sonön pi Elia pitëm waisëpënëak ëa tapöp pël wasënëet. ¹⁵ Katringëpök ngön epët kat wiip.

¹⁶ “Ne ar akun eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar rungaröa ökörö. Rungarö pit ka tomök ngasam yeem pitëm karuröen epël yema.

¹⁷ ‘Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.’

¹⁸ Ar tapël yaaurö. Son pi wais wain i nanën wë akun nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, ‘Pi urmerapring wë,’ pël aiman. ¹⁹ Ën peene Omën Këep ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. ‘Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,’ pël aim. Pël ëaap Anutu pim ewat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön.”

*Yesuuk Kalili omnaröen pepanöm ngön mëëa
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Akun pötak Yesu pim wet rëak ka nantë ya retëng weëre kosang mëngkën itanak lup kaip natiin ëa pöröen epël mëak nga yema. ²¹ “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Tiaaare Saiton omnaröen elmëanëen pit ngaanëer pitëm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt ëak ka kosöt kolak pitëm koröpök wa mëan

tapön. ²² Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Taaiaare Saiton omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat. ²³ Ën Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isën ma? Won, ar es parëaöök ngemanëët. Nem retëng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Sotom omnaröaan elmëanëën pitëm ka kaö pö kö nasën peene om wieëan tapön. ²⁴ Pötaanök epël niamaan. Akun kaöaöök Anutuuk Sotom omnarö pitëm utpetatë kangut mampnaat. Ën ar pöt, utpet pan ëen pitëm kangut kaö wesak nimpnaat.”

*Yesuu naë së kë sëpenaat
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Akun pötak Yesuuk Pepapön epël ök mëëaut, “O Pep, ni kutö mre yang poutë pepap. Niin yowe yeniak. Ni omën ewatöröaan nim ngönëntë élëëp yaalmëaup. Ën kön nawiin yaauröaan pet yaalmëaup. ²⁶ Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.” ²⁷ Pël mëak omnaröen epël yema. “Pepak omnant pout ne nenaat. Pötaanök omnarö pit ne Anutuu Ruupë songönten köpël wë, Pepakëër ewat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëër ewat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapé songönten ök maan yok pangk ewat sëpnaat. ²⁸ Ar Anutuu ngönte ngaarëk önëëtaan ya kaö mëneimeë këlangön kat wieim wëaurö nem ngësë waisën. Pël ëen nook niaan kë sëneën. ²⁹ Ar nem inëen ru sak neering ya mëneim wë nem naëaan ewatöt ön. Pöt epël. Ne ya wiap yaaupök nemtën wak irëak wëen arim saunatë könom pöt won sëen lup kengkën sak önëët. ³⁰ Omnant arim ëenëak ök niain pöt ompyaut, könom won pangk ëenëët.”

12

*Kë yesa akun ngëëngkta ngönte
(Maak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

¹ Wë kë yesa akun nentak ten Yesuring rais yaöökë lup yesem këenëen ulöp nant töak söngsöng ëak naut. ² Pël yaëën Parisi omnaröak itenak Yesuun epël yema. “Kat wi. Nim ruurö kë yesa akun ngëëngkötë naënëël yaë.” ³ Pël maan kangiiir epël yema. “Ar Tewitre pim omnaröa këen wë ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ⁴ Tewitre pim omnarö pit Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wieëa pöt kiri ar yaauröakëër nëmpnaan piire omën pas pim naë wëaurö nëmpañëak nga yaaut wa na. ⁵ Ma Mosesë ngön kosangtak lup epël wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Kiri ar yaaurö Anutuu ngönën tup kaöetak kët kë yesa akun ngëëngkötë ya yamëngkem kë yesa akunatë nga wieëa pöt ilën saun naën ë yaë. ⁶ Ne niamaan kat wieë. Arim ëöetak e taua epöpök tup kaöet il yewas. ⁷ Ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne ar nemëen animaurö kiri ar elnëenëëten kaaö. Nem kentöök ar omnarö yaköm ëak ompyaö elmëenëëtenök kent yaë. Ar ngön pöta songönte ewat wëanëen omën ketre saun wonöröen nga nemaan ëan tapön. ⁸ Omën Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap. Pötaanök nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaan memaat.”

*Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesuuk omën mores kël wa namp ompyaö mowesa
(Maak 3:1-6; Luk 6:6-11)*

⁹ Pël mëak pörekaan pitëm ngönën tuptak së ilëaut. ¹⁰ Pël ëen omën namp pim mor nas kël waup pörek wëa. Pël ëen pitök Yesuun morök elmëak ngön yaatak ulmëëpënëak epël pëël yema. “Tiar yok pangk kë yesa akun ngëëngktak

ompyaō wasēpen ma won?" ¹¹ Pël maan epël mēēaut. "Arim naēaan namp pim pol sēpsēp namp kē yesa akun ngēēngk nentak yang ōngōpōōk ilēaan sēp wasēpēn ma? Pël naēpan, ōpnaat. ¹² Sēpsēp pōp omēn pasip. Ēn omnarō tiar kēērō. Pōtaanōk kē yesa akun ngēēngktak yok pangk ompyaō wasēpenaat." ¹³ Pël mēak pi omēn pim mores kēl wa pōpōn epēl yema. "Nim mores el mē." Pël maan pim mores el mēēn kaalak muntasi ōk ompyaō yes. ¹⁴ Pël yaēēn Parisi omnarō ka tomōk sē wa top ēak pit tol ēak Yesu mēmpēn pōta ngōnte kopēta wesa.

Yesu pi Anutuu inēēnēp

¹⁵ Yesu pi pitēm ngōnte ēwat wēak pōrekaan yesēn omēn selap pim ēnēm waisa. Pël ēēn pi yauman omēn pourō ompyaō mowesak ¹⁶ pitēm omēn muntarōen piin ōk mēpanēak nga yema. ¹⁷ Pël yaēēn tektek ngōn yaaō Aisaia pōpē ngōn epēl ēa pōt kē orōaut.

¹⁸ "Epop nem inēēn ruup, nem yaō mēēaup. Ne piin kent pan ēak ya kē yes.

Nem Pulō pim naē wes mēēn pim rangk wē weēre kosang mangkēn nem ngōn wotpilte omēn ngōnēn wonōrōen ōk mapnaat.

¹⁹ Pi omnarōaring ngōn nga elōore ngōn ēak aō, omnarō pim ngōnte ka tomōk kat wi pël naēpan.

²⁰ Omēn kalaō pōtōp mōautē ōk kēlangōn kat wiaaurō pi utpet nemowaspan, kaamōk elmēēn ompyaō sēpnaat.

Ēn omēn es wēlēngō riipēnēak yaē pōl wiap panē yaurōeta puuk elmēēn wel nawiipan, kaamōk elmēēn weē sak ōpnaat.

Pi kosang ngentiak ya mēngkēn Anutuu wotpil yaautak omēn muntat il wasēpnaat.

²¹ Pël ēēn omēn ngōnēn wonōrōak piin kōn wi kosang wesak kor ōpnaat."

*Omēn narōak Yesuun Pielsepulōk kaamōk yaalmē pël mēēa
(Maak 3:20-30; Luk 11:14-23; 12:10)*

²² Wē ēnēmak omēn narō omēn urmer nampōk elmēēn it il tēere ngōn won sē pël ēa namp Yesuu naē wak waisa. Pël ēēn ompyaō mowasēn omēn pōp ngōn aōre it nga sē pël ēaut. ²³ Pël ēēn omnarō pōten itenak yaan sak epēl ya. "Elei, epop Tewitē ēap, Anutuu Yaō Mēēaup, tiarim ngarangk elniipnaap ma?" ²⁴ Pël yaan Parisi omnarō pōten kat wiak epēl yema. "Kaar angan. Omēn epop urmerarōa kaōap Pielsepul puuk kaamōk elmēēn waō ē yamē."

²⁵ Pël yemaan pi pitēm lupōtē itenak yema. "Yang nerakē omnarō pitēm naē nga orōōn nener mēnak kom ēak wē weēre kosangring naōn ēēpnaat. Ēn omēn ka naōōk wēaurō ma ka kopēt nentak wēaurō tapēl nener mēnak kom ēēpna pōt repak sēēn omēn won wiaapnaat. ²⁶ Tapēl Seten pimtok ne kaamōk elnēēn pim urmerarō waō ē yemomēanēēn pimtok pimēt mēngkēn pim weēre kosangōt won san tapōn. ²⁷ Ar neen, 'Pielsepul puuk kaamōk elmēēn urmerarō waō ē yamē,' pël aim. Pōtaanōk arim ngōn pipēt yaap yeēanēēn arim ruurō pitta Pielsepul kaamōk elmēēn urmerarō waō ē mēan tapōn. Pōtaanōk arim ruurō pitēmtok arim ngōn pōt kaar ēan pōt tekeri yewas. ²⁸ Ne pōt, Anutuu Pulōōk kaamōk elnēēn urmerarō waō yeē. Pōtaanōk Anutuu wa ngaōōk yanimē pōt arim naē yaarō.

²⁹ "Omēn nga namp wēēn munt nampōk pim kaatak ilēak pim omnant naōpan. Wet rēak omēn nga pōp wii tē wiakōk pim omnant pout ōpnaat. Nga pōp Seten.

³⁰ "Namp ne sant naalnēēn yaē pipop kōore tok yaalnē. Namp neering pol sēpsēpōrō wa top naēn yaē pipop pi sēpsēpōrō rep yamē. ³¹ Pōtaanōk ne ōk

niamaan. Omën utpet ke nentere nent ëäk Anutuun utpet wesak mapna pöt Anutuuk omën utpet pöt poutë kangut yok pangk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit ent ë nemoolapan. ³² Ën namp pi Omën Këëp neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim saun pöta kangit peeneere ënëm poutë ent ë nemoolapan.”

*Këra ompyaöre utpet pötë ngönte
(Luk 6:43-45)*

³³ “Këra ompyaumentëk ulöp ompyaurö ütöpnaat. Ën utpetementëk ulöp utpetarö ütöpnaat. Këra ëlmenti songönte ulöpöröak war yewas. ³⁴ Kamalöröa morök yaë pöl ar yaaurö. Utpet yaauröak tol ëäk ngön ompyaut an? Pël naengan. Omën namp ke nantre nant pim lupmeri peö ëäk wë pöt këmtak war yewas. ³⁵ Omën ompyaup pim lupmeri kön ompyaut wieë ngön ompyaut ya. Ën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieë ngön utpet tapëlöt ya.

³⁶ “Ne ök niamaan. Ënëmak kangiiir ëëpna akunetak Anutuuk omnaröa ngön köntak mosut yaaö pötaan ngön ya mëmpnaat. ³⁷ Arim ngön yaautak arim songön ompyaut tekeri wasën pöt Anutuuk niöpnaat. Ën arim ngön yaautak utpet yaauf tekeri wasën pöt sëp niwasëpnaat.”

*Omën narö Yesu retëng weëre kosangring nent ëën itaampënëak mëëa.
(Maak 8:11-12; Luk 11:29-32)*

³⁸ Pël maan ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omën naröak Yesuun epël yema. “Rë yanuulaup, ten Anutu niiring wë ma won pöta songönte ëwat sënaan, ni retëng weëre kosang nent ë. Pël ëën itaampunaan.”

³⁹ Pël maan pi epël yema. “Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet ëäk Anutuun kön wi kosang newasën yaaurö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naengan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pim elmëa pöta ököt peën pet elniin itaampunëët. ⁴⁰ Ngaan Sona pi i kaö imën kaöpë yaatak këtre rök nentepar nent wakaima pöl Omën Këëp ne këtre rök nentepar nent yangera öngpök ömaap. ⁴¹ Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal ëäk arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt Sona puuk ngönën ök maan lup kaip tia pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Sona il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. ⁴² Ënëmak Anutu pim ar kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal ëäk arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ëwat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowesetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

*Urmerap omën namp sëp wesak së rëak kaalak waisauta ngönte
(Luk 11:24-26)*

⁴³ Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök yema. “Urmer namp omën nampökaan oröak së kosangöök wë urre korumön ap wesak ⁴⁴ epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.’ Pël kön wiak së itaangkën ka tapët koore katëp ëäk ë rangi ulmëën kos wieëa. ⁴⁵ Pël ëën pi kaalak së urmer muntarö 7 ëäk koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëërö koirak wais ka kopët tapakt wëa. Pël ëën omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa pan sa. Tapël Yuta omën utpet peene akun eptak wë eporö ar utpet panë sak önëërö.”

*Yesu pim ëlre nangaröa ngönte
(Maak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Yesu pi omnaröen ngön ök maim wëen pim ëlre nang wais ka tomök wë piin ngön ök mapënëak yema. ⁴⁷ Pël ëen omën nampök piin epël yema. “Nim ëlre nang niin ngön ök niapënëak wais ka tomök wë.” ⁴⁸ Pël maan piin kangiir epël yema. “Nem elëp talëp? Nangarö talörö?” ⁴⁹ Pël mëak pim ruurö tenim ngësël mor song ëak kaalak epël yema. “Nem ëlre nang pörö eporö. ⁵⁰ Omën nem Pep kutömweri wëaupë ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

13

*Omnant öp olëauta watepang ngönte
(Maak 4:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ Kët pötak Yesu pi pim kaatakaan oröak ten pim ruuröaring i kaö ëöök së wel aisëaan ² omën kësang pan wais pim naë wa rongan yaë. Pël yaëen pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëen omnarö i pisöök taueëa. ³ Pël ëaan pi watepang ngön nentere nent mëak nent epël yema. “Omën namp pim yaak së omnant öpöt olëa. ⁴ Pël ëen nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. ⁵ Ën nant këlöökë rangk ngentia. Pël ëen yanget kënyangap wiaan yak teënt oröa. ⁶ Pël ëen këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëen nönöt oröak ngep ëen sësë ëa. ⁸ Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël ëen pötökëer aprak kë kësang pan uta. Kengk nemorëët 100, nemorëët 60, nemorëët 30 pël uta. ⁹ Katringëpök ngön epët kat wiip.”

*Yesu pi watepang ngöntaan mëëa
(Maak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Pël yemaan ten pim ruurö Yesuu naë së piin epël mëëaut. “Ni tol ëënak pitën watepang ngön yemaan?” ¹¹ Pël maan pi kangiir epël yenia. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënëökëer pet yaalni. Ën muntarö puuk pël naalmëen yaë. ¹² Omën namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mangkën pim naë kësang wiaapnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp ëen elek öpnaap. ¹³ Nem watepang ngön yemak epëta songönte epël. Pit itöök iteneëak këëkë itna naskolon yaaurö. Katëëpök kat wieëak këëkë kön nawiin yaaurö. ¹⁴ Tektek ngön yaaö omën Aisaia pöpë ök ëa pöt pitëm naë kë yaarö. Pöt epël.

‘Ar ngön pëen kat wiinëetak songönte ëwat nasëngan.

Pël ëak ar itaampunëetak yok pangk omnantön itnaangkan.

¹⁵ Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, katöt il wariaurö, itöt mësäurö.

Pit pël naën ëanéen itaampöore kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Ën pit pël naën ëanéen nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.’

¹⁶ “Ar pöt arim itöök omën ngolöpötön itaampöore katëëpök ngön ompyaut kat wi pël yeë pötön ërëpëpë ëënëet. ¹⁷ Ne yaap ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre omën wotpilörö kësang omën epotön iteampënëak ëak itnaangkën ëautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin ëautak peene kat yawi.”

*Omnant öp olëauta watepang ngön pöta songönte
(Maak 4:13-20; Luk 8:11-15)*

18 “Peene omnant öpöt olëauta watepang ngön niak pöta songönte war wes niamaan kat wieë. 19 Omnant öpöt kamtöök ngentia pötë ökörö omën narö Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak yaë ngön pöt kat wiauröak kön nawiin yaëen ngön Anutuu pitëm lupötë wia pöt Setenök kama wa ëp yaë. 20 Ën omnant öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. 21 Pitëm lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlok ëëpnaat. 22 Ën omnant öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëëre monere urömen kentre kaur ëëre omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen Anutuu ngönte mos ëëpnaat. 23 Ën omnant öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö, omën narö Anutuu ngönte kat wiak këékë kön wiak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 100, narö kë 60, narö kë 30 pël orööpnaat.”

Ya lupöök nön utpetat oröauta watepang ngönte

24 Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën namp pim ya lupöök omnant öp ompyaut ngënta pötakël ök ëëmaan. 25 Pël ëën rök nentak pim kööre tok namp wais nön utpetatë öpöt ompyautë rangk olëak sa. 26 Pël ëën omën ompyaut oröak këet utöpënëak yaëen nön utpet pötta oröak kaö sa. 27 Pël ëën omp pöpë inëen ruurö pim naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ni öp ompyaut ya lupöök ngëntauppe. Nön utpetat tol ëak oröa?’ 28 Pël maan epël mëëa. ‘Kööre tok nampök ëa.’ Pël maan pim inëen ruuröak, ‘Ten së nön utpetat ti moolan ma?’ pël mëëa. 29 Pël maan pi kangir pitën epël mëëa. ‘Won. Ar nön utpetat yatiem omën ompyautta tiinganok. 30 Pout irikor ëak öp. Pël ëën omnant köp sëen öpenaatak nem omën këet öpnaaröen epël memaat. Wet rëak nön utpetat tiak ut urak esuwesi moolan. Pël ëak omën ompyaut wa rongan ëak nem kaatak wiin.’ ”

Këra lëlëp kotupre yis pöteparë watepang ngönte (Maak 4:30-34; Luk 13:18-21)

31 Pël mëak Yesuuk watepang ngön munt nent pitën epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt këra nementi lëlëp pöpökël ök ëëmaan. Omën nampök lëlëp pöp pim ya lupöök ngënta. 32 Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. Pël yaëëtak oröakökëer pöpök këra muntat il yewas. Pël ëak kësang sak wëen intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi.”

33 Pël mëak watepang ngön munt nent epël yema. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng namp yis pöt korupaë kas möautring Irikor ëën pötak ekek yes pötak ök ëëmaan.”

34 Yesu pi watepang ngön kësang omnaröen ök yema. Nent war wesak nemaan, watepang pëen yema. 35 Pël yaëen tektek ngön yaaö nampë ngön epël ëa pöt pim naë kë yaarö.

“Ne watepang ngön ök memaap.

Omnant ngaanëer Anutuuk kutömrë yang ket ëa akun pötakan wais peene e wë eptak ëlëëp wiakaima pöt nook tekeri wasumaap.”

Nön utpetat ya lupöök oröauta watepang ngön pöta songönte

36 Yesu omnarö sëp wesak së kaata kakaati yeila. Pël ëën ten pim ruurö naë së epël mëëaut. “Ya lupöök nön utpetat oröautakël nim watepang ngön yaan pöta songönte ök nia.” 37 Pël maan kangir epël yenia. “Omën öp ompyaut ngënta pöp Omën Këëp ne epop. 38 Ya pöwer pöt yang epër. Ën omnant öp

ompyaō pöt omën Anutu pim wa ngaöök yamë pörö. Ën nön utpetat omën Setenë ënëm yaëën pim ngarangk yaalmë pörö. ³⁹ Kööre tok öp utpetat olëa pöp Seten, ën omën ompyaō wa pöt akun kaōaō. Ën omën wa wia pörö enselörö. ⁴⁰ Omnaröa nön utpetat tiak esuwesi mera pöta ök akun kaōaōök orööpnaat. ⁴¹ Akun pötak Omën Këep nook nem enselörö wes mëen nem wa ngaöök yamë pötak omën utpet yaauröere omën munt narö utpet sêpënëak yaalmëa pörö kama wak ⁴² es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaarö. ⁴³ Pël ëen akun pötak omën ompyaō saurö pit Anutu pitëm Pepapök wa ngaöök yamëen ketëpë yema pöl ëwa elmëepnaat. Katringëpök ngön epët kat wiip.”

Omën nampök uröm ompyaut yangerak ëlëep wieëaut koirauta watepang ngönte

⁴⁴ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt urömere omën ompyaut ngaanëer yangerak ëlëep wia pötakël ök ëëmaan. Ënëmak omën munt namp köirak muntarö koirpanëen kaalak ëlëep wia. Pël ëak teëntom ërëpsawiarung sê pim omën pout menak sumat wak yang lup pöt sum ëa.”

Songre sar ompyauta watepang ngönte

⁴⁵ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën songre sar ompyaut ap yewesa pöpëel ök ëëmaan. ⁴⁶ Pi songre sar ompyaō panë nent koirak pim omnant pout menak sumat wak sê songre sar ompyaō pöt sum ëa.”

Iir yewaul pöta watepang ngönte

⁴⁷ “Ën Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt iirëep i kaöök olaan imën ke nampre namp ilëa pötakël ök ëëmaan. ⁴⁸ Iir pöëep imënörö peö ëen omnarö weruak ëöökël sa. Pël ëak wël ëak ompyaurö kaputë wesirak utpetarö wa moolëa. ⁴⁹ Pöta ök akun kaōaōök tapël ëëpnaat. Enselöröak wais omën utpetarö ompyauröa naëaan wël ëak kama wak ⁵⁰ es kosangwesi moolapnaat. Es kosang pöwesi ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaat.”

Uröm ngaanre ngolöpöt wieëauta watepang ngönte

⁵¹ Pël niak tenën epël peël yenia. “Ar pöta songönten kön wia ma?” Pël niaan ten, “Mak,” pël mëëaut. ⁵² Pël maan tenën epël niiaut. “Pöt ompyaō. Ngön kosangötë ngarangk namp Anutuu wa ngaöök yamëautak ilëak wë ngönente këëkë ëwat saup pi ka pepapë ököp. Ka pep pöp pi uröm ompyaō ngaanre ngolöp pout pim peram wiaurekaan yeö pöl pi ngönën ompyaō ngaanre ngolöp poutepar ëwat wëaup.”

Nasaret omnarö Yesuun kaaöre këëpöt elmëa

(Maak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Yesu pi watepang ngön pöt ök më pet irak ten pim ruuröaring saut. ⁵⁴ Pël ëak Nasaret pim ka songöntak örök ngönën tuptak ilëak ngönën ök yemaan omnarö pit yaan sak epël ya. “Elei, omën epop omën yaap tiarim karippe. Tarëkaan ëwat ompyaō epot wa? Ma talëpök weëre kosang mangkën ya weëre kosang epot yamëngk? ⁵⁵ Tiar piin ëwat wëep. Pi ka ök yarëaupë ruuppe. Pim ëlëp Maria. Ën yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. ⁵⁶ Ën koont pim nangaröeta tiarring wë. Pël ëaap pi weëre kosang epot tarëkaan wa?” ⁵⁷ Pël mëak pit piin kaaöre këëpöt yaalmëen Yesuuk epël yema. “Tektek ngön yaaō namp ka poutë omnaröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëen piiring wëaurök pi kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.” ⁵⁸ Kak pörekörö pitëm kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëaut.

14

Son i yamëaup mëna

(Maak 6:14-29; Luk 3:19-20; 9:7-9)

¹ Akun pötak yang ngarangk kaöap Erot pi Yesu pim yaauta ngönte kat wia.
² Pël ëak pim ya omnaröen epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup, pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.” ³⁻⁴ Erot pim pël mëëa pöta songönte epët. Ngaan pi pim nanëpë öngöp Erotias pöp wa ëp ëa. Pël ëën Sonök piin epël mëak nga mëëa. “Ni öng pipop wa ëp ëën pangk naën yaë.” Pël mëëa pötaanök Erotök pim ya omën naröen maan pitök Sonë ingre morötë wii tëak wii kaatak moulmëa. ⁵ Pël ëën Erot pi Son mëmpënëak kön wiautak omnarök piin, “Anutuu tektek ngön yaaö omnamp,” pël yamëëa pötaan kas ëën sëp wesa. ⁶ Pël ëën ënëmak Erotë öröa akunet temanöm sëën këere imën nëmpënëak omën kaöarö pourö pim naë wa top ëa. Akun pötak Erotiasë koontup omën pöröa ëöetak tan yaurön Erot pi itenak kent kön wia. ⁷ Pël ëak pi koont pöpön epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak kosang wesak niamaan. Ni omën nenten kimang neamë pöt nimpaat.” ⁸ Pël maan pim ëlëpök këk maan epël mëëa. “Son i yamëaup pim kepönö töak söwar neweri wiak wak wais namp. Pël ëën ne pi wel wia pöt ëwat sumaan.” ⁹ Pël maan omën omp ak Erot pi pöt kat wiak ya këlangön kön wia. Pël ëaap pi omnaröa ëöetak ngön kosang wesutaan pim kimang ngönten kat wiak ¹⁰ pim ya omën naröen maan wii kaatak së Sonë kepönö töak ¹¹ söwar neweri wiak wak së koontup mangkën wak së ëlëp mena. ¹² Pël ëën Sonë ruurö kat wiak së pim sokur wak yang kel weera. Pël ëak wais Yesuun ök yema.

Yesu pi omën 5000 pörö kaömp mena

(Maak 6:30-44; Luk 9:10-17; Son 6:1-14)

¹³ Yesu pi ngön pöt kat wiak ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak wangaök ilëak i kaök yang omën wonrekël saut. Pël yaëen omnarö kat wiak pitëm kaat sëp wesak tenim ënëm yangerak waisa. ¹⁴ Pël ëën wangaöokaan öröak së itaangkën omën kësang pan weën itenak yaköm ëën pitëm yauman omnarö ompyaö yemowas.

¹⁵ Wë wiap kan ten pim ruurö pim naë së epël ök mëëaut. “Omën wonrek weën wiap kanëen yes. Pötaanök omnarö wes mëen kaatë së kaömp sum ëëp.” ¹⁶ Pël maan Yesuuk epël niaut. “Pit tol ëën sëpën? Arök kaömp meneë.” ¹⁷ Pël niaan epël mëëaut. “Ten tarëkaan mampun? Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia.” ¹⁸ Maan epël niaut. “Nem naë wak waiseë.” ¹⁹ Pël niak omnaröen maan nönö mö mëak wel aisëaan kaömp mor nas pötiring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak kaömpöt pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut. ²⁰ Pël ëën omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 12 pötë waulön peö yaë. ²¹ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën.

Yesu pi i kaökë roro sa

(Maak 6:45-56; Son 6:15-21)

²² Kaömp na pet irën Yesuuk ten pim ruuröen epël niak këk niaut. “Ar wangaök ilëak i kaökë ëngk komuntakël seë. Pël yaëen ne omnarö wes mëëmaan.” Pël niaan saut. ²³ Pël ëën pi omnarö wes mëen yesën Anutuun ök mapënëak rosiraök isa. Pël ëën koö olaan pimënt pörök weën ²⁴ wangaö i kaökë luptak yesën kentö maap yamöön kaö maat weëre kosangring wangaök yamö. ²⁵ Pël ëën ëlpam wal ëëpënëak yaëen Yesu i kaökë roro

tenim ngësë yewais. ²⁶ Pël yaëen itenak ten kas kësang ëak, “Elei, waötöp ëngk yewais,” pël mëak merëk ëaut. ²⁷ Pël ëen pi tapëtakëer tenën epël niiaut. “Arim lupöt weë sêp. Nemtok yewaiserek kas ëëngan.”

²⁸ Pël niaan Pitaak piin epël mëëaut. “Aköp, nimtok yaëen pöt aan ne i kaöökë roro nim naë waisum.” ²⁹ Pël maan, “Wais,” maan Pita wangaöökaan oräk kaöökë roro Yesuu ngësël yes. ³⁰ Pël yeem kentö kësang yamöön itenak kas ëak i kaöökë öngpök yengmëem ngön ëak Yesuun, “Aköp, kaamök elnë,” pël mëëaut. ³¹ Maan Yesuuk tapëtakëer el mëak moresi weë epël yema. “Nim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaën. Tol ëënak kön selap yaën?” ³² Pël mëak piarip wais wangaöök ilaan kentö leng yaë. ³³ Pël ëen wangaöök wëaurö ten piin yaya mëak epël mëëaut. “Yaap pan, ni Anutuu Ruup.”

*Yesu pi yauman omën kësang Kenesaret yangerak ompyaö mowesa
(Maak 6:53-56)*

³⁴ Ten i kaö poö ëngköök së Kenesaret yangerak oröaut. ³⁵ Pël ëen omën pörek wëaurö Yesuun itenak ëwat sak ngön maan yauman omën yang pörek wëaurö pim naë wak waisa. ³⁶ Pël ëen pit pim ulpëen kautak pëen mësël ëak ompyaö sêpënëak këk yema. Pël maan omën pël ëa pörö ompyaö saut.

15

*Anutuu ngön kosangötök ëaröaat il yewas
(Maak 7:1-13)*

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë wais epël yema. ² “Nim ruurö tol ëënak tiarim ëaröa ngön kosangöt ilap yari? Pit ngön kosangötë wieëaul kaömp nëmpënëak mor i nairën yaë.” ³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar tol ëënak arim ëaröa ngön kosangöt ngaarëk önëak Anutu pimtë ngön kosangöt wa yoolak? ⁴ Anutuuk kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Ën nenteta epël. ‘Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’ ⁵ Anutuuk pël yaatak ar ngön epël yaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök elmëëpna pöt pim naë wiaan pöten, ‘Ne omën epët Anutuun yaö ëaup;’ pël mëëaupök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök naalmëen pöt pangk yaë.’ ⁶ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak. ⁷ Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia pim ngaanëer arimëen ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël.

⁸ ‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yenëem lupötök këëpöt yaalnëaurö.

⁹ Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak nener rë yemoulaurö.

Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yaë.’”

*Tiarim lupmer utpet yewas pöta ngönte
(Maak 7:14-23)*

¹⁰ Pël mëak Yesu pi omnaröen ngön maan waisën epël yema. “Nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokölëë. ¹¹ Omnant këmtak yen pötök lupmer utpet newasën yaë. Këmtakaan yaarö pötök lupmer utpet yewas.” ¹² Pël maan ten pim ruurö së piin epël mëëaut. “Ni ngön pipot yemaan Parisi omnarö këëpöt kön yawi pöten ni ëwat wëen ma?” ¹³ Maan epël ya. “Këra pout nem Pep kutömweri wëaupök pim ya lupöök nangëntën ëa pipot ti moolapnaat. ¹⁴ Ar Parisi omnaröen kön selap ëëngan. Pit omën it il tëauröa ök yaë. It il tëa naar nampnamp mësak yesem kanö wiaan saarëak parë orööpnaat.” ¹⁵ Pël niaan Pitaak epël yema. “Watepang ngön pipta songönte ök nia.” ¹⁶ Maan

Yesuuk epël ya. “E, arta om köpël wëan ma? ¹⁷ Arim omnant këmtak yen pötök utpet naniwaspan, yaatak sëen ya yaar pöten ar köpël ma? ¹⁸ Ën këmtakaan yaarö pipotökëer lupmeriaan yaarö. Pipotök lupmer utpet yewas. ¹⁹ Omën lupmeriaan utpet epot yaarö. Kön utpet, yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, öngre omp nga yaaö, këkain, kaar, neneren utpet wesak yaaö, ²⁰ pipot lupmeriaan oröak lupmer utpet wasëpnaat. Mor i nairën kaömp yen pötak omnampë lupmer utpet newaspan.”

*Kanan yangerakaan öng nampök Yesuun kön wi kosang wesa
(Maak 7:24-30)*

²¹ Yesu pi ten pim ruuröaring Kenesaret yang pör sëp wesak Taiaare Saiton ka pöörar wieëa yang pörekël saut. ²² Pël ëen Kanan yangerakaan ngönën köpël öng namp yang pörek wëaupök wais merëkre ngön ëak Yesuun epël yema. “O Aköp, Tewitë ëap, Anutuua Yaö Mëëaup, urmer namp nem koontupë lupmeri wëen këlangön kaö panë kat yawi. Pötaan ni neen yaköm elnë.” ²³ Pël maan pi kangiiir nemaan ëen ten pim ruurö pim naë së ke urak epël mëëaut. “Pi tiarim ënëm yewaisem merëkre ngön yaarek wes momëen sëp.” ²⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir Kanan öng pöpön epël yema. “Anutuuk ne Israel pol sëpsëpöröa ök ëak repak sauröaan pëen wes nemëaup.” ²⁵ Pël maan pi pim naë wais rar rë wesirak epël yema. “Aköp, kaamök elnë.” ²⁶ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Rungaaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” ²⁷ Pël maan pi kangiiir epël ök yema. “Aköp, yaap yaan. Pël ëaap kentörö pit peparö kaömp yenaurek yenën lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.” ²⁸ Maan epël yema. “Öng epop, ni kön wi kosang kaö panë yenewasën. Pötaanök nim kent kön yawiin pöt orö nireëpnaat.” Pël yemaan tapëtakëer koontup ompyaö sa.

Yesuuk yauman omnarö kësang ompyaö mowesa

²⁹ Yesu ten pim ruuröaring yang pör sëp wesak kaalak Kalili i kaöökël së oröak ë kankan rosiraöök së wel aisëaan ³⁰ omën selap pan pim naë oröa. Omën ingöt kël wë, it il të, kos korar së, ngön won së, yauman ke nentere nent yaaurö wak wais Yesuu naë rongan ë moulmëen ompyaö mowesaut. ³¹ Pël ëen omën ngön won saurö ngön aö, kos korar saurö wotpil së, ing kël waurö kan ing ë, it il tëaurö it nga së, pël yaëen omën kësang pörö itenak yaan sak Israel omnaröa Anutuun yaya yema.

*Yesuuk omën 4000 pörö kaömp mena
(Maak 8:1-10)*

³² Yesu pi ten pim ruuröen ngön niaan pim naë sëen epël niaut. “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen kët nentepar nent ëak yes. Pötaanök ne pit këen wes mëen kan kourak yesem utpet ëëpanëak ya ngës yaë.” ³³ Pël niaan ten epël mëëaut. “Tiar omën wonrek wë omën kësang eporöa kaömp mangkën pangk nëmpna pöt tarëkaan öpen?” ³⁴ Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël niaan tenök, “Kaömp 7, ën i kaö imën kopët naar,” pël mëëaut. ³⁵ Maan Yesuuk omnaröen yangerak wel aisapën mëak ³⁶ kaömp 7 pötring i kaö imënaar wak Anutuun yowe mëak pelak ten pim ruurö ningkën omnarö menaut. ³⁷ Pël ëen omën pourö nak kep wesak kaut olaan ten wak kër 7 pötë waulön peö yaë. ³⁸ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 4000, ën öngre yokoturö pöt sangk nekelën. ³⁹ Pörö Yesuuk wes mëen yesën tenring wangaöök ilëak Makatan yangerakël saut.

16

Parisiire Satusi omnaröak retêng it ngolöp nent itaampênëak Yesuun mëä

(Maak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Parisiire Satusi ngönën omën narö Yesuu naë wais piin morök elmëak epël yema. “Ni maan retêng it ngolöp nent oröön Anutuu naëaan waisan pöt ewat sënaan.” ² Pël maan pitën epël yema. “Ar wiap kanötë itaangkën yanget sapiire waö yamëen itenak, ‘Wangam kanök kêtëp mapênëak yaë,’ pël ë yeë. ³ Ën wangam kanötë itaangkën yanget mëetmëet yaëen pöt, ‘Kopi pelëpênëak yaë,’ pël ë yeë. Ar mopöök uröamre kepilötön itenak ewat yauröak peene Anutuu yaalni epëta songönten köpël yeë. ⁴ Omën peene akun eptak wë eporö ar utpet ëak Anutuun kön wi kosang newasën yaurö. Ar ya retêngöt yamënga pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retêng nent naengan, om ngaan tektek ngön yaaö omën Sona pi i kaö imënëpë öngpök wëen Anutu pim elmëa pöta ököt pëen pet elniin itaampunëet.” Pël mëak pit sëp wesak saut.

Parisiire Satusi omnaröak irikor elmëëpanëak pepanöm mëä

(Maak 8:14-21)

⁵ Ten Yesuu ruurö kaömpöt kat kol wiak piiring i kaöökë ëngk komuntakël së oröak kön wiaut. ⁶ Pël yaëen Yesuuk epël yenia. “Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën.” ⁷ Pël niaan ten neneren epël mëëaut. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.” ⁸ Tenimënt neneren yemaan kat men ëak epël yenia. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok pan yaurö, aë. Ar tol ëënak kaömp won pöten yak? ⁹ Ar om neen köpël wë ma? Ne kaömp mor nas wak ulöl wesak omën 5000 pörö mangkën nëen pangk ëaut pöt ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël ëak waulön peö ëa? ¹⁰ Ën ne kaömp 7 pöteparök wak ulöl wesak omën 4000 pörö mangkën nëen pangk ëaut pöteta ar kat kola ma? Pit kep wasën ar kaömp kaut kër tolël ëak waulön peö ëa? ¹¹ Ar tol ëënak nem ngönten kön nawiin yeë? Ne kaömp peret pöten neniaan. Ar Parisiire Satusi omnaröa yisötön ngarangk këëkë ëën.” ¹² Pël niaan ten pim niia pöta songönten kön wiaut. Pi yis kaömp peretötë yamëa pöten neniaan, Parisiire Satusi omnaröa ngön kaaröt tenim yaapta öngpök ilapanëak niia.

Pitaak Yesuun pi Kristo pöt war wes ök mëä

(Maak 8:27-30; Luk 9:18-21)

¹³ Yesu pi tenring Sisaria Pilipai kak naë së oröak tenën epël pëël yenia. “Omnarö pit Omën Këëp neen talëp aim?” ¹⁴ Pël niaan epël mëëaut. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël yaan naröak, ‘Elia,’ naröak, ‘Seremaia ma tektek ngön yaaö namp wes,’ pël aim.” ¹⁵ Pël maan epël yenia. “Ën arimtok pöt neen talëp aim?” ¹⁶ Pël niaan Saimon Pitaak epël yema. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niaaup. Ni Anutu wëwëetaringëpë Ruup.” ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Saimon, Sona pim ruup, ni ërëpërëp ëëmëëp. Yang omën nampök ngön pipët ök neniaan, nem Pep kutömweri wëaupök yenia. ¹⁸ Pötaanök ne niamaan kat wi. Nim yapinte Pita, pöt kël kosangö. Ën nim nem songönte tekeri yewasën pipëteta kël kosangöökë ököt. Nook maan nem ingre mor saurö kël kosang pöökë rangk tauaan Setenë weëre kosangtak il naniwaspan. ¹⁹ Ne Anutuuk wa ngaöök yanimë pötak yeilëauta kiet nimpaat. Pël ëën yangerak omnant yaautön, ‘Pël ëëngan,’ mamë pöt kutömweriita pël naën ëëpnaat. Ën yangerak omnant yaautön, ‘Pël ë,’ mamë pöt kutömweriita pël ëëpnaat.” ²⁰ Pël mëak tenën

kosang wesak epël yenia. “Ar ne Kristo, Anutuu Yaõ Neeaup, pöt omnaröen ök manganok,” pël niiaut.

Yesuuk pi weletakaan wal ëëpnaap pöt ök mëëa

(Maak 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Akun pötak Yesuuk ngës rëak ten pim ruuröen omnant ënëm pim naë orööpnaatë ngönöt war wesak epël yenia. “Ne Yerusalem kap sëen ngarangkre kiri ar yaaõ kaõarõere ngön kosangötë ngarangköröak këlangön kësang kat newiak nemëngkën kët nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal ëëmaap,” ngön pöt ök yenia. ²² Pël niaan Pitaak pëentakël koirak së epël mëak nga yema. “Anutuuk ngarangk elniaan omën ke pipot orö nanirëen ëëp.” ²³ Maan Yesuuk kaip tiak epël yema. “Seten, ni sëp newesak së kan newariingan. Nim ngön yaan pipët Anutuu ngõnte won, omën ngõnte.”

²⁴ Pël mëak Yesuuk ten pim ruuröen epël niiaut. “Omën namp pi nem ënëm elnëëpënëak pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ënëm ëëp. ²⁵ Namp pim wëwëet keimön ëak õpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyaõ orö morëëpnaat.” ²⁶ Ën namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëen pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak õpënëak pöt oröpöt kangir mampën? ²⁷ Omën Këëp nem Pepapë ëwaõ nem rangk wiaan nem enselörö koirak waisumaap. Pël ëak omën pourö neenem wëwëatë kangut mempaap. ²⁸ Ne yaap pan niamaan. E taua pourö arëkaan narö wel nawiin wëen Omën Këëp ne omp ak sak yewaisën itaampun sa.”

17

Yesu pim möönre koröp maim wa

(Maak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Kët 6 ëak won sëen Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son porö koirak rosir wali naõök së pitëmënt wakaima. ² Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa. Ën pim këere wot kante këtëpë ök ëwa ëen ulpëenëpta kölam panë tãa. ³ Pël ëaan pit itaangkën Mosesre Elia piarip oröak Yesuring ngõnaak yeëa. ⁴ Pël ëen Pita pi Yesuun epël ök mëëa. “Aköp ten eprek wëen ompyaõ yaë. Ni kent yaëën pöt ne ka kot nentepar nent ök remaan. Nent nimëen, nent Mosesëen, nent Eliaëen pël ëak ök remaan.” ⁵ Pël yemaan tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëen Anutuuk uröamta õngpökaan epël mëëa. “Epop nem Ruup. Ne piin ya kë sak kent pan yaalmë. Ar pim ngõnte kat wiin.”

⁶ Ruurö pit ngön pöt kat wiak kas panë ëen yangerak së ngentiak wot nön ëak wieëa. ⁷ Pël ëen Yesu pi së pitën ngëen elmëak epël ök mëëa. “Wal ëë. Kas ëëngan.” ⁸ Pël maan pit we riak itaangkën muntaar won, Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraõõkaan yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.” ¹⁰ Pël maan pim ruuröak epël mëak pëël mëëa. “Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Elia wet rëak oröönak Anutuu yaõ mëëaup ënëm orööpnaat pël aim?” ¹¹ Maan pi epël mëëa. “Yaap, Elia pi wet rëak oröak Anutuu yaõ neeaup nemëen omnant kopëta wasapënak ëaut. ¹² Pël wiap ne epël niamaan. Elia pi yok oröak wëen omnarö piin këëkë ewat nasën wë pitëm könöök utpet mowesaut. Pötaanök Omën Këëp neenta tapël elnëëpnaat.” ¹³ Pël maan pit epël kön wia. “Pipët Son i yamëaupön ya.”

*Yesuuk yokot nampë lupmeriaan urmer namp waö ë mëa
(Maak 9:14-29; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Omën kësang pan wa top ëak wëen pit wais oröön omën namp Yesuu naë wais rar rë mowesirak epël yema. ¹⁵ “Kaöp, ni nem yokotupön yaköm kön wi. Pi it ngengën yeem ìmeri ilaöre es kotö pël yaë. ¹⁶ Pël yaëen nim ruuröa naë wak wais ompyaö wasëpënëak maan poprak ëaut.” ¹⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem ar kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm?” Pël mëak epël yema. “Yokotup wak wais.” ¹⁸ Pël maan wak waisën Yesuuk urmerapön nga maan kas oröak yes. Pël ëen akun tapëtakëër ompyaö saut. ¹⁹ Pël ëen ten pëentak së Yesuun, “Ten tol ënak urmerap waö ë momëënëak poprak ëan?” pöten pëël mëëaut. ²⁰ Pël maan epël niaut. “Arim kön wi kosang yewesaut këlok yaë pötaan poprak ëan. Ne yaap niamaan. Ar kön wi kosang kot panë nent wiëëan talte rosir epöön, ‘Ni tiak eprekaan ëngkrek së orö,’ pël maan yok pangk pël ëëpën. Ar kön wi kosang kaö newasënë pöt omnant pout pangk ëënëët. ²¹ [Urmer ke pilörö weëre kosangring wë. Pötaanök pit waö ë momëënëë pöt kan munt naö won, om Anutuun kimang manëak kaömp ngës olëak öne kopët pötakëër waö ë momëënëët.]”

*Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar ëa
(Maak 9:30-32; Luk 9:44-45)*

²² Ënëmak Yesuuk ten pim ruurö wa top ë niulëak epël niaut. “Omnaröak Omën Këep ne ngaaröa moresi neulëëpnaat. ²³ Pël ëen pit nemëngkën kët nentepar nent won sëen kaalak weletakaan wal ë neulëëpnaap.” Pël niaan ten yaköm panë kön wi aut.

Yesuuk ngönën tup kaöeta takis mena

²⁴ Ënëmak ten Yesu piiring Kapaneam kak së oröön omën Anutuu ngönën tup kaöetaan takis yewa pörö Pitaë naë wais epël mëak pëël yema. “Arim rë yanuu laup ngönën tup kaöetaan takis nawiin yeëa ma?” ²⁵ Pël maan Pitaak, “Won, yawiaup,” pël mëak Yesuu kaatak së ilëak ök nemaan wëen pimtök epël mëak pëël yema. “Saimon, ni kön tolëël yawiin? Yang omp akörö pit talöröa naëaan takis yewa? Pitëmtë omnaröa naëaan ma maimaröa naëaan yewa?” ²⁶ Pël maan Pitaak, “Maimaröa naëaan,” pël yemaan Yesuuk epël mëëaut. “Pël yaëen yang omp aköröa karurö pangk takis nemangkën ë yaë. ²⁷ Pël ëaap tepër nemangkën ëen pit kön wiin utpet ëëpanok i kaöök së tatë olëak i kaö imën wet rëak ömë pöp këm nga ëak itaangkën sum nent wiaan pöt wak së tepërim könkön takis mamp.”

18

*Yesuu ruuröak piin talëpök wotöök sak wë pöten pëël mëëa
(Maak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

¹ Yesuuk Pitaan pël yemaan akun tapëtak ten pim ruurö naë së epël mëak pëël mëëaut. “Anutuu wa ngaöök yanimë eporö tenëkaan talëpök wotöök wë?” ² Pël maan pi runga nampön ngön maan waisën tenim tekarak tau ulmëak ³ epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ar kön kur kaip tiak arimtën kön wiin iraan rungaröa ök nasën ëënë pöt Anutuuk wa ngaöök nanimëëpan. ⁴ Namp pi pimtën kön wiin iraan runga epöpe ök sak öpna pöp omën Anutuu wa ngaöök yamëautak wëauröa wotöök sak öpnaap. ⁵ Omën nemëen yak runga kot ke epëlëp sant elmëëpna pipop ne sant elnëëpnaap.”

Utpetatēen kēk nemaan ēēpenaat
(Maak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ “Ēn omēn nampök kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewe-saupön kēk maan pim kön wi kosang yewesaut sēp wasēpēnēak yaēēn pöt pël ēēpanēēn narōak wet rēak kēl kēsangō pim mesetak ōngō moutak i kaōök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk ēēpnaat. Pöt omēn pöpök maan kot ke epëlörōa namp pim kön wi kosang yewesaut sēp wasēn pöt kangiiir utpet kaō panēēt pim naē orōōpnaat. ⁷ Yakōm. Morök ke nentere nent yaarōōn omnarō saun yokoir. Yaap, morök ke nentere nent orōōn omnarō saun koirēpnaat. Pël ēaap omēn morök elmēēn omnarō saun koirēpna pöp tol ēēpēn? ⁸ Nim moresök ma ingesök utpet nent koirēn pöt il olam. Mor kopētasing ma ing kopētasing wēwē kosangtak omē pöt ompyaō. Pouwesiarring wēēn Anutuuk es kosangwesi nuulaan pangk naēn ēēpnaat. ⁹ Ēn omēn nim itōök itaampēetak weru nuulaan utpet ēēmēak yeem pöt it pō ur olam. It kopēt naōōring wēwē kosangtak omē pöt ompyaō. Pourarring wēēn Anutuuk es parēaōök wa nuulaan pangk naēn ēēpnaat.”

Sēpsēp kō saupē watepang ngōnte
(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Ar ngarang kēēkē ēēn. Runga neen kön wi kosang yewesa kot eporōen kön wiin irepan. Ne yaap niamaan. Ensel pitēn ngarangk yaaurō kēt ēlōtē nem Pep kutōmweri wēaupē ēōetak wē pitēmēēn ya yamēngk. ¹¹ [Omēn Kēēp ne omēn utpet ēak kō sēpēnēak yaaurō koirak ompyaō wasumēak waisaup.]

¹² “Ar kön tolēēl yawi? Omēn namp pim pol sēpsēp 100 ēak wēaurōak kopēt namp kō sēēn pöt pi tol ēēpēn? Pi 99 ompyaō wēa pörō rosiraōök moulmēak kō sak sa pöpōn ngaōl ēēpnaat. ¹³ Ne yaap niamaan. Pi ngaōl ē sē koirak 99 kō nasēn ēa pörōaan ya kē nasēpan, ngaōl ēak koirā pöpōnōkēēr ya kē panē sēpnaat. ¹⁴ Pōtaanök nem Pep kutōmweri wēaupē kentōök pim omēn runga kot eporōa ök sak wēaurōakaan kopēt namp kō sēpnaaten kaaō yaē.”

Kar nampök utpet elniin wotpil wasēpenaata ngōnte

¹⁵ “Nim kar nampök utpet elniin pöt ni pim naē sē arpmēnt wē utpet pōta ngōnte an. Pël ēēn pi nim ngōnte kat wiak ēnēm ēēn pöt arip lup kopētemer sak ōnēēt. ¹⁶ Ēn nim ngōnte kat nawiin ēēn pöt ni omēn kopēt namp ma naar koirak pim naē sēn. Pël ēak ar naar ma naar namp pörōak pim ngōnte ēak wotpil wasēn. ¹⁷ Ēn pi arim ngōnte wa olaan pöt sē ingre morörōēn ök man. Pël ēēn pitēm ngōnteta wa olaan pöt piin, ‘Ngōnēn wonörōere utpet yaaurōa ökōp,’ pël mēak waō ē mēēn.

¹⁸ “Ne yaap niamaan. Ar yangerak wē omnant yaautōn, ‘Pël ēēngan,’ manē pöt Anutu kutōmweri wēaupōkta tapēl apnaat. Ēn yangerak wē omnant yaautōn, ‘Pël ē,’ manē pöt Anutu kutōmweri wēaupōkta tapēl apnaat.

¹⁹ “Ēn nenteta epēl niamaan. Arim naēaan omēn naar omēn nentaan Anutuun kimang manēak lup kopētemer sak kimang manē pöt nem Pep kutōmweri wēaup yok pangk kat wiipnaat. ²⁰ Ar omēn naar ma naar nampök nem yapintakēl kimang manē pöt ne arim tekrak wē kaamök elniimaat.”

Inēēn ru utpetapē watepang ngōnte

²¹ Yesuuk pël niaan Pitaak naē sē epēl yema. “Akōp, nem karip utpet yaalnēēn ne akun tolēl ēak pim utpet pöt ent ē moolam? Akun 7 ēak pël ēēn pangk ēēpēn ma?” ²² Pël maan Yesuuk epēl yema. “Ne akun 7 ēak pël neniaan, sangk naalngan, om pël ēeim omēēten yeniak.

23 “Pöta watepang ngön nent epël niamaan. Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt ne yang omp ak nampë pim inëen ruurö sumat mangkën kangut mampënëak yas mëäa pötakël ök eëmaan. 24 Pi nampön yas maan waisa. Pöp 10 milion kina pël mangkën kangut nemangkën ëa. 25 Pi sum kësang pöta kangiir mon oröpöt mampënëak ap yewasën omp aköpök pimëntre pim öngre ruure omnant pout omnarö menak sum öpënëak mëäa. 26 Pël maan inëen ru pöp omp aköpë naë së rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëäa. ‘Kaöap, ni yaköm kön newi. Pël eën ne sapsap nimpö së pet irumaan.’ 27 Pël maan omp aköpök pim kang kësang pöt söp wesak söpënëak mëäa. 28 Pël eën inëen ru pöp kaatakaan oröak së kan kourak inëen ru pim kar namp koira. Pim kar pöp puuk 100 kina pël mangkën kangut nemangkën ëaup. Pöp koirak ngerngeröök moröak, ‘Nem kangut peene nan,’ pël mëak kék mëäa. 29 Pël maan pim karip rar rë wesirak wiap sësë mëak epël mëäa. ‘Ni yaköm kön newi. Pël eën ne kangut sapsap nimpö së pet irumaan.’ 30 Pël maan pi kat nemowiin wii kaatak moulmëak epël mëäa. ‘Nem kangut pout pet irakök oröömëep.’ 31 Pël eën inëen ru pim karuröak pim ëa pöten itanak ya këlängön panë eën së omp aköpön ök mëäa. 32 Pël eën inëen ru mon kësang mena pöpön kaalak yas maan waisën epël mëäa. ‘Ni inëen ru utpetemor. Nem sum kësangötë kangut ni wiap sësë yenëaan yaköm eën pout söp wesaut. 33 Nem niin yaköm elnian pöl tol eënak nim karipön naën ëaup?’ 34 Pël mëak omp aköpök ya sangën eën wii kaatak moulmëak epël mëäa. ‘Nem kangut pout pet irakök oröömëep.’”

35 Yesu pi watepang ngön pöt ök ë pet irak tenën epël niiaut. “Arim karuröa utpet elniat yaap ent ë nemoolaan eënë pöt nem Pep kutömweri wëaupök tapël elniipnaat.”

19

Öng wes yamëauta ngönte (Maak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Yesu pi ngön pöt ök ni pet irak ten pim ruuröaring Kalili yanger söp wesak Yotan olëak ëngk komuntakël Yutia yangera kautakël saut. 2 Pël ëak wëen omën kësang ënëm wais pörek oröön yauman omnarö ompyaö mowesaut.

3 Pël yaëen Parisi ngönën omën narö wais piin morök elmëak epël yema. “Omën namp pim öngöp omën nant eën yok pangk wes mëëpën ma?” 4 Maan epël yema. “Ar ngönëntak epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Anutu pi ngaan omën ket eëpënëak öngre omp pouwaar ket ëa. 5 Pël ëak Anutu pi epël ëa. ‘Ne ompöpë kosaöökaan öngöp ket ëaut. Pötaanök omp namp pim ëlre peapar söp wesak öngöpring erën eën piarip pouwaarök möönre koröp kopëtaö sëpnaat.’ 6 Anutuuk pël ëa pötaanök piarip naarök erën eën möönre koröp kopëtaö yes. Anutuuk erën elmëa. Pötaanök omnaröak yok pangk kom naën eëpenaat.” 7 Pël maan pit piin epël yema. “Moses pi tol eënak epël ëa? ‘Namp pim öngöp wes mëëpënëak pöt kaöaröa naëaan pep kosangwer wa öngöp menakök wes mëëpnaat,’ pël ëa.” 8 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Moses pim ngön kosangtak arim lup kosangtaanök öng wes mëëneëtaan kuure mak niia. Pël ëaatak ngön pöt won wiaan ngaan panëer Anutu pim öngre omp ket ëa pötak pël eëneak neniaan. 9 Ën nook pöt epël niamaan kat wieë. Namp pi pim öngöp öngre omp wëwëet utpet newasën wëen wes mëak öng muntap koirëpna pöp pi öngre omp wëwëet utpet wesak saun koirëpnaap.”

10 Pël yemaan ten epël mēēaut. “Pil wiaan pöt öng naön öpën seëa.” 11 Pël maan epël niaut. “Omën pourö arim ngön pöta ënëm pangk naëpan. Om Anutuuk öng naön ëëpënëak mapna pörö pëen arim ngön pöta ënëm ëak öng naön ëëpnaat. 12 Omnaröa öng naön yaaö pöta songön nentere nent wia. Narö pitëm ëlörök mos wilën öng naön ëëpnaat. Narö omën narök öp ilën öng naön ëëpnaat. Narö Anutuuk yaat mëmpënëak kön wiak öng naön ëëpnaat. Omën nem ngön epët kat wiak Anutuuk yaat mëmpënëak tek öpna pörö yok pangk pël ëëpnaarö.”

*Yesuuk rungaarö welaköt elmëa
(Maak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

13 Akun nentak omën narö pitëm rungaarö Yesu pim moresiar pitëm rangk mowiak Anutuun kimang mapënëak wak waisa. Pël yaëën tenök nga yemaan 14 Yesuuk epël niaut. “Nga mangan. Wes mëen nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak yaö yema pötaanök.” 15 Pël niak pim moresiar pitëm rangk mowiak wes mëak yang pör sëp wesak nal saut.

*Omp ulwas omnant kësang wieëaupë ngönte
(Maak 10:17-31; Luk 18:18-30)*

16 Akun nentak omp ulwas namp Yesuu naë wais epël yema. “Rë yanu-ulaup, ne ya ompyaö tol nent mënak wëwë kosangta yaö sum?” 17 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni tol ëënak ya ompyauten pël yenëaan? Anutu kopëtäpökëer ompyaup. Ni wëwë kosangtak ömëak pöt Anutuuk ngön kosangöt ngaarëk öm.” 18 Maan “Ngön kosang tal nent ngaarëk öm?” pël yema. Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ni omën mëngkanok. Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. 19 Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm. Nimtëen lup sant yaën tapël muntaröen elmëem.” 20 Pël maan omën pöpök epël yema. “Pipot nem kotuukaan ë waiseimautöp wëwë kosangtak ömaan munt tal nent ëem?” 21 Maan Yesuuk epël yema. “Ni ompyaö sumëak pöt së nim omnant pout menak sumat wak omën omnant wonörö mamp. Pël ëëmë pöt kutömweri omën ompyaut örö nirëëpnaat. Pötaanök pël ëak wais nem ënëm elnëem.” 22 Pël maan omnamp pi pöt kat wiak ya këlangön kön wiak sa. Pöt pi urömere kaar es kësang wieëa pötaanök.

23 Omën pöp yesën Yesuuk ten pim ruuröen epël niaut. “Ne yaap niamaan. Omën omnant kësang wieëaurö Anutuuk wa ngaöök yamëa pöta öngpök ilapnaataan poprak ë yaë. 24 Pöta nokoli nent epël niamaan. Pol kamel namp yok pangk wap pör koröp korir yamë pöökë kanök ilapna pöt kengkente. Ën omën monere uröm selap wieëaurök Anutuuk wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëet.” 25 Pël niaan ten kat wiak weëre kosang won sëen epël mēēaut. “Omën ke pilörö Anutuuk wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlöpök yok pangk wëwë kosangtak öpën?” 26 Maan Yesuuk tenën it kos ëë epël yenia. “Omnarök Anutuuk wa ngaöök yamëautak ilanë pöt pangk naën ëënéetak Anutuuk yok pangk kanö koir nimpnaat. Pöt pi weëre kosangringëpök omnant pout pangk yaaup.” 27 Pël niaan Pitaak kangiiir epël yema. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut. Pöta kangiiir ten ënëmak öröpöt örö nirëëpën?” 28 Maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ënëmak omnant pout ngölöp wasën ompyaö sëpna pötak Anutuuk Omën Këep ne weëre kosang nangkën nem ur kësangtak wel aisëaan ar nem ënëm elnëimauroëta kaö sak ur kësang 12 pötë wel aisëak neering Israel kur 12 pötë ngön ë pet irëpen sa. 29 Omën namp nemëen yak pim kaare yang, öngre ru, sasre nan, ëlre pep, ëmre ya sëp wasëpna pöp Anutuuk kangiiir

omèn ke pilöt kësang pan tekeri wes mangkèn wëwë kosangët pep sèpnaap.
 30 Wetëeröakaan selap ènèm rapnaat. Èn ènëmaröakaan selap wetë rapnaat.”

20

Wain yaaweri ya mëmpënëak wes mëauta watepang ngönte

1 Akun nentak Yesuuk watepang ngön nent epël niiaut. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt wain yaawer wieëa nampök pim ya pöweri omnarö ya mëmpënëak wes mëen sa pötakël ök èëmaan. 2 Omèn pöp pi kët kopët nentaan 2 kina mampna pöten maan pit kat wiin pangk èen yaakë wes momëen sa. 3 Pël èen këtëp kosang yesën pi sè itaangkèn narö pit ka tomök tauwal èeim wëen epël ök mëëa. 4 ‘Arta nem yaak sè ya mëngkèn ne sum ompyaö nimpaan.’ 5 Pël èen këtëp luptak wëen sè tapël ök mëak kaalak këtëp tingk yewasën tapël ëa. 6 Pël ëak wiap kan kaalak sè itaangkèn munt narö ka tomök tauwal yaëen pitta koirak epël mëak pëël mëëa. ‘Ar tol èënak kët ël epöök ya namëngkèn wisën eprek wakaim?’ 7 Pël maan pit epël mëëa. ‘Ten omèn nampök ya ngön nent neniaan.’ Maan, ‘Arta nem yaak sè ya mëmpunëen seë, pël mëëa.

8 “Koö yoolaan ya pepap pimënt sè pim ya ngarangkëpön epël ök mëëa. ‘Ya omnaröen ngön maan waisën pitëm sumat man. Wet réak ènèm waisa puorö pitëm sumat man. Pël ëak pitëm rakörö tapël tapël mampö sè wetëerö ènèm man.’ 9 Pël maan omèn wiap kan oröak ya mëna pörö waisën 2 kina 2 kina mena. 10 Pël ëak mampö yesën wet réak ya mëna pörö pit sum isak öpnaat wesa pöt om 2 kina tapël mena. 11 Pël èen pitëm sum mena pötaan ya pepapön kaaö ngön mëak epël mëëa. 12 Ènèm ya ngës réaö eporö pit akun kot nent ya mëna. Èn ten kët ël epöök kët nga köpël ya mëneimaurö. Pël ëauröak tenim yaningkën tapël pit yemangkèn. Pöten kaaö.’ 13 Pël maan pi kangiiir pitëm tekraakaan nampön epël mëëa. ‘Ngöntöp, ne niin utpet naalniin. Ne 2 kina nimpa pöten niaan ni kuure mak neeaup. 14 Pötaanök nim sumet wak sè. Nim yaningk tapël ènèm waisa eporöeta mampëak kön yawi. 15 Sumat nemotöp nem kön wiaul naalmëengan ma? Ni tol èen nem kësangënten kön wiin utpet yaë?” 16 Watepang ngön pöt niak epël yenia. “Pöta ök ènèm Anutuu naë waisauröakaan selap wotöök moulmëëpnaat. Èn wet réak waisauröakaan selap tapël ènèm moulmëëpnaat.”

Yesuuk pim wel wiak kaalak wal ëëpnaata ngönte ök maan akun nentepar nent ëa

(Maak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Yesuuk ten pim ru 12 pöröaring Yerusalem kakë yesem tenën pëen wesak epël niiaut. 18 “Kat wieë. Tiar peene Yerusalem kakë yewais. Pörek seën Omèn Këep ne omnarök kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröa naë neulëen pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak 19 ngönën köpëlöröa naë wes nemëen pitök ökre was neak pës nemöak këra yetaparak nemöön wel wiak akun nentepar nent won seën kaalak wal èëmaap.”

Semsre Son piarip wotöök sèpënëak mëëa

(Maak 10:35-45)

20 Pël niaan Sepeti pim öngöpök pim yokot Semsre Son pöaar Yesuu naë wak sè rar rè wesirak omèn nentaan kimang yema. 21 Pël èen Yesuuk, “Ni öröptaan kent yaë?” pël maan epël yema. “Ènëmak nim omèn poutë kaö sak ömë akunetak nem ru epaar, nim kopirarë, namp yaapkëel namp katnëel, wel aisëak wë niiring ngarangk ëëpnaan kosang wes mamëak yeniak.” 22 Pël maan

Yesuuk epël yema. “Arim yenëak pöta songönte ar köpël wë. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl këlangön kësang kat wiimaap. Pöt arip pangk ëenëewaar ma?” Pël maan piaripök, “Pangk ëënaawaar,” pël yema. ²³ Maan epël yema. “I kakam pöt pangk nënëet. Pël ëenëetak nem kopirarë yaapkëëlaan katnëel wel aisapnaata ngönte nook naëngan. Nem Pepapök wel aisapënëak yaö mëea pöröakëer wel aisapnaat.” ²⁴ Pël yemaan ten ru 10 pörö Sepeti pim ruarëen mëea pöt kat wiak ya sangën éaut. ²⁵ Pël ëen Yesuuk tenën ngön niaan pim naë sëen epël niiaut. “Yang nantë omp akörö pitëm omnarö nga éak ngarangk yaalmë. Pël yeem pitëm ikanöök ngarangk narö moulmëen pitta tapël omnarö ngarangk yaalmë. ²⁶ Ar pël ëëngan. Arim naëaan namp kaö sak öpënëak pöt pi ar pouröa inëen elniip. ²⁷ Ën namp wotöök sëpënëak pöt pi kot panë sak ar pouröa inëen panë elniip. ²⁸ Pi nem yeë epël ëëp. Omën Këep ne omnarök inëen elnëëpënëak newaisën. Nook arim inëen elniak omnarö utpetatë öngpökaan kama niömaan arim kanggiir wel wiimëak waisaup.”

*Yesuuk omën it il tëa naar ompyaö mowesa
(Maak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Ten Yeriko kakaan yesën omën kësang pan Yesuu ënëm waisa. ³⁰ Pël yaëen omën it il tëa naar kan ëöök wel aisëë Yesuu yesa ngön pöt kat wiak ngön éak epël yema. “Aköp, Tewitë éap, Anutuu Yaö Niiaup, ni tenipön yaköm kön niwi.” ³¹ Pël yemaan omnarök leng ëëpën mëak nga yemaan piarip pöten kat nemowiin ke urak kaalak ngön éak epël yema. “Aköp, ni Tewitë éapök tenipön yaköm kön niwi.” ³² Pël maan Yesu pi leng éak kamtaöök tauëë ngön maan waisën piaripön epël pëël yema. “Arip tol elniimëak yak?” ³³ Maan piaripök epël yema. “Aköp, ni aan tenip it nga sën.” ³⁴ Pël maan Yesuuk piaripön yaköm ëen pim moresiar piarpim itöörarë rangk mowiin tapëtakëer ompyaö sak Yesuu ënëm saut.

21

*Yesu pol tongkiipë rangk isak Yerusalem kakë sa
(Maak 11:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)*

¹ Ten Yesuring Yerusalem kak temanöm yesem Petepasi ka Olip tomök wieëa pöök orök Yesuuk pim ru naar epël mëak wes yamë. ² “Arip ka ëngköök së orök itaangkën pol tongki ruupring namp këraamentëk wii ngan ë ulmëen öpnaat. Pipaar tapëtakëer wilak mësak waisën. ³ Pël yaëen omën nampök pëël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epaarën ya.’ Pël maan kat wiak tapëtakëer pëël niaan mësak waisënëet.” ⁴ Pël yaëen tektek ngön yaaö nampë ngaan ngön ök éa nent kë öröa. Ngön pöt epët.

⁵ “Omën Saion kak wëauröen epël man.

‘Kat wieë. Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pimtën kön wiin nawis, ya wiapring pol tongkiipë rangk yewais.

Yaap, pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.’”

⁶ Maan ru pöaar së Yesu pim ök mëea pöl éa. ⁷ Piarip pol tongkiipë ruup mësak wais piarpim ulpëen rangköt përéak pol tongkiipë rangk mourön Yesu rangk wel aisëa. ⁸ Pël éak kan yesën omën kësang pan pitëm ulpëen rangköt përéak kamtaöök mourö yesën narök ya lupöök së kewisat ilak këemre kewis elmë yes. ⁹ Pël éak omën wet réak yesauröere ënëm yesa pourö ërëpsawi yeem ngön éak epël yema.

“Tewitë éap, yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹⁰ Pël ë së Yerusalem kak yaaröön pörek wëaurö yaan sak epël yema. “E, pipop talëp?” ¹¹ Pël yemaan omën Yesuring yesauröak epël yema. “Epop tektek ngön yaaö omnamp, Yesu, Kalili yanggerak Nasaret kakaanëp.”

Omën narö ngönën tup kaöetak omnant mampööre sum ë pël ëeim wëen waö ë mëa

(Maak 11:15-19; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹² Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti yemoola. ¹³ Pël ëak pitën epël yema. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten omnaröak kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëen kékain yaauröa kaata ök yes.”

¹⁴ Omën it il tëaare ing il tëaurö pim naë waisën ngönën tup kaöetak ompyaö mowesaut. ¹⁵ Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröak pim ya retëngöt mëmpööre rungaaröak piin, “Tewitë ëap, yowe,” pël maö yaauten itenak pit ya sangën ëen ¹⁶ piin epël yema. “Ni pitëm yenia pöten kat wian ma?” Maan Yesuuk epël yema. “Mak, ne yok kat wia. Pël ëaap ngön nent ngönëntak wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Pöt epël. ‘Ni runga kotre kapaatakörö kengken mowasën pitëm këmötëaan ompyaö wesak yaya yenia.’” ¹⁷ Pël mëak pit sëp mowesak Yerusalem kakaan oröak Petani kak së wë koö olaan ka uraut.

Yesuuk maan këra kemment umön rëa

(Maak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Wangam kanök ka kaöaöökël kaalak yesem këen ëa. ¹⁹ Pël ëen këra kem kan ëöök wëa nementën itaangkën ulöpörö nautön, om ëpöt pëen wëa. Pël ëen ëömëntën epël yema. “Ni kaalak ulöp utnganak.” Pël maan kem pömënt tapëtakëer saap wak umön yarë. ²⁰ Pël yaëen ten pim ruurö pöten itenak yaan sak epël mëëaut. “Kem epment tol ëak teëntom umön yera?” ²¹ Pël maan Yesuuk epël yenia. “Ne yaap niamaan. Ar kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin, kön wi kosang wasënë pöt arökta nem kemmentën maan yaë epël ëënëët. Pöt pëen won. Tomön epöonta, ‘Ni tiak i kaöökël së orö,’ pël maan pangk pël ëëpnaat. ²² Ar kön wi kosang yewesautaring wë Anutuun nem yapintakël omën nenten kimang manë pöt nimpnaat.”

Kaöaröak Yesu ya yamëngkauten pëël mëëa

(Maak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Yesu pi kaalak ngönën tup kaöetak së ilëak omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit pim naë wais epël mëak pëël yema. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm nia?” ²⁴ Pël maan Yesuuk kangiir epël kaip ti mëëaut. “Nookta arën pëël niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt ök niamaan. ²⁵ Sonë i mëëima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtok kön wiak eima?” Pël maan pit neneren epël yema. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mepenaatep pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’” ²⁶ Ën tiar ‘Sonök’ pël mepenaatep omën pouröak piin, ‘Tektek ngön yaaö namp,’ pël yaaurö yak utpet niwaspan. Pötaan kas yaë.” ²⁷ Pël mëak Yesuun kangiir epël yema. “Tën köpël.” Pël maan Yesuuk epël mëëaut. “Nem yeë epotta talëpök neaan yeë pöt ök neniangan.”

Yokot naarë watepang ngönte

²⁸ Pël mëak Yesuuk ngön nent epël ök yema. “Ar kön tolël yawi? Omën namp pim yokot naar wëa. Pël ëen wetëëpë naë së epël mëëa. ‘Yokotup, ni peene së nem wain yaöök ya mën.’” ²⁹ Pël maan pi, ‘Won, ne pël naëngan,’ pël mëak

wë enëmak lup kaip tiak sa. ³⁰ Pël yaëen pepap pi pim yokot muntapë naë së tapël ök mëëa. Pël maan pi, ‘Mak, ne sumaap,’ pël mëak nasën ëa. ³¹ Ar kôn tolël yawi? Yokot talëpök pepapë ngönte ngaarëk wa?’ Pël maan pit, ‘Wetëëp,’ maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap niamaan. Takis yewaö utpetere öng omp nga yeaö utpet ke pilörök ar il niwesak Anutuu wa ngaöök yamëautak ilapnaat. ³² Pöt Son pi wotpil yaauta kanö pet elniipënëak yewaisën ar pim ngönten kôn wi kosang newasën yaëen takis yewaö utpetaröere öng omp nga yaauröakëer pim ngönten kôn wi kosang wesa. Pit pël yaëen ar itenakök lup kaip tiak tapël naën ëan.”

*Wain yaaweri ngarangk utpetaröa watepang ngönte
(Maak 12:1-12; Luk 20:9-19)*

³³ “Ne watepang ngön munt nent niamaan kat wieë. Omën kaö namp wain ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö tëak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. ³⁴ Wë köp yesa akunet temanöm sëën tööpënëak inëen narö wes mëen sa. ³⁵ Së oröön ngarangk moulmëaurö pit inëen namp pës möa, namp mën wel wia, namp kël mö wel wia. ³⁶ Pël ëen ya pepapök inëen munt narö kësang wes mëen së oröön tapël elmëa. ³⁷ Pël ëën enëmak pimtë ru panëëpön, ‘Pit nem ruupë ngönte kat wiak ngaarëk öpnaat,’ pël weseë wes momëen sa. ³⁸ Pël ëën ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. ‘Omën epop pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök tiar mëmpa. Pël ëën yaat tiarimëen sëpnaan.’ ³⁹ Pël mëak wain yaaweriaan wa wilëngkëel olëak mëna.”

⁴⁰ Yesuuk ngön pöt mëak epël pëel yema. “Enëmak wain ya pepap wain ngarangkörö tol elmëëpën?” ⁴¹ Pël maan pitök epël yema. “Pi yaap omën utpet pörö mënak utpet wesak ngarangk munt köp yesa akunatë ulöpörö pi mampna pörö wain yaaweri moulmëëpnaat.”

⁴² Pël mëak Yesuuk kaalak pitën epël yema. “Ngönën pepeweri epël wia pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir. Anutu pimtok pël yaalmëen ten itaangkën ompyaö panë yaë.’

⁴³ Pël wia pötaanök ne ök niamaan kat wieë. Anutuuk pim omën ompyaut ngaan ar nina pöt arim naëaan kama wak omën maimarö mangkën pit Anutuu kônöökë enëm ëën kë ompyaut pitëm wëwëetak orööpnaat. ⁴⁴ [Omën namp wap epëtak soë urak kawï ngentiipnaap, pi koröp ilak utpet ëëpnaap. En wapëtak pim rangk ngentiipna pöt, omën pöp ilak unön ëak utpet panë sëpnaap.]”

⁴⁵ Kiri ar yaaö kaöröere Parisi omnarö pim watepang ngön pöt kat wiak pi pitëmël ko wesak ya pël wesak ⁴⁶ wali öpënëak kôn wia. Pël ëautak omën pouröak piin, “Tektek ngön yaaö omnamp,” pël yamëëa pötaan kas ëën sëp wesa.

22

*Öngre omp mës mampënëak këere imën yenauta ngönte
(Luk 14:15-24)*

¹ Yesu pi kaalak omnaröen watepang ngöntak epël ök yema. ² “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamëaut omën omp ak nampë pim ruup öng mës mampënëak këere imën kaö wa pötakël ök ëëmaan. ³ Pi kaömpöt ar ëak kopëta wes pet irak pim inëen ruurö omën pim wet rëak ngön ök mëëauröa ngësë yas

wes meën sēen pit kat wiak waisēpnaaten kaaō ēa. ⁴ Pēl ēēn pi kaalak inēen ru munt narōen epēl mēak wes mēa. ‘Omēn nem wet rēak ngōn ōk mēēaurōen epēl man. “Kaōmpōt ar ēak kopēta wes wes wiak wē. Purimakāō kaōarōaring ru ompyaurōeta mōak omnant pout yok kopēta wes pet iraut. Pōtaanōk peene wais kēere imēn yemem ērēpsawi ēēpa.”’ ⁵ Pēl maan pit sē ōk maan kat wiak pitēmōtōn sa. Namp pim yaakē sa. Namp pim urōm kaatakē sa. ⁶ Ēn narō inēen ruurō wali wak utpet wesak mēna. ⁷ Pēl ēēn omēn omp akōp pi ya sangēn ēēn pim nga omnarō wes meēn omēn pim inēen ruurō mēnaurō mēnak pitēm kaaō es kor meēn kot sa. ⁸ Pēl ēēn pim inēen ru narōen kaalak epēl ōk mēa. ‘Kēere imēn pōt kopēta wes pet irautak omēn nem wet rēak yas mēēaurōak utpet ēa. ⁹ Pōtaanōk ar kamtatē yesem omēn koirēnēērō pourōen wais kēere imēn nēmpnaan ōk man.’ ¹⁰ Pēl maan pim inēen ru pōrō kamtatē yesem omēn koiraurōen ōk maan ompyāore utpet pourō sē kaatak ilaan peō ēa.

¹¹ “Omēn omp akōp pi omēn waisaurōen itaampēnēak kaata kakaati ilēak itaangkēn omēn namp wa top ke pōtē ulpēen yamēaup namēēn wēen itena. ¹² Pēl ēak epēl mēēa. ‘Ngōntōp, ni tol ēēn wa top epta ulpēēnēp won wais wel aisēaan? Ni pil yaēēn pangk naēn yaē.’ Pēl maan ngōn won sak wēa. ¹³ Pēl ēēn omēn omp akōpōk pim inēen ruurōen epēl mēa. ‘Omēn epop ingre morōtē wii tēak koō panēētak wa moolan. Pi pōrek wē ingre ya ilak aimeē kē pōtōppōtōp aim ōpnaan.’” ¹⁴ Yesu pi watepang ngōn pōt mē pet irak epēl yema. “Ne yaap niamaan. Anutuū omēn selap yas mēēaurōakaan kopēt naar waisēn wēl ē yaulmē.”

*Takis yaautaan Yesuun morōk elmēa
(Maak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ Pēl maan Parisi ngōnēn omnarō pit sē wa top ēak ngōn tol nentak Yesuun nga wiipēn pēl mēak kopēta wesa. ¹⁶ Pēl ēak pitōk pitēm ru narōere Erotē omēn narō wes meēn wais epēl yema. “Rē yanuulaup, ten niin ēwat wē. Ni ngōn wotpil yaaup, ngōn ompyāō Anutuūk ōk niiaut pēen omēn pourō yaap wesak rē yanuulaup. Ni omēn isaare irēaurō omnant mōōngkraar kangk naalmēen yaaup. ¹⁷ Pōtaanōk ni kōn tolēēl yawiin? Rom omēn omp ak Sisa pōp takis mampen ma Anutu pimēt mampen?” ¹⁸ Pēl maan Yesuūk pitēm utpet mowasēpēnēak yaauten iteneē epēl mēēaut. “Kaar, omnarō ar tol ēēnak morōk yaalnē? ¹⁹ Mon kēl nent wak wais neneē.” Pēl maan pit nent wak wais yemangk. ²⁰ Pēl ēēn Yesuūk pitēn epēl mēak pēēl yema. “Kōnre yapin epot talēpēēt?” ²¹ Pēl maan pit epēl yema. “Sisaēēt.” Pēl maan puuk epēl yema. “Sisaēn yaō ēa pipot Sisa mampun. Ēn Anutuūn yaō ēa pipot Anutu mampun.” ²² Pēl maan pit yaan sak sēp wesak saut.

*Weletakaan wal yaauta ngōnte
(Maak 12:18-27; Luk 20:27-40)*

²³ Kēt pōtak Satusi ngōnēn omēn narō Yesuū naē waisa. Omēn pōrō weletakaan wal naēngan pēl yaaurō. Pit wais Yesuūn epēl mēak pēēl yema. ²⁴ “Rē yanuulaup, Mosesōk epēl ēa. ‘Omēn namp ōng wak ru won wē wel wiin pōt pim nangapōk kaalak ōng pōp wak wē ru orōōn pōt pim nanēpē yaō sēpnaat.’” ²⁵ Pēl wiaap tenim naē omēn nanang narō 7 ēak wakaima. Pēl ēaurō nanēpōk ōng namp wak ru won wē wel wiin nangap ōng kapirēp wa. ²⁶ Pēl ēēn pi tapēl wel wiin nang muntap ōng kapir pōp wa. Pēl pēl ē seim omēn nanang 7 pōrō ōng kopēt tapōp wak ru won wē wel wi won sa. ²⁷ Pēl ēēn ēnēmak pitēm ōng kapirēpta tapēl wel wia. ²⁸ Pōtaanōk omēn 7 piporō ōng kopēt tapōp waurōep wē wal ēēpena akunaōōk ni kōn wiin talēpē ōng sēpēn?”

29 Pël maan Yesuuk pitën epël yema. “Ar ngönëntre Anutuu weëre kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak. 30 Wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëëro. 31 Ën weletakaan wal yaaö pöt ngönëntak Anutuuk epël ëa pöt sangk kelak kat nawiin yaurö ma? 32 ‘Ne Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ Ngön pöta songönte epët. Omën pörö wel wiaurö öp sak kutömweri wë. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won, öp wëauröa Anutu.” 33 Pël maan kat wiak pim ngönëntaan yaan sa.

*Yesuun ngön kosangötë kaöeten pëël mëëa
(Maak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

34 Yesu pi ngön pöt ök maan Satusi omnarö ngön won sa. Pël ëën Parisi omnarök pöten kat wiak pit pimëën ngön nent kopëta wasëpënëak wa top ëa. 35 Pël ëak pitëm naëaan ngön kosangötë ngarangk nampök piin morök elmëak epël pëël yema. 36 “Rë yanuulaup, Anutuu ngön kosang tal nentak kaöet?” 37 Pël maan epël yema. “Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupre könre kön yawia pipot pout pimëën pëël elmëëm. 38 Pipët Anutuu ngön kosangötë kaöet, muntat il yewas. 39 Pël ëak pöta kar nenteta wia. Pöt epël. Nimtëën lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm. 40 Ngön pipteparök Mosesre tektek ngön yauröa ngön kosangöt erën ëak wia.”

*Yesuuk Parisi omnaröen Kristoë songönten morök elmëa
(Maak 12:35-37; Luk 20:41-44)*

41 Parisi omnarö wa top ëak wëën Yesuuk pitën epël mëak pëël yema. 42 “Ar Kristo, Anutuu Yaö Mëëaupön talëp aim? Pi talëpë ëap?” Maan pitök, “Tewitë ëap,” pël yema. 43 Pël maan Yesuuk epël yema. “Yak tol ëënak Ngëëngk Pulöök Tewitën elmëën Kristoon, ‘Nem Aköp’ pël mëëa? Pöt epël.

44 ‘Anutu puuk nem Aköpön epël yema.

“Ni wais nem yaapkëëtakël öm.

Pël ëaan nimëën kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat.”

45 Tewitök piin, ‘Nem Aköp’ pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?” 46 Pël maan pit ngön pöta kangit mapnaat pangk naën ëën akun pötak ngës réak pëël muntat mapnaaten kas ëën sëp yewas.

23

Yesuuk omnaröen Parisiire ngön kosangötë ngarangköröa utpet yaautë ënëm ëëpanëak pepanöm mëëa

(Maak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

1 Akun pötak Yesuuk ten pim ruuröere omnaröen epël ök niiaut. 2 “Ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit Mosesë urötak wë ngön kosangöt rë yanuul. 3 Pötaanök pitëm ök yenia pöt kat wiak ngaarëk ön. Ën pitëm wëwë wë pötak öngan. Pit rë yanuulem pitëmënt ngaarëk naön yaë pötaanök. 4 Pit ngön kosang nantta ar ngaarëk öneak pitëm könöökkan rangk ök niaan ar ngaarëk öneak poprak yaëën pitëmënt kaamök kot nent naën yaë. 5 Pitëm omnant yaaut omnarök itaangkën ompyaö ëëpnaataan yaurö. Pit ngön kosang lup nant retëng ëak kör koëak kepön upakötë wii ngan ë utöore moresi tapël ë, ën pitëm ulpëënöröa kautë poë koröp sëtöt ngan ë më pël ëak yaurö. 6 Pit këere imën yena akunatë itëkëël kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yeem ngönën tupötë kakaatiita omnaröa itëkëël wel yaisëaurö. 7 Pël yeem omnarök wa topök koirak ërëpsawi ngön maöre ‘Rë yanuulaup,’ maö pël ëëpnaaten kent yaurö. 8 Ar pöt omnarök arën, ‘Rë yanuulaup,’ pël niapnaaten kent ëënganok. Ar ke kopëtalörö, Anutu kopëtap

arim Rē Yanuulaup. ⁹ Yang omēn nampōn, ‘Pep,’ manganok. Arim Pep kopētap kutōmweri wē. ¹⁰ Omnarōak arēn, ‘Wotōökōp,’ pēl niapnaaten kent ēēnganok. Arim wotōök kopētap Kristo nemēt. ¹¹ Arimēēn kaō sak wēaupōk ar pourōa inēēn elniip. ¹² Omēn namp pimtōk pimtēn kōn wiin isēpna pōp Anutuuk wak irapnaap. Ēn namp pimtēn kōn wiin irapna pōp Anutuuk wak isak mapnaap.”

Yesuuk Parisiire ngōn kosangōtē ngarangkōrōen pitēm kaar yaautaan nga mēēa

(Maak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ “Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi ngōnēn omēn kaarōrō. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar omnarō Anutuuk wa ngāōōk yamēautak ilapēnēak yaēēn kan yemowariem arimēnta neilaan yaaurō.

¹⁴ [“Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi omēn kaarōrō. Ar ōng kapirōrōa omnant pout arimēēn weimeē morōk elmēak omnarōak arēn kōn wiin isēpēnēak Anutuun kimang wali yamēēaurō. Ar kanggir akunetak kōnōm kēsangōt koirēnēēt.]

¹⁵ “Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi ngōnēn omēn kaarōrō. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar omēn namp pim ngōnēntē sēp wesak arim ngōnēnta ēnēm ēēpēnēak i kaōōk olēak yang kaō poutē yesaurō. Pēl yeem arim utpet yaaut pet elmēēn pi ēnēm panē ēak ar il niwesak arim es parēaōōkē sēnē pōl piita teēntom sē orōōpnaat.

¹⁶ “Elei, wotōōk it il tēaurō, ar Anutuuk kanō omnarōen pet yaalmēm arimēt kan pōōk nasēn yaaurō. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar omnarōen ngōn kaar epēl yamēēaurō. ‘Omēn namp ngōn nent kosang wasēpēnēak Anutuuk ngōnēn tup kaōetakēl utak kosang wasēn pōt mos ēēpnaat. Ēn namp aini kool ngōnēn tup kaōeta kakaati ē rangia pōtēēl utak kosang wasēn pōt kē ēēpnaat.’ ¹⁷ It il tēa kaōkaurō aē! Tol nentak kaōet? Ngōnēn tup kaōetak kēēt ma aini kool kakaati ē rangia pōtōk kēēt? Anutuuk ngōnēn tuptakēēr kaōet. ¹⁸ Ar tapēl ngōn kaar epēl yamēēaurō ‘Omēn namp ngōn nent kosang wasēpēnēak ur Anutuun kiri yawiautakēl utak kosang wasēn pōt mos ēēpnaat. Ēn namp urta rangk kiri wiautēēl utak kosang wasēn pōt kē ēēpnaat.’ ¹⁹ It il tēa kaōkaurō aē! Tol nentak kaōet? Ur Anutuun kiri yawiautak kēēt ma urta rangk kiri wiautak kēēt? Urtakēēr kaōet. ²⁰ Pēl yaē pōtaanōk omēn namp urtakēl utak kosang wesak yemaan pōt urōtere kiri wiaut pouteparēēl utak kosang wesak yema. ²¹ Ēn namp Anutuuk ngōnēn tup kaōetakēl utak kosang wesak yemaan pōt ngōnēn tupētēre tuptak wēaupōkōl utak kosang wesak yema. ²² Ēn tapēl namp kutōmweriil utak kosang wesak yemaan pōt Anutuuk ur kēsangētere pōtak wel aisēaupōkōl utak kosang wesak yema.

²³ “Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi omēn kaarōrō. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar ēwamre kaēkoōre kēēnre pōt wa top ēak moresiar wesak kom ēak kopēt nent Anutuun yaō yaalmē. Ar omēn pas pōt yeemak nokoliil wotpil mēmpōore yakōm ēak ompyaō elmēēre Anutuun kōn wi kosang wasō ngōn kosang kaō pipot ngaarēk naōn yeē. Poutepar ēēnē pōtaar ompyaō. ²⁴ Wotōōk it il tēaurō, ar Anutuuk kanō omnarō pet yaalmēm arimēt kan pōōk nasēn yaaurō. Omēn namp iiste nēmpēnēak yaēēn iwal namp ilaan pōt nanēmpan, lē olapnaat. Pēl ēēpnaatak pol kamal kēsangēp ilaan iistaring kōntak nēmpnaat. Tapēl ar Anutuuk ngōn kosangōtē ēnēm ēēnēak kot panē nantē ēnēm yeem kaōet sēp yewas.

²⁵ “Elei, ngōn kosangōtē ngarangkre Parisi omēn kaarōrō. Arim naē kōnōm nant orōōpnaat. Ar kēlōnre sōwarōt kasngaēēl pēēn i yairem ōngpōk

i nairèn èèn kewil wia pòl ar koröpöök ompyaö wasèn arim lupötè pöt kainre koröpöökè kentöökè ènèm yaaö pöt peö èak wè. ²⁶ Parisi omèn it il téaup ni! Wet réak kelônre söwarötè öngpök iirèn kewil won sèpna pöt kasngaèelta won wiaapnaat.

²⁷ “Elei, ngön kosangötè ngarangkre Parisi omèn kaarörö. Arim naè könöm nant orööpnaat. Ar omèn yangaöökè ökörö. Tomök pöt omnaröak è rangiün itaangkèn ompyaö yaè. Èn öngpök pöt omèn kosere söp kampöt wia. ²⁸ Ar tapèl arim koröpöök omnaröa èöetak wotpil koröp oröak wèèn arim lupötè pöt kaar yaaöre utpet yaaut wia.”

Yesuuk Parisiire ngön kosangötè ngarangkörö utpet kangut öpnaat pèl mëä (Luk 11:47-51)

²⁹ “Elei, ngön kosangötè ngarangkre Parisi omèn kaarörö. Arim naè könöm nant orööpnaat. Ar tektek ngön yaaö omèn ngaanèer wel wiauröa yangaö wa ngolöp weseim wè. Pèl yeem wotpil wakaimauröa yangaö è morangieim wè. ³⁰ Pèl yeem ar epèl aim. ‘Tenim èaröa wakaimauuk wakaimanèèn pit kaamök èak tektek ngön yaaö omnarö namèngkèn èan tapön.’ ³¹ Arim ngön yak piptak ar omèn tektek ngön yaaö omnarö mëneimauröa èarö pöt tekeri yewas. ³² Arim èaröa mëneima kaut wia pöt arök mèn pet irèn. ³³ Kamal èlre ruuröa ök utpetarö, arim saunaté kangiür es parèaöök sènè akun temanöm yesèn kas tarèk sè èlèp ilan? Pangk pèl naengan. ³⁴ Pötaanök ne niamaan kat wieè. Ne tektek ngön yaaö omnaröere ngön ompyaut èwatöröere ngön ompyaö pöt rè nuulöpnaarö arim naè wes nimèemaat. Pèl èèn arök narö mëmpööre këra yetaprak mö pèl èènèet, narö arim ngönèn tupötè pès momöak ka nantèaan nantè waö è momèènèet. ³⁵ Pèl èènè pötak Anutuu omèn wotpilörö mënan pöta kangut arim naè orööpnaat. Ngaanèer arim è nampök ngès réak Apel mënak mëmpö mëmpö è wais Sekaraia, Perekaiaè ruup, Anutuu ngönèn tup kaöetak kiri yawiautere ngèèngk panè tupta ngeröök mënaut. ³⁶ Ne yaap niamaan. Omèn mënauröa kangut ar peene e wè epöröa naè orööpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm köm mëä (Luk 13:34-35)

³⁷ Yesuuk kaalak epèl ök yema. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaaö omnarö mëmpööre ngönèn omèn arim naè wes nimèaurö kël mö wel wi pèl yaaurö. Ne kèt èl epotè kokor èlèpè ruurö wereweriarè öngpök wa mëak ngarangk yaalmè pòl ar wa rongan èak ngarangk elniimèak kent kön wiak pèl yaalniin ar kaaö elnèimaurö. ³⁸ Pötaanök ne sèp niwasèn ar ngarangk won öneèt. ³⁹ Yaap, ne epèl niamaan. Ar neen itnaangkèn wakaim akun kaöaöök neen kaalak itenak epèl neanèet. ‘Aköpök wes mëèn yewais epopön yaya mepa.’ ”

24

Yesuuk Anutuu ngèèngk tupèt utpet sèpnaat ök mëä (Maak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu pi ngön pöt ök më pet irak Anutu pim ngönèn tup kaöetakaan oröak yesèn ten pim ruurö naè sè ka yal menmen è seèautön sös mëak pet elmèaut. ² Pèl èèn epèl niaut. “Ne yaap niamaan. Omèn ompyaö e wiaan ityaangk epot epèl wi naöpan. Ènèmak ngaaröak wais tup epèt tööl olaan kël naö naöökè rangk wi naöpan, utpet panè sèpnaat.”

Yesuuk këlangön ke nentere nent orööpnaata ngönte mëä (Maak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Pël niak Yesu pi Olip tomök sê wel aisëaan pim ruurö tenimënt naë sê epël meäk pëel mëëaut. “Nim ngönën tupët tooł komun ëëpnaat aan pöt taan pël ëëpën? Ën nim kaalak waisën akun pet irëpna pöt temanöm yesën oröpöt oröön ten itenak ëwat sën?” ⁴ Pël maan Yesuuk tenën epël niiaut. “Ar omnaröak lup wa irikor elniipanëen këékë ngarangk ëën. ⁵ Naröak wais nem yapintakël, ‘Ne Kristo,’ pël niak omën selap pitëm lup wa irikor elmëëpnaat. ⁶ Ar nga yapinte kat wiak ngarangk ëëë. Kas ëëngan. Akun kaöaö ngolöp yaëen omën pipot wet reak orööpnaat. ⁷ Omën kur nementëkaanöröak kur nementekël nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnaröak munt nampë omnaröaan nga ëëpnaat. Pël yaëen yang nantë kaömp ngöntök oröeim wëën moup selap mööpnaat. ⁸ Omën pipot om öng namp ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöta ök ëëpnaat.

⁹ “Akun pötak omnaröak ar wali nuwak naröa naë nuulëen këlangön kat niwiak nimpënaat. Ën yang poutë omnaröak ar nemorö pël weseë arën kööre tok elniipnaat. ¹⁰ Omën pöt yaaröön omën selap pitëm kön wi kosang yewesaut sêp wesak pitëm karuröen kup mowiin neneraan kööre tok ëëpnaat. ¹¹ Pël yaëen tektek ngön yaaö kaar omën narö selap oröak omën kësang morök elmëen pitëm kaarötë ënëm sëpnaat. ¹² Pël ëën utpet yaautök ulöl sëen omën selap pitëm lup sant yaaut won sëpnaat. ¹³ Ën omën weë sak wakaim wel wiipna pöp Anutuuk kama öpnaap. ¹⁴ Pël ëën Anutuuk wa ngäök yanimë pöta ngön ompyaö epët nem omnaröak yang poutë omnaröen ök maan kat wi pet yairën akunet pet irëpnaat.”

*Omën utpet panëët orööpnaata ngönte
(Maak 13:14-23; Luk 21:20-24)*

¹⁵ “Ënëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut Anutuu ngëengk tuptak wiaan itaampunëët. Omën pöt tektek ngön yaaö namp Taniel puuk orööpënëak ëaut.” (Ar ngön epët sangk kelënëerö pöten këékë kön wiaan.) ¹⁶ “Pël yaëen Yutia yanggerak wëaurö kas rosiraöökël sën. ¹⁷ Ka tomök öpnaapök kaata kakaati sê omnant öpan. ¹⁸ Ën yaak öpnaapta kak sê ulpëenre omnant öpan. ¹⁹ Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenauro tol ëëpën? ²⁰ Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetakre Anutuu kë yesa ngëengk akunetak orööpanëen Anutuun kimang man. Akun pötë ar yok pangk kas nasëngan pötaanök. ²¹ Akun pötak këlangön kaö panë kat wiipnaat. Ke pil nent kutömre yang oröaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön ëaut. Ënëmeta naaröön ëëpnaat. ²² Anutu pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën pim yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat.

²³⁻²⁴ “Akun pötak kaar omën selap oröak naröak pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan naröak, ‘Ne tektek ngön yaaö omnamp,’ pël niapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm ëënëak retëng weëre kosangringöt ëëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël ëëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e oröak wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek oröak wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiinganok. ²⁵ Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak yaaröön ëngk ma e wasnganok. ²⁶ Ënëmak naröak, ‘Kristo yang omën wonrek yaaröön itenaut,’ pël niaan pöt sëngan. Ën naröak, ‘Kristo ka eptak ëlëëp wë,’ pël niaan pöteta kat wiingan. ²⁷ Omën Këëp ne kent tangarta yamëngk pöl ëëmaap. Kent tangarët kopëter tar elmëen këtëpë yengampiaulaan yeilëaul poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këëp nem waisuma akunetak tekeri yesën omën pourö neen itaampun sa. ²⁸ Omnantë

söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë. Pöta ök ënëmak ne wais utpet yaaurö kangut mempaat.”

Omën Këëp orööpnaata ngönte
(Maak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ “Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairën këtëp röök ulöpnaat. Pël ëën ngoonöpta ngaap yesën ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sëpnaat. ³⁰ Pël ëën Omën Këëp nem tekeri suma retëng kësang nent kutömweri yaaröön yang omën pourö itenak kas ëak merek apnaat. Pël yaëën ne weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë rangk yaaröön itaampnaat. ³¹ Pël ëën Anutuuk kuup kaö yamëngkën nem enselöro wes mëën së nem omën yaö wesaurö yang we naöokaan naöök, oorekaan öngkrek yang poutëaan koirëpnaat.”

Akun kaöäo temanöm yesën omnant orööpnaata ngönte
(Maak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² “Ar këra wasmentë yaë pöten kön wieë. Këra pöment ëp këre sak wil yewatën itenak pöt kopi akunet temanöm yes pël yewas. ³³ Pöta ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Pim waisëpna akunet temanöm sëën waisëpënëak yaë,’ pël wasënëët. ³⁴ Ne yaap niamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. ³⁵ Kutö mre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Akun kaöäo orööpna akuneten köpël wë
(Maak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëëten ëwat naön. Ën ensel kutömweri wëauröere Anutu Ruup neenta ëwat naön. Pep pintokëër ëwat wë. ³⁷ Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këëp nem waisuma akunetak tapël ëëpnaat. ³⁸ I ngaampel naaröön wiaan pit iire kaömp në, öngre omp ë pël ëeim Anutu kasëng menak wëën Noa wangaöök ilëa. ³⁹ Pël yaëën pit köpël wëën i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. Pöta ök Omën Këëp nem waisumaatak omnarö köpël wë pitëm omnant yaaut ëeim wëën waisumaap. ⁴⁰ Akun pötak omp naar ya lupöök wëën namp yeweem namp sëp wasumaap. ⁴¹ Ën öng naarta kaömp koröp yokoëëm wëën namp yeweem namp sëp wasumaap. ⁴² Ar Aköp nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaanök ngaire wa kom ëeim ön. ⁴³ Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë rö kan waisëpna akuneten ëwat wëanëën itit wë ngarangk ëën kainëp kaat pör menak neilaan ëan tapön. ⁴⁴ Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëën pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëak ön.”

Inëën ru ompyaupre utpetapë ngönte
(Luk 12:41-48)

⁴⁵ “Ar inëën ru ompyaupë ök sën. Inëën ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök muntarö ngarangk ëëë akunatë kaömp mampënëak moulmëak sa. ⁴⁶ Ënëmak inëën ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëën kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi ëëpnaat. ⁴⁷ Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat. ⁴⁸ Ën inëën ru utpet pöp pi, ‘Nem kaöap pi teënt newaispan,’ pël weseë ⁴⁹ inëën ru pim karurö tang mööre omën i ngat nak kön irikor yaauröaring kaömpre i ngawi në pël eim wë ⁵⁰ pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt ⁵¹ pi yokot pöp möak utpet wesak kaar omnaröa naë moulmëëpnaat. Pörek omnarö ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaan.”

25

Öng ulwas 10 pöröa ngönte

1 “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt öng ulwas 10 pitëm karip omp koirëpna pöröakël ök ëëmaan. Ong pörö omp namp pim öng yaup koirëpënëak yewaisën pit neenem rampeet wak kan kourak koirëpënëak sa. 2 Öng 5 ëak könringörö, 5 ëak wonörö. 3 Öng kön won pörö pit i kön korat naön, rampeet pëen wak sa. 4 Ën könringöröakëer i kön korat rampeetring wak sa. 5 Pël ëak sê kor wëen omp öng koirëpnaap teënt newaisën ëen kor wë ka kom ëen ka ura. 6 Pël ëen röök lupöök ngön nent ngön ëak epël mëëa. ‘E, öng koirëpnaap yewaisrek wal ëak sê koirëë.’ 7 Pël maan pit yaan sak wal ëak rampeet mangia. 8 Pël yeem kön wonöröak könringöröen epël mëëa. ‘Tenim rampeet yariirek i nant lë nineë.’ 9 Maan könringöröak epël mëëa. ‘Tol ëak pël ëëpen? I epot tiar purö pangk naalniipan. Arta uröm kaatak sê arimot sum ëëë.’ 10 Pël maan pit yesën omën öng koirëpnaap wais kopëta wesak kor wëaurö koirak sa. Pël ëak kak sê oröak kaata kakaati sê ilëak kan wari ulmëak öng koirëpnaapë këere imën neim wëa. 11 Pël ëeim wëen öng kön wonörö sê ap wesak ngön ëak öng waupön epël mëëa. ‘Kan tē niwi. Kan tē niwi.’ 12 Maan epël mëëa. ‘Yaap niaaman. Ne arën it kopël yaningëngk.’”

13 Yesu pi watelang ngön pöt niak kaalak tenën epël niiaut. “Nem kaalak waisuma akunet kopël. Pötaanök ngai ëeim ön.”

Omën mon menaurö watelang ngönte

(Luk 19:11-27)

14 Yesuuk kaalak watelang ngön munt nent epël niiaut. “Anutu pim omnarö wa ngaöök yamë pöt omën kaö nampë ëa pötakël ök ëëmaan. Pi yang wali nerakël sêpënëak pim inëen ruuröen yas mëak pim omnant ngarangk ëeim öpënëak kom ë mena. 15 Pi pitëm ya yamëngkauten kön weswes ëëë kom ëak namp 5000 kina, namp 2000 kina, namp 1000 kina pël meank sa. 16 Pël ëen inëen ru 5000 kina mena pöpök ya kosang mënak 5000 kina tapël koirak. 17 Ën kar 2000 kina mena pöpök ya kosang mënak 2000 kina tapël koirak. 18 Ën kar 1000 kina mena pöp pim kaöapë monat wak sê yang kel weera.

19 “Akun wali sëen kaöap kaalak wais pim inëen ruurö mon mena pöt öpënëak wa rongan elmëa. 20 Pël ëen mon 5000 kina mena pöpök naë wais epël mëëa. ‘Nem kaöap, ni mon 5000 kina nenaup. Pël ëen nook ya mënak 5000 kina tapël koiraut.’ 21 Maan kaöapök epël ök mëëa. ‘Inëen ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ngarangk ompyaö ëëiman. Pötaanök nook omën këeta ngarangk niulëëmaan. Neering wë ërëpsawi ëëpa.’ 22 Pël yemaan inëen ru 2000 kina mena pöpökta tapël naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ni mon 2000 kina nenaup. Pël ëen nook ya mënak 2000 kina tapël koiraut.’ 23 Maan kaöapök epël ök mëëa. ‘Inëen ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omën pasut ngarangk ompyaö ëëiman. Pötaanök nook omën këeta ngarangk niulëëmaan. Neering wë ërëpsawi ëëpa.’ 24 Pël yemaan inëen ru 1000 kina mena pöpökta tapël naë wais epël mëëa. ‘Kaöap, ne nim songönte ëwat wë. Ni nga yaup yak omnant omën muntaröak ngëntën yewetaup. Ni omnant nangëntën yeem omën naröa ngëntaurekaan këet wak yenaup. 25 Pël yaup yak kas ëen nim 1000 kina nenan pöt wak sê yang kel weerak wakaimaut. Pötaanök nim monat kaalak yaningk. E.’ 26 Pël maan kaöapök epël mëëa. ‘Inëen ru utpet wisënëp. Ne omnant omën muntaröak ngëntën watööre omnant nangëntën wë omën naröa ngëntaurekaan këet wa nê pël yaup pël kön wiaup ma? 27 Ni nem songönten pipël ëwat wëak tol ëënak nem monat

mon kaatak nawiin äaup? Pël äanëen ne wais mon pöt kangitaring wan tapön.’
²⁸ Pël mëak omën pörek wëauröen epël mëea. ‘Ar mon 1000 kina epot piikaan wa ëp äak mon 10,000 kina wa epop meneë. ²⁹ Namp pi omnant menaut ngarangk äak wëen pöt muntat erën äak mangkën ulöl wesak wak öpnaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën wëen pöt wa ëp ëen om pas öpnaat. ³⁰ Inëen ru utpet epop wak köö panëetak moolae. Pël ëen pörek ingre ya ilak aimeë kë pötöppötöp aim öpnaan.’”

Yesuuk kom elniipnaat

³¹ “Wë ënëmak Omën Këep nem ëwaö wak nem enselöröaring waisumaatak kaö sak nem ur kësangtak wel aisëaam sa. ³² Pël ëen yang omën pourö nem iri wa top ë nuulëen sëpsëp ngarangkëpök sëpsëpörö memeeröa naëaan kom yaë pöl ëen rongan nentepar ëëpnaat. ³³ Pël ëen omën ompyaö sëpsëpöröa ökörö nem yaapkëel, utpet memeeröa ökörö katnëel pël ë nuulëemaat. ³⁴ Pël äak Omp Ak kësangëp nook yaapkëel önëeröen epël ök niamaap. ‘Nem Pepapök ompyaö niwësaurö, ar wais pim wangaöök nimëëpënëak kutö mre yang naaröön wiaan kopëta wes niwia pötak ilae. ³⁵ Ne këen wëen ar kaömp nenauro. Iiten yaëen iit nenauro. Maimerakaanëp sant elnäaurö. ³⁶ Ulpëen won wëen nenauro. Yauman yaëen ngarangk elnäaurö. Wii kaatak neulëen wëen wais ëö nenauro.’ ³⁷ Pël niaan omën wotpilörök neen epël neanëet. ‘Aköp, ni taan këen wëen itenak kaömp ninan? Ën taan iiten yaëen iit ninan? ³⁸ Ma taan maimerakaanëp sant elnian? Ma taan ulpëen won wëen ninan? ³⁹ Ën taan yauman yaëen ngarangk elnian? Ma taan wii kaatak wëen wais ëö ninan?’ ⁴⁰ Pël neaan nook epël ök niamaat. ‘Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporö kaamök elmëan pöt neen elnëan pël yaë.’ ⁴¹ Pël niak nem katnëel öpnaaröen epël ök memaat. ‘Anutuuk kemp elniauro ar mop wiak es kosangwesi sëë. Es pöwes Anutuuk ngaanëer Setenre pim enselöröaan merauwes. ⁴² Pöt epël. Ne këen wëen ar kaömp nenangkën ëaurö. Iiten yaëen iit nenangkën ëaurö. ⁴³ Maimerakaanëp sant naalnëen ëaurö. Ulpëen won wëen nenangkën ëaurö. Yauman yaëen ngarangk naalnëen ëaurö. Wii kaatak neulëen wëen wais ëö nenangkën ëaurö.’ ⁴⁴ Pël maan pit neen epël ök neapnaat. ‘Aköp, ni taan këen wëere iiten ë, maimerakaan waisöore ulpëen won wë, yauman ëere wii kaatak wë, pël yaëen itenak kaamök naalniin ëan?’ ⁴⁵ Pël neaan pitën epël memaat. ‘Ne yaap niamaan. Ar nem kar pas eporö kaamök naalmëen ëan pöt neen elnëan pël yaë.’ ⁴⁶ Omën utpet pörö pit kö yesa kak së utpetat ëeim öpnaat. Ën wotpilörö wëwë kosangtak së önëet.’”

26

Omën kaöarö Yesu mëmpnaata ngönte ëmön ëa (Maak 14:1-2; Luk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ Yesuuk ngön pöt ni pet irak kaalak ten pim ruuröen epël ök nijaut. ² “Ar ëwat wë. Kët nentepar won sëen Anutuu mait elmëa akunet temanöm sëpnaat. Akun pötak Omën Këep ne omnarök köore toköröa moresi neulëen këra yetaparak nemööpnaat.”

³ Akun pötak kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö pit kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim kaatak së wa top äak ⁴ Yesu ëlëep wali wak mëmpnaata ngönte ëmön ëa. ⁵ Pël yeem pit epël mëea. “Omnarö tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i nga kampët lë momëa

(Maak 14:3-9; Son 12:1-8)

⁶ Yesu ten pim ruuröaring Petani kak sê oröak kësê omên namp Saimon pim kaatak sê wëa. ⁷ Pël ëên öng namp kël kep ompyaö nentak i köp nga kamp sum kësangring nent pim naë wak waisa. Pël ëak Yesu kaömp yenên i pöt pim kepönök lë yemomé. ⁸ Pël yaëên ten pim ruurö itenak öngöpön nga ngön epël ëaut. “Pi tol ëënak i sum kaöaring epët pas köntak lë yemomé? ⁹ I piptak mon kësang koirên omên omnant wonörö mangkên pangk ëëpnaatep.” ¹⁰ Pël yaan Yesu pi tenim ngönten kön waswas ëëë epël niiaut. “Ar tol ëënak maan pi ya këlängön kön yawi? Pi neen ompyaö pan yaalnë. ¹¹ Omên omnant wonörö pit akun wali arring wëên ompyaö elmëênëak pöt yok pangk pël ëëneët. Ën ne pöt akun wali arring naön ëëmaap. Pötaanök pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë. ¹² Ne teënt wël wiin yang kel neweerpnaap. Pötaanök Yuta omnaröa sokutë yaaul nem koröpöön kan yaö elmëak i nga kamp yaaut lë yenemë. ¹³ Ne yaap niamaan. Nem ngönte yang ël epotë aö yesem pöt öng epopë yaalnë epëta ngönte aan omnarö kat wiak kön wiipnaat.”

Yutas pi Yesuun kup mowiipënëak sum wa

(Maak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Pël niaan ten ru 12 pöröakaan namp, yapinte Yutas Keriot kakaanëp, pi kiri ar yaaö kaaröa naë sê ¹⁵ epël ök mëëa. “Ne Yesu arim moresi niulëên pöt ar mon tolël ëak nampön?” Pël maan pit mon siluwa 30 pöt mena. ¹⁶ Pël ëên akun pötak ngës réak Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

Yesu pi pim ruuröaring Anutuu mait kaömpöt na

(Maak 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹⁷ Kaömp peret yis namëênöt yena akun ngëëngkët temanöm sêên Yesu ruurö ten pim naë sê epël mëak pëël mëëaut. “Ka taltak Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpeaat ar ëak kopëta wasënëak kent kön yawiin?” ¹⁸ Pël maan epël niiaut. “Ar Yerusalem kak sê oröak omên nem yeniak pöp koirak epël man. ‘Rë yanuulaupök epël yenia. “Nem akun newiaut temanöm yes. Pötaanök Anutuu mait elmëa akunetak nem ruuröaring kaömp ngawi numaat.” ’” ¹⁹ Pël niaan ten pim ök niia pöl ëak sê Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nënaat ar ëak kopëta wesaut.

²⁰ Koö olaan Yesu ten pim ruuröaring kakaati sê kaömp yenaatak wël aisëak wëa. ²¹ Pël ëak Yesuuk tenên epël niiaut. “Ne yaap niamaan. Arim naëaan nampök nemëên kup mowiipnaat.” ²² Pël niaan ten ya këlängön pan ëên pöppöp piin epël mëak pëël mëëaut. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö saut. ²³ Pël ëên puuk epël niiaut. “Neering kaömpöt iistak wariak yen epöpök nemëên kup mowiipnaat. ²⁴ Omên Këëp ne ngönëntak nemëên ëa kan pöök sê wël wiimaap. Ën nemëên kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëên ompyaö ëan tapön.” ²⁵ Pël maan kup mowiipnaap, Yutas Keriot kakaanëp, puukta tapël epël mëak pëël yema. “Aköp, nook ma?” Maan, “Ni tapöp,” pël yema.

Yesuuk ruurö kë mena

(Maak 14:22-26; Luk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)

²⁶ Pël mëak ten kaömp yenem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel ninak epël yenia. “Epët nem mësepëtak wa neë.” ²⁷⁻²⁸ Pël niak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak ten ninak epël yenia. “Epët nem iit. Il yoolaan Anutuuk omên selap pitëm saunat won yewasem pim sulöp ngolöpët taë yewas. Pötaanök ar pourö wak neë. ²⁹ Ne niamaan kat wieë. Yangerak eprek

wain iit peene nëen pet yair. Arring kaalak nanèn wë ënëmak akun kaöaöök nem Pepapë naë wain i maim nent nëmpenen ëa.”

³⁰ Ten kaömp na pet irak ngönën tan nent mëak kakaan oröak Olip tomökël saut.

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëëa

(Maak 14:27-31; Luk 22:31-35; Son 13:36-38)

³¹ Kan kourak yesem Yesuuk tenën epël niiaut. “Röök eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkëp mëngkën sëpsëpörö repak sëpnaat.’ ³² Ne yaap wel wiin weletekaan wal ë neulëën wet réak Kalili yangerak së wëen ar ënëm waisënëët.” ³³ Pël niaan Pitaak epël yema. “Eporö sëp niwesak kas sëpën koröp. Ne pöt, pël naëngan pan.” ³⁴ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap niamaan kat wi. Ni röök eptak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasëmëët.” ³⁵ Pël maan Pitaak kaalak epël yema. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak naniwasën ëëmaap.” Pël yemaan ten pourö tapël mëëaut.

Yesu pi Kesemani ngësöök së Anutuun kimang mëëa

(Maak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek së oröak Yesuuk tenën epël yenia. “Ar eprek wëen ne ëngkrek së Anutuun kimang memaan.” ³⁷ Pël niak Pitaare Sepeti pim ruar koirak saut. Yesem ngës réak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëa. ³⁸ Pël yeem epël mëëa. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newesak neering itiiit öpa.” ³⁹ Pël mëak kot nent ëngkël së ë kosaö yangerak wesirak wë Anutuun kimang ngöntak epël mëëa. “Pep, ni kön wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul ëëm.” ⁴⁰ Pël më pet irak pim ru naar namp pöröa naë së itaangkën ka uraan Pitaan epël ök mëëa. “Ar neering kot nent itiiit naöngan ma? ⁴¹ Moröktak wiap sënganëën lup itiiit wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëetak koröpöt könöm yaalni.” ⁴² Pël mëak kaalak së Anutuun kimang mëak epël mëëa. “Pep, këlangön epot ilap neriipënëak kön wiin pangk naën ëen pöt yok pangk kat wiimaat. Nim könöökë wiaul ëëm.” ⁴³ Pël më pet irak kaalak pim ru naar namp pöröa naë së itaangkën pitëm itöt könöm yaëen ka ureim wëen itena. ⁴⁴ Pël ëak kaalak së kimang maan akun nentepar nent ëa. Ngön wet réak kimang ngöntak ök mëëa tapët kaalak mëëa. ⁴⁵ Kimang më pet irak ru naar namp pöröa naë së epël mëëa. “Ar om ka könkön ureim wë ma? Peene epët nemëën kup mowiipna akunet temanöm yes. Omën Këëp nemëën kup mowiak omën utpetaröa moresi neulëëpnaat. ⁴⁶ Wal ëen sëpa. Omën nemëën kup mowiipnaap e yaarö.”

Yutasök Yesu kööre toköröa moresi ulmëa

(Maak 14:43-50; Luk 22:47-53; Son 18:3-12)

⁴⁷ Yesu pi pël yamëem wëen ten pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak maan inre tang wak wais oröaut. ⁴⁸ Yutas Yesu kup mowiipna pöp wet réak pitën epël mëëa. “Ar ëwat sënëën tot numaatak pël yaëen tapöp wesak wali ön.” ⁴⁹ Pël mëak pi teöntom Yesuu naë wais, “Aköp, ni e wëen ma?” pël mëak tot yen. ⁵⁰ Pël ëen Yesuuk epël yema. “Ngöntöp nim ëëmëak waisan pöl ë.” Pël maan pit wais yeö. ⁵¹ Pël yaëen ten Yesuring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan téak kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim katëëp

per yoola. ⁵² Pël èen Yesuuk piin epël yema. “Ni öpwer yepatuuk më. Omën öpwerring nga yaë pörö naröak kangiiir öp möön wel wiipnaarö. ⁵³ Ne nem Pepapön kimang maan pi teëntom ensel kësang pan rongan 12 pöt wes mëen wais kaamök elnëepna pöt ni köpël ma? ⁵⁴ Pël èëmaatëp ngönëntak utpet nem naë orööpënëak ëa epot tol ëak orööpën?”

⁵⁵ Pël niak pi öpënëak waisaröen epël yema. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël èen ar akun pötë neneön yaaurö. ⁵⁶ Pël ëaap omën epot yaaröön tektek ngön yaaö omnaröa ngaanëer retëng ëa pöt kë yaarö.” Pël yemaan ten pim ruurö sëp mowesak kas saut.

Yesu ngön yaatak moulmëa

(Maak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit kiri ar yaaö wotöököp, Kaipas pim kaatak wa top ëak wëen omën Yesu wali wa pörö pi pörök mësak së moulmëa. ⁵⁸ Pël èen Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëak pi kiri ar yaaö wotöököpë kaatak oröak ëmööké kakaati së ilëak pit Yesu tol yaalmë pöt itaampënëak ngai omnaröa tektrak wel aisëa. ⁵⁹ Pël èen kiri ar yaaö kaöaröere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën naröak kaar réak pim utpet ëautön mapënëak ap wesa. ⁶⁰ Pël yeem pimëën ngön kaar kësang pan koiraap pöt könöm naën èen om ap weseim wëen ënëmak omën naar pitëm naë së ⁶¹ epël mëëa. “Omën epmor epël ëaumor. ‘Ne Anutuu ngëëngk tup epët tööl olëak kaalak kët nentepar nent ök remaap,’ pël yaan kat wiaumor.” ⁶² Pël maan kiri ar yaaö wotöököpök wal ëak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëën ngön ya epëten tol yewaisën? Ni kangiiir nent naëngan ma?” ⁶³ Pël maan Yesu ngön nemaan wëen kiri ar yaaö wotöököpök kaalak epël ök mëëa. “Ne Anutu wëwëetaringëp pim ëöetak pëel niamaan kosang wesak am. Ni Anutuu Yaö Niiaup, Kristo, Anutuu Ru tapöp ma?” ⁶⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Nimtë yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ènëmak Omën Këep ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëel wel aisëak kutöm kepilötë rangk yewaisën it nengempun sa.” ⁶⁵ Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan èen pimtë ulpëënëp keli olëak pim omnaröen epël ök mëëa. “Pi Anutu il yemowasem utpet wesak ya. Tol èen omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen? Ar pim Anutuun utpet wesak ya pöt yok kat wia. ⁶⁶ Ar tol yak?” Pël maan epël mëëa. “Pi utpet yaarek wel wiip.” ⁶⁷ Pël mëak pim këere wot kantak wasöp ngës menak momöa. Èn naröak kerëmtëparë mor kaë yemomöem ⁶⁸ utpet wesak epël mëëa. “Kristo, omën ni yanimö pöpë yapinte ök a.”

Pitaak Yesuun yak mowesa

(Maak 14:66-72; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Pita pi ka tomök ëmööké kakaati wel aisëaan inëen koont nampök pim naë së piin epël mëëa. “Namp ni, Yesu Kalili yangerakaanëp piiring wëaup.” ⁷⁰ Pël maan pi omnaröa ëöetak yak wesak epël mëëa. “Ne nim yaan pipten ëngk ma e yewas.” ⁷¹ Pël mëak ëm kanrak orööpënëak yaëen inëen koont munt nampök itënak omën naë wëauröen epël mëëa. “Omën epop Yesu Nasaret kakaanëpring wëaakë yaaup.” ⁷² Pël yemaan Pita pi yak weseë kosang wesak epël mëëa. “Anutuu ëöetak ne piin köpël.” ⁷³ Pël maan wë ngöpngöp yaëen omën pim naë wëauröak së piin epël mëëa. “Ten nim ngön köngkömöön kat yawi. Ni yaap pim toktakaanëp.” ⁷⁴ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön kontak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën pöpön köpëlëp.” Pël maöatarëng kokor ngön ëa. ⁷⁵ Pël èen Pita pi Yesuu epël mëëa pöt kön wia.

“Ni kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëep,” pël mëëa pöten kön wiak yaköm pan ëën së ing kaö ëa.

27

Omnarö Yesu Pailatë naë wak sa (Maak 15:1; Luk 23:1-2; Son 18:28-32)

¹ Ëlpam walën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangk pourö wa top ëak Yesu mëngkën wel wiipnaata ngönte kosang wesa. ² Pël ëak maan wii tëak mësak së Rom yang ngarangk Pailat pöpë naë moulmëa.

Yutas wel wia (Ngön 1:18-19)

³ Wel wiipënëak kosang wesa pöt Yutas kup mowiaup kat wiak tol ëënak ëan pël kön wiak ya utpet ëën siluwa mon 30 ëak mena pöt wak së kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö kaip ti menak epël mëëa. ⁴ “Ne utpet ëak saun wonöpön kup niwiin mëmpunëak yeë.” Maan pit epël mëëa. “Tol ëën tenën yeniaan? Pipët nimtëetep.” ⁵ Pël maan monat Anutuu ngönën tup kaöetak moolëak së kaö töa. ⁶ Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangkörö siluwa mon pöt wa rongan ëak epël mëëa. “Mon epot kup niwiak waut. Pötaanök ke epëlöt ngönënëën yawiautak wiipenaataan nga wia.” ⁷ Pël mëak pit ngön ë kopëta wesak omën kamaatëaanörö yang kel weerëpënëak omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa. ⁸ Pël ëa pötaanök yang lup pöta yapinte omën iita yanget pël ya. ⁹ Pël ëën tektek ngön yaaö namp Seremaia pim ngaanëer ngön ëa pöt kë oröa. Ngön pöt epët. “Israel omën naröak siluwa mon 30 pöt omën sum ëëpënëak kosang wiak mena pöt pit kaalak wa. ¹⁰ Pël ëën aköpë ök neea pöl pit sum pötring omën yang kaap ket yaaupë yang lup nent sum ëa.”

Pailatök Yesuun pëël mëëa (Maak 15:2-5; Luk 23:3-5; Son 18:33-38)

¹¹ Yesu pi Rom yang ngarangkepë ëöetak tauaan epël mëak pëël mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan, “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. ¹² Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak pimëën ngön ya yamëngkën pi kangiir nemaan ëa. ¹³ Pël yaëën Pailatök epël mëëa. “Omnaröa ngön yaatak nimëën ngön ke nentere nent ya pöt kat nawiin ma?” ¹⁴ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëën yang ngarangkep pi yaan sa.

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpënëak mëëa (Maak 15:6-15; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16)

¹⁵ Krismakiatë akun kësang pötak yang ngarangkep pi omnaröak omën namp wii kaatakaan wes mëëpënëak maan pöt wes më pël yeëa. ¹⁶ Akun pötak omën namp yapinte Parapas pöp wii kaatak wë pöt omën pourö ewat wëa. ¹⁷ Pötaanök omnarö wa top ëak wëën Pailatök epël mëëa. “Talëp wes nimëëmëak aim? Parapas ma Yesu yapin nent Kristo yemak pöp?” ¹⁸ Yuta omën kaöarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ewat wëak pël mëëa.

¹⁹ Yang ngarangkep pi ngön pöt më pet irak pim ngön ë pet yaira urtak wel aisëaan pim öngöpök ngön nent epël wes mëa. “Ni omën wotpil puopë ngönte pet irgan. Ne peene wangerëtak piin itenak ya këlangön pan kön yawi.” ²⁰ Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröak omnaröen Parapas wes mëak Yesu mëmpnaan mapënëak këk mëëa. ²¹ Pël ëën yang ngarangkep pi kaalak epël mëak pëël mëëa. “Epaarëkaan talëp wes nimëëmëak aim?” Maan

pitök, "Parapas," pël mëëa. ²² Pël maan epël mëëa. "Ën Yesu, yapin nent Kristo pël yemak epop tol ëëm?" Maan epël mëëa. "Pi këra yetaparak möön wel wiip." ²³ Pël maan pi kaalak epël mëëa. "Omën epop utpet oröp nent ëa?" Maan ngön ë olëak epël mëëa. "Këra yetaparak möön wel wiip."

²⁴ Pël maan Pailat pi wiap yemowasem itaangkën pim ngönte kat nemowiin yeem ngön kaëp kësang yaan pi maan iit kol mangkën Yesu mëmpna saunet pim naë won pöt pet elmëëpënëak pim moresiar i yairem epël mëëa. "Omën wotpil epopë mëmpnaata saunet nemëën nasën, arimëën yes." ²⁵ Maan pit këm top ëak epël mëëa. "Pim mëmpnaata saunet tenre tenim ëaröaan wiaap." ²⁶ Pël maan Parapas pël elmëak Yesu pol koröp wapöträngöök momöak këra yetaparak mööpënëak ngaröa ngësë wes momëa.

Nga omnarö Yesuun ökre was elmëa
(Maak 15:16-20; Son 19:2-3)

²⁷ Yang ngarangkepë nga naröak Yesu mësak së ngarangkepë kaatak ulmëak maan nga omën pourö pim naë wa rongan ëa. ²⁸ Pël ëak pim ulpëënëp përe moolëak ngaröa ulpëën köp möa namp momëa. ²⁹ Pël ëak wii këmampön ulte ket ë mowaëak kalaö naö mangkën mor yaapkëësi sungkör ëak taueëa. Pël ëën pim naë së ököök elmëak rar rë wesirak epël mëëa. "Yowe, Yuta omnaröa omp aköp." ³⁰ Pël mëak waasöp ngës menak sungköröa wa ëp ëak kepönöök momöa. ³¹ Ngaröak ököökre waswas pël elmëak ngaë ulpëënëp përeëak kaalak pimtëep më moulmëak këra yetaparak mööpënëak mësak sa.

Yesu këra yetaparak möa
(Maak 15:21-32; Luk 23:26-43; Son 19:17-27)

³² Pit kan yesem kamtaöök omën namp Sairini kakaanëp, pim yapinte Saimon, pöp koirak Yesu këra yetapër wak sëpënëak këk maan wak sa. ³³ Pël ëak pit yang lup nenta yapinte Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pël yamëëa pötak së oröa. ³⁴ Pël ëak pit wain iitaring kakam yaaut irikor ëak mangkën na pet ëak kaaö ëa. ³⁵ Pël ëën pit pi këra yetaparak möak pim ulpëënre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena. ³⁶ Pël ëak pörek wel aisëak piin ngarangk ëa. ³⁷ Pël ëak "Omën epop Yesu, Yuta omnaröa omën omp aköp," ngön yaatak pimëën ngön pël ëa pöt këra welingweri retëng ëak kepön löötak mö ulmëa. ³⁸ Pël ëak pit ngaare këkain omën naar, namp yaapkëël, namp katnëël mö ulmëa. ³⁹ Pël ëën omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëër kepön keke elmëak ⁴⁰ epël mëëa. "Ni, 'Anutuu ngëengk tupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,' pël ëauppe nimtë koröpö kaamök ë. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira." ⁴¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit tapël ökre was elmëak epël mëëa. ⁴² "Pi omën muntarö kaamök yaaupök pimtëën poprak yaë. Pi yaap Israel omnarö tiarim omën omp aköp pöt peene këra yetaprakaan ent ëak irap. Pël ëën tiar itanak piin kön wi kosang wasëpenaan." ⁴³ Pi Anutuu kön wi kosang yewasem, 'Në Anutuu Ruup' pël yaaup. Pötaanök Anutuuk kent yaalmëa pöt ent ë moulmëëpnep." ⁴⁴ Pël yemaan ngaare këkain omën pöaarökta tapël utpet wesak mëëa.

Yesu wel wia
(Maak 15:33-41; Luk 23:44-49; Son 19:28-30)

⁴⁵ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëën yanget koö olëak wiaan së wiap kan 3 kilok oröa. ⁴⁶ Pël ëën 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëak epël mëëa. "Eli, eli, lama sapaktani?" Pöt tiarim ngöntak epël. "Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak sëp yenewasën?" ⁴⁷ Pël yemaan omën pörek taueëaurö pit pöten kat wiak epël mëëa. "Kat wieë. Omën epop Eliaan merëk

yema.” ⁴⁸ Pël yemaan pitëkaan namp pöömpö së i kaö kelwer wak wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa tèak Yesu nëmpënëak mena. ⁴⁹ Pël yaëen naröak epël mëëa. “Kora, Elia pi wais kaamök elmëépën ma won pöten itempa.” ⁵⁰ Pël yemaan Yesu pi kaalak merëk kaö ëak pim könöp wes mëak wel wia.

⁵¹ Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. Pël yaëen yanger moup yamöön kël kësangöt luptak weling wera. ⁵² Pël yaëen omën yangatta këm nga ëën Anutuu omën ngaan wel wia narö selap weletakaan wal ëa. ⁵³ Pël ëën Yesu wet rëak weletakaan wal ëënak pit omën yangat sëp wasak ka ngëëngk Yerusalem pöök së oröak wëen omën narö selap pitën itena.

⁵⁴ Nga omën wotöököpre omën piiring Yesu ngarangk wëa pörö yanger moup yamöön omnant oröa pötön itenak kas kësang pan ëak epël mëëa. “Yaap, epop Anutuu Ruup.”

⁵⁵ Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yewaisem kaömpre omnant kaamök elmë ima pörö kamaarek wë iteneëa. ⁵⁶ Öng pël ëa pöröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Semsre Yosep pöaarë ëlëpre, Sepeti pim ruaarë ëlëp piporö.

Yesu yang kel weera

(Maak 15:42-47; Luk 23:50-55; Son 19:38-42)

⁵⁷ Wiap kanök Arimatia kakaan omën uröm kësang wieëa namp yapinte Yosep pöp sa. Pi Yesuu ru namp. ⁵⁸ Puuk Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. Pël maan Pailatök pim omnaröen sokur mampënëak ök mëëa. ⁵⁹ Pël ëën Yosep pi sokur wak poë koröp kölam ompyaö naöök kör köak ⁶⁰ wak së pimtëen wesak kël öngöp ngolöp tëa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëak sa. ⁶¹ Pël ëën Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip naë wel aisëak ngarangk wëa.

Ngaarö yangaöök ngarangk wakaima

⁶² Kë yesa akun ngëëngktakëen omnant kön yaëen ëlpam walën ngëëngk akun pöt oröön kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnarö wa top ëak Pailatë naë së epël mëëa. ⁶³ “Kaöap, kaar omnamp pim öp wë epël ëaö pöten ten kön yawi. ‘Ne wel wiak kët nentepar nent won yesën kaalak wal ëëmaap.’ ⁶⁴ Pötaanök pim ruuröak së sokur këkain wak së ëlëëp wiak kaar ‘Wal ëa’ epanok ni maan nga omnarö pit yangaöök së ngarangk wëen kët nentepar nent won sëp. Pim ngaan kaar, ‘Ne Kristo,’ ëa pöt wiaan kaalak ‘Weletakaan wal ëëmaap,’ ëa epët rangk sëen kaö sëpan. Pötaanök yeniak.” ⁶⁵ Pël maan Pailatök epël mëëa. “Ar nga omnarö mësak së moulmëen këëkë ngarangk ëëp.” ⁶⁶ Pël maan pit ngaaröaring së këlökë rangk kë il mowiak ngaarö ngarangk öpënëak moulmëa.

28

Yesu wal ëa

(Maak 16:1-10; Luk 24:1-12; Son 20:1-10)

¹ Kë yesa akunet pet irën Sante wangam kan ëlpam walëpënëak yaëen Maria Matala kakaanëpre Maria muntap piarip itaampënëak yangaöökë sa. ² Yesën moup kësangpel möön Aköpë ensel namp kutömweriaan irëak këlë wa pëlëer wiak rangk wel aisëëëa. ³ Pim möönre koröpö kent tangarötë ököp, ën ulpëenëp kölam panë tëaup. ⁴ Pël ëën ngarangk wëaurö pit itenak kas kësang ëak reirëë urak it köpköp tiak së ngentiak wieëa. ⁵ Pël ëën öngaar së oröön

enselëpök epël mëëa. “Arip kas ëëngan. Ne ëwat wë. Arip Yesu këra yetaprak möaupön itaampunëak waisan. ⁶ Pël ëanëp eprek won wiaap. Pim ngaan ök niia pöl ëak wal ëa. Wais, ur koseten iteneë. ⁷ Pël ëak së pim ruuröen epël ök maë. ‘Yesu pi weletakaan wal ëa. Pël ëak wet rëak Kalili yangerak së wëen ar ënëm së itaampunëët.’ Ngön kot pi tapët ök yeniak.” ⁸ Pël maan piarip teëntom yangaöökaan kaip tiak ërëpsawi kaö ë ruuröen ök mapënëak sa. ⁹ Yesën Yesu kan kourak koirak, “Yowe” mëëa. Pël ëen piarip pim naë së tok oriak ingesiarë moröak yaya mëëa. ¹⁰ Pël ëen Yesuuk piaripön epël mëëa. “Kas ëëngan. Arip së nem karuröen Kalili yangerak wais neen itaampnaan ök man.”

Yangaöök ngarangk wakaimauröa ngönte

¹¹ Öng pöaar yesën nga omën yangaöök ngarangk wakaimauröakaan narö kak së kiri ar yaaö kaöaröen omnant yangaöök oröön itena pötön ök mëëa. ¹² Pël ëen pit ngarangkörö wa top ë ulmëak ngön ë kopëta wesak nga omnarö sum kësang menak ¹³ epël mëëa. “Ar omnaröen epël man. ‘Rö kan ten ka uraan pim ruurö wais sokur këkain wak ëlëëp wia.’ ¹⁴ Ngön pöt yang ngarangkëp kat wiak nga yaalniin pöt tenök wiap mowasën nga sëp wasëpnaat.” ¹⁵ Pël maan ngaarö pit mon pöt wak së pitëm mëëa pöl ëa. Pël ëen ngön kaar pöt Yutia yangerak kaö wesak om aim wë.

Yesu pim ruuröen ya ngön mëëa

(Maak 16:14-18; Luk 24:36-39; Son 20:19-20)

¹⁶ Ten ru 11 pörö Kalili yangerak së Yesuuk ngaan rosir naö pi koirënëak ök niia pöökël saut. ¹⁷ Së piin itenak narö yaya yemaan narö kön selap ëaut. ¹⁸ Pël yaëen Yesu tenim naë wais epël yenia. “Kutömweriire yangerakë weëre kosang pout Anutuuk ne nen pet iraut. ¹⁹ Pötaanök ar yang ël epotë yesem omën ke nampre namp pourö nem ingre mor sëpnaan ngönën ök maim ön. Pël yeem Pepere Ruupre Ngëëngk Pulö tenim yapintak i momëen. ²⁰ Pël ëak nem ngön ök niaöre rë niulö pël elnieim pöt rë moulön ënëm ëëp. Ne niamaan kat wieë. Ne kët ël epotë arring wëen akun kaöaö temanöm sëpën sa.”

Maak

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 35 pöta ök won sêen Maak puuk Yesuu ngön ompyaö epêt retêng äa. Maak yapin nent Son pöp Yerusalem kak wilên wê Pitaare Pool kaamök elmëa. Pi Rom omnaröaan retêng äa. Rom omnarö pöt, weëre kosangötön kön wiin ompyaö yaaurö yak pi Yesuu ya retêng weëre kosangring mëneimauta ngönte retêng äa.

Pöt epêl wia.

Ngön ompyaut ngës rêaut 1:1-13

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 1:14-9:50

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 10:1-52

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 11:1-15:47

Yesu wal äaut 16:1-8

Yesuu ëö pet elmëaut 16:9-20

Son i yamëaupök ngönën ök maima

(*Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Son 1:19-28*)

¹ Yesu Kristo Anutuu Ruup pim ngön ompyaut ngës rêak epêl oröa. ² Aisaia Anutuu tektek ngön yaaupök epêl retêng äa.

“Kat wi. Ne omên nem ngönte waup wes mëen wet rapnaat.

Puuk nim kanö ningësëpnaat.

³ Yang pultakaan omên nampök epêl ya.

‘Aköpëen kanö wotpil weseë. Ngësak ompyaö panë weseë.’”

⁴ Aisaia pim retêng äa pöl Son i yamëa pöp yang pultak oröak ngön epêl äa. “Arim utpetat sêp wasên ne ar i nimëëmaan. Pêl ëen Anutuuk arim utpetat ent ë nuulapnaan.” ⁵ Pêl maan Yutia yangraakaanre Yerusalem kakaan omên narö selap pim naë sê ngön kat wiak pitëm ketre saunat tekeri wesak ök maan Sonök Yofan imeri i momëa.

⁶ Son pöp pim ulpëen kosangëp pol kamel ëpötök ket äak mëak wëa. Pêl äak pol koröpöök yepat ket äaö naö urëëa. Ën pim kaömp pöt ngëntre mop pëen neima. ⁷ Ngönte pöt epêl ök maima. “Omên nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epöpök pim ing korötepar wii nemowilnganëep. ⁸ Ne i yaaptaring yanimë. Puuk pöt Ngëengk Pulöök nimëëpnaat.”

Sonök Yesu i momëa

(*Matiu 3:13-17; Luk 3:21-22*)

⁹ Akun pötak Yesu Nasaret kak Kalili yangerakaan sê oröön Sonök Yotanëk i momëa. ¹⁰ Pêl ëen imeriaan yaaprem itaangkên kutömwer këm nga ëen Pulö ekëpë ök sak pim rangk irëa. ¹¹ Pêl yaëen kutömweriaan ngön nent epêl mëëa. “Ni nem Ruup. Ne nimëen ya kë sak niin kent panë yaalni.”

Setenök Yesu morök elmëa

(*Matiu 4:1-11; Luk 4:1-13*)

¹² Pêl yemaan Pulöök tapëtakëer yang omên wonrekë wes mëen sa. ¹³ Pörek sê akun 40 wëen Setenök morök elmëëima. Pi animauröa tekraak wëen enselöröak kaamök elmëëima.

Yesu pim yaat ngës rêa

(*Matiu 4:12-17; Luk 4:14-15*)

¹⁴ Son wii kaatak moulmëen wëen Yesu pi Kalili yangerak sê oröak Anutuu ngön ompyaut war wesak epêl ök mëëa. ¹⁵ “Akun temanöm yesën Anutuuk

peene wa ngaöök nimëepnaan yaë. Pötaanök lup kaip tiak ngön ompyaut wak taë weseë.”

Yesuuk ru kong nent pimëen koira

(Matiu 4:18-22; Luk 5:1-11)

¹⁶ Yesu pi Kalili i kaö pööké pouuk yesem itaangken omp nanang naar, Saimonre nangap Entru, piarip i kaö pöök iir yoolaan itena. Piarip i kaö imënörö korak wes meäk mon wa pël eim wëa. ¹⁷ Pël ëën epël mëëa. “Arip nem ënëm waiseë. Pël ëën nook arpm i kaö imënörö yewan pi tapël omnaröeta önëen niulëëmaan.” ¹⁸ Pël maan piarip tapëtakëer piarpim iiröt om wiak pim ënëm sa. ¹⁹ Pël ëën pi kot nent ëngkël yesem itaangken omën nanang munt naar Semsre nangap Son, Sepeti pim ruaar, piarpim wangaöökë rangk iiröt ompyaö yewasem wëen itena. ²⁰ Pël ëäk piaripön ngön maan piarpim pepap Sepeti pim ya omnaröaring wangaöök wëen sêp mowesak Yesu ënëm sa.

Yesuuk urmerap waö ë momëa

(Luk 4:31-37)

²¹ Pël ëäk pit Kapaneam kak sê oröak kët kë yesautak Yesu pi Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak ngës rëak ngönën ök mëëa. ²² Pël yaëen omnarö pim ngöntaan yaan panë sa. Pi pepapök öngpököt wa kotiak maan ngön kosangötë ngarangköröa ngön yaaut il mowesa. ²³ Pël yaëen akun tapëtak ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö nampök Yesuun ngön ëäk epël mëëa. ²⁴ “Elei, Yesu Nasaretanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuun naëaan Omën Ngëëngkëp.” ²⁵ Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang meäk epël mëëa. “Ni ngön angan. Omën pipop sêp mowesak oröak sê.” ²⁶ Pël maan urmerap oröpëneäk omnamp mök ë moolaan sê ngentiak wiaan ngönëer oröak sa. ²⁷ Pël ëën omnarö yaan panë sak neneren epël mëëa. “Elei, epët oröpët? Ngön epët maim nent. Weëre kosangring maan urmeraröeta pim ngön ngaarëk yëo.” ²⁸ Pël ëën ngön pöt ulöl sak Kalili yanger pangk ëa.

Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa

(Matiu 8:14-15; Luk 4:38-39)

²⁹ Akun pötak ngönën tuptakaan oröak Semsre Sonring Saimonre Entru piarpim kaatakë sa. ³⁰ Pël ëäk Saimon pim öng lëlamöp yauman koröp es nga yeem wiaan teënt Yesuun ök mëëa. ³¹ Ök maan pim naë sê moresi moröak wal ë moulmëen tapëtakëer koröp es nga pöt won sëen kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën selap ompyaö mowesa

(Matiu 8:16-17; Luk 4:40-41)

³² Wiap kan pötak këtëp yeilaan omën kak pörek wëaurö pit omën yauman yaauröere urmerarö pitëm lupötë wëaurö pourö pim naë wak sa. ³³ Pël ëën kak pörekörö ka kanrak sê rongan ëa. ³⁴ Pël ëën yauman ke nentere nent yaaurö ompyaö mowesak urmerarö selap waö ë momëa. Pël ëäk urmerarö pim songönte ëwatörö yak tekeri wesak apanëak nga mëëa.

Yesu pi Kalili yangerak ngönën ök maö sa

(Luk 4:42-44)

³⁵ Röök nginömöoring ëlpam këëkë newalën wiaan wal ëäk yang lup omën won nentak sê Anutuun ök mëëa. ³⁶ Pël ëën Saimonre pim karurö piin ap wasö ënëm sê ³⁷ koirak epël mëëa. “Omnarö niin ap yewas.” ³⁸ Pël maan epël mëëa. “Tiar ka munt temanöm wia pötëeta ngönën ök maö sêpa. Ne ya

pöt mëmpëak waisaup.”³⁹ Pël mëak Kalili yangerak ka wieëa pötë së ngönën tupötë ngönën ök maöre urmerarö waö ë më pël ëeim wakaima.

Yesu pi omën kësë ëa namp ompyaö mowesa
(*Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16*)

⁴⁰ Omën kësë ëa namp pim naë së rar rë mowesirak epël mëëa. “Aköp, ni ompyaö newasumëak pöt yok pangk ompyaö newasumëët.”⁴¹ Pël maan Yesu pi piin yaköm ëën morës el mëak pim rangk mowiak epël mëëa. “Pël elniimëak yeëerek ompyaö së.”⁴² Pël maan tapëtakëër pim kësëat won sa. ⁴³ Pël ëën teënt wes yamëem pepanöm mëak epël ök mëëa. ⁴⁴ “Epël yaalni epta ngönte omnaröen ök manganök om el wesak së nim koröpö kiri ar yaaö nampön pet elmë. Pël ëak omnarö nim ompyaö san pöt ëwat sëpnaan Moses pim ngön kosangta wia pöl kiri ar ëëm.”⁴⁵ Pël ëën Yesu pi ka kaötë yoolök naaröön ëlëöp omën wonötë wëen omën nalaan nal wëaurö pim naë seima.

2

Yesuuk omën kosat kël wa namp ompyaö mowesa
(*Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26*)

¹ Wë ënëmak akun nentak Yesu pi kaalak Kapaneam kak së oröak ka nentak së wëen ka peparö kat wiak ² pim ka wëa pötak së wa top ëak peö ëën ka kanëreta il wariak wëa. Pël ëën Yesuuk pitën ngönën ök yemaan ³ omën mor kong nent pöröak omën kosat kël wa namp urtak wiak wak së oröa. ⁴ Pël ëak pim naë mowiipënëak omën selap peö ëak wëën pomp ëak kaata ngarëk is Yesuu wëaurek ka möör wak omnamp urtaring wes mëen irëa. ⁵ Pël ëën Yesu pitëm kön wi kosang yewesauten itenak omën kosat kël wa pöpön epël ök mëëa. “Nem ruup, ne yok nim saunaté kangut ent ë yanuulak.”⁶ Pël yemaan ngön kosangötë ngarangk pörök wëa narö kat wiak epël kön wia. ⁷ “Elei, omën epop pi oröp ëënak epël ya? Pi, ‘Ne yok nim saunaté kangut ent ë yanuulak,’ pël yemaan Anutuu yapinte wa ngep yaalmë. Ya pöt Anutu pimtëëtëp!”⁸ Pël yaëen Yesu pitëm konötön pim könök itenak epël mëëa. “Arim lupötë tol ëënak kön ke pil yawi?”⁹ Nem omën kosat kël waupön, ‘Nim saunaté kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këët tekeri nasën ëën nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këët tekeri sëen ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. ¹⁰ Pötaanök ar ne kaar wonöp Omën Këep ë yangerak wë weëre kosang wak saunaté kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënëak epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. ¹¹ “Ne epël niamaan kat wi. Ni wal ëak korumönte wak nim kaatakë së.”¹² Pël maan pi wal ëak tapëtakëër korumönte wak pit pouröa itöök kan sa. Pël ëën yaan sak Anutuun ping wesak epël ök mëëa. “Tiar omën ke epël nenten itaangkën ëaut.”

Yesuuk Liwai pimëën koirä
(*Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32*)

¹³ Yesu pi pël ëak kaalak i kaö ëöökël yesën omën selap pim ënëm sëen ngönën ök mëëa. ¹⁴ Pël ëak pörëkaan së Liwai, Alpias pim ruup, pim mon yewaö kaatak wëen itenak epël ök mëëa. “Nem ënëm elnë.” Pël maan pi wal ëak pim ënëm sa.

¹⁵ Pël ëak Yesuun yas maan pim kaatak së wel aisëak kaömp yenën takis yewaöre utpet yaaö munt narö kësang piire pim ruuröaring kaömp ngawi na. Omën ke pilorö kësang pan pim ënëm sa pötaanök. ¹⁶ Pël ëën Parisi omën ngön kosangötë ngarangk naröak itaangkën pi omën utpet yaauröere takis

yewauröaring kaömp ngawi yenën pim ruuröen epël mëak pëël mëëa. “Arim rë yanuulaup, pi tol ëënak omën takis yewauröere utpet omnaröaring kaömp ngawi yen?” ¹⁷ Pël maan Yesu kat wiak kangüir epël mëëa. “Omën yauman wonöro rota ngësë nasën. Yaumanringöröakëër rotaaröa ngësë sa yaë. Ne omën pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, omën pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

Kaömp ngës yoolëauta ngönte
(*Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39*)

¹⁸ Akun pötak Sonë ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngës olëak wëa. Pël ëën omën narö Yesu naë së epël mëak pëël mëëa, “Sonë ruuröere Parisi omnaröa ruurö kaömp ngës olëak wë. Ën nim ruurö tol ëënak pël naën yaë?” ¹⁹ Pël maan Yesuuk kangüir epël mëëa. “Omën namp öng öpënëak yeem pim karuröaring wëën karuröak yaköm ëën kaömp ngës olëak öpën ma? Won. Pitring wëën kaömp ngës olëak naöpan. ²⁰ Ënëmak omën naröak pi wak kama ulmëën akun pötakökëër pim karurö yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat. Pël pit ne kama neöpana pötakökëër nem ruurö neen yaköm ëën kaömp ngës olëak öpnaat.

²¹ “Omën namp poë koröp ngölöpöokaan kaö nent ilak ulpëën ngaanëpë keliaurek wiak korir namëëpan. Pël ëëpna pöt poë koröp ngölöp pötak ulpëën ngaanëp weruun ilak kaak sëpnaat. ²² Ën omën namp i kep pol koröpwerring ket ëa ngaan pötak wain i ngölöpët kolön yok pangk naëpan. Pël ëëpna pöt wain i pöt kep wetak pol koröp pöt sak il ngentiin iit orö sëpnaat. Pël ëën pol koröpwerta utpet ëëpnaat. Pötaanök wain i ngölöpët kep ngölöpëtak lë mëëpna pötak pangk ëëpnaat.” Yesu pël mëëa pöta songönte epët. Mosesë ngön kosang ngaanötre pimtë ngön ngölöpët pangk irikor naëpan pötenök mëëa.

Akun kë yesauta ngönte
(*Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5*)

²³ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesure pim ruurö pit rais yaöökë lup yesem ruurö ulöp narö töa. ²⁴ Pël yaëën Parisi naröak piin epël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak pitëm ya yamëngk pipotön pëpanöm wia. Pit tol ëënak yaë?” ²⁵ Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Tewitre pim omnaröa kaömp won wë këënëën ëa pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? ²⁶ Apaiata pim kiri ar yaaö wotöök sak wëa akunetak Tewit pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së kaömp Anutuu ëöetak wiewëa pöt kiri ar yaauröakëër nëmpanaan omën pasurö nëmpanëak nga yaaot wak pimënt nak pim omnarö karut mangkën na. Pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?” ²⁷ Pël mëak epël mëëa. “Anutu pi omnarö kaamök ëëpënëak akun kë yesaut ket ëa. Pi akun kë yesaut kaamök ëëpënëak omnarö ket naën. ²⁸ Pötaanök Omën Këëp ne kë yesa akun ngëëngk pöta pepap. Nem kentöök akun eptak nem ruuröen omnant ëëpnaan memaat.”

3

Yesuuk omën kël wa namp ompyaö mowesa
(*Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11*)

¹ Akun nentak Yesu pi kaalak ngönën tupta kakaati ilëak itaangkën omën mores kël wa namp wëa. ² Pël ëën omnarö pit Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö wasën pöt ngön yaatak ulmëëpënëak ngai yeem wëa. ³ Pël ëën puuk omën mores kël wa pöpön epël mëëa. “Wal ëak wais itëkëël tau.” ⁴ Pël mëak omnaröen epël pëël mëëa. “Kë yesa akun ngëëngktak omnarö

ompyaō elmēepen ma utpet elmēepen? Omnarō ompyaō mowasēpen ma utpet mowasēpen?” Pël maan pit nerek nemaan. ⁵ Pël yaēen pi pitēm lup kosang yaauten ya kēlangōn ēēn nga it nalnal elmē pet irak omēn pōpōn epël mēēa. “Nim mores el mē.” Maan mores el mēēn kosang sa. ⁶ Pël ēēn Parisi omnarō ka tomōk sē tapētākēer Erotē omnarōaring pit tol ēak Yesu mēmpēn pōta ngōnte kopēta wesa.

Omnarō i kaōōk wa rongan ēa

⁷ Yesu pi pim ruurō koirak i kaōōk sē wēēn Kalili yangerakaan omēn selap pan pitēm ēnēm sa. Pōrō pēēn won, Yutia yangerakaanre ⁸ Yerusalem kakaan, Itumia yangerakaanre i Yotanē ēngk komuntakēlaanre Taiaare Saiton ka pōōrarēaan omēn selap pan pim yaautōn kat wiak sē orōa. ⁹ Pël ēēn omēn selap pōrō pi ngepre un elmēēpanēak pim ruurōen wang naō temanōm wes ulmēēpēnēak mēēa. ¹⁰ Omēn selap pan ompyaō mowesa. Pōtaanōk omēn ēmpōlre yaumanōrō pi mēsēl elmēēpēnēak sē ngepre un elmēēpanēak wangaōōn mēēa. ¹¹ Pël ēēn omēn urmerarōaringōrōak Yesuun itenak pim ingrak rar rē wesirak ngōn ēak epël mēēa. “Ni Anutuū Ruup.” ¹² Pël yemaan pit pim songōnte tekeri wesak apanēak kosang wesak nga mēēa.

Yesuuk pim ngōn yaaō omēn 12 pōrō wa ulmēa

(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Wē akun nentak pimēnt rosir naōōk sē wē pim ru opēnēak kent kōn wiaurōen yas maan pim naē sē rongan ēa. ¹⁴ Pël ēēn omēn 12 pōrō ru wesak piiring wē ngōnēn ok maōre ¹⁵ urmerarō waō ē momē pël ēēpēnēak mēēa. ¹⁶ Pim omēn 12 ēak wa ulmēa pōrō eporō. Saimonōn yapin ngolōpēt Pita mēēa. ¹⁷ Pël ēak Sems Sepeti pim ruupre nangap Son, piaripōn yapin ngolōpēt Poanesis mēēa. Tiarim ngōntak tangre kaō pōta ōkaar pël apenaat. ¹⁸ Ēn Entruure Pilip, Patolomiuure Matiū, Tomasre Sems Alpiasē ruup, Tiatiasre Saimon Selot pël yamēēa pōp pi ngaan Rom kamanēp sēp mowasēpēnēak aima omēn tok pōtakaanēp piire ¹⁹ ēn Yutas Keriot kakaanēp Yesuun kup mowiipnaap.

Yesure Pielsepulē ngōnte

(Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu pi kaatak sē wēēn omēn kēsang pan kaalak wa top yaēēn pit ruurōa kaōmp nēmpna mopēt won ēa. ²¹ Pël yaēēn pim ēlre nang kat wiak, “Kōn irikor yaalmē,” pël mēak koirēpēnēak sa.

²² Pël ēēn ngōn kosangōtē ngarangk Yerusalem kakaan sa pōrōak epël mēēa. “Urmerarōa kaōap, Pielsepul, pim lupmeri wēēn pōpē weēre kosangōōk urmerarō waō ē yamē.” ²³ Yemaan wa top elmēak ngōn nokoliil nent epël mēēa, “Setenōk tol ēak pimēnt waō elmēēpēn? ²⁴ Yang nerakē omnarō pitēm naē nga orōōn nener mēnak kom ēak pōt naōn ēēpnaat. ²⁵ Ēn ka kopēt nentak wēaurō tapēl nener mēnak kom ēēpna pōt repak sēēn ka kosaō wiaapnaat. ²⁶ Tapēl Setenōk werak pimēnt mōak waō elmeēpna pōt pangk kosang sak naēn ēēpnaat. Pi kō sēpnaat. ²⁷ Omēn nga namp wēēn munt nampōk pim kaatak ilēak omnant naōpan. Wet rēak omēn nga pōp wii tē wiakōk pim omnant pout ōpnaat. Nga pōp Seten.

²⁸ Ne yaap niamaan kat wieē. Omēn utpet ke nentere nent ēak Anutuun utpet wesak mapna pōt Anutuuk omēn utpet pōt poutē kangut yok pangk kērē moolapnaat. ²⁹ Ēn namp pi Ngēēngk Pulōōn utpet wesak tapēl mapna pōp pim saun pōta kangit ent ē nemooolapan, om kosang wiaapnaat.” ³⁰ Ngōn pipēt, “Pim lupmeri urmerar wē,” mēēa pōtaanōk pil mēēa.

*Yesuu ëlre nangaröa ngönte
(Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21)*

³¹ Ngön pipot ök yamëem wëen pim ëlre nang ka tomök sê wê orööpëneäk kakaatil ngön wes mëa. ³² Pël ëen Yesu pi omnaröa öngpök wëen epël ök mëea. “Nim ëlre nang tomök wê niin ya.” ³³ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Nem ëlre nang talörö?” ³⁴ Pël mëak omën wirö wa taap elmëak wëa pöröen iteneë epël mëea. “Nem ëlre nang pörö eporö. ³⁵ Omën Anutuu këm ngön ngaarëk yeö piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

4

*Omnant öpöt olëauta watepang ngönte
(Matiu 13:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ Yesu pi kaalak i kaö ëöök sê këekë wesak ngönën ök mëea. Pël yaëen omën kësang pan pim naë wa rongan ëa. Pël ëen pi wangaöökë ngaarëk is wel aisëak wëen omnarö yangerak wëa. ² Pël ëaan watepang ngön nentere nent yamëem nent ngës rëak epël mëea. ³ “Niamaan kat wieë. Omën namp pim yaak sê omnant öpöt olëa. ⁴ Pël ëen nant kamtaöök ngentiin intöröak oröak na. ⁵ Ën nant këlöökë rangk ngentia. Pël ëen yanget kënyangap wiaan yak teënt oröa. ⁶ Pël ëen këtëp ngaarëk apër maan öp pöt kotön saap wak umön rëa. Pöt misënöt kotut pötaanök. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël ëen nönöt oröak ngep ëen sësë ëak mos ëa. ⁸ Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël ëen pötökëer aprak ulöl sak kë kësang pan uta. Kengk nemorëët 30, nemorëët 60, nemorëët 100 pël uta.” ⁹ Ngön pipët maö sê epël mëak pet ira. “Katringëpök ngön epët kat wiip.”

*Yesu pi tol ëënak watepang ngönöt mapëneäk mëea
(Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Omnarö sa pet yairën pimënt wëen pim ru 12 pöröere omën munt piiring wëaurö pim watepang mëeaütë songönötön pëel mëea. ¹¹ Pël ëen epël mëea. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wê ngön ëlëep pöta songönte arënökëer pet yaalni. Ën omën muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. ¹² Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunaté kangut këre olatan itöök itaampënaatak këeten yok pangk itnaampan ma katëepök kat wiipnaatak songöntën këekë kön nawiipan.”

*Omnant öpöt olëauta watepang ngönta songönte
(Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15)*

¹³ Pël mëak epël mëea. “Watepang niak pöta songöntën ewat nasën ma? Pël yaëen tol ëak watepang ngön pout niaan ewat sën? ¹⁴ Omnampë öpöt olëa pöt ngönën öpöt olëa. ¹⁵ Öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wa lupmeri wiin Seten tapëtakëer wais wak sëpnaat. ¹⁶ Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak tapëtakëer kent kön wiak wak öpnaat. ¹⁷ Pël ëak lupötë misën il natëen. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëen pitëm Anutuu ngön ngaarëk yeö pötaan omnaröak këlangön kat mowiak utpet mowasën tapëtakëer wil këlok ëëpnaat. ¹⁸ Öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiipnaatak ¹⁹ wê koröpöökë omnantön kön selap ëere monere urömen kentre kaur ëere omën munt nantön war ë pël yaëen pötök ngep elmëen ngönën mos ëëpnaat. ²⁰ Ën öpöt kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak wak wëen pitëm wëwëatë kë ompyaut orööpnaat. Narö kë 30, narö kë 60, narö kë 100 pël orööpnaat.”

Esuwesi ngönte
(Luk 8:16-18)

²¹ “Talëpök esuwes mangiak wak sê kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël ëepën? Pël naëpan. Urta ngaarëk wesiren ëwa ëëpnaat. ²² Omën ëlëep wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sêpnaat. Ën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. ²³ Katringëpök ngön epët kat wiip.” ²⁴ Pël mëak epël mëëa. “Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wiewë. Arök omnant omnaröaan elmëënë pöt Anutuuk tapël kaip ti nimpnaat. Pël ëak muntat kaö wesak nimpnaat. ²⁵ Namp Anutuuk ngön ompyaö nant mangkën taë wak öpna pöp muntat mampnaap. Ën namp mangkën taë wes wak naön ëëpna pöp kot weëa tapët Anutuuk kama wa ëp ëën elek öpnaap.”

Omnant öpöt olaan yaaröauta watepang ngönte

²⁶ Yesu pi ngön nent epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt epël. Omën namp pim yaak omnant öpöt olapnaat. ²⁷ Pël ëak rö kan ka uröore këték wal ëak wë pël yeem rëngap yaaröön pöta songönte köpël öpnaat. ²⁸ Yanger pimtök kaamök elmëen rëngap orööpnaat. Wet rëak rëngap orööpnaat. Pörekaan ëp wilëpnaat. Pörekaan këët utöpnaat. ²⁹ Pël ëak köp sêen omnamp tööpnaat. Këët yatöa akunet temanöm yes.”

Këra lëlëp kotupë watepang ngönte
(Matiu 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

³⁰ Yesuuk omnaröen ngön nent epël ök mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëëlte? Ne oröp nantë ök ëak am? ³¹ Pipët këra lëlëp nampë ököt. Lëlëp pöp kot panëëp, omën muntatë lëlëpöröak il yewas. ³² Pël yaëetak oröakökëër pöpök këra muntat il wesak wap wiak wëen intörö wais ngentiak kët kosöptak wëere ka ëp wi pël yaë.”

³³ Yesu pi watepang ngön nentere nent mëak ngönën ök maima. Pitëm ewat sêpnaat ök maima. ³⁴ Nent war wesak nemaan, watepang pëen maima. Pimté ruuröaring pëen wëakëër war wesak ök maima.

Kentöök Yesuu ngönte ngaarëk wa
(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Kët taptak wiap kanök pim ruuröen epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sêpa.” ³⁶ Pël maan omën kësang pörek wëen sêp mowesak teëntom piiring wangaöök ilëak yesën wang munt nant ënëm sa. ³⁷ Yesën kent kësang panë möak kaö maat wangaöök ilëak peö ëëpënëak ëa. ³⁸ Pël yaëen Yesu pimënt wangaöökë kasngaël ngan rereka rangk ka uraan it moilak epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sêpenëak yeëep ya ngës naën ma?” ³⁹ Pël maan wal ëak kentöön nga mëak i kaöön epël ök mëëa. “Ni leng ëak wia.” Pël maan kentö leng ëën i kaö wiap sa. ⁴⁰ Pël ëën pitën epël mëëa. “Ar oröpëen kasiin sak yeë? Arim kön wi kosang yewesaut won ma?” ⁴¹ Pël maan pit yaan sak neneren epël mëëa. “Elei, omën epop tal namp apen? Puuk kentre i kaö maatön nga maan pim ngönte ngaarëk yeöp.”

5

Yesuuk omën nampökaan urmerarö waö ë mëa
(Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ Pit i kaö olëak ëngk komuntakël Kerasa yangerak sê oröa. ² Pël ëak wangaöökaan yaaröön omen urmerap pim lupmeri wëaö namp omën yangaöökaan sê pi koira. ³ Omën pöp omën yangaöök wë nga yaëen ingre morötë wii yaapötökre seenötök të yemowiin pangk naën yaap. ⁴ Omnaröak kët

ël epotë ingre morötë wii yaapötök tëere seenötök të pël èen wii yaapöt il olëak seenötta tapël il olëak wëen omnarö mor öpënëak yaëen pangk naën yaaup. ⁵ Pi rö kanre këtëk poutë omën yangaöökre rosiratë ka ureim wë ngön è olëak aimeë pimtök pimtë koröpö kël möeimën utpet ëaup. ⁶ Omën pöpök kamaarek wë Yesuun itenak pöömpö së rar rë wesirak yaya yamëem ⁷ ngön ëak epël mëä. “Yesu ni Anutu Ngaarëk Panëëp Ruup. Ni ne tol elnëem? Ne Anutuu ëöetak niamaan. Ni këlangön nangkan.” ⁸ Yesuuk, “Urmerap ni, omnampökaan oröak se,” pël ök mëä pötaanök. ⁹ Pël ëak Yesuuk pim yapinten pëël maan epël mëä. “Nem yapinte Selap. Ten selap wë pötaanök.” ¹⁰ Pël mëak ke urak kimang epël mëä. “Ten yang epër sëp wasënaataan waö elnëengan.” ¹¹ Pël èen yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëä. ¹² Pël èaan urmerarö pit Yesuun ke urak epël kimang mëä. “Ni ten wes nimëen polöröa öngpök ilënaan sën.” ¹³ Pël maan Yesuuk kuure mak maan urmerarö pit omën pöpökaan oröak së polöröak ilëä. Pël èen polörö pöömpö së parëaöök oröak së i kaöök ilëak i nak wel wia. Pol pörö selap 2000.

¹⁴ Pël èen pol ngarangkörö kas së kaare yang pörekë omën wëauröen ök më pet ira. Pël èen omnarö itaampënëak sa. ¹⁵ Pël ëak omnarö pit pöten itaampënëak Yesuu naë së oröak itaangkën omën urmerarö selap piikaan oröak sa pöp könö koirak poë koröp urak Yesuu naë wel aisëaan itenak kas ëa. ¹⁶ Pël yaëen itenauröak omën urmerarö wakaima pöpë ngönteere polöröa ngönte poutepar ök mëä. ¹⁷ Pël èen pit Yesu pitëm yanger sëp wesak sëpënëak ke urak mëä.

¹⁸ Yesu wangaöök yeilaan omën urmeraröaring wakaima pöp piiring sëpënëak ke urak mëä. ¹⁹ Pël yaëen Yesuuk ke mourak epël mëä. “Nim kak së nimoröaring wë Aköpë nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.” ²⁰ Maan omën pöp Tekapolis yangerak ka 10 pötë Yesuuk pim elmëä pöt pout ök maö sa. Pël èen pit kat wiak yaan sa.

*Yesuuk Sairasë koontupre öng namp ompyaö mowesa
(Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ Pël ëak Yesu pi wangaöök ilëak ëngk komuntakël së oröak i pisöök ngentiak wëen omën kësang pim naë së oröak wa top ëa. ²² Pël yaëen ngönën tupta ngarangk namp yapinte Sairas pi Yesuu naë së pim ingrak tok oriak ²³ kosang wesak epël mëä. “Nem koontup wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni wais moresi mor wëen ompyaö sak öp.” ²⁴ Pël maan kat wiak yesën omën kësang pan pim ënëm yesem pi il mowari yesa.

²⁵ Pël yaëen pitëm tekarak öng namp öng yauman ëeim wëen krismaki 12 ëak won saup wëä. ²⁶ Öng pöp rotaaröak ya mëngkën pangk naën om këlangön kat wiewim wëä. Pël yeem pim sumat meneimën won sa. Pël èen yaumante won nasën om ëeim wëä. ²⁷ Öng pöpök Yesuu yaata ngönte kat wiak omnaröa tekarak wë Yesuu kasngaël së pim ulpëenëpök mësël elmëä. ²⁸ Pöt, “Ne om pim ulpëenëpök mësël elmëä pöt ompyaö sumaat,” pël wesakök ëa. ²⁹ Pël elmëen tapëtakëer won sëen kat men èen pim koröpö taë sa. ³⁰ Pël èen Yesu pim weëre kosangö won yesem yaan kat men ëak omnaröa tekarak kaip tiak, “Talëpök nem ulpëenëpök mësël yaalnë,” mëak pëël mëä. ³¹ Maan ruuröak epël mëä. “Omnarö selap wë naröak mök ë yanimëerek, ‘Talëpök neek mësël yaalnë?’ pël angan.” ³² Yemaan Yesu pi pöt talëpök yaalmë pöt ëwat sëpënëak omnaröen it nalaan nal elmëä. ³³ Öngöp pi pöt pim koröpöök retëng oröa pöten itenak kas kön wiak reireë urak Yesuu naë së pim ingrak tok oriak pim songönte war wesak ök mëä. ³⁴ Pël maan puuk epël mëä. “Koontup

aë, nimitë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak së ompyaö öm.”

³⁵ Öng pöpön pël yamëem wëen omën narö ngarangkepë kaatakan së ngarangkepön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanuulaup koirak waisngan.” ³⁶ Pël yemaan Yesu kat mowieë ngarangkepön epël ök mëëa. “Kön selap eënganëp om kön wi kosang newas.” ³⁷ Pël mëak omën muntaröen nga mëak Pitaare Semsre nangap Sonringörö pitëmënt sa. ³⁸ Së ngönën tupta ngarangkepë kaatak oröak omën selap pan pit ingre këlël aö ngön kaëp kaö aim wëen itena. ³⁹ Pël ëak kakaati së omnaröen epël mëëa. “Ar tol eënak ingre ya ilak aö epël yeë? Koontup wel nawiin om ka ura.” ⁴⁰ Pël yemaan sömre ëlak yeëa. Pël eën pit koö ë mëen yaaröön ëlre pepaaring pim ruurö pëen koontupë wieëa pörek ilëa. ⁴¹ Pël ëak koontupë moresi moröak epël mëëa. “Talita kumi.” Pöt tiarim ngöntak, “Koontup, ni wal eëmëak yeniak,” pël apenaat. ⁴² Maan tapëtakëer koontup wal ëak sak waisö ëa. Koont pöpë krismakiat 12 pël won saup. Pël eën omnarö itenak yaan utpet sa. ⁴³ Pël yaëen omnaröen ök mepanëak kosang wesak nga mëak koontup kaömp mangkën nëmpënëak mëëa.

6

Nasaret omnarö Yesu kasëng mena (Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Yesu pi kaare yang pör sëp wesak pimtë ka songöntakël yesën pim ruurö ënëm sa. ² Së wëen ngëëngk akunet temanöm sëen ngönën tuptak së ngönën ök mëëa. Pël eën omën selap kat wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omën epët tarëkaan orö morëa? Ewat kësang eppel talëpök rë moula? Pël ëak pim retëng kaö yaaö pöt kaö panë maimal yaë. ³ Tiar piin ewat wë. Pi ka ök yarëaupë ruup. Pim ëlëp Maria. Yokot pim nangarö Semsre Yosep, Saimonre Yutas pörö. Eñ koont pim nangaröeta tiarring wë.” Pël mëak piin kaaöre këëpöt elmëa. ⁴ Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Tektek ngön yaaö namp ka nantëeröak piin ping wesak yema. Pël yaautak pimtë kaare yangerak wëen piiring wëauröak kaö nasën wë wesak piin ping wesak nemaan ë yaë.” ⁵ Kak pörekörö pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëautaan ya retëng weëre kosangring nant kësang pitëm naë namëngkën ëa. Om yauman omën kopët nampnamp pim moresi rangk mowiak ompyaö mowesa. ⁶ Pël ëak pitëm piin kön wi kosang nemowasën ëa pötaan yaan sa.

Yesuuk pim ru 12 pörö ya nga wes mëa (Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6)

Yesu pi ka muntatë ngönën ök maö seïma. ⁷ Pël yeem pim ru 12 pöröen yas maan sëen urmerarö waö ë momëëpënëak weëre kosang menak ngës reak kom ëak naar naar pël pël ëak wes momëa. ⁸ Pël ëak kan kourakë omnant wak sëpanëak nga mëak sungkörat pëen wak sëpënëak mëëa. Kaömpre kërre monere pöt wak sëpanëak mëëa. ⁹ Ing körötökëer mëak ulpëënaarta pouwaar mëëpanëak nga mëëa. ¹⁰ Pël mëak epël ök mëëa. “Kak nerek së oröak ka ilanë piptak pëen wë olëak oröak sën. ¹¹ Kak nerek së oröön ngöntre kar elniak arim ngönöt kat nawiin yaëen pöt kasëng menak ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt ka pöök kërë moolëak sëen pitëmte songönöt kön wiipnaan.” ¹² Pël maan pit së lup kaip tiipënëak ngönën ök mëëa. ¹³ Pël yeem urmerarö selap waö ë momëëre yauman yaaurö selap tapël i kolapöt wa momëak ompyaö mowasö pël ëa.

*Erotök maan Son mëna
(Matiu 14:1-12; Luk 3:19-20; 9:7-9)*

¹⁴ Yesuu yaauta ngönte aö aö yesem yang omp ak Erot pim naë oröön kat wia. Omën naröak epël mëëa. “Omën pipop Son i yamëaup pi wel wiak wal ëaup yak weëre kosangring ya retëng pipot yamëngk.” ¹⁵ Narëak Yesuun, “Eliä,” pël mëëa. Ën naröak, “Pi tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröa ök namp.” ¹⁶ Pël yemaan Erot pi kat wiak epël mëëa. “Won, Son nem ngernger ilaup pi tapöpök weletakaan wal ëak wë.” ¹⁷⁻¹⁸ Erot pi wet réak pim nanëp Pilipë öngöp, Erotias, wa ëp ëa. Pötaanök Sonök Erotön epël ök mëëa. “Ni nim nanëpë öngöp wa ëp ëan pöt yok pangk naën.” Pël maan Erotök Sonë nga mëëa pötaan pi wali wak wii tëa. ¹⁹ Erotias Sonë piin nga mëëautaan ya sangën kön wiak mëmpënëak kan ap wesak sëp wesa. ²⁰ Erot pi pöt Sonön kön wiin omën wotpilre ompyaup pël weseë piin kasinkasin ëak mait elmëa. Pël yaëen yak Erotias pi namëngkën ëa. Pël yaëen Erot pi Sonë ngönöt kat wiak ëngk ma e wesak kön selap ëa. Pël yeemak kat wiipnaataanta kent ëa.

²¹ Wë ënëmak Erot pim wila akunet temanöm sëen pim ngarangköröere nga omën wotöököröere Kalili yangerakaan omën kaöarö wa top elmëak këere kaömp mena. Pël yaëen Erotiasë Son mëmpna kanö oröa. ²² Pit wa top ëak wëen Erotias pim koontup pitëm ëöetak së tan yaura. Pël yaëen Erotre piiring wëaurö itenak kent kön wia. Pël ëak Erotök koontupön epël mëëa. “Ni omën nenten kent ëen aan pöt nimpaat. ²³ Pël mëak Aköpë ëöetak kosang wesak epël mëëa. “Omën pasutön aan pöt nimpaat. Ën nem yangereta kom ëak kaö ner nimpëak aan pöt pangk nimpaat.” ²⁴ Pël maan koontup së ëlëpön epël mëak pëël mëëa. “Ne omën oröpötön mam?” Maan ëlëpök mëëa. “Son i yamëaup pim kepönöön ma.” ²⁵ Pël maan koontup pi pöömpö omp aköpë naë së epël mëëa. “Ni Son i yamëaup pim kepönö peene tapëtakëer söwarweri wiak nampëak kent yaë.” ²⁶ Pël maan omp aköp pi ya utpet kön wia. Pël ëaup kaöapre omën piiring wëauröa ëöetak ngön kosang wesak ök mëëa pötaan kuure mak mëëa. ²⁷ Pël ëak teënt nga omën namp Sonë kepönö wak waisëpënëak mëëa. Pël ëen pi wii kaatak së Son ngernger ilak ²⁸ kepönö söwarweri wiak wak së koontup mangkën wak së pim ëlëp mena. ²⁹ Pël ëen Sonë ruurö kat wiak së sokur wak së yang kel weera.

*Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena
(Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Son 6:1-13)*

³⁰ Yesuu ngön yaaö omnarö ya nga ë im olëak kaalak së pim naë wa top ëak pitëm ya mëmpöore ngönën ök maö imautë ngönöt ök mëëa. ³¹ Pël ë pet irën omën selap yesën yewaisën yaëen kë sëere kaömp në ëëpna mopö won yaëen ruuröen epël mëëa. “Tiarimënt omën wonrek së kë sëpa.” ³² Pël mëak pitëmënt wangaöök ilëak yang omën wonrekël sa.

³³ Pël yaëen omën selap pitëmtok itenak ëwat sak ka poutëaan i kaö pouuk kan pöömpö së wet réak oröa. ³⁴ Pël ëen Yesu pi wangaöökaan oröak omën selap pan wëen itenak sëpsëp pep wonöröa ök wakaima pötaan yaköm kön wiak ngës réak ngönën ngönöt selap ök mëëa. ³⁵ Pël yaëen könöp wali yesën itenak ruuröak Yesuu naë së epël mëëa. “Tiar yang omën wonrek wëen könöp wali yesrek ³⁶ ni omnarö wes mëen ka wia pötë së kaömp sum ëak nëmp.” ³⁷ Maan Yesuuk epël mëëa. “Arök nant meneë.” Pël maan ruuröak mëëa. “Ten së 200 kina pötak kaömp sum ëak wais mampunëak yaan ma?” ³⁸ Maan epël mëëa. “Arim naë kaömp tolël ëak wiaarek së iteneë.” Maan pit së itenak, “Kaömp mor nas, ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia,” pël mëëa. ³⁹ Pël ëen omnaröen nönö mö mëak rek mëak wel aisapënëak mëëa. ⁴⁰ Pël maan pit rek

nemor 100, nemor 50 pël pël ëak wel aisëa. ⁴¹ Pël ëën Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. Pël ëak i kaö imën pöarta tapël kom ë mampënëak mena. ⁴² Pël ëën pit pourö nak kep wesak ⁴³ kaut olaan wak kër 12 pötë waulön peö ëa. ⁴⁴ Omën kaömp na pörö selap pan, ompörö 5000.

Yesu i kaöökë roro sa

(Matiu 14:22-23; Son 6:15-21)

⁴⁵ Kaömp na pet irën tapëtakëer Yesuuk pim ruurö wes mëen wangaöök ilëak ëngk komuntak Pesaita kakël wet rëak yesën pimënt omnarö wes mëa. ⁴⁶ Pël ëën yesën pimënt Anutuun ök mapënëak rosiraöök isa. ⁴⁷ Pël ëën koö yoolaan wangaö i kaö luptak yesën pimënt wëa. ⁴⁸ Pël ëak pi itaangkën kentö sëpnaalaan yamöön pit weë ngentiak poprak yaëen ëlpam walëpënëak yaëen kaöökë roro së pitëm naë oröak il mowasëpënëak ëa. ⁴⁹ Pël yaëen pit itenak kas kësang ëak, “Elei, waötöp ëngk yewais,” pël mëak merëk ëa. ⁵⁰ Pit pourö itenak kas kësang ëën pël ëa. Pël yaëen teënt epël mëëa. “Nemtok yewaiserek kas ëëngan.” ⁵¹ Pël mëak pitëm naë wangaöök ilaan kentö leng ëa. Pël ëën pit yaan sak ngön won sak wëa. ⁵² Pöt kaömp mena pöta songönte ëngk ma e wesa pötaan pitëm lupöt om il wariak wëa.

Yesu pi Kenesaret yanggerak omnarö ompyaö mowesa

(Matiu 14:34-36)

⁵³ I kaö olëak Kenesaret yanggerak së oröak wangaö leng ë ulmëa. ⁵⁴ Pël ëën wangaöökaan yaaröön tapëtakëer omnarö Yesuun itenak ⁵⁵ kaatë pöömpö së yaumanörö urötring wak Yesuu wëautëël kat wiak pötëël seima. ⁵⁶ Pël ëën ka kaöre kot Yesuu yesautë yauman omnarö wak së ka tomök mowiin pim ulpëen kautak pëen mësël ëak ompyaö sëpënëak kék mëëa. Pël maan omën pël ëa pörö ompyaö sa.

7

Yuta omnaröa ëaröa yaautë ngönte

(Matiu 15:1-9)

¹ Parisi ngönën omën naröere ngön kosangötë ngarangk narö Yerusalem kakaan Yesuu naë së wa rongan ëa. ² Pël yeem pim ruuröakaan narö kaömp nëmpënëak ngön kosangta wieëaul mor i nairën kewilring kaömp yenën itena. ³ Parisiire Yuta omën pourö kaömp nëmpënëak pöt pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul mor iirakök yenauro. ⁴ Pötaanök sum yaarekaan pitëm kaatë së oröak mor i nairën kaömp nanëmpan. Pöt pëen won kapre kelönre omnant pout iirak pitëm ëaröa ngön kosangta wieëaul yaaurö. ⁵ Pötaanök Parisiire ngön kosangötë ngarangkörö pit Yesuun epël mëëa. “Nim ruurö pit tol ëënak tenim kaöaröa ngön kosangöt ilak pitëm moröt i nairën omnant wak yen?” ⁶ Maan epël mëëa, “Kaar omnarö aë. Tektek ngön yaaö omën Aisaia pim ngaanëer arimëën ngön ëa pöt kë yaarö. Pöt epël. ‘Omën eporö pitëm këmötök neen yaya yanëem pitëm lupötök këepöt yaalnëaurö. ⁷ Pitëm ngönöt nem ngön këëta urtak wiak nener rë yemoulaurö. Pël yeem neen yaya yenëaan itaangkën mos ë yaë.’” ⁸ Ar Anutuu ngön kosangöt moolëak arimté ngönöt kosang wesak wak wëaurö.” ⁹ Pël mëak epël mëëa. “Arim ëaröa ngön kosangöt ulöl wesak aö imeë Anutuu ngön kosangöt utpet wesak komun yauraurö. ¹⁰ Mosesök kosang wesak epël ëa. ‘Nim ëlre pepaarë ngön ngar wak ompyaö elmë.’ Èn nenteta

epël. ‘Omën namp pim ëlëpön ma pepapön utpet wesak mapna pöp mën wel wiip.’ ¹¹ Mosesök pël yaatak ar ngön epël yaaurö. ‘Namp pim ëlre pepaar omën nenten ap yewasën omën pim piarip kaamök elmëepna pöt pim naë wiaan pöten, “Ne omën epët Alnutuun yaö ëaup,” yemaan’ ¹² arök pim ëlre pepaarë ikanöök wë kaamök elmëepna pöt il yemowariaurö. ¹³ Ar pël yeem arim ëaröa ngön kosangötë ënëm yeë pötak Anutuu ngönte ke ur yoolak. Pël yeem omën utpet munt nantta yaaurö.”

*Yenautök omnaröa lupöt utpet newaspan
(Matiu 15:10-20)*

¹⁴ Yesu pi pël mëak kaalak omnaröen ngön maan sëen epël ök mëea. “Ar pourö nem ngön ök niama epët kat wiak kön wi sokoleë. ¹⁵ Omën nëen yaatak yes pipotök lupmer utpet newasën yaë. Lupmeriaan yaarö pötök lupmer utpet yewas. ¹⁶ [Katringëpök ngön epët kat wiip.]”

¹⁷ Pël mëak omnarö wëen kaata kakaati yesën ruuröak watepang ngön pötaan pëel mëea. ¹⁸ Pëel maan Yesuuk epël mëea. “E, arta om köpël wëan ma? Omën nëen yaatak yes pipötök tol ëak lupmer utpet niwasëpën? ¹⁹ Pipot lupmeri nasën, yaatak sëen ya yaar pöten ar köpël ma?” Yesu pim ngön pöt, yenautök utpet naniwaspan pël mëea. ²⁰ Pël mëak yal menak epël mëea. “Lupmeriiaan omnant apër yaarö pötök utpet yaniwas. ²¹ Omën lupmeriaan yaarö pöt epot. Kön utpet, öngre omp nga yaaö, këkain, omën yamëngka, öngre omp wëwëet kom yaaö, ²² war, omën utpet panëet, morök, omën kewilringöt, keimön, omnaröen utpet wesak yaaut, iep inging, irikor. ²³ Omën utpet pipotök omën lupmeriiaan apër oröak lupmer utpet yaniwas.”

*Pinisia köpël öng namp Yesuun kön wi kosang wesa
(Matiu 15:21-28)*

²⁴ Yesu kaare yang pör sëp wesak Taia kak naë së oröak ka nenta kakaati ilëak omnarö pim wëaut kat wiipanëak ëlëep wëaap tol ëak ëlëep öpën? ²⁵ Tapëtakëer öng namp pim wëaut kat wia. Öng pöp pim koontup lupmeri urmerap wëaup yak Yesuu naë së pim ingrak tok oria. ²⁶ Öng pöp pi maim Siria yangerak Pinisia yangerakaanëp. Pöpök pim koontupökaan urmerap waö ë mëepënëak ke urak mëea. ²⁷ Pël ëen Yesuuk epël mëea. “Rungarö kaömp nak kep ëëpënëak ëaut. Pötaanök rungaröa kaömpöt wa ëp ëak kentörö nemangkën ë yaë pöl ni maimap kaamök naalniingan.” ²⁸ Pël maan öngöpök kanggir epël mëea. “Aköp yaap yaan. Pël ëaap kentörö rungarö kaömp yenën ikanöök wë lupöt ti ngentiin na yaë pöl ni kaamök elnë.” ²⁹ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ni pil yaan nim koontupökaan waö ë yamëerek së.” ³⁰ Pël maan öngöp kaatak së itaangken pim koontup urmerap piikaan oröak sëen ompyaö ka uraan itena.

Yesu pi omën ngön won katun namp ompyaö mowesa

³¹ Yesu pi Taia kakaan kaip tiak Saiton kak il wesak Kalili i kaöökë naë Tekapolis yangerak ka 10 ëak wieëa pörek së oröa. ³² Pël ëen omën ngön won katun namp pim naë mësak së mores rangk mowiipënëak ök mëea. ³³ Pël ëen omën pöp omnaröa naëaan mop nentakël mësak së ulmëak pim mor wotö kat kanöök mowiak waasöp ngësak yangapöök wa momëak ³⁴ kutömweriil iteneë ëm mëak omnampön epël mëea, “Epata.” Tiarim ngöntak, “Kat kan të.” ³⁵ Maan katëep kan tëen yangapöota kaip tiin ngön yaap ëa. ³⁶ Pël yaëen Yesu pi pöta ngönte kaö wesak apanëak nga mëea. Pi kosang wesak yemaan pit ke ur moolëak aö sëen kaö sa. ³⁷ Pit yaan panë sak epël mëea. “Omnant pout

ompyaö wes pet yair. Katunöro kat nga mowasöore ngön wonöro ngön nga mowasö pël yaë.”

8

Yesuuk omën 4000 pöro kaömp mena

(Matiu 15:32-39)

¹ Akun pötak omën kaö pan pim naë wa top ëak wë këen wëen ruuröen ngön mëak epël mëëa. ² “Ne omën kësang eporöen yaköm kön yawi. Pit neering wë kaömp nanën wëen kët nentepar nent ëak yes. ³ Pit këen wes mëen pöt kan kourak yesem utpet ëëpnaat. Narö yang waliitëaan waisaurö.” ⁴ Pël maan ruuröak epël mëëa. “Pultak wëep kaömpöt tarëkaan koirak omën selap eporö mangkën pangk ëëpën?” ⁵ Pël maan Yesuuk, “Arim naë kaömp tolël ëak wia?” pël maan, “Kaömp 7,” pël mëëa. ⁶ Pël maan omnarö wel aisapën mëak kaömp 7 pöt wak Anutuun yowe mëak pelak ruurö mangkën omnarö mena. ⁷ Pël ëak i kaö imën kopët naar wieëa pöaar tapël wak yowe mëak omnarö mampëneak mëëa. ⁸ Pël ëën omën pourö nak kep wesak kaut olaan wak kër 7 pötë waulön peö ëa. ⁹ Omën kaömp na pöro selap pan, 4000. Nëen wes mëen kaalak yesën ¹⁰ tapëtakëer ruuröaring wangaöök ilëak Talmanuta yanggerak së oröa.

Parisi omnaröak retëngtaan mëëa

(Matiu 16:1-4; Luk 12:54-56)

¹¹ Pörek wëen Parisi omnarö Yesuu naë së oröak kutömweri retëng nent oröön itaampëneak morök elmëak këkre tö mëak piiring ngön nga ela. ¹² Pël ëën pi ya këlangönring ëm mëak epël mëëa. “Omën peene akun eptak wë eporö ar tol ëënak ya retëngët ëëmëak yak? Ne yaap niamaan kat wieë. Ne utpet ke piloro arimëen ya retëng nent naalniingan.” ¹³ Pël mëak sëp wesak wangaöök ilëak ëngk komuntakël sa.

Parisiire Erotë omnaröa yisötë ngönte

(Matiu 16:5-12)

¹⁴ Yesem ruurö kaömpöt kat kol wiak sa. Pël ëën om kopët nent wangaöök wieëa. ¹⁵ Pël eaan Yesuuk pitën pepanöm mëak epël mëëa. “Ar Parisiire Erotë omnaröa yisötön ngarangk këëké ëën.” ¹⁶ Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar kaömp peretöt wak newaisën ëautaan epël yenia.” ¹⁷ Pitëmënt pël yaan kat men ëak epël mëëa. “Kaömp peretöt kat kol wiak waisan pöten tol ëën neneren yemak? Ar songönten éwat nasën ma? Ar kön tektek nasën wë ma? ¹⁸ Ar iteneëak omnant këëké itnaangkën ëere katöt wëak ngönöt këëké kat nawiin yeë ma? Nem omnant yeë pöten kat kolak wë ma? ¹⁹ Ne kaömp 5 pöt kom ëak omën 5000 pöro mangkën nëen kaut om wiaan wak kër tol ëak waulön peö ëa?” Pëel maan, “12,” mëëa. ²⁰ Ën kaömp 7 ëak kom ëak omën 4000 pöro mangkën nëen kaut om wiaan kër tol ëak waulön peö ëa?” Pëel maan, “7,” mëëa. ²¹ Pël maan epël mëëa. “Pöten ar om kön tektek nasën wë ma?”

Yesuuk Pesaita kak omën it il tãa namp ompyaö mowesa

²² Yesure ruurö Pesaita kak së oröak wëen omën naröak omën it il tãa namp Yesuu naë wak së mësël elmëepëneak ke urak mëëa. ²³ Pël ëën omën it il tãaupë mores wak kaöökë wilëngkëël së ulmëak itöörarë waasöp mongësak mores kepönöök mowiak pëel mëëa. “Omnantön ityaangkën ma?” ²⁴ Maan it il tãaupök it ngaulak epël mëëa, “Ne omnaröen itaangkën këraatë ökörö sak waisak yaë.” ²⁵ Pël maan Yesuuk pim mores itöörarë mowiin ompyaö sa. Ompyaö sak itöörar nga ngëna. Pël ëak omnant kamaarekre naë wieëa poutön

këekë pan itena. ²⁶ Pël èen Yesuuk, “Ka epöök ilangan,” pël mëak pim kaatakë wes mëen sa.

Pitaak Yesuu songönte war wes mëea

(Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ Yesu pi pim ruurö koirak Sisaria Pilipai kakë naë ka kot wieëa pötëël sa. Kamtaöök yesem Yesuuk epël mëak pëël mëea. “Om narö neen talëp aim?” ²⁸ Pël maan epël mëea. “Naröak niin, ‘Son i yamëaup,’ pël yaan naröak, ‘Elia,’ naröak ‘Tektek ngön yaaö namp wes,’ pël aim.” ²⁹ Pël maan epël mëea. “Èn arimtok pöt neen talëp aim?” Pël maan Pitaak epël mëea. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niaaup.” ³⁰ Pël maan omnaröen pim songönte ök mapanëak nga mëea.

Yesuuk pimtë wel wiipna ngönte war wes mëea

(Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Akun pötak Yesuuk ngës rëak war wesak epël mëea. “Omën Këep ne wë ènëmak këlangön kësang kat newiire ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangöte ngarangkörö pit kasëng nemenak nemëngkën wel wiak kët nentepar nent yangaöök wieë wal ëëmaap.” ³² Ngön pöt war wesak ök mëea. Pël èen Pitaak pëentak koirak së ngës rëak nga mëea. ³³ Pël èen kaip ti ruuröa ngësël iteneë Pitaan nga mëak epël mëea. “Seten, ni sëp newesak së kan newaringan. Nim yaan pipët Anutuu ngönte won, omën ngönte.”

³⁴ Yesu pi omën selap pörek wëauröere pim ruurö wa top ë ulmëak epël ök mëea. “Omën namp pi nem ènëm elnëepënëak pöt pimtë kõnöökë kentöt këepöt weseë, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër waalak nem ènëm elnëep. ³⁵ Namp pim wëwëet keimön ëak öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Èn namp nemëenre nem ngön ompyautaan yak wëwëet këepöt wasëpna pöt pim wëwëet orö morëepnaat. ³⁶ Èn namp yangerakë omnant pout kent ëak weim wëen pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasen won sëen omën pötök tolëël kaamök elmëepën? Pël naëpan. ³⁷ Ma namp pim wëwë ompyaut kaalak öpënëak pöt öröpöt kanggiir mampën? ³⁸ Namp pi omën utpet ëak Anutuun kõn wi kosang newasën yaaö eporöa tektrak wë nemëntre nem ngönëntaan kõn wiin ëö ëëpna pöp pi Omën Këep nook nem Pepapë ëwaö nem rangk wiaan nem ensel ngëëngkörö koirak wais oröak piin kaaö elmëëmaap.

9

¹ Ne yaap pan niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawin wëen Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt weëre kosangring yaaröön itaampun sa.”

Yesu pi möönre koröp maim wa

(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Kët 6 ëak won sëen Yesu pi Pitaare Semsre pim nangap Son pörö koirak rosir wali naöök së pitëmënt wakaima. Pël ëak pi pitëm ëöetak möönre koröp maim wa. ³ Ulpëenëp kölam panë tëen ëwa elmëa. Pöt yang omnaröa naënganëël ëa. ⁴ Pël èen pit itaangkën Eliiare Moses piarip oröak Yesuring ngönaak yeem wëa. ⁵ Pël yaëen Pita pi köpël yak Yesuun kõntak epël mëea. “Kaöap, ten eprek wëen ompyaö yaë. Pötaan ka kot nentepar nent ëak ök renaan, nent nimëen, nent Mosesëen, nent Eliäën ëak.” ⁶ Ruurö pit yaan sak reirëë yaurem Pita pi kõntak pël mëea. ⁷ Pël yaëen tapët pöt uröam kölam ëwa nempel irë kaka elmëen Anutuuk uröamta öngpökaan pël mëea. “Epop nem Ruup. Ar pim ngönte kat wiin.” ⁸ Pël maan pit it nalaan nal ëak itena pöt Yesu pimënt wëa.

⁹ Pit rosiraöökaan yeirëem Yesuuk pitën pepanöm epël mëëa. “Arim omën it köpëlöt ityaangk pöten omnaröen peene ök mangan. Ënëmak Omën Këëp ne weletakaan wal ëënak omnaröen ök man.” ¹⁰ Maan ruurö pit ngön pöt yak wesak wë pitëmënt neneren epël mëëa. “Weletakaan wal ëëpna pöt tol nent?” ¹¹ Pël mëak Yesuun epël mëak pëël mëëa. “Elia wet réak waisëpnaap ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak pël aim?” ¹² Pëël maan epël ök mëëa. “Yaap, Elia pi wet réak oröak Anutuu Yaö Neeaup nemëën omnant kopëta wasëpënëak ëaut. Pötaanök ‘Omën Këëpön utpet wesak mëak këlangön kat mowiiipnaat,’ ngönëntak pël retëng ëa pöta songönte tol nent? ¹³ Eliaan pöt epël ök yeniak. Pi yok oröak wëën omnaröak pitëm kentöök utpet mowasëpënëak ngönëntak ëa pöl elmëaup.”

Yesuuk yokot nampökaan urmerap waö ë momëa

(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43)

¹⁴ Pit rosiraöökaan ru muntaröa naë së itaangkën omën selap pitëm naë oröak wëën ngön kosangötë ngarangk narö pitring ngön nga yaalem wëa. ¹⁵ Pël yaëën omën pörö Yesuun itenak yaan sak tapëtakëër së koirak yoöre ërëp mëëa. ¹⁶ Pël ëën pi epël mëak pëël mëëa. “Ar tol ëënak ngön nga yaal?” ¹⁷ Maan omën pöröakaan nampök oröak epël mëëa. “Rë yanuulaup, urmer ngön won sa nampök nem yokotup utpet yemowasënak wak yewais. ¹⁸ Yokot epop urmerapök kët ël epotë mök ë moolaan ngentiak këmtakaan kepop yaaröem këët nampnamp mënak ingre mor kosang sak wiaakë yaë. Pël yaëën nim ruuröa naë wak wais waö ëëpënëak ök maan pit ök ëën pangk naën yaë.” ¹⁹ Maan Yesuuk epël ök mëëa. “O omën kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Yokotup nem naë wak waisë.” ²⁰ Pël maan yokotup wak yesën urmerap Yesuun itenak tapëtakëër yokotup mök ë yangerak moolaan rikrik yaurem wieë kepop yangësa. ²¹ Pël yaëën Yesuuk pepapön epël mëak pëël mëëa. “Epët akun taltak orö morëa?” Maan pepapök epël ök mëëa. “Kotuukëër. ²² Urmer epop yokotup utpet wasëpënëak esuwesiire imeri wa yemoolëaup. Ni pöta weëre kosang wiaan pöt tenipön yaköm kön niwiak kaamök elni.” ²³ Maan Yesuuk epël mëëa. “Weëre kosangtaan yaan. Pötaan niamaan kat wi. Namp pi kön wi kosang yewesautaring öpna pöp omnant pout yok pangk ëëpnaap.” ²⁴ Pël maan tapëtakëër rungaapë pepapök ngön ë olëak epël mëëa. “Ne kot nent kön wi kosang yaniwas. Nimtok nem kön wi kosang yewesaut wiapre kor epët kosang newas.” ²⁵ Pël yemaan Yesuuk omën selap pim naë së yaaröön urmerapön nga mëak epël mëëa. “Ngön won katun epop, ngön kosang yeniak. Ni oröak kama së kaalak waisngan.” ²⁶ Pël maan urmerap ngön kaëpëër oröak sëpënëak yokotup wa moolaan ngentiak wal ök wiak wieëa. Pël ëaan omnarö itenak, “Wel wia,” pël mëëa. ²⁷ Pël yemaan Yesuuk yokotup moresi moröak wal ë tau moulmëa. ²⁸ Pël ëak kaata kakaati yeilaan pim ruurö pëëntak së epël mëak pëël mëëa. “Ten tol ëak waö elmëënëak poprak ëan?” ²⁹ Maan epël ök mëëa. “Urmer ke pipëlörö omën nentak won, kimang ngöntak waö ë momëët.”

Yesuuk pim wel wiipna ngönte ök maan akun nentepar ëa

(Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45)

³⁰ Pit yang pör sëp wesak Kalili yangerak së oröak sa. Pöt omnarö piin kat wiipnanëak ëlëëp sa. ³¹ Yesem ruuröen epël mëak rë moula. “Omnaröak Omën Këëp ne ngaröa moresi neulëën pit nemëngkën ket nentepar nent won sëën kaalak weletakaan wal ëëmaap.” ³² Pël maan pit ngön pöt kat wiak ëngk ma e ëën pëël mapënëak ëak kas ëën sëp wesa.

*Wotöök wëauta ngönte**(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)*

³³ Pël èen yesem Kapaneam kak sè oröa. Pël èak kakaati sè ruuröen pëel mëea. “Ar kamtaöök oröpmorëenök neneren mëëaurö?” ³⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëa. Pöt pit kamtaöök yesem, “Talëpök wotöök wë,” pël mëak neneren maö seima pötaanök. ³⁵ Pël èen wel aiséak ruurö wa top elmëak epël ök mëea. “Namp pi wotöök öpënëak pöt muntaröa kasngaël wë inëen elmëep.” ³⁶ Pël mëak runga kot namp wak pitëm tekarak tau moulmëak moresök kaamök elmëeë epël mëea. ³⁷ “Omën nemëen yak runga kot ke epëlöp sant elmëepna pipop ne sant elnëepnaap. Neen sant elnëepa pöpök nemënta won, nem wes nemëaupönta sant elmëepnaap.”

*Utpetatëen këkre tö yaauta ngönte**(Luk 9:49-50; Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2)*

³⁸ Sonök Yesuun epël mëea. “Rë yanuulaup, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waö è yamëen itenaut. Pël èaupök omën pöp tiarim ènëm naën yaë. Pötaanök tenök pël èëpanëak kan mowariaut.” ³⁹ Maan Yesuuk epël mëea. “Kan mowariingan. Namp nem yapintak retëng ke pipëlöt yaaupök tol èak kengkën sak neen utpet wesak apën?” ⁴⁰ Tiarim yaat komun naurön èëpnaapök tiarim karip kaamök yaalniaup pël sak öpnaap. ⁴¹ Ne yaap niamaan. Nampök ar Kristoë omnarö pël wesak i pëente nimpna pöt kangit won naëpan.

⁴² “Namp pi kot ke epëlöröakaan namp neen kön wi kosang yewesaupön këk maan pim kön wi kosang yewesaut sëp wasëpënëak yaëen pöt pël èëpanëen narök wet réak kël kësangö pim mesetak öngö moutak i kaöök moolaan i nak wel wiipna pöt pangk èëpnaat. Pöt omën pöpök maan kot ke epëlöröa namp pim kön wi kosang yewesaut sëp wasën pöt kangiir utpet kaö panëët pim naë orööpnaat. ⁴³ Pël èak nim moresök utpet nent koirën pöt il olam. Mor kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëen Anutuuk parëaöök es kosangwesi niolaan pangk naën èëpnaat. ⁴⁴ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëërö. Esuwesta nariinwes.] ⁴⁵ Ma nim ingesök utpet nent koirën pöt il olam. Ing kopëtasring wëwë kosangtak ömë pöt ompyaö. Pouwesiarring wëen Anutuuk es parëaöök niolaan pangk naën èëpnaat. ⁴⁶ [Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëërö. Esuwesta nariinwes.] ⁴⁷ Èn omën nim itöök itaampëetak weru nuulaan utpet èëmëak yeem pöt it pö ur olam. It kopët naööring Anutuu wa ngaöök yanimë pötak ömë pöt ompyaö. Pourarring wëen Anutuuk es parëaöök wa niolaan pangk naën èëpnaat. ⁴⁸ Parëaöökë ngëëpörö wel nawiipanëërö. Esuwesta nariinwes. ⁴⁹ Tomunat yenautë yoola pöl esuwesök omën pouröa rangk olapnaat. ⁵⁰ Tomun pöt ompyaut. Pël èautak pim misëngö won sak wiaan tol èak kaalak misëng wasën pangk èëpën? Ar tomuneta ök sak wë neneraan mayaap èeim ön.”

10*Öng wes yamëauta ngönte**(Matiu 19:1-12; Luk 16:18)*

¹ Yesu pi pörekaan Yutia yangerere Yotan ëngk komuntakël sè oröa. Pël èak pörek wëen omën selap pan kaalak pim naë sè oröa. Pël èen pim yaaö pöl kaalak ngönën ök mëak rë moula.

² Pël yaëen Parisi narök sè morök elmëak pëël mëea. “Omën namp pim öngöp wes mëen pangk èëpën ma?” ³ Maan Yesuuk epël mëea. “Moses pi pöta ngönte tolëel niia?” ⁴ Pël maan pit epël mëea. “Namp wes mëëpënëak pöt

pep kosangwer menak wes mëepnaat. Moses pi pötaan kuure mak niaut.”⁵ Maan Yesuuk epël mëëa. “Moses pi arimtë lup kosang yaataan yak ngön kosang pipët retëng ë nina. ⁶ Pël ëaap songöntak Anutuuk omën ket ëëpënëak öngre omp pouwaar ket ë ulmëa. ⁷ Pël ëa pötaanök omp namp pim ëlre pepaar sëp wesak öngöpë naë rë olaan ⁸ piarip möönre koröp kopët naö pël sak wë. Ngönte pël wia pötaanök piarip pouwaar won, kopëtap pël sak wë. ⁹ Anutuuk erën ë ulmëa pötaanök omnaröak pangk kom naëngan.”

¹⁰ Pël mëak kakaati së wë ruuröak Yesuun tapten pëel maan ¹¹ songönte epël ök mëëa. “Omp namp pim öngöp wes mëak muntap öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap. ¹² Ën öng namp pim ompöp sëp wesak muntap koirëpnaap pi tapël öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaap.”

Yesu pi rungaarö welaköt elmëa
(*Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17*)

¹³ Omnarö pitëm rungaarö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëëpënëak wak yesën pim ruuröak pitën nga mëëa. ¹⁴ Pël yaëën pi itenak kön wiin utpet seën ya këlangön kön wiak epël mëëa. “Nga mangan. Wes mëën naë waisëp. Ke pilorö Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak yaö yema pötaanök. ¹⁵ Ne yaap niamaan. Namp pi runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat.” ¹⁶ Pël mëak pit moröëë pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëa.

Omën omnant kësang wieëaupë ngönte
(*Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30*)

¹⁷ Yesu pi pörek sëp wesak sëpënëak yaëën omën namp pöömpö së pim naë oröak ingrak tok oriak epël mëak pëel mëëa. “Tenim rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?” ¹⁸ Maan Yesuuk epël mëëa? “Tol ëënak neen, “Ompyaup,” pël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup. ¹⁹ Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. Ni omën mëngkanok. Öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni këkain ëënganok. Ni omën muntaröen kaar manganok. Ni muntarö morök elmëak pitëm omnant wa ëp ëënganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.” ²⁰ Pël maan omnamp pi mëëa. “Rë yanuulaup, pipot pout nem kotuukaan ë waiseimaut.” ²¹ Pël maan Yesu pi pöpön iteneë piin kent ëën epël ök mëëa. “Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omën omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëën kutömweri omnant kosangöt orö nirëëpnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë.” ²² Pël maan omnamp pi urömere kaar es kësang wieëaup yak këëpöt sak ya utpetaring sa.

²³ Yesën Yesu kaip ti ruuröen iteneë epël ök mëëa. “Omën monere uröm kaö wieëaurö Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë.” ²⁴ Pël maan ruurö pit ngön pöt kat wiak yaan sak yaëën kaalak rangk epël mëëa. “Maan ruurö, Anutuu wa ngaöök yanimë pötak yeila pöt omën könöm panëët. ²⁵ Pol kamel namp yok pangk wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omën monere uröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.” ²⁶ Pël maan ruurö pit kat wiak yaan panë sak epël mëëa. “Omën ke pilorö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omën tolëëlepök wëwë kosangtak öpën?” ²⁷ Maan ruuröen it kos ëëë epël mëëa. “Omnaröak pangk naëngan. Pël ëënëëtak Anutu ke nentere nent yaaupök omën ke pilötë kanöt koirëpnaataan poprak naëpan.” ²⁸ Pita pi ngön pöt kat wiak Yesuun epël mëëa. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut.” ²⁹ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ne yaap niamaan. Namp

pi kaare yang, sasre nan, êlre pep, koröngre ru, êmre ya pöt nemëênre nem ngön ompyautaan yak sêp wasêpna pöp³⁰ pi omên kangut kêsang pan ôpnaap. E yangerak wê kaare yang, sasre nan, êlre pep, koröngre ru, êmre ya omên pipot kööre tokê rangk orô morêêpnaat. Pêl êak wê ênëmak akun kaôaök wêwê kosangêt ôpnaap.³¹ Pêl êak pöt wetêrôakaan selap ênëm rapnaat. Ên ênëmarôakaan selap wetê rapnaat.”

*Yesuuk pim wel wiipna ngönte ôk maan akun nentepar nent êa
(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)*

³² Pêl mëak kan yesem Yesuuk wet rêak Yerusalemê kanöököl yesên sa. Pêl yeem pöl ko wesak yesên pit yaan sa. Pêl êak ênëm imaurekaan kas kön wial sa. Pêl yaêên pim ru 12 pôrôen pêlêér wa top elmëak omnant pim naê orôôpnaatôn wa wesak epêl ôk mëêa.³³ “Kat wieê. Tiar peene Yerusalem kakê yewais. Pôrek sêên Omên Kêêp ne omnarôak kiri ar yaaô kaôarôere ngön kosangôtê ngarangkörôa naê neulêên pit ngön yaatak ne wel wiimëak neak ngönên kopêlörôa naê wes nemëên³⁴ pitök ôkre was neak waasöp ngês nenak pês nemôak kêra yetaprak nemöön wel wiak akun nentepar nent won sêên kaalak wal êëmaap.”

*Semsre Son piarpim kaô sak ôpênëak kimang mëêauta ngönte
(Matiu 20:20-28)*

³⁵ Sepetii ruar, Semsre Son, piarip Yesuu naê sê epêl mëêa. “Rê yanuu-laup, tenip omên nenten kimang niaan nimpëak kent kön yawi.”³⁶ Maan, “Tol elniimëak yak?” mëak pêêl mëêa.³⁷ Pêl maan piarip epêl mëêa. “Ni kat wiin wê ênëmak nim weêre kosang ierre kasirôök tenip nim kopirarê, namp yaapkêêl namp katnêêl, wel aisêêê ngarangk ôpenaat.”³⁸ Pêl maan Yesuuk epêl mëêa. “Arpim yenëak pöta songönte arip köpêl wê. Ne kelöntak i kakam yaaut yen pöl kêlangôn kêsang kat wiimaap. Pöt arip pangk êênëêwaar ma? Ên omnarôak i yanimê pöl kêlangôn kêsang kat newiipnaap. Pöt arip pangk êênëêwaar ma?”³⁹ Maan epêl mëêa. “Yok pangk pêl êënaawaar.” Maan Yesuuk epêl mëêa. “Nem i kakam numa pöt arip yaap nêênëwaar. Ên i nemêêpna pöt yaap pêl êênëêwaar.⁴⁰ Pêl êênëetak nem kopirarê yaapkêêlaan katnêêl wel aisapnaata ngönte nook naengan. Pêl êêpênëak yaô mëêaurôakêêr wel aisapnaat.”⁴¹ Pêl yaêên ru munt 10 pôrô ko wiak Semsre Son piaripôn kön wiin utpet êa.⁴² Pêl yaêên Yesuuk wa top elmëak epêl ôk mëêa. “Yang nantê omp akôrô pitêm omnarô nga êak ngarangk yaalmê. Pêl yeem pitêm ikanöök ngarangk narô moulmêên pitta tapêl omnarô ngarangk yaalmê.⁴³ Arim naê pêl orôôpan. Arêkaan namp kaô sak ôpênëak pöt ar pourôa inêên elniip.⁴⁴ Ên arêkaan namp arim wotôök sêpênëak pöt pi kot panê sak ar pourôa inêên panê elniip.⁴⁵ Pi nem yeê epêl êêp. Omên Kêêp ne arök inêên elnêênëak neiraan. Nemtok inêên yaat mënak omên pourôa kangiir nem wêwêet kêêpôt wes nimpëak irêaup.”

*Yesuuk Yeriko kak omên namp it nga mowesa
(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Yesure ruurô kak sê orôak ka pô il wesak yesên pitêm ênëm omên kêsang sa. Pêl yaêên omên il têa omnant won namp kan êöök wel aisêak wêa, yapinte Patimias Timiasê ruup,⁴⁷ puuk, “Yesu Nasaret kakaanêp yes,” yemaan kat wiak ngês rêak ngön ê olêak epêl mëêa. “Yesu Tewitê êap, ni neen yakôm kön newi.”⁴⁸ Pêl yemaan omnarôak leng êêpên mëak nga yemaan pi kat nemowiin ke urak kaalak ngön êak epêl mëêa. “Ni Tewitê êapök neen yakôm kön newi.”⁴⁹ Ngön yemaan Yesu kat wiak kamtaöök leng êak tauêê epêl mëêa.

“Maan waisëp.” Pël maan omnarök it il tēaupön epël mēea. “Ngön yeniaarek kosang sak wal ëak wais.” ⁵⁰ Pël maan pi ngön pöt kat wiak tapëtakëer pim kelte er olëak wal ëak Yesuu naë sa. ⁵¹ Së oröön epël mëak pëël mēea. “Tol elniimëak yaan?” Maan it il tēaupök epël mēea. “Aköp, ni aan ne it nga sum.” ⁵² Maan Yesuuk epël ök mēea. “Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesënrek së.” Pël yemaan tapëtakëer itöörar nga sēen Yesuu ënëm sa.

11

Yesu pi pol tongkiöp Yerusalem kak së oröa (Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Son 12:12-19)

¹ Pörekaan yesem Yerusalem kak temanöm wesak Olip rosiraöök Petepasire Petani ka pöteparë së orök Yesuuk ru naar wes mëak ² epël mēea. “Arip ka ëngköök së orök tapëtakëer itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëen öpna pipop wilak mësak waisën. ³ Yawilën omën nampök aripön, ‘Oröp ëenëak yeë?’ pël yeniaan pöt epël man. ‘Aköpök epopön ya. Teënt kaalak wes mëen waisëpnaat.’” ⁴ Pël maan ruaar piarip së pol tongki ruup ka kanrak temanöm wii tē ulmëen wëen koirak wila. ⁵ Yawilën omën pörek wëaurök itenak epël mēea “Aë, arip tol ëenëak yawil?” ⁶ Pël yemaan Yesuu ngön mēea pöt ök maan kat wia. ⁷ Pël ëen Yesuu naë mësak së pitëm ulpëenörö përeak rangk wiin Yesu wel aisëa. ⁸ Pël ëen omën selap pitëm ulpëenöt përeak kamtaöök mourö yesën narök ya lupöök së kewisat ilak këemre kewis elmë sa. ⁹ Pël ëak omën selap, narö wetëere narö ënëm, pël yeem ngön ëak epël maö sa.

“Yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

¹⁰ Tiarim ëap Tewit pim wa ngaöök mëa pöta ököt orööpënëak yaë.

Pötaan ërëpsawi ëëpa.

Anutu ngaarëk wëaup, yowe.”

¹¹ Pël elmë Yerusalem kak së orök Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati së ilëak omnant itenak ëwat sak yanget wiap yoolaan pim ru 12 pörö koirak Petani kakë sa.

Yesuuk kementën nga maan umön rëa (Matiu 21:18-19)

¹² Ëlpamök Petani kakaan wal ëak yesem Yesu këen elmëa. ¹³ Pël ëen kamaarekaan itaangkën kem nement ëp wileëa. Pël ëen uta wesak naë së ap wesa. Ulöp yauta akunet temanöm nasën yak ëpöt pëen wëa. ¹⁴ Pël ëen itenak epël mēea. “Niikaan ulöpörö ütön omnarö kaalak nanën panë ëëpnaat.” Pël yemaan ngön pöt pim ruurö kat wia.

Yesuuk ngönën tup kaöeten muumöngk mēea (Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹⁵ Pël ëak Yerusalem kak së orök Yesu pi ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë momëak omën mon ngawingawi yaauröa urötere omën int ekörö menak sum yewauröa uröt kaip ti moolëa. ¹⁶ Pël elmëak ngönën tup kaöetak omën ke pilöt wak sëpanëak nga mēea. ¹⁷ Pël elmëak epël mēea. “Ngönën pepeweri Anutuuk epël ëa. ‘Nem tup pipten yang ël epotë omnaröa kimang yenëa kaat pël apnaat.’ Ar pipël yaëën këkain yaauröa kaata ök yes.” ¹⁸ Pël yaëën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit itenak, “Tol ëak mëngkën won sëpën?” pël mëak neneren mēea. Pël ëak, “Omën pourö pim ngönëntaan yaan sak yaaurö,” pël

mëak kas ëen sëp wesa. ¹⁹ Pël ëak wiap kan Yesure ruurö pit ka kësangö sëp wesak sa.

Kemmenti umön rêauta songönte ök mëä
(*Matiu 21:20-22*)

²⁰ Ëlpanök kemmenti wëa pörek kaalak së itaangkën këra pöment umön rëak wëa, misënötëaan ëpötë pout. ²¹ Pël ëen Pita itenak ngön mëä pöt kön wiak epël mëä. “Aköp itan. Këra kem nim umön rapënëak mëan pöment umön rëak wëep.” ²² Pël maan Yesuuk epël mëä. “Ar Anutuun kön wi kosang weseim ön. ²³ Ne yaap niamaan. Nampök tomön epöön, ‘Tiak i kaöökël së orö,’ pël yamëem kön selap ëak yok pangk pël ëëpën ma won pël kön nawiin pim ök mëä pöt kë oröopnaat pël kön wi kosang wasëpna pöt kë oröopnaat. ²⁴ Pötaanök ök niamaan. Ar omën nentaan kön wiak Anutuun kimang manë pöt, ‘Yok wa,’ pël weseë kön kosang yawiin orö nirëpnaat. ²⁵ Kimang manëak omën nampë saunat arim naë wiaan pöt won wes moolan. Pël yaëen arim Pep kutömweri wë pöpök arimot tapël ent ë nuulapnaat. ²⁶ [Ën ar omnaröa saunat won wes nemoolan ëënë pöt Pep kutömweri wë pöpök arimot nemoolan ëëpnaat.]”

Yesure wotöökörö neneren morök elmëa
(*Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8*)

²⁷ Yesure ruurö pit kaalak Yerusalem kak së oröak Yesu ngönën tup kaöeta kakaati së wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit pim naë së oröak ²⁸ epël mëak pëel mëä. “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak ëeimën? Talëpök pël ëëm niia?” ²⁹ Maan Yesuuk kaalak epël mëä. “Ne ngön kopët nent pëel niamaan. Ar këët ök neaan pöt ne talëpë këmtak omnant yeëan pöt niamaan. ³⁰ Sonë i mëeima pöt talëpök maan eima? Anutuuk ma pimtök kön wiak eima? Aan kat wiim.” ³¹ Pël maan pitëmënt neneren epël mëä. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mapenaatëp pi epël niepan. ‘Tol ëënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’ ³² Ën, ‘Son pimtök,’ pël mapenaatak pöteta omën pourö Sonön tektek ngön yaaö omën këëp pël yamëä pötaan kas ëa.” ³³ Pël mëak Yesuun kangiir epël mëä. “Ten köpël,” maan Yesuuk epël mëä. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt ök neniangan.”

12

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte
(*Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19*)

¹ Yesu pi watepang ngönöt apënëak ngës rëak nent epël mëä. “Omën namp wain ya newer ngëntak ëm ök rëak wain ulöpörö wamp olapna yang öngöpö tëak ngarangk ëëpna ka wali nent ök rëa. Pël ëak ya omnarö ngarangk moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. ² Pël ëak wë kë jaaröa akunet temanön sëen inëen ru namp ulöp narö öpënëak ngarangk moulmëauröa naë wes mëen së oröön ³ tang möak waö elmëen elek kaalak sa. ⁴ Sëen ya pepapök kaalak inëen ru muntap wes mëen sëen kepönöök möak utpet mowesa. ⁵ Pël ëen pi kaalak muntap wes mëen së oröön mëna. Pël ëen kaalak muntarö wes mëen së oröön ngarangköröak nga elmëak narö tang möak narö mëna. ⁶ Pël ëen pimtë ru ulööpök kopëtëp pimënting wëaup pim ngönte ngaarëk öpnaat wesak wes mëa. ⁷ Pël ëen ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëä. ‘Omën epöp pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël ëen yaat tiarimëen sëpnaan.’ ⁸ Pël mëak mënak pim sokur ya lupöökkan wilëngkëel moolëa.” ⁹ Pël mëak Yesuuk epël mëä. “Yaaweri

pepapök ngarangkörö tol elmëepën? Pi oröak ngarangk pörö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëepnaat. ¹⁰Ngönën pepeweri ngön epël wia pöt sangk kelak kat nawiin yaaurö ma?

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël é moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.

¹¹Anutu pintok pël yaalmëen itaangkën ompyaö panë yaë.’”

¹²Yesu pi pël maan wotöökörö pit watepang ngön pöt kat wiak pi pitëmëen ko wesak ya pël wesak wali öpënëak kön wia. Pël ëautak omnaröen kas ëen sêp wesak sa.

Yesuun takis yemengkataan morök elmëa

(Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³Yuta omën wotöököröak Parisiire Erotë omën narö Yesuun morök elmëepënëak wes mëa. ¹⁴Pël ëen pit Yesu naë sê oröak epël mëea. “Rë yanuulaup, ten nim songönte ëwat wë. Ni ngön kaar naën, yaap panëet yaaup. Ni isaare irëa pouröen omnant mööngkraar kangk naalmëen yaaup, omën ompyaut pëen Anutuuk ök niaut omën pourö yaap wesak rë yanuulaup. Pötaanök ni aan kat wiin. Sisa takis monat yemangk pöt pangk yeë ma won?”

¹⁵Sisa pöp takis mampen ma Anutu pimënt mampen?” Pël yemaan Yesu pi pitëm morök yaalmëa pöten itenak epël mëea. “Ar tol ëënak morök yaalnë? Mon kël nent neneë.” ¹⁶Pël maan nent mangkën pëel mëea. “Könre yapin epot talëpëet?” Maan pit epël mëea. “Sisaëet.” ¹⁷Pël maan puuk epël mëea. “Sisaën yaö ëa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö ëa pipot Anutu mampun.” Pël maan pit yaan sa.

Weletakaan wal yaauta ngönte

(Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸Pit yesën Satusi ngönën omën narö Yesu naë sa. Pit weletakaan wal yaaö pöt won wia pël yaaurö. Pit sê oröak epël mëak pëel mëea. ¹⁹“Rë yanuulaup, Moses pi tiarimëen ngön kosang nent epël retëng ëaap. ‘Omën namp öng wak ru won wë wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wë rungaap oröön pöt pim nanëpë yaö sêpnaat.’ ²⁰Pël ëen omën nanang narö 7 ëak wakaima. Pël ëaurö nanëp öng namp wak ru won wë wel wia. ²¹Pël ëen nang pim rakëp öng tapöp wak ru won wë wel wia. Pël ëen ënëmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapël wë wel wia. ²²Pël ëaap omën 7 eporö pit öng kopët tapöp wak ru won wë wel wiin ënëmak pitëm öng kapirëpta tapël wel wia. ²³Pötaanök omën 7 piporö öng kopët tapöp wauröep wë wal ëëpna akunaöök talëpë öng sêpën?” ²⁴Pël maan Yesuuk pitën epël mëea. “Ar ngönëre Anutu wëere kosangöön ëngk ma e weseë irikor ngön yak. ²⁵Weletakaan wal ëënë akunaöök ar omnarö öngre omp naëngan. Kutöm enselöröa ök tek önëerö. ²⁶Ën weletakaan wal yaauta ngön pöt, Moses pi këra kotumentëk es wëlëng yokotön itenak sëen Anutuu ngön ök mëea pöt ar sangk kelak kat nawiin yaaurö ma? Ngön pöt epët. ‘Ne, Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.’ ²⁷Anutu pi wel wiauröaap won, öp wëauröa Anutu. Ar irikor ngön yak.”

Yesuun ngön kosang kaöeten pëel mëea

(Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸Pit Yesuring neneren ngön kaip tiktik maim wëen ngön kosangötë ngarangk namp naë sê kat wiin Yesu pi këëkë wesak kaip ti yemaan kat wiak epël mëak pëel mëea. “Ngön kosang taltak kaöet?” ²⁹Maan Yesuuk epël mëea. “Ngön kosang kaöet epël wia. ‘Israel omnarö, ar kat wieë. Anutu tiarim Aköp,

pi kopëtap Omp Ak Këep. ³⁰ Pötaan nim lupmerre könöpre kön yawiautere weëre kosang pipot nem Omp Ak, Anutuun muumöngk wasën wiaap.' ³¹ Pöta kar nent epël wia. 'Nimtéên lup sant yaën tapël nim karipön elmëem.' Ngön kosang piptepar kaöetepar, muntat il yewas." ³² Pël maan ngön kosangötë ngarangkëpök epël ök mëëa. "Rë yanuulaup, ni ngönte aan kat wiin kë panë yes. Anutu pi yaap Omp Ak kë kopëtap. Pim ök namp naön. ³³ Pël ëak piin lupre kön yawiaare weëre kosangöt muumöngk pëël elmëëre ën nimtéên yaën tapël nim karipëën lup sant elmëëmëët piptak Anutuun kiri ke nentere nent ar yaaö pöt il yewas." ³⁴ Pël maan Yesu kat wiin omnamp kön tektekring yemaan kat wiak epël mëëa. "Ni Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöta temanöm yesën." Pël maan akun pötak omnarö Yesuun pëël mapnaaten kas ëën sëp wesa.

*Yesu pimtök Kristoon pëël mëëa
(Matü 22:41-46; Luk 20:41-44)*

³⁵ Yesu pi ngönën tup kaöetak ngönën ök yamëem epël mëak pëël mëëa. "Ngön kosangötë ngarangkörö pit tol ëënak Kristo pi Tewitë ëap pël aim?" ³⁶ Ngëëngk Pulöök Tewitën maan epël ëa. 'Anutu puuk nem Aköpön epël yema. "Ni wais nem yaapkëetak ön. Pël ëaan nimëën kööre tok yaaö piporö nook nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat."'

³⁷ Tewit pimtök piin, 'Nem Aköp,' pël mëëaupök tol ëënak Tewitë ëap pël yaë?" Pël yemaan omën ngönën tup kaöetak wëaurö kat wiin misëng pan ëa.

*Yesuuk ngön kosangötë ngarangköröaan pepanöm mëëa
(Matü 23:1-36; Luk 11:37-54; 20:45-47)*

³⁸ Yesu pi ngön ök maö yesem yal menak epël mëëa. "Ar ngön kosangötë ngarangköröa utpetatön ngarangk këëkë ëën. Pit ulpëën waliit mëak wa topöök omnarö koirak ërëpsawi ngön mapnaaten kent yaaurö. ³⁹ Pël ëak ngönën tupötëere këere imën akunatë itëkéël omën kaöaröa urötë wel aisapnaaten kent yaaurö. ⁴⁰ Pit pël yeem öng kapiröröa omnant pout pitëmëën weimeë morök elmëak omnarök pitën kön wiin isëpënëak Anutuun kimang wali yamëëaurö. Omën ke pilörö pit kangiiir akunetak könöm kësangöt koirëpnaat."

*Öng kapir omnant wonöpë ngönte
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Yesu pi ngönën tupta kakaati mon yawia urta ngësgësöök wel aisëë itenaan omnarö mon yawia. Pël yaëën omën mon kësang wieëa selap së mon kësangöt wia. ⁴² Pël yaëën öng kapir omnant won namp pi mon kot köp möa nentepar wia. ⁴³ Pël yaëën Yesuuk pim ruuröen ngön mëak epël ök mëëa. "Öng kapir omnant won epopë mon yawi eptak omën muntaröaat il yewas. ⁴⁴ Omën monaringörö pit ëlöt wiaan kopëtetepar yawi. Ën öng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë."

13

*Yesu pi ngönën tup kaöet utpet sëpnaata ngönte ök mëëa
(Matü 24:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Yesu ngönën tuptakaan örök yesën pim ru nampök epël ök mëëa. "Elei, ru yanuulaup itan. Ngönën tup epët kël kosangötök taë panë wesak ök rëaap. Ompyaö pan." ² Maan Yesuuk epël mëëa. "Peene itaangkën kësangpel ök rëaan

itenak yaan pippel epël wi naöpan. Ënëmak ngaaröak wais tup epët tööl olaan kël naö naöökë rangk wi naöpan, utpet panë sêpnaat.”

*Këlangön akunet orööpnaata ngönte
(Matiu 24:3-14; Luk 21:7-19)*

³ Ngönën tup pöt nal komuntakël wiaan Yesu Olip tomök sê wëen Pitaare Sems, Sonre Entru pit sê Yesuun pëentak epël mëak pëel mëëa. ⁴ “Omën nim yaan pöt akun taltak orööpën? Akun pöt temanön yesën oröpöt oröön ten itenak ewat sën?” ⁵ Pël maan Yesuuk ngës réak epël mëëa. “Ar omnaröak lupöt wa irikor elniipanëen këëkë ngarangk ëën. ⁶ Naröak wais nem yapintakël, ‘Ne Kristo,’ pël niak omën selap pitëm lup wa irikor elmëëpnaat. ⁷ Ar nga yapinte kat wiak kas ëëngan. Akun kaöaö ngolöp yaëen omën pipot wet réak orööpnaat. ⁸ Omën kur nementëkaanöröak kur nementekël nga ëëpnaat. Ën yang omp ak nampë omnaröak munt nampë omnaröaan nga ëëpnaat. Pël yaëen moupötta tapël we naöökël sê möak naöökël pël ëëpnaat. Pël yaëen kaömp ngöntök kësangpel orööpnaat. Pipot öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöta ök ëëpnaat.

⁹ “Ar omnaröen ngarangk këëkë ëën. Pit ar kaöaröa naë niulëen pitök maan ngönën tupötë pës nimööpnaat pötaanök. Ar nem ruurö pël weseë pitök ar yang ngarangkre omën omp ak naröa naë ngön yaatak niulëëpnaat. Pël ëën pitëm ëöetak nem ngönte tekeri wesak manëët. ¹⁰ Akun pöt teënt pet nairpan. Wet réak ngön ompyaut yang ël epotë pangk ë pet irëpënëak ëaut. ¹¹ Pötaanök ngön yaatak yanuulëen ngön tol nant man pël ëak kön selap ëënganok. Akun pötak Anutuuk arim lupötë anëët ök niapna pipot an. Pël ëën anë pöt arim ngönöt pël naëpan, Ngëëngk Pulöökë ngönöt pël ëëpnaat. ¹² Omën naar nanëpök nangapëen kup mowiin mëmpnaat. Pepapökta ruupëen kup mowiin mëmpnaat. Ën koröngre ruuröak ëlre pepaarëen kup mowiin mëmpnaat. ¹³ Ar nem ru sak wë pötaan omën pourö ya sangën ëën kööre tok elniipnaat. Pël ëëpnaatak omën weë sak wëak wel wiipnaarö Anutuuk kama öpnaat.”

*Omën utpet panëët omnant utpet yewesauta ngönte
(Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)*

¹⁴ “Ënëmak omën utpet panëët omnant utpet yewesaut wiaapanëak nga ëaurek wiaan itaampunëët.” (Ar ngön epët sangk kelënëerö pöten këëkë kön wiaan.) “Pël yaëen Yutia yangerak wëaurö kas rosiraöökël sën. ¹⁵ Pël yeem ka tomök öpnaapök kaata kakaati sê omnant öpan. ¹⁶ Ën yaak öpnaapta kak sê ulpëenre omnant öpan. ¹⁷ Elei, akun pötak ru kepringre ru kapa yemenaurö tol ëëpën? ¹⁸ Ar omën kas yaaö pipot kopi akunetak orööpanëen Anutuun kimang man. Akun pötak ar yok pangk kas nasëngan pötaanök. ¹⁹ Akun pötak këlangön kaö panë kat wiinëët. Ke pil nent Anutuu kutömre yang ket ëaurekaan yewaisem e wë eptak naaröön ëaut. Ënëmeta naaröön ëëpnaat. ²⁰ Aköp pi akun pöt mënt wasëpënëak kön wia. Pi pël naën ëa talte omën pourö kö sën. Omën yaö wesauröaan akun pipët mënt wasëpnaat. ²¹⁻²² Akun pötak kaar omën selap oröak naröak pitëmtën, ‘Ne Kristo,’ pël yaan naröak, ‘Ne tektek ngön yaaö omnamp,’ pël niaapnaat. Pit omnarö morök elniin pitëm ënëm ëëneak retëng weëre kosangringöt ëëpnaat. Yaap, pit omën Anutuu yaö wesauröeta morök elniak pël ëëpnaat. Pötaanök nampök, ‘Kristo e oröak wë,’ pël yeniaan nampök, ‘Kristo ëngkrek oröak wë,’ pël yeniaan pöt kat mowiingan. ²³ Ne omën pöt naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak yaaröön ëngk ma e wasnganok.”

Omën Këepë orööpnaata ngönte
(*Matiu 24:29-31; Luk 21:25-28*)

²⁴ “Akun pötak omnarö këlangön kat wi pet yairën këtëp röök ulöpnaat. Pël èën ngoonöpta ngaap yesën ²⁵ ariat kutömweriaan tiak yengentiin kutömweri omën weëre kosangringöt këlok sèpnaat. ²⁶ Pël yaèën Omën Këep në weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepilötë yaaröön itaampnaat. ²⁷ Pël èën nem enselörö wes mëën sè nem omën yaö wesaurö yang we naöökkaan naöök, oorekaan öngkrek, kutömre yang kauteparëëlaan wa top elmëëpnen ëa.”

Këra wasmentë ngönte
(*Matiu 24:32-35; Luk 21:29-33*)

²⁸ “Ar këra wasmentë yaë pötën kön wieë. Këra pöment ëp kërë sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas. ²⁹ Pöta ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Pim waisëpna akunet temanöm sèën waisëpënëak yaë,’ pël wasënëët. ³⁰ Ne yaap niamaan. Omën e wë epörö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. ³¹ Kutömre yang eptepar won sèpnaatepar. Èn nem ngön epët won nasëpan.”

Omën Këepë akunet köpël wë pöta ngönte
(*Matiu 24:36-44; Luk 17:26-30, 34-36*)

³² “Omnarö ar omën pötë orööpna akun kë panëëten ëwat naön. Èn ensel kutömweri wëauröere Anutuu Ruup neenta ëwat naön. Pep pimtokëër ëwat wë. ³³ Ar nem waisuma akuneten köpël wë. Pötaan ngarangk ëak ngaire wa kom ëeim ön. ³⁴ Omën namp ka wauret wiaan yang wali nerek sèpënëak pim inëënörö ngarangk moulmëak neenem ya ngönöt mëak kaata ngarangkëp ngai ëëpënëak mapnaat. ³⁵ Pöta ök arimtë wëwëat ngarangk këëkë ëeim ön. Ka pepap pi wiap kanök ma röök lupöök ma röökre ëlpamën yaèën ma wangam kanök orööpën pötën köpël wë pötaan ngarangk ëeim ön. ³⁶ Ar om ka ureim wëën teënt wais oröön yaan sënganëën. ³⁷ Ngön epët ar omën pouröen ök yeniak. Ngarangk këëkë ëeim ön.”

14

Yesu mëmpënëak kup wia
(*Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Son 11:45-53*)

¹ Kaömp yis namëënöt yenaare Anutuu mait elmëa akunetepar temanöm sèpënëak yaèën kët nentepar wiaan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö Yesu ëlëëp wak mëmpënëak ngön ë kopëta wesa. ² Pël yeem epël mëëa. “Omnarö pit tiarring nga elpanok akun kësangtak pël naëngan.”

Öng nampök Yesu i köp nga kampët lë momëa
(*Matiu 26:6-13; Son 12:1-8*)

³ Yesu pi Petani kak Saimon kësë ëaup pim kaatak sè ilëak wëa. Pël ëak kaömp yenem wëën öng nampök i köp nga kamp ompyaö sum kësangring nent kep ompyautaring wak sè rëak kepönöök pout lë momëa. ⁴ Pël yaalmëën omën pörek wëauröakaan naröak neneren këëpöt ngön epël mëëa. “Omën sum kësangringët oröp èën utpet yewas? ⁵ I kamp ompyaö piptak mon 300 kina il wesak koirën omën omnant wonörö mangkën pangk ëëpnaatep.” Pël mëak öng pöpön ngön kosang mëëa. ⁶ Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. “Pël mangan. Ar tol ëënak maan pi ya këlangön kön yawi. Pi neen ompyaö pan yaalnë. ⁷ Omnant wonörö pit akun wali arring wëën sant elmëënëak pöt yok pangk pël elmëënëët. Ne pöt, arim naë akun wali naön ëëmaap. ⁸ Öngöp pi pim

elnëepnaal yaalnë. Ne teënt wel wiin yang kel neweerëpnaat. Pötaan tiarim yeë pöl nem koröpöön kan yaö yaalmë. ⁹ Ne yaap niamaan. Ngön ompyaut yang ëlötë aö sëën pangk ëëpnaal öng epopë nem koröpöön kan yaö yaalmë epta ngönteta aö sëën pangk ëëpnaat.”

Yutasök Yesuun kup mowiipënëak mëä

(Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Akun pötak Yesu ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas Keriot kakaanëp puuk kiri ar yaaö kaöaröa naë së piin kup mowiipënëak war wesak ök mëä. ¹¹ Pël ëën pit kat wiak ya kë sak sum mampënëak mëä. Pël maan pi Yesuun kup mowiipënëak kan ap weseima.

Yesure ruurö mait kaömp na

(Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹² Kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëëngktak Anutuu mait elmëautaan kiri sëpsëporö yamöa akunet temanöm yesën Yesu ruuröak piin epël mëak pëël mëä. “Ka taltak së Anutuu mait elmëa akunetak kaömp nëmpeanaat ar ëak kopëta wasënëak kent kön yawiin?” ¹³ Pël maan ru naarën epël mëak wes mëä. “Arip kak së oröak omën namp i kepit wak wëën koirak pöt pim ënëm sën. ¹⁴ Pël ëak kaatak yeilaan pöt ilëak ka pepapön epël ök man. ‘Rë yanuulaupök, ‘Nem ruuröaring ka taltak Anutuu mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën,’ pël ya,’ pël man. ¹⁵ Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyaö wesauten pet elniin pötak tiarimëën kaömp ar ëak kopëta wasën.” ¹⁶ Pël maan ruar kak së oröak mëäul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

¹⁷ Wiap kan Yesu pi ru 12 pöröaring ka pötak së ilëa. ¹⁸ Pël ëak kaömp yemem Yesuuk epël ök mëä. “Ne yaap niamaan. Arëkaan nampök neen kup mowiipnaat. Neering kaömp yemem wë eporö arëkaan.” ¹⁹ Maan ruurö pit ngës réak pöppöp epël mëak pëël mëä. “Aköp, nook ma?” “Aköp, nook ma?” pël maö sa. ²⁰ Pël maan mëä. “Ru 12 arëkaan namp neering kaömp peret iistak wariak mangkën yen epopök. ²¹ Omën Këep ne ngönëntak nemëën ëa kan pöök së wel wiimaap. Ën nemëën kup mowiipna pöp, elei, kangut kësang pan öpnaap. Pim ëlëpök nawilën ëanëën ompyaö ëan tapön.”

Kë mena

(Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korin 11:23-25)

²² Pit kaömp yemem Yesuuk kaömp nent wak Anutuun yowe mëak pel menak epël mëä. “Epët nem mësëpëtak wa neë.” ²³ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak mangkën pourö na. ²⁴ Yenën mëä. “Epët nem iit. Arimëën il yoolaan Anutuuk sulöp ngolöpët taë yewas. ²⁵ Ne yaap niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëën pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak akun kaöaöök Anutuu naë wain i maim nent nëmpeen ëa.”

Yesu pi Pitaë yak mowasëpnaaten ök mëä

(Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Son 13:36-38)

²⁶ Pit kaömp na pet irak ngönën tan nent mëak kakaan oröak Olip tomökël sa. ²⁷ Kan kourak yesem Yesuuk epël mëä. “Peene eptak ar pourö ne sëp newesak kas sënëët. Arim pël ëënë pöt ngönëntak ngön nent epël wia. ‘Ne sëpsëp ngarangkep mëngkën sëpsëporö repak sëpnaat.’ ²⁸ Ne yaap wel wiin wetelakaan wal ë neulëën wet réak Kalili yangerak së wëën ar ënëm waisënëët.” ²⁹ Pël maan Pitaak epël mëä. “Eporö sëp niwesak kas sëpën koröp. Ne pöt, pël naëngan pan.” ³⁰ Pël maan Yesuuk epël mëä. “Ne yaap niamaan. Peene rök eptak kokor ngön nentepar naën wiaan ni

akun nentepar nent yak newasumëet.” ³¹ Maan Pitaak epël mëëa. “Nimënt yanimëngkem ne nempënëak yaan pöteta yak naniwasën eëmaap.” Maan ru pim karurö kaamök ëak tapël mëëa.

Yesu pi Kesemani ngësöök Anutuun ök mëëa

(Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Pörekaan yesem yang lup nenta yapinte Kesemani pörek sê oröak Yesuuk ruuröen epël mëëa. “Ar eprek wëen ne ëngkrek sê Anutuun kimang memaan.”

³³ Pël mëak Pitaare Semsre Sonringörö koirak sa. Yesem ngës rëak ya këlangön kön wiak ya ngës pan ëa. ³⁴ Pël yeem epël mëëa. “Ne ya këlangön panë yeem wel wiima yangap yaë. Pötaanök kosang newsak neering itiiit öpa.”

³⁵ Pël mëak kot nent ëngkël sê ë kosaö yangerak wesirak këlangön akunet Pepapök kat wiin pël naën ëëpnaat ëen pöt mop mowiipënëak kimang mëëa.

³⁶ Pël yeem epël mëëa. “Pep ni omnant poprak naën yaaup. Pötaanök ni kön wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot mop wasum. Nem könöök won, nim könöökë wiaul ëëm.”

³⁷ Pël më pet irak kaalak sê itaangkën ka uraan Pitaan epël mëëa. “Saimon, ni tol ëënak ka uraan? Kot nent neering itiiit naongan ma? ³⁸ Moröktak wiap sënganëen lup itiiit wë Anutuun kimang maë. Arim lupöt kengkën yeëetak koröpöt könöm yaalni.”

³⁹ Pël mëak kaalak sê kimang mëëa tapët kaalak mëëa. ⁴⁰ Kimang më pet irak kaalak sê itaangkën ka ureëa. Pit ka urakaim olëak wal ëen pangk naën ëen ngön nent nemaan ëa.

⁴¹ Pël ëen kaalak sê kimang mëak waisën akun nentepar nent sëen epël mëëa. “Ar om ka könkön ureim wë ma? Peene epët nemëen kup mowiipna akunet temanöm yes. Omën Këep nemëen kup mowiak omën utpetaröa morosi neulëëpnaat.

⁴² Wal ëen sëpa. Omën nemëen kup mowiipnaap e yaarö.”

Yesu wali wa

(Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Son 18:2-12)

⁴³ Yesu pi pël yamëem wëen pim ru 12 pöröakaan namp yapinte Yutas pöpring omën kësang pan kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö maan inre tang wak sê oröa.

⁴⁴ Yutas Yesuun kup mowiipna pöp wet rëak pitën epël mëëa. “Ar ewat sënëen tot numaatak pël yaëen tapöp wesak wali wak taintaë wesak wak sën.”

⁴⁵ Pël mëak pi teëntom Yesuu naë sê, “O Aköp,” pël mëak tot na. ⁴⁶ Pël yaalmëen itenak wak kosang wesa.

⁴⁷ Pël yaëen ru piiring wëauröakaan nampök pim öpwer yepatuukaan tëak kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim katëëp per olëa.

⁴⁸ Pël yaëen Yesuuk epël mëëa. “Ar neen ngaap wesak ne wali neönëak inre tang wak yewais ma? ⁴⁹ Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëen ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap epël yaalnëen ngönën pepeweri nemëen retëng ëa pöt kosang yes.”

⁵⁰ Pël yemaan pim ruurö sëp mowesak kas sa.

⁵¹ Pël yaëen yokot ulwas namp poë koröpö pëen ureëaup pim ënëm yesën

⁵² wali wëen poë koröpö wil menak kas pöömpö sa.

Yesu kiri yaaö wotöököpë kaatakël mësak sa

(Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Son 18:13-14, 19-24)

⁵³ Pit Yesu mësak kiri ar yaaö wotöököpë naë sê wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö wa top ëa. ⁵⁴ Pël ëen Pita pi ënëmënëm sa. Pël ëak kiri ar yaaö wotöököpë ka tomök oröak ëmööke kakaati sê ilëak pit

Yesu tol yaalmë pöt itaampënëak ngai omnaröa tekarak wel aisëak es mor yesa.

⁵⁵ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröaere kansol pourö Yesu mëmpnaan omën naröak kaar rëak pim utpet ëautön mapënëak ap wesa. ⁵⁶ Pël yeem omën selap pan

pimëen kaar maan pitëm ngön pöt mëngkre mëngk naën ëa. ⁵⁷ Pël yaëen omën naarök kaar epël mëëa. ⁵⁸ “Ten epël aan kat wiaut. ‘Ne ngëengk tup omën moresök ök rëa epët tööl olëak kët nentepar nent omën moresök ök nerapanë nent ök remaat.’” ⁵⁹ Pöteta aan mëngkre mëngk naën ëa. ⁶⁰ Pël ëen kiri ar yaaö wotöököpök pitëm tektrak wal ëak Yesuun epël ök mëëa. “Pitëm nimëen ngön ya epëten tol yewasën? Ni kangiir nent naëngan ma?” ⁶¹ Pël maan Yesu pi nerek wak nemaan wëen kiri ar yaaö wotöököpök epël mëak pëel mëëa. “Ni Kristo Yaya Yemak pöpë Ruup ma?” ⁶² Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Nimtë yaan pi tapët. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Ënëmak Omën Këëp ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëel wel aisëak kutöm kepilötë yewaisën it nengempun sa.” ⁶³ Pël maan kiri ar yaaö wotöököp ya utpet pan ëen pimtë ulpëenëp keli yoolëem pim omnaröen epël ök mëëa. “Tol ëen omën munt narö piin ngön mapnaaröen kaalak ap weseim öpen?” ⁶⁴ Pi Anutu il yemowasem utpet wesak yaan ar yok kat wia. Ar tol yak?” Pël maan epël mëëa. “Pi utpet yaarek wel wiip.” ⁶⁵ Pël mëak narök ngës rëak wasöp ngës menak itöörarë ngep elmëëë möak, “Talëpök yanimö?” pël mëak polisörö mangkën pitök wak möa.

Pitaak Yesuun yak wesa

(Matiu 26:67-75; Luk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita pi ka tomök ëmööké kakaati wëen kiri ar yaaö wotöököpë inëen koont nampök së ⁶⁷ itaangkën Pita es mor yesën itenak epël mëëa. “Namp, ni Yesu Nasaret kakaanëpring wëaup.” ⁶⁸ Pël maan pi yak wesak epël mëëa. “Ne nim yaan pipiten ëngk ma e yewas.” Pël mëak ëm kanrak yaaröön kokor ngön ëa. ⁶⁹ Pël ëen inëen koontup piin itenak kaalak omën naë wëauröen epël mëëa. “Yaap, pitëkaan omën namp epop.” ⁷⁰ Pël maan pi kaalak yak wesa. Pël ëak akun kot nent wë olëak omën pim naë wëaurök epël mëëa. “Ni yaap pitëm toktakaanëp, Kalili omnamp.” ⁷¹ Pël yemaan Pita pi kosang panë wesak ngön köntak epël mëëa. “Ne Anutuu ëöetak omën arim yak pipopön köpëlëp.” ⁷² Pël yemaan kokor ngön aan nentepar ëa. Pël ëen Yesuuk ngön epël mëëa pöt kön wia. Kokor akun nentepar ngön naën wiaan akun nentepar nent yak newasumëëp mëëa pöten kön wiak yaköm ëën ing kaö ëa.

15

Yesu Pailatë naë wak sa

(Matiu 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Son 18:28-38)

¹ Ëlpan walën kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöaröere kansol pourö wa top ëak Yesuun mëmpnaata ngönte kosang wesa. Pël ëak wii tëak narök mësak së Pailatë naë moulmëa. ² Pël ëen Pailatök epël mëak pëel mëëa. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan “Yok yaan pi tapët,” pël mëëa. ³ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöarö pit ngön kësang panë kosang wesak ök mëëa. ⁴ Pël yaëen Pailat pi Yesuun epël mëak pëel mëëa. “Pit nimëen ngön könöm wesak yaan tol ëënak kat wieëak nerek naën yaën?” ⁵ Pël maan Yesu pi ngön kangut nemaan pan yaëen Pailat pi yaan sa.

Pailatök Yesu mëmpënëak mëëa

(Matiu 27:15-26; Luk 23:13-25; Son 18:39-19:16)

⁶ Krismaki poutë akun kësang pötak yang ngarangkëp pi omnarök omën namp wii kaatakaan wes mëëpënëak maan pöt wes më pël yeëa. ⁷ Akun pötak omën namp wii kaatak wëa yapinte Parapas. Puuk omën muntaröa wotöök wëak nga yaalem namp mëna. Pël ëen pötaan wii kaatak ulmëa. ⁸ Pël

ëen omèn selap pit Pailatë naë së wa rongan ëak krismaki poutë yaalmëaul elmëepënëak ök mëëa. ⁹ Pël ëen Pailatök epël ök mëëa. “Yuta omnarö arim omp aköp mait elmëak wes nimëëmaan. Kat wiin pangk yaë ma?” ¹⁰ Yuta omèn kaarö Yesuun om pas kaaö kön wieë wii kaatak moulmëa pöt pi ëwat wëak pël mëëa. ¹¹ Pël maan kiri ar yaaö kaaröak omnaröen Parapas Yesuu urtak wilak wes mëëpnaan mapënëak këk mëëa. ¹² Pël yaëen Pailatök kaalak epël mëak pëël mëëa. “Pël ë kosang yewas pöt arim omp ak pël yemak pöp tol ëëm?” ¹³ Maan elek wiak mëëa. “Pi këra yetaprak wel wiip.” ¹⁴ Maan epël mëëa. “Omèn epop utpet oröp nent ëa?” Maan rangkrangk ngön ë olëak epël mëëa. “Këra yetaprak wel wiip.” ¹⁵ Pël maan Pailat pi pitëm kentöt pet irëpnaak yak Parapas wes mëa. Ën Yesuun pöt maan pol koröp wapötringöök momöak këra yetaprak mööpënëak ngaaröa ngësë wes momëa.

Ngaaröak Yesuun ököökre waswas elmëa

(Matiu 27:27-31; Son 19:2-3)

¹⁶ Pël ëen ngaarö pit Yesu mësak oröak së yang ngarangkepë ka kaö nerak ulmëak maan nga omèn pourö pim naë wa rongan ëa. ¹⁷ Pël ëak ngaaröa ulpëen köp möa namp momëak wii öng oröauk ul ket ëa nent kepönöök mowaëa. ¹⁸ Pël elmëak rar rë mowesirak epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omp aköp.” ¹⁹ Pël mëak kalaö naööring kepönöök momöak waasöp ngës menak rar rë mowesirak ngëëngk yemowesaul ököök elmëa. ²⁰ Ököökre waswas pël elmëak ulpëen köp möaup përeak kaalak pimtëëp më moulmëak këra yetaprak mööpënëak mësak sa.

Yesu këra yetaprak möa

(Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Son 19:17-27)

²¹ Kamtaöök yesem omèn namp koira yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, Alesantaare Rupas piarpim pepap. Pi yaakaan yewaisën koirak këk maan Yesuu këra yetapër waalën sa. ²² Yesem yang lup nenta yapinta Kolkota, tiarim ngöntak Kepön Kos pötak, së oröa. ²³ Pël ëak wain iitaring i kön kat yokola nent irikor ëak nëmpënëak mangkën kaaö ëa. ²⁴ Pël ëen pit këra yetaprak möak pim ulpëenre poë koröpöt narö nant öpënëak ngasamtak wia. ²⁵ Pit këtëp kot nent luptakël yaaprën 9 kilok pötak möa. ²⁶ Pël ëak pim kepön löötak epël retëng ëa. “Epop Yuta omnaröa omèn omp aköp.” ²⁷ Pël ëak ngaare këkain omèn naar, namp yaapkëël namp katnëël, mö ulmëa. ²⁸ [Pël ëen ngönëntak epël ëa pöt kë oröa. “Omèn utpet yaauröa rongantak ulmëaup.”] ²⁹ Pël ëen omnarö sak waisak yeem piin sömre ëlakëer kepön keke elmëak epël mëëa. “Aë, ni, ‘Anutuu ngëëngk fupët tööl olëak kaalak akun nentepar nent ök remaap,’ pël ëauppe ³⁰ nimtë koröpö kaamök ëëm. Ni yaap Anutuu Ruup pöt këra yetaprakaan ent ëak ira.” ³¹ Pël yemaan kiri ar yaaö kaaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit tapël ökre was elmëak neneren epël mëëa. “Pi omèn muntarö kaamök yaaupök pimtëën poprak yaë. ³² Pi Kristo, Israel omnarö tiarim omèn omp aköp pöt këra yetaprakaan ent ëak irap. Pël ëen tiar itenak piin kön wi kosang wasëpenaan.” Pël yemaan omèn ngëngsngës mö ulmëa pöarta tapël utpet wesak mëëa.

Yesu wel wia

(Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Son 19:28-30)

³³ Këtëp luptak 12 kilok pötak wëen yanget koö olëak wieë së 3 kilok ëa. ³⁴ Pël ëen 3 kilok këtëp tingk wesak yengmaan Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Eloi, eloi, lama sapaktani?” Pöt tiarim ngöntak epël. “Nem Anutu, nem Anutu, ni tol ëënak ne sëp yenewasën?” ³⁵ Pël yemaan omèn pörek taueëaurö pit pöten

kat wiak epël mëëa. “E kat wieë. Eliaan merëk yemaap.” ³⁶ Pël yaan omën namp pöömpö së i kaö kel newer wain i som yaautak wariak këkalëp kautak wa teak Yesu nempënëak yemangkem epël mëëa. “Kora. Elia pi wais kaamök elmëpën ma won pöten iteempa.” ³⁷ Pël yemaan Yesu pi merëk kaö mëak wel wia.

³⁸ Wel yawiin ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel oorekaan luptak keliak nempelnempel ëa. ³⁹ Pël ëën ngaaröa wotöököp Yesu pim koëël tau wëaup pi itaangkën Yesu wel wiin epël ëa. “Omën epop yaap Anutuu Ruup.”

⁴⁰ Yesu yamöön öng Kalili yangerakaan pim ënëm yesem kaömpre omnant kaamök elmë ima porö kamaarek wë iteneëa. Öng pël ëa poröakaan narö eporö. Maria Matala kakaanëpre Maria muntap Sems kotupre Yose pöaarë ëlëpre Salomi porö. ⁴¹ Pit Kalili yangerakaan Yesuu ënëm inëën elmë imaurö. Pitëmënt pëën won, öng munt naröeta Yesuring së Yerusalem kak wakaima.

Yesu yang kel weera

(Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Son 19:38-42)

⁴² Kë yesa akun ngëngkët ëlpamökëën wiaan omnant kön yaaö akuneta wiap kanök Yosep Arimatia kakaanëpre sa. ⁴³ Pi kansolöröa wotöök wë Anutuu wa ngaöök nimëëpnaaten kent kön wieimaup. Puuk kas kön nawiin Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. ⁴⁴ Pël ëën Pailat pi teënt wel wia pöten yaan sak nga omnaröa wotöököpön yas maan sëën pëël mëëa. ⁴⁵ Pël ëën nga omnaröa wotöököpök “Teënt wel wia,” pël maan kat wiak Yosepön sokur öpnaaten kuure mak mëëa. ⁴⁶ Pël maan Yosep pi së poë koröp kölam naö sum ëak së Yesuu sokur yetaprakaan ent ëak poë koröp pöök kör koëak wak së pimtëën wesak kël öngöp tëa naöök wiak kël kaö naö kur kaip tiak kanrak il wari ulmëa. ⁴⁷ Pël yaëën Maria Matala kakaanëpre Maria Yoseë ëlëp piarip itena.

16

Yesu wal ëa

(Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Son 20:1-10)

¹ Kë yesa akunet pet irën Maria Matala kakaanëpre Maria Semsë ëlëpre Salomiiringörö pit Yesuu sokurak kolap köp nga kamp ompyaut wa mëëpënëak sum ëak kopëta wesa. ² Pël ëak Sante ëlpam yewalën oröak kan kourak yesën këtëp apra. ³ Pël ëën yangaö temanöm yewasem neneren epël mëëa. “Yangaöökë kanrakaan këlö talëpök wa pëlëër niwiipën?” ⁴ Pël mëak itaangkën kël kësang pö wa pëlëër wieëa. ⁵ Pël ëaan yangaöök ilëak itaangkën omp ulwas namp ulpëën kölam waliip mëaup yaapkëël wel aisëaan itenak yaan sa. ⁶ Pël yaëën epël mëëa. “Yaan sengan. Ar Yesu Nasaret kakaanëpre yetaprak möaupön itaampunëak waisan. Pi eprek won wia. Yok wal ëa. Ur koseten iteneë. ⁷ Ar së pim ruuröere Pitaan ök man. ‘Pi Kalili yangerakël arimëën wet rëak sëpënëak ök niaaup. Pörek së itaampun.’” ⁸ Pël maan öngörö kas utpet ëak reireë urö yangaöökaan oröak kas pöömpö sa. Pël ëak kas panë ëën omnaröen ök nemaan ëa.

Yesuuk Maria Matala kakaanëpre ëö pet elmëa

(Matiu 28:9-10; Son 20:11-18)

⁹ [Yesu pi Santeetak ëlpam yewalën wal ëak wet rëak Maria Matala kakaanëpre ngaan urmer ⁷ ëak waö ë momëa pöp ëö pet elmëa. ¹⁰ Pël ëën së piiring wëaö muntarö ingre ya ilak aim wëën ök mëëa. ¹¹ Pël ëën Yesu pi wal ëak wëën öngöp itena ngön pöten kat wiin kë won ëa.

Yesuuk ru naarën ëö pet elmëa

(Luk 24:13-35)

¹² Akun nentak ingre mor sauröakaan omën naar kak nerekë sëpënëak yesën kan kourak möönre koröp maim wak ëö pet elmëa. ¹³ Pël elmëen piarip së ru muntaröen ök maan kat wiin tapël kë won ëa.

Yesuuk ru 11 pöröen ëö pet elmëa

(Matiu 28:16-20; Luk 24:36-49; Son 20:19-23)

¹⁴ Ënëmak ru 11 pörö wa top ëak kaömp neim wëen ëö pet elmëa. Pël ëak wal ëak wëen itenauröak ök maan pitëm lupöt il wariak wëen kön wi kosang nemowasën ëa pötaan kos elmëa. ¹⁵ Pël elmëak epël ök mëëa. “Ar yang ël epotë yesem omnaröa wëaul ngön ompyaut ök man. ¹⁶ Kön wi kosang yewesautaring i mëëpnaap pi kutömweri yaö sëpnaap. Kön wi kosang yewesaut wonöp pi pöt es parëaöökëen yaö sëpnaap. ¹⁷ Kön wi kosang yewesautaring öpnaarö nook weëre kosang mangkën retëng ke nentere nent epël ëëpnaarö. Nem yapintak urmerarö waö ë momëëpnaat. Ngön köngköm ngölöpöök apnaat. ¹⁸ Kamalörö moröak mësël ëëpnaat. I nak wel yawiaut nëen utpet nemowaspan. Yauman yauröa rangk pitëm moröt mowiin ompyaö sëpnaat.”

Yesu kutömweri isa

(Luk 24:50-53; Ngön 1:9-11)

¹⁹ Aköp Yesu pi ngön pipël ök më pet irën Anutuuk wak kutömweri isa. Pörek së pim yaapkeetakël wel aisëak wë. ²⁰ Pël ëen pit kaare yang ël epotë pim ngönte aó sa. Pël yaëen Aköpök kaamök elmëak retëng nentere nent yaalmëem pim ngön yaaö pöt yaap pël pet elmëa.]

Luk

Yesu pi wel wiak kutömweri seen wê ênëmak Luk puuk Yesuu ngön ompyaö epët retëng ëa. Luk pi ngaan root yaatak wakaimaupök Pool kaamök elmëa. Pi Yuta omën wonöp, köpël omnaröakaanëpök Krik omnaröaan retëng ëa. Krik omnarö pöt, wotpil yaauten kön wiin ompyaö yaurö yak pi Yesuun wotpil yaapöp pöta ngönte retëng ë mena. Pi omnaröen Yesuuk yaköm yaalni pöt pet elmëa. Luk pi Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mëmpeimauta Ngönteta retëng ëa.

Pöt epël wia.

Son i yamëaupre Yesuu wilauta ngönte 1:1-2:52

Son i yamëaupë ya mënaut 3:1-20

Yesu i momëen morök elmëaut 3:21-4:13

Yesuu Kalili yangerak ya mënaut 4:14-9:50

Kalili yangerakaan Yerusalemë saut 9:51-19:27

Yerusalem kak Yesuu naë oröaut 19:28-23:56

Yesuu wal ëak kutömweri isaut 24:1-53

Luk puuk Tiopilas pöpëen pep epwer retëng ëa

¹ O omën kaöap Tiopilas, tenim tekrakaan omën selap pöröak Anutuuk elmëen tenim naë omnant oröa pötön ökre was retëng ëaut. ² Pit omën wet rëak omnant oröön itena pöröa këmötëaan ngön kat wiak retëng ëaut. ³ Pël yaëen nem itena pöröen pëel mëak songönöt këekë kat wiaut. Pötaanök wotpil wesak nimëen ë yaningk. ⁴ Ni kat wiak wet rëak omën muntaröak ök niaan kat wian epot yaap tapöt pël wasumëak retëng ë yaningk.

Ensel nampök Sonë wilëpnaaten Sakaraiaan ök mëa

⁵ Erot pim Yuta omnarö ngarangk ëak wëa akun pötak kiri ar yaaö omën namp wëa yapinte Sekaraia pöp Eron pim kurmentëakaanöröa naëaan Apaia pim toktakaanëp. Ën pim öngöp Elisapet piita Eron tapöpë kurmentëakaanëp. ⁶ Piarip Anutuun ëöetak wotpil wë pim ngön kosang pout ngar weim wakaima. ⁷ Pël ëak Elisapet pi ru köpëlëp yak piarip ru won wë ulöp sa.

⁸ Sekaraiaare kiri ar yaaö pim karurö pit Anutuu ngönën tup kaöetak së ilëak Anutuu ëöetak neenem yaat mëmpö yesem ⁹ Sekaraia puuk ka ngerö ngëengktak së köp nga kaampöt kiri ar ëak koulöp wes mëpënak pitëm yaaul wëlëlmëen sa. ¹⁰ Pël yaëen akun pötak omën yaap sa pörö pit tomök wa top kësang ëak Anutuun kimang maim wëa. ¹¹ Pël ëen Sekaraia pi itena pöt Aköpë ensel namp köp nga kaampöt kiri ar yaaö pöta wë yaapköökël tauaan itenak ¹² kas kaö ëak reëreë ura. ¹³ Pël yaëen enselëpök epël mëa. “Sekaraia, ni kas ëëngan. Anutu pi nim kimang ngönte kat wia. Pötaanök nim öngöp Elisapet pi nim yokot namp wilëpnaat. Pël ëen pim yapinte Son pël mam. ¹⁴ Pël ëak ni ya kë sak ërëpëpëp yaëen omnaröeta pim orööpna pötaan ërëpëpëp ëëpnaat. ¹⁵ Pi Aköpë ëöetak kaö sak wë wain iire i nga muntat nanëmpan. Pim ëlëpë yaatak wëen Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëëpnaap. ¹⁶ Puuk Israel omën selap pan lup kaip motiin Anutu pitëm Aköpë naë rë olapnaat. ¹⁷ Pi Eliaë ëa pöl weëre kosang wak Aköpë wotöök rapnaap. Puuk peparöa könöt kaip motiin rungaaröaring lup yal mampnaat. Pël ëen omën ngön wa olëolë yauröeta tapël elmëen wotpil wëauröa könöt kat mowiiapnaat. Pël elmëen omën pörö Aköpë waisëpnaataan ko ëak öpnaat.” ¹⁸ Pël maan Sekaraia pi enselëpön epël mëa. “Ten öngöp pouwaar ulöpaar. Pötaanök nim ngönta këet orööpnaalën kön nawiin yeë.” ¹⁹ Pël maan enselëpök kangiiir epël mëa. “Ne

Kepriel, Anutuu ëöetak wë piin inëen elmëeim wëaup. Pimtok ngön ompyaö epët ök niamëak wes nemëen waisaup. ²⁰ Pël ëen ni kat wiak kön wi kosang newasën yaën. Pötaanök ngön won sak wëen nem ngön yeniak pipot ke oröönak kaalak ngön amëët."

²¹ Sekaraia pi ka ngerö ngëengktak akun wali wëen omnarö kor wë kön selap ëa. ²² Pël ëeim wëen ënëmak kakaatiaan oröak ngönaak mapënëak poprak ëa. Pël ëen omnarö pit epël kön wia. "Pi ka ngëengkta kakaati omën it ngolöp nent itena koröp." Pël ëen pi ngön apënëak pomp ëak moresiarëring ök elmëa.

²³ Ënëmak Sekaraia pim ngönën tup kaöetak ya yamëngka akunet pet irën kaalak kakë sa. ²⁴ Pël ëen ënëmak Elisapet ru kepring sa. Pël ëak ëlëëpëlëëp ëeim wëen ngoon mor nas won sa. Pël ëen epël mëëa. ²⁵ "Aköp pi kaamök elnëak omnaröa ëöetak nem ëöempel won newesak rungaap yenangk."

Ensel nampök Yesu wilëpnaaten Mariaan ök mëëa

²⁶ Elisapet pöp ru iirak ëaan ngoon mor nas nasiaan namp won sëen Anutuuk ensel Kepriel pöp wes mëen Kalili yangerak ka naö yapinte Nasaret pörekë sa. ²⁷ Pörek öng ulwas namp wëa yapinte Maria pi omp namp Yosep piin yaö elmëen wëa. Yosep pi Tewit pim kórööp. ²⁸ Pël ëen Kepriel pi Maria pim naë së epël mëëa. "Yowe, Aköp pi nimëen ya ërëp ëak niiring wë." ²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak ya ngës ëen epël kön wia. "Tol ëënak yoöre ërëp epël yenëa?" pël kön wia. ³⁰ Pël ëen enselëpök epël ök mëëa. "Maria, ni kas ëëngan. Anutu pi nimëen ya ërëp yaë. ³¹ Nim yokot kepring sak wilumë pipop yapinte Yesu pël mam. ³² Puuk omën kaö sak öpnaap. Pël ëen omnarök piin yaya mëak Anutu kaö panëëpë Ruup pël mapnaap. Pël ëen Anutuuk pim kórööp Tewit pim ëaul yangerakë omnaröa kaö wes moulmëëpnaap. ³³ Pi Yakopë ëere kóröörö ngarangk ëak wakaim öpnaap. Pël ëen pim wa ngaöök nimëëpna pöt won nasëpan." ³⁴ Pël maan Maria enselëpön epël mëëa. "Tol ëak pël ëëm? Ne omp wonöppe." ³⁵ Maan enselëpök kangiiir epël mëëa. "Ngëëngk Puloök nim naë wais Anutu ngaarëkëp pim weëre kosangët nim rangk niwiin kaamök elniipnaat. Pël ëen nim ru wilumë ngëëngk pöpön omnarök Anutuu Ruup pël apnaat. ³⁶ Kat wi. Nim karip Elisapet pi ulöp saupök ru kepring wë. Ngaan, 'Pi ru nawilpanëëp,' pël aimautak peene pöt pi ru kepring wëen ngoon mor nas nasiaan namp ëak yes. ³⁷ Anutu pi omën naan ëëpënëak poprak naën yaaup." ³⁸ Pël maan Mariaak kangiiir epël mëëa. "Ne Anutuu inëen koontup. Pötaanök yaan pil elnëëp." Pël maan enselëp pi sëp wesak sa.

Maria pi Elisapeten itaampö sa

³⁹ Maria pi akun tapëtakëer wal ëak Yutia rosir omnaröa kak nerekël sa. ⁴⁰ Pël ëak Sekaraia pim kaata kakaati së ilëak Elisapeten yoöre ërëp mëëa. ⁴¹ Pël yemaan Elisapet pi Mariaë yoöre ërëp pöt kat yawiin ru Elisapet pim yaatak wëaö pöp elë ëa. Pël ëen Ngëëngk Pulö Elisapet piik ilëak peö ëa. ⁴² Pël ëen ngön ëak Mariaan epël mëëa. "O öng epop, ni öng muntaröa ök won. Anutu pi niin ompyaö yaalni. Ën nim ru wilumë pöpta ompyaö elmëëpnaat. ⁴³ Ne ompyaö talëpëen nem Aköpë ëlëpök nem naë yewasën? ⁴⁴ Yoöre ërëp ngön neaan kat yawiin nem yaatak wëaupta kat wak ërëpsawi ëak elë yaë. ⁴⁵ Ni Aköpë ngön ök niia pöt kë rapna pöten kön wi kosang yewasën. Pötaan ërëpsawiarëng omëëp."

Mariaak ërëpsawi ngön mëëa

⁴⁶ Pël maan Maria pi epël mëëa.
"Nem lupmerök Aköpë yapinte wak yawis.

47 Ën nem könöpök Anutu ne utpetetakaan yeneö pötaan ërëpsawi yaalmë.

48 Pi ne pim inëen koont pasip sant yaalnë.

Pötaanök omën peene wë eporëere ënëm orööpnaarö pitök neen, 'Anutuuk ompyaö yaalmë,' pël apnaat.

49 Anutu weëre kosangëp puuk retëng epët yaalnë.

Pötaan pim yapinte ngëëngk wia.

50 Pi omën pim iri wëaurö sant yaalmëaup.

Omnaröa öpnaal sant pöt pangk ëak wiaapnaat.

51 Pim moresök ya kosang mënak omën pitëmtëen wak isak yaurö wa moolaan yes.

52 Pi yang omp ak weëröeta wa moolëak omën yapin wonörö pitëm yapinöt wak isak yema.

53 Pi omën ngöntök yaaö omnant wonörö ulöl wes yemangk.

Ën ulöpre moupring wëaurö ngöntök yemowas.

54-55 Pi tiarim ëaröen Apramre pim ruure ëarö kaamök elniipënëak kosang wesak ök mëëa.

Pötaanök pi pim ngön kosang wesa pöten kön wiak Israel pim ya omnarö kaamök elnieim wë."

56 Maria pi Elisapetring wëen ngoon naar namp ëak won sëen kaalak pim kakë sa.

Elisapetök Son wila

57 Elisapet pim akunet temanöm sëen yokot namp wila. 58 Pël ëen omën kakörëere nanangarö pit Aköpë sant elmëa pöt kat wiak piiring top ëak ërëpsawi ëa.

59 Wë akun 7 ëak won sëen 8 pötak pit yokotup Anutuun yaö wesak pim koröp kaut ilëpënëak wa top ëa. Pël ëak pit Sekaraia pim pepapë yapin ngamp mapënëak mëëa. 60 Pël maan ëlëpök ke urak epël mëëa. "Won, tiar pim yapinte Son pël mepa." 61 Pël maan pit epël mëëa. "Nim nanang nampë yapinte pil won wia." 62 Pël mëak pepapön mor ök elmëak yapin talte mapën pöten pëël mëëa. 63 Pël ëen pi kël wësap naöön kimang elmëen wa mangkën puuk, "Yapinte Son," pël retëng ëen pit yaan sa. 64 Pël ëen tapëtakëer pim këmët kengkën sëen ngönte orö rëen Anutuun yaya mëëa. 65 Pël ëen kak pörëk wëaurö pit yaan sak pöta ngönte ka poutë ök maö yesem Yutia yangerak rosiratë ka wieëa pötëeta ök aö sëen pangk ë pet ira. 66 Pël ëen omën pöt kat wia pörö om ngön pöt kön wieim wë Aköpök weëre kosang mena pël wesak epël mëëa. "Yokotup kaö sak tol ëëpën?"

Sekaraiaak tektek ngön mëak Aköpön yaya mëëa

67 Ngëëngk Pulö Sonë pepap Sekaraia pim lupmeri peö elmëen tektek ngön epël mëëa.

68 "Tiar Aköp, Israel omnaröa Anutu pim yapinte wak isak mapa.

Puuk tiar kaamök elniak utpetetakaan ent ë yanuulë.

69 Pim inëen ruup Tewit pim kurmentëkaan namp tiar utpetetakaan niöpënëak

omën weëre kosangring pöp tau yaalmë.

70 Omën pöpön ngaanëer pim tektek ngön yaaö ngëëngköröen ök maan pitëm këmötëaan epël aimaut.

71 Aköpök tiarim kööre tokörëere këëpöt yaniwësaurö pitëm naëaan ent ë nuulëpnaat.

72 Pi ngaanëer ngön ngëëngk kosang wes mena pöten kön wieë tiarim ëarö lup sant elmëeima.

73 Pim ngön kosang wes mena pöt tiarim körööp Apramön epël mēēa.

74-75 'Ne ar neen akun poutē ompyaöre wotpil wē kas naën inēen elnēenēen arim kööre tokōrōa naēaan kama niōmaat.'

76 'En yokot epop, ni wet rēak Akōpēen kan ngēsūm.

Pël ēēmē pōtak omnarōak niin, 'Anutu Ngaarēkēp pim tektek ngön yaaup,' pël niapnaat.

77 Ni Anutuuk pitēm utpetatē kangut kērē moolēak utpetetakaan ōpnaat pël ōk maan kat wiipnaat.

78 Anutu pi tiarimēen sant yaaup.

Pōtaan pël elniipnaat.

Pi kutōmweriaan namp tiarim naē wes mēen puuk kētēpē yema pōl ēwa elniipnaat.

79 Pël ēen omēn koutak wēaurōere wel wiipēnēak yaaurō

ēwa elniak mayaap kanōök niulēen ōpnaat."

80 'Enēmāk yokot Son pōp kaō sēere kōnō kaō sē pël ēa. Pël ēak yang omēn wonrek sē wakaim wiak pim ya mēmpna akunet temanōm sēen Israel omnarōa naē orō tekeri sa.

2

Yesu wila

(Matiu 1:18-25)

1 Akun pōtak Rom yang omp ak Sisa Okastas puuk omēn pim iri wēaurōa yapinōt ōpēnēak ngön kosang wia. 2 Ya pōt ngaan namēngkēntē, Sairinias pim Siria yangerak yang ngarangk ēak wēāō akun pōtak ngēs rēa. 3 Pël ēen omēn pourō pit yapin wiipēnēak pitēm ka songōnōtē sa.

4 Yesēn Yosep pi Tewit pim körōöpōk Kalili yangerak Nasaret pōrek wēa. Pōtaanōk Yutia yangerak Tewit pim kak Petelem pōrekē sa. 5 Sēpēnēak pim ōng yaup Maria pōpta yapin wiipēnēak koirak piarip pouwaar sa. Maria pōp ru kepringēp. 6 Pël ēak wēen Maria pim ru wilēpna akunet temanōm sa. 7 Pël ēen pim yokot wetkaalēp wila. Pël ēak poē korōp kautak kör koēak pol purmakaōrōa kaōmp umweri ōngpōk mowiin wieēa. Su kaat omēn peō ēa. Pōtaanōk ur ap wesak purmakaō kaatak sē wēa.

Enselōrōak pol sēpsēp ngarangkörōen ōk mēēa

8 Petelem kak pōrekē naē omēn narō pitēm pol sēpsēpōrō rō kan koinē ngarangk eim wēa. 9 Pël ēen Akōpē ensel namp pitēm naē sē orōon Akōpē ēwaōök pitēk ēwa elmēen kas kaō ēa. 10 Pël yaēen enselēpōk epël mēēa. "Ar kas ēengan. Kat wieē. Ne arimēen ping ngön ompyaut wak yewais. Yang poutē omnarō kat wiak ērēpsawi ēēnēēt. 11 Peene ōng nampōk Tewitē kak eprek rungaap yawil pipop ar omēn pourō utpetetakaan niōpnaap. Pi Akōp Kristo, Anutuuk Yaō Mēēaup. 12 Itenak yaap ēa wasēnēetaan wetete niamaan. Poē korōpōök kör koēak pol purmakaōrōa kaōmp umweri wiaan itaampunēēt." 13 Pël maōtaring ensel muntarō kēsang pan tapēt pōt pitēm karipē naē orōak Anutuun yaya mēak epël mēēa.

14 "Anutu Ngaarēkēp pim yapinte wak isēp.

Omen pim lup sant elmēaurō pitēm naē mayaap wiaap."

Pol sēpsēp ngarangkörō Yesuun itena

15 Enselōrō pit kaalak kaip kutōmweri sēen sēpsēp ngarangkörō pit neneren epël mēēa. "Tiar Petelem kak sē orōak Akōpē ōk yenia pipten iteempa." 16 Pël mēak pit teēntom pan sē Mariaare Yosep koirak itaangkēn ōngaap poē korōpō kör koēak pol purmakaōrōa umweri wiaan itena. 17 Pël

ëak yokot pöpëen ngön ök maan kat wia pöt ök mëea. ¹⁸ Pël ëen omën pörek wëa pörö pourö pit sépsép ngarangköröa ngön ök mëea pöt kat wiak yaan sa. ¹⁹ Ën Maria pöt ngön pöt kat wiak pim lupmeri wa wiak om kön wieima. ²⁰ Pël ëen pit sépsép ngarangkörö pit kaalak yesem enselëpök rungaapëen ök mëea pöl itaampöore kat wi ëa pötëen Anutuun yaya maima.

Yesuun yapin mëea

²¹ Yesu wilën wieë akun 7 ëak won sëen 8 pötak pit pim koröp kaut ilak yapinte Yesu mëea. Yapin pöt pi yaatak won wiaan enselëpök ök mëeaüt.

Simionre Ana piarpim ngönte

²² Mariaare ruup piarip kak wë piarpim iirëpna akunet temanöm yesën Moses pim ngön kosangöt ngar wak Yosepring Yerusalem kak së yokotup Aköpëen yaö mowasëpënëak wak sa. ²³ Pöt Aköpë ngön kosang epël wia pöt ngar wak pël ëa. “Yokot wetkaalörö wilën pöt Aköpëen yaö mowasën.” ²⁴ Pël ëak piarip Aköpë ngön kosangöt ngar wak Aköpëen yaö mowasëpnaataan int ek naar kiri ar eëpënëak wak sa.

²⁵ Yerusalem kak omën namp wakaima yapinte Simion. Pi omën wotpil ngönëringëpök omën Israel omnarö utpetetakaan moöpna pöpön kor wëen Ngëengk Pulö piiring wakaima. ²⁶ Ngëengk Pulöök ngaan piin epël ök mëea. “Ni wel nawiin om wëen Aköpë Yaö Mëeaup, Kristo, oröön itenakök wel wiimëet.” ²⁷ Omën pöp Ngëengk Pulöök elmëen Anutuu ngönën tup kaöetak së wëa. Pël ëen Yosepre Maria piarip rungaap wak ngön kosangta wieëaul elmëepënëak ngönën tupta kakaati sa. ²⁸ Pël ëen Simion pi Yesu wak kapariak epël mëak Anutuun yaya mëea.

²⁹ “Aköp nim neaan pöt yok kë yaarö.

Pötaanök nuuk aan ne ya kë sak wë wel wiimaan.

³⁰ Nem itöök nim omën ten utpetetakaan niöpënëak yaan pöpön ityaangk.

³¹ Aköp ni omën pouröak piin itaampunëak ko ë ninaup. ³² Puuk kopël omnaröa lupöt ëwa yaalmë.

Ën Israel nim omnarö tenim yapinte wak yawis.”

³³ Yokotupön pël yemaan ëlre pepaar piarip kat wiin pölöppölöp ëa. ³⁴ Pël ëen Simion pi welaköt elmëak yokotupë ëlëp Mariaan epël mëea. “Yokot epopë naë Israel omnarö pit komre kap eëpnaap. Pël ëak narö pim naëaan kawi ngentiipnaat. Ën narö pim naë tauak kosang sëpnaat. Puuk sowi mowiin omnarö pimëen ngön utpet apnaat. ³⁵ Pit pël yemaan pitëm kön ëlëëpöt yoolök wasëpnaat. Pël yaëen nimëntta ya këlängön ëak yaköm kön wiimëet.”

³⁶ Tektek ngön yaaö öng namp wëa yapinte Ana. Pi Panuel pim koontup, Asa pim kurmentëkaanëp. Pim öng ulwasöök omp wak wëen krismaki 7 ëak sëen ³⁷ wel wiin öng tek wakaima. Pim krismakiat 84. Öng ulöp pöp pi akun poutë ngönën tup kaöet sëp newasën këtëkre rö kon poutë Anutuun yak kë ngës olëak wë kimang maim wakaima. ³⁸ Öng pöp pi akun pötak pitëm naë së Anutuun yokotupëen yaya mëak Yuta omën Anutuuk pit utpetetakaan moöpënëak kor wakaimauröen yokotupë ngönte ök mëea.

Yosep Mariaare Yesu mësak Nasaret kakë sa

³⁹ Yosepre Maria piarip Aköpë ngön kosangta wieëa pöl omnant pout ë pet irak kaalak Kalili yangerak Nasaret kakë sa. ⁴⁰ Pël ëak yokotup kaö sak weëre kosang wak ëwat kaöempeling wëen Anutu pimëen ya kë sa.

Yesu kotupök Anutuu ngönën tup kaöetakë sa

41 Yesuu ëlre pepaar piarip Anutuu mait elmëa akun poutë Yerusalem kak seim yeëa. 42 Pötaanök piarpim yaaul Yesu krismakiat 12 ëak won saupök mësak pit pourö sa. 43 Pël ëak wë ngëengk akunet pet irën kaalak kakë sëpënëak yokotup Yerusalem kak om wëën piarip pöten köpël yak sa. 44 Pël ëak yesem yokotup omën karuröaring yes wesak kët pöt seim wiap kan piarpim kar pöröa naë ap wesa. 45 Pël ëak pitëm naë ap wes pet irak kaalak Yerusalem kak ap wasëpënëak sa. 46 Pël ëak ap weseim wëën akun nentepar nent ëak won sa. Pël ëën ënëmak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën pörek rë yemoulauröa tektrak wel aisëëë pitëm ngönöt kat wiak songönötön pëël maim wëa. 47 Pël ëën omën pim ngön kat wia pörö pit pim ngön kaip ti mampööre ewat yaataan itenak yaan sa. 48 Pël ëën pim ëlre pepaar piin itenak yaan sak ëlëpök epël mëëa. “Yokot epop, tol ëënak tenipön epël yaalniin? Ten pep yaköm ë sak niin ap wasö imep.” 49 Pël maan kangiir epël mëëa. “Oröpmorëënök neen ap wasö im? Arip köpël ma? Ne nem Pepapë kaatak wëep.” 50 Pël maan piarip ngön pöt kat wiak ëngk ma e wesa. 51 Pël ëën ëlre pepaarring pit kaalak Nasaret kak së wë piarpim ngön ngar weim wakaima. Ën ëlëp pöt pi omën itenak kat wia pöt pim lupmeri wa wiak kön waima. 52 Pël ëën Yesu pi wë kaö sak pim ewatte ompyaö ëa. Pël ëën Anuture omnarö piin itaangkën pangk ëa.

3

Son i yamëaup pim yaat ngës rëa (Matü 3:1-12; Maak 1:1-8; Son 1:19-28)

1-2 Son, Sekaraiaë ruup, pi yang omën wonrek wëën Anutuuk ya ngön mëëa. Akun pötak omën eporöak yang ngarangk eim wëën Anutuuk pël mëëa. Rom omp ak Taipirias Sisa pi Rom yang pör ngarangk ëak wëën krismaki 15 ëak won sa. Akun pötak Pontias Pailat pi Yutia yanger ngarangk ëëëa. Ën Erot pi Kalili yangera kaö sak wëën pim nangap Pilip pi Ituriaare Trekonaitas yangera kaö sak ngarangk ëa. Ën Laisenias pi Apilini yanger ngarangk ëëëa. Ën Anasre Kaiapas piarip kiri ar yaauröa wotöök wëa. Akun pötak Anutuuk Sonön ya ngön mëëa. 3 Pël ëën pi i Yotanë we naöökkan naöök yesem Anutuuk omnaröa saunatë kangut ent ë moolapnaataan lup kaip tiin i momëëpënëak ök maima. 4 Pöta ngönte tektek ngön yaaup Aisaia puuk epël ngönëntak retëng ëa pöt Son pim naë kë oröa.

“Yang pultakaan omën nampök epël ya.

‘Aköpëën kanö wotpil weseë.

Ngësak ompyaö panë weseë.

5 I kön pipotta yang rë ngep ëëë.

Pël ëak rosir kotre kaö pipotta pout mëngkën iri rëëp.

Kan pek wia pipotta wotpil weseë.

Pël ëak kamtaöök kël wia pipotta wa moolëak won weseë.

6 Pël ëën omën pourö Anutuuk utpetetakaan yaniö pöten itaampenaan.’ ”

7 Omën kësang Sonök i momëëpënëak pim naë sëën epël mëëa. “Kamalöröa morök yaalni pöl ar yaaurö. Ar kön wiin nem naë waisën i nimëëma pöt Anutuuk nga elniipënëak ya pöt naalniipan. 8 Ar lup kaip tiak wëwë pötakël önë pötakëer omnaröak arën itaangkën lup kaip tian pël ëëpnaat. Arimtë könöök epël angan. ‘Ten Apramë köröörö,’ pël angan. Ar kön wi kosang newasën wë, ‘Ten Apramë köröörö,’ pël anë pöt pangk naën. Ne niamaan kat wieë. Anutu pi apënëak pöt yok pangk aan kël epotök Apramë körö koröp

orööpnaat. ⁹ Anutuuk iner këra songöntak wia. Këra nement ulöp ompyaö nautön eëpna pöt ku tiak es marën kotöpnaat.”

¹⁰ Pi pël maan pit piin pëël mëëa. “Elei, ten tol eën?” ¹¹ Pël maan puuk kangiiir epël mëëa. “Omën namp pim ulpëen naar wiaan pöt omën wonöp namp mamp. Ën namp kaömpöt selap wiaan pöt tapël muntap nant mamp.”

¹² Takis yewa omën naröeta i mëëpënëak sa. Pël ëak pi ngön pöt maan kat wiak epël mëëa. “Rë yanuulaup, ten tol eën?” ¹³ Maan puuk epël mëëa. “Ar omnaröa naëaan takis önëak pöt ngarangköröa niia pil pëen ön. Arök arimëen kaut önganak.” ¹⁴ Pël maan nga omën naröeta kaalak pëël mëëa. “Ën ten tol eën?” Pël maan puuk epël mëëa. “Arta omnarö mööre kaar ëak sumat wë pël eënganak. Ar arimté ya yamëngkauta sumat pëen weë. Muntat önëak kent eëngan.”

¹⁵ Son pi pël maan omnarö pit ërëpërëp ëak pimëen kön selap ëak epël mëëa. “Epop Yaö Mëëaup Kristo tapöp koröp.” ¹⁶ Pël yaan pit pouröen epël ök mëëa. “Omën nem ënëm waisëpna pöp pim weëre kosangtak nemët il wasëpnaap. Ne utpet epöpök pim ing korötepar wii nemowilnganëëp. Ne i yaaptaring i yanimë. Puuk pöt ar Ngëëngk Pulö nimëen esuwesi ök arim utpetat kotak won sëpnaat. ¹⁷ Pi pim kat yaurautaring wais kat ur rongan ëak kaömp ompyaut wa pim kaömp kaatak wiipnaat. Pël ëak unönre söksök pöt wa top ëak es kosangwesi moolaan kot sëpnaat.”

Erotök Son wii kaatak moulmëa

¹⁸ Son pi ngön pöt ök mëak wa korkor ngön munt nantre ngön ompyaut omnaröen ök mëëa. ¹⁹ Pël ëak yang ngarangk kaöap Erot pi utpet nant yaupök pim nanëpë öngöpta wa ëp ëa pötaan ngön kosang mëëa. ²⁰ Pël ëa pöta rangk saun kaö panëët Son wii kaatak moulmëa.

Yesu i mëa

(Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11)

²¹ Son pi wii kaatak nemoulmëen wiaan omnarö i momëak Yesuta i momëa. Pël eën pi Anutuun kimang yemaan kutömwer këm nga eën ²² Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak Yesuu rangk irëa. Pël yaëen kutömweriaan ngön nent epël mëëa. “Ni nem Ruup. Ne niin ya kë sak kent pan yaalni.”

Yesuu ëere köröörö

(Matiu 1:1-17)

²³ Yesu pi pim krismaki 30 ëak won sëen pim yaat ngës rëa. Pël yaëen omnaröak piin kön wiin Yosepë ruup pël ëa. Yosep pöp Ilai pim ruup.

²⁴ Ilai pöp Matat pim ruup.
Matat pöp Liwai pim ruup.
Liwai pöp Melkai pim ruup.
Melkai pöp Sanai pim ruup.
Sanai pöp Yosep pim ruup.

²⁵ Yosep pöp Matataias pim ruup.
Matataias pöp Emos pim ruup.
Emos pöp Neam pim ruup.
Neam pöp Eslai pim ruup.
Eslai pöp Nakai pim ruup.

²⁶ Nakai pöp Meat pim ruup.
Meat pöp Matataias pim ruup.
Matataias pöp Semen pim ruup.
Semen pöp Sosek pim ruup.
Sosek pöp Sota pim ruup.

27 Sota pöp Soanan pim ruup.
Soanan pöp Resa pim ruup.
Resa pöp Serapapel pim ruup.
Serapapel pöp Sialtiel pim ruup.
Sialtiel pöp Nerai pim ruup.
28 Nerai pöp Melkai pim ruup.
Melkai pöp Etai pim ruup.
Etai pöp Kosam pim ruup.
Kosam pöp Elmatam pim ruup.
Elmatam pöp Er pim ruup.
29 Er pöp Yosua pim ruup.
Yosua pöp Eliesa pim ruup.
Eliesa pöp Sorim pim ruup.
Sorim pöp Matat pim ruup.
Matat pöp Liwai pim ruup.
30 Liwai pöp Simion pim ruup.
Simion pöp Yuta pim ruup.
Yuta pöp Yosep pim ruup.
Yosep pöp Sonam pim ruup.
Sonam pöp Elaiakim pim ruup.
31 Elaiakim pöp Melia pim ruup.
Melia pöp Mena pim ruup.
Mena pöp Matata pim ruup.
Matata pöp Netan pim ruup.
Netan pöp Tewit pim ruup.
32 Tewit pöp Sesi pim ruup.
Sesi pöp Opet pim ruup.
Opet pöp Poas pim ruup.
Poas pöp Salmon pim ruup.
Salmon pöp Nason pim ruup.
33 Nason pöp Aminatap pim ruup.
Aminatap pöp Atmin pim ruup.
Atmin pöp Anai pim ruup.
Anai pöp Ešron pim ruup.
Ešron pöp Peres pim ruup.
Peres pöp Yuta pim ruup.
34 Yuta pöp Yakop pim ruup.
Yakop pöp Aisak pim ruup.
Aisak pöp Apram pim ruup.
Apram pöp Tera pim ruup.
Tera pöp Neo pim ruup.
35 Neo pöp Serak pim ruup.
Serak pöp Reu pim ruup.
Reu pöp Pelek pim ruup.
Pelek pöp Epe pim ruup.
Epe pöp Sela pim ruup.
36 Sela pöp Kenan pim ruup.
Kenan pöp Apaksat pim ruup.
Apaksat pöp Sem pim ruup.
Sem pöp Noa pim ruup.
Noa pöp Lamek pim ruup.
37 Lamek pöp Metusala pim ruup.
Metusala pöp Inok pim ruup.

Inok pöp Saret pim ruup.
 Saret pöp Malalal pim ruup.
 Malalal pöp Kenan pim ruup.
³⁸ Kenan pöp Inos pim ruup.
 Inos pöp Set pim ruup.
 Set pöp Atam pim ruup.
 Atam pöp Anutu pim ruup.

4

Setenök Yesu morök elmëa (Matiu 4:1-11; Maak 1:12-13)

¹ Yesu pi Ngëengk Pulöök pim lupmeri peö ëak mësak Yotan imer sëp wesak yang omën wonrekë sa. ² Pël ëak wë kët 40 ëak won sëen Seten pim naë së oröak morök elmëa. Akun pötak pi kaömp won pan ëa. Pël ëen akun pöt won sëen këen wel wia. ³ Pël yaëen Setenök epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök kël epotön maan kaömp sëen në.” ⁴ Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Kaömp pöt pëenök omnaröa wëwëet nanimpan.’” ⁵ Pël maan Seten pi Yesu mësak rosir naöök is moulmëak tapëtakëer yangerakë omën poutön pet elmëak ⁶ epël mëëa. “Yang epotë omën nantre nant pötë weëre kosang nem naë wiaan namp ngarangk elmëëpnaataan mepëak pöt mepaat. Pötaanök ni ngarangk ëëmëëtaan nimpëak yeë. ⁷ Pötaanök ni nem iri ilëak yaya neamë pöt omën epot pout nimëen sëpnaat.” ⁸ Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönëntak epël wia. ‘Aköp Anutuun yaya mam. Pimënt kopëtapön inëen elmëëm.’” ⁹ Pël maan Seten pi kaalak Yesu mësak Yerusalem kak së ngönën tup kaöeta möröök moulmëak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup. Pötaanök eprekaan öngkrek sörok ola. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. ‘Anutu pi pim enselöröen maan ni ngarangk elniipnaat.’” ¹¹ Ën ngönën nenteta epël wia. ‘Këlötök nim ingesi niwalpanëen pitök morötök akaak elniipnaat.’” ¹² Pël maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ngönën nenteta epël wia. ‘Aköp Anutuun kaamök elniipnaaten ököök elmëëngan.’” ¹³ Pël maan Seten pi morök ke nentere nent elmë pet irak akun nentakëen wesak sa.

Yesu pi Kalili yangerak pim yaat ngës rëa (Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15)

¹⁴ Yesu pi Pulöök weëre kosang kaamök elmëen Kalili yangerakël kaalak sa. Pël ëen pim ëa pöta ngönte yang pörek sa pet ira. ¹⁵ Pël ëen ngönën tupötë ngönën ök yemaan omën pourö pim yapinte ngar wa.

Nasaret omnarö Yesu kaseng mena (Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6)

¹⁶ Yesu pi Nasaret kak pim kotuuk wakaimaurekë sa. Pël ëak pim yaaul kë yesa akun ngëengktak ngönën tuptak së ngönënte sangk kelëpënëak wal ëa. ¹⁷ Pël ëen nampök Aisaia pim ngönën pepewer mangkën wilak epël retëng ëaö pöt koirä.

¹⁸ “Aköpë Pulö neering wë.
 Pim ngön ompyaut omën omnant wonöröen ök mamëak yenëa.
 Pi ngön epël ök mamëak wes nemëen waisaut. ‘Ar wii kaatak wëaurö, nook wil niulëen kan sënëët.
 Ën ar it ngaap wëaurö, nook ompyaö niwasën nga sënëët.’
 Pi këlängön kat wieim wëaurö pitëm këlängön yemengkauröa naëaan wil moulmëen sëpënëak wes nemëaut.

19 Pi Aköpë omnarö utpetetakaan moöpëna akunet temanöm yes pötenta ök mamëak wes nemëaut."

20 Yesu pi ngön lup pöt sangk kelak pepewer kaalak koö möak ya omnamp menak wel aisëa. Pël èen omën ngönën tup pötak wëa pörö pourö piin it kos elmëëa. 21 Pël èen ngës rëak epël ök mëëa. "Ngönën lup sangk kelën kat yawi pipët peene kë yaarö." 22 Pël maan pit piin kön wiin isën kön selap ëak pim këmtakaan ngön ompyaut oröa pöten yaan sak neneren epël mëëa. "E, tiar piin ëwat wëep. Pi Yosepë ruuppe." 23 Pël maan Yesuuk kangüir epël mëëa. "Tiar akun poutë, 'Rotap nimtë yaumantë won wasum,' pël yaaurö. Pöta ök arök neen, 'Pi yaap ma kaar ya,' pöt itaampunëak waswas ngön pöt an koröp. Pël neak arök kaalak, 'Nim Kapaneam kak ya mëngkën kat wian pöt nimtë wëaö eprekta pël namëngkan ma?' pël an koröp." 24 Pël mëak epël mëëa. "Ne yaap niamaan. Tektek ngön yaaö nampök ngönte aan pimtë ka songöntakörö kat nawiin yaaurö. 25 Ne yaap niamaan kat wieë. Arim köröörö tektek ngön yaaup Elia pim ngönten kat nawiin èen Anutuuk maan kopi nepelën wiaan kismaki 3 ngoon 6 ëak won sëen kaömp ngöntök kësang pan yang poutë wiakaima. Akun pötak öng kapir kësang Israel yangerak wë kaömp ngöntök wakaima. 26 Pël yaëen Anutuuk Elia pitëm naë wes namëen, Saiton yangerak Sarepat kak öng kapir kopët namp wëa pöpë ngësël wes momëen sa. 27 Pöta ök, tektek ngön yaaup Ilaisäë wakaima akunetak Israel omnaröa naë omën selap kësë ëak wakaima. Omën pörö pitëm naëaan namp ompyaö nemowasën won. Neaman Siria yangerakaanëp pi kopëtapökëer ompyaö mowesa."

28 Pël maan omën ngönën tupta kakaati wëaurö pit ngön pöt kat wiak ya sangën pan ëa. 29 Pël èen wal ëak Yesu moröak kaöökë wilëngkëël sa. Pitëm ka pö tomönta rangk wieëa. Pötaanök pit pi wak parëaöök moolapënëak sa. 30 Pël èen Yesu pi pitëm teköök ilëak kö sak sa.

Yesuuk urmer namp waö ë momëa

(Maak 1:21-28)

31 Yesu pi Kalili yangerak ka naöökë yapinte Kapaneam pörek së kët kë yesa akun ngëëngktak omnaröen ngönën ök mëëa. 32 Pël èen pit kat wiin pi pepapök öngpököt wa kotiak yemaan kat wiak yaan sa. 33 Pël èen ngönën tup pöta kakaati omën urmerap pim lupmeri wëaö namp puuk Yesuun ngön ëak epël mëëa. 34 "Elei, Yesu Nasaretaanëp. Ni ten tol elniim? Ni utpet niwasumëak waisan koröp. Ne niin ëwat wë. Ni Anutuu naëaan Omën Ngëëngkëp." 35 Pël maan Yesuuk urmer pöpön ngön kosang mëak epël mëëa. "Ni ngön angan. Omën pipop sëp mowesak oröak së." Pël maan urmer pöp utpet nemowasën, om oröak sëpënëak pi kutpat ë omnaröa teköök moolëak oröak sa. 36 Pël èen pit yaan panë sak neneren epël mëëa. "Elei, ngön epët tol nent? Pi weëre kosangring urmeraröen ngön maan kat wiak oröak kas yesëp." 37 Pël mëak pit pöta ngönte aö sëen yang pörek ka wieëa pötë sa pet ira.

Yesuuk Pitaë lëlamöp ompyaö mowesa

(Matiu 8:14-15; Maak 1:29-31)

38 Yesu pi ngönën tuptakaan oröak Saimonë kaata kakaati sa. Pël ëak itaangkën Saimonë öng lëlamöp yauman koröp es nga kaö nent yeem wieëa. Pël yaëen pit puuk kaamök elmëëpënëak mëëa. 39 Pël èen Yesu pi öng yauman wieëaupë naë së tauëë yaumanten nga mëëa. Pël èen öngöp pi tapëtakëer koröp es nga pöt won sëen wal ëak kaömp ar ë mena.

Yesuuk omën selap ompyaö mowesa

(Matiu 8:16-17; Maak 1:32-34)

⁴⁰ Kēt yeilaan omnarō pitēm kar yauman ke nentere nent yaaurō mēsak pim naē sēen pim moresiar pitēm rangk mowiak yaumanōt ompyaō mowesa. ⁴¹ Pël yaēen urmerarō pit omēn narōakaan orōak yesem ngōn ēak epël mēea. “Ni Anutuu Ruup.” Pōt pit pi Kristo, Yaō Mēēaup, pōten ēwat wēa. Pōtaanōk pim songōnten ōk mapanēak nga mēea.

*Yesu pi ka nantē ya mēmpō sa
(Maak 1:35-39)*

⁴² Ēlpam walēn Yesu pi kaōōkaan orōak yang lup omēn won nentak sē wēen omnarō pit ap wasō sē koirak pi sēpanēak mēea. ⁴³ Pël ēen Yesu pi epël mēea. “Ne Anutuu omnarō wa ngaōōk nimēēpna ngōn ompyaō pōt ōk niamēak wes nemēaup. Pōtaanōk omēn ka muntatēērōenta ōk maō sum.” ⁴⁴ Pël mēak Yuta omnarōa ngōnēn tup wieēa pōtē ngōnēn ōk maima.

5

*Yesuuk maan Pita i kaō imēnōrō kēsang pan wa
(Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20)*

¹ Akun nentak Yesu pi Kenesaret i kaōōkē pisōōk wēen omēn kēsang pan pit Anutuu ngōnte kat wiipēnēak sē wa rongan ēak pi kōr mokoēa. ² Pël ēen i pisōōk pōrek wang kot naōōrar wieēa. Pepaar pōt wi ulmēak sē iirōt iireim wēa. ³ Pël ēen Yesu pi Saimon pimōōkē ngaarēk isak Saimonōn kot nent mōk ē i kaōōkēl mēēpēnēak mēak pōōk wel aisēak wē omnarōen ngōnēn ōk mēea.

⁴ Pël ē pet irak Saimonōn wangaō kaalak i kaōōkēl mōk ē mēak iirōt olēak i kaō imēn narō waulōpēnēak mēea. ⁵ Pël maan Saimonōk kangiiir epël mēea. “Kaōap, ten rōōk epōōk wēē ngentiak pël ēeim imēn namp naōn ēautep nim ngōntak kaalak olamaan.” ⁶ Pël mēak pit iirōt olaan imēn kēsang pan ilēak peō ēen iirōt ilēpēnēak ēa. ⁷ Pël ēen pit pitēm karurō wang muntaōōk wēaurōen kaamōk elmēēpēnēak moresring waiseē elmēen sē kaamōk ēak wangaōōrarē wiin kōnōm menak i kaōōk ilapēnēak ēa. ⁸ Pël ēen Saimon Pita pi pōten itenak Yesuu ingrak tok oriak epël mēea. “O Akōp, ne utpetapōk sēp newesak sē.” ⁹ Pōt piire omēn pōrek wēa pōrō pit imēn kēsang pan wa pōten yaan sak pël mēea. ¹⁰ Pël maan Sepeti pim ruar Semsre Son, Saimon pim karaar, piaripta tapël yaan sa. Pël ēen Yesuuk Saimonōn epël mēea. “Ni kas ēengan. Ēnēmak nim i kaō imēnōrō yewan pi tapël omnarōeta ōmēēt.” ¹¹ Pël maan pit wangaōōrar weruak sē i pisōōk mē ulmēak pitēm omnant pout sasa sēp mowesak Yesuu ēnēm elmēa.

*Yesuuk omēn kēsē ēa namp ompyaō mowesa
(Matiu 8:1-4; Maak 1:40-45)*

¹² Yesu pi kak nerek sē wēen omēn namp pim korōp pou kēsē ēaup Yesuun itenak pim naē sē tok oriak ē koset yangerak elak wē epël mēak kimang mēea. “Akōp, ni ompyaō newasumēak pōt yok pangk ompyaō newasumēēt.”

¹³ Maan Yesuuk moresiar pim rangk mowiak, “Pël ēēmēak yeēerek, ompyaō sē,” pël maan tapētakēer pim kēsēat won sa. ¹⁴ Pël ēen Yesuuk ngōn kosang mēak epël mēea. “Epël yaalni epēta ngōnte omnarōen ōk manganok om el wesak sē nim korōpō kiri ar yaaō nampōn pet elmē. Pël ēak omnarō nim ompyaō san pōt ēwat sēpnaan Moses pim ngōn kosangta yang pōl kiri ar ēēm.”

¹⁵ Pël maan Yesu pim elmēa pōta ngōnte ka poutē kat wi pet irak omēn kēsang pan pim ngōn kat wiire yaumanōt won wasō pël ēēpēnēak pim naē sē orōa.

¹⁶ Pël yaēen pi yang omēn wonrekēl sē Anutuun kimang mēea.

*Yesuuk omèn kosat kël wa namp ompyaö mowesa
(Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12)*

¹⁷ Kët nentak Yesu pi omnaröen ngönën ök maim wëen ka poutë Kalili yangerakaanre Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaan omèn ngön kosangötë ngarangk naröere Parisi ngönën omèn narö pitta pörek wël aisëak wëen Aköpë weëre kosangöök Yesu kaamök elmëen yauman omnarö ompyaö mowesa. ¹⁸ Pël yaëen omèn narö omèn kosat kël wa namp urweri wiak wak naë së kakaati ilëak Yesuu naë mowiipënëak itaangkën omèn kësang pan peö ëak wëa. ¹⁹ Pël ëen pit yaumanëp wak kakaati sëpënëak omnaröaan kan pomp ëak kamöröökë ngaarëk is kamörö kan wesak omèn pöp urtaring wes mëen yangerak omnaröa tekarak Yesuu naë ngemëa. ²⁰ Pël ëen Yesu pi pitëm kön wî kosang yewesautön itenak epël mëëa. “Ngöntöp, ne yok nim saunaté kangut ent ë yanuulak.” ²¹ Pël yemaan omèn ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnarö neneren epël mëëa. “Omèn epop pim oröptak Anutu wa iri yemowas? Omèn nampök yok pangk omèn muntapé saunaté kangut ent ë nemoolongan. Ya pöt Anutu pimtëetep.” ²² Pël yaan Yesu pi pitëm lupötön itenak epël mëëa. “Ar tol ëënak kön pil yawi? ²³ Nem omnampön, ‘Nim saunaté kangut ent ë yanuulak,’ ngön pël yemak pöt kengkënte. Pöt ar ngön pöta këet tekeri nasën ëen nem ngön pöt yaap ma kaar pël newasngan. Ën nem omnampön, ‘Wal ëak së,’ ngön pël yemak pöt könömët. Pöt nem ngön pöta këet tekeri sëen nem ngön pöt yaap ma kaar pël wasënëët. ²⁴ Pötaanök ar ne kaar omèn wonöp Omèn Këep e yangerak wë weëre kosang wak saunaté kangut ent ë yemoolak pöten ëwat sënëen epël ök yemaan iteneë.” Pël mëak kosat kël wa pöpön epël mëëa. “Ne epël niamaan kat wî. Ni wal ë korumönte wak nim kaatakë së.” ²⁵ Pël maan tapëtakëer pitëm itöök wal ë pim korumönte wak pim kaatakë yesem Anutuun yaya mëëa. ²⁶ Pël ëen omèn pourö itenak yaan panë sak Anutuun ping wesak epël mëëa. “Peene ten omèn it ngolöp nenten ityaangk.”

*Yesuuk Liwaiën yas mëëa
(Matiu 9:9-13; Maak 2:13-17)*

²⁷ Yesu pi kaatakaan oröak yesem takis yewa omèn namp yapinte Liwai pöp pim takis yewa kaatak wëen itenak epël mëëa. “Ni nem ënëm elnë.” ²⁸ Pël maan Liwai pi wal ëak pim omnant pout sëp wesak Yesuu ënëm sa.

²⁹ Liwai pi Yesuun sis nëmpënëak kaömp ar ëak takis yewa pim kar naröere omèn munt naröen maan pim kaatak së piaripring kaömp na. ³⁰ Pël ëen Parisi omnaröere pitëm ëwat omnarö pit Yesuu ruuröen epël ök mëëa. “Ar tol ëënak omèn takis yewauröere saun omnaröaring iire kaömp ngawi yen?” ³¹ Pël maan Yesu kangüir epël mëëa. “Omèn yauman wonörö rota ngësë nasën. Yaumanringörökëer rotaaröa ngësë sa yaë. ³² Ne omèn pitëmtën kön wiin wotpilörö pël yewas pörö lup kaip tiipnaan memëak newaisën. Won, ne omèn pitëmtën kön wiin saun yaaurö pël yewas pörö ngön ök maan lup kaip tiipënëak waisaup.”

*Ngës olëak wëauta ngönte
(Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22)*

³³ Yesuuk pël maan pit kangüir epël mëëa. “Sonë ruurö pit Anutuun yak kaömp ngës olëak wë kët poutë Anutuun kimang më yaë. Ën Parisi tenim ruuröeta tapël ë yaë. Ën nim ruurö pöt kaömp nëëre i në pël ëeim.” ³⁴ Maan Yesuuk pitëm pim karuröaan kaö ngön mëëa pöten kat wiak kangüir epël mëëa. “Ar yok pangk omèn namp öng öpënëak yeem pim karuaröaring wëen pöt karuröen, ‘Kaömp ngës olëak weë,’ pël maan pit kat wiipën ma? Won

Son, Patolomiuure ¹⁵ Matiu, Tomasre Sems Alpiasë ruupre Saimon Selot pël yamëea pöp, ¹⁶ Yutas Sems pim ruupre Yutas muntap Keriot kakaanëp, ënëmak Yesuun kup mowiiþnaap.

Omën selap pan wëen Yesuuk ya mëna

(Matiu 4:23-25)

¹⁷ Yesu pitring rosiraöökaan ëëtöök së oröak pim ruurö selap pan pitring tauaan omën selap Yutia yangerakaanre Yerusalem kakaanre i kaö ëöök Taiaare Saiton ka pöteparëaan narö pit pourö wa top ëa. ¹⁸ Omën pörö pit Yesuuk ngönën ök maan kat wiire pitëm yaumanöt won wasö pël ëëpënëak sa. Pël ëen Yesuuk omën urmerarö pitëk wëauröeta ompyaö mowesa. ¹⁹ Pël ëen omën pourö pit itaangkën weëre kosangö pim naëaan sëen ompyaö sëpën sëea pöt itenak pitta ompyaö sëpënëak kent ëen piik morning ngëen elmëëpënëak ök ëa.

Ërëpsawiarung wëautere yaköm ë sak wëauta ngönte

(Matiu 5:1-12)

²⁰ Yesu pi pim ruuröen iteneë epël mëea. “Omnant wonörö ar Anutuuk wa ngaöök yanimë. Pötaanök ërëpërep ëënëët.

²¹ “Omën peene këen ëeim wëaurö ar ënëmak kep ëënëët. Pötaan ërëpërep ëënëët.

“Omën peene ingre këlël aim wëaurö ar ënëmak söm anëët. Pötaan ërëpërep ëënëët.

²² “Ënëmak omnarö pit arën Omën Këep nemorö pël niak nga elniak kasëng nimampnaat. Pël ëak ngön utpet niak arim yapinöt utpet pan wesak niapnaat. Pël ëen ar pöten ërëpërep ëënëët. ²³ Ngaan pitëm ëarö tektek ngön yauröen pil elmëaurö. Pötaanök pit ar pël yaalniin pöt, ‘Ënëmak kutömweriaan kangut kësang önaat,’ pël weseë ya kë sak ërëpëreping tan urön.

²⁴ “Ën monere urömaringörö ar omnant weimaurö, yakömpe. Ar kutömweri kaalak munt nant naöngan.

²⁵ “Kaömp nak kepring wakaimaurö, yakömpe. Ar këen eim önëët.

“Söm aim wakaimaurö, yakömpe. Ar ingre ya ilak aim önëët.

²⁶ “Omën peene omnaröak arim yapinöt ping wesak yaurö, yakömpe. Ngaan arim ëaröak tektek ngön kaarkaar yauröen tapël elmëa.”

Köore tokörö lup sant yaalmëauta ngönte

(Matiu 5:38-48)

²⁷ “Nem ngönte kat yawiaurö arën ök niamaan. Arimëen köore tok yaalniaurö lup sant elmëen. Utpet yaalniaurö ompyaö elmëen. ²⁸ Omën ar utpet niwasëpënëak ngön yaurö Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang man. Ën arimëen ökre was yaalniauröaan Anutuun kimang man. ²⁹ Omën nampök kerëm nentak yanimöön pöt nenteta nimööpnaan mowasum. Ulpëen rangkëp yeön pöt iriipön nga elmëenganok. ³⁰ Namp niin omën nantön kimang niaan mamp. Nampök niikaan wa ëp ëen kaalak nimpënëak ke urak manganok. ³¹ Ar omnaröak omnant elniipënëak kent kön yawi pipël arökta pitëmëen elmëen.

³² “Arim kar lup sant yaalniaurö kangiir lup sant elmëenë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta lup sant tapël elmë yaë. ³³ Ën omën ompyaö yaalniaurö kangiir ompyaö elmëenë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta ompyaö tapël elmë yaë. ³⁴ Ën ar omnarö kangut nimpënaak pël wesak omnant mampunë pöt pangk naëpan. Omën saunaringörö pitta omnarö kangiir tapël mampënaak pël wesak omnant men yaë. ³⁵ Ar pöt, arimëen köore tok yaalniaurö lup sant elmëak ompyaö elmëen. Ar omnarö omën

kangutëen kön wiak mengkanok. Pël ëënë pötak kangut kaö pan wak Anutu Ngaarëképë ru sënëët. Pöt pi omën pimëen yowe nemaan yaaöre utpet yaalmëa pöröaan kësangën yaaup. Ar Anutuu ru sënë pötaan pim ök tapël omnarö elmëen. ³⁶ Arim pepapök yaköm yaalni tapël arta yaköm elmëen.”

Ngön ë pet yairauröa yaë pöta ngönte

(Matiu 7:1-5)

³⁷ “Ar omnarö kom ëak ngön ë pet yairaupë yaë pöl ëënganok. Pël ëënë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl naalniipan. Ar omnarö ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm mangkanok. Pël ëënë pöt Anutuuk ngön ë pet yairaupë yaë pöl könöm naningkën ëëpnaat. Ar omnaröa saunaté kangut kërë moolan. Pël ëënë pöt Anutuuk arimotë kangut kërë nuulapnaat. ³⁸ Ar omnarö kësangën yaalmëen Anutuuk ar tapël elniipnaat. Pöt arim ëënë pöt il wesak kësang panë wesak wa top elniipnaat. Pöta ök omnaröen elmëënë pöt Anutuukta ar elniipnaat.”

³⁹ Pël mëak Yesu pi yal menak watepang ngön nent epël mëëa. “Omën it il tēja naar piarip yok pangk nampnamp mësak sëpën ma? Won, pël naëpan. Piarip pouwaar kanö wiaan saarëak së parë orööpnaat. ⁴⁰ Runga pep kaatak nampök pim pepap il newaspan. Pi omnant ëwat sa pet irak pim pepapë ök sëpnaat. ⁴¹ Ni tol ëënak nim karipë itöök ulöl kotten iteneëak nimtëöökë këra elten kön nawiin yaën? ⁴² Nimtëöök om wiaan ni tol ëak karipön epël maan pangk ëëpën? ‘Ngöntöp, ni kat newiin ne nim itöök ulöl wia pipët niömaan.’ Kaar omnamp, ni nimtë itöök këra elte wia pipët wakök nim karipë itöök ulöl wia pipët wëen pangk ëëpnaat.”

Këraatë songönte

(Matiu 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ “Këra ompyaumentëk ulöp utpetarö nautpan. Ën këra utpetementëk ulöp ompyaurö nautpan. ⁴⁴ Këraamenti songönte ulöpöröak war yewas. Wëleri ëer nautpan. Ën rakësäöök kasu nautpan. ⁴⁵ Omën ompyaup pi pim lupmeri kön ompyaut wieëa. Pötaanök omnant ompyaö yaë. Ën omën utpetap pim lupmeri kön utpetat wieëa. Pötaanök pi utpetat yaë. Omën namp ke nentere nent pim lupmeri peö ëak wë pöt këmtak war yewas.”

Ka ök yarëauta songön nentepar wia

(Matiu 7:24-27)

⁴⁶ “Oröp ëën, ‘Tenim Aköp,’ pël yeneemak nem ngönte kat nawiin ëeim? ⁴⁷ Omën nem naë wais ngönte kat wiak nem këm ngön ngar öpna pipopön omën eptak ök ëën ar ëwat sënëen. ⁴⁸ Omën pipop pi omën ka weit ök rëaupë ököp. Omën pöp pi pim kaat ök rëëpënëak wap waliit ilak pongön tëak wes mëen ngemaan yang menak taintaë wesa. Pël ëën kopi akunaöök i nga urak tööl noolaan ëa. Pöt omën pöp pi taintaë pan wesak ök rëa. Pötaanök kosang ëa. ⁴⁹ Ën omën nem ngönte kat wiak ngar naön ëëpna pipopön omën kaat mangkimangki ök rëa pöpëel ök ëëmaan. Omën pöp pi ka wapöt taë newasën ëa. Pötaanök kopi akunaöök i nga urak tööl olaan yangerak ngentiak utpet pan ëa.”

7

Yesuuk Rom nga omnaröa wotöököpë inëënëp ompyaö mowesa

(Matiu 8:5-13)

¹ Yesu pi ngön pöt omnaröen ök më pet irak Kapaneam kak së öröa. ² Pörek Rom nga omnaröa wotöök nampë inëen namp yauman kaö pan yeem wel

wiipenëak ëa. Wotöököp piin kent yaaup. ³ Pël ëen wotöököp pi Yesu pim yaauten kat wiak Yuta kaö narö pi koirak waisën pim inëen ruup ompyaö mowasëpenëak wes momëa. ⁴ Pël ëen pit Yesuu naë së oröak kosang wesak epël mëëa. “Omën pöp ompyaö yaaup. Pötaanök ni kaamök elmë. ⁵ Pi tiar Yuta omnarö lup sant elniak tiarim ngönën tupët ök rêaup.” ⁶ Pël maan Yesu pitring së kaata temanöm yesën nga wotöököp pim kar narö epël ök mapenëak wes mëen sa. “Aköp mosëp. Ne ompyaup talte ni nem kaatak waisum? ⁷ Ne nemtëen kön wiin pangk naën ëen nim ngësël waisumataan pomp yeë. Pötaanök ni om pirek wë këm pëentak aan nem inëen ruup ompyaö sëp. ⁸ Ne omën isauröa ikanöök inëen yaaup. Ën nem iri nga omnarö wë. Pötaanök nook nampön, ‘Së,’ maan sëpnaat, nampön, ‘Wais,’ maan waisëpnaat, ën nampön, ‘Pël ë,’ maan pël ëëpnaat. Pötaanök nim naë weëre kosang wieëaup pöten ne kön wiin ni maan nem inëen ruup yok pangk ompyaö sëpnaat.” ⁹ Pël maan Yesu pi kat wiak yaan sak kaip ti omën pim ënëm yesa pöröen epël mëëa. “Ne ök niamaan. Israel omnarö arim naë kön wi kosang yewesa epël nent nokoirën ë yeë.” ¹⁰ Pël maan nga wotöököpë karurö pit kaalak kaatak së itaangkën inëen ruup ompyaö sak wëa.

Yesuuk yokot namp weletakaan wal ë moulmëa

¹¹ Wë akun nentak Yesu pi ka nenta yapinte Nain pörökë yesën pim ruuröaring omën kësang pan piiring sa. ¹² Pël ëen kak temanöm yesën öng kapir namp pim yokot kopëtap wëa pël ëëëaup wel wiin yang kel weerëpenëak omën pourö wak kakaan kan kourak koira. ¹³ Pël ëak Yesu pi öng pöpön itenak yaköm ëen epël mëëa. “Ing angan.” ¹⁴ Pël mëak naë së umkëët mor wëen wak sa pörö leng ëak tauaan epël mëëa. “Yokot epop, ni wal ëëmëak yeniak.” ¹⁵ Pël ök maan welap wal ëak ngön ëa. Pël ëen Yesuuk pim ëlëpring öpënëak mëëa. ¹⁶ Pël ëen omnarö pöten itenak kas ëen Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Tektek ngön yaaö kaö namp peene tiarim tektrak yaarö.” Pël yemaan naröak epël mëëa. “Anutu pim omnarö kaamök elniipënëak yewais.” ¹⁷ Pël ëen Yesu pim ëa pöta ngönte Yutia yang pour pangk ëen yang naë wieëa pötë sa.

*Sonök Yesuu ngësë ru naar wes mëa
(Matü 11:2-19)*

¹⁸ Sonë ruurö pit Sonön Yesuu ëa pöta ngönte ök mëëa. ¹⁹ Pël maan Son pi ru naar ngön maan sëen Aköpön epël pëlpël mapënëenëak wes mëa. “Waisëpenëak aan kor wakaimaup ni tapö ma muntapön kor ön?” ²⁰ Pël mëak wes mëen omën pöaar Yesuu naë së oröak epël mëëa. “Son i yamëaup puuk niin epël pëël nianëak wes yanimë. ‘Waisëpenëak aan kor wakaimaup ni tapöp ma muntapön kor ön?’”

²¹ Akun pötak Yesu pi omën yauman ke nentere nent yaurö ompyaö mowasööre omën urmeraröaring wëaurö urmerarö waö ë momëere omën it il tëaurö it nganga mowasö pël ëeim wëa. ²² Pël ëen omën pöaar së ök maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Arip së Sonön omnant arpim itaampööre kat wi yeë epotön ök man. It ngaapörö it nganga së, ing il tëaurö ompyaö sak kan ë, kësë ëaurö ompyaö së, katon yaurö kat nganga së, welarö wal ë ulmë, ngöntök yaurö ngön ompyaut ök maan kat wi, pël yeë epotön ök man. ²³ Omën namp nemëen yak pim kön wi kosang yewesaut irikor naën yan pipop ërëpërëp ëëpnaap.”

²⁴ Pël maan omën Sonë wes mëa pöaar yesën Yesuuk omnaröen Sonë songönte epël mëëa. “Ar ngaan yang omën wonrek kalaö naö kent möön sak waisak yaëen itaampunëak saurö ma? Won, Son pi pöta ök won. ²⁵ Ma omën ulpëen ke nalëp mëaö nampön itaampunëak saurö ma? Won, omën ulpëen ke nalörö mëa pörö omnant kësangring omën omp aköröa ka ompyautë wë.

Son pi ulpëen ke nalörö namëenëp. ²⁶ Ma ar omën ke tolëëlëpön itaampunëak saurö? Ar tektek ngön yaaö nampön itaampunëak saurö ma? Ar yok pël éan. Ne ök niamaan. Pi tektek ngön yaaö tapöpök pim ya yamëngka pötök tektek ngön yaaö muntaröa ya yamëngkaut il yemowas. ²⁷ Omën pöpëenök ngönëntak epël retëng éa.

'Kat wi. Ne omën nem ngönte waup wes mëen nimëen wet rapnaat. Puuk nim kanö ningësëpnaat.'

²⁸ Ne ök niamaan. Son puuk yanggerakë omën pourö il yemowas. Pël éaap omën Anutuuk wa ngaöök yamë pöröak pi il yemowas. Pitëm naëaan koturöakta pi il yemowas." ²⁹ Omën yaapöröre takis yewaurö pit makre ku mëak epël mëëa. "Mak, Anutu pi ompyaö yaaup." Pöt Sonök wet réak pit i momëa. Pötaanök pël mëëa. ³⁰ Ën Parisi ngönën omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit Sonök i momëëpnaaten kaaö yeem Anutuu kan ompyaö pet yaalmë pö kasëng mena.

³¹ Pit pël yaëen Yesuuk epël mëëa. "Ne ar akum eptak wëauröen oröp nentak ök elniim? Ar talöröa ökörö? ³² Ar rungaaröa ökörö. Rungaarö pit ka tomök ngasam yeem neneren epël yema.

'Ten intö tang yamöön ar tan naurön yeë.

Ten ingre tan yaan ar ingre ya ilak naën yeë.'

³³ Ar tapël yaaurö. Son i yamëaup pi wais wain i nanën wë akum nantë kaömp ngës olëak wëen ar piin, 'Pi urmerapring wë,' pël aiman. ³⁴ Ën peene Omën Këep ne wais iire kaömp yenën ar epël aim. 'Iteneë. Omën epop wain iire kaömp kaö yenëp. Pi takis yewaöre saun omnaröa karip,' pël aim. ³⁵ Pël éaap Anutu pim éwat pöt arim naë wieëanëen ar tenip sant elnian tapön."

Öng utpet nampök Yesuu ingesiarë i köp nga kamp nent lë momëa

³⁶ Parisi ngönën omën nampök Yesu piiring kaömp nëmpënëak yas maan pim kaata kakaati së kaömp yenem wëa. ³⁷ Pël éen kak pörök öng utpet namp Yesu Parisi omnampë kaatak kaömp yenem wë pöt kat wiak i köp nga kamp nent kep ompyautaring wak sa. ³⁸ Pël éak Yesuu kasngaël së pim ingrak tauëë ing éa. Pël éen ing lelapöt pim ingesiarë ngentiin pim kepön éptak kol mowesak ingesiar tot nak i köp nga kamp pöt lë momëa. ³⁹ Pël yaëen Parisi omën Yesuun yas mëëa pöp itenak kön epël wia. "Pi tektek ngön yaaö namp éanëen öng epopë songönten éwat éan tapön. Öng epop saun öngöp." ⁴⁰ Pël kön yawiin Yesu pim kön pöt itenak epël mëëa. "Saimon, ne ngön nent ök niamaan kat wi." Maan Saimonök epël mëëa. "Ré yanuulaup, ök a." ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Omën naar piarpim sum kangit wiaapnaat. Namp 500 kina, namp 50 kina. ⁴² Piarpim sum pöt kangiiir mampënaat pangk naën éa. Pël éen mon pepap piarpim kangiiir mampëna pöt sëp mowesa. Ni kön wiin omën pöaarëkaan talëpök mon pepapön lup sant elmëëpën?" ⁴³ Pëel maan Saimonök epël mëëa. "Ne omën sum kangit selap sëp mowesa pöpön kön yawi." Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ni pangk yaan." ⁴⁴ Pël mëak kaip ti öngöpön itneë Saimonön epël mëëa. "Ni öng epopön itenaan ma? Ne nim kaatak waisën ni ingesiar iürömaan iit nenangkën. Pël éen öng epop pim ing lelapatak nem ingesiar i neirak kepön éptak kol yewas. ⁴⁵ Ne waisën ni sant elnëak tot nenenën éaup. Pël éen öng epopök nem ingesiar tot yen. ⁴⁶ Ni nem kepön éptak iit wa nenemëen yaëen öng epopök ingesiarë i köp nga kampët wa yenemë. ⁴⁷ Pötaanök öng epopë lup sant kësang yaalnë pöta songönte ök niamaan. Pim utpetat kësang pan pötë kangut kërë moolëaut. Namp pi nook pim saun kotta kangit kërë moolëma pöt pim lup santeta kot tapël elnëëpnaat." ⁴⁸ Pël mëak Yesu pi öngöpön epël mëëa. "Nim saunatë kangut

kéré niolëaut.”⁴⁹ Pël yemaan omèn piiring kaomp neim wëaurö pit kön epël wesa. “Saunaté kangut yakëré epop pi omèn ke tolëëläp?”⁵⁰ Pël één Yesuuk öngöpön epël mëëa. “Nimtë neen kön wi kosang yewesautak utpetetakaan yaniö. Pötaanök ya kë sak së öm.”

8

Öng narö Yesuu ënëm sa

¹ Akun kot nent won sëën rangkël Yesu pi ka kotre kaö poutë ngön ompyaut ök mëak Anutuuk wa ngaöök nimëëpna pöta ngönte ök maö yesën pim ru 12 pöröeta piiring sa. ² Pël yaëën öng narö Yesuu ngaanëer urmerarö pitëakaan waö ë mëere yauman ompyaö mowasö ëa pörö pitta Yesuring sa. Namp Maria Matala kakaanëp urmerarö 7 ëak waö ë momëa pöp. ³ Namp Soana ngarangk namp Susa Erotë kaatak wëaup pim öngöp. Ën namp Susana piporëere öng munt narö pit Yesuring yesem Yesure ruurö sumre omnant kaamök elmë sa.

Omnant öpöt yaak yoolëauta ngönte (Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9)

⁴ Ka poutëaan omèn selap pan së wa top één Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëëa. ⁵ “Omèn nampök pim yaak omnant öpöt olëa. Pël één nant kamtaöök ngentiin omnaröak kan së waisö yeem ing mësak pötöp rep olaan intöröak wa na. ⁶ Ën nant këlöökë ngaarëk ngentia. Pël ëaut oröak yang kolapët won één umön rëa. ⁷ Ën nant nönötë öngpök olëa. Pël één nönöt oröak ngep één sësë ëa. ⁸ Ën nantökëer yang kolaptak olëa. Pël één pötökëer aprak kë kësang pan, kengk nemorëët 100, nemorëët 100 pël uta.” Yesu pi pël mëak ngön ëak epël mëëa. “Katrिंगëpök ngön epët kat wiip.”

Yesu pim watepang mëëauta songönte (Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12)

⁹ Pël maan ruuröak Yesu pim watepang ngön pöta songönten pëël mëëa. ¹⁰ Pëël maan Yesuuk epël mëëa. “Anutu pimtök wa ngaöök nimëak wë ngön ëlëëp pöta songönte arënökëer pet yaalni. Ën omèn muntarö pit pöta songönte kat wiipanëak watepang ngön ök yak. Pit Anutuu naë rë olaan pitëm saunaté kangut këre olapan itöök itaampënaatak këeten yok pangk itnaampan ma katëëpök kat wiipnaatak songönten këëkë kön nawiipan.”

Omnant öpötëën watepang ngön ëa pöta songönte (Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20)

¹¹ “Watepang ngön niak pöta këët epët. Anutu pim ngöntak omnant öpöt yoolak pötë ök yaë. ¹² Omnant öpöt kamtaöök ngentia pötë ökörö, omèn narö ngönën kat wiak Anutuun kön wi kosang wasën utpetetakaan moöpanëak Setenök pitëm lupötëaan wa yemoola. ¹³ Ën öpöt këlöökë rangk ngentia pötë ökörö, omèn narö ngönte kat wiak ërëpsawi ëak öpnaat. Pitëm lupötë misën il natëën. Pötaanök akun kot nent kön wi kosang wesak wëën morököt oröön wil këlok ëëpnaat. ¹⁴ Ën öpöt nönötë öngpök ngentia pötë ökörö, omèn narö ngönën kat wiipnaatak wë koröpöökë omnantön kön selap ëëre monere urömen kentre kaur ëëre omèn munt nantön war ë pël yaëën pötök ngep elmëën ngönën këët mos ëëpnaat. ¹⁵ Ën öpöt yang kolaptak ngentia pötë ökörö pit ngönën kat wiak lupöt ompyaö wesak wak wëën pitëm wëwëatë kë ompyaut koirëpnaarö.”

*Esuwes mangiak ëlëep yawiauta ngönte**(Maak 4:21-25)*

¹⁶ “Omnarö esuwes mangiak kapita öngpök mëere urta ikanöök wi pël naengan. Ngarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat. ¹⁷ Omën ëlëep wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. Ën ngep ëen wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëen omnarö itaampnaat. ¹⁸ Ar nem ngönöt këëkë wesak kat wieë. Omën namp Anutuuk ngön ompyaö lup nant mangkën ompyaö wesak öpna pöp muntat kësang wesak mampnaat. Ën namp naön wë wak wë wes öpna pöt wa ëp ëëpnaat.”

*Yesure ëlre nang pitëm ngönte**(Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35)*

¹⁹ Akun nentak Yesuu ëlre nang pit Yesuun itaampënëak sa. Pël ëen omnarö kësang pan peö ëen pit om pëlëer wëa. ²⁰ Pël ëen omën nampök epël mëëa. “Nim ëlre nang niin itaampënëak wais tomök wë.” ²¹ Maan kangiir epël mëëa. “Omën Anutuu ngönöt kat wiak ënëm yaë piporö nem ëlre nangarö pël yaë.”

*Yesuuk kent kaöaöön nga maan leng ëa**(Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)*

²² Kët nentak Yesure pim ruurö pit wang naöök ilëak pitën epël mëëa. “Tiar i kaö olëak ëngk komuntakël sëpa.” Pël mëak sa. ²³ Yesem Yesu pi itkaan ëen ka ura. Pël ëen kent nempel möön i kaö maat wangaöök ilaan utpet ëak i kaöök ilapënëak ëa. ²⁴ Pël ëen pit Yesuu naë së it moilak epël mëëa. “Rë yanuulaup, tiar kö sëpenëak yaë.” Pël maan pi wal ëak kentööre kaö maaton nga maan kentö leng ëen kaö maat wiap sa. ²⁵ Pël ëen pitën epël mëëa. “Ar oröp morëën neen kön wi kosang nenewasën yeë?” Pël maan pit yaan sak kas ëak neneren epël mëëa. “Omën epop tal namp apen? Puuk kentre kaö ma pöteparën nga maan pim ngönte ngar yeöp.”

*Yesuuk omën kaökaö yaaö nampökaan urmerarö waö ë mëa**(Matiu 8:28-34; Maak 5:1-20)*

²⁶ I kaö olëak së Kalili ëngk komuntakël Kekesa yangerak së oröa. ²⁷ Pël ëak pörek wangaö leng ë ulmëak wëen ka pöökaan omën namp pitëm naë sa. Omën pöp pim lupmeri urmerarö wëen akun wali yool wakaimaup. Akun wali urmer pörö omën pöpök taintaë wakaima. Pël ëaan omnaröak kët poutë ngarang këëkë elmëeimeë wii weitring wii motëeima. Pël ëaap omën pöp pi wii pötta wil moolaima. Pël ëak urmer pöröak omnamp mësak omën wonrekë seima. Pi kakaati ka naurönöp, omën yangaöök pëen wëaup. ²⁸ Omën pöpök Yesuun itanak merëk mëak pim ingesiarë së ngentiak epël mëëa. “Yesu ni Anutu Ngarëk panëëpë Ruup. Ni ne tol elnëëm? Ne këlangön nangkanëak kimang yeniak.” ²⁹ Pöt Yesuuk urmeraröen ngön ök maan orööpënëak yeem urmeraröak ngön pil mëëa. ³⁰ Pël ëen Yesuuk pim yapinten pël maan epël mëëa. “Nem yapinte Selap.” Pöt urmer selap piik ilëak wakaima pötaanök. ³¹ Pël ëen urmer pöröak Yesuun ngön ëak epël kimang mëëa. “Ni ten es parëaöökël waö ë nimëengan.” ³² Yang pörek tangitak pol narö kësang lupönöök wëa. Pël ëen urmerarö pit es pariaöökël sëpanëak kas ëen Yesuun ke urak epël kimang mëëa. “Ni ten om wes nimëen polöröa öngpök ilenaan sën.” Pël maan Yesuuk kuure mak mëëa. ³³ Pël ëen urmerarö pit omën pöpökaan oröak së polöröak ilëa. Pël ëen polörö pöömpö së parëaöök oröak së i kaöök ilëak i nak wel wia.

³⁴ Pël ëen pol ngarangkörö pit itanak kas së ngön pöt ök maan kaare yang pörekë omën wëaurö pangk ë pet ira. ³⁵ Pël ëen omnarö pit pöten itaampënëak Yesuu naë së itaangkën omën urmerarö piikaan oröak sa pöp könö koirak poë

koröp urak Yesuu naë wel aisëaan pit itenak kas ëa. ³⁶ Pël ëën omën pöten itena pöröak Yesuu omën urmerarö lupmeri wakaimaup ompyaö mowesa pöta ngönte omnaröen ök mëëa. ³⁷ Pël ëën Kekesa yang pörökë omën pörö pim ëa pöten kas ëën Yesu pi pitëm yanger sêp wesak sêpënëak maan kaalak wangaöök ilëa. ³⁸ Pël yaëën omën urmerarö piikaan waö ë momëa pöpök Yesuring sêpënëak ke urak kimang mëëa. Pël ëën Yesuuk kaalak wes mëak epël mëëa. ³⁹ “Nim kak sê omnaröen Anutuu nim naë retëng kaö elniak sant yaniwas pipta ngönte ök mam.” Pël maan omën pöp pim kak sê omën pörök wëauröen Yesuuk pim elmëa pöt pout ök maima.

Yesuuk öng namp ompyaö mowesak Sairasë koontup weletekaan wal ë moulmëa

(Matiu 9:18-26; Maak 5:21-43)

⁴⁰ Omnarö pit Yesu kaalak sêpënëak yaëën kor wëën sê oröön omën pourö wa top ëak ërëpsawi elmëa. ⁴¹ Pël ëën ngönën tupta ngarangk namp Sairas pi Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak kosang wesak kimang epël mëëa. “Ni nem kaatak wais,” pël mëëa. ⁴² Omën pöp pim koont kopëtap krismaki 12 ëak saup wëa pöp yauman kaö pan wel wiipënëak yeëa.

Yesu piiring yesën öngre omp kësang pan pi il mowaria. ⁴³ Pël ëën pitëm tekrak öng namp öng yauman ëeim wëën krismaki 12 ëak saup wëa. Pël yaëën rotaaröakta kaamök elmëën pangk naën ëa. ⁴⁴ Öng pöp Yesuu kasngaë sê pim mores ulpëënëpök mësël elmëën tapëtakëër won sa. ⁴⁵ Pël yaëën Yesu kat men ëak pëël mëëa. “Talëpök mësël yaalnë?” Pël maan pit wonwon yemaan Pitaak epël mëëa. “Kaöap, omnarö tetang menak wëep naröak mësël yaalniip oröp morëën yaan?” ⁴⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Won, omën nampök mësël elnëën nem weëre kosang nant piik yesën kat men yeë.” ⁴⁷ Pël maan öngpöp pi itaangkën pim songönte tekeri yewasën reireë urak Yesuu naë sê pim ingrak tok oriak omnaröa itöök pim yaumanta songöntere mësël ëlmëak teëntom ompyaö sa pöta ngönte war wesak ök mëëa. ⁴⁸ Pël ëën Yesuuk epël mëëa. “Koontup aë, nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaö yesën. Pötaanök ya kë sak öm.”

⁴⁹ Pi pël yamëem taprek om wëën omën namp ngarangkëpë kaatakaan sê ngarangkëpön epël mëëa. “Nim koontup wel wiaarek këpök rë yanu-ulaup koirak waisngan.” ⁵⁰ Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak kangiir ngarangkëpön epël mëëa. “Ni kon selap ëënganëp om kön wi kosang newas. Pël ëën nim koontup ompyaö sêpnaan.” ⁵¹ Pël mëak kaatak sê oröak omën muntaröen kakaati sêpanëak nga mëak Pitaare Sonre Semsre koontupë ëlre pepaar pitëmënt piiring koontupë wieëaurekë sa. ⁵² Pël ëak öngre ompörö koontupëën ingre ya ilak kësang yaan Yesuuk epël mëëa. “Ar ing angan. Koontup pi wel nawiin om ka ura.” ⁵³ Pël maan pit wel yaap wiaup pël kön wiak sëm ëa. ⁵⁴ Pël yaëën Yesu pi koontupë moresi wak epël mëëa. “Koontup aë, ni wal ë.” ⁵⁵ Maan pim könöp kaalak sê ilaan tapëtakëër teëntom wal ëa. Pël ëën kaömp mampënëak ök mëëa. ⁵⁶ Pël ëën ëlre pepaar pöten itenak yaan panë sa. Pël yaëën Yesuuk omën oröa pöta ngönte omnaröen mepanëak nga mëëa.

9

Yesuuk pim ru 12 pöröen ya ngön mëëa

(Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)

¹ Yesu pim ru 12 pöröen yas maan sëën urmerarö waö ë momëëre yauman yaaurö ompyaö mowasö pël ëëpënëak weëre kosang mena. ² Pël ëak Anutuuk

wa ngaöök nimëak wë pël maöre yaumanörö ompyaö mowasö pël ëepënëak pit wes momëa. ³ Wes momëepënëak yeem epël ngan rë mena. “Ar kan kourakë omnant wak senganok. Sungkörere kërre kaömpre monere pötring ulpëen naar wak senganok. ⁴ Kak nerek së oröak ka ilanë piptak pëen wë olëak sën. ⁵ Nerek së oröön pit ka nangingkën ëen pöt ing porpor elmëak arim ingötëaan yangre ulölöt kërë ka pöök moolan.” ⁶ Pël maan sa. Pël ëak ka poutë yesem ngönën ök maö yauman omnarö ompyaö mowasö pël ë sa.

Erot pi Yesuu ngönte kat wia
(*Matiu 14:1-2; Maak 6:14-29*)

⁷ Omën omp ak Erot pi Yesuu omnant yaaö pötön kat wiak ëngk ma e wesa. Pöt omën naröak Yesuun Sonök weletakaan wal ëak wë yaë pël mëea pötaanök. ⁸ Ën naröak tapël, “Eliak oröak yaë koröp,” yemaan naröak, “Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal ëak yaë koröp,” pël mëea. ⁹ Pël yemaan Erot pi epël mëea. “Son pöp nook maan ngernger ilauppe. Talëpök yaauten ne kat yawi?” Pël mëak Yesuun itaampënëak kent elmëa.

Yesuuk omp 5000 ëak kaömp mena
(*Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Son 6:1-13*)

¹⁰ Yesuu ngön yaaö pim wes mëa pörö pit ya nga im olëak kaalak sa. Pël ëak pitëm ya mëmpööre omnant ë ima pötön ök mëea. Pël ëen pit koirak kak pöre k sëp wesak ka nenta yapinte Pesaita pöre k së pitëmënt öpënëak sa. ¹¹ Pël ëen omnarö pöten kat wiak kaalak pim ënëm së oröön Yesu pitën itenak ngöntre kar elmëak Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök mëak yaumanringörö ompyaö mowesa. ¹² Pël ëeim wëen wiap kanök këtëp yeilaan ru 12 pörö pim naë së epël mëea. “Tiar omën wonrek wë. Pötaanök ni omnaröen maan repak yang eprek ka wieëautë së kaare kaömp koirëp.” ¹³ Pël maan Yesuuk epël mëea. “Arök kaömp meneë.” Maan pit epël mëea. “Tenim naë kaömp selap won, kaömp mor nas ën i kaö imën kopët naar pël ëak wia. Ma ten kak së omën selap eporöa kaömp nant sum ëënëak yaan ma?” ¹⁴ Ompörö selap pan 5000. Pötaanök pël mëea. Pël maan Yesuuk pitën epël ök mëea. “Ar omnaröen ök maan pit kom ëak rongan 50 50 pël wel aisap.” ¹⁵ Pël maan ruurö pit pël elmëen omën pourö wel aisëa. ¹⁶ Pël ëen Yesu pi kaömp mor nas pötring i kaö imënaar wak kutömweriil iteneë Anutuun yowe mëak pelak omnarö kom ë mampënëak ruurö mena. ¹⁷ Pël ëen omën pourö nak kep ëak kaut olaan ruurö wak kër 12 pötë waulön peö ëa.

Pitaak Yesuun Kristo mëea
(*Matiu 16:13-19; Maak 8:27-29*)

¹⁸ Akun nentak Yesu pi pimtë ruuröaring pëen wë kimang ya mëna. Pël ëak pitën epël mëak pëël mëea. “Omnarö neen talëp aim?” ¹⁹ Pël maan pit kanggiir epël mëea. “Narök niin, ‘Son i yamëaup,’ pël aim. Ën narök pöt, ‘Eli,’ pël yaan narök, ‘Tektek ngön yaaö ngaan wakaimauröakaan nampök wal ëa,’ pël aim.” ²⁰ Maan Yesuuk epël mëea. “Ën arimtok pöt talëp aim?” Pël maan Pitaak kanggiir epël mëea. “Ni Kristo, Anutuuk Yaö Niiaup.”

Yesu pi pimtë wel wiak wal ëëpna ngönte ök mëea
(*Matiu 16:20-28; Maak 8:30-9:1*)

²¹ Pël maan Yesuuk pitën Pitaë ngön mëea pöt omnaröen ök mepanëak nga mëea. ²² Pël mëak yal menak epël mëea. “Omën Këëp ne wë ënëmak këemre këlangön kësang kat wiire ngarangkre kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit kasëng nemenak nemëngkën wel wiak akun nentepar nent kaalak wal ëëmaap.”

²³ Pël mëak omën pouröen nent epël mëä. “Namp pi nem ënëm elnëëpënëäk pöt pimtë könöökë kentöt këëpöt weseë, ‘Ne Yesu pimëen wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër kët poutë waalak nem ënëm ëëp. ²⁴ Namp pim wëwëet keimön ëäk öpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp nemëen yak wëwëet këëpöt wasëpna pöt pim wëwëet ompyao orö morëëpnaat. ²⁵ Ën namp yangerakë omnant pout kent ëäk weim wëen pötök pim wëwë ompyaut utpet mowasën won sëen omën pötök tolëël kaamök elmëëpën? Pël naëpan. ²⁶ Namp pi nemëntre nem ngönëntaan omnaröa ëöetak ëö ëëpna pöp ënëmäk Omën Këëp ne nem Pepapre ngëengk enselöröaring pitëm ëwaat nem rangk elaan nem kutöm ëwaöring oröak piin kaaö elmëëmaap. ²⁷ Ne yaap niamaan. E taua eporö arëkaan narö wel nawiin om wëen Anutuu wa ngaöök nimëëpna pöt jaaröön itaampun sa.”

*Yesu pi möönre koröp maim wa
(Matiu 17:1-13; Maak 9:2-13)*

²⁸ Yesu pi ngön pöt mëak wë kët 8 ëäk won sëen Pitaare Sonre Semsre pël ëäk pit koirak Anutuun ök mapënëäk rosir naöökë sa. ²⁹ Pël ëäk ök yemaan ë kosaö maim koröp oröön ulpëñëpta kölam panë tëen ëwa elmëa. ³⁰ Pël ëën omën naar oröak piiring ngönngön ëa yapintepar Mosesre Elia. ³¹ Piarip kutöm ëwaöring oröak wë Yesu pi Anutuu yaö mëäa pöl Yerusalem kak së wel wiipna pöta ngönte piiring aim ³² wëen Pitaare karaar pit kakom pan yaëënak ke urak it nganga sak itaangkën Yesuu ëwaö wiaan omën pöaar piiring tauaan itena. ³³ Pël ëën piarip Yesu wil moulmëäk sëpënëäk yaëën Pita pi köpël yak Yesuun köntak epël mëä. “Kaöap, ten eprek wëen ompyao yaë. Pötaanök ten ka kot nentepar nent ëäk ök renaan, nent nimëen, nent Mosesëen, nent Eliaëen ëäk.” ³⁴ Pël yemaan tapët pöt uröam nempel iri kaka elmëen pit kas ëa. ³⁵ Pël ëën uröam pömpelë öngpökaan ngön epël oröa. “Epop nem Ruup, piin yaö mëäaup. Pötaanök ar pim ngönte kat wiin.” ³⁶ Pël ëën pit ngön pöt kat wieë itaangkën Yesu pimënt tauaan itena. Pël ëäk pit omnant pitëm itaampöore kat wi ëa pöt tapëtakëer omnaröen ök nemaan om yak wesak wakaima.

*Yesuuk yokot namp urmerap piik wëen waö ë momëa
(Matiu 17:14-21; Maak 9:14-29)*

³⁷ Ëlpam walën rosiraöökëaan ngemaan omën kësang pan Yesu kan kourak koirä. ³⁸ Pël ëäk omën pöröa tekraakan nampök epël mëä. “Rë yanuulaup, ni nem yokotupön iteempëëk yak kosang wesak kimang yeniak. Pi kopëtapök yaë pötaanök. ³⁹ Urmerapök pi taintaë wak wëen këlël aim wë. Pël ëäk pöpök pi kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el ëäk wieë kepeep yangësem wiaakë yaë. Pël ëën këlangön panë yemengkem wil nemoulmëen yaëën ⁴⁰ nim ruuröak waö ë momëëpënëäk kosang wesak kimang maan pitök waö ëen pangk naën äut.” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël mëä. “O kön wi kosang yewesaut wonörö, aë. Ar lup kosarö. Ar neen kön wi kosang nenewasën yeem kön wiin akun tolëël arring wë arim könömöt weim öm? Nim yokotup nem naë wak wais.” ⁴² Maan yokotup wak yesën urmer pöpök kutpat ë moolaan ngentiak ing elre mor el ëäk wiaan Yesuuk urmerapön ngön kosang mëäk yokotup ompyao mowesak pim pepap kaalak mena. ⁴³ Pël ëën omnarö Anutuu weëre kosang pöten itenak yaan sa.

*Yesu pi kaalak pim wel wiipnaata ngönte ök mëä
(Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)*

Pit Yesuu ëa pöten om kön wieim wëen Yesuuk pim ruuröen yas mëäk epël mëä. ⁴⁴ “Ar ngön epël këëkë kat wieë. Omnaröak Omën Këëp ne ngaaröa

moresi neulëepna akunet temanöm yes.”⁴⁵ Yesuuk pit ngön pöta songönten kön wiipanëak ëlëep mowesa. Pël één pit ngön pöt kat wiak engk ma e één pëel mapënëak ëak kas één sëp wesa.

Kaō sak wëauta ngönte

(Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37)

⁴⁶ Ruurö pit, “Tiarim naëaan talëpök kaō sak wë,” pël mëak pitëmënt ngön nga ela. ⁴⁷ Pël yaëën Yesu pi pitëm kön pöten itenak runga kot namp wak pim naë tau ulmëak ⁴⁸ pitën epël mëëa. “Omën namp nemëën yak runga kot ke epëlëp ompyaō elmëëpna pipop ne elnëëpnaat. Ne elnëëpna pipop nem wes nemëaup elmëëpnaat. Arim tekraakan namp, ‘Ne irëak wë,’ pël apna pipop pi isak öpnaap.”

Omën namp arim yaaüt utpet newasën ëëpna pipop arim karip

(Maak 9:38-40)

⁴⁹ Pël maan Sonök epël mëëa. “Kaöap, ten itaangkën omën namp nim yapintak urmerarö waō ë yamëën itenaut. Pël ëaupök omën pöp tiarim ënëm naën yaë. Pël één tenök pël ëëpanëak kan mowariaut.” ⁵⁰ Pël maan Yesuuk piin epël mëëa. “Ar kan mowariingan. Omën namp arim yaat komun naurön ëëpna pipop arim karip.”

Sameria omnarök Yesu ka nemangkën ëa

⁵¹ Yesu pi Anutuuk pi koirak kutömweri sëpna pöt temanöm yesën kosang weseëak Yerusalem kakë sëpënëak mëëa. ⁵² Pël ëak omën narö wes mëën wet rëak së Sameria yangerak ka naöök së orök Yesuun kaare omnant kopëta wasëpënëak mëëa. ⁵³ Pël maan omën pörö pit Yesu Yerusalem kakë sëpnaat ëwat wë yak pi sant nemowasën ëa. ⁵⁴ Pël één Yesu ruuar Sonre Sems piarip pöten itenak epël mëëa. “Aköp, netip maan kutömweriaan esuwas irë pit kotöpën ma?” ⁵⁵ Maan kaip ti nga mëëa. ⁵⁶ Pël ëak pit kak nerekë sa.

Yesuu ënëm ëëpenaata ngönte

(Matiu 8:19-22)

⁵⁷ Yesën kan kourak omën nampök epël mëëa. “Nim yasumëëtë ne ënëm elniimaap.” ⁵⁸ Maan Yesuuk epël mëëa. “Kent tokörö pit pitëm ka yauraut wia. Ën intörö pitta pitëm ka ëpöt wia. Pël ëaap Omën Këëp nem ka uröma kaat won.” ⁵⁹ Pël mëak Yesuuk omën nampön epël mëëa. “Ni nem ënëm ë.” Pël maan kangiir epël mëëa. “Aköp, ni yok pangk kat newiin wet rëak së nem pepap yang kel weerum.” ⁶⁰ Maan Yesuuk epël mëëa. “Sëp was. Omën nem ngönte ngaarëk naön yaaö pörök yok pangk wel pitëm karurö yang kel weerëpnaat. Ën ni pöt së Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök ma.” ⁶¹ Pël maan omën munt nampök epël mëëa. “Aköp, ne nim ënëm elniimaaten kent yaë. Pël ëaap ni kat wiin wet rëak kak së nem karurö mor menak waisum.” ⁶² Maan Yesuuk epël mëëa. “Omën namp pi Anutuuk yaatak wë wëwë ngaanten yaköm ëëpna pöpök Anutu pim wa ngaöök mëak wëaö pöta yaat yok pangk namëmpan.”

10

Yesuuk omën 70 ëak ngönën yaatak wes mëa

¹ Ënëmëak Aköp pi omën munt 70 ëak kom ë ulmëak pim ënëm sëpnaal ka kotre kaō poutë naar kak nerekëën naar kak nerekëën pël pël ëak wet rëak wes mëën sa. ² Wes mëëpënëak yeem epël mëëa. “Ya lupöök kaömp kë kësang pan köp sak wë. Pël ëaap ya omnaar kopët. Pötaanök ar yesem pöt ya Pepapön kimang man. Pël één puuk ya omën munt narö koirak wes mëën

këet wa rongan eëpnaa. ³ Seë. Yesem epël kön wieë. Pol sêpsêp ruurö kent toköröa öngpök wê pöl nook ar omnaröa öngpök wes nimëen sê öneën yeë. ⁴ Pötaanök monere kërre ing kôrre pöt wak senganok. It wompwomp eënganëen kan kourak yesem omnarö koirak ngönaak manganok. ⁵ Ar ka nentak sê ilanê piptak wet réak epël man. ‘Anutuuk öngre omp ka eptakörö mayaap elniip.’ ⁶ Pël eën ka pötak omên mayaap namp wêa pöt arim mayaap ök mëëa pöt pim naë orööpnaat. Won eën pöt arim mayaap pöt arimté ngêsêl kaip tiak waisêpnaat. ⁷ Ya omnarö pit pitêm ya yamêngkauta kangiiir omnant yok pangk yeö. Pötaanök ar ya omnarö arim ka öne pötak pëen wëen kaömpre iire pöt pit ningkên pöt yok pangk nën. Pël êak ar ka paspas eënganok. ⁸ Kak nerek sê oröön sant nivesak kaömp ningkên pöt nën. ⁹ Pël êak kak pôrekê yauman omnarö ompyaö mowesak, ‘Anutuuk wa ngaöök nimëépênêak yaë,’ pël man. ¹⁰ Ên ar kak nerek sê oröön pit sant naalniin eën pöt ar ka tomök sê tauëë epël man. ¹¹ ‘Ar kön wiak “Ten utpet yeë,” pël wasênêëk yak arim ka epöökään yangre ulöl tenim ingötê el menaut kaalak kërê arimtéen yanuulak. Pötaanök ar kèkê kön wieë. Anutuuk wa ngaöök nimëépnaaten kaao yeë.’ ¹² Ne nimaan kat wieë. Ngaanëer Sotom kakörö pit utpet êeima. Pötaan akun kaöaöök Anutuuk Sotom kakaanörö pitêm utpetatê kangut mampnaat. Ên ka ke pilôtê pôrö utpet pan eën Sotom omnaröa kangut kaö wesak mampnaat.”

*Yesuuk ka nantê omên lup kaip natiin éauröaan yaköm ngön mëëa
(Matiu 11:20-24)*

¹³ “Yakömpe, Korasin omnaröen. Yakömpe, Pesaita omnaröen. Nem retêng weëre kosangöt arim naë elnia pöl Taiiare Saiton omnaröen elmëanëen pit ngaanëer pitêm lupöt kaip tiak ulpëenre poë koröp sinöt êak ka kosöt kolak pitêm koröpöök wa mëan tapön. ¹⁴ Pötaanök wê ênemak akun kaöaöök Anutuuk Taiiare Saiton omnarö pitêm utpetatê kangut mampnaat. Ên ar pöt utpet pan eën pitêm kangut kaö wesak nimpnaat. ¹⁵ Ên Kapaneam omnarö, ar kutömweriil isên ma? Won, ar es parêaöök ngemanëët.” ¹⁶ Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Arim ngönöt kat wiipna piporö nem ngönte kat wiipnaat. Ar kasêng nimampna piporö ne kasêng nemampnaat. Ne kasêng nemampna piporö wes nemëaupta kasêng mampnaat.”

Ya omên 70 pôrö kaalak waisa

¹⁷ Omên 70 pôrö ya nga im olêak kaalak êrêpsawiaring sê oröak Yesuun epël mëëa. “Aköp, ten nim yapintak urmerarö waö elmëen tenim ngönöt kat yawi.” ¹⁸ Maan epël mëëa. “Ne itaangkên Seten pim weëre kosang won sêen pi kent tangaarötê yaë pöl kutömweriaan wais yengenti. Pötaanök ar peene urmerarö waö yaalmê. ¹⁹ Kat wieë. Ne yok weëre kosang ninaut. Pötaanök ar kamalre kórngap pôrö ing mësaan köore toköp Seten pim weëre kosang pötak ar il naniwaspan ma kèere nga nentak utpet naniwaspan. ²⁰ Ar pöt, urmerarö arim ngönöt kat wia pötaan êrêpsawi eëngan. Won, ar Anutuuk arim yapinöt kutömweri wa yawi pötaanökêër êrêpsawi êë.”

*Yesu pi êrêpsawi êak pim Pepapön yaya mëëa
(Matiu 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Akun pötak Ngëëngk Pulöök Yesu kaamök elmëen êrêpêrêp kêsang êak Pepapön epël mëëa. “O Pep, ni kutömre yang poutê Pepap. Niin yowe yeniak. Ni omên êwatoröaan nim ngönönte êlêëp yaalmêaup. Ên kön nawiin yaauröaan pet yaalmêaup. Mak, Pep nim kentöök pël yaaup.” ²² Pël mëak omên pouröen epël mëëa. “Pepak omnant pout ne nenaat. Pötaanök omnarö ne Anutuuk

Ruupë songönten köpël wë, Pepakëër ewat wë. Ën Pepenta tapël wia. Omnarö piin köpël wë, Ruupökëër ewat wë. Pötaanök Ruupök omën nampön Pepapë songönten ök maan yok pangk ewat sëpnaat."

²³ Pël mëak Yesu pi kaip tiak ruurö pitëmtën epël mëä. "Omën it ngolöpöt arim ityaangk epötön ërëpërëp ëënëët. ²⁴ Ne ök niamaan. Ngaan tektek ngön yaaöre yang omp akörö kësang pit omën epötön itaampënëak ëak itnaangkën ëautak ar peene ityaangk. Kat wiipënëak ëak kat nawiin ëautak peene kat yawi."

Sameria omën nampök pim kööre toköp ngarangk elmëä

²⁵ Omën ngön kosangöt ewat nampök Yesuun morök elmëepënëak epël mëä. "Rë yanuulaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?" ²⁶ Maan Yesuuk kangiiir epël mëä. "Ngön kosangöt pepeweri tolëël wiaan sangk kel yaaup?" ²⁷ Pël maan omën pöpök epël mëä. "Anutu pi nim Aköp. Ni piin lup sant elmëak nim lupmerre könre weëre kosangre kön yawiaare pipot pout pimëën pëël elmëak nimtëën lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm pël wiaap." ²⁸ Maan Yesuuk epël ök mëä. "Yok pangk yaan. Pël ëëmë pötak wëwë kosangta yaö sumëët."

²⁹ Pël maan omën pöp pi pimtën wak isëpënëak Yesuun epël mëä. "Ën nem karip talëp?" ³⁰ Maan Yesuuk watepang ngön nent epël ök mëä. "Yuta omën namp Yerusalem kakaan Yeriko kakë sëpënëak yesën këkain yaaö naröak kamtaöök koirak mën olëak pim ulpëenre omnant wak sëën wel wiipënak eim wieëa. ³¹ Pël ëën kët pötak kiri ar yaaö namp kan tapöök së itaangkën wiaan keker elmëak sa. ³² Pël ëën Liwai ngönën omën kiri ar yaaö kaata inëën namp kan tapöök së oröak itenak keker elmëak sa. ³³ Pël ëën Sameria omën namp Yuta omnaröa kööre toköröa naëaanëp pi kan tapöök së oröak omën pöpön itenak yaköm pan ëa. ³⁴ Pël ëën naë së mën ilautë kolapötre wain iit wa momëa. Pël ëak kör mokoëak wa pim pol tongkiipë rangk ulmëak mësak së su ka nentak moulmëak ngarangk yeem ka ura. ³⁵ Pël ëak wangam kanök sëpënëak sum 2 kina pöt su ka pöta pepap menak epël mëä. 'Ni omën epop ompyaö wesak ngarangk ëëm. Nim sum nant pimëën won wesan ëën pöt nem kaalak waisumaatak kangit nimpaat.' "

³⁶ Yesuuk watepang ngön pöt më pet irak ngön kosangöt ewat pöpön epël mëä. "Omën naar namp pöröakaan talëpökëër omën këkainöröak mëna pöpë karip yaë?" ³⁷ Pël maan omën pöpök mëä. "Mënaup sant mowesa pöp." Maan Yesuuk kangiiir epël mëä. Niinta së tapël ëëm."

Mataare Maria piarpim ngönte

³⁸ Yesure pim ruurö pit së kak nerek oröön öng nampë yapinte Mata puuk Yesu pim kaatak koirak së ulmëak sant mowesa. ³⁹ Pël ëën Mataë nang namp wëa yapinte Maria pöpök Yesuu naë së pim ingrak wel aisëak wë ngönën yaan kat wia. ⁴⁰ Pël ëën Mata pimënt kaömp kësang ar yeem pangk naën ëën kön selap ëak Yesuu naë së epël mëä. "Aköp, nem nangap pi ne wil neulëak sëën nemënt kaömp ar yeë. Pöten ni kön wiin yok pangk yaë ma? Ni maan ne kaamök elnëëp." ⁴¹ Pël maan Yesuuk piin epël mëä. "Mata, Mata, ni kaömp kësang ar ëëmëëtaan kön selap ëak ya ngës yaën. ⁴² Pël ëaap ar omën kopët nent ëënë pöt pangk. Maria pi omën kopët ompyaö tapët yaë. Pötaanök sëp waspanok mangan."

11

Kimang yamëëauta ngönte
(Matiu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Akun nentak Yesu pi nal sē Anutuun ök maima. Pël ëak pet irën ruurōakaan nampök epël mëëa. “Aköp, Son pi pim ruurōen Anutuun ök mapênëak rē mouleima pöl nuuk ten nent rē nuul.” ² Maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ar Anutuun ök manëak pöt epël man:

‘Pep, nim yapinte ngëëngk wiaap.
Ni wais wa ngaöök nimë.

³ Kët poutë tenim kaömpöt nimp.

⁴ Tenim saunatë kangut kërë nuula.

Tenök omnarōa saun tenimëen yaalni pötë kangut tapël kërë yemoolak pōtaanök.

Moröktak nuulëënganok,”

⁵ Pël mëak Yesuuk kaalak yal menak pim ruurōen epël mëëa. “Arim naëaan nampök rōök ulöpōök sē pim karip ka uraan it mollak epël mapnaat. ‘Ngöntöp, ni kaömp nemesiar nemes ëak nan. ⁶ Nem kar namp kan im wais nem naë orōön kaömp mempaat won.’ ⁷ Pël maan ka pepap pi wal ëak epël mapnaat. ‘Ni tol ëen ka uraan it yeneilën? Kaan ka wariaan rungaarōeta ka uraap. Yok pangk kaömp naningan sa.’” ⁸ Pël mëak Yesuuk yal menak epël mëëa. “Ka pepap tol ëëpën? Ne niamaan kat wieë. Pi ‘Nem ngöntöpök ya,’ pël wesak nemampan. Om pim ke urak mapna pōtaan omnant pim mapna pöt mampnaat. ⁹ Pōta nokoliit niamaan. Kimang maim olëak omën këët önëët. Ngaöl ëeim sē këët koirënëët. Kanwer kōrangkōrang maimën tē niwiipnaat. ¹⁰ Anutuun kimang yamëëaurōak omnant yeö. Ngaöl yaaurō Anutuu naëaan këët yokoir. Kanweri kōrangkōrang yamëëaurōaan Anutuuk tē yemowi. ¹¹ Arim naëaan namp pim ruupök animauten maan kamal utpet namp wa mampën ma? ¹² Ma kokor ngeepön maan kōrngap namp wa mampën ma? Won. ¹³ Ar omën utpetarōak arim rungaarō omën ompyaut men yeë pöl arim Pep kutömweri wëaup puuk il niwesak Ngëëngk Pulōön piin kimang maan nimpnaat.”

Omën narōak, “Pielsepul pöpök Yesu kaamök ëën ya yamëngk,” pël mëëa (Matiu 12:22-30; Maak 3:20-27)

¹⁴ Yesuuk omën merapök elmëen ngön naën wëaö namp waö ë momëen orōak sëen ngön yaap yaan omnarō itenak yaan sa. ¹⁵ Pël yaëen narōak epël mëëa. “Pi urmerarōa kaöap Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarō waö ë yemomë,” pël mëëa. ¹⁶ Pël yaëen narōak Anutu piiring wë ma won pōten itaampênëak kutöm retëng nent ëëpën mëak morök elmëa. ¹⁷ Pël yaëen pi pitëm lupötë itenak mëëa. “Yang nerakë omnarō pitëm naë nga orōön nga elak kom ëak wëën weëre kosangring naön ëëpnaat. Ën ka naöök wëaurō pit tapël kom elmëen repak sëen ka kosaö wiaapnaat. ¹⁸ Pōta ök Setenë omnarō pit kom ëak pitëmënt nga elëpna pöt tol ëak pim yaat kosang sëpën? Ar neen, ‘Pielsepulök kaamök elmëen urmerarō waö ë yamë,’ pël yak. Arim ngön pöt yaap ëanëen nemorō waö ë mëan tapön. ¹⁹ ‘Pielsepul puuk kaamök elmëen urmerarō waö ë yamë,’ pël aim. Pōtaanök arim ngön pipët yaap yeëanëen arim ruurō pitta Pielsepul kaamök elmëen urmerarō waö ë mëan tapön. Pōtaanök arim ruurō pitëmtok arim ngön pöt kaar ëan pöt tekeri yewas. ²⁰ Ne Anutu weëre kosangōök urmerarō waö yeë. Pōtaanök Anutuu wa ngaöök yanimë pöt arim naë yaarō. ²¹ Omën nga namp, Seten, pim raëëp wak tupre ka pimtak ngarangk ëak öpna pöt pim omnant muumōngk wiaapnaat. ²² Pël ëaap omën nga munt namp weëre kosangringëp nook wais il mowesak raare inre tang pim kosang wesak weëa pöt wa ëp ëak pim omnant pout kom ëak omën muntarō mempaat. ²³ Namp ne sant naalnëen yaë pipop kööre tok

yaalnë. Namp neering pol sêpsëpörö wa top naën yaë pipop pi sêpsëpörö rep yamë.”

Urmerap kaalak waisëpna pöta ngönte

(Matiu 12:43-45)

²⁴ Pël mëak Yesuuk pitën watepang ngön nent epël ök mëä. “Urmer namp omën nampökaan oröak sê kosangöök wë urre koromön ap wesak epël kön wia. ‘Nem ka ngaan wakaim olëak waisautakë kaalak sumaan.’ ²⁵ Pël kön wiak sê itaangkën ka tapët koore katëp ëak ë rangi ulmëen kos wieëa. ²⁶ Pël ëën pi kaalak sê urmer muntarö 7 ëak koirak waisa. Pörö pim ök won, utpet panëërö koirak wais ka kopët taptak wëa. Pël ëën omën pöp pi ngaan utpet kot nent wakaimaupök ënëm sasa utpet pan sa. Pöta ök namp pim lupmeri ne won kos wiaapna pöt pi ënëmak utpet pan ëëpnaat.”

Ërëpsawiarang wëauta ngönte

²⁷ Yesu pi pël yemaan öng nampök omnaröa tekrakaan ngön ëak epël mëä. “Niwilak kapa nina pöpön kön wiin ërëpsawi yaë.” ²⁸ Maan Yesuuk epël mëä. “Pipët yaap yaan. Nook pöt, Anutuu ngönte kat wiak wak wë piporöen kön wiin ërëpsawiarang yaë.”

Omën narök Yesu ya retëng nant mëmpënëak mëä

(Matiu 12:38-42; Maak 8:12)

²⁹ Omën kësang pan pim naë sê wa top yaëën pi pitën epël mëä. “Omën peene akun eptak wë eporö utpetarö. Ar ya retëngöt yamëngka pöten ke urak yenëak. Pötaanök ne ya retëng nent naëngan, ngaan Sona pim elmëa pöta ököt pëen pet elniin itaampunëët. ³⁰ Sona pim naë omën oröa pipët Niniwa kak wëauröaan Anutuuk pitën retëng pipët pet elmëa. Pipta ököt Omën Këep nem elnëëpna pipët akun eptak wë eporö arën retëng pet elniimaat. ³¹ Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak öng ak namp yang we naöökël wakaimaup pi wal ëak arim kön wi kosang newasën yeë pöt war wasëpnaat. Pöt öng pöp yang kaö pantakaan Solomonë naë wais pim ëwat kësangöt kat wiipënëak waisaup pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Solomon il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë. ³² Ënëmak Anutuu omën kom elniipna akunetak Niniwa kakaanörö pit wal ëak peene wë eporö arim utpetat tekeri wasëpnaat. Pöt Niniwa omnarö pit Sonaak ngönën ök maan kat wiak lup kaip tiaurö pötaanök. Pël ëaap omën peene wë epop nook Sona il yemowasetak ar nem ngönöt kat nawiin yeë.”

Tiarim lupötë ëwa wiaap

(Matiu 5:15; 6:22-23)

³³ “Ar esuwes mangiak karök wiire kapita öngpök më pël naëngan. Njaarëk wesirën ëwa ëaan omën kakaati waisëpnaarö ëwa pöön itaampnaat. ³⁴ It pipöörar arim koröpöökë rampewes. Arim itöök omnant itenak kön ompyaut yawiin pöt arim lupötë rampewesi yaë pöl ëwa ompyaö ëaapnaat. Ën arim itöök omnant itenak kön utpetat yawiin pöt arim lupötë koö olëaapnaat. ³⁵ Pötaanök arim lupötë ëwa wia pipët koö olapanëen ngarangk këëkë ëën. ³⁶ Pël ëën arim lupötë kout won, ëwaat pëen wiaan pötak esuwesi yaë pöl ëwa elniaan önëët.”

Yesuuk Parisi omnaröere ngön kosangötë ngarangkörö pitëm utpet yaaut war wesa

(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 20:45-47)

³⁷ Yesu pi ngön pöt më pet irak wëen Parisi ngönën omën nampök kaömp nëmpënëak yas maan pim kaatak sê ilëak wel aisëa. ³⁸ Pël ëën omën pöp

itaangkën Yesu Yuta omnaröa yaaul kaömp akunetak i nairën ëa pöten kön wiin pangk naën ëa. ³⁹ Pël yaëen Yesuuk itenak epël ök mëëa. “Ar Parisi omnarö kelönre söwarre pöt kasngaëël pëën i yairem öngpök i nairën ëën kewil wia pöl ar koröpöök ompyaö wasën arim lupötë pöt kainre utpet yaat peö ëak wë. ⁴⁰ Kaökaurö aë. Anutu omnantë koröpöt ket ëaup pi lupötta ket naën ëa ma? Ar pöt, arim koröp pëën kölam wasënëak kent yeëetak Anutu pöt, tiarim lupötta kölam sëpenëak kent yaë. ⁴¹ Ar arim lupötëaan kësangën yaat mëmpunë pötak arim lupötë kout won sëpnaat.

⁴² “O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ëwamre kaëkoöre këenre pöt wa top ëak moresiar wesak nokoliil nent Anutuun yaö yaalmë. Ar omën pas pöt yeemak nokoliil omën ompyaut ëëre Anutuun lup sant elmë pöt naën yeë. Poutepar ëënë pötaar ompyaö. ⁴³ O Parisi omnarö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën tupötë kakaati së omnaröa itëkëël wel aisanëëten kent yaaurö. Pël ëak omnarö wa ronganöök koirak ërëpsawi ngön niapnaaten kent yaaurö. ⁴⁴ O yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar omnarö yangaöökë öngpök weera pöta ök. Pël ëaan omnarö utpet wia pöten köpëlëk roro sak waisak yaë.”

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt maan ngön kosangötë ngarangk nampök epël mëëa. “Rë yanuulaup, nim ngön pipët tenta yaniö.” ⁴⁶ Maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “O ngön kosangötë ngarangkörö, yakömpe. Arta arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngön kosang nant pit ngar öpënëak arim könöökkan mangkën pit ngar öpënëak këlangön kat yawiin arimënt kaamök naën yeë. ⁴⁷ Yakömpe. Arim ëaröak tektek ngön yaaurö mënaut. Pël ëën arök pitëm yangaö wa ngolöp wesak ë yemorangi. ⁴⁸ Pël yeem arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pitök tektek ngön yaaurö mëngkën wel wia. Ën arök yangaö ë yemorangi. ⁴⁹ Pötaanök Anutu ëwatëpök epël ëaut. ‘Ne tektek ngön yaauröere nem ngön yaaö omnarö pitëm naë wes mëën narö këlangön kat mowiire narö mëmpö pël ëëpnaat.’ ⁵⁰ Ar arim ëaröa eima pötön kön wiin ompyaut yaë. Pötaanök omën ngaan tektek ngön yaaurö mëmpö waiseima pöröa saunatë könömët akun eptak wë eporö ar öneët. ⁵¹ Ngaanëër arim ë nampök ngës rëak Apel mënak mëmpö mëmpö ë wais Sekaraia pi kiri ar yaaö kaata kakaati mënaut. Pötaanök ne niamaan kat wieë. Mëneima pöta könöm pöt peene ar akun eptak wë eporöa naë pet irëpnaat. ⁵² O ngön kosangötë ngangkörö, yakömpe. Arim naë könöm nant orööpnaat. Ar ngönën kat yawiauröa kanö il yemowariaurö. Arimëntta kan pöök nasën wë omnarö sëpanëak kan yemowariaurö.”

⁵³ Ngön pöt mëak yesën ngön kosangötë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö ngës rëak pim ököök ë yesem morök elmë sa. ⁵⁴ Pël yeem pim këmtakaan ngön nent kat wiin korar aan pöt pötak utöpënëak ngarangk këëkë pan ëa.

12

Kaarötön ngarangk ëëpenaata ngönte (Matiu 10:26-27)

¹ Omën selap pan Yesuu naë wa top ëak teptep ëak naröa ingötë rangk naröaat mësäak wëa. Pël ëën Yesuuk pim ruuröen wet rëak epël mëëa. “Parisi omnarö pit kaar yaaurö. Yis kaömp peret ket yaaö pöt korupaë kas möautë öngpök ëfëëp repak yes pöl pitëm kaar yaaö pöt repak yes. Pötaanök arim naë repak waispanëën ngarangk këëkë ëën. ² Omën ngep ëën wia pipot wiakaim wi naöpanëët. Ënëmak wëlël ëën omnarö itaampnaat. Ën ëlëëp wia pipot wi naöpanëët. Pipot tekeri sëpnaat. ³ Pötaanök arim koutak ngön yak pipot

omnarö pit ëwaatak kat wiipnaat. Ën arim kaata kakaati ngön laöök yak pipot ënemak omnaröa tekarak wë kaö wesak orööpnaat.”

*Omën kopët nampönökëer kas elmëëpa
(Matiu 10:28-31)*

⁴ “Ngöntörö, ne niamaan. Ar koröpö pëen nimëmpnaaröen kas ëengan. Pit pël ëak rangkël munt nant naalniipan. ⁵ Ën arim kas ëënë pöpön nook ök niamaan. Ar Anutu nimënak ënemak kaalak es parëaöök wa nuulapna pöpönökëer kas ëen. ⁶ Omnarö tiar int sêpër mor nas pörö 2 toea pötak sum ëëpenaatak Anutu pi int kot ke pëlöröenta kat nokolön yaaup. ⁷ Ën omnarö ar pöt, arim kepön epötönta ewat wëaup. Pötaanök ar kas ëengan. Anutuuk kön wiin arök int koturöa sum pöt il mowasën arën kat nokolön yaaup.”

*Yesuu yapinte apenaata ngönte
(Matiu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ “Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnaröa ëöetak, ‘Ne Yesuu ënem yeë, pël apna pöp Omën Këep nookta kangir Anutuuk enselöröa ëöetak, ‘Pi nemop,’ pël amaak. ⁹ Ën namp pi omnaröa ëöetak neen yak newasëpna pöp nookta Anutuuk enselöröa ëöetak piin yak mowasömaap. ¹⁰ Namp pi Omën Këep neen utpet wesak apna pöp pim saun pöta kangit Anutuuk kërë moolapnaat. Ën namp pi Ngëengk Pulöön utpet wesak tapël mapna pöp pim sauneta kangit ent é nemoolapan. ¹¹ Ën omnaröak ngönën ngarangköröere yang ngarangköröa naë mës nuwak sê ngön yaatak niulëëpënek yaëen pöt ngön nokoliit tolël menet ëak kön selap ëenganok. ¹² Akun pötak ngön anë pöt Ngëengk Pulöök tekeri wes nimpnaat.”

Mon omën kaökaupë ngönte

¹³ Omnarö pitëm tekraakan nampök Yesuun epël mëëa. “Rë yanuulaup, nem nanëp pi tenpim pepapë mor kolöt pimënt wak wë. Pötaan ni ök ma. Pël ëen nent kom ëak ne nampnaan.” ¹⁴ Maan Yesuuk epël mëëa. “Talëpök ne arim ngön é pet irööre omnant kom é pël ëëmëak yaö neea? Pël naëngan.” ¹⁵ Pël mëak yal menak pitën epël mëëa. “Ar ngarangk ëen. Ar omnantëen kentre kaur ëenganok. Omnarö pitëm omën kësang wa pipotök wëwëet koir nemangkën yaaut.” ¹⁶ Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Omp ak namp pim yaak kaömp kësang pan oröa. ¹⁷ Pël ëen pi epël kön wia. ‘Ne kaömp kaat wonöp. Oröptak kaömp epot wa wiim? ¹⁸ Ne epël ëëm. Kaömp kaat töölak kaö wes ök rëak nem kaömpre omnant pout wa wiimaan. ¹⁹ Pël ëak epël kön wiimaat. Peene akun eptak nem kaömpre omnant kësang pan wia. Pötaanök akun wali wak wë nê pël ëeimeë ërëpsawaring kë seim ömaat.’ ²⁰ Pël maan Anutuuk epël mëëa. ‘Kaökaup, ni rök eptakëer wel wiimëëp. Talëpök kopëta wes wian pöt öpën?’ ” Pël mëak Yesuuk ngön kaut epël mëëa. ²¹ “Omën narö Anutuu naëaan ulöpre moup pöt pitëm lupötë won wiaan yangaakë omnant ulöpre moupring öpna pörö omën pöpë ök sëpnaat.”

*Koröpöökë omnantëen kön selap naën ëëpa
(Matiu 6:25-34)*

²² Pël mëak Yesuuk pim ruuröen epël mëëa. “Pötaanök ne niamaan. Ar arim wëwëëtaan kön selap ëak epël anganok. ‘Tiar kaömp tarëkaan öpen?’ Ën koröpönta kön selap ëak epël angan. ‘Oröpötök kör koëpen?’ ²³ Kaömp pöt këët won, wëwëetakëer këët. Ën ulpëenre poë koröp pöt këët won, koröpöökëer këö. ²⁴ Ar intöröen kön wieë. Pit kaömpöt ngëntööre wa peram wi pël naën yaauröak Anutuuk kaömp koir mangkën neim wë. Omnarö

arök intörö il yewas. Pötaanök pi ngarangk elniipnaat. ²⁵ Ma arim naëaan nampök weëre kosang wia pöt yok pangk pimtë wëwëeten kön selap ëak kot nent wali wasëpën sa ma? Won. ²⁶ Arök kot ke pëlöt naënörök tol ëënak omën muntatëën kön selap yeë? ²⁷ Ar polpol puutön kön wieë. Pit pitëm ulpëenre poë koröpötëën waur naën yaë. Pël yaëëtak ne niamaan. Omp ak Solomon pi omnant kësang wieëaupök ë rangiak wakaima. Pël ëaap pim ë rangiatök polpol pu pötëët il nemowasën. ²⁸ Këra pu ompyaut ya lupöök peene yaarö, ëlpamök tiak es marën won sëpnaat pël yewas pipotta Anutuuk maan ompyaut yaarö. Kön wi kosang panë newasënörö ar pöt, Anutuuk koröpöökë kaamököt nin yaë. ²⁹ Pötaanök ar iire kaömp nënë pötön kön selap ëëngan. ³⁰ Yangerak köpël omnarö pit omën pipotëën kön kësang wia. Pël ëaap arim Pepap ar wëwë koirëneën iire kaömp nënë pötën kön wia. Pötaanök omën pötëën kön selap ëëngan. ³¹ Ar pöt, Anutuuk wa ngaöök nimëëpnaataan weë ngentiin. Pël ëën puuk omën pipotta koir nimpnaat.”

*Kutömweri omën ompyaut wa top ëëpenaata ngönte
(Matiu 6:19-21)*

³² “Sëpsëp rongan kot epët ar kas ëëngan. Pep pi ar wa ngaöök nimëëpënëak kön wiin pangk yaë. ³³ Arim omnant pout sum ëak mon kangir önë pöt wonörö mënëë. Pël ëak ar mon weë panëët wak wëën utpet nasëpanëët. Titi tëere kain wë pël naëpanëët. Mon pöt arimëën kutömweri wiaapnaat pötaanök. ³⁴ Arim omën ompyaut wia pörökël könötta wiaapnaat.”

Lup itit öpenaata ngönte

³⁵ “Ar poë koröp mënt wes urak es rangiak kopëta weseë. ³⁶ Ar pël ëak inëën omën narö pitëm kaöap wa topöökään wais kanwer kórang elmëën të mowiipënëak kor wakaima pöta ök ëëë. ³⁷ Pël ëën inëën ruurö ka naurön wiaan wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. Ne yaap niamaan. Kaöap pi poë koröp mënt wes urak urötë wa moulmëak kaömp nëmpnaataan inëën elmëëpnaat. ³⁸ Ën pi rök lupöök ma ëlpam walëpënëak yaëën pit ka naurön wëën wais itaangkën pöt pit ërëpsawi ëëpnaat. ³⁹ Ar epël kön wieë. Ka pepap pi kainëpë waisëpna akuneten ewat wëanëën pi itit wë ngarangk ëën kainëpë kaat pör menak neilaan ëan tapön. ⁴⁰ Omën Këëp nem waisuma akunetak ar kön nenewiin wëën pipël ëëm sa. Pötaanök ko ëak ön.”

*Inëën ru ompyaupre utpetapë ngönte
(Matiu 24:45-51)*

⁴¹ Yesu pi ngön pöt maan Pitaak epël mëëa. “Aköp, ni watepang ngön pipët tenimëntëën ma ten omën pouröaan yaan?” ⁴² Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ar inëën ru ompyaupë ök sën. Inëën ru namp kön ompyaö wieë ya ompyaö yamëngkën kaöapök pim karurö ngarangk ëëë akunaté kaömp mampënëak moulmëak sa. ⁴³ Ënëmak inëën ruup kaöapë ök mëak sa pöl ëeim wëën kaöap wais itaangkën pöt pi ërëpsawi ëëpnaat. ⁴⁴ Ne yaap niamaan. Kaöap pi pim omnant pout ngarangk ëëpënëak moulmëëpnaat. ⁴⁵ Ën inëën ru pöp pi, ‘Nem kaöap pi teënt newaispan,’ pël weseë inëën koont yokot muntarö tang mö kaömpre i ngaat nak kön irikor ëeim wë ⁴⁶ pim kaöapë waisëpna akuneten kön nawiin öpna pötak kaöap kaalak waisëpna pöt pi yokot pöp möak utpet wesak omën ngön wa yoolëauröa naë moulmëëpnaat.

⁴⁷ “Inëën ru namp pim kaöapë këm ngönten ewat wëak kangk naën kat koko öpna pöp kaöapök pës kaö panë mööpnaat. ⁴⁸ Ën ru namp kaöapë këm ngönten köpël wë omnant pës mööpna salöt ëëpna pöp kaöapök pës kaö namöön ëëpnaat. Pötaanök nem kaalak waisuma pötak ko ëak ön. Namp pi omnant

késang mampnaap keët késang tapël koirèn pangk eëpnaat. Ën namp pi ya kaö tapël menaupök kosang ngentiak ya kaö mëmpna pöp késang tapël koirèn pangk eëpnaat.”

*Yesu pi omnarö kom elniin kööre tok eëpenëak irëaup
(Matiu 10:34-36)*

⁴⁹ “Ne esuwes marèn ulölöt yokot pöta ök ar omnarö kom elniimëak yangerak waisaup. Pötaanök esuwes teëntom wëlëng kotöpnaaten kent yaë. ⁵⁰ Ne këlangön kat wiimëak èautak pël naën wë. Pötaan ya ngësring wë pet irumaaten kent yaalnë. ⁵¹ Arök ne yangerakë ngaat won wasumëak waisan wasngan. Ne omnarö kom elniin kööre tok eëneëk waisaup. ⁵² Pötaanök peene ngës rëak ka nentak omèn mor nas önëërö ar kom elniin naar namp ëak nal naar nal pël ëak neneraan kööre tok eëneët. ⁵³ Epël eëneët. Pepapök ruupön kööre tok yeëa. Ruupök pepapön kööre tok yeëa. Èlëpök korömpëen kööre tok yeëa. Korömpök èlëpëen tapël yeëa. Pël yaëen öng lëlamringaarta nampnampön kööre tok eëpnaat.”

*Omèn orööpnaatön èwat sëpenaata ngönte
(Matiu 16:2-3; Maak 8:11-13)*

⁵⁴ Yesuuk pël mëak omèn pouröen epël mëëa. “Ar uröam yewariin itenak, ‘Kopi waisëpënëak yaë,’ pël yaan yok wais yaë. ⁵⁵ Ën yanget ompyaö ëak yesën itenak, ‘Kët mapnaan yaë,’ pël yaan yok kët më yaë. ⁵⁶ Kaar omnarö, ar mopöök uröamre kepilötön itenak èwat yaauröak tol eën akun wë eptak Anutu pim yaauta songönten köpël yeë?”

*Omèn nimëën ngön apnaapring ngönte wotpil wasum
(Matiu 5:25-26)*

⁵⁷ “Tol eënak utpetre ompyaö pötepar kom naën yeë? ⁵⁸ Ni ngön yaatak sumëak yeem pöt wet rëak niiring ngön wieëaupring ë kopëta wasum. Ni pël naën së niiring ngön wieëaupök ë pet yairaupë naë niulëen puuk ë pet irak polisöröa naë niulëen pitök wii kaatak niulëëpan. ⁵⁹ Ne niamaan kat wi. Ni pörek wë teënt naaröngan. Nim karipë kanguf pout pet ir olëakök oröömëëp.”

13

Omnarö lup kaip natiin eëpena pöt kö sëpenaat

¹ Akun pötak omèn naröak Yesuu naë së epël mëëa. “Kalili yangerakaan omèn narö ngaan animaö iit Anutuu kiri eëpënëak yaëen Pailatök maan pim ngaaröak mëngkën wel wia.” ² Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. “Ar epël kön wiingan. ‘Pitëm saunat Kalili omèn muntaröaat il yemowasën yak mëngkën wel wia,’ pël wasnganok. ³ Won, arta lup kaip natiin eëne pöt tapël wel wiinëët. ⁴ Ën ngan Yerusalem kak Siloam ka waliimpel töolak omèn 18 ëak ngep eën wel wia pöröeta pitëm saunat Yerusalem omèn muntaröaat il yemowasënak ëa wasngan. ⁵ Won, arta lup kaip natiin eëne pöt tapël wel wiinëët.”

Këra ulöp nautön yaauta watepang ngönte

⁶ Yesu pi ngön pöt mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Omèn namp pim ya lupöök kem nement ngënten wëa. Pël eën ënëmak ulöpörö tööpënëak së itaangkën won wieëa. ⁷ Pël eën inëen yaupön epël ök mëëa. ‘Krisniki nentepar nent pötë öngpök këra emment töömëak wais itaangkën won yaë. Pi këpök yang kolapöt yen. Pötaanök ni ku ti ola,’ pël mëëa. ⁸ Pël maan inëen ruupök epël mëëa. ‘Pël èenganëp om öp. Pël eën krisniki kopët epëta öngpök

nook songöntak yang inin ëak pol yaat kôm lëëmaat. ⁹ Pël ëen krismaki ootak ütöpna pöt yok pangk. Nautön ëëpna pöt ku tiimëët.’ ”

Yesuuk kë yesa akun ngëëngk nentak öng namp ompyaö wesa

¹⁰ Yesu pi kë yesa akun ngëëngk nentak ngönën tup nentak së omnaröen ngönën ök mëëa. ¹¹ Pël yaëen omnaröa tekarak öng namp urmerap piik wëen yauman sësë eim wëen krismaki 18 ëak won saup wëa. Öng pöp kasngelö pak ëak wë wotpil tau naön yaaup. ¹² Pël ëen Yesuuk öng pöpön ngön mëak epël mëëa. “Öng epop, nook nim yaumante wa yoolak.” ¹³ Pël mëak moresiar pim rangk mowiin tapëtakëer wotpil sak Anutuun yaya mëëa. ¹⁴ Pël yaëen ngönën tup pöta ngarangkep Yesuuk akun ngëëngktak ompyaö yemowasën itenak ya sangën ëen omnaröen epël mëëa. “Kët 6 pipot ya akunat. Pötaanök ar ompyaö niwasëpënëak pöt akun pipotë waisën. Ën akun ngëëngktak pipotëen waisngan.” ¹⁵ Pël maan Yesuuk kanggir epël mëëa. “Kaar omnarö ar, akun ngëëngkötë ar pol purmakaöre tongkiiröa kaatak së kan tē mowiak mësak sëen i na yaë. Ar kön wiin arim animaurö pël yaalmëem ya yamëngk pipët ompyaut pël yewas. ¹⁶ Pël ëaap öng epop pöt tiar Yuta omnaröa kar namp Apramë ëapök Setenök krismaki 18 pötë öngpök wii motëak wakaima. Pötaanök nook akun ngëëngktak wil yemoulmëep pangk naën yaë ma?” ¹⁷ Pël maan pimëen kööre tok yaaurö pit ëö sa. Ën omën ëlörö pöt pim ya ompyaö yamëngka pötëen ërëpërëp ëa.

Këra lëläpre yis pöteparë ngönte

(Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32)

¹⁸ Yesu pi yal menak epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöt tolëëlte? Ne oröp nantë ök ëëm? ¹⁹ Pipët këra lëläp nampë ökö. Omën nampök lëläp pöp pim yaak së ngëntën oröak kaö sak wëen intörö wais morötë ngentiak ka ëp yawi.”

²⁰ Pël mëak munt nent epël mëëa. “Anutuu wa ngaöök yanimë pöten oröptak ök ëëm? ²¹ Pöt yis pöta ökö. Öng nampök yis pöt korupaë kas möautring wa irikor ëen pötak ekek sëpnaat.”

Kan koturakë ngönte

(Matiu 7:13-14, 21-23)

²² Yesu pi Yerusalemë sëpënëak yesem ka kotre kaö poutë ngönën ök maö sa. ²³ Pël yaëen omën nampök pëël mëak epël mëëa. “Aköp, Anutu pi omën kopët nampnamp utpetatakaan öpën sa ma?” Maan Yesuuk pitën epël mëëa. ²⁴ “Ar kan koturak ilëak wëwë kosangta kanöök sënëëtaan wëë panë ngentiin. Ne niaaman. Omën selap pan kan pörak ilapënëak wëë ngentiipnaatak pourö neilapan. ²⁵ Ka pepap pi pim kaat kan wariak öpnaat. Pël ëen ar tomökël wë pomp ëak tauëë körang elmëak epël manëët. ‘Aköp, tenimëen kan tē niwi.’ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö?” ²⁶ Pël niaan ar epël manëët. ‘Ten niiring kaömpre i ngawi naut. Ni tenim kak wais rë nuuleimënte.’ ²⁷ Pël maan puuk epël niapnaat. ‘Ne arën köpël. Ar tarëkaanörö? Utpet omnarö, ar mop newiak kama seë,’ pël niapnaat. ²⁸ Pël ëen ar itaangken Apramre Aisakre Yakopre tektek ngön yaaurö pit Anutuu naë wëen itaampunëët. Ën ar pöt kaaö yaaurö. Pötaanök tomökël wë ingre ya ilak aimëë kë pötöppötöp aim öneët. ²⁹ Pël ëen omën yang we naöökkan naöök, këtëp yengampiaulaanre yeilëaulaan pourö wais Anutuu naë wel aisëëë kaömp neim öpnaat. ³⁰ Kat wieë. Tiar yang omnaröa naëaan kot narö kutömweri së kaö sëpnaat. Ën kanggir kaö narö kot sëpnaat.”

Yesuuk Yerusalem omnaröen yaköm ngön mëä
(Matiu 23:37-39)

³¹ Akun taptak Parisi omën narö së Yesuun epël mëä. “Yang omp ak Erot pi ni nimpënëak ya. Pötaanök ni eprek sëp wesak nal së.” ³² Maan Yesuuk epël mëä. “Ar kaalak së kent tok utpet pöpön epël man. ‘Yesuuk pimtën epël ya. Pi akun eptak omën urmerarö wëaurö waö ë momëak yauman omnarö ompyaö mowesak akun kot nent won sëën pet irëpnaap pël ya,’ pöt man. ³³ Peeneere ëlpamök yesem muntetak Yerusalem kak oröomaap. Pöt tol ëënak? Tektek ngön yaaö namp Yerusalem kak naaröön wiaan namëngkën ëëpnaat.” ³⁴ Pël mëak pimtëën epël mëä. “O Yerusalem omnarö, Yerusalem omnarö, yaköm. Ar tektek ngön yaurö mëmpööre ngönën omën arim ngësë wes nimëaurö kël mö wel wi pël yaurö. Kët ël epotë ne kokor ëlëpë ruurö wereweriarë öngpök wa mëak ngarangk yaalmë pöl ar wa rongan ëak ngarangk elniimëak kent kön wiak pël yaalniin ar kaaö elnëimaaurö. ³⁵ Pötaanök ne sëp niwasën ngarangk won öneët. Ne yaap niamaan kat wieë. Ar it nenengaangkën wakaim akun kaöaök neen kaalak itenak epël neanëët. ‘Aköpök wes nimëën yewais epöpön yaya mepa.’”

14

Yesuuk omën namp kë yesa akun ngëëngk nentak ompyaö mowesa

¹ Kë yesa akun ngëëngk nentak Yesu pi Parisi omën kaö nampë kaatak së kaömp yenën omnarö pit iteneëa. ² Pël yaëën omën koröpö pön mena namp pim naë wëa. ³ Pël ëën Yesuuk itenak ngön kosangötë ngarangköröere Parisi omnaröen epël mëak pëël mëä. “Tiar yok pangk akun ngëëngktak yauman omnarö ompyaö mowasëpen ma won?” ⁴ Pël maan pit om ngön won sak wëën omën pöp morök ompyaö mowesak wes mëën sa. ⁵ Pël ëën pitën epël mëä. “Arim naëaan namp akun ngëëngktak pim rungaap ma pol namp yang öngöpök ilëaan sëp wasëpën ma yok pangk akun ngëëngk taptak öpën?” ⁶ Pël maan pit kangiir mapënaat ap wesak sëp wesa.

Omnarö irëak öpenaat

⁷ Yesuuk omën kaömp nëmpënëak së wëa narö itkëël wel aisapënëak yaëën itenak watpang ngön nent epël mëä. ⁸ “Ni omën nampë këere imëntak yas niaan së pöt itkëël wel aisanganok. Pël ëëmë pöt omën yapinring namp ni il niwasëpna pöp waisën pöt ⁹ omën yas niaa pöpök epël niapnaat. ‘Ni itkëël ur epët omën epop man.’ Pël niaan ëö kaö sak kasngaëël së ömëët. ¹⁰ Ën nampök pim këere imën nentak yas niaan së pöt kasngaëël pan wel aisam. Pël ëën këere imën pepapök wais itenak epël niapnaat. ‘Ngöntöp, ni itkëël wais wel aisa.’ Pël niaan ni omën muntaröa ëöetak itkëël wëën niin kön wiin isëpnaat. ¹¹ Namp pi pimtën kön wiin isëpna pöp Anutuuk wak irapnaat. Ën namp pimtën kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isëpnaat.”

Këere imën nëmpënëak yas mëäuta ngönte

¹² Pël mëak omën yas mëäa pöpön epël mëä. “Ni këere imën numëak nim ngönte kar, sasre nanre nim kak omën mon wieëa piporöen yas manganok. Ni pitën mamë pöt pitök kangiir niin yas niak kangut nimpnaat. ¹³ Pötaanök pël ëënganëp. Ni këere imën ar ëak pöt omën omnant won, ingre mor il téaare it il téa piporöen yas mam. ¹⁴ Omën ke pilörökëer kangut nanimpan. Pötaanök ni ërëpsawi ëëmëët. Om wiaan wë ënëmak omën ompyaüröa weletakaan wal ëëpna akunetak Anutuuk nim kangut nimpnaat.”

*Këere imën kaö ëauta watepang ngönte
(Matiu 22:1-10)*

¹⁵ Yesu pi pël maan kaömp yenaurö pit kat wiak pitëm naëaan nampök epël mëëa. “Omën Anutuuk wa ngaöök mëaan piiring kaömp nëmpna pörö ërëpsawi ëëpnaarö.” ¹⁶ Pël maan Yesuuk ngönaak nent piin epël ök mëëa. “Omën nampök këere imën kaö nent nëmpnëak omën kësang pan yas mëëa. ¹⁷ Pël ëak nëmpna akuntë temanö sëën pim inëën ruup wes mëën së yas mëëauröen epël mëëa. ‘Yok waiseë. Omnant pout yok wa kön ë pet iraut.’ ¹⁸ Pël maan pit pourö omën pasutëël utak om öpënëak nampök epël mëëa. ‘Ne yang nent sum ëaut yak pötak wer yeneön sumaan yeë. Pötaanök nemop newaisngan sa.’ ¹⁹ Pël yemaan nampökta tapël mëëa. ‘Ne pol purmakaö moresiar ya kaamök elnëepënëak waut yak së ya ökre was ë pet ëëmaan yeë. Pötaanök nemop ne newaisngan sa.’ ²⁰ Yemaan nampök epël mëëa. ‘Ne peene tapët öng waup. Pötaan newaisngan sa.’ ²¹ Pël maan inëën ruup së pim kaöapön ök mëëa. Pël ëën kaöap pi kat wiak ya këlangön ëën inëënëpön epël mëëak kaalak wes mëëa. ‘Ni teënt së kaatë omën omnant won ingre mor il tëaare it il tëa piporö pourö koirak nem kaatakë waisum.’ ²² Pël maan inëën ruup pim mëëa pöl ëak së kaöapön epël mëëa. ‘Kaöap, nim aan pöl ëautep omnarö pangk naën ur nant om wiaap.’ ²³ Maan kaöapök kaalak epël mëëa. ‘Ni kan kaö poutë së pël ëak wilëngkë kaatë së öngpök ilëak omën pouröen këkre tö mëëak koirak wais ulmëën nem kaat peö ëëp. ²⁴ Ne niamaan kat wi. Omën wet rëak nem yas mëëa piporö nem kaömp pöt nanëmpan pan.’” Yesu pi watepang ngön pipët yamëem yas maan pim naë sëpnaaten kaaö yaaurö kutömweri piiring kaömp nanën ëëpën pël mëëa.

*Yesuu ënëm ëëpenaata ngönte
(Matiu 10:37-38; 5:13; Maak 9:50)*

²⁵ Omën kësang pan Yesuring sa. Pël ëën pi kaip ti pitën itneë epël mëëa. ²⁶ “Omën namp nem ënëm ëëpënëak pim ëlre pep, öngre ru, sasre nan pimoröen kent ëak neen kaaö elnëëpna pipop ma pimtë koröpöökë wëwëeteta kasëng nemangkën ëëpna pipop nem ruup pël nasëpan. ²⁷ Pötaanök omën namp pi, ‘Ne Yesu pimëën wel wiima pöt pangk ëëmaap,’ pël wesak pim këra yetapër wak ënëm naalnëën ëëpna pipop nem ruup pël nasëpan. ²⁸ Arim naëaan namp pim ka kaö nent ök rapën pël kön wiak pöt wet rëak monet ka pöt pangk ëëpën ma won pöten sangk kelëpnaat. ²⁹ Ën pël naënrek köntak wap wesirak mormor ë yesem luptak së pangk naën ëën sëp mowasën om wiaan pöt omnarök itenak ökre was epël mapnaat. ³⁰ Omën epop pi kaat ök rapënëak ngës rëaupök pet nairën ëa.’ ³¹ Ën yang omp ak namp pi yang omp ak munt nampring nga elëpënëak wet rëak pimëntë nga omnaröa saarëet sangk kelën pimtëët 10,000, ën muntapëët 20,000. Pël ëën pimënt kön wiipnaat. Pi yok pangk muntapring nga elëpën ma won pöten kön wiipnaat. ³² Pël ëak pi kön wiin pangk naën ëën pöt pim kööre toköp kamaarek wëën omën narö wes mëën së ngön ëak nga pöt wiap wasëpnaat. ³³ Pötaanök arim naëaan omën namp pi pim omnant pout kasëng nemangkënëpök nem ru nasëpan.

³⁴ “Tomun pöt omën ompyaut. Pël ëautak pim misëngö won sak wiaan tiar tol ëak kaalak misëng won pënan pangk ëëpën? Pël naëngan. ³⁵ Tomun ke pëltak ya lupöök olaöre purmakaö yaatring irikor ë pël naëngan om moolapenaat. Katëëpringëpök ngön epët kat wiip.” Pöta ök tapël narö yaap Yesu pim ënëm naën ëëpna pöt Anutuuk wa moolapnaat.

15

Sěpsěp kō saupě watepang ngõnte
(*Matiu 18:12-14*)

¹ Akun nentak omèn takis yewaare utpet yaaõ munt narõ Yesuuk ngõnèn òk yemaan kat wiipènèak pim naë sa. ² Pël yaëen Parisi omnarõere ngõn kosangõtë ngarangkörõ pit Yesuun yak kěepõt ngõn mèak epël mèëa. “Omèn epop omèn utpet yaurõ ngõntre kar elmèak kaõmp ngawi yen.”

³ Pël yemaan Yesu pimènt kat wiak watepang ngõn nent epël mèëa. ⁴ “Ar nampë pol sěpsěpörõ 100 èak wèaurõak kopèt namp kō sěpnaat. Pël èen sěpsěpörõa pepap pi 99 pörõ we naõøkèl kaõmp neim wèen pi we naõøkèl kō sa pöpõn ngaõl è sè koirèpnaat. ⁵ Pël èak ya kě sak wa kurõpweri waalak ⁶ kak sè orõak karurõen ngõn èak epël òk mapnaat. ‘Nem sěpsěp epop kō sèen ngaõl è sè koirak yewais. Põtaanõk èrěpsawi èëpa.’ ⁷ Ne òk niamaan kat wieë. Põta òk omèn wotpil 99 pörõ lup kaip tipènèak kòn nawiin yaurõ omèn kutõmweri wèaurõ pitèmèen èrěpsawi kotkot yaë. Èn utpet kopèt epop lup kaip yati põtaan kutõmweri wèaurõ èrěpsawi kaõ yaë.”

Mon kō sauta watepang ngõnte

⁸ “Õng namp pi mon 1 kina wak wèen 10 toea nent kangk ngentiin põt pi kalaõ rangiak kakaati katëp ilak kèekë panë ap wesak koirèpnaat. ⁹ Pël èak pim karurõen epël mapnaat. ‘Nem 10 toea irikor èen ap weseim põt peene yokoir. Põtaanõk èrěpsawi èëpa.’ ¹⁰ Ne òk niamaan kat iweë. Põta òk omèn utpet kopètup lup kaip tiin Anutuu enselörõ èrěpsawi yaë.”

Yokot pim pepap sěp wesak maimerekë saupě watepang ngõnte

¹¹ Yesu pi pël mèak munt nent epël mèëa. “Omèn namp pim yokot naar wèa. ¹² Wè yokot ènëmapõk pepapõn epël mèëa. ‘Nim monere urõm tenpimèen yaõ èan põt kom èak nemèen èaut nan.’ Pël maan pepapõk pim omnant pout kom èak yokotaar mena. ¹³ Pël èen akun kot nent wè yokot ènëmap pi pimot wak yang wali nerekël sa. Põrek sè wè omnantèen kentre kaur èak pim monat pout won wes olèa. ¹⁴ Pël èak omnant pout won wesak wèen ènëmak yang põrek kèen kèsang nempel orõa. Pël èen pi ngõntok panë èen ¹⁵ yang põrek omèn nampë naë sè wèen omèn pöpõk pim polörõa ngarangk moulmèen wakaima. ¹⁶ Pël èak polörõa kaõmp karut mangkèn nak kep èèpèn wesak itaangkèn põtta nemangkèn èa. ¹⁷ Pël èen pi kòn tektek sak epël kòn wia. ‘Nem pepapè inèen ruurõ kaõmp kèsang pan neim wèen ne eprek wè kèenèen wel wiimèak yeë. ¹⁸ Põtaanõk nem pepapè ngèsë kaalak sumaat. Sè orõak epël meamaat. ‘Pep, ne Anuturu niire èak utpet elniaut. ¹⁹ Põtaanõk peene põt nim ru panèep pël neangan. Om nim inèen ru newasèn ömaat.’ ²⁰ Pël wesak wal èak pim pepapè ngèsèl sa. Seim sè kak temanõm yesèn pepap itenak ya utpet èen naë sè kapariak tot na. ²¹ Pël èen ruupõk epël mèëa. ‘Pep, ne Anuturu niire èak utpet elniaut. Põtaanõk peene põt nim ru panèep pël neangan.’ ²² Pël maan pepapõk pim inèen ruurõen epël mèëa. ‘Ar teëntom nem ulpèen wali ompyaup momèak mor èngõ wak wais moresi momèak ing kórtepar wak wais ingesiarè momèak pël èë. ²³ Pël èak purmakaõ ru ompyaõ mèsèpringèp moë. Pël èen ar èak yenem èrěpsawi èèpenaan. ²⁴ Nem ruup wel wia wesapõk kaalak waisa. Irikor èaupõk kaalak orõ yarë.’ Pël mèak pit èrěpsawi èa.

²⁵ “Wèen yokot kaõp pi yaak wakaim olèak kaalak wais kaat temanõm yewasem kat wiin into ngõnre tanre põt yeëa. ²⁶ Pël èen inèen ru nampõn maan sèen, ‘Tol èenak ya?’ pël mèak pèel mèëa. ²⁷ Pël maan puuk epël mèëa. ‘Nim nangap kaalak waisa. Pi irikor èak saupõk kaalak wais orõa. Põtaanõk

arpim pepapök maan purmakaö ru ompyaö mäsëpringëp möak ar ëak yen.’
 28 Pël maan pi kölöp ëak kakaati sëpnaaten kaaö ëa. Pël ëën pepapök wais
 wiap wesak ngön ök mëëa. 29 Pël ëën pi kangiir epël mëëa. ‘Kat wi. Ne
 krismaki selap pan nim naë pas ya mënemeë nim ngön nent wa noolaan ëaut.
 Pël ëën ni pol meme ru namp nem karuröaring ërëpsawi ëëmaan nenangkën
 ëaupök 30 nim ru pipmor pi öng paspas yaauröaan nim omnant pout won
 wes olëak kaalak waisën ni pimëënökëër purmakaö ru ompyaö mäsëpringëp
 yamöön.’ 31 Pël maan pepapök epël mëëa. ‘Yokot epop, ni kët ël epotë tepër
 wëaup. Pötaanök nem omnant epot pout nimot. 32 Ën nim nang epop wel wia
 wesaupök kaalak waisa. Irikor ëaupök kaalak orö yarë. Pötaanök tiar pimëën
 ërëpsawi ëën pangk yaë.’ ”

16

Ngarangk utpetapë watepang ngönte

1 Yesuuk pim ruuröen ngönaak nent epël ök mëëa. “Omën omp ak namp
 pim inëën ru omnant ngarangk yaaö namp wëa. Pël ëën wë akun nentak
 omnarök omp aköpön epël mëëa. ‘Nim omnant ngarangk yaup pi nimot
 köntak pentak yaë,’ pël mëëa. 2 Pël maan kat wiak omnant ngarangk yaaupön
 yas mëak epël mëëa. ‘Ni tol yaëen omnarö nimëën yaan kat yawi? Pöta
 songönte itëmpaan nem omnant nim ngarangk yaën pötë pepewer wak
 wais nan. Ke pilëpök nem omnant ngarangk naëngan.’ 3 Pël maan inëën ru
 omnant ngarangk yaaup pim könöök epël wesa. ‘Nem kaöapök nem omnant
 ngarangk yaauten nga neak wes nemëën tol ëëm? Ne yang kelumaata
 weëre kosang won. Ën sumatön kimang memaataenta ëö yaë. 4 Peenök nem
 ëëmaaten kön yokoir. Pël ëëma pötak nem kaöapök wes nemëën pöt kaamök
 elmëëmaaröa naë sëën sant elnëëpnaat.’ 5 Pël kön wiak omën pim kaöapë naë
 kangut wieëauröen ngön maan pöppöp waisa. Pël ëën wet rëak waisaupön
 pëël mëëa. ‘Nem kaöapë kangut nim naë tolëël wia?’ 6 Maan pi epël mëëa.
 ‘Kolap tram 100,’ pël mëëa. Pël maan ngarangkëpök pep nent menak epël
 mëëa. ‘Nim pep eptak 100 pöt kërëak 50 retëng ë.’ 7 Pël mëak nampön pëël
 mëëa. ‘Nim naë nem kaöapë kangut tolëël wia?’ Pël maan puuk epël mëëa.
 ‘Rais kër 100,’ pël mëëa. Pël maan pep nent menak epël mëëa. ‘Ni eptak
 100 pöt kërëak 80 retëng ë,’ pël mëëa. 8 Pël ëën kaöap pi ngarangk utpet pöpë
 ëwat ëa pöten itanak piin ping wesak mëëa. Pöt tol ëënak? Omën yangerakë
 omnantön kentre kaur yaaurö pit pitëm omnant ngarangk ëëpënëak pitëm
 ëwat pöt omën Anutuu ëwaatak wë pöröa ëwatöt il yewas.

9 “Pötaanök ne niamaan. Ar tapël monere uröm omën pasut omnarö menak
 ngöntre kar rëak önë pötak omën pas pöt pet irën Anutuuk yas niaan wëwë
 kosangta kaatak së önëët. 10 Ën namp pi omën pasut ompyaö wesak ngarangk
 ëëpna pöp omën ompyautta tapël ompyaö wesak ngarangk ëëpnaat. Ën
 namp omën pasut ompyaö wesak ngarangk naën ëëpna pöp omën ompyautta
 tapël ompyaö wesak ngarangk naën ëëpnaat. 11 Ar yangerakë monere uröm
 pasut ompyaö wesak ngarangk naën yaëen talëpök omën kët arök ngarangk
 ëëneën nimpën? 12 Ar omnaröaat yaam ninaut ompyaö wesak ngarangk
 naën yaëen Anutuu yaö niia pöt naningkën ëëpnaat. 13 Inëën ru kopëtapök
 kaö naarë inëën naëpan. Pi nampön kaaö yaalmëem nampön ngöntre kar
 elmëëpnaat. Won ëën pöt, nampë naë rë olëak wë namp kasëng mampnaat.
 Pötaanök arta tapël Anutuu yaatere monere uröma yaat mëngkre mëngk
 namëngkan.”

*Yesuuk Parisi omnaröen pepanöm mëëa
(Matiu 11:12-13; 5:31-32; Maak 10:11-12)*

¹⁴ Yesu pi ngön pöt maan Parisi omnarö pit monere urömen kent yaaurö yak kat wiak ökre was mëëa. ¹⁵ Pël yemaan Yesuuk epël mëëa. “Arimtok arimtën omnaröa itöök ping wesak yaaurö. Pël ëaap Anutuuk arim lupötë ityaangk. Omnaröak ompyaut pël yewas pipot Anutuuk itaangkën kömkëenring yaë.

¹⁶ “Moses pim ngön kosangötre tektek ngönöt im wais Son pim naë oröak pet ira. Ën Sonë naëaan wais peene wë epëtak pöt Anutu pim wa ngaöök nimëak wë pöta ngön ompyaut yaan omën pourö kat wiak pötak ilapënek wë yengenti. ¹⁷ Wë ënëmak kutö mre yang epraar won sêpënëak pöt yok pangk won sêpnaat. Ën ngön kosang pöt nent won nasëpan, pout om wiaapnaat.

¹⁸ “Omp namp pi pim öngöp wes mëak munt namp öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat. Ën namp pi munt nampë öng wes mëaup öpna pöp pi öngre omp wëwëet kom ëak saun koirëpnaat.”

Mon omnampre Lasaras piarpim ngönte

¹⁹ “Mon omën namp wakaima. Pël ëaap pi akun poutë ulpëen retëngretëng ëa ompyaut mëak wë kaömp ompyaut neim wakaima. ²⁰ Pël ëen omën elek yaaö namp wëa yapinte Lasaras. Pöp koröp pouuk ëmpöl pep saup pi mon omnampë kaata kanra naë wëen ²¹ mon omën pöp kaömp yenën lupöt ngentiin wa nêmpënëak kön wieim wëaakë yeëa. Pël yaëen kentöröak wais pim ëmpölöt öngör neim yeëa. ²² Pël ëen wë elek yaaö omën pöp wel wiin enselöröak koirak sê Apramë naë moulmëa. Pël ëen wë mon omën pöpta wel wiin yang kel weera. ²³ Pël ëen pi es parëaöök sê wë këlangön kaö kat yawiem ool itaangkën Apram maimerek wëen Lasaras pim naë wëa. ²⁴ Pël ëen mon omën pöpök Apramön ngön ëak epël mëëa. ‘Pep, ni neen yaköm kön wiak Lasaras wes mëen wais pim mor wotö iitak wariak nem yangapöök wa nemëen kot nent ëp sêp. Ne esuwesi öngpök wë këlangön kaö kat yawi.’ ²⁵ Pël maan Apramök epël mëëa. ‘Nem ruup, ni kön wi. Ni ngaan yangerak wë omën ompyaut ëeim wëen Lasaras pi pöt utpetat pëen eima. Pötaanök peene pöt pi kak eprek wais ya kë sak wëen ni kangiiir këlangön kat yawiin.’ ²⁶ Pël ëaap Anutuuk tiarim tektrak parë naö wiau wia. Pötaanök eprekaanörö pipël yeiraan pirekaanörö epël yaaprën pël naëngan.’ ²⁷ Pël maan mon omnampök epël mëëa. ‘Pep, ne kosang mor sak ök yeniak. Ni Lasaras wes mëen nemoröa naë sêp. ²⁸ Nem nangarö mor nas wë. Pötaanök Lasaras pi sê pitta eprek wais këlangön kat wiipanëen nga map.’ ²⁹ Pël maan Apramök epël mëëa. ‘Won. Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngön pitëm naë wia pipot kat wiip.’ ³⁰ Maan mon omnampök epël mëëa. ‘Apram nem pepap, pöt pangk naëpan. Omën wel wiaö nampök weletakaan wal ëak sê ngön ök mapna pöt pit kat wiak lup kaip tiipnaat.’ ³¹ Pël maan Apramök kaalak epël ök mëëa. ‘Pit Mosesre tektek ngön yaauröa ngönöt wa olapna pöt weletakaanëpök wal ëak sê mapna pöteta wa olapnaat.’ ”

17

*Utpetatök kön wi kosang yewesaut utpet yewas
(Matiu 18:6-7, 21-22; Maak 9:42)*

¹ Yesuuk pim ruuröen ngön nent epël ök mëëa. “Morök ke nentere nent oröön omnarö saun koirëpnaat. Pël ëaap omën morök elmëen omnarö saun koirëpna pöp tol ëëpën? Yaköm. ² Omën ke pilëpök runga kotup morök elmëen

saun koirpanëen ar kël kaõaõ wii ngan ëak omën pöpë mesetak öngö moutak i kaõök moolaan i nak wel wiipna pöt ompyaõ. ³ Ar ngarang këekë ëen. Arim kar namp saun yokoirën pöt nga man. Pël ëen pi lup kaip tiin pöt saun pöta kangit ent ë moolan. ⁴ Pël ëen arim kar namp pi kët kopët nenta öngpök akun 7 ëak utpet elniak akun 7 tapël arim naë wais, 'Ne lup kaip yati,' pël niaan pöt ar pim saun pötë kangut ent ë moolan."

Kön wi kosang yewesauta ngönte

⁵ Yesuu ngön yaaõ omnarö pit Yesuun epël mëak kimang mëëa. "Ni tenim kön wi kosang yewesaut kaõ wes nin." ⁶ Pël maan Yesuuk epël mëëa. "Ar kön wi kosang yewesa kot panë nent wieëan talte këra kaõ epmentën, 'Ni kaamtak i kaõökë öngpök së orö,' pël maan yok pangk kat wiak pël ëëpën."

Inëen yaauta ngönte

⁷ "Arim tekraakan nampë inëen ruupök ya lupöök së yang mëmpën ma polörö ngarang ëëpën pël ëeim olëak yewaisën yok pangk epël mam ma? 'Ni kakaati wais kaõmp numëen,' pël mam ma? ⁸ Pël naëpan. Pi epël mapnaat. 'Ni nem kaõmpöt ar elnëem. Pël ëak poë koröpö mënt wes urak kaõmpre iit wak waisën numaan. Pël ëen ënëmak nimtëët ar ëak numëen.' ⁹ Pi inëen ruup pim ngan rë menaul ëa pötaan yowe mapën ma? Yok pangk pël naëpan. ¹⁰ Pötaanök arim naë tapël ëëpnaat. Anutuu ya ngön niaut ë pet irak pöt epël an. 'Ten inëen ruu katkoko yaauro. Ya ngön niaut pëen yaauro,' pël an."

Yesuu omën kësë ëa moresiar pörö ompyaõ mowesa

¹¹ Yesu Yerusalem kakë sëpënëak Kalili yanger nal, Sameria yanger nal pël ëaan teköök sa. ¹² Pël ëak së kak nerek oröön omën kësë ëa narö moresiar pörö pit kamtaõök së koirak pëlëer tauëë ¹³ ngön ëak epël mëëa. "Yesu, Kaõap, ni tenën yaköm kön wi." ¹⁴ Pël maan pi pitën epël mëëa. "Ar së kiri ar yaauroen arim koröpöt pet elmëen pit ar ompyaõ san pël apnaat." Pël maan yesem koröpöt ompyaõ sa. ¹⁵ Pël ëen pitëkaan kopët namp pi pim koröpöön itaangkën ompyaõ sa. Pël ëen kaalak së ngön ë olëak Anutuun yaya mëëa. ¹⁶ Pël ëak Yesuu ingesiarë së tok oriak ë koset yangaak wesirak wë yowe mëëa. Omën pöp Sameria yangerakaanëp. ¹⁷ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. "Omën moresiar ompyaõ sauröp 9 pörö tarëk wë? ¹⁸ Pit kaip tiak së Anutuun yoöre ërëp mapnaaten kön nawiin. Katkoko ëak sëen Sameria yangerakaan omën maim epop pimënt waisa." ¹⁹ Pël mëak omën pöpön epël mëëa. "Nimtë kön wi kosang yewesautak ompyaõ yesënrek wal ëak së."

Anutuuk wa ngaõök nimëëpnaata ngönte

(Matiu 24:23-28, 37-41)

²⁰ Parisi ngönën omnarök Yesuun, "Anutu taan wa ngaõök nimëëpën?" pël mëak pël mëëa. Maan Yesuuk kangiir epël mëëa. "Anutuu wa ngaõök nimëëpna pöt yoolök pël yaalniin itnaangkan. ²¹ Kat wieë. Anutu pi peene arim tekraak wë wa ngaõök yanimë. Pël yaëen narök, 'Anutuu wa ngaõök yanimë pöt e yaauro,' pël yaan narök, 'O ëngk yaauro,' pël naëpan."

²² Pël mëak ruuroen epël mëëa. "Wë ënëm akun nent temanöm sëen ar këlëre ngön epël anëët. 'Omën Këep yaauroön ten itaampun,' pël anëëtak yok pangk itnaangkan. ²³ Pël yaëen akun pötak narök, 'Eprek yaauroörek iteneë,' pël yeniaan narök, 'Ëngrek yaauroörek iteneë,' pël yeniaan kat wiak pitëm ënëm ëenganok. ²⁴ Kent tangarët kopëter tar elmëen yang poutë ëwa ë pet yair. Pipta ök Omën Këep nem waisuma akunetak pël ëem sa. ²⁵ Pötaanök omën peene wë eporö kasëng nangkën këemre këlangön kësang kat wiimaat. ²⁶ Noaë akunetak omnaröa ëa pöl Omën Këep nem waisuma akunetak tapël

ëëpnaat. ²⁷ Pit iire kaömp në, öngre omp ë, pël ëeim Anutu kasëng menak wëen Noa wangaöök yeilaan i ngaampel oröön omën pourö i nak won sa. ²⁸ Lot pim naëëta tapël éaut. Omnarö iire kaömp në, omnant sumre kap ë, ëmre ya ë, ka ök raö, pël ëeim Anutu kasëng menak wëa. ²⁹ Pël ëen Lot pi Sotom kak sëp wesak yesën akun tapëtak kutömweriaan esutre kël es ngaat kopiitë yepel pël ëen omën pourö won sa. ³⁰ Pöta ök omnarö tapël eim wëen Omën Këëp nem tekeri suma akunetak tapël ëëpën sa.

³¹ “Akun pötak omën ka tomök öpnaapök kakaati së pim omnant öpan. Ën yaak öpnaapta tapël kaalak kakë sëpan. ³² Ar Lot pim öngöp Anutuu ngön wa olëak wel wia pöten kön wieë. ³³ Omën namp pi pim wëwëet keimön ëëpna pöt pim wëwëet kö sëpnaat. Ën namp pim wëwëet këëpöt wasën pöt orö morëëpnaat. ³⁴ Ne niamaan kat wieë. Akun pötak omën naar rö kan ur kopëtetak ka uraan namp yeweem namp sëp wasumaat. ³⁵ Öng naarta kaömp koröp yokoëem wëen namp yeweem namp sëp wasumaat. ³⁶ Ën omp naar ya lupöök wëen namp yeweem namp sëp wasumaat.” ³⁷ Pël maan ruuröak epël mëak pël mëëa. “Tarëk pël ëëpën?” Maan Yesuuk omën piin kön wi kosang newasën yauröa këlangön kat wiipnaataan kön wiak watepang ngön nent epël mëëa. “Omnantë söp kampaöök wer moön tuparö wa top yaë.”

18

Öngöp ngön ë pet yairaupön kimang mëëauta ngönte

¹ Yesuuk pim ruuröen kaaö köpël kimang maim öpënëak watepang ngön nent epël mëëa. ² “Kak nerek ngön ë pet yaira namp wëa. Omën pöp pi Anutüre omën pouröen kas naën yaaup. ³ Kak taprek öng kapir namp wëaup pi kët poutë omën pöpë naë së, ‘Nemëën kööre toköpëen ngön yaatak kaamök elnëem,’ pël më yeëa. ⁴ Pël ëeimën omën pöp pim lupmeri epël kön wia. ‘Ne Anutüre omën pouröen kas naën yaauppe. ⁵ Öng kapir epop ke urak neaim. Pötaanök kaalak wais neaan kaaö kön wiingönëen kaamök elmëëmaat.’ ”

⁶ Yesu pi ngön pöt mëak kaalak epël mëëa. “Ar ngön ë pet yaira utpetapë ngön ök yeniak epëten kön wieë. ⁷ Ën Anutuun tol yewes? Omën pimëen yaö wesaurö kët kanaan rö kanë piin kimang maim wëen kaamök naalmëëpan ma? Ma kat wiak kat nawiin koröp oröak öpën ma? Pël naëpan. ⁸ Ne niamaan. Pi teënt kaamök elmëëpnaap. Omën Këëp nem waisuma akun pötak yangerakë omnaröa naë kön wi kosang yewesaut koirum ma won?”

Parisi omnampre takis yewaö omnampë watepang ngönte

⁹ Omën narö pitëmtok pitëmtën kön wiin wotpilörö pël kön wieë muntaröen wak irëak ya pöröaan Yesuuk watepang ngön nent epël mëëa. ¹⁰ “Omën naar piarip ngönën tup kaöetak së Anutuun ök mapënëak sa. Namp Parisi ngönën omën namp, namp takis yewa namp. ¹¹ Pël ëak Parisi omnampök tauëë pimtën weseë epël mëëa. ‘O Anutu, ne omën naröa ök wonöp. Pötaanök nün yowe yeniak. Pit këkain ëere omën utpet nant ë, öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaurö. Ne pitëm ök wonöp. Pël ëak omën takis yewa epopë ök wonöp. ¹² Pël ëak sant poutë akun nentepar pöteparë kaömp ngës olëak wëaakë yaaup. Pël yeë omnant koirak pöt wa top ëak moresiar wesak nokoliil nent nimeën yaö yaalniaup.’ ¹³ Pël yemaan takis yewa pöp pëlëer tauëë kutömweriil itaampaaten ëö ëen tok oriak epël mëëa. ‘O Anutu, ne saun omnamp. Pötaan yaköm kön newi.’ ¹⁴ Kat wieë. Takis yewaup pi Anutuuk pim saunatë kangut won wes moolëak piin, ‘Omën wotpilëp,’ pël maan kaalak

pim kaatakè sa. Ën Parisi pöp pim saunatè kangut om wiaan sa. Omèn namp pimtök pimtèn wak isak apna pöp Anutuuk wak irapnaap. Ën namp pimtèn kön wiin irapna pöp Anutuuk wak isak mapnaap.”

*Yesuuk runga koturö welaköt elmäa
(Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)*

¹⁵ Omnarö pit pitëm runga koturö Yesuuk pim mores pitëm rangk mowiak welaköt elmëepënëak wak yesèn pim ruuröak pitèn nga mëä. ¹⁶ Pël ëen Yesuuk rungaaröen ngön mëak pim ruuröen epël mëä. “Nga mangan. Wes mëen nem naë waisëp. Ke pilörö Anutuuk wa ngaöök mëepënëak yaö yema pötaanök. ¹⁷ Ne yaap niamaan. Namp runga kot eporöa Anutuun kön wi kosang yewesa pöl naën ëëpna pöt Anutuu wa ngaöök yamëautak yok pangk neilaan ëëpnaat.”

*Ngarangk monere urömaringëpë ngönte
(Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)*

¹⁸ Ngarangk nampök Yesuun pëlpël mëak epël mëä. “Rë yanuula ompyaup, ne tol ëak wëwë kosangta yaö sum?” ¹⁹ Maan Yesuuk epël mëä. “Tol ëënak neen, ‘Ompyaup,’ pël yenëaan? Anutu kopëtapökëër ompyaup. ²⁰ Ni ngön kosangöt epël kat yawiaup. ‘Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok. Ni omèn mëngkanok. Ni këkain ëënganok. Ni omèn muntaröen kaar manganok. Ni nim ëlre pepaarë ngön ngar öm.’” ²¹ Maan ngarangkëpök epël mëä. “Nem kotuukaan pipot ë waiseimaut.” ²² Pël maan Yesu pi ngön pöt kat wiak epël mëä. “Kopët nent wia pöt ëëm. Ni së nim omnant menak sumat wak omèn omnant wonörö këëpöt wes man. Pël ëen kutömweri omnant kosangöt orö nirëëpnaan. Pël ëak wais nem ënëm elnë.” ²³ Pël maan omèn pöp pi monere uröm kaö panë wieëaup yak ngön pöt kat wiak ya utpet ëa. ²⁴ Pël yaëen Yesu itanak epël mëä. “Omèn monere uröm kaö wieëaurö Anutu wa ngaöök yamë pötak ilapënëak pomp ë yaë. ²⁵ Pol kamel namp wap poë koröp korir yamë pöökë kanöök ilapna pöt kengkën. Ën omèn monere uröm kësang wieëauröak Anutuu wa ngaöök yamë pötak ilapna pöt könöm panëët.” ²⁶ Pël maan omèn ngön pöt kat wia pöröak epël mëä. “Omèn ke pilörö Anutuu wa ngaöök yamëautak neilaan ëëpna pöt omèn tolëëlëpök wëwë kosangët öpën?” ²⁷ Maan Yesuuk epël mëä. “Omnaröak omnant pangk naën ëënë pipot Anutuuk yok pangk ëëpnaat.” ²⁸ Pël maan Pitaak epël mëä. “Kat wi. Ten omnant pout sëp wesak nim ënëm elniaut.” ²⁹ Maan Yesuuk kangiir epël mëä. “Ne yaap niamaan. Namp pi Anutu wa ngaöök yamëauta yaat mëmpënëak pim kaare öngre ru, sasre nan, ëlre pep pörö sëp wasëpna pöt ³⁰ pi peene akun epöök kangut selap wak wë ënëm akunaöök wëwë kosangët öpnaap.”

*Yesuuk pimtë wel wiak wal ëëpnaaten ök maan akun nentepar nent ëa
(Matiu 20:17-19; Maak 10:32-34)*

³¹ Yesu pi pim ruurö wa top elmëak epël mëä. “Kat wieë. Tiar Yerusalem kakë yewais. Pël ëen Omèn Këep nemëen tektek ngön yaauröak ngön epël retëng ëa pöt kë rapnaat. ³² Pit ne newak ngönën köpëlöröa moresi neulëen pitök ökre was neak utpet newesak waasöp ngës nampnaat. ³³ Pël ëak pës nemöak mën wel newiin akun nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap.” ³⁴ Pël maan ngön pöta songönte ilëep ilaan pit ëngk ma e wesak ëwat nasën ëa.

*Yesuuk omèn it il tëa namp ompyaö mowesa
(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)*

³⁵ Yesu pi yesem Yeriko kak temanöm sê itaangkên omên it il têa namp kan ëöök wel aisëë monatôn kimang maim wêa. ³⁶ Pêl êak pi kat wiin omnarô yesem yaan omên muntarôen epêl mēëa. “Pit tol yaë?” ³⁷ Maan pitök epêl mēëa. “Yesu Nasaretêpök yewais.” ³⁸ Pêl maan pi ngôn êak epêl mēëa. “Yesu, Tewitê ëap, ni neen yakôm kôn newi.” ³⁹ Pêl yemaan omên wet rêak yesaurôak leng êëpên mêak nga yemaan pôten kat nemo wiin ke urak kaalak ngôn êak epêl mēëa. “Ni Tewitê ëapök, neen yakôm kôn newi.” ⁴⁰ Pêl maan Yesu pi leng êak kamtaöök taprek tauëë epêl mēëa. “Nem ngêsêl wak waisë.” Maan mēsak sêën piin epêl mêak pēël mēëa. ⁴¹ “Nook ni tol elniimêak yaan?” Maan puuk epêl mēëa. “Aköp, ni aan ne it nga sum.” ⁴² Pêl maan Yesuuk epêl mēëa. “It nga sê. Nimtê neen kôn wi kosang yewesautak ompyaö yesên.” ⁴³ Pêl yemaan tapêtakêër itôörar nga sêën Yesuu ênêm yesem Anutuun yaya mēëa. Pêl yaëën omên pôrek wêaurô pôten itenak pitta Anutuun yaya mēëa.

19

Sakias pim ngönte

¹ Yesu pi Yeriko kak sê orôak el wesak sêpênêak yaëën ² kak pôrekaan omên takis yewaurôa ngarangk namp wêa yapinte Sakias. Pöp pi mon kaö wieëaup. ³ Pi Yesuu möönre koröp itaampênêak kent elmêa. Pêl ëaap pi omên mëntêp yak omên muntarôak il mowariin pomp êak itnaangkên ëa. ⁴ Pêl êak wet rêak pöömpök sê, “Eprek yewaisên itaampaatak,” pêl wesak kêra nementê ngaarêk isa. ⁵ Pêl êën Yesuuk pôrek sê orôak ngaarêk itenak epêl mēëa. “Sakias, teënt ira. Ne peene nim kaatak wais ômaat.” ⁶ Pêl maan pi ya kê sak kêraamentêkaan irê ngentiak Yesu koirak pim kaatakê sa. ⁷ Pêl yaëën omên pôrek wêaurô pit pôten itenak kaaö mêak epêl mēëa. “Pi tol êënak saun omnampê naë sê ilêak wê,” pêl mēëa. ⁸ Pêl êën Sakias pi Yesuu naë tauëë epêl mēëa. “Kaöap, ni kat wi. Nem omnant kom êak tok hentepar wesak nent omên omnant wonörô mempaat. Pêl êak omnarôen morök elmêak monat waut pôtê kangiir peene nook il wesak maim oorek mempaan.” ⁹ Pêl maan Yesuuk epêl mēëa. “Omên epop niinta Apram pim körööp yak Apram pim ôk Anutuun kôn wi kosang yewasên. Pötaanök niire nim kaatakörô Anutuuk utpetetakaan yaniö. ¹⁰ Ne Omên Kêëpök omên epopê ôk Anutuu naëaan kö saurô wa rongan êak ompyaö mowasumêak waisaup.”

Inëen ru moresiar mon wa pôta watepang ngönte (Matiu 25:14-30)

¹¹ Yesu pi ngôn pôt ôk maan omnarôak kôn epêl wia. “Pi Yerusalem kak temanöm yewasên Anutu peene wa ngaöök nimëëpnaa yaë,” kôn pêl yewasên Yesuuk itenak yal menak watepang ngôn nent epêl mēëa. ¹² “Omp kaö namp yang wali nerak sêën omp ak wes moulmêen wê kaalak waisëpênêak sa. ¹³ Pi sêpênêak yeem pim inëen ru moresiar pôrôen yas maan waisên mon 20 kina, 20 kina pêl pangkpangk menak epêl mēëa. ‘Ar mon epot wak ya ménak kaö wes wiak wêën waisumaat.’ ¹⁴ Pêl mêak yesên pim kaatak narô kaaö êak piin epêl mapênêak omên narô pim ênêm wes mēëa. ‘Ten nuuk omp ak sak ngarangk elniimêeten kaaö.’ ¹⁵ Pêl maan pi sê wêën pit pi omp ak wes moulmêen wakaim olêak kaalak waisa. Pêl êak inëen ru mon menak sa pôrôen ngôn êak epêl mēëa. ‘Ar nem mon ninak san pôtök ya mëngkên muntat tolêël koirak wê pôten itaampaan.’ ¹⁶ Pêl maan nampök wet rêak wais epêl mēëa. ‘Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkên pôtak nook ya mëngkên 200 kina pêl orôa.’ ¹⁷ Pêl maan epêl mēëa. ‘Inëen ru ompyaup, ni ya ompyaö mënan. Ni omên pasut ompyaö wesak ngarangk êan. Pötaanök nook ka

moresiar pötë ngarangk niulëëmaan.' 18 Pël ëën inëën ru munt nampök wais epël mëëa. 'Kaöap, ne nim mon 20 kina nangkën pötak nook ya mëngkën 100 kina pël öröa.' 19 Maan omp aköpök epël mëëa. 'Nook, ni ka mor nas pötë ngarangk niulëëmaan.' 20 Pël maan inëën ru munt nampök wais epël mëëa. 'Kaöap, nim mon 20 kina nangkën pöt e wia. Ne poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut e wia. 21 Ne niin itaangkën ni nga yaaup yak muntaröa naëaan omnant yewaup. Ni omnant omën muntaröak ngëntën yewetaup. Pötaanök niin kas ëak kö sëpanëak poë koröp kautak kör koë wiak wakaimaut.' 22 Maan omp aköpök epël ök mëëa. 'Ni inëën ru utpetap. Nimtë ngön yaan taptak nimënt utpet ëaup pël yeniak. Ni neen, "Nga yaaup yak muntaröa naëaan omnant wëëre omnant omën muntaröak ngëntën watö pël yaaup," pël yenëaan pöt yaap. 23 Ni nem songönte pipël ëwat wëak tol ëënak nem monet mon kaatak nawiin ëaup? Pël ëanëën ne wais kangitarang wan tapön.' 24 Pël mëak omën pörek wëauröen epël mëëa. 'Ar mon 20 kina epët piikaan wa ëp ëak 200 kina wa epop mënëë.' 25 Pël maan pit epël mëëa. 'Kaöap, pi yok 200 kina waap.' 26 Maan puuk epël mëëa. 'Ne niamaan kat wieë. Namp pi omnant menaut ngarangk ëak wëën pöt munt nant erën wes wempaat. Ën namp pi menaut ngarangk naën tapët wak wëën pöt wa ëp ëën om pas öpnaat. 27 Peene pöt, nem kööre tokörö nook pitëm omp ak sumaaen kaaö ëa pörö mësak wais nem itöök mëngkën wel wiip.' "

Yesu pi pol tongkiipë rangk wel aisëak Yerusalem kakë sa

(Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Son 12:12-19)

28 Yesu pi ngön pöt më pet irak Yerusalem kakël ko wesak wet rëak isa. 29 Pël ëak yesem Olip tomök is oröak Petepasiire Petani ka pöteparë temanöm yesem ru naarën epël mëak wet rëak wes momëa. 30 "Arip ka ëngköök së oröak öngpök së itaangkën pol tongki ru namp omnaröa wel naisaanëp wii ngan ë ulmëën öpna pipop wilak mësak waisën. 31 Arip së pël yaëën omën nampök aripön, 'Oröp ëënëak yawil?' pëël yeniaan pöt epël man. 'Aköpök epopön ya.' " 32 Pël maan piarip së itaangkën Yesuu mëëa pöl ëëëa. 33 Pël ëën itenak yawilën tongkiipë pëparök itenak epël mëëa. "Arip oröp ëënëak yawil?" 34 Maan piaripök mëëa. "Aköpök epopön yaanak yeë." 35 Pël mëak Yesuu naë mësak së tongkiipë rangk pitëm ulpëënöt përe mourak Yesu wa ngaarëk moulmëa. 36 Pël ëën wel aisëak yesën ulpëënöt përeëak kamtaöök mourö sa. 37 Pël ëën Olip tomökaan ngemë Yerusalem kakë temanöm yewasën omën pimëën saö rongan pötak wëauröak pim ya it ngolöpöt yaaö pötëën ngön ëak epël maö Anutuun yoöre ërëp mëëa.

38 "Yowe.

Omën omp aköp Aköpë këm ngöntak yewais epopön yaya mepa.

Kutömweri mayaap wiaap.

Anutu Ngaarëkëp pim yapinte wak isak mepa."

39 Ëlak wiak pël yemaan Parisi omën narö pitëm öngpök wëauröak Yesuun epël mëëa. "Rë yanuulaup, nim ruuröen pël epan ma." 40 Pël maan Yesuuk mëëa. "Ne niamaan kat wieë. Pit yaya yenëa pöt ompyaö ya. Leng ëëpna pöt kël epötök yaya neapnaat."

Yesuuk Yerusalem omnaröaan ing ëa

41 Yesu pi pël mëak yesem Yerusalem kaöökë tomök së oröak kakën itenak yaköm ëën ing yeem epël mëëa. 42 "Yerusalem wëaurö, ar peene eptakëër mayaap öneë kanöön ëwat wë talte yok pangk ön. Pël ëaap kan pö ëlëëp wia. Pötaanök itnaangkën yeë. 43 Kat wieë. Wë akun nentak arim kööre toköröak wais taap elniak ëm ket ëak kaö poutë il niwariipnaat. 44 Pël ëak arimëntre

arim ruurö pourö won niwesak arim kaat töölak wapötta ti olaan ur kosat wiaapnaat. Pöt tol èënak? Anutuuk kaamök elniipenëak wes nemëen arim ngesë yewaisën köpël èak kaaö èan. Pötaanök pël elniipnaat.”

Yesu ngönën tup kaötakaan omën narö waö ë momëa
(*Matiu 21:12-17; Maak 11:15-19; Son 2:13-22*)

⁴⁵ Yesu pi ngön pöt më pet irak ngönën tup kaöeta kakaati së itaangkën omnarö omnant ngawi yeem wëen itenak pit waö ë yemomëem epël mëëa.

⁴⁶ “Ngönën pepeweri Anutuuk epël èa. ‘Nem ka pipët kimang yenëa kaat pël èëpnaat.’ Ar pipël yaëen këkain yaauröa kaata ök yes.” ⁴⁷ Pël èak pi akun poutë ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere omën kaöarö pit mëmpenëak kanten ngaöl èa.

⁴⁸ Omën pourö pim ngönëntaan pim naë rë olëak wëen sêp wesa.

20

Yesure ngarangkörö neneren pëël elmëa
(*Matiu 21:23-27; Maak 11:27-33*)

¹ Kët nentak Yesu pi ngönën tup kaöetak së omnaröen ngönën ök maim wëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangköröere kaöarö pit së epël mëëa. ² “Nim eprek ë yaën pipot talëpë këm ngöntak èeimën? Talëpök pël èëm niia?” ³ Pël maan Yesuuk kangiir pitën epël mëëa. “Nookta arën kangiir nent pëël niamaatak ök nean. ⁴ Sonë i mëëima pöt talëpök maan eima. Anutuuk ma pimtök kön wiak eima?” ⁵ Pël maan pitëmënt neneren epël mëëa. “Tiar tol mapen? ‘Anutuuk,’ pël mepenaatep pi epël niepan. ‘Tol èënak Sonë ngönten kön wi kosang newasën yeë?’ ⁶ Èn, ‘Son pimtök,’ pël mepenaatep omnarö pit Sonön. ‘Pi tektek ngön yaaö namp,’ pël weseë kël nimööpan.” ⁷ Pël mëak Yesuun kangiir epël mëëa. “Sonë i mëëima pöta songönten ten köpël.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Nookta ne talëpë këmtak yeëan pöt neniangan.”

Wain ya ngarangk utpetaröa watepang ngönte
(*Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12*)

⁹ Yesu pi ngön pöt ök mëak watepang ngön nent omnaröen epël mëëa. “Omën namp wain ya newer ngënta. Pël èak ya omnarö ngarangk èëpenëak moulmëak pimënt yang wali nerek së wakaima. ¹⁰ Pël èak wë kë yaaröa akunet temanöm sëen ngarangk moulmëauröak ulöp narö tö mëmpenëak inëen ru namp wes mëen sa. Së oröön pit möak waö elmëen elek kaalak sa. ¹¹ Pël èen pepapök kaalak munt namp wes mëen sëen pöpta möak utpet mowesak waö elmëen elek tapël sa. ¹² Pël èen pepapök kaalak wa ngölöp wesak wes mëen sëen pöpta këlangön kat mowiak ke ur mëen elek sa. ¹³ Pël èen ya pepap pi epël wesa. ‘Ne tol èëmete? Nem ru ulöpöököp wes mëëmaan. Pit yok pangk pim ngönte kat wiak ngar öpën koröpök.’ ¹⁴ Pël èak wes mëen sëen yaakë ngarangkörö piin itenak pitëmënt neneren epël mëëa. ‘Omën epën pim pepapë mor kolut pout öpnaap. Pötaanök mëmpa. Pël èen yaat tiarimëen sêpnaan.’ ¹⁵ Pël mëak pit wain yaaweriaan wa willëngkël moolëak mëna.” Yesu ngön pöt mëak epël pëël mëëa. “Yaaweri pepapök ngarangköröen tol elmëëpën? ¹⁶ Pi wais ya ngarangk porö mënak pim ya lupöök ngarangk ompyaö narö moulmëëpnaat.” Pël maan pit ngön pöt kat wiak epël mëëa. “Won. Pël èëpan.” ¹⁷ Pël yaan Yesu pi pitën iteneë epël mëëa. “Ngönën pepeweri ngön nemëen epël wia pöt tol nentaanök? ‘Wap omën ka ök yarëauröak wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’

18 Omèn namp wap epètak sòë urak kawi ngentiipnaap pi koröp ilak utpet èèpnaap. Ën wapètak pim rangk ngentiipna pöt omèn pöp ilak unön èak utpet panè sèpnaap.”

*Yesuun Sisa takis yemengkauten pèël mèëa
(Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17)*

19 Pèl maan ngön kosangötè ngarangköröere kiri ar yaaö kaöarö pit Yesu pim wain ya ngarangk utpetaröaan watepang ngön mèëa pöt pitèmèl ko wesak yemaan kat wiak mor öpènèak èakök omnaröen kas èen sèp wesa. 20 Pèl èak Yesu moröak Rom yang ngarangkepè moresi moulmèèpènèak it wawaö èeim wèa. Pèl èèè omèn narö wes mèen Yesuu naè sè ngönèn kat yawia koröp oröak wè ngön nent maan pöt öpnaat weseè Yesuun morök elmèak epèl mèëa. 21 “Rè yanuulaup, ten niin èwat wè. Ni ngön wotpil yaaup, omnaröenta wotpil wesak ök yeniiiaup. Ni omèn isaare irèaurö omnant mööngkraar kangk naalmèen yaaup, omèn ompyaut pèen Anutuuk ök niiaut omèn pourö yaap wesak rè yanuulaup. 22 Pötaanök ni kön wiin Rom omp aköp Sisa takis mampen ma Anutu pimènt mampen?” 23 Pèl maan pitèm morök yaalmèa pöten itenak epèl mèëa. 24 “Mon kèl nent koirak neneè. Könre yapin epot talèpèet?” Pèl maan pit epèl mèëa. “Sisaèèt.” 25 Pèl maan puuk epèl mèëa. “Omnant Sisaèn yaö èa pipot Sisa mampun. Ën Anutuun yaö èa pipot Anutu mampun.” 26 Pèl maan omnaröa itöök pi aan wali öpna nent nokoirèn èa. Pèl èak pít kaip ti mangkèn kat wiak yaan sak këm ur wariak wèa.

*Weletakaan wal yaauten Yesuun pèël mèëa
(Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)*

27 Akun nentak Satusi ngönèn omèn narö Yesuu naè sa. Omèn pörö weletakaan wal yaaö pöt won wia pèl yaurö. 28 Pit sè Yesuun epèl mèëa. “Rè yanuulaup, Moses pi tiarimèen ngön kosang nent epèl retèng èaap. ‘Omèn namp öng wak ru won wè wel wiin pöt pim nangapök kaalak öng pöp wak wè ru oröön pöt pim nanèpè yaö sèpnaat.’ 29 Pèl wiaap omèn nanang narö 7 èak wakaima. Pèl èaurö nanèp öng namp wak ru won wè wel wia. 30 Pèl èen nang pim rakèp öng tapöp wak wè wel wia. 31 Pèl èen ènèmak nang 3 pöpök öng tapöp wak ru won tapèl wè wel wia. Pèl èaap omèn 7 eporö pit öng kopèt tapöp wak ru won wè wel wia. 32 Pèl èen ènèmak pitèm öng kapirèpta tapèl wel wia. 33 Pötaanök omèn 7 piporö öng kopèt tapöp wauröp wè wal èèpna akunaöök talèpè öng sèpèn?”

34 Maan Yesuuk kangiir epèl mèëa. “Peene yangerak wè epöök öngre omp yeè. 35 Ën wè ènèm akun kaöaöök Anutuuk kat mowiin wèwè kosangtak weletakaan wal è rèèpnaarö pit yok pangk öngre omp naèpan. 36 Anutuuk pit weletakaan wal è moulmèèpnaat. Pötaanök pit pim ru sak enselöröa ök wè kaalak wel nawiipan. 37 Weletakaan wal èèpena pöta ngönte Mosesök ngönèn pepeweri retèng èaut. Kèra kotumentèk es wèlèng koteima pöta ngöntak Anutuuk piin epèl mèëa. ‘Ne Apramre Aisakre Yakopre pörö pitèm Anutu.’ 38 Omèn wel wia pourö Anutuuk wèwèetaring wè pèl wesa. Pötaanök Anutu pi wel wiauröaap won. Pi omèn öp wèauröa Anutu.” 39 Pèl maan ngön kosangötè ngarangk naröak, “Rè yanuulaup, ni aan ompyaö yes,” pèl mèëa. 40 Pit kaalak pèël mapnaaten kas èen sèp wesak pipèt pèen mèëa.

*Yesuuk Kristo pötaan Parisi omnaröen pèël mèëa
(Matiu 22:41-46; Maak 12:35-37)*

41 Pël èen Yesu pi epël mèak pèel mèëa. “Tol èënak, ‘Kristo, Yaõ Mëëaupõn pi Tewitë körööp’ pël aim? 42 Tewit pimtök Sam pep pöweri tan nent epël èa. ‘Anutu puuk nem Aköpõn epël yema.

“Ni wais nem yaapkeëtakël òm.

43 Pël èaan nimèèn kööre tok yaaõ piporõ nook maan nim weëre kosangöökë karök moulmëëmaat.”

44 Tewit pimtök piin, ‘Nem Aköp,’ pël mëëaupök tol èënak Tewitë ëap pël yaë?”

Ngõn kosangötë ngarangkörõa ngõnte

(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40; Luk 11:37-54)

45 Pël mèak Yesu pi omnarõa ëöetak pim ruurõen ngõn epël ök mèëa. 46 “Ar ngõn kosangötë ngarangkörõa utpetatõn ngarangk èën. Pit ulpëen waliit mèak wa topöök koirak èrëpsawi mapnaaten kent yaaurõ. Pël ëak ngõnën tupötëere keëre imèn akunatë omèn kaõarõa urõtë wel aisapnaaten kent yaaurõ. 47 Pit pël yeem õng kapirõrõa omnant pout pitëmëen weimeë morök elmèak omnarõak pitën kõn wiin isëpënèak Anutuun kimang wali yamëëaurõ. Omèn ke pilõrõ pit wë kangir akunetak kõnõm kësangõt koirëpnaat.”

21

Õng kapir nampë Anutuun kiri wiauta ngõnte

(Maak 12:41-44)

1 Yesu pi ngõnën tup kaöetak wë we riak itaangkën omèn monaringörõ pit Anutuun monat kiri yawia. 2 Pël yaëen Yesu pi itaangkën õng kapir omnant won nampta pim mon kot kõp mõa nentepar wia. 3 Pël yaëen Yesuuk itenak epël mèëa. “Ne yaap niaamaan. Õng kapir omnant won epopë mon yawi epëtak omèn muntarõaat il yemowas. 4 Omèn monaringörõ pit ëlõt wiaan kopëtetepar yawi. Èn õng kapir epop pi omnant wonöpök pim wieëaut wiak won pan wesak wë.”

Yesuuk ngõnën tup kaöet utpet sëpnaata ngõnte ök mèëa

(Matiu 24:1-2; Maak 13:1-2)

5 Yesu pim ru narõ pit ngõnën tup kaöetak këlõt retëng ke nalre nal ëak ök rëëëa põtõn itenak aõre mon Anutuun kiri mowia põtë ngõnõt aõ pël ëeim wëen Yesuuk epël mèëa. 6 “Wë akun nent temanõm sëen omèn ityaangk epot epël wi naõpan. Ènemak ngaarõak wais tõi olaan kël naõ naõökë rangk wi naõpan, utpet panë sëpnaat.”

Yesuuk kõnõm nentere nent orõõpnaat pël mèëa

(Matiu 24:3-14; Maak 13:3-13)

7 Pël maan pit epël mèak pèel mèëa. “Rë yanuulaup, nim yaan põt akun taltak orõõpën? Akun põt temanõm yesën orõpõt orõõn ten itenak ewat sën?”

8 Pël maan Yesuuk epël mèëa. “Ar omnarõak lup wa irikor elniipanëen këkë ngarangk èën. Pit morök elniak narõak nem yapintak wais, ‘Ne Kristo,’ pël aõre narõak, ‘Kristo pim orõõpna akunet yok temanõm yes,’ pël yeniaan pitëm ënëm elmëënganok. 9 Ar nga yapinte kat wiak kas ëëngan. Akun kaõaõ ngolõp yaëen omèn pipot wet rëak orõõpnaat.”

10 Pël mèak yal menak epël mèëa. “Omèn kur nementëkaanörõak kur nementëkël nga ëëpnaat. Èn yang omp ak nampë omnarõak nampëëroaan nga ëëpnaat. 11 Pël yaëen moup kësang pan yangerak mõõpnaat. Pël ëak yang we nantë këenre yauman kaõat orõõpnaat. Pël yaëen mopöök oorek omèn retëng ke nentere nent yaarõõn ar kas ëëneët. 12 Omèn põt naarõõn wiaan pit wet rëak wa niulèak këlångõn kat niwiipnaat. Pël ëak ngõn kaatë së

niulëak wii kaatë niulëëpnaat. Pël ëak omën omp akre yang ngarangköröa naë niulëëpnaat. Ar nem yapinte wak wë pötaanök pël elniipnaat. ¹³ Akun pötak ar nem songönten ök manëët. ¹⁴ Ar epël kön kosang wiaan. Ar wa nanuulëen wiaan tol man pël ëak kön selap ëënganok. ¹⁵ Nemtok arim këmötë ngön anëëtë wetetöt nimpaaat. Pël ëak ompyaö elniin kööre tokörö arim ngönöt wak irëak ke ur noolepan. ¹⁶ Arim ëlre pep, sasre nan, ngöntre kar, pöröak arim kööre toköröen kup mowiin arim tekraakan narö nimpënaat. ¹⁷ Pël ëak nem yapinte wak wë pötaan omën pourö ya sangën ëak kööre tok elniipnaat. ¹⁸ Nook ngarangk elniak wëen ar kö nasëngan pan, arim ngan ëp naööta mop nerapan. ¹⁹ Weëre kosangring wakaim olëak wëwë kosangët önëët.”

Yesuuk Yerusalem kaö utpet ëëpnaata ngönte ök mëëa

(Matiu 24:15-21; Maak 13:14-19)

²⁰ “Ar itaangkën ngaarö Yerusalem kaö taap yawiin pöt ka töölak utpet wasëpna akunet temanöm yes pël wasënëët. ²¹ Pël ëak Yutia yangerak wëaurö ar kas rosiraöökël sën. Yerusalem kak wëaurö ar kaö sëp wasën. Ën yang nantë wëaurö ka kaöaöökël sëngan. ²² Ngönëntak retëng ëa pöt kë rapnaan Anutuuk akun piptak kangut wes mëen orööpnaat. ²³ Elei, öng ru kepringöröere ru kapa yemenaurö, tol ëënëërö? Akun pötak Anutuuk omnaröen ya sangën elmëen yangerakë omnarö këlängön kaö panë kat wiipnaat. ²⁴ Ngaaröak narö öp wesir olapnaat, narö moröak wii tëak wak pitëm kaatë së inëen wesak ulmëak öpnaat. Pël ëak ngönën köpëlörö pit Yerusalem kaö utpet weseim wëen Anutu pimtë akun mampna pötak sëak pet irëpnaat.”

Omën Këëp orööpnaata ngönte

(Matiu 24:29-31; Maak 13:24-27)

²⁵ “Këtre ngoonre ari pötë omën it köpëlöt yaaröön yangerak i kaö maat kësangöt yamöön omnarö kas kaö ëëpnaat. ²⁶ Pël yaëen kutömwer ëtëp ëen ariat tiak yesën omnarö yangerak omnant orööpna pötaan kor wë kas kaö panë ëak it köpköp tiak së wiaapnaat. ²⁷ Pël yaëen Omën Këëp ne nem weëre kosangre iere kasir nemotring kutöm kepiltak yaaröön itaampnaat. ²⁸ Omën ke pöt yaaröön, ‘Anutuuk niöpna akunet temanöm yes,’ pël wesak wal ë tauëe we riak itaampun.”

Këra nantön itenak akunet ëwat yes pöta watepang ngönte

(Matiu 24:32-35; Maak 13:28-31)

²⁹ Pël mëak watepang ngön nent epël mëëa. “Ar këra wasre munt nantön itenak wa weswes ë yeë. ³⁰ Ar itaangkën kërë sak wil yewatën itenak kopi akunet temanöm yes pël yewas. ³¹ Pöta ök omën yeniak epot yaaröön itenak pöt, ‘Anutu wa ngaöök nimëëpënëak yaë,’ pël wasën. ³² Ne yaap niamaan. Omën e wë eporö wel wi won nasën wiaan omën yeniak epot orööpnaat. ³³ Kutömre yang eptepar won sëpnaatepar. Ën nem ngön epët won nasëpan.”

Pim ruuröen wa korkor ngön ök mëëa

³⁴ “Ar iire kaömp na olëölë imeë yangerakë omnantëen kön selap pötëen lupre kön arimot wes mëak wëen akun kaöaö kalaapöökë yaë pöl teënt pan niöpanëen ngarangk këëkë ëeimeëak ön. ³⁵ Akun kaö pöt yang ël epotë wë eporö ar pouröa naë orö nirëëpnaat. ³⁶ Pötaanök ar kët el epotë ngaire wa kom imeë Anutuun kimang ngaangan maim ön. Pël ëen omën könöm orööpënëak yeniak pöt yaaröön Anutuuk weëre kosang ningkën ing mës ngëp ëak Omën Këëp nem ëöetak tauanëët.”

³⁷ Akun poutë Yesu pi këtëkötë ngönën tup kaöetak omnaröen ngönën ök maim olëak pöt rö kanötë Olip tomöntak sê ka ur pël ëeima. ³⁸ Pël ëen omnarö pit ngönën kat wiipënëak wangam kan röökëerötë ngönën tup kaöetak pim naë seima.

22

*Yutasök Yesuun kup mowiipënëak kosang wes mena
(Matiu 26:1-5, 14-16; Maak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53)*

¹ Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëengkët pitök Anutuuk mait elmëaut pël yamëëa pöt temanöm sa. ² Pël yaëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit omnaröen kas ëen Yesu élëep mëmpëna kanten ap weseima. ³ Pël yaëen Seten pi Yutas Keriot kakaanëp pim lupmeri ilëa. Pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. ⁴ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröa näë sê Yesuun kup mowiak pitëm morësi ulmëëpnaata ngönte pitring ëa. ⁵ Pël ëen pit ërëpërëp ëak mon mampnaata ngönte ë kopëta wesa. ⁶ Pël ëen Yutas pi makre ku mëak ngës rëak akun nentak omnarö Yesu ent ë mëen pimënt wëen kup mowiipna kan ap weseima.

*Ru naar mait elmëa akun ngëengktakëen kaömp kopëta wesa
(Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Son 13:21-30)*

⁷ Kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëengktak Anutuu mait elmëautaan kiri sêpsëpörö yamöa akunet temanöm sa. ⁸ Pël ëen Yesuuk Pitaare Sonön epël mëak wes mëëa. “Arip sê mait elmëauten kön wiipënaan kaömpöt kopëta wes wiin. Pël ëen ten waisën nëmpeanaan.” ⁹ Pël maan piarip epël mëëa. “Ka taltak kopëta wes wiinëak kent kön yawiin?” ¹⁰ Maan puuk kangiiir epël mëëa. “Kat wieë. Arip kas sê orök itaangkën omën namp í kepit wak wëen koirak pöt pim ënëm sê ka ilapnaatak ilan. ¹¹ Pël ëak ka pepapön epël man. ‘Rë yanuulaupök, “Ne nem ruuröaring ka taltak Anutuuk mait elmëauten kön wiinaan kaömp nën?” pël ya,’ pël man. ¹² Pël ök maan ka kaö ngaarëk nent urre korumön ëak ompyapö wesauten pet elniin pötak kaömp ar ëak kopëta wasën.” ¹³ Pël maan piarip sê mëëaul ëak mait kaömpöt ar ëak kopëta wesa.

*Mait kaömp nak kë mena
(Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)*

¹⁴ Nëmna akunetak Yesure pim ngön yaaö omnarö pit kakaati sê kaömp yenautak wel aisëak wëa. ¹⁵ Pël ëak Yesuuk epël ök mëëa. “Nem këlangön kat wiima akunet temanöm yenewas. Pötaanök wet rëak mait kaömp epët arring ngawi numaataan kent pan yaalnë. ¹⁶ Ne yaap niamaan kat wieë. Ne mait kaömp epët kaalak nanën wë Anutuu wa ngaöök nimëëpnaatak kaömp pöta këët tekeri sëen numaat.” ¹⁷ Pël mëak wain kelön nent wak Anutuun yowe mëak epël mëëa. “Ar epët wak ngawi neë. ¹⁸ Ne niamaan. Yangerak eprek wain iit peene nëën pet yair. Arring kaalak nanën wë ënëmak Anutuuk wa ngaöök nimëak wëen piiring nëmpeenen ëa.” ¹⁹ Pël mëak kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak epël mëak mena. “Epët nem mësëpët. Ar kaamök elniipnaan këeröt wes nimpaat. Pötaanök nënëel neen kön wieim ön.” ²⁰ Kaömp pöt nëen wain kelönte wak tapël ëak epël mëak mena. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp ngolöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. ²¹ Iteneë. Omën kup newiak kööre toköröa morësi neulëëpnaap neering kaömp ngawi yen. ²² Omën Këëp ne pöp nem Pepapë kan yaö neeaöök sê wel wiimaap. Ën

nemëen kup mowiipna pöp, elei, pi kangut kësang pan öpnaap.” ²³ Pël maan ngön yaaö omnarö pit, “Talëpök eëpnaaten ya,” mëak neneren pël mëä.

Ruurö pit pitëm naëaan talëpök isëpën pötaan ngön nga ela

²⁴ Ruurö pit, “Talëpök tiarim naëaan isak wë,” pël mëak ngön nga ela. ²⁵ Pël yaëen Yesuuk epël mëä. “Yang omp akörö pit omën pitëm iri wëaurö ngarangk elmëeimeë pitök kangüir pitëmëen ping wesak, ‘Kaamök yaurö,’ pël mapënëak kent yaurö. ²⁶ Ar pël eënganok. Ar pöt, kaöarök koturöa ök sak ön. Ën wotöökörök inëen yauröa ök sak ön. ²⁷ Ma ar aë. Talëpök isa? Wel aisëëë kaömp yen pöpök ma ar ëak korak wais yemangk pöpökëër isa? Wel aisëëë kaömp yen pöpökëër. Pël ëaap ne pöt, arim tekarak wë inëen yauröa ök koröp örök wëaup.

²⁸ “Akun poutë këemre këlangön pöt nem naë yaaröön ar sëp nenewasën yaurö. ²⁹ Nem Pëpapök ar wa ngaöök nimëëmëak wes nemëaut nook ar tapël wa ngaöök momëënëak yeniak. ³⁰ Ne wa ngaöök nimëak wëen ar neering këere kaömp ngawi neimeë omp aköröa urötë wel aisëëë Israel kur 12 pötëaanöröa ngönte ë pet irënëët.”

Yesuuk Pitaë piin yak mowasëpnaaten ök mëä

(Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Son 13:36-38)

³¹ “Saimon, Saimon kat wi. Seten pi raisatë koröp koëak wël yeë pöl ar morök elniipënëak ya. ³² Pël ëen nook nim kön wi kosang yewesaut won sëpanëak kaamök elniak Anutuun kimang mëäut. Pötaanök ni ënëmak kaalak kaip tiak pöt nim karurö taë mowasum.” ³³ Pël maan Pitaak epël mëä. “Aköp, ni weletak ma wii kaatak yesën pöt ne tepër sëpëaap.” ³⁴ Maan Yesuuk kangüir epël mëä. “Pita ne niamaan kat wi. Ni peene röök epetak kokor ngön naën wiaan akun nentëpar nent ëak neen wonwon mamëp.”

Kërre monere öpre pötön mëä

³⁵ Pël mëak pim ruuröen epël mëä. “Ngaan ne ar wes yanimëem, ‘Monere kërre ing kërre pöt wak sëngan,’ pël niiaut. Pël ëa akun pötak omën nantön elek ëaurö ma won?” Pël maan pit, “Won,” mëä. ³⁶ Pël maan kaalak epël mëä. “Peene pöt nga akunaö yaaröön namp monet wiaan pöt pangk waap. Ën namp kërëep wiaan pöt yok pangk wetaap. Ën namp öpwer won ëen pöt ulpëen rangkëp përe omnamp mangkën öpwer kangüir mamp. ³⁷ Ne niamaan kat wieë. Ngönën pewepëri ngön epël ëa pöt nem naë kë orööpnaan yaë. ‘Pit pi utpetap wesak utpetaröa öngpök moulmëaup.’ Ngön nemëen retëng ëa pipöt kë orööpnaat.” ³⁸ Maan ruurök epël mëä. “Kaöap, ni itan. Ten öp neweriar wia.” Pël maan Yesuuk epël mëä. “Ngönte sëp wesëë.”

Yesuuk Kesemani ngësöök së kimang maima

(Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42)

³⁹ Pël mëak wë olëak kakaan örök pim ë yaul Olip tomöntakël yesën ruurö ënëm sa. ⁴⁰ Pël ëak së oröön Yesuuk ruuröen epël mëä. “Ar moröktak wiap sënganëen kimang maë.”

⁴¹ Pël mëak këlotë mööna yaë pöl ëak së rar rë wesirak Anutuun kimang epël mëä. ⁴² “Pep ni kat wiin pangk ëen pöt këlangön nem naë orööpënëak yaë epot keker elnëep. Nem könöök won, nim kentöökë wiaul ëëm.” ⁴³ Pël yemaan kutömweriaan ensel namp irë pim naë örök kosang mowesa. ⁴⁴ Pël ëen Yesu pi lupmer këlangönring wë ke urak kimang yemaan köömöt omën itë ök sak örök yangaak il ngentia.

⁴⁵ Kimang më pet irak wal ëak sê pim ruuröen itaangkên pit piin yaköm pan ëen ka uraan ⁴⁶ epël mëëa. “Ar tol ëënak ka ureim? Moröktak wiap senganëen wal ëak Anutuun kimang maë.”

*Yesu kööre toköröa moresi moulmëa
(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Son 18:3-12)*

⁴⁷ Pël yamëem wëen omën kësang pan pim naë oröa. Pël ëak pim ru 12 pöröakaan namp Yutas pöp Yesu tot nëmpënëak pim naë sa. ⁴⁸ Pël ëen Yesuuk epël mëëa. “Yutas, ni Omën Këëp neen kup mowiin nempëna pötaan tot yenenen ma?” ⁴⁹ Pël ëen pim ruurö pit omën orööpënëak yaaö pöten itenak piin epël mëëa. “Aköp, ten öp möön ma?” ⁵⁰ Pël mëak pitëm naëaan nampök kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp möak pim kat yaapkëëp per olëa. ⁵¹ Pël ëen Yesuuk itenak epël mëëa. “Ar sêp weseë.” Pël mëak omën pöpë katëëp moröak ompyaö mowesa. ⁵² Pël ëak Yesu kiri ar yaaö kaöaröere ngönën tup kaöeta polisöröere kaöarö pi öpënëak sa pöröen itenak epël mëëa. “Ar neen ngaap wesak wali neönëak inre tang wak yewais ma? ⁵³ Ne kët ël epotë ngönën tup kaöetak arring wëaup. Pël ëen ar akun pötë neneön ëaurö. Pël ëaap peene akun epët arim akunet. Akun eptak kouta weëre kosangët tekeri yaarö.”

*Pitaak Yesuun wonwon mëëa.
(Matiu 26:57-58, 69-75; Maak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27)*

⁵⁴ Pël maan pit Yesu wali wak kiri ar yaaö wotöököpë kaatakë sa. Pël ëen Pita pi ënëmënëm sa. ⁵⁵ Pël ëak itaangkên ngaarö ëmöökö kakaati sê ilëak ka tomök es merak mor yesem wëen Pita pi pitëm tekarak sê wel aisëa. ⁵⁶ Pël ëak es ëwaöök wel aisëaan inëen koont nampök piin itneë epël mëëa. “Omën epopta Yesuring wëaup.” ⁵⁷ Pël maan Pitaak wonwon mëak epël mëëa. “Koont epop, ne piin köpëlëp.” ⁵⁸ Pël mëak kot nent wëwë yaëen kaalak omën nampök piin itenak epël mëëa. “Niinta pitëkaan nampok.” Pël maan Pitaak epël mëëa. “Omp epop, ne wonöp.” ⁵⁹ Pël mëak wë ngöpngöp yaëen kaalak omën munt nampök kosang wesak mëëa. “Yaap, omën epopta Yesuring wëaup. Pi Kalili omnamp.” ⁶⁰ Maan Pitaak mëëa. “Omp epop, ne nim ngön yaan pipten ëngk ma e yewas.” Pël maötaring kokor ngön ëa. ⁶¹ Pël ëen Aköp kaip ti Pitaan itena. Pël ëen Pita pi Aköpë ngön epël mëëa pöten kön wia. “Ni peene röök epëtak kokor ngön naën wiaan akun nentepar nent ëak neen wonwon mamëëp.” ⁶² Ngön pël mëëa pöten kön wiak ya ilak sëen tomökël sê ing kaö pan ëa.

*Ngaarök Yesuun ökre was mëak tang momöa
(Matiu 26:67-68; Maak 14:65)*

⁶³ Yesuu ngarangk wëaurö pit piin ökre was mëak tang momöa. ⁶⁴ Pël ëak itöörarë poë koröpöök kör mokoëak epël mëëa. “Ni tektek ngön yaauppe. Talëpök yanimö?” ⁶⁵ Pël mëak ngön utpetat kësang mëëa.

*Yesu kansolöröa naë moulmëak ngön ya mëna
(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Son 18:19-24)*

⁶⁶ Ëlpam walën omën kaöarö, kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö, wa top ëak wë maan Yesu mësak pitëm naë sëen epël mëëa. ⁶⁷ “Ni tenën ök nia. Ni Yaö Niiaup Kristo tapöp ma?” Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne nimaatepar ar kat wiak wa yaap newasngan. ⁶⁸ Ën nookta pëël niaan yok pangk ök nenëangan. ⁶⁹ Peene pöt Omën Këëp ne Anutu weëre kosangëp pim yaapkëël wel aisëaama akunet temanöm yes.” ⁷⁰ Maan pit pouröak epël mëëa. “Ni Anutuu Ruup ma?” Pël maan kangiiir epël mëëa. “Yok

yak pil.” ⁷¹ Pël maan pit epël mēea. “Oröpmorēen ngön ya mëmpen? Pimtë këmtakaan yok aan kat yawi.”

23

Pit Yesu Pailatë naë së ulmëak ngön ya mëna

(*Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Son 18:28-38*)

¹ Omën pourö wal ëak Yesu mësak Rom yang ngarangkep Pailatë naë sa. ² Pël ëak Pailatën ngës rëak epël mēea. “Tenim itöök omën epmor ten omën pourö morök elnieimeë pi omp ak Sisa takis mangkanëak nga niaimeë pimtök pimtën, ‘Ne Kristo Yaö Neeaup,’ pël aöre ‘Ne omën omp aköp,’ pël yaaamor.” ³ Pël maan Pailat pi Yesuun pëel mëak epël mēea. “Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?” Maan kangir epël mēea. “Yok yaan pi tapët” ⁴ Pël maan Pailat pi kiri ar yaaö kaöaröere omnaröen epël mēea. “Ne omën epopë saun nent nokoirën.” ⁵ Maan pit kosang wesak ke urak epël mēea. “Pi omnaröen ngön ök mëak lup es nga mowasën Yutia yang pourak akak yes. Pi Kalili yangerak ngës rëak pël ë waisaamorök eprekta tapël yaë.”

Pit Yesu Erotë naë së ulmëak ngön ya mëna

⁶ Pël maan Pailat pi pöten kat wiak pitën epël mēea. “Omën epop Kalili yangerakaanëp ma?” ⁷ Maan pit kangir mēea. Pël ëen Pailat pi omën omp ak Erot pim yang ngarangk ëëaurekaanëpök ëa pël wesak akun pötak Erot piita Yerusalem kak wëen yak Yesu wes mëen pim ngësël sa. ⁸ Pël ëen Erot pi Yesuun itanak ërëpërëp ëa. Pöt pi Yesuu yaauton kat yawiem itaampënëak kent kön yawia. Pël ëak pim itöök retëng nent ëen itaampën pël wesak ërëpërëp ëa. ⁹ Pël ëak Yesuun pëel ke nentere nent yemaan Yesu pi ngön kangut nemaan ëa. ¹⁰ Pël ëen kiri ar yaaö kaöaröere ngön kosangötë ngarangkörö pit pim naë së tauak kosang wesak pi utpet ëa pöt mēea. ¹¹ Pël ëen Erotre pim ngarö pit piin ököök elmëak ökre was mēea. Pël ëak ulpëen wali retëngretëng ëa ompyaö namp wa momëak kaalak wes mëen Pailatë ngësë sa. ¹² Erotre Pailat piarip ngaan pöt nampnampön kööre tok yaauwaarök akun pötak ngötre kar ëa.

Pailat pi Yesu këra yetaprak mööpënëak kat mowia

(*Matiu 27:15-26; Maak 15:6-15; Son 18:39-19:16*)

¹³ Pailatök maan kiri ar yaaö kaöaröere ngarangköröere omën muntarö wa top ëa. ¹⁴ Pël ëen epël mēea. “Ar omën epopön, ‘Pi omnarö wa irikor yaalmëaup,’ pël aö nem naë wak waisan. Pël ëen nook pim songöte tekeri wasëpënëak arim ëöetak pëel mēeaup. Pël ëautak ne piin kat wiin pim utpet yaëen arim ngön yaatak moulmëan pöt nokoirën yeë. ¹⁵ Erotta tapël ëak kaalak wes mëen waisa. Kat wieë. Omën epop pi utpet tiarim mëmpena nent naën. ¹⁶ Pötaanök ne maan ngaarök om tang pëen möak wes mëepnaat.”

¹⁷ [Krisimaki poutë Anutuu mait elmëa akun ngëengktak Pailatök omën namp wes më yeëa.] ¹⁸ Pël maan pit omën pourö ëlak wiak epël mēea. “Pipmor mëngkën wel wiip. Parapasökëer wes nimë.” ¹⁹ Parapas pöp kak wë omën naröaring nga yalem namp mëngkën wii kaatak ulmëaup.

²⁰ Pël maan Pailatök kaalak epël mēea. “Ne Yesu wil momëëmaat.” ²¹ Maan pit ngön ëak epël mēea. “Këra yetaprak möön wel wiip. Këra yetaprak möön wel wiip.” ²² Pël maan Pailat pi akun nentepar nent pötak epël mēea. “Omën epop pi utpet oröp nent ëa? Ne itaangkën pi mëmpena nent naën. Pötaanök ne maan ngaarök tang pëen möak wii kaatakaan wes mëepnaat.” ²³ Pël maan pit ke ur olëak ngön ëak, “Pi këra yetaprak möön wel wiip,” pël mëak ngön kaëpre ngön ëak Pailatë ngönte wa irikor ë olëa. ²⁴ Pël ëen Pailat pi pitëm ngön

mëëa pöt kat wiak möön wel wiipënëak mëëa. ²⁵ Pël ëak pitëm këk mëëa pötaan omnamp mëngkën wii kaatak ulmëaö pöp wil moulmëak Yesu pitëm kentöök möön wel wiipënëak pël elmëa.

Yesu këra yetaparak möa

(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Son 19:17-27)

²⁶ Pit Yesu mësak yesem kamtaöök omën namp yapinte Saimon, Sairini kakaanëp, pi yaakaan yewaisën koirak wali wak këra yetapër mangkën waalak Yesuu ënëm sa. ²⁷ Pël ëën omën selap ënëm yesem öng narö Yesuun ingre tanëër sa. ²⁸ Pël ë yesën Yesu kaip ti epël mëëa. “Yerusalem öngörö, ar neen ing angan. Arimëntre arim ruuröaanökëër ing aë. ²⁹ Kat wieë. Ënëmak akun nent temanöm sëën epël anëët. ‘O, öng ru köpëlörö. Pit ru wilööre kapa mampö pël naën yaarö. Pötaanök pitökëër ërëpërëp yaë,’ pël anëët. ³⁰ Akun pötak rosir kaöatön, ‘Pelak ngep elnieë,’ pël mëak kotutön, ‘Kör elnieë,’ pël manëët. ³¹ Këra iiringöt es yemarën pangk naën yaë pöta ök ne omën ompyaö yaaup wel newiinë pöt pangk naën yaëetak ar wel newiinëak kent yeë. Pötaanök këra umönöt es marën pangk yaë pöta ök ar utpet yaauroak wel wiinëët.”

³² Pit omën utpet yaaö naarta Yesuring mööpënëak mësak sa. ³³ Pël ëak yang lup nent yapinte “Kepön Kos” pël yamëëa pörek së oröak pi këra yetaparak momöa. Pël ëak utpet omën naarta, namp yaapkëël namp katnëël, mö ulmëa.

³⁴ Pël ëën Yesu pi epël mëak kimang mëëa. “Pep, pitëm yaalnë epot köpël wë yaalnë. Pötaan pitëm saun epotë kangut won mowas.” Pël yemaan ngaarö pit pim ulpëenre poë koröpöt wak ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itena.

³⁵ Pël yaëën omnarö itenaan omën kaöarö pit epël mëak ökre was mëëa. “Pi omën muntarö kaamök yaaupök peene pimtok pimënt kaamök ëëp. Pi Kristo, Anutuua Yäo Mëëaup pöt pël ëëp.” ³⁶ Pël yemaan ngaaröakta ökre was mëak naë së wain i somit menak epël mëëa. ³⁷ “Ni yaaup Yuta omnaröa omën omp aköp pöt nimtok nimënt kaamök ë.” ³⁸ Pël mëak pim kepön löötak epël retëng ë ulmëa. “Omën epop Yuta omnaröa omën omp aköp.”

³⁹ Pël yaëën utpet omën naar piiring möa pöaar nampök utpet wesak epël mëëa. “Nim ök pillëpta Kristo ma? Ni yaaup pöp pöt nimënt kaamök yeem tenipta pël elni.” ⁴⁰ Pël yemaan ngöntöpök nga mëak epël mëëa. “Nim këlangön kat yawiin tapël yaëëp ni Anutuun kas naën yaan ma? ⁴¹ Tepër pöt, tepërim saunatë kangiiir ompyaö yaalni. Ën omën epop pöt, saun wonöp.”

⁴² Pël mëak Yesuun epël mëëa. “Yesu nim omp ak sak waisumëetak neen kön wiim.” ⁴³ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Ne yaaup niamaan. Peene tapëtakëër ni neering ngës ompyauuk ömëët.”

Yesu wel wia

(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Son 19:28-30)

⁴⁴ Këtëp luaptak 12 kilok pötak wëën kët itte utpet ëën yanget köö olëak wieë së wiap kan 3 kilok oröa. ⁴⁵ Pël yaëën ngönën tup kaöetak poë koröp kësang ngeröök uteëaumpel luaptak keliak nempelnempel ëak sa. ⁴⁶ Pël ëën Yesu pi ngön ëak epël mëëa. “Pep, nem könöp nim moresi yanuulë.” Pël mëak yök wel wia. ⁴⁷ Pël ëën ngaaröa wotöököp pi omën oröa pötön itenak Anutuun yaya mëak epël mëëa. “Omën epop pi yaaup saun wonöp.” ⁴⁸ Pël yaëën omën itaampënëak së wa top ëa pörö pit omën oröa pötön itenak yaköm kön wi kakë sa. ⁴⁹ Pël yaëën Yesu pim karuröere Kalili yangerakaan ënëm sa pörö pit pëlëer wë omnant oröa pötön itena.

Yesu yang kel weera

(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Son 19:38-42)

⁵⁰ Omèn namp yapinte Yosep pöp Yutia yangerak ⁵¹ Arimatia kakaanëp, pi omèn ompyaup yak wotpil wë Anutuuk wa ngaöök momëëpënëak kor wakaima. Pi kansol wotöököröaring wëaup. Pël ëaupök pim karurö Yesu mëmpënëak ngön yaan pi nerek wak nemaan ëa. ⁵² Omèn pöpök Pailatë naë së Yesuu sokuren ök mëëa. ⁵³ Pël ëën kat mowiin së yetaprakaan ent ëak poë koröp kölam ompyaö naöök kör koëak kël öngöp naö omnarö wa wiipënëak tëau wieëa pörekël wak sa. Kël öngöp pö omèn namp wa nawiinö. ⁵⁴ Pöt kë yesa akun ngëëngkët ëlpamök wiaan omnant kön ëa. ⁵⁵ Pël ëën öng Kalili yangerakaan Yesuring saurö pit Yosepë ënëm së omèn yangaöön itena. Pël ëak Yosep pi sokur tolëël yawi pöten itena. ⁵⁶ Pël ëak kaalak kak së kolap köp nga kamp ompyaut Yesuu sokurak wa mëepnaan wak sëpënëak kopëta wes wiak akun ngëëngktak ngön kosangta wieëaul koröp kë sa.

24

Yesu kaalak wal ëa

(Matiu 28:1-10; Maak 16:1-8; Son 20:1-10)

¹ Sante wangam kan röökëer pan öngörö kolap köp nga kamp kopëta wes wia pöt wak yangaöökë sa. ² Së oröak itaangkën kël kësang kan wari ulmëaumpel wa olaan kan të wieëa. ³ Pël ëën pit kël öngöpöökë kakaati së itaangkën Yesuu sokur won wieëa. ⁴ Pël ëën ap wesak ëngk ma e wasö yaëën omèn naar ulpëën kölam panëëpëaar mëauwaar piarpim naë oröak taua. ⁵ Pël ëën öngörö itenak kas ëën tok oriak yangaakël itenaan omèn pöaarök epël mëëa. “Ar oröp ëënak öp wëaupön welaaröa naë ap yewas? ⁶ Pi eprek won. Yok wal ëa. Ar pim ngaan Kalili yangerak wë ngön epël ök niaaö pöten kön wieë. ⁷ Pi epël niaaup. ‘Omèn Këëp ne saun omnaröa naë neulëën pitök këra yetaprak nemöön wel wiak kët nentepar nent yangaöök wieë kaalak wal ëëmaap,’ pël niaaup.” ⁸ Pël maan öngörö Yesuu ngaan ngön ök mëëa pöten kön wiak ⁹ yangaöökëaan kaalak kak së Yesuu ru 11 pöröere omèn muntaröen pitëm omèn itaampööre kat wi ëa pötön ök mëëa. ¹⁰ Öng pörö Maria Matala kakaanëpre Soanaare Maria Semsë ëlëpre öng munt naröere pël ëak öng pöröak së Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëëa. ¹¹ Pël ëën pit ngön pöt kat wiak, “Öngre yokot ngön ya,” pël mëak wa yaap newasën ëa. ¹² Pël ëak Pita pi wal ëak pöömpö së yangaöök oröak tok oriak kël öngöpöök itaangkën poë koröp kör koëau pëën wiaan itena. Pël ëak omèn oröa pöten kön selap ë kakë sa.

Omèn naar Emeasë kanöök Yesuun itena

(Maak 16:12-13)

¹³ Kët tapëtak Yesuu ingre mor sauröakaan naar Emeas kakë sëpënëak sa. Ka pö Yerusalem kak naë 11 kilomita pöta ök wieëa. ¹⁴ Omèn pöaar kamtaöök yesem omnant oröa pötë ngönöt aö yesa. ¹⁵ Pël yaëën Yesu pimët piarpim naë oröak piaripring sa. ¹⁶ Pël ëën omèn pöaar itenak Yesuun pi newasën ëa. ¹⁷ Pël ëën pëel mëak epël mëëa. “Oröp nantëën nampnampön maö im?” Pël maan piarip leng ëak tok orieë yaköm ë sak ëa. ¹⁸ Pël ëak namp Kliopas puuk epël mëëa. “Elei, ka ël epotëaan omèn pourö Yerusalem kak wëep ni kopëtapökëer omèn pörek oröauten köpël wëën ma?” ¹⁹ Pël maan Yesuuk piaripön pëël mëak epël mëëa. “Pöt tol ëa?” Pël maan piarip kangiir epël mëëa. “Yesu Nasaret kakaanëpë elmëa pöten yak. Pi tektek ngön yaaö namp, Anuture omnaröa ëöetak ngön kosang aöre ya weëre kosangringöt

mëmpö pël yaapök²⁰ kiri ar yaaö kaöaröere tiarim ngarangköröak Rom yang ngarangkepë naë wes mëen puuk mëmpënëak maan këra yetaprak möaup.²¹ Ten pöt, puuk Israel omnarö tiar utpetetakaan niöppaat pël weseëan pöt pitök möön wel wia pöta ngöntere kët nentepar nent één munt nant oröa pötë ngönöt yak.²² Tenim naëaan öng naröak Santeetak röökëer yangaöök së itenak wais ök niaan yaan saut.²³ Pit së sokuren ap wesak wais epël niiaut. ‘Ten së itaangkën ensel naarök, “Yesu pöp öp sak wë,” pël yenia.’²⁴ Pël niaan tenim naëaan omën naar piaripta së yangaöök itaangkën öngöröa aan kat wia tapël itena. Pël ëaap pimtën itnaangkën ëa.”²⁵ Pël maan Yesuuk kangüir epël mëea. “Arip kön won pan. Arip oröp ëenak tektek ngön yaaö omnaröa ngön retëng ëautön kön wi kosang newasën yeë?²⁶ Kristo Yaö Mëëaup pi këlangön kat wiak kaalak pim ëwaare weëre kosang pimoto öpna pöten arip köpël ma?”²⁷ Pël mëak Moses pim ngön ëa pötak ngës réak tektek ngön yaauröak ngönën pepatë pimëen ngön ëa pöt pout ök mëea.

²⁸ Piaripring kak së oröak el wesak sëpënëak yaëen piarip epël mëea.²⁹ “Këtëp ilaan koö olapënëak yaëerek tenipring öpa.” Pël maan piaripring kakaati sa.³⁰ Pël ëak wë kaömp nëmpënëak wel aisëë puuk kaömpöt wak Anutuun yowe mëak pelak piarip mena.³¹ Pël yaëen piarip pörökök kön tektek sak iten sokola. Pël één pi ëlëep ilëa.³² Pël één piarpimënt namp-nampön epël mëea. “Tepër kamtaöök yewaisem pi ngönën pepatëaan ngön songönöt ök niaan kat wiak ya kë saut.”³³ Pël mëak akun tapëtakëer wal ëak kaalak Yerusalem kakël sa. Pël ëak pörök së itaangkën ru 11 pöröaring piarpim karurö wëen itena.³⁴ Pël één pitök epël mëea. “Yaap pan, Aköp wal ëak wë Saimonön ë pet elmëen itena.”³⁵ Pël maan piaripök piarpim kamtaöök yesën ëa pöta ngönte ök mëak kak së kaömpöt yepëlën piarpim piin këëkë itena pöta ngönteta ök mëea.

Yesuu ruurö pit piin itena

(Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Son 20:19-23)

³⁶ Pit ngön pöt aim wëen Yesu pimënt pitëm tekrak orö réak epël mëea. “Arim lupötë mayaap wiaap,” pël mëea.³⁷ Pël één pit yaan sak, “Yesuu könöpök yaë,” wesak kas ëa.³⁸ Pël één pi epël mëea. “Ar oröp één yaan utpet sak kön selap yeë?³⁹ Nemënt tapöpök wë. Ar nem ingre morötön iteneë. Pël ëak morö pat ëak këëkë it nengëneë. Ne koröpre mësepring wë. Kön pörö epël wonörö.”⁴⁰ Pël mëak pim ingre moröt pet elmëa.⁴¹ Pël één pit ya kë sak pim ngönte kat wiak kön wi kosang newasën om yaan sak yeem wëen epël mëak pël mëea. “Arim kaömp nant eprek wia ma?”⁴² Pël maan pit i kaö imën kota kaö nent mangkën⁴³ wak pitëm itöök na.

⁴⁴ Na pet irak epël mëea. “Ne arring wë epël niaimaut. ‘Ngaanëer Mosesë ngön kosangötre tektek ngön yaauröa pepatë ngön wia pipotre tan pep Sam pöweri nemëen ngön ëa pipot pout kë rapënaat,’ pël niiaut.”⁴⁵ Pël mëak pimtök ngönën pepeweri ngön wia pöt ök maan kat wiak pitëm lupöt kan tëa.⁴⁶ Pël één Yesuuk epël ök mëea. “Ngönën pepeweri epël wia. ‘Yaö Mëëaup, Kristo, pi këlangön kat wiak wel wiak akun nentepar nent pël wieë kaalak yangaöökaan wal ëëpnaap.⁴⁷ Pël één omnarö lup kaip tiin pitëm utpetat këre moolapëna pöt pim yapintak ök maan Yerusalem kak ngës réak äo yesem yang poutë së pet irëpnaat,’ ëaut.⁴⁸ Pötaanök arim itenan puot tekeri wesak ök man.⁴⁹ Kat wieë. Nem Pepapök ngaan omnant arimëen yaö niia pöt nook wes nimëemaat. Pötaanök ar om kak eprek wëen kutömweriaan weëre kosang pöt arim naë irapnaat.”

*Yesu kutömweri isa**(Maak 16:19-20; Ngön 1:9-12)*

⁵⁰ Pël mëak pit mësak Petani kak naë së oröak pim moresiar ngaarëk weë pit welaköt elmëa. ⁵¹ Pël yeem wil moulmëak kutömweri isa. ⁵² Pël ëën pit piin yaya mëak ërëpsawi kaö ë kaalak Yerusalem kak së ⁵³ wë kët ël epotë ngönën tup kaöetak wakaimëë Anutuun yaya maim wakaima.

Son

Yesu pi wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 60 pōta ök won sēen Sonök Yesuu ngön ompyaö epēt retēng ēa. Son pi Yesuu ru 12 pōrōakaanēpök omēn pourōaan ēa. Pim ngön pōt, omnarō Yesuun kön wi kosang wesak wēwē kosangēt öpenēak retēng ēa. Pōtaanök Yesuu ya mēna pōta ngōnte naēn, pim ök mēēa pōta ngōnte ēa.

Pōt epēl wia.

Yesu pi Anutuu Kēmēt 1:1-18

Son i yamēaupre Yesuu ru wetēērō 1:19-51

Yesuu ya mēnaut 2:1-12:5

Yerusalem kak Yesuu naē orōaut 13:1-19:20

Yesuu wal ēak ēō pet elmēaut 20:1-21:25

Kēm Ngōnte wēwētaringtak omēn sak orōa

¹ Ngaan panēer kutömre yang won wiaan Kēm Ngön pi wakaima. Kēm Ngön pi Anuturing wakaima. Kēm Ngön pi Anutu tapöp. ² Ngaan panēer pi Anuturing wē. ³ Piaripök ēl epot pout ket ēauwaar. Omēn nant kan naōökēlaan naarōön. Won, Anutu puuk Kēm Ngön piin maan omēn ēl epot pout ket ēa. ⁴ Pēl ēak pimēt wēwē pepap pēl saarēēn pim wēwē pōtak omnarō piin kön wiipenēak ēwa elnia. ⁵ ēwa pepap pi ēwa elnieim wē. Pōtaanök koutak ēwaat ngep naalmēēpan.

⁶ Omēn namp Anutuuk wes mēēn orōa yapinte Son. ⁷ Pi ēwa pōta ngōnte omnarōen ök maan ēwa pepapōn kön wi kosang wasēpēnēak orōa. ⁸ Son pi pöp ēwa wonöp pi om ēwa pepapē ngōnte ök apēnēak orōa. ⁹ ēwa pep kē pöp pi orōak yangerakē omēn pourō ēwa elnia, wē epop.

¹⁰ Anutu puuk Kēm Ngön piin maan puuk yangerakē omēnere omnant ket ēaup pitring wēēnak pit piin ēwat nasēn wakaima. ¹¹ Pi pimtē yang songōntak orōak wēēnak omnarō pit piin ngōntre kar naalmēēn ēa. ¹² Ēn omēn ngōntre kar elmēak piin kön wi kosang wesaurō tiar Yesuuk pimēēn yaō niwasēn wē Anutuu korōngre ru seim wē. ¹³ Tiar omnarōa yaaul Anutuu korōngre ru sak naōn. Ēlre peparō pitēm kentōök ma könōök pēl naēn. Anutu puuk elniin pim korōngre ru seim wē.

¹⁴ Kēm Ngön pi omēn orō rēak tenim tekarak wēēn ten pim ē rangiatōn iteneimaut. Pi komre kolap elnieimeē ngön kēēt pēēn ök niāimaup. Ten pim ē rangiat iteneimaō pōt Anutuuk pim ru kopētap mena.

¹⁵ Son i yamēaup pi ru pöpē songōnten war wesak ök mēak epēl mēēa. “Omēn epopōn ne ngaan arēn epēl ök niāiut. ‘Omēn nem ēnēm yewais pöp puukēer kaōap. Ne naarōön wiaan pi wakaimaup.’ ” ¹⁶ Pi komre kolap pepap yak tiar pourō pim naēlaan komre kolap kēsangēn yaalniin nganngan weim wē. ¹⁷ Pōt tol ēēnak? Anutuuk tiarimēēn tektek ngōnōt pēēn Moses pim moresi mowiin nina. Pēl ēautak Yesu Kristo puuk komre kolap niwesak ngön kēēt tekeri wes nina. ¹⁸ Omēn nampök Anutuun itnaangkēntak pim Ruup pimtōkēer Pepapring wēaup. Pōtaanök Pepapē songōnte war wesak tiarēn ök yenia.

Son i yamēaupök war wesak mēēa

(Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Yuta ngarangk Yerusalem kak wēaurō pit Anutuun kiri ar yaaō narōere Liwai ngōnēn omēn narō Sonē naē wes mēēn sē epēl pēlpēl mēēa. “Ni talēp?”

²⁰ Pël maan Son pi ngep naën war wesak epël ök mëëa. “Ne Yaö Mëëaup, Kristo won.” ²¹ Pël maan pit piin kaalak epël pël pël mëëa. “Ën ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Elia ma?” Pël maan pi wonwon mëëa. Pël maan pit kaalak epël pël pël mëëa. “Ma ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp ma?” Pël maan pi kaalak wonwon mëëa. ²² Pël maan pit epël mëëa. “Ën ni talêp? Tenim wes nimëauröen së ök menaan. Nim songönten ök nia. Nimitok nimtëen talêp yamëëaup?” ²³ Pël maan Son puuk epël mëëa. “Ne yang pultak wë ngön ëak epël yaaup. ‘Aköpëen kanö ngëseë.’

Ngaanëer Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Aisaia pim tektek ngön ëa pöt nem naë kë yaarö.” ²⁴ Pël maan omën wes mëauröa naëaan Parisi ngönën omën narö pit piin epël pël pël mëëa. ²⁵ “Ni Kristo won, ma ni Elia won ma ni Anutuu tektek ngön yaaö omnamp tenim kor wakaima pöp won ëen pöt ni tol ëënak omnarö i yamëaup?” ²⁶ Pël maan Son pi epël mëëa. “Ne omnarö i yaaptaring yamëaup. Ën omën namp arim tektrak wëen itnaangkën wë. ²⁷ Ne utpet epopök yok pangk pim ing korötepar wii nemowilngan.”

²⁸ Yotan i pouuk Petani kak Son pim omnarö i mëa lup pötak ngön pöt oröa.

Yesu Anutuu Sëpsëp Ruup

²⁹ Ëlpamök Son pi itna pöt Yesu yewaisën itenak epël mëëa. “Iteneë. Ëngkop Anutuu Sëpsëp Ruup. Kiri ar yaauro sëpsëp ruurö Anutuuk omnaröa ketöt won wasëpënëak pit kiri ar ë yaë ök tapël Anutuuk tiar omnaröa ketöt puuk won niwasëpënëak wes mëen oröaup. ³⁰ Omën pipopönök ne ngaan epël niiaut. ‘Omën nem ënëm yewais pöp puukëer kaöap. Ne naaröön wiaan pi wakaimaup.’ ³¹ Nemëntta piin köpëlöp. Pël ëautak ar Israel omnarö piin ëwat sënëak i yanimë.” ³²⁻³³ Pël niak Son pi epël yenia. “Neenta köpël wëënak Anutuu omnarö i momëëmëak neeaupök epël neeaup. ‘Ni omën namp i yemomëen Ngëëngk Pulö irë rangk ngëntiak öpna puopök omnarö Ngëëngk Pulö momëëmnaap.’ Pël neaan ne itaangkën Ngëëngk Pulö int ekëpë ök sak kutömweriaan irë pim rangk ngëntiak wëa. ³⁴ Ne pöten itenak war wes nimaan. Yaap, epop Anutuu Ruup.”

Yesuuk ru kong nent koirak

³⁵ Ëlpamök Son pim ru naarring wë ³⁶ itaangkën Yesu kan yesën epël ök yenia. “Iteneë. Ëngkop Anutuu Sëpsëp Ruup.” ³⁷ Pël niaan tenip kat wiak Yesuu ënëm saut. ³⁸ Pël ëen Yesu kaip ti itaangkën tenip pim ënëm yesën itenak epël pël pël yenia. “Arip oröp wë yewais?” Pël niaan tenip epël pëël mëëaut. “Rë yanuulaup, ni ka taltak wëaup?” ³⁹ Pël maan Yesuuk tenipön epël yenia. “Arip wais iteneë.” Pël niaan tenip piiring së ka wëauten itenak kët taptak piiring wë ka uraut. Tenip wiap kan 4 kilok saut pötäänök.

⁴⁰ Yokot Son pim ngönte kat wiak neering Yesuu ënëm sa pöpë yapinte Entru, Saimon Pita pim nangap. ⁴¹ Pi teëntom së pim nanëp Saimon koirak epël ök mëëa. “Tenip Anutuu Yaö Mëëaup Kristo koirak itenaut.” ⁴² Pël mëak Entruuk Saimon koirak Yesuu naë waisa. Pël ëen Yesuuk Saimon piin itenak epël mëëa. “Ni Saimon, Sonë ruup. Ne nim yapinte Sipas yeniak.” Yapin Sipas pötëre Pita pötëpar tiarim ngöntak kël.

Yesuuk Pilipre Nataniel koirak

⁴³ Ëlpamök Yesu pi Kalili yangerakë sëpënëak kön wia. Pël ëak itaangkën Pilip wëen epël ök mëëa. “Ni nem ruuröaring wë.” ⁴⁴ Pilip pi Entruure Pita piarpim ka songönte Pesaita pörekaanëp. ⁴⁵ Pilip pi së Nataniel koirak epël ök mëëa. “Ngaanëer Anutuuk ngön kosangöt Moses mangkën retëng ëere tektek

ngön yaauröa retëng ë pël äaut kat wieim pöp ten koiraut. Pöp Yesu Yosep pim ruup Nasaret kakaanëp.”⁴⁶ Pël maan Nataniel pi epël mëä. “Omën ompyaup ke pëlëp Nasaret kakaan naarööpanpe.” Pël maan Pilipök epël mëä. “Wais itaampëen.”⁴⁷ Pël mëak Pilip Nataniel koirak Yesu pim naë waisën itenak pim songönten epël yenia. “Omën yewais ëngköp pi yaap Israel omën yaapöp. Pi morököt wonöp.”⁴⁸ Pël yeniaan Nataniel pi Yesuun epël yema. “Ni tol ëak nem songönten ewat wëen?” Pël maan Yesuuk epël yema. “Pilipök ngön neniaan wiaan ni kem songöntak wëen itenaut.”⁴⁹ Pël maan Nataniel kangiir epël mëäut. “O rë yanuulaup. Ni Anutuu Ruup. Ni Israel omnaröa omën omp aköp.”⁵⁰ Maan Yesuuk kangiir epël ök yema. “Kem songöntak wëen nem itnak niaö kot taptaan kön wi kosang yenewasën. Pötaanök ënëmak omën kaöat oröön itaampëët.”⁵¹ Pël mëak Yesuuk kaalak rangk epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ënëmak ar itaangkën kutömwer kan tëen Anutuu enselörö Omën Këëp nem naë isak yeiraan itaampunëët.”

2

Yesuuk maan i yaaptak wain i sa

¹ Kët nentepar won sëen Kena kak Kalili yangerak omën namp öng mor mampëëak yaëen Yesu pim ëlëp omën pöpë kaatak wëa. ² Pël ëen Yesure pim ruurö ten këere imën nënëak tenën yas nia. ³ Pël ëen së wë wain iit won sëen Yesu pim ëlëpök piin epël ök yema. “Pitëm wain iit kos sa.” ⁴ Pël maan Yesuuk epël yema. “Öng epop, ni nem ëëma pöten kön selap ëëngan. Nem songönte tekeri wasuma akunet naën.” ⁵ Pël maan ëlëpök inëenöröen epël ök yema. “Omën nant ëënëak niaan pöt ënëm elmëen.”

⁶ Yuta omnarö tenim ngönënta wieëaul kaömp nënëak pöt mor i yairaut. Pötaanök ka pötak yang kap 6 ëak wieëa. Kap nent peö ëaan pöt 20 ma 30 kalen i ke pël wiaapnaat. ⁷ Pël ëen Yesu pi inëenöröen epël ök mëä. “Ar i kolak lë mëen peö ëëp.” Pël maan pit kolak wais mëak peö panë ë ulmëa. ⁸ Pël ëen Yesu pi epël ök mëä. “Ar nant kap pötëaan lë mëak wak së këere imën ngarangkëp meneë.” Pël maan pit kolak lë mëak wak së mangkën ⁹ i yaaptak wain i sa pöten kön nawiin ëa. Inëenörö i kolak së mena pörö pitökëer ewat wëa. Pël ëen ngarangkëp pi omp öng koira pöpön ngön mëak epël mëä. ¹⁰ “Omnaröa yaaul wain i ompyaut mangkën omën pourö nëmpënaatop tol ëënak ompyaut om wiaan wain i pasit wet rëak ningkën nak kep ëak wëenak ënëmak wain i misëng wesaut ëlëp ngep ëak wakaimaut wak yaën? Talëp pël yeëa?” ¹¹ Yesu pim retëng nentere nent ëëpna ngës rëak Kena Kalili yangerak pim weëre kosang pet elniipëëak retëng pipët ëen itenak ten pim ruurö weëre kosangö pim naë wia pël kön wi kosang wesaut.

¹² Ënëmak Yesuun ëlre nangre ruurö pël ëak ten Kapaneam kak së oröaut. Pörek së akun wali naön.

Yesuuk ngönën tup kaöetak omnarö sum ëeim wëen waö ë mëä (Matiu 21:12-13; Maak 11:15-19; Luk 19:45-46)

¹³ Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën ten Yesuring Yerusalem kakë saut. ¹⁴ Pël ëak pörek së Anutuu ngönën tup kaöetak ilëak Yesu pi itaangkën omnarö ka lup nentak wë pol purimakaöre sëpsëpre intre pörö sum ë ën monat ngawingawi ë pël ëeim wëa. ¹⁵ Pël ëen Yesu pi itenak wii koö nenges wak omënera pol purimakaöre sëpsëp pörek wëaurö waö ë mëak mon ngawingawi yaauröa monak wak kömen moolëak urötta kaip ti yemoola. ¹⁶ Pël ëak intörö wak ngawingawi ëeim wëauröen epël yema. “Piporö wak

kama seë. Nem Pepapë tup ngëengki epët uröm kaatë ök wasngan.” 17 Pël yemaan pim ruurö ten ngönën pepeweri ngön epël retëng ëa pöten kön wiaut. “Ne nim kaat ompyaö wiaapnaataan weë yengenti.” 18 Yesu pit waö ë momëen ngönënë kaöarök epël yema. “Nim ten waö yaalniin pöta songönte pet elniimëen retëng weë nent pet elniin itaampun.” 19 Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Ar tup epët tööl olaan pöt nook kaalak akun nentepar nent ök rëemaat.” 20 Pël maan pit epël yema. “Akun selap pan krismaki 46 ke pël ök rëautep. Nuuk yok pangk akun nentepar nent kaalak ök ram ma?” 21 Yesu pim ngön mëea pöt ngönën tupten nemaan, pimtë koröpöön yema. 22 Pël äautak wë ënemak weletakaan wal ë moulmëa akun pötak pim ruurö ten pim ngaanëer ngön ök niia pöten kön wiaut. Pël ëak ten ngönën pepeweri wieëa pötere Yesuu ök niia pöteparën kön wi kosang wesaut.

Yesu pi omën pouröa songönöt ëwatëp

23 Anutuut mait elmëa akun ngëengktak Yesu Yerusalem kak weën omën selap pim retëng weëre kosangring yaaö pötön itenak piin kön wi kosang yemowas. 24 Pël ëen Yesu pi pitëm songönten ëwat wëa. Pötaanök pitëm piin kön wi kosang yemowas pöten yaap newasën yaë. 25 Pël ëen nantön köpël naënëp yak omnarök ök nemaan wiaan pimtök pitëm lupötë iten pet ira.

3

Yesu pi Nikotimasring ngöngön ëa

1 Omën namp wëa yapinte Nikotimas, pi Parisi ngönën omën, Yuta omnaröa kaö namp. 2 Pi röök nentak Yesuu naë së epël mëea. “Rë yanuulaup, niin ten ëwat wë. Anutuuk ni ten rë niulömëak wes nimëaup. Anutu omën nampë naë won wiaan yok pangk nim yaën epël retëng it ngolöp nent naëpan.” 3 Pël maan Yesuuk kangiir epël ök mëea. “Ne yaap pan niamaan. Namp pi ngolöp wesak yawilën wëwë kosangtak öpna pöp Anutuuk wa ngaöök mëëpnaap. Pël naënëpök yok pangk naëpan.” 4 Pël maan Nikotimas pi epël mëea. “Tol ëak omën namp pi kaö saupök ngolöp wesak wilëpën? Ma kot sak kaalak ëlëpë lupmeri ilaan ngolöp wesak wilëpën ma?” 5 Pël maan Yesuuk kangiir epël mëea. “Yaap pan niamaan. Namp pi iitere Pulöök elmëen ngolöp wesak yawilën wëwë kosangtak naön ëëpna pöp Anutuuk wa ngaöök namëëpan. 6 Omën kepëtakaan wilëpna pöp omën möönre koröp pëen wak öpnaat. Ën Pulöök elmëen ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak öpna pöp Pulöökë weëre kosang wak öpnaap. 7 Ni nem ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak ön pël ök yeniak pötaan yaan sak ëengan. 8 Kentö pi pimtë yamöaul yamö. Pël ëak omnant pout ëtëp ë yesën nga ngönpel pëen kat yawiin. Ën songönte tarëkaan orök yewais ma tarëk së pet yair pöt ni köpël wëen. Omën Pulöök elmëen ngolöp wesak wilën wëwë kosangtak öpnaarö pit tapël ëëpnaarö. Ni Pulöökë yaë pöten köpël wëen pötaanök.” 9 Pël maan Nikotimas kangiir epël mëea. “Pöt tol ëak pël ëëpën?” 10 Pël maan Yesuuk epël mëea. “Ni Israel omnaröa rë yanuula kaö nampök tol ëënak köpël yaën? 11 Ne yaap pan niamaan. Omnant tenim itenak kat wiak pël yaautön yeniak. Ök yeniaan ar kasëng yemengkaurö. 12 Ne yangerakë omnantëel niaanakta ar kön wi kosang newasën yeë. Pötaanök kutömweriil ko wesak niamaatëp ar pötön köök kön wi kosang newasën ëen sa. 13 Arëkaan namp kutömweri nawisën Omën Këëp nemtokëer kutömweriaan yangerakël irëaup. 14 Ngaan Moses puuk yang pultak kamal könöp ket ëak këraarak möak wesir ulmëa pöta ök Omën Këëp ne tapël elnëëpnaat. 15 Pël ëen neen kön wi kosang

newasëpnaarö wewë kosangtak öpnaarö. ¹⁶ Anutu pi yangerak omnarö lup sant elniak pim Ru kopëtap wes nemëen irëaut. Pötaanök narö ar neen kön wi kosang newasënëerö kö nasëngan, wewë kosangtak önëerö. ¹⁷ Ruup ne ngön ë pet yauröa yaë pöl elniimëak won, omnarö utpetetakaan kama niömëak Anutuuk wes nemëen irëaut. ¹⁸ Pötaanök namp pi kön wi kosang newasëpnaap pi ngön ya nampn. Ën namp pi kön wi kosang newasën ëëpna pöp pi kö sëpënëak ngön ë pet irën wë. Pöt tol ëënak? Anutuu Ru kopëtap neen kön wi kosang newasën ëa pötaanök. ¹⁹ Ngön ya mëmpna pöta songönte epël. Yesu pi ëwa pepap yangerak oröak wëënak omnarö pit pim ëwa pöten itaampnaaten kaaö ëen kouten kent ëa. Pöt pitëm wëwëet utpet pötaanök ëwaaten kaaö ëa. ²⁰ Omën utpetat yaarö pit ëwaaten kaaö yaë. Pit pitëm yaaut tekeri sëpan pötaan kas ëak ëwaatak naaröön yaë. ²¹ Ën namp pi këet ngar öpna pöp ëwa pöt temanöm wasëpnaap. Pël ëen pim omnant yaaut Anutu pim ngönta ököök ima pöta songönte tekeri sëpnaat.”

Sonök Yesuu songönte war wesak ök mëëa

²² Pël mëak Yesu pi pim ruurö tenring Yutia yangerakël saut. Pörek së wë omnarö i momëaut. ²³ Inon kak, Selim kak naë pörek i kësang wieëa. Pötaanök omnarö sëen Son piita i momëeim wëa. ²⁴ Akun pötak Erot pi Son wii kaatak nemoulmëen wiaan pël ëa.

²⁵ Pörek Sonë ru naröere Yuta omën namp pitëm i yamëa pötaan neneren ngön nga ela. ²⁶ Pël ëak pit Sonë naë së piin epël ök mëëa. “Rë yanuulaup, ni omën namp ngaantak Yotan i pouuk niiring wë pim songönte war wesak ök mëëan pöpön kön wiaan ma? Omën pöpök omën i yemomëen omën pourö pim ngësël sa pet yair.” ²⁷ Pël maan Sonök kangiir epël mëëa. “Pi yok pangk yaë. Anutuuk omën namp omnant ëëpënëak weëre kosang nemangkën wiaan pimtök yok pangk naëpan. ²⁸ Arimtokëër ewat wë. Ne ngaan epël niiaut. ‘Ne Yaö Mëëaup, Kristo won. Pi tapöpëen wet rëak wes nemëaup.’ ²⁹ Omën namp pim öng yaup koirën pöt öngöp pimtë naë së öpnaat. Pël ëen ompöpë karip pi naë wë pim ngöntöpë ngönte kat wiak ërëpëpëp ëëpnaat. Pöta ök omnarö Yesuu naë yesën itenak nem lupmer ërëpsawi kaö yeë. ³⁰ Puukëër isëp. Ne irem.”

³¹ Omën ngaarëkaan irëaup pi omnant pout il niwesaup. Omën yangerakaan oröaup pi yangerakaanëp. Pi yangerakë omën epotëel ngön apnaat. Omën kutömweriaan irëaup pi omën epot pout il niwesaup. ³² Pi pim omnant itaampöore kat wi ëautön ök yeniaanök omën naröak kat wiak kön wi kosang newasën yeë. ³³ Omën namp pi kat wiak kosang wasëpnaap Anutuu ngönte këet pöt pet yaalmë. ³⁴ Anutu pim wes mëen waisa pipop pim Pulö mangkën peö ëaup. Pötaanök pi Anutuu ngön këet ya. ³⁵ Anutu pi pim Ruup lup sant elmëak ngarang elniipënëak omnant pout pim moresi mowia. ³⁶ Pötaanök namp pi Ruupön kön wi kosang wasëpna pöp wëwë kosangtak wakaim öpnaap. Namp pi Ruupë këm ngönta ënëm naën ëëpna pöp pi wëwëet naön ëëpnaap. Anutu pim ya këlangönte pim rangk wiakaim wiaapnaat.

4

Yesu pi Sameria öngöpring ngönaak ëa

¹ Akun pötak Parisi ngönën omnarö pit ngön nent epël kat wia. “Yesu pi omnarö kësang pan i momëen pim ënëm yesën Sonë ruurö il yemowas,” pël kat wia. ² Pöt Yesu pi won, pim ruurö tenimënt omnarö i momëeimaut. ³ Pël ëen Yesu pi ngön pöt kat wiak ten Yutia yangerakaan kaip tiak kaalak Kalili yangerakël saut. ⁴ Tenim kan sa pö Sameria yangerak oröak seëau. ⁵ Pöök

yesem Sameria yangerak ka naö Saika pël yamëëa pöök sê oröaut. Ka pö Yakop pim ruup Yosep pim yang mena pöra naë wieëa. ⁶ Ka pöökê naë Yakop pim i öngöp ngaanëer tëau wieëa. Ten kan im Yesu koröpön èen itaangkên kêtëp luptak wëen i öngöp pöökê pourak wel aisëak kè yes.

⁷⁻⁸ Kê yesem wëen pim ruurö ten ka pöökê omnaröa ngësê kaömp sum èenëak saut. Pël èen pimënt wëen Sameria kak pörekaan öng namp i kolöpënëak sa. Sê pim naë oröa. Pël èen pi öng pöpön iit nëmpënëak kimang mëëa. ⁹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ni Yuta omnampök yaanëp ne Sameria öngöppe. Tol èenak neen i kimang yenëaan?” Pim mëëa pöt Yuta omnaröere Sameria omnarö pit omnant ngawi naën yeëa. Pötaanök mëëa. ¹⁰ Pël maan Yesuuk epël ök mëëa. “Ni Anutuu omën ompyaut nimpna pöten ëwat wë omën niin i kimang yeniak epop neen ëwat wëen talte neen kimang neaan nook i omnaröa kol mangkên nak wëwë kosangta yaö sëpna pöt nimp.” ¹¹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, ni i kepit wonöpök ëaanëp öngöp epö wali panëööp nim i won nasën yaaut yaan pipët tarëkaan öm? ¹² Tenim ëap Yakop puuk i öngöp epö tëak pimëntre pim ruuröere pim pol sëpsëpre purimakaö pörö neimau. Nuuk Yakop il mowesak i won nasën yaaut koiröm ma?” ¹³ Pël maan Yesuuk kangüir epël mëëa. “Omën i öngöp epöökaan yena pipörö pourö kaalak iiten ëëpnaarö. ¹⁴ Èn omën nook iit ningkên nënëerö kaalak iiten naëngan. I köloköta olaim wë pöl arim lupötê wieë pötê menmen eim wëen ar wëwë kosangtak önëerö.” ¹⁵ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Omën kaöap, i nim yaan pit nan. Pël èen ne i pipët nak kaalak iiten naën ëëmaan. Pël ëak eprek wais yokola pöt sêp wasumaan.”

¹⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ni sê nim ompöp koirak epël waisëë.” ¹⁷ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne omp wonöp,” maan Yesuuk epël mëëa. “Nim omp wonöp yaan pipët yaap. ¹⁸ Ngaan ni omp mor nas waup. Pël ëaupök peene omp namp niiring wë pipop nim omp yaapöp won. Nim ngön yaan pit yaap.” ¹⁹ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne peene niin ëwat yes. Ni Anutuu tektek ngön yaaö namp. ²⁰ Tenim ëarö pit rosir epöök wais Anutuun yaya maimaurö. Èn ar Yuta omnaröak pöt epël yak. ‘Omnaröa yaya mapena pörek Yerusalem kak.’” ²¹ Pël maan Yesuuk epël mëëa. “Öng epop, ni nem ngönte kat wiak kosang was. Akun nent orööpën sa. Pël ëak tiar rosir epöök wais nem Pepapön yaya nemangan. Èn Yerusalem kak sëeta yaya nemangan. ²² Ar omën arim köpëlötön yaya yamëëaurö. Èn ten Yuta omnarö pöt tenim ëwatötön yaya yamëëaurö. Pöt tol èenak? Anutu pim omnarö utpëtakaan kama yewa ya pöt ten Yuta omnaröa naë oröa pötaanök. ²³ Akun nent temanöm sëpnaat ëa pöt yok oröa. Pël èen omnarö piin yaap yaya yamëëaö pörö nem Pepapön pitëm lupötök yaap yaya mapnaat. Nem Pepap pi omën ke pëlöröaan kent yaap. ²⁴ Anutu pi Pulö. Pötaanök omën piin yaya yamëëaurö pit lupötök yaap yaya map.” ²⁵ Pël maan öngöpök epël mëëa. “Ne ëwat wë. Epö Mëëaup orööpnaap, pim yapinte Kristo. Pim orööpna akun pötak omën yaot poutët war wesak ök niapnaap.” ²⁶ Maan Yesuuk epël mëëa. “Ne tapöp, niiring ngönaak yak epop.”

²⁷ Yesuuk pël yamëem wëen pim ruurö ten kaalak sê oröak pim öngöpring ngönaak yeëa pöten itenak yaan saut. Pël ëak nampök öngöpön, “Ni öröpmor ömëak yewaisën?” pël nemaan. Èn Yesuunta, “Oröp èenak öng pipopring ngönaak yaan?” pöt nemaan ëaut. ²⁸ Pël èen öng pöp i kepit pörek wiak kak sê omnaröen epël ök mëëa. ²⁹ “Waisëë. Itaampunëen. Omën namp e wais wë

nem ngaan ääo pöt poutön ök yenä. Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo koröp.”³⁰ Pël maan pit kakaan oröak Yesuu ngësë waisa.

³¹ Akun pötak Yesuu ruurö tenök piin ke urak epël mëëaut. “Rë yanuulaup, ni kaömp në.”³² Pël maan pi epël yenia. “Ne nem kaömp ke nampöt wia pöten ar köpël wë.”³³ Pël niaan ten ruurö neneren epël mëëaut. “Omën nampök kaömp nant wak wais mena koröp.”³⁴ Pël yemaan Yesuuk epël yenia. “Nem kaömpöt epël. Nem wes nemëaupë ngönte ngaarëk wak pim ya ngön äaut mëmpa pötak nem kaömpöt yaë.”³⁵ Ar këere kaömp önëak epël aim. ‘Ngon kong nent won sëen këere kaömp köp sëenak öpen,’ pël aim. Pël äautak ne arën ök niamaan. Omnaröen iteneë. Arim këere kaömp yewaul arök pit nemëen neweë. Nem omën nemëen öma akunet temanöm sa.³⁶ Ya omën namp këet yeön ya pepap pi sumat yemangk. Ök tapël ya omën namp nemëen wë pöp pi kangit mëmpaat. Pël ëen pim öpna porö pit wëwë kosangtak öpnaat. Pötaanök omën yangëntaupre yewaup piarip pouwaar ërëpsawi ë yaë.³⁷ Pötaanök ngaanëer omën namp pim ngön epël äa pöt yaapët. ‘Omën namp pi ya ngëntën nampök këet yeö.’³⁸ Ne arim ngaan ya mënak nangëntënkëölök om këet önëëtaan wes yanimë. Ya pöt naröak mënak ngëntën kë oröaut. Ar om pep sak këet önëët.”

³⁹ Akun pötak Sameria omën kësang ka pöök wëaurö pit öng pöpë ngönte kat wiak Yesuun kön wi kosang wesa. Pöt öng pöp epël mëëa. “Pi nem ngaan ääo pöt poutön ök yenä.”⁴⁰ Pël ëen Sameria omnarö pim naë wais pitring öpënëak yema. Pël ëen pi akun nentepar pitring wakaimaut.⁴¹ Pël ëen omën selap pimtë këmtakaan ngön kat wiak piin kön wi kosang wesak⁴² öngöpön epël mëëa. “Ten nim ngön pëente kat wiak omën epopön kön wi kosang newasën. Tenimtokta pim ngönte kat wiak epël kön yawi. ‘Omën epopök yangerakë omnarö utpetetakaan kama niöpnaap,’ pöt peene kön yawi.”

Yesuuk yang ngarangkepë ya omnamp pim yokotup ompyaö mowesa

⁴³ Akun nentepar won sëen ten Kalili yangerakël saut.⁴⁴ Pöt Yesu pimtök pimtëen wet rëak tekeri wesak epël ök äa. “Tektek ngön yaaö namp pimtë kaare yangerak wëen omnaröak pi kaö nasën wë wesak piin yaya nemaan ë yaë.”⁴⁵ Pël äak Kalili yangerak së oröaut. Pël ëen Kalili omnarö pit Yesu piin itenak ërëpsawi yaë. Pöt wet rëak pit pourö Yerusalem kak Anutuu mait elmëa akun ngëengktak wëen pi ya yamëngkën itena. Pötaanök pi sëen ngöntre kar yaalmë.

⁴⁶ Ten Kena kak Kalili yangerak së oröaut. Pörek pimtë ngaan maan i yaaptak wain i sa pörek. Pël ëen kak pörekë naë Kapaneam kak pörek yang ngarangkep pim ya omën nampë yokotup yauman wieëa.⁴⁷ Pël ëen pöp pi Yesu pim Yutia yanger sëp wesak Kalili yangerak së yaarö pöt kat wiak pim naë wais oröak epël kimang yema. “Nem yokotup yauman kaö panë yeem wel wiipënëak yaë. Pötaanök ni tepër së nem yokotup ompyaö wasumëak yewais.”⁴⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ar retëng it köpëlöt arim itöök pet naalniin ëen pöt kön wi kosang newasën ëenëerö.”⁴⁹ Pël maan omën pöpök epël yema. “Kaöap, teënt pan sëpa, nem yokotup wel wiapanok.”⁵⁰ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni së, nim yokotup öp wëerek.” Pël maan omnamp Yesuu ngönte wa yaap wesak kaalak kakë yes.⁵¹ Pël äak pi kan kourak yesën pim inëen ruurö së koirak epël ök mëëa. “Nim yokotup yok öp sak wë.”⁵² Pël maan pi pitën akun taltak ompyaö sa pöten pëlpël maan pit epël mëëa. “Kusi, kët luptak wëen pim koröp es nga pöt won sa.”⁵³ Pël maan pepap pi pimënt epël kön wia. “Akun taptak Yesuuk neen, ‘Nim yokotup yok öp öpnaap,’ pël neeaupet.” Pël äak piire pimorö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵⁴ Yesu pi Yutia yangerakaan Kalili yangerak sē orōak retēng weēre kosang pipēt kaalak ēen nentepar pēl saut.

5

Yesuuk Petesta i kaōök omēn namp ompyaō mowesa

¹ Wē akun nentak Yuta omnarō pitēm akun ngēēngk nent temanōm sēen ten Yesu piiring Yerusalem kakē saut. ² Yerusalem kak naē sēpsēpōrōa ka kanra ēōök i kaō nent Yuta ngōntak Petesta pēl yamēēaut wieēa, pōta ēōök kēt kosōp ka mor nas wieēa. ³ Ka pōtē omēn yauman ke nentere nent yaaurō, it ngaap saare ing il tēaōre omēn kēl wēere pēl ēaurō wē i kaō ētēp elmēēpēnēak kor wakaima. ⁴ Akun nantē Akōp pim ensel namp wes mēen wais i kaō ētēp elmēēn ētēp yaēēn omēn wet rēak ilapna pōp pim yaumante won sēpnaat. ⁵ Pēl ē yaauerek omēn namp kēt kosōp ka nentak wieēa. Pi yauman eim wēen akun wali pan krismaki 38 pēl won saup wieēa. ⁶ Yesu pi omēn pōp ka uraan itenak akun wali yauman eimaup pōten ēwat wē omnampōn epēl yema. “Nim yaumante won sēpēnēak kent saan ma?” ⁷ Pēl maan yauman omnampōk epēl yema. “Kaōap, i kaō ētēp yaēēnaar omēn namp wa neulēpnaap won. Nemtok sumaat pangk naēn ēak ilamēak yaēēn wet rēak saupōk il yenwas.” ⁸ Pēl maan Yesuuk epēl yema. “Ni wal ē tauak nim korumōnte wak kan sē.” ⁹ Pēl maan tapētakēer ompyaō sak pim urte wak kan yes.

Yesu pim omnamp ompyaō mowesa akun pōt kē yesa akunetak ēa. ¹⁰ Pōtaan Yuta omēn kaōarōak omēn ompyaō mowesa pōpōn epēl yema. “Peene akun epēt kē yesa akunetak. Nim korumōnte omē pōtaan nga wia.” ¹¹ Pēl maan omēn ompyaō sa pōpōk pitēm epēl mēēa. “Omēn nem ompyaō newesaupōk nem korumōnte wak sum pēl neeautep.” ¹² Pēl maan pit epēl pēēl mēēa. “Omēn talēpōk nim korumōnte wak sum pēl yenia?” ¹³ Pēl maan omēn ompyaō sa pōp omēn tok kēsang ēaan Yesu omēn pōrōak irikor ēak yesēn kōpēl ēak ēngk ma e wesa.

¹⁴ Ēnēmak Yesu pi Anutuu ngōnēn tup kaōetak sē omēn pōp koirak epēl yema. “Ni ompyaō saupōk kaalak utpetat ēēnganok. Pēl ēēmē pōt omēn kōnōm nant nim yaumante il niwasēpna pōt nim naē orōōpnaat.” ¹⁵ Pēl maan omēn ompyaō mowesa pōp Yuta kaōarōa naē sē epēl mēēa. “Omēn ne ompyaō newesa pōp Yesuuk ēa.” ¹⁶ Pēl maan Yuta kaōarō pit pōten kat wiak kē yesa akunetak Yesuuk omnamp kēēkē mowesa pōtaanōk pōrek ngēs rēak kōore tok elmēak mēmpēnēak kent wia. ¹⁷ Pēl ēēn Yesuuk kangiiir epēl mēēa. “Nem Pepap pi akun poutē ya yamēngkaup. Pōtaanōk ne ok tapēl yeē.” ¹⁸ Pēl maan Yuta kaōarō pit akun pōtak Yesu mēmpēnēak nga kup ria. Pōt pi pitēm ngōn kosang wiaut ilap riak kē yesautak ēa pōtaanōk. Pi Anutu pim Pep panēēp yamēem Anutuu ok sak pimtēēn omnarōen pet elmēa. Pōtaanōk pit pouteparēen pi mēmpēnēak ngōn ē kosang wesa.

Yesuuk pi ya weēre kosangōt wak wē pēl ok mēēa

¹⁹ Yesu pi kangiiir yema. “Ne yaap pan niamaan. Ruup ne nemtē kōnōök omēn nant naēngan. Nem Pepap yamēngkēn iteempa pōt mēmpaat. Pōtaanōk omnant nem yeē epot nem Pepap yaēēnak ok yeē.” ²⁰ Nem Pepap ne pim Ruupōn kent ēak pimtē omnant yamēngka pout neen pet elnēeim wē. Pēl ēak kaalak munt kēsang nant pet elnēēn pōt epot il wesak mēmpa pōtōn ar yaan sēnēēt. ²¹ Nem Pepap pi omēn wel wiaurō wal ē moulmēak wēwē yemengkaupōk tapēl Ruup neenta nem kentōök omēn narō wēwē yemengkaup. ²² Nem Pepap pi omnarō ngōn yaatak kom naalmēēn yaaup. Ngōn ya yamēngka pōt pout ne nenaut. ²³ Pōtaanōk omēn narō Pepen yaya

mapnaarö, ök tapël Ruup neenta yaya neapnaat. Ën omën Ruup neen yaya nenëaan ëëpnaarö pit Pep nem wes nemëaup piinta yaya nemaan ëëpnaat.

24 “Ne yaap pan arën niamaan. Omën namp nem ngönte kat wiak nem wes nemëaup piin kön wi kosang wasëpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap. Ne pi ngön yaatak naulmëengan. Pi yok wel yawiaurek sëp wesak peene wëwë kosangtak wë. 25 Ne yaap pan arën niamaan. Akun orööpënëak ëa pöt yaarö. Pötaanök omën wëwë kosangtak naön lup wel wiaurö pit peene Anutuu Ruup nem ngönte kat wiipnaat. Pël ëak këékë kat wiipna pörö wëwëeta öngpök ilapnaan. 26 Nem Pepap pi wëwëeta songönte. Pötaanök pi pim Ruup ne elnëen neenta wëwëeta songön saup. 27 Ne Omën Këëp. Pötaanök ar omnarö ngön ya mënak kom elniimëak weëre kosang nenaup. 28 Ar epëten yaan sak ëëngan. Akunet temanöm yesën omën wel yangaöök wieëäo pourö nem ngönte kat wiak 29 wal ëëpnaat. Omën ompyaö ëaurö pit wal ëak wëwëetak öpnaan. Ën omën utpetatringörö pit wal ëak nem naë ngön ya mëmpnaat.”

Narök Yesuu songönte war wesak ök mëä

30 Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne omën nant nemtë könöök naëngan. Nem Pepapök ëëmëak neea pöl ne omnarö ngön ya yemomëngk. Nem ngön ya yamëngk pöt wotpil panë yeë. Pöt ne nemtë könöök naën, wes nemëaup pim könöök yeë. 31 Nem ngön ök yeniak epot nemtë könöökkaan nemtok nga ilak yeniak talte ar kat wiak yaap ma kaar wasënëët. 32 Nem Pepapök nem songönte aan yaap ëëpnaat. 33 Ar ngaan omën narö Sonë naë wes mëen pëël maan puuk nem ya yamëngkautaan ngön këët ök mëä. 34 Nem Pepapök nem songönte ök yaap yak omën nampök nem songönte ök apëna pötaan ne kön selap naën. Pël yeëetak ar neen kön wi kosang wasën Anutuuk ar utpetatë öngpökaan niöpënëak Sonë nemëen ök niia pöt kön wiinëak ök yeniak. 35 Son pi kalaötë rangiak ëwa yeë pöl omnarö ar ëwa elniin akun kot nent ëwa pöön ërëpsawi ëan. 36 Ar nem songönte ëwat sënëak omën munt nantök pet yaalni. Omën weëre kosang pöt Sonë neekël utak niia pöt il yewas. Omën epot pout mëmpö së mën pet irumëak Pepak neeaut. Pötaanök nem ya yamëngk epot pimtök omnaröen nem songönte pet yaalni. Pël ëen ar itenak neen, ‘Pi Pepapök wes mëen irëa,’ pöt kön wiinëët. 37 Pep, nem wes nemëaup, pimtök nem songönte tekeri wes nina. Ar pim këmtakaan ngön kot nent kat wiire ë kos itempö pël naënörö. 38 Pël ëak pim ngönte arim naë wi naön. Pöt ar Pepak wes mëaup nemëen kön wi kosang newasën yeë. 39 Ar wëwë kosangtak önëak ngönën pepeweri ngön wia pipot pout sangk kelak kat yawiaurö. Ngön pipotök nem songönte war wes yanëngk. 40 Pël yaëenak arökëer nem naë wais wëwëet önë pötaan kaaö yeë. 41 Ne omnarök yaya neapnakök naën. 42 Ën arën ne ëwat wë. Arim lupöt Anutuun rë noolaan wë. 43 Nemtok nem könöök newaisën. Nem Pepapök wes nemëen waisën ar ne sant newesak nem ngönte ngar naön yeë. Ën omën namp pim könöök waisëpna pöpökëer ar pi sant mowesak pim ngönte kat wiinëët. 44 Ar arimtok arimtëen neneraan yaya aimeë Anutu kopëtapök yaya niapnaaten kaaö yaaurök tol ëak Anutuun kön wi kosang wasën? 45 Arök nook Pepa naë arimëen ngön ya mëmpaat wasngan. Moses pim ngön kosang retëng ëaut wia pipotök ar ngön yaatak niulëëpnaat. Moses pim ngön kosang retëng ëa pötök, ‘Tiar kaamök elniipnaat,’ pöl yewas. Pël naëpan. 46 Moses pim ngön retëng ëa pipot nemëen retëng ëaut. Pötaanök ar pim ngön pout kat wiak kosang wesän talte nemotta tapël kat wiak kosang wasën. 47 Ar pim ngön retëng ëa pöt kat wiak kosang newasën ëauröp tol ëak nemotta kosang wasën?”

6

*Yesuuk omën 5000 pörö kaömp mena**(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Luk 9:10-17)*

¹⁻⁴ Yesu pi ngön pit më pet irak wë Anutuu mait elmëa akun ngëengki pöt temanöm yesën, Kalili i kaö yapin nent Taipirias pöökë we naöökël saut. Pël ëën omën selap pan pi yauman omnarö ompyaö yemowasën itenaurö yak pim ënëm waisa. Pël ëën ten Yesu pim ruuröaring rosir naöök is wel aisëak ⁵ itaangkën omën kësang pan yewaisën Yesuuk Pilipön epël yema. “Omën selap eporö kaömp tarëkaan wak mangkën pangk ëëpën?” ⁶ Pöt pimënt pöp pim ëëpnaat kön wieëak Pilipön ököök mëëa. ⁷ Pël maan Pilipök epël yema. “Tiar yok pangk mon kësang 200 kina pöta kön kaömp sum ëak mempenaatep pöteta omnarö pangk naëpan sa.” ⁸ Pël maan Yesu ru namp Entru, Saimon Pita pim nangapök Yesuun epël yema. ⁹ “Yokot omp ulwas namp e wë epop pim naë kaömp kotut mor nas ën i kaö imën kot naar pël ëaap epteparök tiar omën selap eporö pangk naëpan sa.” ¹⁰ Pël maan Yesu itna pöt nön kësang naö wieëa. Pël ëën ten pim ruuröen epël yenia. “Ar omnaröen wel aisapën maë.” Pël niaan omnaröen maan wel aisëa. Omp pörö kësang pan 5000. ¹¹ Pël ëën Yesuuk kaömp pöt wak Anutuun yowe mëak mampö së pet irak kaalak i kaö imënaar wak tapël ëak mangkën pangk ëa. ¹² Pël ëën pit na pet irën Yesu pi ten pim ruuröen epël yenia. “Ar kaömp yenem kaö olëa epot wieë utpet ëëpanok wa top ëëë.” ¹³ Pël niaan ten kaömp mor nas pöteparë kaut wa top ëak kër 12 pötë waulön peö ëaut.

¹⁴ Omnarö pit pim retëng ëa pöten itenak epël yema. “Omën epop Anutuu tektek ngön yaaö kaöap tiarim kor wakaima pöp yangerak orööpnaat pël aan kat wia tapöp.” ¹⁵ Pël mëak pit Yesu morök pitëm kaö was ulmëëpënëak yaëen pimënt itenak kaalak rosiraöökë sa.

*Yesu i kaöökë roro sa**(Matiu 14:22-23; Maak 6:45-52)*

¹⁶ Wiap kan ket yeilaan Yesu ruurö ten i kaö ëöökël ngemëaut. ¹⁷ Pël ëak pörök orök wëen Yesu newaisën wiaan koö olaan ruurö tenimënt wangaöök ilëak Kapaneam kakël saut. ¹⁸ Pël ëak yesën kent kësangpel yamöön kaö maat kësang panë yamöa. ¹⁹ Pël ëën ten kaö ma ilë luptak 7 ma 8 kilomita pöta ök yesem itaangkën Yesu pi i kaöökë roro wangaöökë naë yewaisën ten itenak kas ëaut. ²⁰ Pël ëën Yesuuk epël yenia. “Nemtok yeëerek kas ëëngan,” pël yenia. ²¹ Pël ëën ten pi wangaöök wa moulmëënëak yaëen tapëtakëer tenimtë san pörök yaarö.

Omnarö Yesu koirëpënëak ap wesa

²² Ëlpamök omnarö i kaöökë ëngk komuntakël wëen sa pörö pit wal ë Yesuun ap wesak epël mëëa. “Kusi rö kan wang kopëtaö wiaan iteengki pöök Yesu om wëen pim ruurö pitëmënt saut.” ²³ Pël yamëem wëen Taipirias kakëlaan wang nant kusiitak Yesu pim kaömp Anutuun yowe mëak omnarö mangkën na pörök së oröa. ²⁴ Pël ëën omën Yesu pim kaömp mangkën na pörö pit itaangkën Yesure pim ruurö ten pitëm naë won. Pël ëën wang nantë ilëak Yesuun ap wasö Kapaneam kakë waisa.

Yesu pi wëwë koirëpena pöta kaömpët

²⁵ Pörök wais i kaöökë ëngk komuntak Yesu koirak epël yema. “Rë yanu-ulaup, ni taan epël waisaup?” ²⁶ Pël maan Yesu pi kanguir epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ar nem retëng weëre kosangring pet elniin itenan pötaan won, om kaömpöt ningkën nëen kep elnia pötaan pëen neen ap wasö waisan.

27 Ar kaömp lëngë sasa yangerakë epëtaan pëen ya kaö mëngkanok. Kaömp munt arim nak wëwë kosangtak önë pötaan weë ngentiak ya mëmpun. Kaömp pöt Omën Këëp nook ar nimpaat. Pöt nem Pepap Anutu puuk ne wëwë kosangët nimpëak yaaö neeaö pöt tekeri wesa. Pötaanök nook ningkën nak wëwë kosangtak önëët.” 28 Pël maan pit epël yema. “Ten tol ëak Anutu pim yaat mëmpun?” 29 Pël yemaan Yesuuk kangiiir pitën epël yema. “Anutu pim yaat mëmpunëak pöt pim wes mëen waisaup neen kön wi kosang wasënëët.” 30 Pël maan pit kangiiir ngön epël yema. “Ni retëng talte yaëen ten itenak nim ngönte kön wi kosang niwasën? Ma ni ya oröpët mëmpëep? 31 Tiarim ëarö yang pultak imeë kaömp mana pëenë neima. Pöt ngönëntak epël retëng ëa. ‘Pi pit nëmpënëak kutömweriaan kaömp meneima.’” 32 Pël mëak Yesu pi kaalak epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Moses pi kutöm kaömpöt nemangkën eima. Nem Pepapök kutöm kaömp yaapöt yaningk. 33 Kaömp Anutu pim yaningk epët kutömweriaan irëaut. Pötaan omën pourö nak wëwë koirënëak irëaut.” 34 Pël maan pit epël yema. “Kaöap, ni kaömp epët kët poutë ten nineim öm.”

35 Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nemënt tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët. Pötaanök omën namp nem naë waisëpnaap pi kaalak këen naëpan. Ën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp pi iitenta naëpanëep. 36 Ne arën epël niiaut. Ar nem yaautön iteneëak kön wi kosang nenewasën yeë. 37 Omën pourö Pepak nem ngësël wasënëak niaurö nem ngësë waisënëët. Pël ëen nem naë waisën nook yok pangk ke nanuurngan. Won pan. 38 Ne nemtë könöök ya mëmpëak kutömweriaan neiraan. Nem wes nemëaup pim könöök ya mëmpëak yangerak wes nemëen irëaut. 39 Pötaanök omën wes nemëaupë kentöök epël ya. Omën nemëen nenaö porö namp il nanimëengan, won. Akun kaöaöök nenaual wal ë niulëëmaat. 40 Nem Pepapë kentöök epël ya. Omën narö it këëkë nengënak ne Anutuu Ruup pöt kön wi kosang newasënëerö ar wëwë kosangtak önëerö. Pël ëen akun kaöaöök nook ar wal ë niulëëmaat.”

41 Yesu pi pimtök pimtëen, “Ne kaömp tapët kutömweriaan irëaup,” wet réak pël mëëa. Pötaanök Yuta omnarö pit piin ya sangën ëak pimëen kaaö ngön mëëa. 42 Pit neneren epël mëëa. “Omën epop Yesu, Yosepë ruuppe. Tiar pim ëlre pepaarën ëwat wëep. Pi tol ëënak, ‘Ne kutömweriaan irëaup,’ pël ya?” 43 Pël yemaan Yesuuk epël yema. “Arimënt neneren kaaö ngön mangan. 44 Omën namp pi pim könöök nem ngësë newaispan. Nem Pepapök mök ë momëënak nem ngësë waisëpnaat. Pël ëen nook akun kaöaöök wal ë moulmëen wëwëetak öpnaat. 45 Anutuu tektek ngön yaaurö pitök nem ngësël waisëpnaaröaan wesak ngön nent ngönëntak epël retëng ëaut. ‘Anutu pi omën pourö ré niulöpnaat.’ Pël ëen omën narö Pepa ngönte kat wiak ëwat sënë porö nem naë waisënëët. 46 Arim naëaan nampök nem Pepapön itnaangkënorö. Anutuuk wes nemëaup nookëer nem Pepapön itenaup. 47 Ne yaap pan niamaan. Namp pi neen kön wi kosang newasëpnaap pi wëwë kosangtak öpnaap. 48 Nemënt kopët tapöpök arim wëwë koirënë pöta kaömpët. 49 Ngaanëer arim ëarö pit yang pultak kaömp mana pëenöt neimeë ulöp sak wel wi saurö. 50 Ën kutömweriaan kaömp nak kö nasënganëët nem naë epët. 51 Wëwë kosangta kaömp epët kutömweriaan irëaut. Pötaanök narö ar kaömp pöt nënë porö wëwë koirënëët. Nem kaömp ar nimpaa pöt nemtë mësëpët yangerakë omnarö wëwë koirënëëtaan nimpaat.”

52 Pël maan Yuta omnarö pit pitëmënt neneren epël mëak ngön nga yaal. “Omën epop pi tol ëak pim mësëpët tiar ningkën nëmpenëak ya?” 53 Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ar Omën Këëp

nem mēsēpēt nēere nem iit nē pēl naēn ēēnē pōt wēwēetak naōn ēēnēēt.
⁵⁴ Omēn nem iire mēsēp nēnē pōrō ar wēwē kosangtak wēēn ēnēm akun kaōaōōk wal ē niulēēmaarō. ⁵⁵ Pōt tol ēēnak wasnganak. Yangerakē kaōmp pōt kaōmp pasut. Ēn nem mēsēp epēt kaōmp panēēt, i epēt i kē panēēt.
⁵⁶ Pōtaanōk omēn narō ar nem iire mēsēp pōt nē seim ōnē pōrō ar neering wēēn ne arring wakaim ōmaat. ⁵⁷ Nem Pep wēwē pepapōk wes nemēēn irēaut. Pōtaanōk ne pim wēwēetakēl wēaup. Ōk tapēl omēn ne neneim ōnēērō ar nem wēwēetakēl wakaim ōnēēt. ⁵⁸ Kaōmp kutōmweriaan irēa epēt arim ēarōa ngaan yang pultak neimeē ulōp sak wel wieima pōtaat won. Omēn narō kaōmp epēt nēnē pōrō akun wali pan wēwēetaring wakaim ōnēēt.”

⁵⁹ Yesu pi Kapaneam kak wē Yuta omnarōa ngōnēn tupta kakaati ngōn pipot ōk mēak rē mouleima.

Wēwē kosangtak ōpena ngōnte Yesuu naē wia

⁶⁰ Pēl maan Yesuu ēnēm yaaō narō pit ngōn pipot kat wiak neneren epēl yema. “Ngōn epot kōnōm yesēp. Talēp kat wiipēn?” ⁶¹ Pitēmēt neneren kaaō ngōn yemaan Yesu pimtē kōnōk itenak epēl yema. “Ar ngōn pipot kat wiin utpet yaē ma? ⁶² Ma ar itenaan Omēn Kēēp ne nem ka songōntakē kaalak isēn pōt tol ēēnēērō? ⁶³ Pulōōk tiar wēwēat yaningk. Omnarōa weēre kosangōōk yok pangk pēl naēpan. Nem ngōn ōk yeniak epot kat wiak kosang wasēn Pulōōk arring wēēn wēwēetaring ōnēēt. ⁶⁴ Pēl ēēnēetak arim tekrakaan omēn narō pit kōn wi kosang newasēn eim.” Pēl mēea pōt Yesu pi omēn pimēēn kōn wi kosang newasēn ēēpnaarōere ēn pimēēn kup mowiipna pōpōn wet rēak ēwat wēa. ⁶⁵ Pēl mēak yal menak epēl yema. “Songōn pi taptaanōk epēl niaut. ‘Omēn narō nem Pepapōk kan mowasēpnaarō pitēmēt nem ngēsēl wasēpnaat,’ pēl niaut.”

⁶⁶ Yesu ngōn pōtaan pim ēnēm yaaō narō selap pit pi sēp mowesak sa, piiring kaal wōk naēn. ⁶⁷ Pēl ēēn Yesuuk ten pim ru 12 pōrōen epēl pēēl yenia. “Arta sēp newesak sēn ma?” ⁶⁸ Pēl niaan Saimon Pita puuk epēl yema. “Akōp ten talēpē ngēsē sēn? Ten nimtē ngōntakaan wēwē kosangēt yeō. ⁶⁹ Pēl niaimeē ten niin kōn wi kosang wesak ni Anutu pim omēn ngēēngkēp pēl yaniwas.” ⁷⁰ Pēl maan Yesuuk kangiir epēl yenia. “Ne ar yokot 12 ēak wa niulēaut. Tol ēēnak arim naēaan namp Setenē ēnēm yeē?” ⁷¹ Pēl nia pōt pi Yutas, Saimon Keriot kakaanēp pim yokotup piinōk nia. Pi Yesu pim ru 12 pōrō tenēakaan namp pi pōpōk wē ēnēmak Yesuun kup mowiipnaap.

7

Yesuu nangarō pit piin kōn wi kosang newasēn ēa

¹ Wē ēnēmak Yesu pi kaalak Yutia yangerakēl sēpnaaten kaaō ēēn Kalili yangerakēl sa. Pōt Yuta ngarangkōrōak pi mēpēnēak nga wēēn kat wiak nasēn ēa. ² Yuta omnarō akun ngēēngk nent wiire kēra ēp ka yaaō akun nent temanōm yesēn ³ pim nangarōak epēl ōk yema. “Ni kak eprek sēp wesak Yutia yangerakēl sē. Pēl ēak retēng nant yaēēn nim ruurō itaampnaan. ⁴ Omēn namp pi pim yaautōn omnarō itenak kent ēēpēnēak pōt ēlēp naēn yaaup. Ni retēng weēre kosangringōt yaaup. Pōtaanōk pitēm tekrak sē wē yoolōk pēl yaēēn omēn pourō it ningampnaan.” ⁵ Pim nangarō pitta piin kōn wi kosang nemowasēn. Pōtaan pēl yema. ⁶ Pēl maan Yesuuk kangiir epēl yema. “Arimtokēer akun pasutē ēēnēēt. Ēn ne pōt nem ya yamēngkaut pet elmēēma akun pōt ngolōp yaē. ⁷ Omēn ngōnēn wonōrō pit arimēēn yok pangk kōōre tok naalniipan. Pit nemēēnōkēer kōōre tok yaalnēaurō. Pōt nook pitēm utpet

yaaut war wesak yemak. Pötaanök nemëen kööre tok elnë yaë. ⁸ Pötaanök arökëer tiarim akun ngëengk pipten itaampunëen seë. Ën ne pöt nem ya yamëngkaut pet elmëema akunet ngolöp yaëërek peene nasëngan.” ⁹ Pël mëak Yesu pi Kalili yangerak om wakaima.

Yesu pi akun ngëengktak Yerusalem kakë sa

¹⁰ Wëen nangarö wet rëak wa topöök së wëen ënëmak sa. Omnarö itaampunëak ëlëëp sa. ¹¹ Pël ëen Yuta ngarangkörö pit wa topöökë öngpök ap wasën won ëen epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” ¹² Pël yemaan omnarö pit pimëen ngön laaök neneren naröak, “Ompyaö yaaup,” pël yemaan naröak, “Won, pi omnarö lup wa irikor yaalmëaup,” pël mëëa. ¹³ Pöt pit Yuta kaöaröen kas ëen ngarëk wesak naën ëlëëp pitëmënt pël ëa.

¹⁴ Akun ngëengk pöta luptak Yesu pi Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati së omnaröen ngönën ök yema. ¹⁵ Pël ëen Yuta ngarangkörö pit yaan sak epël mëëa. “Omën epop tiarim pep kaatak neilaanëppe. Pi tol ëak pepeweriaan ngönën songön ëwat sak ök ya?” ¹⁶ Pël maan Yesuuk kangüir epël yema. “Nem ngön arën ök yeniak epot nemtëët won. Anutuu ngönötök ök yeniak puuk ne wes nemëen waisaut. ¹⁷ Pötaanök narö ar Anutuu këm ngönta ënëm ëënë pörö nem ngön ök yak epotë songönöt ëwat sënëët. Pël ëak ar nemtok rëak yeëan ma Anutuuk ök neaan yeëan pöt ëwat sënëët. ¹⁸ Omën namp pimtë könöökaan apna pöp pimtök pimtëen koröp ngar wak apnaat. Ën omën namp pi pim wes mëaupë yayaan orööpënëak ya mëmpëna pöpön korar won, wotpil yaë pël mapnaat. ¹⁹ Ngaanëer Moses puuk ngön kosang retëng ëaut wiaan ngar naön yaaurö. Tol ëënak ne nempunëak yeë?” ²⁰ Pël maan omnaröak kangüir epël yema. “Urmerap nim lupmeri ilëak wëen kaökaö saup. Talëpök ni nimpënëak yaë?” ²¹ Pël maan Yesu pi epël yema. “Ne kë yesa akun ngëengktak retëng weëre kosang kopëtet ëen ar yaan sak yeë. ²² Moses puuk arim yokoturöa koröp kaut ilënëak niia pipët yaap Mosesök nga ilak neniaan. Ngaanëer arim ëaröak ngës rëaut. Pël ëautak Moses puuk rangk niaan kë yesaö akunatë arim yokoturöa koröp kaut ileim yeë. ²³ Ar Moses pim ngön kosangöt ilap ringanëak kön wieimeë arim yokoturö kë yesa akunatë pitëm koröp kaut il yeë. Pël yaauröak oröp ëen kë yesa akunetak nook omën yauman wiakaima namp ompyaö yemowas pötaan nemëen ya sangën yeë? ²⁴ Ar itöök itneë ngön köntak angan. Omnant ompyaö wesak kön wi sokolak wotpil kanöökël ë pël ëëë.”

Omnaröak Yesuun, “Pi Kristo ma?” pël mëëa

²⁵ Yerusalem kakaan omën naröak epël yema. “Omën mëmpënëak aim pöp e tapöp. ²⁶ Iteneë. Pi yoolök wë ngön ök yeniaan omën kaöaröak pit ke urak nemaan yaëëp. Ma pit kön wiin pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo tapöp yaë ma? ²⁷ Pël ëaap tiar pim ka songönten ëwat wë. Pi Anutuu Yaö Mëëaup Kristo ëanëen tiar pim ka songönten köpël ëan tapön.” ²⁸ Pël maan Yesu pi ngönën tup kaöetang ngönën ök yamëem ngön ëak epël yema. “Ar yaap neen ëwat wë, nem ka songöntenta ëwat wë ma? Ar pël naën yeëetak ne nem könöök newaisënëp. Nem Pepapök wes nemëen waisaup. Pi këëp. Ar piin köpël wë. ²⁹ Ën ne piin ëwat wë. Pöt ne ngaan piiring wakaimaupök puuk wes nemëen waisaup.” ³⁰ Pël maan pit wii motëëpënëak kön wiin mor könom ëa. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet temanön nasën ngolöp yaëen yak mor könom ëen sëp wesa. ³¹ Pël ëen omën selap piin kön wi kosang wesak epël mëëa. “Omën epop Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo tapöp koröp. Omën munt nampök ënëm orök pim retëng yaë epot il nemowaspan sa.”

Polisörö Yesu wali öpënëak sa

³² Omnarö ngön laaök pël yemaan Parisi ngönën omnarö kat wiak kiri ar yaaö kaöaröen ök maan polis narö Yesu wak wii tēepënëak wes mēen sa. ³³ Pël ēēn Yesuuk epël yema. “Akun kot nent ne arring wē olēak kaalak nem wes nemēen waisaupē ngēsē sumaap. ³⁴ Pël ēēn arök yok pangk ngaöl ē wais ne koirak itnaangkan. Ma nem öma pōreka ar pangk newaisngan.” ³⁵ Pël maan Yuta kaöarö pitēmēt neneren epël mēēa. “Pi talēl sēēn tiar ngaöl ēēpenaaten ya? Ma tiarim kar Krik omnaröaring wēaurö pitēm naē sē Krik omnarö rē moulöpënëak ya ma? ³⁶ Pi, ‘Ngaöl elnēēnēetak yok pangk koirak itnaangkan,’ pël niak kaalak, ‘Nem sē öma pōrek ar yok pangk newaisngan,’ pël yenia epētep, tol ēēnak yenia?”

Yesu pi wēwē kosangta i köloköt yaningk

³⁷ Yuta omnarö pitēm akun ngēēngkēt wīēē pet irēpënëak temanöm yesēn akun nent ngēēngk wesak wa top kaö yeēa. Akun pōtak Yesu pitēm tekarak wal ē ngön ēak epël yema. “Omēn namp iiten ēēn pōt wais nem naēaan iit nēmpnaat. ³⁸ Anutuu ngönēntak wia pōl, ‘Omēn narö neen kön wi kosang newasēpnaarö i yaapötē kölok olaim wē pōl pitēkaan wēwē kosangēt orōeim öpnaat.’” ³⁹ Yesu pim ngön mēēa pipēt Pulöön kön wīēēak mēēa. Pi Pul pō omēn piin kön wi kosang wasēpna pōrōaan wes mēēn pitēk ilapnaat weseēak mēēa. Akun pōtak Yesu pi pim ē rangi urtak nawisēn wiaan Pulö neiraan. Pōtaanök mēēa.

Omnarö kom ēak tok nentepar sa

⁴⁰ Pël maan omēn narö pōten kat wiak epël mēēa. “Omēn epop pi yaap Anutu pim tektek ngön yaaup tiarim kor wakaim pöp.” ⁴¹ Pël yemaan naröak epël mēēa. “Epop Yaö Mēēaup, Kristo tapöp.” Pël maan naröak epël mēēa. “Kristo puuk pōt Kalili yangerakaan newaispan. ⁴² Ngönēntak epël wia. ‘Kristo pöp Tewit pim kurmentēkaan orōöpnaap. Pōtaanök Tewit pim wakaimaurek Petelem pōrek orōöpnaat,’ pël ēaut.” ⁴³ Pël maan omnarö pit komkap ēēn tok nentepar sa. ⁴⁴ Pël ēak naröak Yesu wii motēepënëak kön wiin mor könöm ēēn sēp wesa.

Omēn kaöaröak Yesuun kön wi kosang newasēn ēa

⁴⁵ Polisörö pit kaalak sē Parisi ngönën omnaröere kiri ar yaaö kaöaröa naē oröön, “Ar tol ēēnak pi koirak newaisēn yeē?” pël mēēa. ⁴⁶ Pël maan polisörö pit kangiir epël mēēa. “Ngaan omēn epopē ngön ya epël naēnte.” ⁴⁷ Pël maan Parisi ngönën omnarö pit epël mēēa. “Pi arēnta morök elnia ma? ⁴⁸ Ten Parisiire ngönēnē kaöarö nampökta piin kön wi kosang yemowas ma? Won. ⁴⁹ Omēn ngön kosang wiAUT köpēl piporö Yesuuk morök elmēēn piin kön wi kosang wesa pörö pit Anutuuk kangut elmēēn kö sēpnaarö.” ⁵⁰ Pël maan pitēm kar namp Nikotimas ngaan Yesu naē sa pöpök pitēn epël mēēa. ⁵¹ “Ma tiarim ngön kosang nentak omnarö pas ngön yaatak ulmēēpen pël wia ma? Won. Pōtaanök tiar pim songöntēn kat wiakök omēn pipot elmēēpenaap.” ⁵² Pël maan pitök kangiir epël mēēa. “Niinta Kalili omēn namp ma? Ngönēntak ngön wia pipot kēēkē sangk kelak ēwat sē. Anutuu tektek ngön yaaö namp Kalili yangerak naarööpanpe.”

8

Öng utpet yaaö nampē ngönte

- ¹ [Omēn pourö pitēm kaatē repak sēēn Yesu pimēt Olip tomökēl saut.
² Pël ēak pōrekaan ēlpamök röökēer kaalak ngönën tup kaöetakē saut. Pël

ëen omèn pourö pim ngësë waisën pi wel aisëak pitèn ngönën ök yema. ³ Pël yaëen ngönënë ngarangköröere Parisi ngönën omnarö pit öng namp ompringëpök omp këkainëpring yaëen itenak mësak Yesuu naë wais pitëm tekarak tau moulmëak epël yema. ⁴ “Rë yanuulaup, öng epop ompringëpök omp maimapring yaëen itena. ⁵ Pël äautep Moses pim ngön kosangtak pöt öng ke pëlörö kël mö wel wiipënëak äautep ni tol amte?” ⁶ Pitëm mëea pöt pit pi morök elmëen ngön nent maan ngön yaatak moulmëepënëak kön wiak yema. Pël ëen Yesu pi wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë. ⁷ Pël yaëen pit piin pëel mëak rangkëer yaëen wal ë tauak epël yema. “Arim tekraakaan namp saun wonöp wë pöt puuk wet rëak kël mööp.” ⁸ Pël mëak pi kaalak wel aisëak mor wotöök yangerak retëng yaë. ⁹ Pël yaëen pit ngön pöt kat wiak ngarangkörö wot raan omèn pourö pöp pöp orök yesem won sa. Pël ëen Yesu pimënt wëen öngöp pim naë taueëa. ¹⁰ Pël ëen Yesu pi we riak öngöpön itenak epël pëel yema. “Öng epop, omèn ni mës niwak waisaurö pit tarëk wë? Ma pit nampök ni këlangön yaatak niulëepënëak ngön ë pet nairën ëepën ma?” ¹¹ Pël maan öngöpök epël yema. “Kaöap, omèn nampök yok pangk pël naalnëëpan.” Pël maan Yesu kangiiir epël yema. “Nookta yok pangk ni këlangön yaatak nanuulëëngan. Pötaanök ni së wë kaalak utpetat ëënganok.”]

Yesuuk yang omnarö ëwa yaalni

¹² Yesu pi omèn ngönën tup kaöetak wëauröen kaalak epël ök yema. “Ne ar yangerakë omnaröaan es ëwa yaalniaup. Pötaanök namp pi nem ënëm elnëëpna pöp koutak kan sak waisak naëpan. Pi ëwaatak ëwa elmëaan wëwëetak öpnat.” ¹³ Pël maan Parisi ngönën omnarö pit kangiiir epël yema. “Nimtok nimtë songönte war wesak aan kat wiak yaap newasën yeë.” ¹⁴ Maan Yesuuk epël yema. “Omèn namp pimtok pimtë songönte yaan pöt ar pi yaap ya pël newasngan pöt yaap. Pël äaatak nemtok nemtë songönte ök yak epët yaap. Ne nemtë kak waisaurekën ewat wë. Ën kaalak suma pörekënta ewat wë. Pël äaap ar nem kakën köpël wë. Ën ne talël sumaaup pötenta ar köpël wë. ¹⁵ Ar pöt yangerakë wëwëetakël kön wieë omnarö ngön yaatak yaalmëaurö. Ne pöt arim yeë pöl ngön yaatak naniulëënganëëp. ¹⁶ Nook omnarö kompak ëëmëak pël ëëma pöt yaapët. Pöt nemënt won, nem Pep wes nemëaup tenip pouwaarök pël ëënaat. ¹⁷ Tiarim ngön kosangtak epël retëng äaut wia. ‘Omèn naar piarip ngön kopët nent, pouwaarök apna pöt yaap pël wasëpenaat.’ ¹⁸ Nemtok nemtë songönte ök yeniaan Pep wes nemëaup puukta kaamök ëak ök yenia.” ¹⁹ Pël maan pit epël yema. “Nim pepap tarëk wë?” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ar neen köpël wë. Pötaan nem Pepapönta köpël wë. Neen ewat sanëen nem Pepapönta ewat san tapön.”

²⁰ Yesu pi ngönën tup kaöeta ka kaö mon kiri yawiaurek wë omnaröen ngön pipot pout ök maimaut. Pël ëa akun pötak omnarö pit pi wii nemotëen yaë. Pöt pim mëngkën wel wiipna akunet fëmanöm nasën pötaanök.

Yesuuk, “Ar nem së öma pörek newaisngan,” pël mëea

²¹ Yesu pi ngön wet rëak ök mëea tapët ngolöp wesak epël ök yema. “Ne ar sëp niwesak sëen neen ap wasö wais itnaangkan. Arim saunatring wë wel wiinëët. Pël ëënë pötak nem së öma pörek newaisngan.” ²² Pël maan Yuta kaöarö pit neneren epël mëea. “Pi tol ëëpënëak, ‘Nem ömaarek ar newaisngan,’ pël ya? Ma pimtok pimënt ënën ëak wel wiipënëak ya ma?” ²³ Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël ök yema. “Ar yangerakaanörö. Ën ne ngaarëkaanëp. Ar yang eprekaanörö. Ën ne eprekaan wonöp. ²⁴ Pötaanök ne epël niiaut. ‘Ar

arim saunatring wë wel wiinëët.' Ën arën nemtë songönte ök niak pöten kön wi kosang nenasen ëënë pötak arim saunatring wë wel wiinëët." 25 Pël maan pit epël yema. "Ni talép?" maan Yesuuk epël yema. "Ne tapöp ngaan nem songönte ök niaim tapöp. 26 Ne arim omnant yeë pötë ngönöt selap wia. Pël ëäk ök niak arim yaaut ngön ya nimpaat. Pël ëëmaatak omën nem wes nemëaupë yaaut yaap yaaup. Pim neeaütök ar yangerak omnaröen tekeri wesak ök niaim." 27 Pël maan pit pim Pepap Anutuun mëëa pöten kön tektek nasën ëa. 28 Pël ëën Yesuuk epël ök yema. "Ar ënëmak ne Omën Këëp wak ngaarëk nemöönë pötakök nem songönte ök niak pöten kön wi kosang newasënëët. Pël ëäk pörekök ne nemtë könök omnant naën nem Pepapök ök neeaütök iman pöten ewat sënëët. 29 Pep wes nemëën waisaup pi neering wë. Pi ne wil nenemëënëp ket epotë nem omnant yeë epot pim kentök yeë." 30 Pël yemaan omën selap pan pim ngön pöt kat wiak piin kön wi kosang mowesa.

Ngön këëtak söë niwasëpnaat

31 Yesu pi Yuta omën piin kön wi kosang wesa pöröen epël yema. "Ar nem ngönte kat wiak kosang yenewas pöt nem ënëm panë yaalnë. 32 Pötaanök ar ngön këët kat wiak ewat sënë pötak ngön epëtak söë niwasën utpetatë inëën naëngan." 33 Pël maan pit ngön kangit epël yema. "Ten Apram pim ëarö. Ten omën narök pitëm inëën naniwasënöröep. Tol ëënak, 'Ar söë sënëët,' pël yeniaan?" 34 Pël maan Yesuuk kangiiir pitën epël yema. "Ne yaap pan ök niamaan. Omën narö utpetat yaë piporö pit utpetatë inëën yaë. 35 Inëën ruup pi inëën yaalmëaupë kaatak sasa naön yaaup. Ën ru panëëpökëer pim pepapë kaatak sasa wëaup. 36 Pötaanök narö ar Anutuu Ruup nook söë yaniwas eporö ar söë pëën önëët. 37 Ar Apramë ëarö pöt ne ewat wë. Pël ëaap nem ngönte arim lupötë wi naön. Pötaanök ar ne nempunëak aim. 38 Ne nem Pepapë naëaan omnant itenak ewat saut arën ök yeniaan, arta arim pepapë ök niiaut pël yeë."

Yesuuk, "Arim pepap Seten," pël mëëa

39 Pël maan pitök kangiiir, "Ten Apramë ruure ëarö," maan Yesuuk epël yema. "Ar yaap Apram pim ruure ëarö talte pim omnant eima pöl ëën. 40 Ne Anutuu naëaan ngön kë kat wiaut ök niaan ar peene ne nempunëak aim. Apram pi ngaan omën ke pil nent naën eimaup. 41 Ar arim pepapë ëaut yeë," maan pitök kangiiir epël yema. "Ten kain ru wonörö. Tenim Pep kopëtap Anutu." 42 Pël maan Yesuuk epël yema. "Anutu pöp yaap arim Pepap talte ar ne ompyaö elnëën. Pöt tol ëënak? Ne Anutu piiring wakaim wiak waisaut. Nemtë könök newasën. Won. Anutuuk wes nemëën waisaut. 43 Ar tol ëënak nem ök yeniak pötön kön nawiin yeë? Ar nem ngönte kat wiinëëtaan kaaö yeë pöta songönte epël wia. 44 Arim pepap Seten. Pötaanök ar pim kentökë ënëm yeë. Pi ngaanëër omën mëneimaupök om pël ëeim wë. Ngön këët pim naë won. Pötaanök ngön kë yaapët sasa sëp wesak wë. Pi kaar pepap yak kaar yaaup. Pötaanök pim könöokaan kaar aim wë. 45 Ën ne pöt, ngön kë yaapöt ök yeniaanar kön wi kosang newasën ëeim. 46 Ar nampök nem saun nent nokoiringan. Ne omën ke pëlëpök ngön yaap këët ök yeniaan tol ëënak kön wi kosang newasën yeë? 47 Anutuu ruurö pit pim ngönöt kat yawiaurö. Ar pöt Anutuu ruurö won. Pötaanök pim ngönöt kat nawiin yeë."

Yesuuk, "Ne Apram naaröön wiaan wakaimaup," pël mëëa

48 Pël maan Yuta omnarö kangiiir epël yema. "Ten niin, 'Sameria omën urmerap pim lupmeri ilaan kaökaö saup,' pël aim yaaut yaap aiman." 49 Pël yemaan Yesuuk kangiiir epël yema. "Urmerap nem lupmeri won. Ne nem

Pepapön wak isak yaan ar koröp kolak neaim. ⁵⁰ Ne nemtën wak isak naën. Neen wak isak apna pöp omën namp wë. Pöp Anutu pi tiar wak kom elniipnaap. ⁵¹ Ne yaap pan niamaan. Omën namp nem ngön epët ngaarëk öpna pöp pi wel sasa nawiiipan.” ⁵² Pël maan Yuta omnaröak epël yema. “Ten niin ewat yes. Urmerap niik isak wë. Apram wel wiaup. Ën tektek ngön yaaö omnaröeta wel wiaut. Pël ëautep ni epël yaanëp. ‘Omën namp nem ngönta ë pël ëëpna pöp pi wel sasa nawiiipan.’” ⁵³ Pël ëautep nuuk Apram tiarim ëap il mowasumëak yaan ma? Pi wel wiaup. Ën tektek ngön yaauröeta wel wiautep. Nuukëer talépë ök sak ömëak yaan?” ⁵⁴ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nemtok nemtëen wak isak ama pöt pangk naëpan. Nem Pepapök neen wak isak yaup. Arök, ‘Pi tiarim Anutu pël yemak pöp,’ pël yaatak neen wak isak naën yeë. ⁵⁵ Pël ëaap ar piin köpël wëen nookëer ewat wë. Ën nook arën ne piin köpël pël niamaatep arim yeë pöl kaar niangan. Ne piin ewatëp. Pötaanök pim ngönte ngaar wak ënëm yaaup. ⁵⁶ Tiarim ëap Apram pi nem yangerak oröomaaten ewat sak ërëpre sawi ëa. Anutuuk elmëen pim könöök itenak ya kë sa.” ⁵⁷ Pël maan pitök kangiiir epël yema. “Nim krismakiat 50 naën wiaup. Ni yaap Apramön itenaup ma?” ⁵⁸ Maan Yesuuk epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Ne ngaanëer Apram naaröön wiaan wakaimaup.” ⁵⁹ Pël maan kël korak mööpënëak yaëen Yesu ngönën tupta kakaati ëlëëp ilëak oröak saut.

9

Yesu omën it il tēaō namp ompyaō mowesa

¹ Yesure pim ruurö ten kan yesem itaangkën omën namp it il tēaup wëen itenaut. Omën pöp pim pëlëp ëlëpök wilaup wëa. ² Pël ëen ten Yesu ruuröak Yesuun epël pël mëéaut. “Ré yanuulaup, talépë saunetak omën epop it il tēaup ëlëpökaan oröa? Pimtë saunetak ma pim ëlre pepaarë saunetak epël ëa?” ³ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yenia. “Pimtë saunetakre ëlre pepaarë saunetak won. Omën epët Anutuu ya yamëngkauta këet war wasëpënëak omën epop epël oröa. ⁴ Pötaanök këtëp wë epëtakëer Anutu nem wes nemëen waisaup pim yaat mëmpa. Koö olapnaan yaëerek koutak omën nampök ya nent namëngkan. ⁵ Nem yangerak öma pötak ar omnarö ewat sënëen nem es ëwaöök ëwa elniaapnaat.”

⁶ Yesu pi pël niak waasöpët ngësak yangetaring ngawi sak omën pöpë itöörarë wa yemomë. ⁷ Pël ëak epël yema. “Ni Siloam i kaöök së nim itöörar iiröm.” Siloam pöt tiarim ngöntak, “Wes mëen sa,” pël yak pöt. Pël maan së iirën it nga ngënak kaalak waisa. ⁸ Pël ëen omën pim kakörëre ka nantëaan piin ewatörö, ngaan omnaröen sum kimang yemaan itenauröak pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop ngaan wel aisëë omnaröen sum kimang yeniauppe.” ⁹ Pël yemaan naröak mëëa. “Mak, omën epop tapöp.” Pël maan naröak epël mëëa. “Won, omën munt tapöpë ök nampök wë.” Pël yemaan omën pöp pimënt kat wiak mëëa. “Ne tapöp.” ¹⁰ Pël maan pit epël mëëa. “Ni tol ëak itöörar ompyaö saup?” ¹¹ Pël maan puuk kangiiir epël mëëa. “Omën pitëm Yesu pël aim pöpök pim waasöptaring yanget ngawi sak itöörarë wa nemëak epël neea. ‘Ni Siloam i kaöök së iiröm,’ pël neaan së iiran pötak nem itöörar ompyaö sak omnantön ityaangk.” ¹² Pël maan pit epël mëëa. “Omën pöp tarëk wë?” Pël maan ya, “Ne köpël,” pël mëëa.

¹³ Pël maan Yuta omnarö pit omën it il tēak wakaima pöp mësak Parisi ngönën omnaröa naë sa. ¹⁴ Akun Yesuu yanget kaplak ngawi sak omnampë itöörar ompyaö mowesa pöt Yuta omnaröa kë yesa akun ngëëngk nentakök

ëa. ¹⁵ Pötaan Parisi omnarö pit pëel mëak epël mëëa. “Tol ëak nim itöörar ompyaö saup?” Pël maan itöörar ompyaö sa pöpök epël mëëa. “Puuk yanget waasöptaring kaplak ngawi sak itöörarë wa nemëen iirën it nga yangëngk.” ¹⁶ Pël maan Parisi omën narök epël mëëa. “Omën epop akun ngëëngkët kë sëpënëak ngön kosang wi aut yaillën yak ten Anutuuk wes mëen newaisënëp pöt ëwat yes.” Pël maan narök epël mëëa. “Tol ëak omën saunaringëpök retëng ke epël ëëpën?” Pitëmënt neneren pël mëak pitëm wëwëet kom ëa. ¹⁷ Pël ëak pit kaalak omën it il tëa pöpön epël mëëa. “Omën nim itöörar ompyaö niwesa pöpön talëp yemaan?” Pël maan epël mëëa. “Pi tektek ngön yaaö omën namp.”

¹⁸ Yuta kaöarök omën pöp it il tëak wakaimaupök it nga ngëna pöten kön wi kosang wasëpnaaten kaaö ëën ëlre pepaarën yas mëëa. ¹⁹ Pël ëak epël mëëa. “Epop arpim ruup ma? Ëlëpë yaatakaan it ngaap oröaup ma? Yak tol ëakök peene it nga yangëngk?” ²⁰ Pël maan ëlre pepaar kangiiir epël mëëa. “Epop tenpim ruup pöt ëwat wë, ëlëpök it ngaapöp wilaup. ²¹ Pël ëaupök peene tol ëak it nga yangëngk pöten tenip köpël. Talëpök itöörar ngaul moulmëa wes pötena tenip köpël. Ar pimtën pëel maë. Pi kaö saupök pimtök songönten ök niapnaan.” ²² Ëlre pepaar piarip Yuta kaöaröen kas ëënak pël mëëa. Pöt Yuta kaöarö ngön epël kosang wia. Omën nampök Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup pël war wesak apna pöp ngönën tuptakaan yaya mepanëën waö ë mëëpnaat. ²³ Pël wieëa pötaanök ëlre pepaar piarip epël mëëa. “Pi kaö saupök arimtok pëel maë.”

²⁴ Pël maan pit kaalak omën ngaan it il tëak wakaima pöpön ngön maan akun nentepar sa. Pël ëak epël mëëa. “Ni Anutuu ëöetak yaap am. Ten omën pipopön ëwat wë. Pi saun omnamp.” ²⁵ Pël maan pi kangiiir epël mëëa. “Pi saunaringëp ma won pöt ne köpël. Ën ne omën kopët nentenökëër kön wia. Ne ngaan itöörar ngaap wakaimaup. Pël ëautak peenökëër it nga yangëngk.” ²⁶ Pël maan pit epël mëëa. “Pi tol elnia? Tol ëak itöörar ompyaö niwesa?” ²⁷ Pël maan pi kangiiir pitën epël mëëa. “Ar tol ëënak ök yeniaan kat wiinëëten kaaö yëë? Kaalak tol ëak niaan kat wiin? Ma arta pim ënëm ëën ma?” ²⁸ Pël maan pit piin utpet wesak epël mëëa. “Nimtokëër omën pömorë ënëm yaaumoröp. Ten pörö Moses pim ngön wia pöta ënëm yaauro. ²⁹ Ten pörö Anutuuk Mosesën ngön ök mëëa pöt ëwatörö. Ën omën pipmorön ten köpëlëp. Talëlaan oröa?” ³⁰ Pël maan omën pöpök kangiiir epël mëëa. “Elei, omën epët piita ke nalte. Ar köpël, pi talëlaan waisa wes. Pël ëaupök nem itöörar ompyaö newesaut. ³¹ Tiar ëwat wë. Anutu pi saun omnaröa ngönöt kat nemowiin yaaup. Ën omën namp Anutuun yaya maimeë pim könöökë ënëm yaaupök më yaë pötak pim ngönte kat mowi yaë. ³² Ngaanëer öng nampök ru it il tëa namp wilën omën nampök itöörar ompyaö mowesa pël aan kat nawiin ëaut. ³³ Anutuuk omën epop wes nemomëën ëanëën retëng ke epëlte naën ëan tapön.” ³⁴ Pël maan pitök kangiiir epël mëëa. “Nim ëlëpë yaatak saunaring wëën pötaring wil niulëen wakaimaamor. Nuuk yok pangk ten ngönen rë niulömëak yaan ma?” Pël mëak waö ë mëa.

Yesuun kön wi kosang newasën yaauro pit lupmeri it ngaap sak wë

³⁵ Yesu pitëm pimëën pël elmëa ngön pöt kat wiak omën pöp koirak epël yema. “Ni Omën Këëpön kön wi kosang yewasën ma?” ³⁶ Pël maan omën pöpök epël yema. “Kaäap, Omën Kë pöp talëp? Ni ök nea. Pël ëën ne kön wi kosang wasumaan.” ³⁷ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni yok piin itenaup pöp peene niiring göngngön yaë epop.” ³⁸ Pël maan omën pöpök

epël yema. “Aköp, ne kön wi kosang yaniwas.” Pël mäak pi rar rë wesirak Yesuun yaya yema. ³⁹ Pël yaëen Yesuuk epël yema. “Ne yangerakë omnarö ar kom elniümëak waisaup. Pötaanök omën it ngaap pël yewesaurö pit it nga ngëmpnaat. Ën omën pitëmtok pitëmtën it nga yangënaurö pël yewesaurö pit kangiir ngaap sëpnaat.” ⁴⁰ Pël yemaan Parisi ngönën omën narö pim naë wëaurö pit ngön pöt kat wiak Yesuun epël yema. “Nuuk tenën, ‘Arta it ngaapörö’ pël yeniaan ma?” ⁴¹ Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim itöt ngaap talte saunaté kangut won ön. Ar it ngaarö pël yaaurö. Pötaanök arim saunaté kangut wiaan ön.”

10

Sëpsëp ëmöökö watepang ngönte

¹ Yesu pi watepang ngön nent epël yema. “Ne yaap pan niamaan kat wieë. Omën namp sëpsëp ëmöökö ëm kanërak neilaan maimerek ngaar kaö möak wel rëak öngpök yes pipop pi koröp kosangëp omnant këkain yewau. ² Ën ëm kanërak yeila pöpökëer sëpsëpöröa ngarangkep. ³ Pi sëen kanweri ngarangkepök kan tē mowiin ilapnaat. Pël ëak yapin maan kat wiin mësak orööpnaat. ⁴ Pimorö mësak orö ulmëak pimënt wet rapnaat. Pël ëen sëpsëpörö pit ngön kat yawiurö. Pötaanök pimtë ngönte kat wiak ënëm sëpnaat. ⁵ Pit omën maimapë ënëm nasëpan. Won, pit piin kas ëëpnaat. Pöt tol ëënak? Pit omën maimaröa ngönötön köpël ëak pötaan kas ëëpnaat.”

⁶ Yesu pi watepang ngön pöt maan pit pim ngön pitën mëëa pöta songönte ëngk ma e wesa.

Yesu pi sëpsëp ngarangk ompyaup

⁷ Pël yaëen Yesuuk kaalak epël yema. “Ne yaap pan niamaan. Nemënt tapöp sëpsëpöröa kanwer. ⁸ Tektek omën kaarkaarörö, nem wet rëak waisa pipörö, omnant këkain yaaurö. Pötaanök sëpsëpörö pitëm ngönöt köpël ëak kat nemowiin eima. ⁹ Nemënt tapöpök kanwer. Pötaanök omën namp nem naë wais oröak kakaati ilapna pöp Anutuuk utpetetakaan kama moöpnaap. Pël ëen pi ilëak oröak ëeimeë kaömp neim öpnaap. ¹⁰ Kain omën pöp pas newaispan. Pi sëpsëpörö kain wak mënak utpet wasëpnaap. Ën ne pöp ar omnarö nem naëaan wëwëet önëak waisaut. Pötaanök ërëpsawiarang wëwëetak önëet. ¹¹ Ne sëpsëpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök sëpsëp ngarangk ompyaup pim wëwëet sëpsëpöröaan këëpöt was mampnaat. ¹² Omën sëpsëp pep panëep won, sumetaan pëen ngarangk yaaup pi kent tokörö yewaisën itenak sëpsëpörö moolëak kas sëen mënak rep mëëpnaat. ¹³ Pöt pi sëpsëpöröaan kön selap naën, sumetaan pëen yeëa pötaanök. ¹⁴⁻¹⁵ Ne sëpsëpöröa ngarangk ompyaup. Pötaanök nem Pepap pi neen ëwat wëen ne piin ëwat wë. Ök tapël ne nem sëpsëpörö arën ëwat wëen ar neen ëwat wë. Pötaanök nem wëwëet arimëen këëpöt was nimpaat. ¹⁶ Ën nem sëpsëp munt naröeta wë. Pörö ëm epöök wonörö. Pötaanök ne pöröeta koirumaap. Pël ëen pit nem ngönte kat wiak tok kopët nent ëen ngarangk kopëtap nemënt pötaan nemtok ngarangk ëëmaan. ¹⁷ Nem wëwëet pitëmëen sëp wesak kaalak ömaat. Pötaanök nem Pepap ne lup sant yaalnë. ¹⁸ Omën nampök elnëen pangk wel nawiingan. Won. Pöt nemtë könöök wëwëet sëp wasumaat. Ne nem wëwëet sëp wasuma pöta weëre kosangët pangk wia. Ën kaalak öma pöta weëre kosang pöteta pangk wia. Ne pël ëëmëak Pepak ngan rë nenaat.”

¹⁹ Yesu pi pël maan Yuta omnarö ngön pöt kat wiak kaalak kom ëak tok nentepar sa. ²⁰ Pël ëak naröak epël mëëa. “Urmerap pim lupmeri ilëak wëen

kaōkaō yaē. Tol ēēnak ar pim ngōnōt kat mowieim?” ²¹ Pël maan narōak epël mēēa. “Ngōn epēt omēn urmerapring wēaupē ngōnte won. Urmerapring wēaupōk yok pangk omēn il it tēaurō ompyaō mowasēpēn ma?”

Yuta omnarō Yesuun kōōre tok elmēa

²² Yuta omnarōa Yerusalem ngōnēn tup kaōeta kan tēa akunet temanōm sēēn pōt ngēēngk wesak kē sa yeēa pōt kopiirir akunetak temanōm sa. ²³ Pël ēēn Yesu pi ngōnēn tup kaō pōta kaō nera yapinte Solomon pōta kakaati yesēn, ²⁴ Yuta omnarō pit wais pi tekarak ulmēak tauēē epël yema. “Ni tol ēēnak nim songōnte wa ngep yaēēn ten kōn selap yeē? Ni yaap Kristo, Anutuu Yaō Niiaup pōt tenēn war wesak ök nia.” ²⁵ Pël maan Yesuuk pitēn kangiir epël yema. “Ne yok ök niautak ar kōn wi kosang nenewasēn yeē. Nem ya yamēngk epot pout nem Pepapē kēm ngōntak yeē epotōk ne Anutuu Yaō Neeaup pōt tekeri yenewas. ²⁶ Pël yeēetak ar nem sēpsēp toktakaanōrō won. Pōtaanōk ar kōn wi kosang nenewasēn yeē. ²⁷ Ēn nem sēpsēpōrō nem ngōn kat yawiaurō. Pël ēēn ne pitēn ēwat wēēn nem ēnēm yaaurō. ²⁸ Pël ēēn nook wēwē kosangēt koir mangkēn wakaim ōpnaarō. Pit kō nasēpan. Won pan. Omēn nampōkta nem moresiaan wa ēp naēpan. ²⁹ Nem Pepapōk pit nemēēn nenaarō. Pī weēre kosang panēēp omēn ēl pout il wesaup. Pōtaanōk omēn nampōk Pepa moresiaan wa ēp naēpan. ³⁰ Neere nem Pepap tenip kopētāp.”

³¹ Pël maan Yuta omnarō pit kaalak kēlōt wak pi mōōpēnēak yaē. ³² Pël yaēēn Yesuuk epël yema. “Ne ya ompyaō epot pout Pepa naēaanōtōk pet elniautep, tol nentaanōk ar kēl nemōōnēak yeē?” ³³ Pël maan Yuta omnarō pit nerak wak epël yema. “Ten ya ompyaō pōt nentaan kōn wiakōk ni kēl nimōōnēak naēn. Ni omēn yaapōpōk Anutuun ōkre was aimeē nimtēn Anutu pël aimēn. Pōtaanōk kēl nimōōnēak yeē.” ³⁴ Pël maan Yesuuk epël yema. “Arim ngōnēn pepeweri Anutuuk maan retēng ēaut omēn pim ya yamēngkaurōaan epël wia. ‘Ar Anutu nem ōkōrō.’ ³⁵ Omēn pōrō pit ngaan Anutuu ngōnte pitēm naē sēēn pitēn Anutuu urtak wē mēēa ngōnēn ngōn epēt kaēngk naēn yaē. ³⁶ Pël ēautak ne pōt, Pep pimtōk neen yaō neak wes nemēēnak yangerak irēaut. Pōtaanōk epël yak. ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yakap tol ēēnak arōk, ‘Ni Anutuun ōkre was yaan,’ pël neaim? ³⁷ Nem Pepapē yaat namēngkēn yeē pōt ar neen kōn wi kosang nenewasēn ēēnēēt. ³⁸ Ar nem ngōnten kōn wi kosang nenewasēn yeē. Pël yeēetak ne nem Pepapē yaat yamēngk epot pōt Pep neering wēēn ne Peparīng wē pōt kēēkē ēwat sēnēēn nem ya yamēngk epotōn itenak neen kōn wi kosang wasēn.” ³⁹ Pël maan pit kaalak walī ōpēnēak ēak mor kōnōm ēēn yes.

⁴⁰ Ten Yesuring kaalak sē Yotan olēak ēngk komuntakēl Sonē ngaan omnarō i momēeima pōrek sē wakaimaut. ⁴¹ Pōrek wēēn omēn selap pim naē wais orōak wē neneren epël yema. “Yaap, Son pi ya retēng nent naēn ēaut. Ēn Son pim omēn epopōn ngōn aim pōt nent kaar won.” ⁴² Pël mēak omēn pōrek wēa pōrō narō piin kōn wi kosang yewas.

11

Lasaras wel wia

¹ Petani kak omēn namp wēa yapinte Lasaras pi pōrek yauman wieēa. Pim sasaar Mataare Maria piarīpta kak taprekaar. ² Ngaan Maria pōpōk i kōp nga kampēt Akōpē ingesiare lē momēak pim kepōn ēptaring kol mowesaup. Pim nangap Lasaras pi yauman yeēa. ³ Pël ēēn sasaarōk Yesuu ngēsēl ngōn epël wes mēa. “O Akōp, nim kent yaēn pōp yauman yaē.” ⁴ Pël maan Yesu pi ngōn

pöt kat wiak tenën epël yenia. “Yauman pipët pi wel wiipënëak naën. Piptak omnarö Anutuun yaya maimëë pim Ruup neenta yaya neanëët.”

⁵ Yesu pi Mataare Mariaare Lasarasringöröen kent yeëa. ⁶ Pël yaaup yak Lasarasë yauman yaaut kat wiak pim kak wëaurek wëën akun nentepar sa. ⁷ Pël één ten pim ruuröen epël yenia. “Tiar kaalak Yutia yangerakë sëpa.” ⁸ Pël niaan ten epël mëëaut. “Rë yanuulaup, peene tapët Yuta kaöarök kël nimööpënëak äautep ni kaalak tapël sëpenëak yaan ma?” ⁹ Pël maan Yesuuk epël yenia. “Kët nenta öngpök aöa 12 ëak wia. Pötaanök yanget ëwa wiaan omën namp këtëk kan yesem kawi nengentiipan. ¹⁰ Ën omën namp rö kan yesem ëwaat won pötaan kawi ngentiipnaat.” ¹¹ Pi ngön pöt niak kaalak ënem tenën epël yenia. “Tiarim ngöntöp Lasaras pi ka uraarek së it moilmaan.” ¹² Pël niaan ten epël mëëaut. “Aköp, pi ka urak pöt ompyaö sëpnaat.” ¹³ Yesu pi Lasaras wel wiauten yeniaanak tenök pöt ka yaap uraan yenia wesan. ¹⁴ Pël yeëan pöt Yesu pi war wesak epël yenia. “Lasaras wel wia. ¹⁵ Ne wet rëak pim naë nasën äaut. Ën wel wiak wiaanak neen kön wi kosang newasënëëtaan së ya momëmpaat. Pötaanök arim kön wi kosang wasënëëtaan ërëpërëp yeë. Yok peenök pim naë sëpa.” ¹⁶ Pël niaan Tomas, yapin nent Ruruprurup Ëak Wilaup, puuk ten pim karuröen epël yenia. “Sëpa, tiarta piiring erën ëak wel wiipenaan.”

Yesu pi weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap

¹⁷ Pël niak ten Yesuring së örök Lasaras yangaök kët kong nent wieëa pöt ëwat saut. ¹⁸ Petani kak pörek Yerusalem kak naë 3 kilomita pöta ök wiëëa. ¹⁹ Pötaanök Yuta omën narö selap pan Mataare Mariaan yaare sër mapënëak së wëa. ²⁰ Pël één Mata pi Yesu yesën kat wiak koirëpënëak kamtaöök tenim naë waisa. Pël één Maria pi om kak wëa. ²¹ Pël één Mata pi wais ten nikoirak Yesuun epël yema. “Aköp, ni eprek wëanëën nem nangap wel nawiin ëan tapön. ²² Pël ëaap ne niin ëwat wë. Peenta ni Anutuun omën nantön kimang maan pöt yok pangk nimpnaat.” ²³ Pël maan Yesuuk epël yema. “Nim nangap kaalak wal ëëpnaap.” ²⁴ Pël maan Mataak epël yema. “Pim akun kaöaök ten omën pourö wal ëëna pötak wal ëëpna pöten ne yok ëwat wë.” ²⁵ Pël maan Yesuuk epël yema. “Weletakaan wal yaautere wëwëeta pepap nemënt tapöp. Omën namp neen kön wi kosang newasëpna pöp pi wel sasa nawiipan. Om wakaim öpnaat. ²⁶ Pötaanök omën narö nem naëaan wëwëet wak neen kön wi kosang newasëpna pörö wel nawiipanëerö. Pit om wakaim öpnaarö. Ni pöten kön wi kosang yewasën ma won?” ²⁷ Pël maan Mataak Yesuun epël yema. “Mak Aköp, ne niin kön wi kosang yeniwas. Ni Anutuu Ruup, pim tenën Yaö Niaaup Kristo, ngaan Anutuuk yangaak öröömëep pël ëaup.”

Yesu pi ing ëa

²⁸ Mata pi Yesuun pël mëak së pim nangap Mariaan ngön laaök epël mëëa. “Rë yanuulaup pi wais wë niin ya.” ²⁹ Pël maan Maria pi kat wiak teënt wal ëak Yesuu ngësë waisa. ³⁰ Yesu pi kakë nasën, Mataë koirä pörek om wëa. ³¹ Pël één Maria pi teënt örök yewasën Yuta omën piaripön yaare sër mapnak së piarpim kaatak wëaurö pit itaangkën Maria pi teënt wal ëak yaaröön yangaök së ing apënëak yes wesak pit pim ënem waisa. ³² Pël één Maria pi tenim naë wais örök Yesuun itanak pim naë iri wel aisëak piin epël yema. “Aköp, ni eprek wëanëën nem nangap wel nawiin ëan tapön.” ³³ Pël mëak ing yemaan Yuta omën pim ënem waisaö pöröeta top ëak ing ya. Pël één Yesu pi pöten itanak ya ilak sa. ³⁴ Pël ëak epël yema. “Ar pim

sokur tarék weeraurö?” Pël maan pit piin epël yema. “Aköp, sê itaampa.”
³⁵ Pël maan Yesu pi ing ya. ³⁶ Pël yaëen Yuta omnarö pit neneren epël yema.
 “Iteneë. Omën epop pimëen kent pan kön wieëaap.” ³⁷ Yemaan naröak epël
 yema. “Omën epop pi it il téaup ompyaö mowesaupe. Pi kaamök elmëanéen
 Lasaras wel nawiin éan tapön.”

Yesu pi Lasaras wal ë moulmëa

³⁸ Yesu pi kaalak ya ilak sëen yangaöök sê oröa. Omën pöp kël öngöpöök
 wi ulmëak kël saulöp naöök ur wari ulmëeëa. ³⁹ Pël éaan Yesuuk epël yema.
 “Ar kël epö wa pëlëer wieë.” Pël maan omën wel wiaupé sasëp Mata puuk
 epël yema. “Aköp, pi wel wiin wieë akun kong nent saup yak kamp utpet
 yaë.” ⁴⁰ Pël maan Yesuuk piin epël yema. “Tol éënak yaan? Ne wet réak
 epël niakat. ‘Ni kön wi kosang wasumë pötak Anutuu weëre kosangët oröön
 itaampëët,’ pël niakat.” ⁴¹ Pël maan pit këlö wa pëlëer wiin Yesu pi ngaarékël
 iteneë epël yema. “Pep, ne niin yowe yeniak. Ne kimang niaan kat yawiaup.
⁴² Ne niin éwat. Ni kët poutë nem kimang ngönöt kat yawiaup. Én om omën e
 taua eporöaan kön wiak pit nuuk ne wes nemëen waisan pöt kön wi kosang
 wasëpna pötaanök epël yeniak.” ⁴³ Pël mëak pi ngön éak epël yema. “Lasaras,
 ni wal éak orö.” ⁴⁴ Pël maan omën welap wal éak oröa. Ingre moresiarë wii
 téautre én kepönöök poë koröp kör koëaöre pöt om éaul éaan. Pël éën Yesuuk
 omnaröen epël yema. “Wil moulmëeë. Pël éën sëpnaan.”

Kaöaröak Yesu mëmpënëak kup ria (Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Yuta omën selap Mariaaring wais wëaurö pit Yesuu éa pöten itenak narö
 piin kön wi kosang wesa. ⁴⁶ Pël éën naröak sê Parisi ngönën omnaröen Yesuu
 éa pöten ök mëëa. ⁴⁷ Pël éën kiri ar yaaö kaöaröere Parisi omnarö pit kansolörö
 wa top ë ulmëak epël mëëa. “Omën Yesu pömor reténg it ngolöpöt yaëep tol
 elmëepen? ⁴⁸ Pi om pël éëim wëen tiar kat koko öpena pöt omën pourö pim
 naë sê ré olëak piin kön wi kosang wasëpnaat. Pël éën Rom ngaarö wais tiarim
 omnaröere ngönën tup kaöere pöt utpet niwasëpnaat.”

⁴⁹ Pël yaan pitëm kar namp yapinte Kaiapas pöp krismaki pötak kiri ar
 yauröa wotöök wëaup puuk epël mëëa. “Ar kön won pan. ⁵⁰ Epël kön wieë.
 Yuta omën pourö kö senganëen kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut.” ⁵¹ Pim
 ngön mëëa pipët pimtë könöök won, pi krismaki pötak kiri ar yauröa wotöök
 wë yak Yesu kopëtapök Yuta omnaröaan wel wiipna pöten war wasak mëëa.
⁵² Pël éaup Yesu pi Yuta omnarö tenimtéën won, Anutuuk pim omnarö yang
 ël epotë wë eporö rongan kopëtet ë niulëepënëak pël éaup. Pöt Kaiapas pi kön
 nawiin wë éa.

⁵³ Pël maan pit kët pötak Yesu mëmpna ngönte ngës réa. ⁵⁴ Pël yaëen Yesu
 pi Yuta omnaröa itöök sak waisak naën. Kak pörek sêp mowesak yang
 omën wonra kautakël kak nereké yapinte Iprek pörek sê ten pim ruuröaring
 wakaimaut.

⁵⁵ Yuta omnaröa Anutuu mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën ka
 kotutéaan omnarö lup kölam tëëpënëak wet réak Yerusalem kakë sa, pitëm
 ngön kosangta wieëaul. ⁵⁶ Pël éën pit ngönën tup kaöeta kakaati sê Yesuun
 ap wasak pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar tol yewas? Pi akun ngëëngk eptak
 newaisën ëëpën koröp.” ⁵⁷ Pël yemaan kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën
 omnarö pit ngön kosang epël wia. “Omën namp pim wëaurekën éwat wë pöt
 ök aan wali öpenaan.”

12

Mariaak Yesuu ingesiarë i köp kaampët lë momëa (Matiu 26:6-13; Maak 14:3-9)

¹ Anutuu mait elmëa akunet temanöm sêpënëak ngolöp yaëen kët 6 êak wiaan ten Yesuring Petani kak sê orôaut. Kak pôrek Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëaup pim kak. ² Pël ëen omën pôrek wëaurô pit Yesuring kaömp ngawi nêmpënëak kaömp ar ëa. Pël êak Mata pi kaömp yokorôn Lasaras pi omën Yesuring wel aisëë kaömp yena pôröaring wëa. ³ Pël ëen Maria pi i köp nga kamp sum kësang yaaö kep kot nent wak Yesuu ingesiarë lë momëak pim kepôn ëptaring kol yemowas. Pël ëen i pôta kamppel ka pôt ur wariak wieëa. ⁴ Pël ëen Yesuu ruurô tenim naëaan namp, Yutas Keriot kakaanëp, Yesuun kup mowiipnaap puuk epël ya. ⁵ “Tiar tol ëënak i köp nga kamp epët omnarô menak 300 kina wak omnant wonorô mempen naën?” ⁶ Pi omën omnant wonorôaan kön nawiin wë mëëa. Pi mon kërëëp ngarangk ëëë kain yaaup yakök pël ëëpënëak mëëa. ⁷ Pël yemaan Yesu pi epël yema. “Pël mangan. Pi epët nem yangerak neweerëpna akunetaan peram wiak wakaimautak yaalnë. ⁸ Omën ngöntök yaaö piporô arring akun wali öpnaarök ar ënëmak yok pangk ompyaö elmëënëët. Ën ne pôt, arring akun wali naön ëëmaap yak pim ompyaö yaalnë epët yok pangk yaalnë.”

Kiri ar yaaö kaöarô Lasaras mëmpënëak kup ria

⁹ Yuta omën selap pan Yesu Petani kak wë pôt kak wiak waisa. Pit Yesu pimtën itaampënëak won, Lasaras Yesuuk weletakaan wal ë moulmëa pôpönta itaampënëak waisa. ¹⁰ Pël ëen kiri ar yaaö kaöarô pit Lasaras piita Yesuring mëmpënëak kup ria. ¹¹ Pöt Yuta omën selap pan Lasarasë ëa pôtaan kiri ar yaaö kaöarô kasëng menak Yesuun kön wi kosang wesa pôtaanök.

Yesu pi pol tongkiipök Yerusalem kakë sa (Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Ëlpamök omën rongan kësang Anutuu mait elmëa akun ngëëngktak wa top êak wëa pôrô Yesu Yerusalem kak waisëpnaan yaë pôt kat wia. ¹³ Pël êak pit ërëpërëp yeem këëmre kewis wak kamtaöök koirëpënëak yewaisem ngön êak epël ya.

“Yowe.

Aköpë këm ngöntak yewais epopôn yaya mepa.

Pi Israel omnarôa omp aköp.”

¹⁴ Pël yemaan Yesu pi pol tongki ru namp koirak rangk wel aisëa. Pöt ngönën pepeweri wieëa pôl ëa.

¹⁵ “Saion kak wëaurô ar kas ëëngan.

Arim omën omp aköp arim naë yewais.

Pi pol tongki ruupë rangk wel aisëak yewais.”

¹⁶ Pël elmëauta songön pôt pim ruurô ten akun pôtak kön nawiin ëaut. Ënëmak pi kutömweri is ë rangiat wak wëënak ten epël kön wiaut. “Ngaan pimëën ngönën pepeweri wia pôt kë rapënëak omnarôak pimëën pël elmëa,” pôt kön wiaut. ¹⁷ Ngaan omën Yesuuk Lasarasën ngön mëak weletakaan wal ë yemoulmëën itena pôröak Yesu pim ëa pôten ök maima. ¹⁸ Pël ëen omën kësang pan pim retëng ëa pôt kat wiak pi koirëpënëak kamtaöök waisa. ¹⁹ Pël ëen Parisi ngönën omnarô pitëmënt neneren epël mëëa. “Ar iteneë. Omën pourô pim naë sê rë olëak wë. Tiar yok pangk naënganpe.”

Krik omën narök Yesuun itaampënëak mëëa

20 Yuta omnarö akun ngëengktak Yerusalem kak sê Anutuun yaya mapênëak yesên Krik omên narö pitring sa. 21 Pël êak omên pôrö pit Pilip, Kalili yangerak Pesaita kakaanëp, pim naë wais epël mëëa. “Ngöntöp, ten Yesuun itaampunëak yewais.” 22 Pël maan Pilip pi sê Entruun mëak piarip sê Yesuun ök mëëa. 23 Pël êën Yesuuk kangiir epël ök mëëa. “Omên Këëp nem kutömweri is è rangiat öma akunet temanöm yes. 24 Ne yaap pan niamaan. Korupaë öpö yangerak nangëntên ngaarék wiaapna pöt kopët tapö om wiaapnaat. Ên yangerak ngëntëpna pötak rëngap yaaröön ëlëp moö sëën kaalak kè selap ütöpnaat. 25 Ök tapël namp pi pimtë möönre koröpöön kent ëëpna pöp kö sëpnaat. Ên namp e yangerak wë pi nemëën yak pim möönre koröpö këëpöt wasëpna pöp wëwë kosang koir mangkên wakaim öpnaat. 26 Pötaanök omên namp nem inëën elnëëpënëak pöt öm ngönte kat wiak ënëm ëëp. Pël êak nem kak öma pôrek nem inëën ru sak öpnaap. Pël êën nem inëën elnëëpna pöp nem Pepapök ping mowasëpnaat.”

Yesu pimtë wel wiipnaataan ök mëëa

27 Yesuuk pël niak kaalak epël yenia. “Nem lupmer könöm yaëëp tol am? Ma epël mem ma? ‘Pep, nem naë orööpënëak yaë epët wa ap was,’ pël mam ma? Pël mema pöt pangk naëpan. Könöm orö nerëëpënëak waisaut. 28 Pötaanök Pep, ni nim yapinte kaö was.” Yesu pi pël yemaan kutömweriaan ngön nent epël irëa. “Ne nem yapinte kaö wesaut. Pötaanök kaalak kaö wasumaan.” 29 Pël êën omên piiring taueëaurö pit ngön pöt kat wiak naröak epël yema. “Tangre kaö yera.” Pël yemaan naröak epël yema. “Ensel nampök piin ngön yema.” 30 Pël yaan Yesuuk nerek wak epël yema. “Ngön pipët nemëën naën. Ar kaamök elniipënëak yaarö. 31 Peene Anutuuk omên ngönën wonörö këlangön yaatak niulëak yangerakë kaöap, Seten, pi li mowasëpnaat. 32 Pöt omnarö pit ne yangerakaan wak ngaarék këraarak nemöönak yang ël epotë omnarö pourö wa nem naë niulëëmaat.” 33 Pim ngön mëëa pöt pimtë wel wiipnaaten mëëa. 34 Pël êën omên piiring wëaurö pit epël yema. “Ten ngön kosangtak epël kat wi yeë. ‘Yaö Mëëaup, Kristo pi akun wali wakaim öpnaap. Pël wiaap tol êënak ni epël yaan? ‘Omnarö pit Omên Këëp wa ngaarék mööpnaat,’ pël yaan. Omên Këë pöp talëp?” 35 Pël maan Yesu pi pitën epël yema. “Nem es ëwa epö arim naë akun kot nent wiaapnaat. Pötaanök ar ëwa elniipnaatak koutak ngep elniipanok sak waiseë. Pöt omên namp koutak yesem pöt, pim sëpna kön wiaul nasën ëëpnaat. 36 Pötaanök ëwa elnia epöökëër pöten kön wi kosang weseë. Pël êënë pötak ar ëwa pepap nem ingre mor sënëet.”

Yuta omnarö Yesuun kön wi kosang newasën ëa

Yesu pi pël më pet irak sê ëlëëp ilaan pit itnaangkën ëa. 37 Pit ngaanëër pitëm itöök Yesu pim retëng selap pan yaëënak piin kön wi kosang nemowasën eima. 38 Pöt Aisaia pim tektek ngönte epël retëng ëa pöt kè oröa. “Aköp, omnaröa naëaan nampök tenim ngönte kön wi kosang newasën yaë. Ên Aköp, ni ya yamëngkem nim weëre kosangö pet elmëën nampökta pöten itenak kön nawiin yaë.”

39 Pël êak pitëm Yesuun kön wi kosang newasën ëa pöta songönte Aisaia puuk ngön nent epël ëa.

40 “Pitëm itöök itaampööre lupmeri kön wi pël êak

Anutuun naë rë olaan ompyaö mowaspanëak

Anutuuk pit it ngaap mowesak lupöt këlotë ök wes moulmëaurö.”

41 Aisaia pi Yesuun kutöm ë rangiatön itneëak ngön pipot wet rëak ëaut. 42 Pël ëaut omên kaö narö selap pit Yesuun kön wi kosang weseëak war wasëpnaatep

Parisi omnarök ngönën keimön elmëëpanëak kas ëen yak wesak wakaima. 43 Pit Anutuuk pitëm yapinte wak isëpnaaten kent panë naën. Omnarö pitëmtok pitëmtë yapinte wak isak mapna pötenök kent pan ëa.

Yesuu ngöntak omnarö kom elniüppnaat

44 Yesu pi ngön ëak epël yema. “Omën namp pi neen kön wi kosang newasëpna pöp nemtën pëen naëpan. Pep wes nemëën waisaup piinta kön wi kosang wasëpnaat. 45 Ën namp neen itnengempëna pöp Pep wes nemëën waisaup piinta itaampnaat. 46 Ne ëwa pepap yak omën neen kön wi kosang yewewesaurö koutak önganëak ëwa elniimëak yangerak irëaut. 47 Pötaanök omën namp nem ngönte kat wiak ngaar naön ëëpna pöp ne këlangön yaatak moulmëëmëak ngön ë pet nairën ëëmaap. Ne omnarö këlangön yaatak moulmëëmëak neiraan, utpetetakaan kama moömëak irëaup. 48 Omën namp ne kasëng nemenak nem ngönten kaaö ëëpna pöp ngön ë pet yairauröa ök pi kom elmëëpnaap. Pöt nem ngön wet rëak ök yeniak epotök akun kaöaöök ngön ë pet yairauröa yaë pöl ëëpnaat. 49 Nem ngön aim epot nemtë könöökäan naën. Won, Pep wes nemëaup puuk ök neeautök pim neeaul war wesak ök niaim. 50 Pël ëak ne ëwat wë. Ar nem Pepapë ngön ngaar önë pöt wëwë kosangët koir nimpnaat. Pötaanök nem ngön ök niaim epot pim ngan rë nenautök ök niaim.”

13

Yesuuk pim ruuröa ingöt i moira

1 Anutuuk mait elmëa akun ngëëngkët temanöm yesën Yesu pimtë ëëpnaaten epël kön wia. “Ne yanger sëp wesak nem Pepapë ngësë suma akunet temanöm yes,” pël kön wiak omën pimorö yangerak wëaurö lup sant elnieima. Pim lup sant elnieima pöt om wiaan wel wiüppnaat.

2 Wiap kanök ten kaömp neim wëen Setenök Yutas Keriot kakaanëp, Saimonë ruup, pim lupmeri ilaan Yesu köore toköröa moresi moulmëëpënëak kön wia. 3 Ën Yesu pi pöt epël kön wia. “Ne nem Pepapë naëaan irëaup kaalak pim ngësë sumaap. Pötaanök pi nook omnant pout ngarangk ëëmëak rë nemëa.” 4 Pël kön wiak kaömpöt sëp wesak wal ë ulpëen rangkëp përe wiak poë koröp sak kol yewas pöp nent wa ura. 5 Pël ëak Yesuuk iit söwarweri lë wiak ngës rëak ruuröa ingöt i yaniir. Pël ëak poë koröp pötaring kol niwesaut. 6 Pël ë Saimon Pitaë naë sëen epël yema. “Aköp, nuuk nem ingesiar yok pangk i neneirngan.” 7 Pël maan Yesuuk epël yema. “Nem yeë epëten ni köpël wëen. Ënëmëak ëwat sumëët.” 8 Pël maan Pitaak epël yema. “Nuuk yok pangk nem ingesiar i neneirngan pan.” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nook i naniir ëëma pöt ni neering naöngan.” 9 Pël maan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ingesiar pëen i neirnganëp, morre kepönre pötta i neir.” 10 Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Omën namp koröp pou iirëpna pöp pi ënëm kaalak irëpnaataan ya kaö namëngkën ëëpnaat. Om ingesiar pëen kaalak iirëpnaat. Pël ëaap ar kölam tëauröak pourö kölam pëen naön.” 11 Pim pël niia pöt piin kup mowiüppnaap tenring wëen itnëëak epël yenia. “Ar pourö kölam pëen naön.”

12 Yesu pi ten pim ruuröa ingöt iir pet irak pim ulpëen waliip wa mëak kaalak tenim naë wel aisëak epël yenia. “Ar nem yaalni epëta songönten ëwat wë ma? 13 Ar neen, ‘Aköp, tenim rë yanuulaup,’ pël neaim pöt yaap, ne arim pöp. 14 Pötaanök ne arim Aköp, rë yanuulaupök arim ingöt iir yanuulë epël arök arim karuröa ingöt i moirën. 15 Arim ëënëël nook peene pet yaalni.

Pötaanök nem yaalni epët arök yal menak nem yeë epël èen. ¹⁶ Ne yaap pan niamaan. Inèen yaaö nampök pim ngarangkêp il nemowaspan. Ma omèn ya nga wes mèen sa nampökta pim wes mëaup il nemowaspan. ¹⁷ Ar pipët ewat wë. Pöta ök èenë pötak èrëpsawiarang eim önëet. ¹⁸ Ne ngön epët ar pouröaan neniaan. Omèn nemèen wesa pöröen ne ewat wë. Pël ëaap omèn epot ngönën pepeweri ngön wia pöt kè rap. Pöt ngönën pepeweri epël wia. ‘Omèn neering kaömp yen epopök neen utpet pan elnëepënëak yaë.’ ¹⁹ Omèn pöt naaröön wiaan wet réak ök yeniak. Pötaan ènëmak oröön pöt epël kön wiinëet. ‘Pi yaap Kristo pim ök niia tapöt,’ pël kön wiinëet. ²⁰ Ne yaap pan niamaan. Omèn namp nem ya ngan rë menak arim naë wes yanimë epop sant mowasënë pöt ne tapël sant newasënëet. Èn ar ne sant elnëenë pöt nem wes mëaup tapël sant elmëenëet.”

*Yesu pi Yutasë pimëen kup mowiipnaaten war wesak mëä
(Matiu 26:20-25; Maak 14:17-21; Luk 22:21-23)*

²¹ Yesu pi pël niak ulöp es mokotön epël yenia. “Ne yaap pan niamaan. Arim naëaan namp ngaaröa naë së nemëen kup mowiipnaat.” ²² Pël niaan ruurö ten it neneren ëak talëpön ya pël kön wiak ëngk ma e wesaut. ²³ Pël ëak ruuröa naëaan ne Yesu pi neen kent yaaup yak pim naë wëen, ²⁴ Saimon Pita puuk kepönööring, “Tol?” elnëak, “Talëpön yaarek pëel maan ök niap,” pël yaalnë. ²⁵ Pël elnëen ne Yesuu ngësël ko wiak epël mëëaut. “Aköp, talëpön yaan?” ²⁶ Pël maan Yesuuk epël yenëa. “Kaömp kaut iistak mëak mempa pipopön yeniak.” Pël neak kaömp kaut iistak mëak Yutas, Saimon Keriot kakaanëp pim ruup, yemangk. ²⁷ Pël èen Yutas kaömp pöt nëen Seten pim lupmeri ilëa. Pël èen Yesuuk epël yema. “Omèn nim èëmëak yaën pipët tëent èëm.” ²⁸ Pël ök yemaan ten piiring wëa pörö kat wiak kèkë kön nawiin ëaut. ²⁹ Pël ëak ten narök epël kön wiaut. “Yutas pi tiarim mon kërëep wieëaupok akun ngëengktakëen omèn nant wë wes yamë ma ngöntök yaaurö omèn nant mampënëak wes yemomë,” pël wesaut.

³⁰ Yutas pi kaömp kaö pöt wa nak tapëtakëer kakaatian orök rö kan koutak sa.

Kan ngolöpö

³¹ Yutas pi orök yesën Yesuuk epël yenia. “Peene Omèn Këep nem yapin pingët tekeri yaaröön nook Anutuü yapin pingëteta tekeri wes yamë. ³² Omèn Këep ne Anutuü weëre kosangöt tekeri yewas. Pötaanök Anutuuk Omèn Këep nem weëre kosangöt tekeri wasëpnaat. Akun wali nasën wiaan pël ëëpnaat. ³³ Nem ruurö, ne akun kot nent aring wë olëak sëen ar neen ap wasënëet. Pötaanök Yuta omnaröen mëëa tapët arënta yeniak. Nem së öma pörök ar peene yok pangk newaisngan. ³⁴ Ne kan ngolöpö epël koir yaningk. Ar neneren lup sant ëeim ön. Nem ar lup sant elnieimaa pöl arta arimtok neneraan lup sant ëeim ön. ³⁵ Pël èenë pöt omnarök arën itaangkën nem ruurö pël koröp orööpnaat.”

*Yesuuk Pitaë yak mowasëpnaat war wes mëä
(Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Luk 22:31-34)*

³⁶ Pël yeniaan Saimon Pitaak epël yema. “Aköp, ni talël sum?” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Nem së öma pörök yok pangk peene newaisngan. Ènëmak waisumëët.” ³⁷ Pël maan Pitaak epël yema. “Aköp, tol èënak nim ènem newaisën èëm? Ne nimëen wel wiimëak pöt yok pangk wel wiimaat.” ³⁸ Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ni nim wëwëet nemëen këëpöt wasumëep

ma? Ne yaap pan niamaan. Kokor ngön naën wiaan ni akun nentepar nent yak newasumëet.”

14

Yesu pi tiarim Pepa ngësë sëpena kanö

¹ Yesuuk kaalak yal menak epël yenia. “Ar ya ngës ëëngan. Anutuun kön wi kosang wesak neenta kön wi kosang newasën. ² Pöt tol ëënak? Nem Pepapë kak kaat kësang wia. Pötaanök ne wet réak pörek së arimëën ur nant kopëta wes ulmëëmaan. Pël naën wieëanëën ne wet réak ngön pipët arën ök neniaan ëan tapön. ³ Pël ëa pötaanök ne pörek së arim uröt kopëta wes ulmëak ar neering önëën kaalak wais nikoirumaat. ⁴ Ën nem kan suma pöön ar ewat wë.” ⁵ Pël niaan Tomasök epël yema. “Aköp, nim kan sumë pöön ten köpël. Tol ëak ewat sën?” ⁶ Pël maan Yesuuk epël yema. “Kan pö nemënt tapöp. Ne ngön këetere wëwëeta pepap. Kan maim naöök së Pepa naë naaröongan. Nemënt kan kopët tapö. ⁷ Ar wet réak neen yaap ewat sanëën nem Pepapönta ewat san tapön. Peenök ar piin itenak ewat yes pël kön wiinëet.”

⁸ Pël maan Pilipök epël yema. “Aköp, ni Pepen pet elniimë pötak ten yok pangk ëënaat.” ⁹ Pël maan Yesuuk epël yema. “Pilip, ne akun wali pan arring wakaimauppe. Ni neen ewat nasën ma? Omën neen ityaangk pöp nem Pepapönta ityaangk. Oröp ëënak ni epël yaan? ‘Ni Pepen pet elni,’ pël yaan. ¹⁰ Ni, ‘Ne Pepaaring wëën Pep pi neering wë,’ nem yak pöt kön wi kosang nenewasën imaup ma? Nem ngön arën ök yeniak epot nemtë könöokaan nga ilak ök neniaan. Pep pi neering wë pimtök pim yaat yamëngk. ¹¹ Ar ne Peparang wëën Pep pi neering wë nem ök yeniak epot kat wiak kosang wesëë. Pël naën ëak pöt nem ya yamëngk epotön itenak kön wi kosang newesëë. ¹² Ne yaap pan niamaan. Omën namp neen kön wi kosang newasëpna pöp puuk yok pangk nem ya yamëngk epot mëmpnaat. Pël ëak kaö panë wesak mëmpö yesem pim ya pötak nemët il newasëpnaat. Ne Pepa ngësë sumen ëa pötaan pël ëëpën sa. ¹³ Pël ëen ar nem yapintakël kimang neanë pöt Anutuu Ruup nook nem Pepapë weëre kosangöt tekeri wesak yok pangk nimpaat. ¹⁴ Ar nem yapintak neen omën nant ëëmëak kimang neaan pöt pangk ëëmaat.”

Yesuuk Ngëëngk Pulö wes mëëpënëak ök mëëa

¹⁵ “Ar ne lup sant elnëënë pötak nem ök yeniak pöl ëëneët. ¹⁶ Pël ëak ne Pepen kimang maan puuk Ël Kaamök munt namp arimëën wes mëëpnaat. Pël ëen akun wali arring wakaim öpnaat. ¹⁷ Ngëëngk Pul pö ngön këët tekeri yewesa pöta Pulö omën ngönën wonöröak itaampöore ewat së pël naën yaau. Pötaanök pit sant mowesak naön ëëpnaat. Pi peene arring wë arim lupötë wakaim öpnaap. Pötaanök ar piin ewat wë. ¹⁸ Ne ar sëp niwasën ru wamir sak naongan. Arim ngësë kaalak waisumaap. ¹⁹ Akun kot nent wia pöt pet irën omën ngönën wonöröak neen itnaangkën ëëpën sa. Ën ar pöt neen itaampunëët. Ne öp wëaup. Pötaanök arta öp önëët. ²⁰ Akun pötakök ne Peparang wakaiman, ar neering wëën ne arring wakaiman pöten ewat sënëët. ²¹ Omën namp nem këm ngönte ngaar wak öpna pöp pi lup sant elnëëpnaap. Ën namp lup sant elnëëpna pöp nem Pepapök pi lup sant elmëëpnaat. Nookta tapël lup sant elmëak nem songönte tekeri wesak pet elmëën itaampnaap.”

²² Yesu pi pël maan Yutas, Keriot kakaanëp won, pim ngampupök epël yema. “Aköp, ni tol ëënak nim songönte tenimtën tekeri wes niak omën ngönën wonöröaanta pël naalmëën ëëmëak yaan?” ²³ Pël maan Yesuuk kanggiir epël yema. “Omën namp ne lup sant elnëëpna pöp pi nem ngönta ënem

ëëpnaap. Pël èèn nem Pepapök pi lup sant elmëèn tenip pim naë sê piiring ònaat. ²⁴ Èn namp pi ne lup sant naalnëèn ëëpna pöp nem ngönötë ènëm naën ëëpnaap. Ngön arim e kat yawi epot nemtëët won. Pep nem wes nemëaupök nangkën wak waisaut.

²⁵ “Nemënt arring wë ngön epot ök yeniak. ²⁶ Ènëmak arim Èl Kaamököp, Ngëëngk Pulö, Pepak nem yapintakël wes mëëpna pöök ar rë niulak arim könöt wa ngölöpngölöp niwasëpnaat. Pël èèn ar nem ök niamaö pöt poutön kön wiinëët. ²⁷ Ne ar sëp niwasumëak nem mayaapët ningkën arring wiaapnaat. Nem pöt omnaröa mayaap pöta ök wontak yaningk. Ar ya ngës èak kas èëngan. ²⁸ Ar ngön epël ök niaan kat wiaurö. ‘Ne kamaarek sê réak kaalak waisumaat,’ pël niiaut. Pep pi kaöap ne il newesauap. Pötaanök ar yaap neer lup sant elnëan talte nem Pepa ngësë suma pöten èrëpërëp èèn. ²⁹ Këët naaröön wiaan wet réak ök yeniak. Pötaan ènëmak oröön itenak ar kön wi kosang newasënëët. ³⁰ Yangerakë kaöap Seten pi waisëpënëak kan ko yaë. Pötaanök ne arën ngön wali neniaan èëm sa. Pi wais ne il nenewaspan. ³¹ Yangerakë omën ngönën wonörö nem Pepapön lup sant yaalmëa pöten itenak kön wiipënëak pim ngön ök neeautë ènëm yaaup. Yok, wal èak sëpa.”

15

Yesu pi wain ëlweë

¹ Yesu pi ten pim ruuröen ök niak kaalak watepang ngön nent epël ök yenia. “Ne wain këwei ököp. Èn nem Pepap pi wain ya ngësëp. ² Nem lööre morötë nautön ëëpna pöt ngësëpök oröak il moolapnaat. Èn mor nant utöpna pöt pi mënt il moolëak ompyaö mowasën selap utöpnaat. ³ Ar pöt, nem ngön ök niaan kat wian pötak ompyaö niwesa. ⁴ Pötaanök nem arring eim öma pöl ar neering eim ön. Wain mor nemor ëlwei yal naën pëlëër wë yok pangk nautpan. Ök tapël, arta neering naön èënë pöt kë won èënëët. ⁵ Ne wain songönte. Ar nem moröt. Pötaanök namp neering wëèn ne piiring ömaap pim këët selap uteim öpnaat. Èn ar ne sëp newesak wë arimënt omnant pangk naëngan. ⁶ Pötaanök neering naön ëëpna pöp ngësëpök wain morötë yaë pöl il moolaan wa top èak esuwesi yemar pöl elmëëpnaat. ⁷ Ar neering wë nem ngönte kat wieim önë pöt ar omën nenten kimang neaan yok pangk nineim ömaat. ⁸ Pötaanök ar kë selap yautön nem ruurö pöt tekeri yesën önë pöt nem Pepapë weëre kosangöt oröön omnarö itaampnaat. ⁹ Nem Pepapök ne lup sant elnëeim wë pöl nook ar lup sant yaalni. Pötaanök ar nem lup sant pöta öngpök ön. ¹⁰ Ar nem këm ngönta ènëm eim önë pötak nem lup sant pöta öngpök wakaim önëët. Neenta tapël nem Pepapë ngön ngaar weimeë pim lup sant pöta öngpök wëaup.

¹¹ “Ne ngön pipot nem ya èrëpërëp pöt arim naë oröak peö èak wiaapënëak ök yeniak. ¹² Ne ngön epël niiaut. ‘Nem lup sant elnieima pöl ar nener lup sant elmëeim ön,’ pël niiaut. ¹³ Omën namp pim karuröaan wel wiipna pöpön, ‘Lup sant panë yaë,’ pël mepenaat. ¹⁴ Ar nem yeniak pöl èënë pötak nook itaangkën nem ngöntörö pël koröp orööpnaat. ¹⁵ Inëèn yaaup pi pim ngarangkëpë omnant yaauten köpël wë. Pötaanök nook arën, ‘Inëënörö,’ pël naniwasën yeë. Nem Pepapë naëaan ngön kat wiaut ök niamaut. Pötaanök ne arën, ‘Nem ngöntörö,’ pël yaniwas. ¹⁶ Arök ne arimëèn kom è neneulëèn èaurö. Nookëer ar këët selap uteim önëak yaatak kom è niulëaut. Pël èèn arim kë pöt oröak wiaan ar nem yapintak Pepen omën nantön kimang manë pöt

yok pangk nimpnaat. ¹⁷ Ne arën kosang wesak epël yeniak. Ar neneraan lup sant ëeim ön.”

Ngönën wonöröak Yesuu ruurö kööre tok elniipnaat

¹⁸ “Ngönën wonöröak kööre tok yaalniin pöt, ‘Pit wet reäk Aköpön kööre tok elmëaurö yak tenënta tapël yaalni,’ pël wasën. ¹⁹ Ar yaap ngönën wonöröa rongantak wëan talte pitëm karurö pël wesak kent elniipën. Ar pitëm toktak wonörö. Nook pitëm naëaan kama niön pitëm wëwëet sëp wesaurö. Pötaan kööre tok yaalni. ²⁰ Arën nem ngön epël niak pöten kön wiaan. ‘Inëen yaao nampök pim ngarangkep il nemowaspan.’ Pit neen kööre tok elnëaut. Pötaan arënta tapël elniipnaat. Pit nem ngönta ënëm yeëa talte arimteta kat wiak ënëm ëëpën. ²¹ Pël ëëpnaatak pit Pep ne wes nemëaup piin köpël ëak kasëng mena. Pötaanök ar nemorö pël wesak kööre tok elniipnaat. ²² Ne yaap pitëm naë oröak ngön ök nemaan ëan talte pitëm saun pötë kangut tekeri nasën ëëpën. Pël ëëpnaatak ök maan kat wiak kaaö ëaurö. Pötaan saunat wiaapnaat. ²³ Omën neen kööre tok yaalnë piporö nem Pepapönta kööre tok yaalmë. ²⁴ Ne ya ke nentere nent omën nganöröa naënöt pitëm tekrak mëneimaut. Pël naën ëan talte saunatë kangut pitëm naë naaröön ëëpën. Pël ëëpnaatak pit nem ya mëna pötön itenak ten Pep pouwaarën kööre tok yaalni. ²⁵ Pël yaë pötak ngönën pepeweri ngaan ngön kosang nent epël ëa pöt kë yaarö. ‘Pit pas neen kööre tok elnëaut.’ ²⁶ Ël Kaamököp nook nem Pepapë naëaan wes mëen arim ngësë waisëpnaat. Pöp ngön këet tekeri yewesa pöta Pulö Pepapring wëaupök wais nem ngönöt war wesak ök niapnaat. ²⁷ Pël ëën pöt arta ngaanëër nem ya ngës rëaurekaan akun wali neering wakaimaurö. Pötaan nem songönte arökta tekeri wesak ök anëët.”

16

¹ Yesu pi ten pim ruuröen kaalak epël ök yenia. “Ar kön wi kosang yewesaut sëp wasnganok pël niiaut. ² Pit ar pitëm ngönën tupötëaan waö ë nimëëpnaat. Pël ëak kaalak akun nent oröön pit ar mën wel yaniwëm Anutuun kaamök yaalmë pël kaar wasëpnaat. ³ Pit neen köpëltre Pepenta köpël. Pötaanök pël elniipnaat. ⁴ Naaröön wiaan ök yeniak. Pötaanök ënëmak oröön pöt epël wasnëët. ‘Pim ngaan ök niia pötak yaarö; pël wasënëët.”

Ngëengk Pulöökë ya yamëngkaut

“Ne ngaan arëring wë yak ngön pipot ök neniaan ëaut. ⁵ Pël ëautak peene pöt nem wes nemëaupë ngësë sumëak yaëën arim naëaan nampök neen, ‘Ni talël sum?’ pël nenëaan yeë. ⁶ Ne sëën omën orööpnaaten ök niak pötaan ya ngës yeë. ⁷ Pötaanök ne yaap niamaan. Ne ar sëp niwesak sëën arim naë omën ompyaut orööpnaat. Ne nasën ëëma pöt Ël Kaamököp arim naë newaispan. Ën nem suma pötak nook wes mëen irapnaat. ⁸ Pi irapna pötak ngönën wonörö saunaring wëanre wotpil sak wëan pöta songönte tekeri wes menak ngön ya yamëngkauta songönteta tekeri wes mampnaat. ⁹ Saunaring wëa pöta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Neen kön wi kosang nenewasën yaaurö pötakël tekeri wasëpnaat. ¹⁰ Ën wotpil sak wëa pöta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Ne nem yaat pet irak Pepa ngësë sëën ar kaalak itnaangkën ëënëët pötakël tekeri wasëpnaat. ¹¹ Ën ngön ya yamëngkauta songönte eptakël tekeri wasëpnaat. Anutuuk yangerakë kaöap Seten pi këlangön yaatak ulmëëpënëak ngön ë pet irak wë pöl pit tapël elmëëpnaat pötakël tekeri wasëpnaat.”

¹² “Ngön kësang wiaap ök niamaatep peene tapëtakëër ar yok pangk ënëm naën ëënëën sa. ¹³ Ngön këet tekeri yewesa pöta Pulö irëak ngön këëta songönte pet elniin ëwat sënëët. Pël yeem pim könöökëan reäk nant neniapan.

Pepa naëaan kat wiaul war wesak omën ënëm orööpnaatönta ök niapnaat. ¹⁴ Pi nem ngönre omnant wak ök yeniaan nem yayaat orööpnaat. ¹⁵ Pepa omën pout nemot. Pötaanök, 'Pi nem ngönre omnant wak tekeri wes nimpnaat,' pël niaut."

Yesu pi sak kaalak waisëpnaap

¹⁶ "Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëët." ¹⁷ Pël niaan ruurö tenimtok tenimënt neneren epël mëëaut. "Pi tol ëënak epël ya? 'Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëët,' pël yaap. Pël niak kaalak, 'Pepa ngësë sumaat,' pël yaap. ¹⁸ 'Akun kot nent,' pël ya pöt tol nenten ya? Tiar pöta songönten köpël yeë." ¹⁹ Pël mëak ten Yesuun pëël menëak yaëën pimtok itanak epël yenia. " 'Akun kot nent won sëen ar neen itnaangkan. Kaalak akun kot nent tapël won sëen waisën itaampunëët,' ar nem pël niak pötaan pëël neanëak yeë ma? ²⁰ Ne yaap pan niamaan. Ar ingre ya ilak kaö panë anëët. Pël yaëën omën ngönën wonörö pit ërëpsawi ëëpnaat. Arim lupöt ya ngës ëëneët. Pël ëëneëtak pötak kaip tiin ërëpsawi koirëneët. ²¹ Öng namp pi ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat wiipna akunet temanöm yesën ya ngës ëëpnaat. Pël ëën ruup oröön pöt ya ngës pöt won sëen rungaap oröa pötaan ya ërëpërep kön wi yaë. ²² Pöta ök ar peene ya ngësring wë. Pël yeëetak ne kaalak arën itaangkën ënëmak ar ërëpsawiarung önëët. Pël ëën omën nampök arim ërëpsawi pöt wa ëp naalniipan. ²³ Akun pötak arök neen omën nentaan pëël nenëangan. Ne yaap pan niamaan. Ar nem yapintak Pepen omën nentaan manë pöt yok pangk nimpnaat. ²⁴ Ar ngaan omën nent önëëtaan nem yapintak kimang nemaanörö. Pötaanök kimang maan ningkën arim naë ërëpsawi kësang pan oröak wiaapnaat."

Yesu pi yangerakë omën utpetat il wesa

²⁵ "Ne wet rëak arën watepang ngön niaut. Ën ënëm pöt kaalak watepang neniangan. Nem Pepapë songönte tekeri wesak ök niamaat. ²⁶ Akun pötak arimtok nem yapintak Pepen kimang manëët. Nook arimëën kimang mema pöt neniaan yeë. ²⁷ Ar ne lup sant elnëak Pepa naëaan waisaup pöt kön wi kosang yenewes. Pötaan Pepak ar lup sant yaalni. ²⁸ Ne ngaan Peparung wakaim olëak pi moulmëak e yangerakë waisaup. Pël ëak peene wakaim olëak yanger sëp wesak kaalak Pepa ngësë sumaat."

²⁹ Pël niaan ruurö ten epël yemak. "Peene pöt watepang neniangan, tekeri wesak ök yeniaan. ³⁰ Ten peene niin ëwat yes. Omnarök pëlpël neniangan wiaan nim könök war wesak yaap. Ni omën poutön ëwatëp. Pötaanök ten peene ni Anutuu naëaan irëaup pöt kön wi kosang yewas."

³¹ Pël maan Yesuuk kangir epël yenia. "Yaap, peenök kön wi kosang yewas ma? ³² Kat wieë. Akun orööpnaat pël niak pöt yok oröa. Pël ëën ar repak arim kaatë sënëak noolëak sëen nemënt ömaat. Pël ëëmaatak nemënt won. Nem Pepap pi neering wë. ³³ Ar neering wëen arim naë mayaap orök wiaapënëak niaut. Ar yangerak wë këlangön kat wiinëët. Pël ëëneëtak yangerakë omën utpetat nook il yemowas. Pël yaëën arim lupöt kosang sak ön."

17

Yesu pim ruurö tiarimëen kaamök elniipënëak kimang mëëa

¹ Yesu tenën pël niak we riak kutömweriil iteneë epël yema. "Pep, akunet yok oröa. Pötaanök nook nim yapin pingët tekeri wes mempaat, nuuk nim Ruup nem yapin pingët tekeri wes man. ² Nuuk omën nem naë wa neulëaurö wëwë kosangët koir mampëak ne yangerak omnaröa ngarangk

wes neulëaup. ³ Wëwë kosangta songönte epël. Pit ni Anutu këep niin ewat wë nim wes nemëaup, Yesu Kristo, neenta ewat öpna pötak wëwë kosangët pitëm naë orö rëepnaat. ⁴ Ne nim ya ngön neaan pöt mënak pet irumëak yeë. Pël yeem yangerak nim yapin pingët tekeri wes yemangk. ⁵ O Pep, ngaan kutömre yang naaröön wiaan ne nim naë wë kutöm ë rangiatring wakaimaut. Pötaanök kaalak peene ë rangi tapët nan.

⁶ “Ne yangerakë omën nim ne nenan pöröen nim songönte ök maimaut. Omën nimëën yaö wesak nem naë wa neulëa pörö nim ngönta ënëm yaë. ⁷ Pël ëak omën ne nenan pöt pout nim naëaanöt pöt pit ewat yes. ⁸ Ngön pout ne nenan pöt nook pit mangkën yeö. Pël ëak ne nim naëaan waisan pöt pit ewat sak nuuk ne wes nemëan pötenta kön wi kosang yewas. ⁹ Ne pitëmëen kimang yeniak. Omën ngönën wonöröaan won, omën nim ne nenan pöröaan kimang yeniak. Ni pit nimëën yaö wesaurö pötaanök. ¹⁰ Omën nim piporö tepërimorö. Nem eporö tepërimorö. Pit nem weëre kosangö pet yaalmëen nem yapin pingët orö yarë. ¹¹ Pit pöt yangerakë wëwëet om yal menak öpnaarö. Ën nem yangerakë wëwëet pet yair. Pël ëak ne nim naë waisumaan yeë. Pep, ni ngëengkëp, nim weëre kosang nenan pötring nuuk ngarangk elmëem. Pël ëen muumöngk öpnaan. Pël ëak tepërim lup kopëtemer sak wë pöl pitta tapël ëak öpnaat. ¹² Ne pitring wë nim weëre kosang nenan pötring ngarangk elmëen muumöngk wakaimaut. Ne ngarangk yaalmëen namp kö nasën. Nim ngönëntak ëan pöt kë rapënëak kopët namp kö sëpënëak yaö ëan pöpökëer kö sa. ¹³ Ne peene nim ngësë aprumëak yeë. Pötaanök nem ërëpsawiet pitëm lupötë oröak ulöl sak wiaapnaataan yangerak wë ök yeniak. ¹⁴ Ne nim ngönöt ök më pet irën omën ngönën wonörö pit kööre tok yaalmë. Pöt ne omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën ök tapël pitta omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën. Pötaanök kööre tok yaalmë. ¹⁵ Ne pit yangerakaan ömëak kimang neniaan. Omën utpetapë moresiaan ent ë moulmëemëak kimang yeniak. ¹⁶ Ne omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën, ök tapël pitta omën ngönën wonörö pitëm yaaul naën. ¹⁷ Nim ngön këetak kom elmëen nimëën yaö sak öpnaan. Nim ngön pöt këet. ¹⁸ Nuuk neen ya ngön neak yangerak omnaröa ngësë wes nemëen pöl nook pit ya ngön meak omnaröa ngësë wes yemomë. ¹⁹ Nuuk pit ngön këetak kom elmëen nimëën yaö sak öpënëak nook nem wëwëet pitëmëen yaö yemowas.

²⁰ “Ne pitëmëen pëen kimang neniaan. Omën pitëm ngön kat wiak neen kön wi kosang wasëpna pöröaanta yeniak. ²¹ Ne omën eporö pourö lup kopëtemer sak öpna pötaan kimang yeniak. Pep, ni neering wëen nem niiring wë pöl pit tepëring öpënëak kimang yeniak. Pël ëen ngönën wonörö pit pöten itanak nuuk ne wes nemëen waisan pöt kön wi kosang wasëpënëak pötenta kimang yeniak. ²² Pit tepërim lup koptemer sak wë epël pitta tapël sak öpënëak ë rangiat nim ne nangkën pöt nook pit yemangk. ²³ Pit lup kopëtemer panë sak öpnaataan ni neering wëen ne pitring wë. Pël ëen omën ngönën wonörö pit pöten itanak nuuk ne wes nemëen waisan pöten kön wiak nuuk ne lup sant yaalnëen pöl pit lup sant yaalmë pötenta kön wiipnaat. ²⁴ Pep, omën nim ne nangkën porö nem kutöm ë rangiat itaampnaan nem ömaarek ten pourö öneak kimang yeniak. Nem kutöm ë rangi pöt ni ngaanëer kutömre yang won wiaan ne lup sant elnëak nenaup. ²⁵ O Pep wotpilëp, omën ngönën wonörö pit niin köpël wëen nookëer niin ewat wë. Ën omën nem naë wë eporö pit nuuk ne wes nemëen waisan pöten ewat wë. ²⁶ Ne nim songönte tekeri wes menaut. Pël ëak tekeri wes menem ömaat. Pël ëen ne lup sant yaalnëen pöl pitta tapël elmëen. Pël ëen ne pitring ömaan.”

18

*Yesu Kesemani wëen ngaaröak wali wa
(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Luk 22:47-53)*

¹ Yesu pi kimang ngön pet irak pim ruurö ten koirak i Kitron pömer olëak ëngk komuntakël Olip ya newer wieëa pörekë saut. ² Pörek sê wëen Yutas ngaaröen kup mowiiipnaap pi Olip ngës pöön ewatëp yak Yesure ruurö ten ngës pöök kët poutë pörek wa top ë yaaut yak. ³ Pörek sê wëen Yutas pi Rom nga naröere kiri ar yaaö kaöaröere Parisi ngönën omnaröa naëaan polis narö koirak nga ë omnant wak es mangiak waisa. ⁴ Pël ëen Yesu pi omnant elmëepna pötön ewat wëak kepöngk wiak naë sê epël pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” ⁵ Pël maan epël yema. “Ten Yesu Nasaret kakaanëp koirënak yewais.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp.” Pël mëak itaangkën Yutas ngaaröen kup yewiem pit pourö wëa. ⁶ Pël ëen pit pim, “Ne tapöp,” pël mëa pötaan kasngaë kan sê yangaak yengenti. ⁷ Pël ëen kaalak rangk pëel yema. “Aë, ar talëpön ap weseim?” Pël maan epël yema. “Yesu Nasaret kakaanëpön.” ⁸ Pël maan Yesuuk epël yema. “Ne tapöp niakat. Ar nemtën ap yewas pöt omën eporö om wes momëen sêp.” ⁹ Pi pim wet rëak Anutuun, “Omën nim ne nenan pörö namp ap naön,” pël mëa pöt kë rapënak ngön pipët mëa. ¹⁰ Pël yemaan Saimon Pita pi öpwer wëaup yak yepatuukaan përeak kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp yapinte Malkas pöp möak pim kat yaapkëep per olëa. ¹¹ Pël ëen Yesuuk Pitaan epël yema. “Öpwer kaalak yepatuuk më. Këlangön Pepak yenangk epot sêp newasngan.”

Pit Yesu wak Anasë naë sa

¹² Pël maan ngaaröere pitëm wotöököpë polisörö pit Yesu wali wak wii tëa. ¹³ Pël ëak pit pi wak wet rëak Anasë naë sa. Pöt Kaiapas pi akun pötak kiri ar yauröa wotöök wëaup Anasë koontup wak wëa. ¹⁴ Kaiapas pöp wetkaal Yuta omnaröen, “Omën pourö kö sënganëen kopëtapök wel wiipna pöt ompyaut,” pël mëa pöp.

Pitaak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:69-70; Maak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Ten Saimon Pita pit Yesu wak yesën ënëm saut. Pël ëak kiri ar yaaö wotöököp pi neen ewatëp yak nemënt Yesuu ënëm kiri ar yaaö wotöököpë ëmööké öngpök ilëaut. ¹⁶ Ën Pita pi om ëm ngësöök taueëa. Pël ëen kiri ar yaaö wotöököpë ewatëp nook kaalak ka tomök orö öng ëm kanëra ngarangk wëa pöpön mëak Pita koirak öngpök saut. ¹⁷ Pël ëen öng ëm kanëra ngarangk pöpök Pitaan epël yema. “Yesu ruuröakaan namp ni koröp.” Pël maan Pitaak, “Ne won,” pël yema. ¹⁸ Pël mëak polisre inëen yaurö tomök ëp ëen es merak taueë mor yesa pöröa naë sê es mor yes.

Kiri ar yaaö wotöököpök Yesuun pëel mëa

(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Kiri ar yauröa wotöököpök Yesuun pim ruuröen pëel mëak omnaröen ngönën ök yamëëa pötenta pëel mëa. ²⁰ Pëel maan kangiir epël mëa. “Ne omnaröa ëöetak ngön ök yamëëaup. Yuta omnaröa ngönën tupötëëre ngönën tup kaöetak wa top ëak wëen ök yamëëaup. Ëlëep naën. ²¹ Tol ëen neen pëel yenëaan? Nem ngön ök yamëëauröen pëel ma. Pit nem yamëëa pöt ewat wëerek kat mowi.” ²² Pël yemaan polis namp pim naë taueëaupök Yesu mor kaë momök epël mëa. “Ni wotöököpön pil mangan.” ²³ Pël maan Yesuuk epël mëa. “Ne ngön utpet yak pöt utpet pöt war wesak aan ten kat wiinaatep.

Yaap yakap oröp eënak pas yenemöön?" ²⁴ Pël maan pim moresiarë wii motëa pöt om ëaul ëaan Anasök wes momëen kiri ar yaaö wotöököp, Kaiapas, pim ngësë sa.

Pitaak kaalak Yesuun yak mowesa

(Matiu 26:71-75; Maak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita pi es mor yesem tauaan piiring wëa pöröak epël yema. "Niinta pim ru namp koröpok?" Pël maan pi yak wesak, "Ne won," pël yema. ²⁶ Pël maan kiri ar yaaö wotöököpë inëen ru namp Pitaë öp möak katëep per olëa pöpë karipök epël yema. "Yaap, ne itaangken Olip yaöök piiring wëen itenaut koröp." ²⁷ Pël maan Pitaak epël yema. "Ne won." Pël yemaan kokor namp ngön ya.

Pit Yesu wak Pailatë naë sa

(Matiu 27:1-2, 11-14; Maak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Pit wangam kan röökëer Yesu Kaiapasë naëaan mësak Rom yang ngarangkëpë ka kaöetakë mësak yes. Pël ëak pitëmënt pörö yang ngarangkëpë kaatak lup kewil ëëpanëak kakaati neilan ëa. Pöt tol eënak? Pit lup kewil ëak pöt Anutuu mait elmëa akun ngëengktak kaömp nanën ëëpën sa pötaanök. ²⁹ Pël wesak om tomök tauaan Pailat pi pitëm naë së epël pëel yema. "Ar oröpmor eën omën epop ngön yaatak ulmëenëak mësak yewais?" ³⁰ Pël maan pit epël yema. "Pi utpet naën ëanëen ten pas mësak newaisën ëan tapön."

³¹ Pël maan Pailatök epël yema. "Arimtok mësak së ngön yaatak ulmëak arim ngön kosangta wiewëaul elmëë." Pël maan Yuta omnaröak epël yema. "Ar Rom omnarö arim ngön kosangtak tenim naë omën yamëngkautaan nga wia." ³² Yuta omnarö pit pël yemaan ngaan Yesu pimtok pim këra yetaprak möön wel wiipnaat ngön pël mëëa pöt kë oröa. ³³ Pël maan Pailat pi kaalak kakaati ilë wë Yesuun ngön maan sëen epël mëëa. "Ni Yuta omnaröa omën omp aköp ma?" ³⁴ Maan Yesuuk epël mëëa. "Ngön pit nimtok kön wiak yaan ma omën naröak ök niaan yaan?" ³⁵ Pël maan Pailatök kangiiir epël mëëa. "E, ne Yuta omnamp ma? Nimtë omnaröere kiri ar yaaö kaöaröak nem naë mësak wais yanuulëep. Ni tolël ëaup?"

³⁶ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. "Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yangerakaan wonte. Pël ëëëanëen nem ruuröak nga elmëen Yuta omnaröak ne neneön ëan tapön. Nem omnarö wa ngaöök yamëa pöt yangerakaan wonte." ³⁷ Pël maan Pailatök epël mëëa. "Ën ni omën omp ak namp ma?" maan Yesuuk epël mëëa. "Nim neen omp ak namp pël yenëaan pipët yaap. Ne ngön këet tekeri wasumëak yangerak wes nemëen nem ëlëpök newilaup. Pötaanök namp pi ngön këeta ënëm ëëpna pöp nem këm ngönte kat wiipnaap." ³⁸ Pël maan Pailatök epël mëëa. "Ngön kë pöt tol nent?"

Pailatök Yesu këra yetaprak mööpëneak mëëa

(Matiu 27:15-31; Maak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pël mëak kaalak tomököl orö epël yema. "Nem piin nga elmëëma utpet nent pim naëlaan nokoirën." ³⁹ Arim yeë pöl ne Anutuu mait elmëa ngëengak akunetak omën namp wii kaataakaan öpëneak wes nimë yeë. Pötaanök ne ar Yuta omnaröa omën omp aköp wes nimëen sëpën ma?" ⁴⁰ Pël maan pit ngön ë olëak epël yema. "Pipmor won. Ni Parapasökëer wes nimë," pël yema. Parapas pöp pi omnarö mënak pitëmot kain yewaup.

19

¹ Pailatök pim ngaaröen maan Yesu pol koröp wapötringöök momöa. ² Pël ëak ngaaröak ökre was mëak wii këmampön ulte ket ëak kepönöök mowaëak

ngaaröa ulpëen köp möa namp wa momëa. ³ Pël elmëak naë së epël mëëa. “Yowe, Yuta omnaröa omën omp aköp,” pël mëak mor kaë momöa. ⁴ Pël yaëen Pailat pi kakaatiaan orö Yuta omnaröen epël yema. “Iteneë. Ne piikaan nga elmëëma utpet nent nokoirën. Pötaan arimëntta éwat sënëak wes yanimë.” ⁵ Pël mëak Yesu pi këmampön ulre ulpëen pötring mësak tomök orö ulmëak epël yema. “Omën epopön iteneë.” ⁶ Pël maan kiri ar yaaö kaöaröere polisörö iteneë ëlak wiak epël yema. “Këra yetaparak möön wel wiip. Këra yetaparak möön wel wiip.” Pël yemaan Pailat pi epël yema. “Piikaan nga elmëëma utpet nent nokoirën. Pötaanök arimtok wak këra yetaparak momöëë.” ⁷ Pël maan Yuta omnarök epël yema. “Pimtok pimtën, ‘Ne Anutuu Ruup,’ pël yamëem Anutuu yapinte wa ngep yaë. Pötaanök tenim ngön kosangtak, ‘Pi wel wiip,’ pël ya.” ⁸ Pël yemaan Pailat pi ngön pöt kat wiak kas pan ëa. ⁹ Pël ëak kaalak Yesu mësak pim ka kaöeta kakaati ilë epël mëëa. “Ni tarëkaan oröaup?” Pël maan Yesuuk kangiiir nemaan ëa. ¹⁰ Pël ëen Pailatök epël mëëa. “Töl ëënak neen ngön nenëaan yaën? Ne wil niulëëmaare këra yetaparak nimööma poutë weëre kosangët pangk ëaap. Ni pöten köpël ma?” ¹¹ Pël maan Yesuuk kangiiir epël mëëa. “Anutuuk weëre kosang naningkën ëanëen neen ngep ëak nenëaan ëan tapön. Pötaanök omën ne newak nim ngësë wes nemëa pöpë saunetak nimët il yewas.”

¹² Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak wes momëëpënëak yemaan Yuta omnarök ngön ëak epël yema. “Ni omën pipmor wes mëëmë pöt Rom omën omp ak kaöap Sisa ngöntre kar naalmëën ëëmëët. Omën namp pi pimtök pimtën omën omp aköp apna pöp pi Sisa piin kööre tok elmëëpnaat.” ¹³ Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu mësak tomököl orö ngön ë pet yaira urtak wel aisëa. Ur pöta yapinte Kël Purpurwer. Pöwer Yuta ngöntak Kapata pël yamëëa. ¹⁴ Akun pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëen omnant wa kön yaaö këttak yak këtëp luptak wëen Pailatök Yuta omnaröen epël yema. “Arim omën omp aköpön iteneë.” ¹⁵ Pël maan pit ngön ëak epël yema. “Pi wel wiip, wel wiip. Këra yetaparak möön wel wiip.” Pël maan Pailatök epël yema. “E, arim omën omp aköp këra yetaparak möömëak yak ma?” Pël maan kiri ar yaaö kaöarök epël yema. “Ten omën omp ak munt nampta won, Sisa kopëtap.” ¹⁶ Pël maan Pailat pi ngön pöt kat wiak Yesu këra yetaparak mööpënëak ngaaröa naë wes yemomë.

Yesu këra yetaparak möa

(Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Luk 23:26-43)

¹⁷ Ngarö pit Yesu pimtë këra yetapër menak waalën kakaan mësak yang lup nenta yapinte Kepön Kos, Yuta ngöntak Kolkota, pörekë yes. ¹⁸ Pörek së Yesu këra yetaparak mö yemoulmë. Yesu tekarak, ën omën naar, namp we naöök ë yaulmë. ¹⁹ Pël ëen Pailatök ngön nent epël retëng ëak këra yetaparak wi yaulmë. “Yesu, Nasaret kakaanëp, Yuta omnaröa omën omp aköp.” ²⁰ Yesu yetaparak möa yang lup pöt Yerusalem kak naë yak Yuta omnarö kamtaöök kaal wak yeem sangk kel yeëa. Retëng pöt Pailatök Yuta ngöntakre Rom ngöntakre Krik ngöntak poutë wi ulmëaut. ²¹ Pël ëen Yuta omnaröa kiri ar yaaö kaöarök Pailatën epël yema. “Ni, ‘Yuta omnaröa omën omp aköp,’ pël retëng ëënganëp. Epël ë. ‘Puuk, ‘Ne Yuta omnaröa omën omp aköp,’ pël yaaupok,’ pël retëng ë.” ²² Pël maan Pailatök epël yema. “Yok retëng ëanrek epël wiaap,” pël yema.

²³ Ngarö pit Yesu yetaparak mö ulmëak pim ulpëenre poë koröpöt kom ëak kong nent wesak neenemot ëa. Pël ëak pit pim ulpëen waliip omnaröa ket yeem ilak korir namëënëp wa. ²⁴ Pël ëak pit neneren epël ök mëëa. “Tiar epop

kelinganëp. Om ngasamtak wiak talëpök öpën pöten itaampa.” Pit pël èën ngönëntak epël ëa pöt kë oröa.

“Pit nem ulpëenre poë koröpöt kom ëak wak ngasamtak wiak talëpök nem ulpëen waliip öpën pöten itena.”

Pël wia pötak ngaarö pit pël ëa.

²⁵ Yesuu këra yetapra ingtak öng epël ëak taueëa. Yesu ëlëpre ëlëpë nangapre Maria, Klopasë öngöpre Maria Matala kakaanëp pël ëak taueëa. ²⁶ Pël èën Yesu pi itaangkën pim ëlëpre ne pim ru kent yaaup, tenip pim naë tauaan ëlëpön epël yema. “Ma, epop nim ruup.” ²⁷ Pël mëak neen epël yenëa. “Epop nim ëlëp.” Pël neaan akun pötak ne Maria mësak nem kaatak së ulmëak ngarangk elmëeimaut.

Yesu wel wia

(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Pël mëak Yesu pi pim yaat pet yair pël kön wiak ngönëntak wia pöt kë rapënëak epël ya. “Ne iiten yaë.” ²⁹ Pël yaan pit i kaö kel newer wak wain i som kep nent peö ëak wieëa pötak wariak këkalëp naö yapinte isop pöök wa tëak këmtak yemowas. ³⁰ Pël èën Yesu i pöt nak epël ya. “Yok pet yair.” Pël ëak kepönö toak ngemaan pim könöp oröön wel yawi.

Nga omën nampök Yesuu kalapmorök ingëp wesira

³¹ Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëën Yuta omnarö pit omnant wa kön yeëa. Pötaanök pit omën sokur akun ngëëngktak këra yetaparak möaurö ngaarëk utapnaaten kaaö èën së Pailatën epël mëëa. “Ten yok pangk së ing kilöt rë moutak sokur ent ë wiin ma?” ³² Pël maan Pailatök ngaarö wes mëën së omën Yesuu naë möa pöaarë ing kiltepar rë yemout. ³³ Pël ëak Yesuun itaangkën pi yok wel wia èën ing kiltepar nemoraan yaë. ³⁴ Pël ëautak nga omën kopët nampök ingëper kalapmorök wesirën iire ëröt yaarö. ³⁵ Omën pöt yaëën itenaup nook arta kön wi kosang wasënëak ngön yaap ök yeniak. Ne ëwat wë ngön yaap yeniak. Pötaanök ar kön wi kosang wasën. ³⁶ Ngönëntak epël wia pöt kë rapënëak oröa. “Pit pim kos naö mö narëëpan.” ³⁷ Èn ngönëntak ngön munt nent epël ëa. “Omnaröak pitëm ingëp moëa pöpön itaampnaan.”

Yesu weera

(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Yesu wel wiin Arimatia kakaan omën namp Yosep ngaan Yesuu ru sak wakaimaupök Yuta omën kaöaröen kas èën ëlëp wëaupök Pailatë naë së Yesuu sokur ent ëëpënëak ök mëëa. Pël èën Pailat pi kuure mak maan së sokur ent ëa. ³⁹ Pël èën Nikotimas ngaan röök nentak Yesuu naë sa pöp pi kolap köp nga kamp yaaö kep nent pim könömët 45 kilokram pöta ökök wak sa. ⁴⁰ Pël èën piarip Yuta omnaröa welarö weerëpënëak yaul kolap köp nga kamp yaaö pöt wa momëak poë koröpöök kör koëa. ⁴¹ Yesuu yetaparak möa yang lup pöta nokoliil ngës naö wieëa. Ngës pöök omën sokut wak së wiipënëak yaö ëa kël öngöp naö wieëa. Pö omën namp nawiinö. ⁴² Pöt Anutuu mait elmëa akun ngëëngktakëën Yuta omnarö pit omnant kön yaëën kël öngöp pö naë wiaan yak piarip Yesuu sokur wak së weera.

20

Yesu weletakaan wal ëa

(Matiu 28:1-8; Maak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Santeetak röökëer Maria Matala kakaanëp koutaring omën yangaöökë sa. Pël ëak së itaangkën kël ur wari ulmëaumpel wa olaan kan të wieëa. ² Pël èën pi itenak pööpmpö wais ten Saimon Pitaë naë oröak epël yenia. “Pit tiarim omp

aköp wak sê tarêk wia wes? Ten köpêl.”³ Pêl niaan ten Pita kaatakaan orôak omên yangaöökê saut.⁴ Pêl êak kan kourak yesem nook Pita ênêm rê moolêak ne wet rêak omên yangaöök sê orôaut.⁵ Pêl êak ne öngpök neilaan. Om tok ori öngpök itaangkên Yesuu poë koröp pêênö wieëa.⁶ Pêl êak wêên Saimon Pita pi nem ênêm wais omên yangaöökê öngpök sê itaangkên poë koröpö wieëa.⁷ Pêl êên itaangkên poë koröp Yesuu kepônöök kör koêauta wieëa. Pö muntaöring erên êak wi naön. Ponspons êau pêlêêr wieëa.⁸ Pêl êên wet rêak sê orôaup nookta öngpök sê itenak kön wi kosang wesaut.⁹ Pêl êa akun pôtak Anutuuk ngönëntak, “Pi weletakaan wal êépnaap,” pêl êa pôt kön nawiin êaut.¹⁰ Pêl êak tenip kaalak kakêl saut.

Yesu pi Maria Matala kakaanêp ëö pet elmêa
(*Matiu 28:9-10; Maak 16:9-11*)

¹¹ Maria pi omên yangaöök om wê ing aim wiak kêl öngöpöök tok oriak itena.¹² Pêl êak itaangkên ensel naar ulpêên kôlamaar mêëauwar kêl öngöpöökê kakaati Yesuu urtak, namp ingesiarê urtak namp kepônöökê urtak êak wel aisaëëa.¹³ Pêl êëëaurekaan epêl mêëa. “Öng epop, ni tol êênak ing yaan?” Pêl maan epêl mêëa. “Omnarôak nem Aköpê sokur wa pi nerek wia. Ên ngaöl yeëep pit korak tarêk wia wes? Ne pöten köpêl.”¹⁴ Pêl mêak kaip ti itaangkên Yesu tauëëa. Pêl êên Maria pi itenak, “Epop Yesu,” pêl newasên êa.¹⁵ Pêl êên Yesuuk epêl mêëa. “Öng epop, ni tol êênak ing yaan? Talêpôn ap yewasên?” Pêl maan Maria pi ngês pöökê pepapök ya wesak epêl mêëa. “Kaôap, nuuk pim sokur wak sê nerek wiaup pôt wiaurekên ök nea. Pêl êên ne sê ömaan.”¹⁶ Maan Yesuuk epêl mêëa. “Maria.” Pêl maan Maria pi kaip tiak Yuta ngöntak, “Raponai,” pêl mêëa, pôt tiarim ngöntak, Rê yanuulaup.¹⁷ Pêl maan Yesuuk epêl mêëa. “Ni ne walî neongan. Ne nem Pepapê ngêsê nawisên wê. Pêl êaarek ni sê nem karuröen epêl ök mam. ‘Ne Anutu nem Pepapê ngêsê isumaap. Nem Pep pöp arim Pepap. Ên nem Anutu pöp tapêl arim Anutu.’”¹⁸ Pêl maan Maria Matala kakaanêp pi wais ten Yesuu ruuröen epêl yenia. “Ne omp aköpön itenaut.” Pêl niak Yesu ngön piin mêëa pôt tenên ök niiaut.

Yesu pim ruurö ëö pet elmêa
(*Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ Yesuu ruurö ten Sante rô kan Yuta omnaröen kas êên ka kan wari ulmêak kakaati wêên Yesu pi wais tenim tektrak tauëë epêl yenia. “Arim naë mayaap wiaap.”²⁰ Pêl niak pim kalapre morre pôt pet elniin piin itenak ya kê saut.²¹ Pêl yaëên Yesuuk kaalak epêl yenia. “Arim naë mayaap wiaap. Pepak ne wes nemêên waisaut, nook tapêl ar wes yanimê.”²² Pi pêl niak pul mên nimêak epêl yenia. “Ar Ngêëngk Pulö weë.”²³ Pêl êak omnaröa saunat kêrê moolaan won sêpnaat. Ên nemokêrêên êên pôt om wiaapnaat.”

Yesuuk Tomas ëö pet elmêa

²⁴ Yesu ten pim ru pöröen ëö pet elnia akun pôtak tenim kar namp yapinte Tomas yapin nent Ruprup Êak Wilaup, pi won.²⁵ Pêl êên tenök piin epêl ök mêëaut. “Ten Aköpön itenaut.” Pêl maan Tomas pi epêl yenia. “Nemtok nem itöörarök pim moresiarê wap sêëteparên itaampööre mor wotööring morö itaampööre ên kalapmorök ingêp êa seltak mores wesir itaampö pêl naên êëma pôt yaap newasngan.”

²⁶ Wê sant nent won sêên Santeetak Yesuu ruurö ten Tomasring kaalak kakaati wa top êak ka kan wari ulmêak wêên Yesu pi kaalak wais tenim tektrak tauëë epêl yenia. “Arim naë mayaap wiaap.”²⁷ Pêl niak Tomasên epêl

yema. “Nim mor wotö nem moresi wiak itan. Pël ëäk mores nem kalapmorök ingëp ëa seltak wesir. Pël ëäk kön selap ëënganëp kön wi kosang newasum.”
 28 Pël maan Tomasök epël yema. “Ni nem Aköp. Ni nem Anutu.” 29 Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni neen itenakök kön wi kosang yenewasën ma? Omën neen itnaangkënörök kön wi kosang newasëpna pôro ërëpërëp ëëpnaarö.”

Son pim pep epwer retëng ëauta songönte

30 Yesu pi tenim itöök retëng selap pan imaut. Pël ëa pöt ne pout pep epweri retëng naën. 31 Ne pi Anutuu Yaö Mëëaup, Kristo, Anutuu Ruup pöt ar kön wi kosang weseimeë pim naëaan wëwë kosangët koirënëëk yak kopët eptepar retëng yeë.

21

Ru 7 pôro i kaöök wëen Yesu ëö pet elmëa

1 Wë akun nentak Yesu ruurö Taipirias i kaöök së wëen Yesu tenim naë oröa. Ten ru eporö, 2 Saimon Pitaare Tomas yapin nent Ruprup Ëäk Wilaup, Nataniel Kena kak Kalili yangerakaanëpre Sepeti pim ruaarre ten Yesu ru munt naar pël ëäk wëen oröa. 3 Wë Saimon Pita pi epël yenia. “Ne i kaöök imën nga ë sumaan.” Pël niaan ten epël mëëaut. “Tiar pourö sëpenaan.” Pël mëäk tenta wangaöök ilëak ten pourö së röök pötak animaö namp naön ëaut.

4 Ten i kaöök së wëen ëwa téak kët mapënëak yaëen itaangkën Yesu pi i pisöök tauëëa. Pël ëën ten itenak piin Yesu pël newasën ëaut. 5 Pël yaëen Yesuuk epël yenia. “Nem ruurö ar imën namp koran wesetak?” Pël niaan ten epël mëëaut. “Won pan.” 6 Pël maan pi epël yenia. “Ar wangaöökë ë yaapkëëlöök olaë. Pël ëäk narö korönëen.” Pel niaan ten iirëep kaöökë öngpök olaan imënörö kësang pan ilëak peö ëäk wëen werunëak poprak ëaut. 7 Pël ëën nook Pitaan epël mëëaut. “Ëngkop Omp Aköppe.” Pël maan Saimon Pita pim ulpëenëp përe wiak ya yamëngkem wëaurekaan Omp Aköpë yapinte kat wiak ulpëenëp wa mëäk i kaöök sörok yoola. 8 Pël yaëen ten wangaöökë ngaarëk së imën iirëep weru wi aut. Pöt i pisö wali won, kot nent temanön, 100 mita pôta ök.

9 I pisöök së el ulmëak itaangkën es newes meraan imënre kaömp nant ar ëëëa. 10 Pël ëën Yesuuk epël yenia. “Ar arim imën peene wan pôröakaan narö wak waiseë.” 11 Pël niaan Saimon Pita pi wangaöökë ngaarëk is iirëep weru i pisöökël yawi. Pël ëäk itaangkën imënörö peö pan ëëëa. Pitëm saareet 153 pöt selap pan iirëep ilëpna saltak nailën ëaut. 12 Pël ëaan Yesuuk ten së kaömp nën yenia. Pël ëën ten pourö, “Epop Omp Aköp,” pël wesak tenëkaan nampök Yesuun, “Ni talëp?” pël nemaan ëaut. 13 Pël ëën Yesuuk wais kaömpöt kom ë ninak imënöröeta tapël yaë.

14 Yesu pi weletakaan wal ë wë tenim naë orö nirëen nentepar nent ëa pöt pipët.

Yesuuk Pitaan sëpsëpörö ngarangk ëëpna pôtaan akun nentepar nent ök mëëa

15 Ten kaömp na pet irak Yesuuk Saimon Pitaan epël yema. “Saimon, Sonë ruup, nim neen lup sant yaalnëen pöt eporöat il yemowasën ma won?” Pël maan Pitaak epël yema. “Omp Aköp, yaap ni ëwat wëen. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk kangiiir epël yema. “Ni nem sëpsëp ruurö ngarangk ëëim öm.” 16 Pël mëäk Yesuuk kaalak akun nentak epël yema. “Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëen ma?” Maan Pitaak epël yema. “Aköp, yaap ni ëwat wëen. Ne lup sant yaalni.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëpörö ngarangk ëëim öm.” 17 Pël mëäk kaalak akun munt nentak epël yema. “Saimon, Sonë ruup, ni neen lup sant yaalnëen ma?” Pël maan Pita

pi Yesu pim akun nentepar nent, “Ni neen lup sant yaalnëen ma?” pëel mëä pötaan ya ngës ëak epël yema. “Aköp, ni omën poutön ewat yaaup. Nem niin lup sant yaalni pötenta ewat wëen.” Pël maan Yesuuk epël yema. “Ni nem sëpsëpörö ngarangk ëeim öm. ¹⁸ Ne yaap pan niamaan. Ni ngaan ulwas wë kan nim kent kön wiautéël sumëak nimtök nim yepatu urak seimaup. Wë ulöp sumë pötak nim moresiar elmëak wëen maim nampök wii nitëak nim kaaö ëëmë pöl mës nuwak sëpnaat.” ¹⁹ Yesu pi ngön pipët Pitaë wel wiipna akunetak Anutuu yapinte wak isëpnaat pötakëlök mëä. Pël mëak kaalak epël yema. “Nem ënëm ëëm.”

Yesuu ru kent yaaup, Son, pim ngönte

²⁰ Yesure Pita piarip yesem Pita pi kaip ti itaangkën ne piarpim ënëm yesan. Ne ngaan kaömp naö akunetak Yesuu naë wel aisëëë piin epël mëëaut. “Aköp, talëpök niin kup mowiiipën?” ²¹ Pël ëën Pitaak neen itenak Yesuun nemëen epël yema. “Omp epop tolël ëëpën?” ²² Pël maan Yesuuk kangiir epël yema. “Nem kentöök pi om wëen ne kaalak waisuma pöt nemtëët. Ën ni nem ënëm ëëm.” ²³ Pël maan pit repak së pitëm karuröen epël mëä. “Omën pöp wel nawiin ëëpën ya,” pël mëä. Pël ëaap Yesu pi pöt, wel nawiin ëëma pöten nemaan. Pi om epël mëä. “Nem kentöök pi om wëen ne kaalak waisuma pöt nemtëët.”

²⁴ Yesu pi neenök ngön pipot ëa. Ne tapöpök ngön epot retëng ë yaningk. Epot pout yaaupöt. Nem karuröeta nem epotön yaap ya pël yewas.

²⁵ Yesu ya ke nentere nent mëneimaut kësang wiaap. Ne kön wiin pöt pout pepatë wiipena pöt selap pan ëëpnaat.

Ngön Yaaö Omnarö

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 33 pöta ök won sêen Luk puuk Ngön Yaaö Omnaröa Ya Mêmpeimauta Ngön epêt retêng éa. Pi wet réak Yesuu ngön ompyaut ruurök éak kaalak epêt éa. Ngön epêt, Ngééngk Pulöök kaamök elméên Yesuu ruurök ngön ompyaut Yerusalem kak ngês réak ök méak Yutiaare Sameria yang pôté ök maö sa. Pêl éak yang nanté ök maö sê pet ira. Pitaé ya mênauta ngönte Sowi 1-12 wia, ên Pooléet Sowi 13-28 wia.

Pöt epêl wia.

Ngönên ya mêmpeñëak kopëta wesaut 1:1-26

Yerusalem kak ngönên ya mênaut 2:1-8:3

Yutiaare Sameria pôté ngönên ya mênaut 8:4-12:25

Poolë ngönên ya mênaut 13:1-28:31

1. Pim ngês réak ya mênaut 13:1-14:28

2. Yerusalem kak ngönênë wa top kësangpel 15:1-35

3. Pim ênëm ya mênaut 15:36-18:22

4. Pim ênëm panë ya mênaut 18:23-21:16

5. Pim wii kaatak ulmëaut 21:17-28:31

Yesu pi Ngééngk Pulö wes mëpëñëak kup mowia

¹ O Tiopilas,

Ne peene kaalak pep epwer retêng é yaningk. Nem ngaantak ngön retêng é nina pötön ni éwat wéên pöt Yesu pim ya mêmpeöore ngönên aö pêl ima pôté ngönöt akun pim yaat ngês réa ² pôrekaan mëmpö yesem Pepapë akun mowia pöt temanöm sêen pepapök koirak kutömweri isa. Pêl éên akun pötak Yesu pi weletakaan wal éak kutömweri nawisën wéên Ngééngk Pulöök kaamök elméên puuk pim ngön yaaö omên wet réak yaö elméaö pôroen pitëm ya mëmpnaata ngönöt ök maima. ³ Pêl éak kêt akun selap 40 ruuröa naë éö pet elméem wakaima. Pöt pit piin itenak pi yok yaap wal éak wëa wesak kön wi kosang mowasëpna yak pêl éak pi wet réak ruuröen Anutuus songönöt ök maima. Puuk omên pourö wa ngaaök nimëak wë. ⁴ Pêl éên akun nentak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa top éak wéên Yesu pi pitën ngön kosang wesak epêl ök mëëa. “Ar teéntom Yerusalem kak sêp wasnganok. Ar eprek om kor ön. Pêl éên nem Pepapök Ngééngk Pulö nimpëñëak neen ök neaan nem arën ök nia pö nimpnaat. ⁵ Ngaan ök niak pöt omên eptaanök ngaan Son pi i yaaptak öngre ompörö i momëa. Ên kot nent wë pöt nem Pepapök Ngééngk Pulöök i ket éak nimëpnaat.”

Yesu kutömweri isa

(Maak 16:19-20; Luk 24:50-53)

⁶ Akun nentak kaalak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yesuring Olip tomök sê wë ruurö pit epêl pêlpêl mëëa. “Aköp aë, tiarim éaröa ngaanëer eima pôl ni yok pangk aan Israel omnarö tiarimtok tiarimënt nener ngarangk éëpen ma won?” ⁷ Pêl maan pi kangir epêl ök mëëa. “Iteneë. Nem Pepap pimtok akun nenten yaö wasën wia pötakök omên puot orööpnaat. Yaö éa pötakök omên pöt orööpna akun pôten ar éwat nasëngan. ⁸ Pêl éênëetak ar epêl kön wiaan. Pi weëre kosang kësang ar nimpënaat, akun Ngééngk Pulö arim ngêsë waisëpna pötak. Pêl éên ar nem ngönta omnarö pêl sak wë nem songönte tekeri wesak Yerusalem omnaröen ök méak aö aö é yesem Yutia omên muntaröen ök méak om aö yesem Sameria omnaröen ök méak aö yesem kaare yang nanté sê pet irëp. Pêl éên omên pourö neen éwat sëpnaat.” ⁹ Akun pötak Yesu pi ngön epot

ök mä pet yairën Anutuuk koirak kutömweri isa. Pël één ruurö pit mopöök iteneim wëen kepëltak is ilëak kö sak sa. ¹⁰ Pi sëen pit ngaarëkël om iteneim wëen tapëtakëer omën naar pitëm naë oröak taueëa, ulpëen kölam panëëwaar mëauwaar pöaarök pitën epël ök mëëa. ¹¹ “Kalili omnarö, ar oröp morëen mopöökël we riak itnakaim? Yesu pi Anutuuk koirak o kutömweri yawis. Pi peene ar itenaan yawis pi tapël kaalak irapnaap.”

Yutasë urtakëp koir ulmëa

¹² Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Olip tomökaan kaalak Yerusalem kakë sa. Tomökaan kakë saö pöt wali won, om wan kilomita pöta ök. ¹³ Pël ëak Yerusalem kaöökë öngpök së oröak el wesak ka wet rëak pitëm së wakaim wiak sa pötak së ilëa. Pël ëak ka kaö ngaarëkël wieëa pörek së wel aisëak wakaima. Pit omën eporö, Pitaare Son, Semsre Entru, Pilipre Tomas, Patolomiuure Matiu, Sems muntap Alpias pim ruup, piire Saimon pi ngaan Rom kamanëp sëp mowasëpënëak aima omën tok pötakaanëp, piire Yutas muntap Sems muntapë ruup. ¹⁴ Pit omën piporö öng naröaring pit pourö wa top ëak wëa. Maria Yesu pim ëlëp, piire pim yokoturö pit pourö wë Anutuun ök maima.

¹⁵ Akun nentak Yesuu ru 120 pörö kaalak wa top ëak wë Pita pi pitëm tekrak wal ë tauak epël ök mëëa. ¹⁶ “Nemorö, Ngëëngk Pulöök ngaanëer elmëen omën omp ak Tewit puuk ngönën pepeweri ngön nent retëng ëaö pöt peene kë oröa. Pi Yutas pöp omën Yesu moröpnaarö mësak kan pet elmëen Yesu moröaup piinök ëa. Pöt Yutas pi kawi ngentiin muntap pim urtak sëpna pötenök ëa. ¹⁷ Tiar ëwat wë. Yesu pi Yutas tenring öpënëak mëëaup. Pël één Yutas pi tenring ya waup.” ¹⁸ Pi pël ëak Yesuun kup mowia utpet pöta sumet waup. Pël ëak pi sum pötaring yang lup nent sum ëa pöt, kawi ngentiak yaat pör menak oröa. ¹⁹ Pël één Yerusalem kakë omën pourö pit ngön pöt wak wë yok wel wia wesa. Pël ëak pit yang pöta yapinte Akeltama pël mëëa. Yapin pöta songönte pöt epël, Omën Iita yanget. ²⁰ “Tewit pi tan pep Sam pöweri Yutas pimëen epël retëng ëa.

‘Pim kaat om pas wiaap.

Omën namp pötak öpan.’

Ën Sam pöweri tan munt nentak epël ëa.

‘Omën muntapök pim urtak sak pim ya mëna pöt kaalak mëmp.’

²¹⁻²² Pötaanök tiar omën munt namp pim urtak koir ulmëëpenaan, Yesu pim ngön yaaö omnarö 11 tenim naë. Pël één puuk Aköp Yesu weletakaan kaalak wal ëa pöt apnaap. Pötaanök tiar omën namp tiarimtë naëlaan koirëpenaan. Pi ngaan pan tiarring wëen Sonök Yotanëk Yesu i yemomëen itenaupök om wë yewaisem wëen Anutuuk Yesu koirak mopöök kutömweri yawisën itenaö pöpök.”

²³ Pita pi ngön pël ök maan pit omën naar tekeri wesa. Nampë yapinte Yosep, omnaröak Pasap pël yamëëa pöp, pim yapin munt nent Sastas pël yamëëaup. Ën nampë yapinte Mataias. ²⁴ Pöaar wël ë ulmëak Aköpön epël ök mëëa. “O Aköp, ni omën pouröa lupötön ëwatëp. Pötaanök niin pëlpël yeniak. Omën epaarë naëaan namp ma nampök ya epët wak Yesu pim ngön yaaö omnamp pël sëpnaap? ²⁵ Pël ëak puuk Yutas pim ya sëp wesa epët mëmpnaan. Pi pöt yok sa, Aköpë pimëen kaare yang yaö elmëaö pörekë.” ²⁶ Pël mëak talëpök isëpënëak itena pöt Mataiasök isa. Pël één pit pi il moulmëen Yesu pim ngön yaaö 11 pitring wakaima.

2

Ngëengk Pulö irëa

¹ Yuta omnaröa akun ngëengk kësang nent yapinte Pentikos pël ya pötak Yesuu ingre mor saurö pit ka nentak wa top ëak wëa. ² Akun pötak pit kakaati wëen omën nempel mopöökaan uure kapkapëer kent ket ëak teëntom irë pitëm wëa ka pötak ilëak pangk ëak wieëa. ³ Pël yaëen pit itaangkën omën pitëm tekarak oröa pöt es wilëngre yangap pötë ök sak kom kap ëak omnaröa rangk ngentia. ⁴ Pël ëak Ngëengk Pulö Yesuu ingre mor saurö pitëm lupötë ilëak peö ëak pit weëre kosang kësang kaamök elmëen ngës rëak ka nantëeröa kakë ngönötrng ngön ök aima.

⁵ Akun pötak Yuta omën ka waliitëaanörö Yerusalem kak së peö ëak wëa. Pit ngönëntaan kent ëak pitëm kaat sëp wesak së wëa. ⁶ Pël ëak wë pit u pömpelën kat wiak naë së ityeengka pöt Yesu pim ruurö pit omën sa pöröa ngönötë ngönën ök maan kat wiak yaan sa. ⁷ Pël ëak epël mëëa. “Elei, omën ngön ya epörö pit pourö Kalili omnaröep. ⁸ Pit tol ëakök aan tiar neenem ngönötë kat yawi? ⁹⁻¹¹ Tiarim kakë ngön ke nentere nent kësang wia. Pël ëaatak tiar ka poutë ngönötëël ya kësangöt Anutu pim weëre kosangööring yamëngkauten kat yawi. Itneë. Tiar narö Patia yangrakaanörö, narö Mitia yangrakaanörö, narö Ilam yangrakaanörö, narö Mesopotemia yangrakaanörö, narö Yutia yangrakaanörö, narö Kapatosia yangrakaanörö, narö Pontas yangrakaanörö, narö Esia yangrakaanörö, narö Prisia yangrakaanörö, narö Pampilia yangrakaanörö, narö Isëp yangrakaanörö, narö Lipia yanggerak Sairini kak naëaanörö. Tiarim naëaan, narö Rom kakaanörö, Yuta yaapöröre köpël Yuta panëeröa öngpök ilëaurö. Ën tiarim naëaan naröeta Krit kustaakaanörö, narö Arepia yangrakaanörö. Yaap pan, tiarim kakë ngönöt selap wiaatak yok pangk tiarimtë ngönötë Anutu pim weëre kosangring ya yamëngka pöta ngönte ök niaan kat yawi.” ¹² Pël mëak pit yaan sak kön selap ëak neneren epël maima. “Elei, pit tol ëak epël ya?” ¹³ Pël yemaan naröak ökre wasiin wesak epël mëëa. “Pit wain i ngaat nak kön irikor ëak ya.”

Pitaak omnaröen ngönën ök mëëa

¹⁴ Pitëmënt pël aö yesën Pita pi Yesuu ngön yaaö omnarö 11 pitëm naëaan wal ë tauak maap ngön ëak epël mëëa. “Yuta omnarö, ar tenim karuröere Yerusalem kak wëaurö, ar këëkë wesak kat wieë. Pël ëën omën e yaarö epëta ngönte ök niamaan. ¹⁵ Arim naëaan naröak ten i nak kön irikor ëak wë yak pël aim. Pöt won. Peene wangam kan ngölöp 9 kilok yaë. Talëp epëtak i nak kön irikor yeëa? ¹⁶ Epët Anutu pim ngaanëer tektek omnamp Soel piin epël ök maan retëng ëa.

¹⁷ Anutuuk epël ya. Ënëm pan yangaakë wëwëet won wasuma akunetak nem Pulö wes mëen irëak yang poutë omnarö pangk elniipnaat. Pël ëën arim koont yokoturö pit nem ngön pöt war wesak apnaat.

Ën omp ulwas narö pit pöt, nook wangar ke pëlöt rë moolamaat.

Ën omp ulöpörö pitta nook wangar rë moolamaat.

¹⁸ Yaap, akun pötak nem Pulö wes mëen iraan

inëën öngre ompörö pitök nem ngön ompyaut war wesak ök apnaat.

¹⁹⁻²⁰ Pël ëën akun pötak elmëen mopöök retëng kësang orööpnaat.

Këtëp röök wiipnaat.

Ën ngoonöp pöt, i möak omën iitë yaarö ke pöl koröp orööpnaat.

Pël ëën yangrakta tapël yaaröön ar yaan sak ëënëët.

Es koulöpre es yaapre omën i ököt orööpnaat.

Omën pipot wet réak orööpnaat.

Pël éën Aköp nem akun kaöet orööpnaat.

²¹ Pël éën omën namp pi neen merék neaan pöt ne pi kama ömaat’

²² Soel Anutu pim tektek ngön yaaup puuk ngön lup pöt retêng éa. Pël éën enëmak Pita puuk muntat kaalak yal menak epël ök mëä. “Israel omnarö, ar këëké wesak kat wiaan. Ne peene Yesu Nasaret kakaanëp piin ök niamaan. Anutu puuk omën pipop weëre kosang retêng ke nampre nampöt tiarim it köpëlöt pet elniipënëak wes niméaup. Anutu puuk weëre kosang pöt mangkën wak irëa pöt arim naë oröa. Pël éaut ar yok éwat wë. ²³ Èn ngaanëër Anutu puuk Yesu pimëën kön wia pölök arök omën utpet ngarö pitëm naë wes mëen pitök këra yetaprak möa. ²⁴ Pël éën Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa. Weleta këlangön ke nentere nent kat wia pötë öngpökaan ent ë moulmëa. Pi weletak kosang sak wii naön éa. ²⁵ Iteneë. Omën omp aköp Tewit pi ngaanëër pan wetete ngön nent Yesu pim naë omën orööpna pötaan retêng éa.

‘Ne itaangkën Aköp pi neering wëaup.

Pi nem naë pan wë.

Pël éën ne omën nantön kas naëngan.

²⁶ Pötaanök nem lupmer ërëpsawi panë yeë.

Pël éak ërëpsawi tan yamëem nem koröpwerta omën ompyaut orööpnaataan kor wë.

²⁷ Oröpmorëënök? Ni ne sëp newasën welaaröa wii kaatak öma saltak wal ë neulëan.

Ni nim ya omën ompyaup welaaröa kaöök wieë söp ëëmëak nenëaan ëan.

²⁸ Ni yok wet réak wëwë ngolöp ompyaut öma pöta kanö pet elnëaup.

Pël éak akun poutë neering wëen ne ërëpsawi om eim ömaat.’ ”

²⁹ Pita puuk Tewitë retêng éa pöt ök më pet irak yal menak epël mëä. “O karurö, ne ngön epët tekeri wesak ök niamaan, omën omp aköp Tewit pim ngönte. Ngaan panëër pi wel wiin yang kel weerauppe. Pël éaup pim yanget Yerusalem kak eprek e wiaan iteneim wë epët. ³⁰ Tewit pi Anutuu tektek ngön yaaö omnamp Anutuuk piin kosang wesak epël ök mëä. ‘Nim éaröa naëaan nampök nimtë ök omën omp ak sëpnaat.’ ³¹ Tewit pi Anutu pim omnant ëëpna pötön pi wet réak éwat sa. Pël éak Anutuuk Kristo Yaö Mëéaup welaaröa naëaan wal ëëpnaap pöteta ök mëä. Pël éak pi epël ök mëä.

‘Anutu pi omën pöp sëp mowasën

welaaröa wii kaatak wieë söp naëpanëëp.’

³² Omën pöp Yesu Anutuuk welaaröa naëaan wal ë moulmëen ten itenakök pöta ngönte arën ök niaim. ³³ Pël éaup pi Anutu pim pepapök yok pim yaapkéetakël moulmëen weëre kosang késang wak wë. Pël éën Pepapök ngaanëër kup mowia pöl Ngëengk Pulö mena. Pël éautak omnant arim itaampöore kat wi pël yeë epot Yesu pim Ngëengk Pul ten ninaö pö. ³⁴ Pël éaup tiar éwat wëp. Tewit pi pimtëenök ngön epot naën. Pi kutömweri nasënëpök om ngön epot epël éa.

‘Anutu puuk nem Aköpön epël ya.

Ni wais nem yaapkéetakël öm.

³⁵ Pël éëë neen kor wëen pöt omën nimëen köore tok yaaö piporö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.’

³⁶ Pötaanök Israel omnarö ar epël kön wieë. Yesu epop arök këra yetaprak möan pöp Anutu puuk kaö wes moulmëen pi tiarim Kristo pim Yaö Mëéaup pël sak wë.”

Omën selap pan lup kaip tiin i momëa

37 Pita pi pël maan omnarö pit pöt kat wiak pitëm lupöt könöm ëa. Pël ëën narö pit Pitaan pëël mëëa. Ën narö pit ngön yaaö omën muntaröen pëlpël mëak epël mëëa. “Karurö, ten tol ëën?” 38 Pël maan Pita pi pitën epël ök mëëa. “Ar neenem utpet yaaut kasëng mampun. Pël ëën Anutuuk arim ketöt ent elniin ar Yesu Kristo pim ru ulöpökörö pël sak önë pötaan ten ar i nimëënaan. Ar pël ëak wëën Ngëëngk Pulö nimpnaat. 39 Pöt oröp morëënök? Anutu pim ngön kosang wesa pöt epël wia. ‘Ne omën epot ningkën pöt arimëntre arim koröngre ruuröere ën omën yang ël epotë wëaurö pourö pangk elniipnaat.’ Omën epot Aköp tiarim Anutu puuk omën pourö yas niaan pim naë sëpenaarö tiar nimpnaat.”

40 Pita pi ngön pöt ök më pet irak kaalak ngön nant kosang wesak epël ök mëëa. “Omën utpet yaauröaring ar pourö kö sënganëën.” 41 Pël maan omën kësang pan pit ngön pöt kat wiak kön wi kosang wesa. Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök i momëa. Akun pötak omën i momëa kësang pan, 3000 pörö, pit Aköpök wet rëak kön wi kosang yewesa pöröaring erën ë moulmëa. 42 Omën pël ëa pörö pit Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök omnant rë moulopna pötaan kent pan ëeima. Pit pël ëak wa top ëak kaömp ngawi neimeë Anutuun yaya maöre kimang maö pël eima.

Ingre mor saurö ompyaö wakaima

43 Anutu puuk kaamök elmëen ngön yaaö omnarö weëre kosang ke nentere nent yaëën omnarö pöten itenak yaan seima. 44 Pël ëën omën wet rëak Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak wë pitëm omnant neenemot wieëa pöt sëp wesak ngawingawi ëeim wakaima. 45 Pël ëak akun nantë pit pitëm yangre omën nantë sumat wak pöt kaömp sum ëak omën ngöntök yaaurö meneima. 46 Pël eimeë akun poutë pit Anutu pim ngönën tuptak wa top ëak pitëm kaatë kaömp ngawi në pël eimeë ërëpsawi yaautaring wakaima. Pël ëak pit lup kopëtemer sak wë kaömp ngawi neimeë, Anutuun yaya maima. 47 Pël ëën Yerusalem kak omën wëaurö pit pitëm wëwë pöten itaangkën ompyaö pan ëa. Pël ëën kët poutë Aköpök omën muntarö koirak kön wi kosang yewesa pöröaring yal men moulmëa.

3

Omën ing il tëaup ompyaö mowesa

1 Kët nentak wiap kan 3 kilok Yuta omnaröa Anutuun kimang yamëëa akun pötak Pitaare Son piarip Anutu pim ngönën tup kaöetakë sa. 2 Pël ëak itaangkën ngönën tup kaöetak ka kanër pitök ka kan ompyaour pël yamëëa pöra naë omën namp ing il tëaup wëa ngaanëër ëlëpë yaatakaan pël ëaup wilaup pi pimtök kan sak waisak pël naën yaaup. Pi akun poutë omnaröak wak së moulmë pël yeëa. Pël ëën omnarö Anutu pim ngönën tuptak ilëak yaaröön sumatön kimang maim yeëa. 3 Pël ëaö pöpök Pitaare Son piarip Anutu pin ngönën tup kaöetak ilapënëak yaëën sum kot nent mampënëak mëëa. 4 Pël ëën piarip pörök tauak omën pöpön it kökö ngënëë Pitaak epël mëëa. “Ni tenipön itan.” 5 Pël maan pi omnant mampënëak ya wesak piaripön itena. 6 Pël ëën Pita puuk epël mëëa. “Yaköm, ne kot nim nimpaaat won. Pël ëaatak ne omën maim nent wa pötaar ni nimpaan. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök ök niamaan. Wal ëak kan së.” 7 Pël mëak Pita puuk mor yaapkeësi moröök kaamök elmëak wal elmëen tapëtakëer pim ingesiar el mö rëën kosat kosang sa. 8 Pël ëak ingesiar ompyaö sëën pi sörok olëak tauak kan ing ëa. Pël ëak piaripring Anutu pim ngönën tup kaöetak ilëak kaalak kan ing ëak sörok olëak Anutuun yowe mëëa. 9 Pël ëën omën Anutu

pim ngönën tup kaöeta kakaati wëaurö pit itena pöt pi kan ing ë Anutuun yaya yamëëa. ¹⁰ Pël ëën pit itenak epël mëëa. “E, omën epop pi Anutu pim ngönën tup kaöeta ka kan yapinte ompyaur pörek wë sum kimang yaaup,” pël mëëa. Pël mëak pit omën pöpön itenak pim naë oröa pöten yaan sa.

Pitaak Anutuu ngönën tup kaöetak ngönën ök mëëa

¹¹ Omën pöp pi Pitaare Son ent ë moulmëak sëpnaaten kaaö ëa. Pël ëak pi piaripring mor yal ëak Anutu pim ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wëën omnarö pit yaan sak së pitëm naë wa top ëa. ¹² Pël ëën Pita pi pitën itenak epël mëëa. “O Israel nem karurö, ar epëten yaan sak ëëngan. Tenip tenpimtë weëre kosang nentak omën epët naën. Arök tenpim ngönën wak wëaö pötaan omën epop ompyao sa wesak tenipön itaangkan. Won. ¹³ Omën epët Anutu pimtok yaë. Anutu, pöp pi tiarim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm yaya maima pöp, tiarim Anutu, puuk pim inëënëp, Yesu, pim weëre kosangöt tiarën pet yaalni. Pöp ngaan arök kaöaröa naë wes momëënak pimëën ngön ya mënaup. Pël ëak Rom yang ngarangkep Pailat pi mangkën puuk kan wes momëëpënëak ëa pöt ¹⁴ arök kosang ngentiak omën wotpil ompyao pöp kasëng menaurö. Mak, ar ke urak Pailatën maan Yesu pim urötak omën yamëngkaup wii kaataakaan kan wes mëën sa. ¹⁵ Pël ëën arim ngöntaan pitök tiarim omën wëwë ompyaut yaningkaup mëna. Pël ëaupök Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëën wëwëetaring wëën tenip itenaut. Pötaanök pöta ngönte ök aim wë. ¹⁶ Tenip Yesuun kön wi kosang yewasën pim weëre kosangööring omën epop ompyao yemowas. Yaap, Yesu pi tenip piin kön wi kosang wasënëak kaamök elnia pötak omën epop arim itöök ompyao sak wë.

¹⁷ “Ngöntre karurö, ne arën ewat wë. Arre arim kaöarök Yesuun utpet elmëaurö. Pël ëautak ar pim songönte ewat nasën wë yak pël elmëaurö. ¹⁸ Pël ëaap Anutu pim nganëër tektek ngön yaaö pöröen ök maan tekeri wesa pöt kë oröa. Pi ngaan epël mëëa. ‘Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pi këlangön kaö pan kat wiipnaap.’ ¹⁹ Pël mëëa pötaanök ar arim lupöt kaip tiak Anutu pim ë pël elmëën. Pël ëën arim saunat won niwasëpnaan. ²⁰ Pël ëak wë ënëmak Anutu puuk ulöpre moup elniak arim lupöt weëre kosang niwasëpnaan. Pël ëak kaalak Yesu Anutu puuk tiarim kama niöpënëak Yaö Mëëaö pöp arim naë wes mëëpnaan. ²¹ Pël ëëpnaatak pi kutömweri om wë Anutu pim ngolöp ngolöp wasëpna akun mowia pöten kor wë. Pël ëëpënëak nganëër Anutuuk tektek ngön yaaö omën ngëëngköröen ök maan tekeri wesa. ²² Pöt Moses puuk nant epël ëa. ‘Anutu, tiarim Aköp, puuk tektek ngön yaaö namp wes mëën waisëpnaat. Pöp arimtë naëaan namp. Pël ëën Anutu pi neen yaö elnëa ke pëlëp. Ar pim ngön apna pipöt pout ngar ön. ²³ Ën omën Anutu pim tektek ngön yaaö omnampë ngön kat nawiin ëëpna pörö Anutu pim omnaröaring naöpan. Pit kö sëpnaat.’ ²⁴ Moses puuk ngön pël retëng ëa. Pël ëën Anutu pim tektek ngön yaaö omën muntarö Samuelre pim kasngaël pöröen ngön ök maan tekeri wesa pöt peene tiarim tektrak yaarö. ²⁵ Ngön epot Anutu puuk tektek ngön yaaö omnaröen maan pitök pitëm këmötëaan nganëër retëng ëën wiakaimautök peene tiarim naë këët yaarö. Tol ëënak wasngan. Ar pitëm kumentëkaanörö. Pötaanök ngön kosang wia epët Anutu puuk arim ëaröaan ëaö epët ar pouröaan yes. Kat wieë. Anutu puuk Apramön epël ök mëëa. ‘Ne nim ëere köröörö ulöpre moup elmëën yangerak omën pourö pangk ë pet irëpnaat.’ ²⁶ Pël ëak Anutu pi pim Inëënëpön yaö mëak wes mëën wet rëak arim ngësë waisa. Pi ulöpre moup elniin arim utpet yaaut sëp wasënëak waisa.”

4

Pit Pitaare Son ngön yaatak moulmëa

¹ Pitaare Son piarip omnaröen ngön ök maim wëen kiri ar yaauröere Anutu pim ngönën tup kaöeta polisöröa ngarangkëpre Satusi ngönën omnarö piarpim naë sa. ² Pit së kat wiin piarip Yesu pim wel wiak weletakaan wal ëa pöta ngönte ök mëak tiarta wel wiak tapël wal ëëpenaarö omnaröen pël ök maim wëen pit së kat wiak piarpimëen ya sangën kön wia. ³ Pël ëak këtëp irë ilapënëak yaëen yak om moröak ëlpamök ngön ya mëmpënëak wii kaatak moulmëa. ⁴ Ën piarpim ngön ök maima omën pöröa naëaan omën kësang pan saareet 5000 pörö Yesuun kön wi kosang wesa.

⁵ Ëlpamök ngönënë ngarangköröere kaöaröere ngön kosangötë ngarangk yaaurö pit pourö Yerusalem kak wa top ëa. ⁶ Anas kiri ar yaauröa wotöököp piire Kaiapas, Sonre Alesantaare Anas pim kurmentëkaanörö pit pourö wa top ëak wëa. ⁷ Pël ëak wa top pötak Pitaare Son piarip pitëm tektrak tau moulmëak pëlpël mëa. “Arip talëpön maan pimtok pimtë weëre kosang ningkënak omnamp ompyaö wesauwaar? Ma talëpë yapinte mëak ompyaö wesauwaar?”

⁸ Pit pëël maan Pita pi Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëen epël ök mëa. “Omën kaöere ngarangkörö, ⁹ ar tenpim omnamp ngaanëer ing il tëaup ompyaö mowesan pöten pëlpël yeniak. ¹⁰ Pötaanök arën ök niaan Israel omnarö ar pourö ewat seë. Yesu Kristo Nasaret kakaanëp pim weëre kosangöök omën arim tektrak taua epop ompyaö sak wë. Arök Yesu Kristo pöp këra yetaprak möön wel wiaupök Anutuuk weletakaan wal ë moulmëa. ¹¹ Ngönëntak ngön nent epël wia.

‘Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut Anutuuk ompyaut wesak möör wap wes yewesir.’

Wap pöta yapinte Yesu. ¹² Pi tapöpök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpnaap. Yang epera rangk omën wë eporö tiarim naëaan nampök tiar niwak wëwë ompyautak niulëëpna pöten yaö niaan. Yesu pimënt kopët tapöp.”

¹³ Pël maan ngönën ngarangkörö pit yaan panë sa. Pöt Pitaare Son piarip kaö wonaar. Pël ëak piarip ewat kaatak neilaanaarök wa top kaöetak ngön apnaaten kas köpël weëre kosangring ök mëa. Pël ëen pit piaripön epël wesa. “Piarip Yesuring wë weëre kosang epël wa,” pël wesa. ¹⁴ Pël ëak pit itaangkën omën ingesiar ompyaö mowesa pöp piarpim naë yaap tauaan itenak ngön kangiiir mapnaat pangk naën ëen sëp wesa. ¹⁵ Pël ëak omën kaöarö pitëmënt ngönaak apënëak piarip ka ngerö nentakël wes momëa. ¹⁶ Pël ëakök pitëmënt ngön epël ë kopëta wesa. “Tiar omën epaar tol elmëëpen? Omën Yerusalem kak wëa pörö pit epël kön wia. ‘Omën weëre kosang epët omnarö yok pangk naënganëët. Retëng piarpim yaë epët tiar yak newasngan.’ Ngarangkörö tiar piarpim ëa pöt kaar newasngan. ¹⁷ Kopëtet om ulöl sak sëpan pötaanök tiar ngön ë kosang wasën piarip kaalak Yesu pim ngönte naën ëëpnaan.”

¹⁸ Pël mëak pit kaalak piaripön yas maan koirak së tau moulmëak Yesu pim ngönte omën muntaröen ök mapanëak nga mëa. ¹⁹ Pël maan Pitaare Son piarip tauëë Pitaak ngön kangit epël mëa. “Arimtok omën eptepar kom ëak iteneë. Kan taltakëer ompyaut? Ten arim ënëm ëen ma Anutu pim ënëm ëen? Pël ëautak ten Anutu ënëm ëëna pöt arim ënëm naëngan. ²⁰ Tenip yok pangk pim ngönte anaaten kaaö naëngan. Omnant Yesu pim yaëen tenpim itenak kat wiak pël ëaö pipot tenip yok pangk ngep naëngan.” ²¹⁻²² Omën Anutuuk pim ingesiar ompyaö mowesa pöp pim krismakiat omën naar ulpëen il wesaup pöp pi ulwas wonöp. Pël ëen omnarö pit Anutuuk

omën pöp ompyaö mowesa pötaan Anutuun yaya mëëa. Pötaanök ngönënë kansolörö pitök piarip këlangön kat mowiipënëak itaangkën kan won ëën ap wesak piarip kaalak omnaröen ngön ök mepanëak nga mëak wes mëën sa.

Ingre mor saurö pit ngönën ök apnaataan weëre kosang öpënëak Anutuun kimang mëëa

²³ Pitaare Son piarip wes mëën kaalak piarpimoröa naë së kiri ar yaaö kaöaröere ngönënë ngarangköröa ngön mëëaö pöt ök mëëa. ²⁴ Pël ëën kat wiak pit pourö kön kopëtaö wesak Anutuun epël ök mëëa. “Nuukëer kaöap, ni kutömwer ket ëak pöweri omnant mowian. Pël ëak yanger ket ëak pörak omnant moulmëan. I kaö ket ëak i kaöökë omnant moulmëan. ²⁵ Ni ngaan panëer Ngëengk Pulö elmëen tenim ëap omën omp aköp Tewit nim inëen ngaanëpön maan ngön nent epël retëng ëa.

“Tol ëënak köpëlörö neen ya sangën ëa?

Ën tol ëënak omnarö nemëen kup riipënëak ëa?

²⁶ Yang omp aköröere wotöökörö ne Aköpre nem Yaö Mëëaup nga elniipënëak wa rongan ëa.

²⁷ Ngön pöta këët peene e yaarö. Pöt oröp morëën? Yerusalem ka kaö eprek omën omp aköp Erot piire Pontias Pailatre köpël omnarö pit Israel omën kaöaröaring wa top ëak Yesuun nga elmëëpënëak ëa. Pi nim Inëen ompyaup ni ngaan ya yaö mëëaup. ²⁸ Pit wa top ëak omnant oröpënëak ngaan nim kopëta wes menan pöpön nga kupre wap wiëima. Pël ëeim wëen omnant oröpënëak ëan pöt nimtë weëre kosangöök elmëen oröa. ²⁹ Pötaanök ten peene ni tenim Aköpön kimang yëniak. Omnarö pit nga kup yari pötaanök ni ten nim inëënörö kaamök elniaan kas köpël nim ngön ompyaut war wesak ök menaen. ³⁰ Ni kaamök elniaan yauman omnarö ompyaö mowesak weëre kosang it ngolöp ke nampöt nim inëen ru ngëëngkëp Yesu pim weëre kosangöök mëmpunaan.”

³¹ Pit Anutuun ngön pil ök maö së pet yairën ka pitëm wëa pöt moup ket ëak möa. Pël ëën Ngëengk Pulö pitëm lupötë ilëak peö ëën pit Anutuun ngönte kas köpël omnaröen ngës rëak ök maö sa.

Ingre mor saurö pit lup kopëtemer sak wakaima

³² Akun pötak omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit lup kopëtemer sak pitëm naëaan nampök epot nemtëët pöt naën. Won. Pitëm omnant pout ngawi wiak wakaima. ³³ Pël ëak Yesuun ngön yaaö omnarö weëre kosang kësang wak pitëm Aköp Yesu weletakaan wal ëa pöten omnaröen ök maan Anutuuk omën piin kön wi kosang wesa pörö komre kolap kaö elmëen pit ompyaö wakaima. ³⁴⁻³⁵ Pël wakaimëë pitëm tekrakaan nampök omën nentaan ngöntök naën. Pit tol ëakök pël eima wasngan. Pitëm naëaan nampök kaare yangatë sumat wak pöt Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë wak së mangkën kom ëak ngöntök yaaurö meneima.

³⁶ Akun pötak omën namp pim yapinte Yosep pi pitring wakaima. Omën pöpön Yesu pim ngön yaaö omnarö pitök pim yapin nent Panapas pël maima. Yapin pöta songönte Omnarö Lup Ketumön Yemowesaup. Pi Yuta omnamp Liwai pim kurmentëkaanëp Saipras kustak wilaup. ³⁷ Omën pöp pim yang lup nent omnarö menak sumat wak ngön yaaö omnaröa naë së kom ë mampënëak mena.

1 Panapas pi pël äa. Ën omën pöröa naë öngre omp naar wëa. Ompöpë yapinte Ananaias. Ën öngöpë yapinte Sapaira. Ananaias puuk pim yang lup nent omnarö menak sumat wa. 2 Pël äak kaö nent yoolök wasëpënëak kaö nent ëlëëp wia. Pël ëën pim öngöp piita ëlëëp wia pöten kön wiin ompyao äa. Pël ëën pi sum kaö nent wak së ngön yaaö omnarö menak, e tapët pël mëëa. 3 Pël ëën Pitaak piin epël ök mëëa. “Ananaias, Seten puuk nim lupmer utpet panë niwasën Ngëëngk Pulöön morök elmëëmëak nim yangeta sumat wak kaö nent ëlëëp wian. 4 Ni wet réak yanget sum naën wieëa akun pötak yang pöt nimtëët pël wieëa. Ën ënëmak ni yang pöt omnarö menak sumat ningkën wan pöt nimtëët. Oröpmorëënök ni sum kaö nent ëlëëp wiak ngön kaar ëaup? Nim ngön kaar pipët ten omnaröen pëën nenian, Anutuun kaar yemaan.” 5-6 Pël maan Ananaias pi ngön pöt kat wiak wel wiak së gentia. Pël ëën yokoturö pit kat wiak së pim sokur poë koröpöök kör koëak wak së yang kel weera. Pël ëën omnarö pit ngön pöt kat wiak kas kaö panë äa.

7 Kot nent wë ngöngöp äak 3 aöa pël won yesën pim öngöp Sapaira pim ompöp wel wia pöten kat nawiin yak Pita pim kaata kakaati së ilëa. 8 Pël ëën Pita pi epël pëlpël mëëa. “Arip yangeta sumet epët pëën wauwaar ma?” Pël maan öngöpök epël mëëa. “Yok nim wan pi tapëtëp.” 9 Pël maan Pita puuk epël mëëa. “Aripök Aköpë Pulöön morök elmëënë pöten kön wiin kengkën sa ma? Kat wiaam. Omën nim ompöp yang kel weeraurö pit ka kanrak pi yawir niinta niöpnat.” 10 Pël maan tapëtakëër öngöpta wel wia. Pël ëën yokoturö pit kaalak wak së pim ompöpë naë moweera. 11 Pël ëën Yesuu ingre mor sauröere omën muntarö ngön pöt kat wia pörö pourö kas kësang panë äa.

Retëng it köpëlöt mëna

12 Akun pötak Yesu pim ngön yaaö omnarö pit weëre kosang it ngolöpöt kësang omnaröaan elmëa. Pël ëën omën Yesuun kön wi kosang wesa pörö pit Anutuun ngönën tup kaöetak purpur omnarö pitëm ëapë yapin ngamp Solomon pël yamëëauweri wa top äak Anutuun ök maim wakaima. 13 Pitëmënt pëën pël ëeim wëën omën muntarö pitëm wëwëatön itenak pit ompyao wëaurö pël yamëëaurö yak pitring öpnaaten kas ëeima. 14 Pël äaatak omën kësang pan Aköpön kön wi kosang wesak pim ingre moröröaring yal mëna. 15 Pël ëën Yesuu ngön yaaö omnarö pit pitëm yaat om mëmpö yesën omnarö pit pitëm yauman omnarö wak së kamtaöökë kan ëöök urötrëng wi moulmëa pöt pit epël mëäkök äa. “Pita pi kamtaöök yesem pim moresök moröpnaat. Ën nent pöt pi yesën pöt pim könöpök pitëm rangk ilap riak sëën ompyao sëpnaat.” Pit pël mëak wak së mowieima. 16 Pël ëën Yerusalem kak we naöökään naöökë ka pötëaan yauman omnaröere omën pitëm lupötë urmerarö wëaurö pourö wak së Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëm naë oröön waö ë momëak ompyao mowesa.

Ensel nampök ngön yaaö omnarö wii kaatakaan ent ë moulmëa

17 Ënëmak kiri ar yaaurö pitëm wotöököpre omën piiring wëaurö pitëm yapinte Satusi, pit Yesuu pim ngön yaaö omnarö yaaö pötön itenak war kön wiak ya sangën ëën utpet mowasëpënëak kön wia. 18 Pël äak së ngön yaaö omnarö wak wii kaatak moulmëën utpet yaauröaring wëa. 19 Pël ëën rö kan Anutuun ensel nampök wii kaata kanwer të mowiak ngön yaaö omnarö wël äak mësak orö epël ök mëëa. 20 “Ar Anutu pim ngönën tup kaöetak së wëwë ngolöpta ngönte omnaröen ök man.” 21 Pël maan pit ngön pöt ngar wak wëën ketëp ngampi yoolaan ngönën tup kaöetak ilëak ngës réak omnarö rë moula.

Pit pël ëeim wëen kiri ar yauröa wotöököpre pim omnarö pit Yuta omën kaöaröen yas maan ngönënë kansolörö wa top éa. Pël ëak wii kaata kaöapë ngësël ngön wes mëa, Yesu pim ngön yaaö omnarö wii kaatakaan koirak waisëpënëak. ²² Pël ëaatak ngönënë polisörö pit wii kaata kakaati së itaangkën Yesu pim ngön yaaö omnarö pit won wieëa. Pël ëen pit kaalak ngönënë ngarangköröa naë së pitën ök mëëa. ²³ “Ten wii kaatak së itaangkën kan ngarangkörö wëen ka kanötta om wari seëa. Pël ëaan ten koirënëak kakaati së itaangkën won wieëa.” ²⁴ Pël maan ngönën tup kaöeta polisöröa kaöapre kiri ar yauröa wotöököp pöt kat wiak kön selap wiak neneren epël mëëa. “Pitëm yaë pipëtakaan oröpöt orööpënëak yaë?” ²⁵ Pël aö yeem wëen omën namp pitëm wa topöök së epël ök mëëa. “Kat wieë. Arim omën wii kaatak ulmëan pörö pit ngönën tup kaöeta kakaati së omnaröen ngönën ök maim wë.” ²⁶ Pël maan polis ngarangkëpre pim koturö pit së Yesuu ngön yaaö omnarö koirak sa. Pit koirak yewaisem tang nemomöön, omnaröak pit kël momööpanëak kas éa.

Ngön yaaö omnarö pit ngönënë kansolöröen kas naën, ngön ök mëëa

²⁷ Pit Yesu pim ngön yaaö omnarö koirak kakaati së ngönënë kansolöröa naë tau moulmëen tauaan kiri ar yauröa wotöököpök pitën epël pëël mëëa. ²⁸ “Ten arën Yesuu ngönte anëëtaan nga nenian éan ma? Ma arök kön wiin pöt omën pasit yaë ma? Yerusalem omnaröen ngön pöt ök maan pitök tenën Yesu möan pël apna pöten ar kent yeë.” ²⁹ Pël maan Pitaare karurö pit kangiir epël mëëa. “Ten yok pangk ar yang omnaröa ngönte ngar naöngan. Ngön Anutu pim ök niia pöta ënëm ëënaat. ³⁰ Arök Yesu këra yetaprak möön wel wia. Pël éaupök tiarim ëere körööröa Anutu puuk weletakaan wal ë moulmëa. ³¹ Pël ëak Anutuuk koirak së pimtë naë ulmëen pim yaapkéetakël wë. Pël ëen Anutu puuk kaö wes moulmëen tiarim kepönöök wë kaamök elniak Israelörö tiarim kanöökël pourö wa nuulëen utpetat kasëng mampunëen. Pël ëen Anutuuk arim utpetat wa moolapnaat. ³² Ngön pöt tenök ök yeniaan Ngëëngk Pulöökta omën pötön war wesak yenia. Anutuuk omën pim ngönte kat yawiaurö ten Pulö yaningk.”

Kameliel pi ngönënë kansolöröen ngön yaaö omnarö kön wialök elmëëpënëak mëëa

³³ Ngönënë ngarangkörö ngön pöt kat wiak ya sangën ëen Yesuu ngön yaaö omnarö mëmpënëak éa. ³⁴ Pël yaëen Parisi omën kaö namp Moses pim ngön ë kosang wesaut rë yemoulaup pi pitëm tekrak wëa, pim yapinte Kameliel. Pit omën pöpön kön wiin ompyaö yaaup. Puuk ngönënë ngarangköröa tekrakaan wal ëak Yesuu ngön yaaö omnarö ka kaö nerakël wes momëen sa. ³⁵ Pël ëen pitën epël ök mëëa. “Israel omën nem karurö, tiar omën eporö omën nant elmëëpënëak pöt kön wialök elmëëpenaan. ³⁶ Kat wieë. Ngan panëër won, peen peen omën namp wakaima yapinte Tiutas. Pimtok pimtën kön wiin, ‘Ne omën kaöap,’ pël wesak omnaröen maan omën kësang 400 ke pël ëak yang ngarangkëpön nga elmëëpënëak sa. Pël ëen narö pitök pi mëngkën pim iri wëaurö pit pim ngön pöt sëp wesak repak sa. ³⁷ Pël ëen kaalak Yutas Kalili omnamp puuk omën muntarö wak Rom yang ngarangkëpëen nga elmëa. Pël éa akun pötak yang ngarangkëp pi ka poutë omnaröa yapinöt wë yesën ngaarö pitök pöpta mëna. Pël ëen pim iri wëauröeta pim ngönte sëp wesak repak sa. ³⁸ Pël éaut pötaanök Yesuu ngön yaaö eporöen tiar mop mowiak itöök elmëaapa. Pitëm ngön epot omën pëënök yeëa pöt won sëpnaat. ³⁹ Ën omën puot Anutuuk kaamök elmëen pim weëre kongäök yeëa pöt tiarök yok pangk il nemowasngan. Pötaanök mowëën it mosngënaapa. Tiar pël yeem Anutu pimtën nga elmëënganok.”

Ngön yaaö omnarö Yesuu yapintaan ëö sëpna pöten ërëpërp ëa

⁴⁰ Pël maan ngönënë kansolörö pit Kameliel pim wes meën sëpënëak ëa pöt ngar wa. Pël ëak pit Yesuu ngön yaaö omnarö koirëpënëak maan koirak sëen ngönënë ngarangköröak polisöröen maan pës möön epël mëea. “Ar kaalak Yesu pim ngönte omnaröen ök manganok.” Pël mëak wes meën sa. ⁴¹ Pël ëak Yesuu ngön yaaö omnarö pit wa toptakaan oröak yesem ërëpsawi ëa. Pöt Anutuuk pitëm ya mëna pöten itaangkën yok pangk ëen pit Yesuu ngöntaan yok ëö mongawisëpnaat pël wesa. ⁴² Pël ëak kët ël epotë pit ka yaapötëere Anutuu ngönënë tup kaöetak së omnaröen Yesu Anutu pim Yaö Mëëaup ngön ompyaö pöt ök maima.

6

Pit omën 7 ëak ngön yaaö omnarö kaamök ëëpënëak moulmëa

¹ Akun pötak Yuta omën narö Yesuu ingre mor saurö selap sak wë tok nentepar pitëm tekrak kom kap oröa. Pöt Krik ngön yaauröak Yuta ngön yaauröen kaaö ngön mëak epël mëea. “Kët poutë omën omnant ngöntök yaaurö kaömp yemangkem ar Krik ngön yaauröa öng kapirörö ompyaö wesak nemangkën ë yeë.” ² Pël ëen Yesu pim ngön yaaö omnarö 12 pöröak Yesuu ingre mor sauröen yas maan së wa top ëen epël ök mëea. “Kat wieë. Kaömpre monat kom yaaö ngön pötak tenim ya mëmpuna kanöt il yeniwari pipët pangk naën yaë. Tenim ya kë pöt Anutu pim ngönte omnaröen ök nianëak ëaut. ³ Karurö, ar peene arim naëaan omën 7 ëak kom ë moulmëen pitök omnant kom ëëpëna ya pöt ngarangk ëëp. Pit omën Ngëengk Pulö pitëm lupötë wieëa könringöröak moulmëen. ⁴ Pël ëen tenimtokëer kët ël epotë Anutuun ök maimeë pim ngönte tekeri wesak ök niaim önaan.” ⁵ Pël maan omën pourö ngön pöten kent ëak omën eporö ölmëa. Wet réak Stiwen omën pöp pi Anutuun kön wi kosang pan yewesaup Ngëengk Pulö pim lupmeri peö ëaö pöp moulmëa. Pël ëak namp Pilip, namp Prokoras, namp Naikena, namp Taimon, namp Pamenas, namp Nikolas Antiok kakaanëp, pi köpël omnamp ngës réak Israel omnaröa ngönënë wak wëaö pöt yaaup. Pël ëak Yesuun kön wi kosang wesaup. Pit omën piporö moulmëa. ⁶ Pël ëak pit Yesu pim ngön yaaö omnaröa naë moulmëen pitëmëen Anutuun ök mëak pitëm moröt keponötë mowiak welaköt elmëa.

⁷ Anutu pim ngönte ulöl sëen Yerusalem kak omën wëaurö pitëm naëaan selap pan Yesu pim ru sa. Pël ëen kiri ar yaauröa naëaan selap pitta Yesuun kön wi kosang wesa.

Yuta omnarö pit Stiwen wali wa

⁸ Stiwen pi Anutuuk komre kolap elmëak ngönënë weëre kosang ke nentere nent kaamök elmëen retëng weëre kosang omnaröa yok pangk naënganëet omnaröa tekrak mëneima. ⁹ Pël yaëen omën narö Stiwen pim yaaö pötön kaaö ëeima. Omën pörö pit tok nentak wë Yuta omnaröa ngönënë tup nent, yapinte wii natëenöröa ka pötak wa top ëeima. Omën pörö pit Alesentriaare Sairini kakaanörö. Ën narö Silisiaare Esia yangrakaanörö. Pit së wa top ëak Stiwenring ngön nga ela. ¹⁰ Pël ëaup Pulöök kaamök elmëaan yak pitök pi il nemowasën ëa. ¹¹ Pël ëen pit omën naröak Stiwen pimëen ngön mööngk réak mapëna yak sum elmëen pitök ngön mööngk réak epël mëea. “Pi Moses tiarim ëapre Anutuun pim këmtakaan utpet wesak yaan ten kat wiaut.” ¹² Pël maan omën pörö pit omën yaapöröere ngönënë ngarangköröere ngön kosangötë ngarangkörö pit es nga mowesak Stiwenë naë së moröak wais ngönënë kansolöröa tekrak tau moulmëa. ¹³ Pël ëak omën ngön kaar apnaaröeta piiring tau moulmëen kaar epël mëea. “Omën epop pi akun poutë Anutuu

ngõnën tup ngëengk epëtere Mosesë ngõn kosangõtõn utpet wesak yaaup. ¹⁴Ten kat wiin pi epël ya. ‘Yesu Nasaret kakaan pipopök ngõnën tup epët tööl komun êak Mosesë ngaantak tiarim êarõ ngõn mena pôtë urtakõt wiipnaat.’ ¹⁵Pël maan ngõnën ngarangk kaõarõ pourõ pit Stiwen pim ë kosaõõn it kõkõ mongnaan êwa panë têak enselõrõa ë kos korõp orõa.

7

Stiwen pi ngõnënë kansolõrõen ngõn õk mëëa

¹ Pël ëën kiri ar yaaurõa wotõõkõpök Stiwenën epël pël pël mëëa. “Ngõn e ya epët kaar ma yaap?” ² Pël maan pi kangiir epël õk mëëa. “Nem pepere karurõ, ar nem ngõn epët kat wieë. Anutu, êwa pepap, pi ngaanëër tiarim êap Apram pi Mesopotemia yanggerak om wëënaar Anutu pi pim naë orõak epël õk mëëa. ³ ‘Ni nim omënerë kaare yanger sêp wesak nem yang pet elniima põrek sê õm. ⁴ Pël maan pi Kaltia yang pör sêp mowesak ka kaõ naõ Aran põrek sê wëën pim pepap wel wia. Pël ëën ënëmak Anutu puuk wes mëën kaalak yang Israel omnarõ tiarim wë eprekël waisa. ⁵ Pël êaap Anutu pi yang lup nent pimtëen panë wesak, ‘Epët nemët,’ pël apna nent wël ë nemangkën êa. Won pan. Anutu pöp om epël kosang wes õk mëëa. ‘Ënëmak yang epër nimpaat. Pël ëën nim ruure êarõ orõak pep sak õpnaat.’ Pël mëëaõ akun põtak Apram pim õngõp ru nawilën êa. ⁶ Pël ëën Anutuuk kaalak ngõn munt nent epël õk mëëa. ‘Nim ruure êarõ yang maim nerek sê wëën omën põrek wëaurõak ngarangk elmëen ya pas mëneim sum won õpnaat. Pël ëën põrekõrõ pitõk këlångõn ya pas mangkën krismaki 400 pil wakaimpënaat. ⁷ Pël ëën ënëmak nook omën pit këlångõn kat mowiipna pipõrõ ngõn ya mëmpaat. Pël ëën ënëmak nim ruure êarõ pit yang pör sêp wesak yang eprek wais wë neen yaya neaimpënaat.’ ⁸ Pël mëak Anutuuk Apramre êarõaan pim ngõn kosang wes mëëa põt pet elmëepënëak Apramõn pim ruure êarõa korõp kaut ilëpënëak õk mëëa. Pël ëën omnarõak korõp kaut ila põtën itenak Anutu pim Apramõn ngõn kosang wes mëëa põtën kõn wiipnaan. Pël ëën wëak pim õngõp yokot namp wila yapinte Aisak wë akun 7 êak won sëen 8 põtak korõp kaut ila. Pël ëën Aisak puuk wë pim ruup Yakop wilak tapël elmëa. Pël ëën Yakop puukta wë pim ruurõ 12 pörõ tapël elmëa. Pël ëën pörõak wë 12 tapël êak pitëm naëaan Israel omnarõ tiarim kur 12 êak orõa.

⁹ “Yakopë ruurõ pit omp kaõ sak wë Yosepëen këëpõt kõn mowia. Pël êak pi omën narõ mës menak sumat õpënëak kõn wiak mangkën pit koirak Isêp yangrakë sa. Pi põrek sê inëen ru sak wë waur eima, sum won. Pël ëën Anutuuk pi sêp nemowasën, ¹⁰ kõnõm nant pim naë yaarõõn Anutu puuk ngangrak elmëeima. Pël êak Anutuuk pi ël kaamõk elmëak kõn ktekak kaõ mangkën Pero Isêp yang omën omp akõp pim naë wëen piin itaangkën ompyaõ ëen kaõ wes moulmëen puuk Isêp yang ngarangkëpë yaat ngarangk êa. Pël êak wë Pero pim kaata yaat pour pi ngarangk êak wakaima. ¹¹ Pël ëën wë ngõtõk kësang nempel Isêpre Kanan yangrak orõak wiaan omnarõ kaõmpëen utpet ë yesën Israel tiarim êarõeta tapël êa. ¹² Pël yeem Yakop pi kat wia põt Isêp yangrak omnarõak wet rëak akun põtään kaõmpõt wa kõn wiaut wia. Pël maan pi ngõn põt kat wiak tiarim êarõ pim ruurõ ngës rëak wes mëën Isêp yangrak sê kaõmp wak waisa. ¹³ Pël êak wais wë akun nentak kaalak sa. Së orõõn Yosepõk nanõrõen epël õk mëëa. ‘Ne arim nangap Yosep.’ Pël yemaanak Pero piita Yosepë nanõrõen êwat sa. ¹⁴ Pël ëën Yosepõk nanõrõen epël õk mëëa. ‘Ar sê tiarim pepap Yakopõn maan wais eprek Isêp tiarim karurõaring õpënaan.’ Yakopë omën kurmentëkaan pörõ 75. ¹⁵ Yakopre pim kurõõkaan pörõ Isêp yangrak sê wë ulõp sak we põök wel wia. ¹⁶ Pël

ëen ënëmak pit pouröa kosat wak së omën yangaöökë wieëaurek Sekem pörek weera. Yang pör ngaanëër Apram puuk Emo pim omnaröa naëaan sum ëa.

17 "Israel omnarö pit Isëp yangerak wë ulöl sa. Pël ëen Anutu pim Apramön yang yaö mëa pörekë sëpënëak Isëp yanger sëp wasëpna akun mena pöt temanöm sa. 18 Pël ëa akun pötak Isëp omën omp ak munt namp oröa, pöp Yosepön köpëlëp. 19 Omën pöpök Israel tiarim ëere körööröen morök elmëak epël maima. 'Ar ru wilak pöt wak së pëlëër mowiin. Pël ëen wel wiipnaan.' 20 Pël maan akun pötak Moses pi pim ëlëpök wilak itaangkën pim möönre koröp ompyaö ëen itenak ëlëpök ngarangkëäk kapa yemangkën ngoon naar namp won sa. 21 Pël ëen ëlëp pi yang ngarangkëpë ngönte ngar wak Moses wak së pëlëër mowia. Pël ëen yang ngarangkëpë koontupök së koirak pim ru ket ëak ngarangkë elmëeima. 22 Pël eim wëen Moses pi kaö sak wë Isëp omën kaöaröa naëaan kön tektek wak kaö panë sa. Pël ëak pi ya kësangöt wak ngön weëre kosangringöt pitën ök maima.

23 "Wë ënëmak krismaki 40 ëak won sëen Israel omën pim karurö kaamök elmëepënëak kön wia. 24 Pël ëak pi yesem itna pöt Isëp omën nampök Israel omën namp möa. Pël ëen pi pim karip kaamök ëak Isëp omnampë utpet elmëa pöta kanguur Isëp omnamp mëna. 25 Pël ëa pöten Moses pi epël kön wia. 'Nem omnarö pit neen epël kön wiipnaat. "Anutuuk pi kaamök elmëen tiar Israel omnarö Isëp yangrakaan nikoirëpënëak yaö mëëaup," pël kön wiipnaat.' Pël ëa pöt pit pël kön nawiin ëa.

26 "Ka urak wangam kanök Israel omën naar nga yaalën pi ngeröök yaalmëem epël mëa. 'Arpimënt tapaarök yeëerek nga elngan.' 27 Pël maan omën ngöntöp ngep ëak yamöa pöpök Moses mök ë moolëak epël mëa. 'Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia? 28 Ma nim peen kusi Isëp omnamp mënan pöl kaalak neenta nemëmpëak yaan ma?' 29 Pël maan Moses pi ngön pöt kat wiak yang pör sëp wesak Mitian yangerak kas së wakaim wë öng namp wak yokot naar wila.

30 "Moses pi yang pörek wëen krismaki 40 ëak won sëen akun nentak yang pultak Sinai tomök ikanöök këra kot nementëk es wëlëng yokota. Pël ëen Anutu pi enselëpë ök sak es wëlëngöökë öngpök wëen 31 Moses pi pöten itenak yaan sak itaampënëak naë yesën Aköpök epël ök mëa. 32 'Ne nim ëarö Apramre Aisakre Yakop pitëm Anutu.' Pël maan Moses pi yaan sak reirëe urak kaalak itaampnaaten kas ëa. 33 Pël yaëen Aköpök epël ök mëa. 'Ne ngëengkep yang eprek wë. Pötaan yang nim tauaan pipët welakët yak kan wariaarek nim ing korötepar përe ola. 34 Ne itaangkën Isëp omnaröak nem omnarö utpet moweseim wë. Pël ëen ne kat wiin pit ya utpetaring wë neen merëk neaim wë. Pötaanök ne pitëm könömöt ent ë moolamëak yewais. Wal ë. Wes nimëen Isëp yangerakë sumëen.'

35 Stiwen puuk kaalak epël ök mëa. "Moses pi ngaanëër Israel omnarö pitök pim ngönte wa moolëak epël mëa. 'Talëpök ni tenim kaö sak wë ngön ë pet irumëak niia?' pël mëa. Pöt pit omën pöp Anutuuk Israel omnarö pit ngarangkë ëak këemre këlangönë öngpökaan ent ë moulmëepënëak yaö maan wëen enselëpök këra kotumentëk es wëlëngöökëan ök mëa pöten pit köpël pötaanök. 36 Pël ëak Moses puuk omën pörö mësak yesem Isëp yangerakaan i kaö Köp Mäaukaan yang pultakë pötë yesem retëng ke nampöt mëneim wëen krismaki 40 ëak won sa. 37 Pël ëak Moses puuk Israel omën pimorëen epël ök mëa. 'Anutu tiarim Aköp puuk tektek ngön yaaö namp wes mëen waisëpnaat. Pöp arimté naëaan namp. Pël ëen Anutu pi neen yaö elnëa ke pëlëp,' pël mëa. 38 Moses pi tapöp ngaan yang pultak omnaröaring wa top ëak wakaima. Pi akun pötak tiarim ëaröaring wëen ensel Sinai tomök ngön ök

mëëa pöp piarip pouwaar wëa. Pël ëëëak Moses pi Anutu pim naëaan pim ngön lëngë nasëpanë pöt wak tiarimëën mena. ³⁹ Pël ëënak tiarim ëarö pit Moses pim ngön pipët wa olëak kaalak Isëp yangerakël sëpënëak ëa. ⁴⁰ Pël ëak pit Moses pim nanëp Eron pim naë së oröak epël mëëa. ‘Moses pi tiar yangerakaan mësak wais eprek niulëak pi talël sa wes? Ten kôpël yaëërek nuuk omën kön nent ket ë nin pötak tenim omp ak sak wotöök rëak mës niwak sëpnaan.’ ⁴¹ Pël mëak akun pötak purimakaö ru kön namp ket ëak animaö narö möak kön kaar pöpëën kiri ar ë mowiak pitëmtë omën ket ëaö pötaan ërëpsawi elmëeima. ⁴² Pël eim wëën Anutuuk mopöök omnant wia epot këtre ngoonre ari puotön yaya mapënëak pit kasëng mömena. Omën pipot Anutu pim tektek ngön yaaö omën nampök epël retëng ëa.

‘Israel omnarö ar yang pultak imeë krismaki 40 ëak sa.

Akun pötak animaö kiri ar ëëiman.

Pël ëan pöt nemëën won.

⁴³ Ar wet rëak omnant arimtë ket ëautön yaya maimaurö.

Pël ëak ar omp ak kaarëp Molok pim poë koröp ngönën tup kaarkaarte tiak wak

pötaring omp ak kaarëp Repan pim ari kônte wak sa pël eimaurö.

Pötaanök peene nook ar kama niwak wes nimëën maimerek Papilon yangrakë sënëën.’

⁴⁴ ‘Tiarim ëarö pit yang pultak wakaima akun pötak poë koröp ka nent Anutu pi pitring wë pöta ökre waste tiak wak ima. Ka pöt Anutu pimtök Mosesën ök rapnaal pet elmëën ök rëak wak ima. ⁴⁵ Pël ëën ënëmak tiarim ëaröak poë koröp ka pöt pitëm peparöa naëaan wak Yosuaaring imeë yang munt ner Anutu omën yang pörek wëaurö waö ë mömëa pörek së oröa. Pël ëaut poë koröp ka pöt om wiakaim wiaan yang omën omp aköp Tewit pi oröa. ⁴⁶ Pël ëën Tewit pim wëwëeten Anutu kent elmëa. Pël ëën Tewit pi Anutuun epël kimang mëëa. ‘Ne yok pangk ni, nem ëap Yakop pim Anutu, nimëën ngönën tup ompyaö nent ök ram ma?’ ⁴⁷ Pël mëëautak omën omp aköp Solomon, Tewit pim ruup, puuk ka pöt ök rëa. ⁴⁸ Pël ëaap Anutu O Ngaarëkëp pi ka omën moresök ök yera epotë pëën naöpanëpön tektek ngön yaaö omnampök pël ëa.

⁴⁹ ‘Aköp pi epël ëa. Ne kaöap kutömweri wë omën pout ngarangk ëak wëaup.

Ën yang pipër nem weëre kosangöökë iri wia.

Pötaanök arök yok pangk ka nent nem wel aisëëë kë sumaan ök nenerangan sa.

⁵⁰ Iteneë. Nemtok nem omën ket ëaö epot pout il wesak wë.’”

⁵¹ Stiwen puuk kaalak kansolöröen epël ök mëëa. “Arim lupötë wa olëere kön utpet pötök peö ëak wë kôpël omën ket ëak Anutu ngönte kat nawiin yaurö. Ar kët ël epotë Ngëëngk Pulöökë ngönötta wa olaim wëaurö. Tiarim ëarö pit pim ngönöt wa olaimaurö. Arta tapël yeë. ⁵² Yaap, tiarim ëarö pit Anutu pim tektek ngön yaaö omnarö pitëm naëaan namp öp sa wasngän. Pourö utpet mowesa. Pit omën wotpil waisëpnaapön tektek ngöntak war wesak ëaö pörö pourö mënak won wesaurö. Pël ëauröak peene arökta omën wotpil tapöp ngaaröa naë wes mëën mëna. ⁵³ Tiar tapöröak Anutu naëaan ngön ë kosang wesa pöt öpenëak enselöröak tiarim ëaröen ök mëëautak arta ngön pötë ënëm naën yeë.”

Pit Stiwen kël möön wel wia

⁵⁴ Stiwen pi pël maan ngönënë kansolörö pit ngön pöt kat wiak ya sangën ëën kë ruru kön wia. ⁵⁵ Pël ëën Ngëëngk Pulö pim lupmeri ilëak peö ëa. Pël ëën pi we riak itena pöt Anutu naë ëwa kësangpel ëaan Yesu Anutu pim

yaapkëetak tauaan itena. ⁵⁶ Pël ëak Stiwen pi pitën epël ök mëëa. “Kat wieë. Ne peene itaangkën kutömwer kan tëën Omën Këëp pi Anutu pim yaapkëël tauaan ityaangk.” ⁵⁷ Pël yemaan kansolörö pit Stiwen pi Anutuu yapinte ngep yaë wesak kat wiipanëak kat ur wariak ngön kaëpre ngön ëak wal ëak sê moröak ⁵⁸ weruak Yerusalem ka pööké wilëngkëël koliil sê olëak kël momöa. Pël ëak omën pimëën ngön aima pöröak pitëm ulpëënöt përeëak omp ulwas nampë yapinte Sool pim naë rongan ë ulmëa. ⁵⁹ Pit pi kël yemomöön Stiwen pi kimang ngöntak Aköpön epël ök mëëa. “O nem Aköp Yesu, ni nem könöp kama neö.” ⁶⁰ Pël mëak rar rë wesirak ngön ëak epël mëëa. “Aköp, ni omën utpet yaalnë eporö kangit mangkan.” Pi ngön pil ök më pet irak wel wia.

8

Sool pi Yesuu ingre mor saurö utpet moweseima

¹⁻² Sool pi Stiwen mëngkën ya kë sa. Pël ëën omën ngönën kat wiaurö pitök pim sokut wak sê yang kel weera. Pël ëak pit ingre ya ilak aima. Pël ëa akun pötak Yerusalem kak omën wëa pöröak ngës réak Yesuu ingre mor saurö mëmpö waö ëak rep momëën Yutia yangraakaan Sameria yangrakë sa. Pël ëën Yesu pim ngön yaaö omnarö pitëmënt Yerusalem kak wakaima. ³ Pël ëaan Sool pöpök Yesu pim ingre mor sa pörö utpet mowesak pitëm kaatë kakaati ilëak öngre omp pourö moröak wii tëak wak sê wii kaatak ulmëa.

Pit Sameria kak ngön ompyaut ök mëëa

⁴ Yesu pim ingre mor rep momëën saö pörö pit neenem yesautë pim ngönte ulöl wesak ök maö sa. ⁵ Pël ë yesën Pilip pi Sameria kak sê omnaröen Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pim ngönte ök mëëa. ⁶ Pël yemaan omën kaö pan pim naë wa top ëak retëng omnaröa it köpëlöt ëaö pötön itenak pim ngönöt këëkë pan kat wieima. ⁷ Pël yaëën omën selap urmerarö pitëm lupötë wëa pörö waö ë mëën merëkre ngönëer oröak sa. Pël yaëën omën kosat kël waere kan utpet yaaö pourö ompyaö panë sa. ⁸ Pël ëën omën Sameria kak wëaö pörö Pilip pim ëa pöten itenak ërëpsawi kaö pan ëa.

⁹ Akun pötak kak taprek omën namp wëa pim yapinte Saimon pi kempre pölang pöt ëwat panëëp. Pël ëën Sameria kak pörökë omnarö pit pim yaaö pöten yaan sa. Omën pöp omnaröen pi pitëm kaöap pël maim yeëa. ¹⁰ Pël ëën kak pörökë omën kotre kaö pourö pit pim ngön mëëaö pöten këëkë pan kat wiak epël maima. “Omën epop pi weëre kosang kaö pan wak Anutuu naëaan irëa.” ¹¹ Yaap, pit akun wali pim yaaö pötön itenak yaan sak pim ngön yaaut këëkë kat wieima. ¹² Pël eim wëënak Pilip pi wasak Anutu pi omnarö wa ngaöök nimëak wë pöpë ngön ompyaö pötre Yesu Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pim ngön ompyaö pöteta ök maan omën narö piin kön wi kosang wasën Pilip pi omën pörö i momëa. ¹³ Pël ëën Saimon piita Yesuun kön wi kosang wasën Pilipök i momëën Pilipring wakaima. Pël ëak pi Pilipë retëng kësang ke nalöt yaaö pötön itenak yaan sa.

¹⁴ Yesu pim ngön yaaö omnarö pit Yerusalem kak wë Sameria omnarö Anutuu ngönte wak wëa pöt kat wiak Pitaare Son wes mëën itaampö sa. ¹⁵⁻¹⁷ Pël ëak pitëm naë sê oröak itaangkën pit Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëën wëa. Pël ëaap itaangkën Ngëëngk Pulö pitëm naë neiraan wieëa. Pël ëën Pitaare Son piaripök Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapna pötaan kimang mëak piarpim moresiar pitëm kepönötë rangk mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa. ¹⁸ Pël ëën Saimon pi Yesu pim ngön yaaö omnaarë moresiar omnaröa kepönötë yemowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilëa pöten itenak pi weëre kosang pöt piarpim naëaan sum ëëpënëak kimang

mëëa. ¹⁹ “Arpim weëre kosang wa pipët nampun. Pël ëën nookta omnaröa kepönötë nem moresiar mowiin Ngëëngk Pulö pitëm lupötë ilapnaan.” ²⁰ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Ni korar pan yaanëp. Nim sum pötak yok pangk Anutuu naëaan Pulö sum ëëm wesak yaan. Pötaanök nim sumetaring utpet kak sumëët. ²¹ Anutu pi nim lupmeri itaangkën yok pangk naën. Pötaanök ni tenring ya epëtak naön ëëm sa. ²²⁻²³ Yaap, ne niin ëwat wë. Nim lupmer warre kaur pömpelök peö ëak wiaan utpetatök par elniak wë. Pötaanök ni pipot kasëng menak Aköpön kimang maan puuk nim utpetatë saunat lupmeri wia pipot won niwasëpnaan.” ²⁴ Pël maan Saimon pi piaripön epël mëëa. “Arip nemëën Aköpön kimang maë. Pël ëën omnant nim yenëaan pöt nem naë kaalak naaröön ëëpnaan.”

²⁵ Pitaare Son piarip ngön weëre kosangringöt pël ök mëak Yesuu naëaan ngön kat wia pöt ök mëak Yerusalem kakë sa. Yesem Sameria yangera öngpök ka wieëa pötë ngön ompyaut ök maö sa.

Pilipök Itiopia omnampön ngön ompyaut ök mëëa

²⁶ Ënëmak Aköpë ensel nampök së Pilipön epël ök mëëa. “Wal ëak ëngkël së Yerusalemëlaan kan Kasa kakël sa pipöök sum.” Kan pö yang pultak yesau. ²⁷⁻²⁸ Pël maan Pilip pi wal ëak sa. Yesem itaangkën omën kaö namp Itiopia yangerakaanëp piita kan tapöök yesa. Omën pöp Itiopia yangerak öng aköp yapinte Kantesi pim kaatere ya omnaröa ngarangkëp, pi Yerusalem kak së Anutuun yaya mëak kakë sëpënëak kar pol osörök weruak yaaö naöök wel aisëak yesem Aisaia Anutuu tektek ngön yaap pim pep retëng ëauwer sangk kelö yesa. ²⁹ Pël yaëen Anutuu Pulöök Pilipön epël ök mëëa. “Ni kar osöröa weruak yes ëngkööké naë së.” ³⁰ Pël maan Pilip teëntom së itaangkën omën pöp Aisaia pim pep ngaan retëng ëa pöwer sangk kelö yesa. Pël ëën pi omën pöpön pëël mëëa. “Ni ngön sangk yaalën pita songönten ëwat wëen ma won?” ³¹ Pël maan pi kangiir epël ök mëëa. “Omën nampök pet naalnëen ëëpna pöt ne tol ëak ëwat sum? Pötaanök ni nem naë wais wel aisëak ök nea.” ³² Pël maan Pilip pi karöökë ngaarëk is wel aisëak omën pöpë ngönën pepeweriaan sangk kelö yesa pöten kat wia. Pöt epël.

“Omnaröa sëpsëpörö mööpënëak wak yes pöl elmëa.

Sëpsëp ruuröa ëpöt ilëpënëak yaëen këlël naën yaë pöl ngön won sak wëa.

³³ Omnarö pit pi ngep ëak utpet elmëak ngön yaat wotpil wesak namëngkën ëa.

Pit pim wëwëet won pan wes moolaan pim yangerakë wëwëet won sa.

Omnarö pitök pim ru wilëpnaaröen itnaampan.”

³⁴ Omën kaö pöpök Pilipön epël pëlpël mëëa. “Omën epop ngön epot pimtëen ya ma omën nampëen ya?” ³⁵ Pël maan Pilipök ngön kangit ök mëëa. Pi ngës réak Anutu pim ngönën pepeweriaan omën kaöap pim sangk kela pöt war wesak Yesu pim songönte pim ngön ompyaö pöt ök mëëa. ³⁶ Pël ëak kamaatöök om yesem omën kaö pöpök i kaö naöön itanak Pilipön epël ök mëëa. “Itan. I kaö nent ëngk wiaap. Ni yok pangk ne i nemëëm ma won?” ³⁷ [Pël maan Pilip pi epël mëëa. “Nim lupmerök Yesuun kön wi kosang wasën pöt ne yok pangk i nimëëmaat.” Pël maan pi epël mëëa. “Ne Yesu Kristoon pi Anutuu ruup pöt kön wi kosang yewas.”] ³⁸ Pël mëak pi karaö leng ëëpën maan leng ë ulmëen piarip i kaötak ngemë Pilipök i momëa. ³⁹ Pël ëak piarip i kaötakaan yaaprën Aköpë Pulöök Pilip kama wak yang maimerekël sa. Pël ëën omën kaöap pi Pilipön itnaangkën ëak pim sëpënëak sa pöl yesem ërëpërëp kaö ë sa.

⁴⁰ Ën Pilip pi itaangkën pi Astot kak wëa. Pël ëak Astot il mowesak kan yesem

kamtaöök ka wieëa pötë Anutuu ngön ompyaut ök maö yesem Sisaria kak së oröa.

9

Sool pi lup kaip tiak ingre mor sa (Ngön 22:6-16; 26:12-18)

¹ Sool pi Aköp Yesu pim ingre mor saurö mëmpënëak ngön kosang wia. Pël êak pi kiri ar yauröa wotöököpë naë së ² pep nant Yuta omnaröa ngönën tupötë ngarangk Tamaskas kak wëauröaan retëng ëëpënëak maan pël êak Sool mena. Pep pötë ngön epël retëng ëa. Sool pi omën öngre omp Yesuu ingre mor saurö koirak wii tëak Yerusalem kakë wak sëpënëak wiak mena. ³ Pël ëën Sool pi sa. Seim Tamaskas kak temanöm yewasën kutömweriaan ëwa naö teënt pan irë piik ela. ⁴ Pël ëën pi yangerak së ngentiak kat wiin ngön nent epël mëëa. “Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën?” ⁵ Pël maan pi kangiir epël mëëa. “Aköp ni talëp?” Pël maan pi epël ök mëëa. “Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ⁶ Wal êak Tamaskas kak së orö. Pël ëën omën nampök nim omën ëëmë pöt ök niapnaat.” ⁷ Pël yemaan omën Soolring kan pöök yesaö pörö pit yaan sak ngön wonök tauëë pit ngön yamëëa pöt yok kat wieëak omën ngön pöt yaaö pöpön itnaangkën. ⁸ Pël ëën Sool pi yangerakaan wal êak it ngaulak omnantön itaampënëak ëa pöt pangk naën. Pël ëën omnaröak mor yal êak Tamaskas kak së moulmëa. ⁹ Pël ëën akun nentepar nent om it ngaap sak wakaima. Pël yeem iire kaömpre omnant nanën.

¹⁰ Tamaskas kak pörek Yesuu ingre mor saö namp wëa yapinte Ananaias. Pi wangerötë yemangk ke pël êak itaangkën Aköp pim naë së ëö pet elmëak epël ök mëëa. “Ananaias.” Pël maan pi kangiir epël mëëa. “Aköp, ne e wëep.” ¹¹ Pël maan Aköpök piin epël mëëa. “Ni wal êak kan naö yapinte Wotpil kan pöök së Yutas pim kaatak oröak pitën epël pëlpël mam. ‘Omën namp Tasas kakaanëp yapinte Sool pi wë ma?’ ¹² Omën pöp pi wangerötë yemangk ke pël êak itaangkën omën namp pim yapinte Ananaias pöpök së pim moresiar kepönöök mowiin pim itöörar kaalak ompyaö sa pël itena.” ¹³ Pël maan Ananaias pi kangiir epël mëëa. “Aköp, omnaröak omën pipopön aan kat wiaut. Pi nim omnarö Yerusalem kak wëaurö utpet yemowesau. ¹⁴ Pël yaaupök kiri ar yauröa kaöarö pitök maan pi omën niin yaya yeniaurö wii tēëpënëak Tamaskas kakë waisa.” ¹⁵ Pël maan Aköpök epël mëëa. “Ni pim ngësë së. Omën puop pi nem ngönte wak köpël omënerë yang omp aköröere Israel omnarö arën ök niapënëak yaö mëëaut. ¹⁶ Pötaanök nemtok pim ënëmak nem ngönte aö yesën këëmre këlangön orö morëëpna pötönta ök memaat.” ¹⁷ Pël maan Ananaias pi së ka pötak ilëak pim moresiar Sool pim kepönöök mowiak epël mëëa. “Sool, nem karip, Aköp Yesu kamtaöök koirak ngön ök niia pöpök nook nim itöörar nganga sëën Ngëëngk Pulö nim lupmeri ilëak peö ëëpënëak wes nemëën yewais.” ¹⁸ Pël maötaring omën pim itöörarë pe ëëëa pömpel ilak unglön it nganga sa. Pël êak wal ë tauaan Ananaias puuk i momëa. ¹⁹ Pël ëënak Sool pi kaömp nak weëre kosang wa.

Sool pi Tamaskas kak ngönën ök mëëa

²⁰ Sool pi Yesuu ingre mor saurö Tamaskas kak wëaö pöröaring akun nentepar ma nentepar nent wë teëntom Yuta omnaröa ngönën ka wieëautë ilëak Yesuu songönte war wesak omnaröen epël ök mëëa. “Yesu pi Anutu Ruup.” ²¹ Pël maan omnarö pit kat wiak yaan sak epël mëëa. “Elei, omën epop pi Yerusalem kak omën Yesuun yaya yamëëauröaan nga yaaupök kaalak eprek wais tapël êak wii tëak wak kiri ar yaaö kaöaröa ngësë sëpënëak

waisaupök tolël äak epël äa?" pël mëä. ²² Pël äaap Sool pi weëre kosang pan wesak Yesu pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup pöta ngönte ök maan Yuta omën Tamaskas kak wëaurö pit ngön kangit mapnaat won äa.

²³ Wë akun wali yesën Yuta omën ngönënë ngarangkörö pit wa top äak Sool mëmpënëak ngön äa. ²⁴ Pöt pi kat wiak wëen omnarö pit Tamaskas ka pöök kël ëmööké ëm kanrak kët kanaan rö kanë Sool mëmpënëak nga wieima. ²⁵ Pit pël äaan röök lupöök omën pim karuröak Sool mësak së kolöm ëp kër naëëpök waulak ëm kë kanöök wii ngan äak wilëngkëel wes momëen ngemë ngentiak oröak sa.

Sool Yerusalem kak wakaima

²⁶ Yerusalem kak së Yesuu ruuröaring yal mampënëak ëen pit pim Yesuu ru sak wëa pöten kaar yema wesak pit piin kas elmëä. ²⁷ Pël ëen Panapas pi Sool koirak Yesuu ngön yaaö omnaröa naë sa. Pël äak Panapas puuk Sool pim kamtaöök yesem Aköpön itaangkën ngön ök maan Tamaskas kak së kas kópël omnaröen Yesuu ngönte ök mëäa pöten Yesuu ngön yaaö omnaröen ök mëäa. ²⁸ Pël ëen Sool pi pitring wë Yerusalem kak we naöökaan naöök kas naën Yesuu ngönte ök maima. ²⁹ Pël eimeë Sool pi Yuta omën Krik ngön yaauröaring ya mëmpööre ngön nga elö pël eim wëen pit kangiiir pi mëmpënëak nga kup rieima. ³⁰ Pël yaëen pim ingre moröröak kat wiak Sool koirak Sisaria kak së wes mëen Tasas pim kakë sa.

³¹ Akun pötak Yutiaare Kaliliire Sameria yang pötë omën Yesuu ingre mor saurö pitëm naë mayaap oröak wiakaima. Pël äaan pit Aköpë ikanöök wëen Ngëengk Pulöök kaamök elmëen weëre kosang wak ulöl sak wakaima.

Pita pi Inias ompyaö mowesa

³² Pita pi yang poutë Anutuu ingre mor sauröa wëwëatön wa kom ë sak waisak eima. Akun nentak pi Anutuu omnarö Lita kak wëaurö pitëm naë së oröa. ³³ Pël äak itaangkën omën namp ingre mor kël waup yapinte Inias pöp wëa. Pi urtak pëen ka urakaimën krismaki 8 äak won saup. ³⁴ Pël ëen Pita puuk piin epël ök mëäa. "Inias, Yesu Kristo ompyaö yaniwas. Pötaan wal äak nim urre korumön ompyaö was." Pël maan tapëtakëer wal äa. ³⁵ Pël yaëen Litaare Seron ka pöteparë omën pörö pit pöpön itenak lup kaip tiak Aköpë ë pël äa.

Pitaak Tapita öp wes moulmëä

³⁶ Kak nerekë yapinte Yopa pörek Yesuu ingre mor sa öng namp wëa yapinte Tapita, Krik ngöntak Tokas pël yamëä. Öng pöp pi kët poutë omnaröaan ompyaö elmëeimeë pit omnant ngöntök yaëen pöt kaamök elmëeim wëaup. ³⁷ Pël äak akun pötak öng pöp pi yauman nent koirak wel wia. Pël ëen öngörö pit sokur i moirak wak së ka ngerö ngaarëk nentak së mowia. ³⁸ Yopa kak pörek Lita kak naë wieëa. Pötaan Yesuu ingre mor saurö pit Pita Lita kak wë pöten kat wiak omën naar wes mëen së epël mëäa. "Ni tiarip koirak teënt sëpa." ³⁹ Pël maan Pita pi wal äak piaripring sa. Pël äak ka tomök oröön mësak ka kaö ngaarëktakël isa. Pël ëen öng kapiöröröak Pita tekrak ulmëak elre waar ë poë koröpre ulpëen Tokas pim öp wë korir mëak pit menautön pet elmëä. ⁴⁰ Pël ëen Pita pi öngörö waö ë tomökël momëen yaröön rar rë wesirak Anutuun kimang mëäa. Pël äak sokura ngësël kaip tiak epël ök mëäa. "Tapita, wal ä." Pël maan öngöp it ngaulak Pitaan itenak wal ë wel aisëa. ⁴¹ Pël ëen Pita puuk moresi moröak wal ë tau moulmëak öng kapiöröröere Anutu pim omën muntaröen ök maan ilaan Tapita mës mena. ⁴² Pël ëen Pita pim äa pöta ngönte ulöl sak sëen omën munt narö kësang pan Yopa kak wëaurö Aköpön kön wi

kosang wesa. ⁴³ Pël ëa akun pötak Pita pi Yopa kak pörek omën pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesa nampë yapinte Saimon pöpring akun wali wakaima.

10

Ensel nampök Koniliasën ngön ök mëëa

¹ Sisaria kak omën namp wëa pim yapinte Konilias pi Rom nga omën 100 pöröa wotöököp. Nga omën pörö pit Itali yangerakaan waisa. ² Omën pöp pi ngönëringëp yak pit öngre ruurö Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëeimeë omën pöp Yuta omnarö omnantëën ngöntök yaëën kaamök ëak Anutuun ök yamëëaup. ³ Kët nentak wiap kan 3 kilok pötak pi wangerötë yemangk ke pël ëak itaangkën Anutuun ensel nampök së piin epël mëëa. “Konilias.” ⁴ Pël maan pi enselëpön itenak kas ëak pëlpël mëëa. “E Aköp tol ë?” Pël maan enselëpök epël mëëa. “Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omën ngöntök yaaurö kaamök yaalmëan pöten itaangkën ompyaö ëën puuk kangut nimpnaat. ⁵ Pötaanök ni peene omën narö wes mëën Yopa kak së omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. ⁶ Omën pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket ëëpënëak kopëta yewesaup pim kaatak wë. Ka pöt i kaö ëöökël wia pipët.” ⁷ Pël mëak sëën Konilias pi pim inëën ru naarre nga omën ngönëring namp piiring wëaup pöröen ngön maan sëën. ⁸ Konilias pi pitën enselëpë ngön ök mëëa pöt pout ök mëak wes mëën Yopaë sa.

Pita pi wangerötë yemangk pöl ëa

⁹ Omën pörö së ka urak ëlpamök kan kourak yesem së Yopa kak temanöm oröak itna pöt këtëp luptak wëën Pita pi Anutuun ngön mapënëak ka kaö kë yesaur ngaarëkël wieëa pörökël isa. ¹⁰ Pël ëak pi këen pan ëën kaömp nempënëak yeëa. Pël ëën pit kaömp kopëta yewasën Pita pi kor wë wangerötë yemangk ke pël ëak itaangkën. ¹¹ kutömwer kan tēën omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëën yangerak irëa. ¹² Pömpelë öngpök animaö ke nampre namp intre imën, kamal pörö wëa. ¹³ Pël ëën Pita pi ngön nent epël kat wia. “Pita, ni wal ë narö möak ar ëak në.” ¹⁴ Pël maan Pita pi epël mëëa. “Aköp, ne yok pangk pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëën ne ngaanta nanën yaaup.” ¹⁵ Pël maan ngön tapët kaalak rangk mëëa. “Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipötön nuuk nga wia pël angan.” ¹⁶ Omën pöt akun nentepar nent oröak teënt kaalak kutömweri isa.

¹⁷ Isën Pita pi wel aisëak pim wangerëta ök itena pöta songönten kön wieim wëën Koniliasë naëaan sa pörö pit Saimon pim kaaten pëël maan omnaröak pet elmëën ka pöta ëmökë ëm kanrak së tauëë, ¹⁸ epël pëlpël mëëa. “Omën namp yapinte Saimon, yapin nent Pita, pöp eprek wë ma?” ¹⁹ Pël maan Pita pi omën pim naë oröa pöten kön ya mëneim wëën Ngëëngk Pulöök epël mëëa. “Kat wi. Omën naar namp ëak ni nikoirëpënëak waisaurö e wë. ²⁰ Pötaanök wal ëak orö pit koirak pitring së. Nemtok wes mëën yewaisrek kön selap ëëngan.” ²¹ Pël maan Pita pi oröak ngemë pitën epël mëëa. “Arim ap weseiman pöp ne epop. Ar tol ëënak yewais?” ²² Pël maan pit kangüir epël mëëa. “Rom nga omnaröa wotöököp yapinte Konilias puuk ten nim ngësë wes nimëën yewais. Omën pöp pi ompyaö panëëp Anutuun yaya maim wëaup. Pël ëën Yuta omnarö pit pim wëwëeten itaangkën ompyaö yaaup yak Anutuun ensel nampök ni koirak pim naë sëën nim këmtakaan ngön kat wiipënëak mëëa.” ²³ Pël maan Pita pi omën pörö koirak së piiring ka ura.

Ëlpamök Pitaare omën Yopa kakaan Yesuu ingre mor saurö pit kopëta wesak pitring sa. ²⁴ Pël ëak pit yesem kan kourak së ka nent ura. Wangam kan

yesem Sisaria kak sê oröa. Pêl êên Konilias pi pim nanang karuröen ök mëak wa top êak Pitaan kangk eim wêa. ²⁵ Pêl êên Pita pi sê oröak kakaati ilapênêak yaêên Konilias pi koirak ngêêngk mowesak rar rê mowesira. ²⁶ Pêl êên Pitaak Koniliasên epêl ök mëea. “Wal ê. Ne ngêêngkêp won, omên nim karip.” ²⁷ Pêl mëak piarip ngönngön aö kakaati ilê itaangkên omên kêsang pan wa top êak wêên Pita puuk pitên epêl mëea. ²⁸ “Ar ten Yuta omnaröa songönten êwat wê. Ten omên muntaröaring omnant ngawi êênganêak kan waria. Pêl êautak Anutuuk ne arim naê waisumaaten ngel könöm êênganêak wangerêtak ök neak pet yaalnê. ²⁹ Pötaanök ne arim ngönte kat wiak wa nanuulaan ngar wak yewais. Pötaanök ne pêlpêl niamaan. Oröp êênak neen ngön neeauro?”

³⁰ Pêl maan Konilias pi kangiir epêl ök mëea. “Ne omên it ngolöp nenten itenak wêên kêt akun nentepar nent yes. Pêl êênak niin yas niaut. Pöt epêl. Ne wiap kanök 3 kilok pötak Anutuun kimang maim wêên akun tapêtakêêr omên poê koröp kölam panêö wetaö namp nem naê oröak epêl ök neeaut. ³¹ ‘Konilias, Anutu pi nim kimang ngönöt kat wiak nim omên ngöntök yaauro kaamök yaalmêan pöten itaangkên ompyaö êên puuk ni kangut nimpnaat. ³² Pötaanök ni peene omên narö wes mëên Yopa kak sê omên namp, yapinte Saimon yapin nent Pita, pöp koirak waisêp. Omên pöp pi Saimon yapin ngampup pol koröpöt ket êêpênêak kopêta yewesaup pim kaatak wê. Ka pöt i kaö êöökêl wia pipêt.’ ³³ Pêl neaan ne nim ngêsê teéntom ngön wes nimêaut. Pêl êên ni ompyaö êak tenim naê wais oröon ya kê yes. Pötaanök ten Anutuu êöetak wais wa top êak wê. Aköp pi ngön tol nent ök niamêak niaa?”

Pita pi Konilias pim kaataköröen ngönên ök mëea

³⁴ Pêl maan Pita pi ngês rêak epêl ök mëea. “Yaap pan. Anutu pi omnarö mööngkraar kangk naalmêên yaaup. ³⁵ Pi yok pangk omên ke nampre namp, ngön nerre ner pimêên yaya maö ompyaö elmêeim wêaö piporöaan kent yaaup. ³⁶ Anutu pim Israel omnarö tenên ngön ök niaaö pöten ar êwat wê. Pi Yesu Kristo pim ngön ompyaut war wesak ök niaa. Pi omên pouröa Aköp pêl sak wêên tiar Anutuuk yal mangkên lup kopêtemer sak ôpenaat. ³⁷ Ar Son pim omnarö i momêên omên ompyaut oröa pöten êwat wê. Pöt Kalili yangerak oröak Yuta yang poutê ulöl sak sa. ³⁸ Ar yok êwat wê. Anutu pi Yesu Kristo Nasaret kakaanêp yaö mëak pim Ngêêngk Pulö elmêên weêre kosang kaamök elmêên pi yang poutê ya ompyaö mëmpö yesem Setenê omên utpet mowesaö pôro ompyaö moweseima. ³⁹ Pêl êên ten pim ngön yaaö omnarö pim Yerusalemre Yuta yang poutê êa pöt pöt itenim wêên pit pi kêra yetaprak momöön wel wia. ⁴⁰ Pêl êên yangaöök wieê kêt nentepar nent won sêên Anutuuk wal ê moulmêên omên naröen êö pet elmêa. ⁴¹ Pêl êaup pi Yuta omên pouröa êöetak naröön. Ten Anutu pim ngönte anêak yaö niaaurö tenimtokêêr piin itenaut. Pi weletakaan wal êên ten piiring iire kaömp ngawi naut. ⁴² Pêl yeem tenên pim ngön ompyaut omnaröen ök maö yesem Anutuuk omên ôpre wel pourö pim naê ngön ê pet irêpnaat pöta ngönte omnaröen ök menêak niaut. ⁴³ Anutu pim tektek ngön yaaö omnaröak epêl êa. ‘Omên namp pi Yesuun kön wi kosang wasêpna pöp pim utpetat Anutuuk Yesuu weêre kosangöök ent ê moolapnaat.’ ”

Ngêêngk Pulö köpêl omnaröa naê irêa

⁴⁴ Pita pi ngön pöt ök maim wêên Ngêêngk Pulö omên pim ngön kat wieim wêaö pôroa naê irêa. ⁴⁵⁻⁴⁶ Pêl êên omên pôrek wêa pôro pit omên muntaröa kakê ngönötê aö Anutuun yaya maima. Pêl êên Yuta omên Yesuu ingre mor saurö Yopa kakaan Pitaaring sa pôro pit Anutuuk Ngêêngk Pulö köpêl omnarö ulöl wes mena pöten itenak yaan sa. Pêl êên Pitaak epêl ök mëea.

47 “Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl peene pitëm naë yeira. Pötaanök tol ëen tiar i nemomëen ëepen?” 48 Pël mëak Pitaak pit Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëepënëak maan pël ëa. Pël ëak pit Pita pitring wëwë yeem moulmëak sëpënëak mëä.

11

Pita pi Yerusalem kak ingre mor sauröen ngön ök mëä

1 Yesuu ngön yaaö omnaröere ingre mor sa Yutia yangerak wëauröak köpël omën narö pitta Anutuun ngönte wa kosang wesa pël aan kat wiak wëen, Pita pi Yerusalem kakë sa. 2 Pël ëen akun pötak Yesuun kön wi kosang wesa narö ngön ë kosang wesautak Anutuun yaö ëak koröp kaut ila poröak piin epël mëä. 3 “Ni tol ëenak Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënöröa naë së pitring kaömpre omnant ngawi yaën?” 4 Pël maan Pita pi omnant pim naë oröa pötön ök mëä.

5 “Ne Yopa kak wë Anutuun ök yemaan wangarötë yemangk ke pël ëak itaangkën omën nempel poë koröp kaöatë ök nempel irëa. Kaut kong nent ulöp urak wes mëen kutömweriaan irë nem naë ngentia. 6 Pël ëen ne öngpök itaangkën animaö ke nampre namp kosangöökaan kakë, kamalre int pourö omën pömpelë öngpök wëa. 7 Pël ëen ngön nent epël yaan kat yawi. ‘Pita, ni wal ë narö möak në.’ 8 Pël neaan ne epël yemak. ‘Aköp, ne pël naëngan. Omën epot Yuta omnarö tenim naë nga pan wia. Pël ëen ne ngaanta nanënp.’ 9 Pël maan ngön tapët kaalak rangk kutömweriaan epël yenëa. ‘Anutu pim kaömp numëak nimpëna pipötön nuuk nga wia pël angan.’ 10 Omën pöt akun nentepar nent oröak kaalak sasa kutömweri isa. 11 Pël ëen akun tapëtak omën naar namp ëak ka nem wëauta ka kauni wais taueëa. Omën porö pit Sisaria kakaan omën nampök ne koirak sënëak wes mëen waisa. 12 Pël ëen Pulöök neen epël ök yenëa. ‘Ni omën eporöaring sum. Köpëlöröak ya wesak kön selap ëënganok.’ Pël neaan ne omën tiarim kar ingre mor sa 6 ëak neering e taua eporöaring së Konilias pim kaatak oröak kakaati ilëaut. 13 Pël ëen ensel namp pim kaata kakaati tauaan itaangkën ngön ök mëä pöt tenën ök yenia. Enselëpök Koniliasën epël ök mëä. ‘Ni peene omën narö wes mëen Yopa kak së Saimon, yapin nent Pita, pöp koirak waisëp. 14 Pël ëen omën pöpök wais Anutuuk kama niön niire nim kaatakörö ompyaö sënë pöta ngönte ök niapnaat.’ 15 Konilias pi enselëpë ngön ök mëä pöt ök yenia. Pël ëenak ne ngës rëak ök yemaan Ngëengk Pulö ngaan tiarim naë irëa pöl pitëm naë yeira. 16 Pël ëen ne Aköp pim ngaan ngön ëa pöten kön yawi. ‘Son pi i yaaptak omnarö i momëa. Ën ënëmak nem Pepapök Ngëengk Pulöök i ket ëak ar nimëëpnaat.’ 17 Pël ëaut yak Anutuuk akun tiarim Aköp Yesu Kristo piin kön wi kosang wesa pötak tiarim naë kësangën porpor elniaut ök tapël peene pit kësangën yaalmëen nook tol ëen Anutuun kan mowariim?” 18 Pita pi pël maan pit ngön pöt kat wiak pitëm nga ëa pöt sëp wesak Anutuun yaya mëak epël mëä. “Anutuuk pit wetete mowasën köpël omnaröeta pitëm utpetat kasëng menak wëwë ngolöpta kanöök yes.”

Antiok kak ngönën oröa

19 Stiwen wel wiin ngönënë ngaaröak Yesu pim ruurö këemre këlangön ke nentere nent wa menak rep momëen narö Pinisia yangerakël yesën, narö Saipras kustakël yesën, narö Antiok kakël yesën, pël ëa. Pël ëak pit pötë së wë Yuta omnaröen pëen ngönën ök maima. 20 Ën omën narö Saipras kustakaanre Sairini yangerakëlaan Antiok kakël sa poröak kopëlöröenta Aköp Yesu pim

ngön ompyaut ök maima. ²¹ Pël een Aköpök omën pim ngön ompyaut ök maima pöröak weëre kosang mangkën omën kësang pan piin kön wi kosang wesak pim naë rë olëa. ²² Pël een Yesuu ingre mor Yerusalem kak wëaurö pit ngön pöt kat wiak Panapas Antiok kakë wes meën sa. ²³ Së oröak Anutu pim omnarö ompyaö elmëa pöten itenak erëpsawi ëak Aköpë naë rë olëak öpënëak kosang wesak ök maima. ²⁴ Panapas pi omën ompyaup, kön wi kosang yewesautere Ngëengkl Pulö pim lupmeri peö eeëaup. Pötaanök omën kësang pan Aköpë ingre mor sa. ²⁵ Pël een Panapas pi Sool koirëpënëak Tasas kakë sa. ²⁶ Pël ëak koirak kaalak Antiok kakë sa. Pël ëak piarip pörek Yesuu ingre mor sauröaring wë krismaki kopët nenta öngpök omën kësang pan rë mouleima. Pël een Antiok kak omën wëa pöröak ngës rëak Yesuu ingre mor saö pöröen yapinte Kristoëörö pël maima.

²⁷ Akun pötak Anutuu tektek ngön yaaö narö Yerusalem kakaan Antiok kakë sa. ²⁸ Pël ëaö pöröa tekraakaan omën namp Akapas pi Pulöök elmëen ënëmak yang poutë ngöntök kësangpel orööpna pöta ngönte pitëm tektrak wal ë tauak tekeri wesak ök mëëa. Pël een ënëmak Klotias Rom omën omp aköp pim wëa akunetak ngöntök pömpel oröa. ²⁹ Pël een Yesuu ingre mor saurö pit neenem sumatéaan kaut ingre mor sa pitëm karurö Yutia yangerak wëa pörö kaamök elmëepënëak ngön kopëta wesa. ³⁰ Pël ëak sum pöt Panapasre Sool mangkën wak Yerusalem kak së Yesuu ingre mor sauröa wotöökörö mena.

12

Eröt puuk Sems mënak Pita wii kaatak ulmëa

¹ Akun pötak yang omp aköp Eröt pi Yesuu ingre mor sa narö utpet mowasëpënëak ngës rëa. ² Pël ëak maan Sems Son pim nanëp öp wesirën wel wia. ³ Pël een pi Yuta omnaröen itaangkën pit pöten kent ëa. Pël een kaalak maan Pita wali wak wii tëa. Pël ëa akun pötak kaömp peret yis namëenöt yena akun ngëengket wia. ⁴ Pël ëa akun tapëtak pit Pita moröak wii kaatak moulmëen wëen nga omën 16 pöröak akun nentak kong nent pöröak ngarangk yeem kaalak akun nentak kong nent pöröak së ngarangk yeem pël eima. Anutuu mait elmëa akunet pet irënak Eröt pi omnaröa itöök ngön yaatak moulmëepënëak ëa. ⁵ Pël een pit Pita wii kaatak moulmëak ngarangk pan ëaap Yesuu ingre mor saurö pitök Anutuun kaamök elmëepënëak kosang wesak kimang maima.

Ensel nampök Pita wii kaatakaan ent ë moulmëa

⁶ Eröt pi ëlpamök Pita ngön yaatak moulmëepnaat yak nga omën naar, namp nör nasring wii motëa, namp nasring motëa. Pël een rö kan Pita piarpim tektrak ka uraan nga muntarö ka kanrak ngarangk wëa. ⁷ Pël ëaan tapëtakëer Aköpë ensel namp oröön wii kaata kakaati ëwa kësang ëa. Pël een enselëpök kuröpweri moröak yaan mowesak epël ök mëëa. “Ni teënt wal ë.” Pël yemaan pim moresiarë wii tëa pöngesiar wilak yangaak ngentia. ⁸ Pël een enselëpök epël ök mëëa. “Nim poë koröpö taë wes urak ing körötepar wa më.” Pël maan Pita pi pël yaëen enselëpök kaalak ök mëëa. “Nim ulpëenëp wa mëak nem ënëm wais.” ⁹ Pël maan Pita pim ënëm oröak wë enselëpë elmëa pöten yaap yeë pël newasën, wangar yemangk pël wesa. ¹⁰ Pël ëak ngarangk rongan nent il wesak së kaalak rongan munt nent il wesak së ka kan aini kosangpelök warieëa pömpel pimënt om tëak yesën itnal orök sa. Ka kan pömpel Yerusalem kakël ko wesak wieëa. Pël ëak piarip kamtaöök yesem enselëp pi tapëtakëer irikor ëak kö sa. ¹¹ Pël een Pita kön tektek sak epël ëa. “Ne peenök kön tektek sak kön yawi. Aköp pi pim ensel namp wes meën wais ne

Erot pim moresiaanre Yuta omnarö pitëm omnant elnëepënëak ëaö pötëëlaan ent ë yeneulë.”

¹² Pi kön tektek sa pet irak Maria, Son yapin nent Maak, pim ëlëpë kaatakë sa. Ka pötak omën kësang pan wa top ëak Anutuun kimang maim wëa. ¹³ Pël ëën Pita pi ka pöta kanrak së körang körang yaalmëen inëen koont namp yapinte Rota pi kanwer motëpënëak wal ëak orö, ¹⁴ kat wia pöt Pitaë ngön köngkömö ëa. Pël ëën pi ërëpërëp pan ëak teëntom kakaati ilë wëauröen, “Pita e ka kanrak taua,” pël mëëa. ¹⁵ Pël maan pit epël mëëa. “Ni kaökaö yaan ma?” Pël maan pi ke urak, “Yaap, e wë,” pël maan pit epël mëëa. “Pipop pim enselëpön yaan.” ¹⁶ Pit pël aim wëen Pita pöp om ka kanwer körang körang maim taaan orö kanwer të mowiak itena pöt Pita ëën yaan kaö sa. ¹⁷ Pël ëën Pita pi pit ngön ngaarëk wesak apanëak moresring angan elmëak Aköpë wii kaatakaan mësak së wes momëa pöten ök mëëa. Pël mëak epël mëëa. “Ar Semsre pim karuröen ök man.” Pël mëak Pita pi oröak we naöökël sa.

¹⁸ Ëlpam walën ngaarö pit yaan kaö sak Pita talël sa pël mëak ap wesa. ¹⁹ Pël ëën Erot pi omën narö wes mëen Pitaan ap wes pet ira. Pël ëën pi nga omën wii kaatak ngarangk wëaurö koirak omën pöten pëel maan ök nemaan ëa. Pël ëën Erot pi pit mëmpënëak mëëa. Pël ëak Yütia yangerakaan Sisaria kakël së wakaima.

Erot wel wia

²⁰ Erot pi Taaare Saiton omnaröan nga elmëeim wëen pit pöta ngönte piiring apënëak wa top ë së wet réak Erot pim kaata ngarangkëp Plastas pim naë oröa. Pël ëak piin ngöntre kar elmëak Erot pim kööre tok wieëa pöt won wasëpënëak ök mëëa. Pöt tol ëënak? Pit omën omp aköp Erot pim yangerakaan kaömp sum yeëa pötaanök. ²¹ Pël ëak Erot pi omnarö akun mena. Pël ëak wë akun pöt temanöm sëen pi ë rangiak pim omp ak urtak wel aisëë ngön kësang pan ök mëëa. ²² Pël yemaan omnarö pit ëlak wiak epël mëëa. “Omën epop omën ngön won, Anutuu apna pöl ya.” ²³ Pël yemaan Erot pi ngön pöt kat wiak pimtëen kön wiin isën Anutuu yapinte wa ngep ëa. Pötaanök tapëtakëer Anutuu ensel nampök elmëen pim yaatak iwälörö ka ëak mën ilën wel wia.

²⁴ Anutuu ngönte kaö sak ka poutë sa.

²⁵ Pël ëa pötak Panapasre Sool piarpim yaat pet irak Son, yapin nent Maak, pöp koirak pit pöt pourö Yerusalemnaan Antiok kakë sa.

13

Soolre Panapas ngönën yaatak wes mëa

¹ Antiok kak Yesuu ingre mor sauröa tektrak tektek ngön yaaöre rë yemoula narö wakaima. Pitëm yapinöt epot. Panapasre Simion yapin nent Koröp Koup, piire Lusias Sairini yangrakaanëp, Maneyen Erot yang omp aköp piiring piarip piarip yaaupre Soolre piporö wakaima. ² Pël ëak ingre mor saurö pit akun nentak Anutuun yaya mapënëak kaömp ngës olëak wëen Ngëengk Pulöök epël ök mëëa. “Ar Panapasre Sool piarip nem ya mëmpënëak mëëaö pöt menak wes momëëë.” ³ Pël maan pit kaömp ngës olëak om wë Anutuun kimang mëak pitëm moröt piarpim rangk mowiak welaköt elmëak wes mëen sa.

Soolre Panapas Saipras kustak ngön ompyaut ök maima

⁴ Ngëengk Pulöök wes momëen piarip Son, yapin nent Maak, pöp ya kaamök elmëepënëak koirak piaripring yesem Selusia kak së oröak i kaö wangaöök ilëak së Saipras kustak oröa. ⁵ Pël ëak wangaöökaan ngentiak pit Salamis kak Yuta omnaröa ngönën tupötë Anutuu ngön ompyaut ök maima.

6 Pël äak pit kus pötak ya mëmpö wirö wa pak äak yesem Pepos kak së oröak itaangkên Yuta omên namp kak pörek pölangre këap ke nentere nent yaaup wëa yapinte Payesu. Omên pöpök omnaröen, “Ne Anutuu tektek ngön yaaup,” pël kaar maima. 7 Omên pöp pi kus pötakë Rom yang ngarangkêp Siasias yapin nent Polas piiring ngönt réak wëa. Yang ngarangk pöp pi éwat panëëp. Pötaanök Panapasre Sool piarpim këmtakaan Anutuu ngönte kat wiipênëak yas mëëautak 8 pölangre këap omên pöp Krik ngöntak Elimas pël yamëëaup pöpök yang ngarangkêp pi Yesuu ngön ompyaut kat wiipanëak piaripön nga mëëa. 9 Pël éën Sool yapin nent Pool pim lupmeri Ngëengk Pulö peö äak wëen Elimas pöpön nga iteneë epël mëëa. 10 “Setenë ruup, ni omnant ompyautëen kööre tok yaaup. Ni kaarötëen wot kaö sak wë saun koireim wëaup. Ni Anutu pim ngön yaapöt wak kaip tiktik äak nimtë könöökään kaaröt yaaup. 11 Pötaanök peene Anutu pim weëre kosangta songönte nim naë oröön ni itöörar ngaap sak akun nantë ëwaaten itnaangkên ëëmëët.” Pël yemaan tapëtakëër kepil koutë ök nempel itööraré kaka elmëen pi talëpök mor yal äak kan pet elmëëpênëak eim wakaima. 12 Pël éën omên pöten itanak yang ngarangkêp pi Yesuun kön wi kosang wesa. Pël éën piarip Aköpë ngönte ök yemaan kat wiak yaan sa.

Poolre Panapas Antiok kak Pisitia yangerak ngönën ök mëëa

13 Poolre karurö pit Pepos kakaan wangaöök ilëak Peka kak Pampilia yangerakël së wangaöökään ngentiak Son Maak sëp wesak kaalak Yerusalem kakë sa. 14 Pël éën pitëmënt Peka kak sëp wesak Antiok munterek Pisitia yangerak së oröa. Pël äak pit kë yesa akunetak Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak wel aisëa. 15 Pël éën omnarö Moses pim ngön kosangötre tektek ngön yaauröa ngönöt ngönën pepeweri wia pöt nent sangk kelên kat wia. Pël äak ngönën tup ngarangköröak Poolre Panapas piarpim ngësël ngön epël wes mëa. “Karaar, arip ngön ompyaö ten lup taë niwesak ök nianë nent wiaan pöt peene ök niaan kat wiinaan.” 16 Pël maan Pool pi wal äak moresring angan elmëak ngës réak epël ök mëëa.

“Ar Israel omnaröere köpël omên ngönën kat wiaurö, ar kat wieë. 17 Ngaan panëer ten Israelöröa Anutu puuk tenim ëere körööröen yaö elmëen pit akun wali Isëp yangerak yaam wëen Anutuuk kaamök elmëen ulöl panë sa. Pël éaan Anutu pim weëre kosangöök elmëen pit yang pör sëp wesa. 18 Pël éën Anutu pi pitëm yang pultak eima pötaan könömët wak wëen krismaki 40 äak won sa. 19 Pël éën ënëmak yang 7 pötë omên Kanan yangerak wëaurö Anutuuk won wes moolëak pitëm yanger Israel omnarö mangkên pit krismaki 450 pël wakaima. 20 Wë ënëmak Israel ngarangk narö moulmëen wë wë ë yesem Samuel tektek omên pöp oröa. 21 Akun pötak pitëm naë omên omp ak namp orööpênëak maan Anutuuk Pensaminë kurtakaan Kis pim ruup, Sool pöp tekeri wes mangkên pöpök Israel omnarö ngarangk äak wëen krismaki 40 äak won sa. 22 Pël éën Anutu puuk Sool wa moolëak Tewit urtak moulmëa. Pël äak Anutu pi Tewit pimëen epël mëëa. ‘Ne Sesi pim ruup Tewit pim wëwëeten itaangkên ompyaö éën kent yaalmë. Pötaanök nem ya ngön mema pöt mëmpnaat,’ pël mëëa. 23 Pël äautak Anutuuk Tewit pim ëere körööröa naëlaan Israel omnarö tenim ompyaö niwasëpna namp orööpênëak yaö ëa pötak Anutuu maan Yesu oröa. 24 Yesu naaröön wiaan Sonök Israel omnarö pitëm utpetat kasëng mangkên i momëëpênëak mëëa. 25 Pël äak Son pi pim ya pet irëpna akunet temanöm yesën omnaröen epël ök mëëa. ‘Ar neen tol weseim? Ne Anutuu kama niöpênëak Yaö Mëëaö pöp wasngan. Ar kat wieë. Omên namp nem ënëm yewais pöp pi omên kësangëp. Ne utpet epöpök yok

pangk pim ing körötepar wii nemowilngan. Omën pöp arim kor wakaima pöp.

²⁶ “Karurö, Apramë ëaröere köpël omën ngönën kat wiaurö, ar kat wieë. Anutuuk tiar utpetatë naëaan niöpëna pöl pet elnia ngön pöt tiarim naë yaarö. ²⁷ Omën Yerusalem kak wëauröere pitëm wotöökörö pit omën pöpë songönten këëkë kön nawiin ëa. Pël ëak pit tektek omnaröa ngönöt pitëm kë yesaö akunatë ngönën pepeweri sangk kelak pötë songönötta kön nawiin wel wiipëna ngön yaatak moulmëa. Pöt tektek omnaröak ngön pël ëëpnaat ëa pöt kë oröa. ²⁸ Pit Yesu pim saun nent nokoirënnrek om pas Rom yang ngarangkëp Pailatök këk maan möön wel wiipënëak ke urak mëa. ²⁹ Pit tektek ngön yaaö omnaröa pimëën ngön ëa pöt pout elmë pet irak këra yetaprakaan ent ëak së yangaöök weera. ³⁰ Pël ëën Anutuuk weletakaan wal ë moulmëa. ³¹ Omën wet rëak piiring Kalili yangerakaan Yerusalemë sa pörö pit kët selap piin iteneima. Pël ëa omën pöröak pöta ngönte Yuta omnaröen ök maim wë. ³²⁻³³ Pël ëënak tenök Aköpë ngön ompyaut arën epël ök niaim. Omën pipëten Anutuuk tiarim ëaröën ök mëaaut peene pitëm ruure ëarö tiarën ök yenia. Pi Yesu wal ë moulmëa pötak tan pep Sam pöweri tan 2 pöta lupët epël ya.

‘Ni nem Ruup.

Peene kët eptak ne nim Pepap pöt pet yaalmë.’

³⁴ Anutuuk pi weletakaan wal ë moulmëaup. Pötaanök kaalak wel wiak söp naëpan. Anutuuk pim ngönte pil ök mëa.

‘Nem Tewiten kup mowia pöt ne wëwë ompyaö pöt nimpaat.’

³⁵ Pël ëën tan munt nent Tewit puuk Anutuun epël mëa.

‘Ni nim ya omën ompyaup welaaröa kaöök wieë söp ëëpënëak nenëaan ëan.’

³⁶ Pël retëng ëak omën omp aköp Tewit pi Anutuuk ya ngön mëa pöt omën pimoröa öngpök mëneim olëak wel wia. Pël ëën pit pim ëere körööröa naë yang kel weerën pim koröpö yangaöök wieë söp ëa. ³⁷ Ën Tewit pim mëa pöp yangaöök wieë söp naën Anutuuk wal ë moulmëaup. ³⁸ Pötaanök ar këëkë ewat seë. Ten arën epël ök niaim. Omën pöpök arim utpetat wa niolëaut. ³⁹ Moses pim ngön kosang pötak arim utpetat ent ë niolëak ar omën wotpil pël naniwasën. Omën pöpök omën pouröa utpetat ent ë niulaan piin kön wi kosang mowasën puuk, ‘Nem omën wotpilörö,’ pël niaim wë. ⁴⁰ Pötaanök ar këëkë ngarangk yeemak ön, tektek ngön ëa pöt arim naë orööpanëën. Pit epël ëa.

⁴¹ ‘Kat wieë, ar Anutuun ökre was yaaurö.

Ar itenak yaan sak wel wiinëën.

Ne omnant arim tekarak ëëmaatep ar yok pangk kön wi kosang newasngan.

‘Ën omën nampök pöten ök niaan yok pangk yaap ya pël newasngan.’ ”

⁴² Pool pi ngönën ök mëak piar Panapas kakaatiaan orööpënëak yaëën omnarö pit epël mëa. “Kaalak kë yesa akun muntetak ngön pipot ök nian.”

⁴³ Pël mëak ngönën tuptakaan tomökël oröa. Pël ëën Yuta omën naröere kopël ngön kat wia narö pit Poolre Panapas piarpim ënëm sa. Pël ëën piarip ngönën ök mëak pitëm lupöt es nga mowasën pit weëre kosang Anutuun ulöpre moup pötak öpënëak mëa.

⁴⁴ Kë yesa akun muntetak ka pöökë omën pourö Anutuun ngönte kat wiipënëak wa top ëa. ⁴⁵ Omën kësang pan së wa top ëën Yuta omën narö pit itenak piarpimëen ya sangën ëa. Pël ëak Pool pim ngönten wak iräk koröp kolak mëa. ⁴⁶ Pël ëën Poolre Panapas piarip kas köpël ngön epël mëa. “Yaap, tenip Anutu pim ngönte wet rëak ök niaut. Pël ëautak ar kasëng menak Anutuuk wëwë ompyaut nimpëna pöt pangk naën pël pet yaë. Pötaanök tenis

ar sêp niwesak köpêl omnaröa ngesê sênaat. ⁴⁷ Aköpök ngönên pepeweri epêl retêng êak ten nina pôt yaapêt pôtanök.

‘Nook ar köpêl omnaröa es êwaõ pêl wes yanuulê.

Pôtanök ar êwa ngön pôt yang poutê ök mê pet irên pôt Anutuuk pit kama moõpnaat.’”

⁴⁸ Pêl maan köpêl omnarö pit ngön pôt kat wiak ya kê sak Anutuu ngöntên ompyaõ pan pêl mêêa. Pêl êên Anutuu wêwê kosangtaan yaõ elmêa pôrö piin kön wi kosang wesa. ⁴⁹ Pêl êên Anutuu ngöntê yang pôrek ulöl sak sa. ⁵⁰ Pêl êên Yuta omên narö pit öng kaõarö ngönên wak wêauröere kak pôrekê kaõarö es nga mowasên Poolre Panapas utpet panê mowesak waõ elmêên pitêm yang pôr sêp mowesak sa. ⁵¹ Pêl êên piarip pitêm utpetat wieêa pôtê ökre was êak piarpim ingesiarêaan yangre ulölot kêrê ngep elmêak Aikoniam kakê sa. ⁵² Pêl êên Yesuu ru Antiok kak wêaurö pit êrêpsawaring wêên Ngêêngk Pulö pitêm lupôtê peõ êak wiakaima.

14

Poolre Panapas Aikoniam kakya mëna

¹ Poolre Panapas piarpim Antiok kak êa pöl kaalak Aikoniam kak pôrek êa. Piarip Yuta omnaröa ngönên tuptak ilêak ngönên ök maan pit piarpim ngön pôtên kat wiin ompyaõ panê êên omên kêsang pan Yuta omên naröere köpêl omên narö pit Yesuun kön wi kosang wesa. ² Pêl êên Yuta omên piarpim ngön wa yoolêaurö pit köpêlöröen kêk maan Yesuu ingre mor sauröen kaõore kêêpöt elmêa. ³ Pêl êên piarip Aikoniam kak akun wali wê Aköpê ngöntê ök mapnaaten kas naên Yesuuk weêre kosang kaamök elmêaan retêng ke nentere nent weêre kosang panêêt mëna. Piarpim ya ke pêl mëna pôtak Aköpê lup sant pömpel kêsang pan pitêm naê wia pöta ngöntê yaapêt pet elmêa. ⁴ Pêl êa akun pôtak ka pöökê omnarö pit kom êa. Narö Yuta omnarö pitêm ênêm êa. Ên narö pit Yesuu ngön yaaüwaar piarpim ênêm êa. ⁵ Pêl êên Yuta omnaröere köpêlörö pit pitêm kaõaröaring wa top êak Poolre Panapas utpet mowasêpênêak ngön êak kêl mööpênêak mëêa. ⁶ Pêl êên piarip kat wiak kas sê Likionia yangerak Listraare Tepi ka kaõ pöörarê sa. Pêl êak pöörarê naê ka kot wieêa pôtê wa pakpak êeim wakaima. ⁷ Pêl êeimeê Yesuu ngön ompyaut ka pôtê ök maim wakaima.

Poolre Panapas Listraare Tepi pöörarê ya mëna

⁸ Listra kak pôrek omp namp ingesiar utpet êaup wêa. Omên pöp pi êlêpê yaataakan pêl êak oröaup yak kan naênêp. ⁹ Pi wel aisêê Pool ngön ök yaan kat wieêa. Pêl êên Pool pi omên pöpön itaangkên pi Yesuuk ompyaõ mowasêpnaat pôt kön kosang wieêa. Pêl êên Pool pi it kôkô ngênêê kosang wesak epêl mëêa. ¹⁰ “Ni wal êak nim ingesiar mêngkre mêngk mêsêak tau.” Pêl maan omên pöp pi teântom wal êak yok kan ing yaap êa. ¹¹ Pêl êên Likionia yang pôrek wêaurö pit Pool pim êaõ pôtên itenak pitêm ngönrak ngön êak epêl aõ sa. “Êlaröro pit omên möönre koröp wak tiarim tekrak oröak wê.” ¹² Pêl mêak pit Panapas pöpön pitêm êlar nampê yapinte Sus pöpê ngamp mëêa. Pêl êak Pool pöp pi ngön kaõ yaaup pêl mêak pitêm êlar nampê yapinte Emis pöpê ngamp mëêa. ¹³ Pêl êên pitêm êlar Sus pöpê tupêt ka pöökê wilêngkêêl wieêa. Tup pöta ngarangkêpök pol purimakaõ omp narö wak kêra puut wii mêak öngö moutak ka kaõ pöökê êm kanrak wak sê omnaröaring wa top êak pol pôrö möak piarpimêên kiri ar êêpênêak êa. ¹⁴ Pêl êên Poolre Panapas piarip pôt kat wiak pitêm elmêêpênêak êa pôtên kaaõ yaê pêl pet elmêak ulpêënaar wa keliak pitêm toköök sê ngön êak epêl mëêa. ¹⁵ “Ar pêl êëngan. Tenip omên arim

karaar. Tenip arën ngön ompyaut omën utpet pipot sêp wasënëak ök niaim. Pël èën ar lup kaip tiak Anutu wêwê pepap pim naë ònëak niaim. Pi kutömré yangre i kaö epot ket êak pôtê omën wia epot ket êaup. ¹⁶ Yaap, omnarö pit ngaan pitëmtê kônöök omnant yaëën pi it mongnaan ë seima. ¹⁷ Pël êaatak pi akun poutê ompyau elmëim wiak pi yaap wê pôt pet elmëima. Pi mopöök kopiimor elmëen kaömp kêet orööpna akunet yemangk. Pël èën pôt nak kep êak wê êrëpsawi eim wê.” ¹⁸ Pël mëak piarpimëen kiri ar êëpënëak ëa pötaan ke panë urak maan sêp wesa.

¹⁹ Yuta omën narö Antiokre Aikoniam ka pöörarëaan sê omnaröen kék maan pit Pool kël möak wel wia wesak weruak kaöökë wilëngkëel kiliil sé moonëak kaalak kakë sa. ²⁰ Pël èën Yesuu ingre mor saurö pit sê pi tekrak ulmëak wëen wal êak kaalak kakë sa. Pël êak êlpamök Panapas koirak Tepi kakë sa. ²¹ Pël êak piarip ngön ompyaut ök maim wëen ka pöökê öngpök omën kësang pan pit kat wiak Yesuu ênëm ëa. Pël èën piarip kaalak Listraare Aikoniam kak sê wê kaalak Antiok Pisitia yangerak wieëa ka pötakël sa. ²² Yesem Yesuu ingre mor sauröen ngön kosang wesak epël ök maö sa. “Tiar Anutuuk wa ngaöök nimëëpënëak kent yeë pôt wet rëak e wê eprek këëmré këlangönë rangk öpenaat. Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak kosang sak ön.” ²³ Piarip ök maö yesem ka poutê ingre mor saurö pitëm wotöökörö moulmëak piarip kaömp ngës olëak Aköpön kimang ngöntak mëak pitëm kön wi kosang yewesau pim naë wa moulmë sa.

Poolre Panapas kaalak Antiok kak Siria yangerakë sa

²⁴ Ênëmak piarip kaalak Pisitia yangerak sê oröak yesem Pampilia yangerak sê oröa. ²⁵ Pël êak Peka kak ngönën ök mëak Atelia kak sê oröak, ²⁶ wangaö wak kaalak yesem Antiok kak sê oröa. Kak pörëkök ingre mor sauröak Anutu lup sant pöta öngpök wa moulmëak wes mëen sa. Piarip ya ngön mëëa pöl mëmpö sê pet irak kaalak sê piarpim ya ngön wak saö pörëk sê oröa. ²⁷ Pël êak ingre mor saurö wa top elmëak Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pôtê ngönötre ên köpël omnarö Anutuuk kan tê mowiin piin kön wi kosang wesa pöta ngönöt ök mëëa. ²⁸ Pël êak piarip akun wali pan Yesuu ruuröaring pörëk wakaima.

15

Ngönënë wa top kësangpel Yerusalem kak oröa

¹ Yesuu omën narö Yutia yangerakaan sê Antiok kak oröak ingre mor sauröen epël ök maima. “Ar Moses pim ngön ë kosang wesa pôt ngar wak arim koröp kaut nailën èënë pöt Anutuuk yok pangk kaalak naniöpan.” ² Pël maan Poolre Panapas ngön pöten kaaö êak piarip pitëmëen ngön kosang kaö pan êak piaripring ngönngön apanëak nga mëëa. Pël èën ingre mor saurö pit Poolre Panapas piarip omën naröaring Yerusalem kak sê Yesuu ngön yaauröere wotöökörö pitring ngön pôt wotpil wasëpnaan sêpënëak mëëa. ³ Pël êak ingre mor saurö pit wes momëen yesem Pinisiaare Sameria yang pôtê ingre mor sa pöröen köpël omnarö Yesu pim ênëm sa pöten ök maan pit êrëpërëp pan ëa. ⁴ Pël èën pit Yerusalem kak sê oröön Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere Yesuu ingre mor saö muntarö pit itenak yoöre êrëp kaö mëëa. Pël èën piarip Anutuuk kaamök elmëaan piarpim ya mëmpö ima pôtê ngönöt ök mëëa. ⁵ Pël èën Yesuun kön wi kosang wesa narö Parisi pörök wal êak epël mëëa. “Ar pitëm koröp kaut ilak Anutuun yaö mowesak Moses pim ngön ë kosang wesauta wia pöl êëpnaan ök maë.”

6 Pël maan Yesuu ngön yaauroere wotöökörö pit ngön pöt äak söe wasëpënëak wa top äa. 7 Pël äak pit ngön selap aim olëak Pita pi pitëm tekarak wal ë tauak epël ök mëä. “Nem karurö, ar ëwat wë. Ngaanëer Anutuuk tiar ya kom ë ninak neen köpël omnaröen ök maan pit kat wiak kön wi kosang wasëpënëak neeaut. 8 Anutu tiarim lupötön ityeengkaupök tiarimëen elnia pöl Ngëengk Pulö köpël omnarö mena. Pim elmëa pötak pitëmëen ya kë sa pöt pet yaalni. 9 Pi tiarën nal elniak pitën nal naalmëëpan. Won. Pit piin kön wi kosang mowesa. Pötaanök pitëm lupöt kölam mowesa. 10 Pël yaalniin oröp ënak ar Anutuun ököök elmëënëak yeë? Tiarim ëaröa eima pöl tiarta Moses pim ngön ë kosang wesa pöta ënëm naën yaaurö. Ngön ë kosang wesa pöt tiarim kasngelotë omën könöm nant weta pöl wetak imaut. Pötaanök könöm tapöt kaalak Yesuu ingre mor saurö er mowatngan. 11 Tiar epël kön wi kosang wesaut. Aköp Yesu pim lup sant pötak Anutu tiar niwaupök omën pöröeta yemoö.”

12 Pita pi pël maan wa topöök wëäo pörö ngön naën wëen Panapasre Pool piarip piarpim ya mëmpö yesën Anutuuk kaamök elmëen köpëlöröa itöök ya retëng nant mëmpö ima pötë ngönte ök maan kat wia. 13 Pël äak Sems pi epël mëä. “Karurö, ar nem ngönte kat wieë. 14 Anutu puuk wet rëak köpël omnarö pimtëen wesak mokoira pöta ngönte Saimon yapin nent Pita puuk ök niaan kat yawi. 15 Anutuu këmtakaan tektek ngön yaauro pitëm äa pötëët ök yenia. Pöt epël äa.

16 ‘Aköp pi epël ya.

“Ne ënëmak kaalak waisak

omën omp ak Tewit pim ka töölak wia pipët köpre mor äak ka pöta omnant köt sa pipot ngolöp ngolöp wesak wa wesir ulmëëmaat.

17 Pötaanök omën muntarö pit ne pitëm Aköp neen ngaöl elnëëpnaat. Köpël omën tapörö nemëen wesak yaö wesaurö.”

18 Aköp ngaanëer pan ngön pöt tekeri wes wiaupök peeneeta tapël ya.’

19 Pël yaatak ne kön epël yawi. Köpël omën narö lup kaip tiak Anutuu ngësël ko yawi piporö tiarök kaalak könömër nemangan. 20 Köpëlörö pit ngöm ak kaarkaarföröaan animao kiri ar äak wak në imeë, öngre omp nga ë, animaurö iit orööpanëak nailën om ar äaut në, ën animauröa iit në, pël eim wë pöt sëp wasëpnaan pep retëng ë mempen. 21 Köpëlörö pit Yuta omnarö ya utpet mowesak omën pipot ëëpan. Yuta omnarö pit omën pipot Moses pim pepeweri retëng äa pötön ngaantakëer iteneë kë yesa akun poutë ngönën tupötë së ilëak sangk kelak kat wieim wë. Pötaanök tiar kan kosang mowariipanaan.”

Pit köpël omën ingre mor sauröa ngësël pep wes mëä

22 Pël mëak Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröere ingre mor saö muntarö pit ngön kopëta wesak omën naar Poolre Panapasring Antiok kakë sëpënëak yaö mëä. Pël ëen Yutas yapin nent Pasapasre Sailas piarip sa. Omën pöaar ingre mor saö pöröa wotöökaar. 23 Piarip sëpënëak yaëen pep newer epël retëng äak piarip mena. “Ten Yesuu ngön yaaöere wotöök arim karurö, tenök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. Ar köpëlöröa öngpökaan ingre mor sak Antiok kakre Siria yangerakaan Silisia yangrakë wëaurö arën yowe yeniak. 24 Tenim naëaan omën narö wais arën ngön ke nampnampöt ök niak arim könöt wa irikor elnia pöt yaan kat yawi. Piporö tenök arim ngësë wes namëen. 25 Pötaanök ten wa top äak lup kopëtemer sak omën epaar wes mëen arim ngësë yewais. Piarip Panapasre Pool tiarim kar ompyauwaar piaripring wes momëen yewais. 26 Panapasre Pool piarip tiarim Aköp Yesu Kristo pim yaatak wë kö sëpnaaten kön selap naën yaaupaar. 27 Yutasre Sailas

pöaar arim ngesë wes meën yewais. Pël äak tenim ngön pepeweri retëng äan pöt piarpim këmtakaanta ök niapnaat. ²⁸ Ten Ngëëngk Pulööring kön kopëtaö wesak wë. Pötaanök Yuta omnaröa yaë pöl könöm muntat naningkan. Ar omën epotökëer eim ön. ²⁹ Omp ak kaarkaarröroaan kiri ar äaut nënganok. Ar Animauroäa iit nënganok. Animauro iit orööpänëak nailën om ar äaut nënganok. Öngre omp nga eënganok. Ar ngarangk këëkë äak omën pipot keker elmëeim öne pöt ompyaö öneët. Yowe pan. Ompyaö ön.”

³⁰ Pit pepewer pël äak mangkën wak Antiok kak së oröön Yesuu ingre mor saurö wa top eën pep pöwer mena. ³¹ Pël eën pep pöweri ngön wieëa pöt sangk kelak pit ngön ompyaö pöt kat wiak ërëpërëp kaö ëa. ³² Pël eën Yutasre Sailas piarip Anutuun pim tektek ngön yaaö omnaar pël sak wë akun wali pan ingre mor sauröen ngönën ök maim wë taë mowesa. ³³ Piarip Antiok kak pörek akun wali wakaim wiak sëpënëak yaëën ingre mor sauröak kan yaö mëak wes momëen saö pöröa ngësël sa. ³⁴ [Pël äautak Sailas pi pimtë kentöök Antiok kak om wakaima.] ³⁵ Pël eën Poolre Panapas Antiok kak om wë ingre mor saö naröaring omën muntarö rë mouleim Äköpë ngönënte ök maim wakaima.

Poolre Panapas kom ëa

³⁶ Wakaim wiak ënëmak Pool puuk Panapasën epël ök mëëa. “Tepër kaalak ka poutë yesem ingre mor sauröen itaampö sëpa. Tepër ngaan pitën ngön ompyaüt ök mëëaut. Pötaan pit ompyaö wë ma utpet wë pöten itaampëaan.” ³⁷ Pël maan Panapas pi Son, yapin nent Maak, pöp koirak piaripring sëpënëak maan, ³⁸ Poolök epël mëëa. “Omën pipop ngaan Pampilia yangerak së ök ë nimëaup. Pötaan tepërring nasëpan.” ³⁹ Pël mëak piarip ngön nga yaalem wiak kom äak Panapas pi Maak koirak wangaöök Saipras kustakël sa. ⁴⁰ Pël eën Pool pi Sailas koirak piarip sëpënëak yaëën ingre mor saurö pitök Äköpë lup sant pöta öngpök moulmëak wes meën sa. ⁴¹ Siriaare Silisia yang pötë yesem ingre morörö taë mowasö sa.

16

Timoti pi Poolre Sailasring sa

¹ Poolre Sailas piarip Tepi kak së wë olëak Listra kak së oröa. Pël äak itaangkën omën Yesuun kön wi kosang yewesaö namp wëa pim yapinte Timoti. Pim ëlëp Yuta öngöp tapël Yesuun kön wi kosang yewesaup. Ën pim pepap pöt Krik ompöp. ² Ingre mor sa Listraare Aikoniam ka pöörarë wëa pöröak Timoti piin, “Omën ompyaup,” pël maima. ³ Pötaanök Pool pi Timoti piiring pim yaatak sëpënëak kön wiä. Pël eën Yuta omën ka pötë wë seëaurö pit Timoti pim pepap Krik omnamp yak kön selap ëa. Pöt tol eënak? Pit Anutuun yaö äak koröp kaut nailënörö. Pötaanök Pool puuk Timoti koröp kaut ila. ⁴ Pël äak pit ka poutë yesem Yerusalem kakaan Yesuu ngön yaaö omnaröere wotöököröa ngön ëmön ë mena pöt ingre mor sauröen ök mëak ngar weim öpënëak mëëa. ⁵ Pël eën ingre mor sauröa kön wi kosang yewesa pöt kaö sëën kët poutë omën muntarö yal mangkën selap sa.

Pool pi Masetonia kak wangarötë yemangk pöl ëa

⁶ Ngëëngk Pulöök Esia yangerak së ngön ök mapanëak nga maan pit om yesem Prisiaare Kalesia yang pöraarël sa. ⁷ Pël äak pit Misia yangera kautak së örök Pitinia yangerakël sëpënëak yaëën Yesuu Pulöök kan mowaria. ⁸ Pël eën pit Misia pörekaan el wesak Troas kak së oröa. ⁹ Pël äak rö kan Pool wangarötë yemangk pöl äak itaangkën Masetonia omën namp pim naë wais tauëë kosang wesak epël ök mëëa. “Ni i kaö olëak Masetonia yangerak wais

ten kaamök elniim.” ¹⁰ Pël yemaan Pool pi itenak ten Sailasën ök niaan Anutuuk Masetonia yangerak ngön ompyaut ök manëak yas yenia pël wesak sënëak teëntom ko éaut.

Litia pi Pilipai kak ingre mor sa

¹¹ Ko éak wangaöök ilëak Troas kakaan Samotres kustak sê oröak ëlpamök Niapolis kak sê oröak, ¹² wangaöökaan ngentiak pôrekaan yangerak sê Pilipai kak sê oröaut. Ka pô Rom omnaröa wëau, Masetonia yang pôrekê ka kaöaö. Pöök ten akun selap selap wë, ¹³ kê yesa akunetak ka ëmööké ëm kanërak wele rëak imeri saut. Ten kat wiin Yuta omnarö pit pôrek Anutuun ök yamëëa. Pël éaut yak sê itaangkën öng narö wais wëa ëën pitring wel aisëak ngönaak éaut. ¹⁴ Pël ëën öng pôröa naë Tiatira kakaan öng namp poë koröp köp möömaap ëa ompyaut ket yeem mon yewaup yapinte Litia pi Anutuun yaya yamëëaup. Aköpök lupmer kaip motiin Poolë ngön ök yamëëa pöt këkê köp wiak kön wi kosang yewas. ¹⁵ Pël ëën piire pim kaatakörö i momëën öng pôpök tenën epël yenia. “Ar neen kön wiin, Aköpë ënëm yes pöt, nem kaatakê waiseë.” Pël niak ke yaurön ten pim ngönte ngar wak piiring saut.

Pit Poolre Sailas Pilipai kak wii kaatak ulmëa

¹⁶ Akun nentak ten yang lup Yuta omnaröa Anutuun ök yamëëautak yesem koont urmerap pim lupmeri wëaö namp koiraut. Urmer pôp piiring wë omën oröopnaatön ök më pël yaaup. Pël ëën omën kësang pan pitëm naë omnant ënëm oröopnaatön puuk itenak yemaan sumat mangkën pim ngarangk yaaurö pit mon kësang pan weim yeëa. ¹⁷ Koont pôp tenim ënëm yewaisem ngön ëak epël aö yewais. “Omën eporö Anutu O Ngarëképë ya omnarö. Pitök Anutuuk kama niöpna pöta ngönte ök niaaö yaaurö.” ¹⁸ Kët ël epotë pël aimën Pool pi kaaö ëën kaip tiak urmerapön epël yema. “Ne Yesuu weëre kosangööring yeniakerek koont pipop sêp mowesak oröak sê.” Pël maan tapëtakëër koontup sêp wesak oröak yes.

¹⁹ Oröak sëën koontupë ngarangkörö pit itaangkën pitëm ngaanë mon yewa pôl kaalak naöpanëën yeëa. Pël ëën Poolre Sailas moröak ka tomök sê kaöaröa naë ngön yaatak yemoulmë. ²⁰ Pël ëak ngön ë pet yairauröen epël yema. “Iteneë. Yuta omën eparap ieping ëak wëwë utpetat tiarim tekrak wais yawi. ²¹ Pël ëak piarip tiar Rom omnaröa ëënganëak nga wieëaut pet elniak ënëm ëëpenëak yenia.” ²² Pël maan omën ngön pöt kat wia pôrö pit pourö el sak maan ngarangköröak ulpëënaar keli moolëak pitëm nga omnaröen maan pës yemomö. ²³ Pël ëak utpet mowesak wii kaatak moulmëak ka pöta ngarangkëpön këkê pan ngarangk ëëpënëak ök yema. ²⁴ Pël maan wii kaata ngarangkëp kat wiak wii kaata ka kakaati panëëtak sê moulmëak ingesiar këra uamngesiarë tep mö mowia.

²⁵ Röök lupöök Poolre Sailas Anutuun kimang mëak rangk tan yemaan wii omnarö kat wiaan, ²⁶ tapët pöt moup kësang nempel möön wii kaata wapöt tiak sê yengentiin ka kanöt téak yesën wii omnaröa morötë wii téa pötta wilak sa. ²⁷ Pël ëën wii kaata ngarangkëp pi ka ureimaorekaan wal ëak itena pöt wii kaata kanöt tē wiaan itenak wii omnarö oröak kas sa pël wesak yepatöökaan öpwer téak pimtok pimënt wesirëpënëak ëa. ²⁸ Pël yaëën Poolök ngön ëak epël mëëa. “Nimtok nimënt utpet wasngan. Ten pourö e om wë.” ²⁹ Pël maan wii kaata ngarangkëp pim ya omën nampön maan esuwes mangkën wak pôömpö kakaati ilëa pöt kas ëak reirëë urö Poolre Sailasë naë sê ngentia. ³⁰ Pël ëak piarip koirak tomök orö epël ök mëëa. “O nem kaöaar, ne tol yaal ëënak Anutu pi ne kama neöpën?” ³¹ Pël maan piarip epël ök mëëa. “Ni Aköp Yesuun kön wi kosang wasumë pötak niire nimorö Anutuuk kama niöpnaat.” ³² Pël mëak

piarip Aköpë ngönte piire pim kaatak wëauröen ök mëëa. ³³ Pël maan röök tapëtakëer pi piarip koirak sê piarpim pës momöaut i moirën teëntom piire pimirö i momëa. ³⁴ Pël elmëen pi piarip koirak pim kaatak sê ulmëak kaömp menak piire pimiröa Anutuun kön wi kosang wesa pötaan erëpsawi kaö ëa.

³⁵ Pël ëak wëën ëlpamök ngön ë pet yairaurö pitök polis narö wes mëen sê epël ök mëëa. “Ni omën epaar wes momëen sêpën pël ya.” ³⁶ Pël maan wii kaata ngarangkep pi ngön pöt kat wiak Poolön epël mëëa. “Ngön ë pet yairaurö pit ne arip wes nimëëmëak ya. Pötaanök wes nimëëmaatak lup wiaptaring sën.” ³⁷ Pël maan Pool pi polisöröen epël mëëa. “Tenip Rom omën sauwaarök tenpim saun nant wiaan pöt pit yok pangk ngön yaatak niulëak tekeri wasêpnaatep pit köntak tenip pouröa ëöetak niulëak pës nimöak wii kaatak niulëaurö. Pël ëautep peenök kaalak ëlëep wes nimëëpënëak ëa ma? Pël naëngan pan. Pitëmtok waisak wes nimëen oröönaat.” ³⁸ Pël maan polisörö pit piarpim ngön pöt kat wiak sê ngön ë pet yairauröen ök maan pit kat wia pöt Rom omnaarök ëa. Pël ëën pitëmt utpet elmëa pöten kön wiak kas ëa. ³⁹ Pël ëak pit sê yaköm köm mëak wii kaatakaan wes mëen oröa. Pël ëën piaripön epël ök mëëa. “Arip yok pangk ka epö sêp wesak sën ma?” ⁴⁰ Pël maan piarip wii kaat sêp wesak Litia pim kaatak sê ingre mor sauröen itenak wa korkor ngön mëak sa.

17

Tesalonaika kak Poolre Sailas mööpënëak ëa

¹ Poolre Sailas piarip sê Ampipolisre Apolonia ka pöörar il wesak Tesalonaika kak sê oröa. Kak pörek Yuta omnarö pitëmt ngönën tupët wieëa. ² Pël ëak Pool pim yaal Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëak ngönën pepeweri ngön wia pöt omnaröaring aim. Pi kè yesa akun nentepar nent potë öngpök pël eima. ³ Pi Anutuu ngönta songönte werak epël ök mëëa. “Anutuuk Kristo pim Yaö Mëëaö pöp këlängön kat wi yesem wel wiak kaalak wal ëëpënëak mëëaup. Yesu nem peene ök yeniak epop pi Kristo Anutu pim Yaö Mëëaup.” ⁴ Pël maan pitëmt naëaan omën narö pit kat wiak wa yaap wesak Poolre Sailas piarpim ngësël rë olëa. Pël yaëen Krik omën Anutuun yaya maim wëaö naröere öng isa narö pitta tapël ëa. ⁵ Pël ëën Yuta omnarö pit pöten itenak ya sangën ëën omën utpet kan paspas eim wëaö naröen maan pitök omën ka pöök wëa muntarö koirak ëlakëlakëer Sesonë kaatak sê Poolre Sailas ngön yaatak moulmëëpënëak kaata kanöt tē moolëa. ⁶ Pël ëak Poolre Sailas won ëën ap wesak Sesonre ingre mor saö narö koirak ka ngarangköröa ngësë weruak yesem ngön ëak epël maö sa. “Omën pöaar utpet petpet ë ka nantë imauwaarök eprek wais oröön, ⁷ Sesonök pim kaatak koirak sê ulmëak wë. Omën pöaar piarip Rom omën omp aköp Sisa pim ngön ë kosang wesaut ilak omën omp ak ngölöp namp yapinte Yesu pim ënem ëëpënëak ök aö yaauwaar.” ⁸ Pël maan ka ngarangköröere omnarö pit ngön pöt kat wiak yaan kaö sa. ⁹ Pël ëak Sesonre piiring wëaurö pitëmt naë oröa pöt kaalak orööpanëak pitëmt naëaan sumat wak wes mëen sa.

Poolre Sailas Peria kak ya mëna

¹⁰ Rö kan tapöök ingre mor saurö pit Poolre Sailas wes mëen Peria kak sê oröak Yuta omnaröa ngönën tuptak sê ilëa. ¹¹ Omën pörek wëaurö pit ngön kat yawiaurö, Tesalonaikaaröa ök wonörö. Pit Anutuun ngönte kat wiipënëak kent ëak kët poutë ngön pöten yaap ma kaar pöten itampënëak ngönën pepat wak iteneima. ¹² Pël ëak Yuta omën naröere Krik öng yapinring naröere omp narö pit selap Yesuun kön wi kosang wesa. ¹³ Pël ëën Yuta omën Tesalonaika wëaurö pit Pool Peria kak wë Anutuu ngönte ök yamëem wëaut kat wiak kak

pörek sê piarip utpet mowasêpênêak omnaröa könöt irikor mowesak lupöt es nga mowesa. ¹⁴ Pêl yaëen ingre mor saurö pit Pool wes momëen i kaöökêl sa. Ën Sailasre Timoti piarip Peria kak om wakaima. ¹⁵ Pêl éaan omên Pool mäsak saurö pit Atens kak moulmêa. Pêl êak kaalak sêpênêak yaëen Pool pi Sailasre Timoti pim ngêsêl teentom sêpênêak maan sa.

Pool Atens kak ngönên ök mëa

¹⁶ Pool pi piaripön kor Atens kak wê itaangkên kak pörek omp ak kaarörö kêsang wêên itenak pim yaat utpet pan éa. ¹⁷ Pêl êên pi Yuta omnaröa ngönên tuptak sê ilêak Yuta omnaröere köpêl omên munt Anutuun yaya yamêëa naröaring ngönêntaan aima. Pêl êak pi kêt poutê wa top yaaurek sê omên pas sê wêauröen ngönên ök maima. ¹⁸ Pêl êên Epikurianre Stoik êwat omên narö pit piiring ngön nga yaalem pitêm naëaan naröak epêl mëa. “Omên ngön paspas aö pipop pi tol apênêak aim?” Pêl yemaan naröak epêl mëa. “Pi ka nantêëröa omp aköröa ngön nant apênêak niaim koröp.” Pool pi Yesu weletakaan wal éaup pim ngönênte ök yemaan yak pit pêl maima. ¹⁹ Pêl êak pit Pool koirak ngön ök êak kat yawiäö yang lup nent yapinte Ariopakas pörek sê kaöaröa naë ulmêak epêl mëa. “Ten nim ngön ngolöp omnaröen ök maimên piten aan kat wiin. ²⁰ Ten nim ngönten kat wiin maim yaë. Pötaanök ngön pita songönte ök aan kat wiinaan.” ²¹ Pitêm Poolön mëa pöta songönte epêl. Pit omên suure kak Atens kak wêäö pôrö pit akun poutê ngön ngolöpöt ök êak kat wieima.

²² Pit Pool Ariopakas pörek moulmêak, pëel maan wal êak kaöaröen epêl ök mëa. “Atens omnarö, arim omp aköröen kosang wesak yaya yamêëauten ne êwat wê. ²³ Ne arim kak yesem itaangkên arim omp ak yaya yamêëauröa kaat wia. Pêl éaan itaangkên omp ak nampê könta rangk retêng nent epêl wiaan itenaut. ‘Epêt omp ak tiarim köpêlêp pimêt.’ Pêl éaan itenaut. Pötaanök arim omp ak köpêl wê yaya pas maö iman pôpê ngönte ök yenia. ²⁴ Anutu pi yanger ket êak yangera rangk omnant wia epot ket éaup pi kutömré yangê Kaöap. Pötaanök pi yok pangk ka omnaröa ök rêautak naöpanêëp. ²⁵ Pi nantön elek êên aan omên moresök yok pangk kaamök naalmêënganêëp. Piita pimtök omnaröa wêwê pipotre omên pout nineim wêaup. ²⁶ Anutu pi tiarim ê kopetap ket éaup. Pêl êên piikaan ulöl sak wêên rep nimêak kaare yang ninaup. Pimtök tiar öpenêak yaö niak niulêaup yak tiar yanger ninak yangerak öpena akunet ninaup. ²⁷ Tiar Anutuun ngaöl ê yesem koirêpenaat pêl êëpenêak epêl ket elnia. Pêl êak pi kamaarek naön tiar omên pouröak pangk pangk êak wêaup. ²⁸ Pêl éa pötaanök puuk tiarim songön ket êak wêên tiar wêwêetaring wê kan sê waisö êeim wê. Pötak arim naëlaan êwat omên naröak epêl niaim. ‘Tiarta pim ruurö,’ pêl niaim wê. ²⁹ Yaap, tiar Anutu ruurö. Pötaanök tiar piin kön wiin omp ak morökörö kolre siluwaare këlötök omnaröak kön wiak moresring ket êak pitêmêên ngêëngk mowasö ina pötêel kön nawiingan. ³⁰ Yaap, ngaanêër omnarö pit köpêl wê yak omnant pipot ket êëima. Pêl yaëen Anutu pi pitêm omên wak ima pötön nga nemaan éa. Ën peene akun eptak Anutuuk yang êl epotê omên pouröen pim ngön kosangêt epêl ök yenia. ‘Ar arim utpet yaaö pout kasëng menak nem naël waisê.’ ³¹ Pêl êak pi yang êl epotê omên pourö wotpil niwesak wêl êak kom elniipna yak akun nent wa. Pi ngaanêër omên namp tiar kom elniipênêak yaö mëéaup. Pi pim êëpna pöt yaapöt tiar omên pouröen pet elniipênêak omên pôp weletakaan wal ê moulmêa.”

³² Pêl maan pit omnamp weletakaan wal éa pöt kat wiak naröak ökre was mëa. Ën naröak epêl mëa. “Ni ênêmak omên pipêta ngönte kaalak aan ten kat wiinaan.” ³³ Pêl maan Pool pi pit sêp mowesak sa. ³⁴ Pêl êên

narō Pool pim ënëm ëak Yesuun kön wi kosang wesa. Pël ëa pörö eporö, namp Taionisias Ariopakas kaðaröa naëaanëp, ën öng namp yapinte Tamaris, piaripre ën piarpim kar narö.

18

Pool pi Korin kak ya mëna

¹ Ënëmak Pool pi Atens kak sëp wesak Korin kakë sa. ² Pël ëak së Yuta omën yapinte Akuila pöp koirä. Pi Pontas yangerakaanëpök piar öngöp Prisila Itali yangerak wë olëak ngaan ngaantakëër së wëa. Pöt Rom omën omp aköp Klotias puuk Yuta omën Rom kak wëaö pourö kan sëpënëak maan sa. Pël ëauwaar piarpim naë Pool pi sa. ³ Pi piaripring ya ngawiap yak piaripring së wë poë koröp ka ök yarëaut ket ëeima. ⁴ Pël ëeimeë Pool pi kë yesaö akunatë Yuta ommaröa ngönën tuptak së ilëak Yutaare Krik ommaröaring Yesuun kön wi kosang yewesauta ngönöt aima.

⁵ Pël eim wëen Sailasre Timoti Masetonia yangerakaan ënëm së oröön Pool pi pim waur muntet sëp wesak akun poutë Yesu pi Kristo Anutu pim Yaō Mëëaup pöta songönte kosang wesak ök maima. ⁶ Pël ëën narö pit kat wiak pim ngönte wa olëak piin utpet wesak maan pi kanguir pim ulpëënëpökaan ulölöt keke ur moolëak epël mëëa. “Ar kö sënë pöta songönte arimtëët, neering ngawi won. Pötaanök ne peene ar sëp niwesak köpël ommaröa ngësë sumaan yeë.” ⁷ Pël mëak Pool pi Yuta ommaröa ngönën tupët sëp mowesak Tisias Sastas pim kaatak së wakaima. Omën pöp pi Anutuun yaya maim wëaup pim kaat Yuta ommaröa ngönën tupta naë wieëa. ⁸ Pël ëën Yuta ommaröa ngönën tupta wotöököp, pim yapinte Krispas, piire pim kaatakörö pit Aköpön kön wi kosang yewasën Korin omën narö pitta Pool pim ngönte kat wiak Aköpön kön wi kosang wasën i momëa. ⁹ Pël ëak röök nentak Pool pi wangarötë yemangk pöl ëën Aköpök ngön nent epël ök mëëa. “Ni kas ëak ngönën ök yamëëaut sëp wasnganak, om ök maim öm. ¹⁰ Ne niiring wëen omën nampök wal ëak ni utpet naniwaspan. Ne omën selap pan ka epöök nem ënëm sëpënëak yaō mëëaup pötaanök.” ¹¹ Pël maan Pool pi ka pöök Anutu pim ngönte ök maim wëen ngoon 18 ëak won sa.

¹² Ënëmak Rom yang ngarangk namp, pim yapinte Kalio, pi Krik yang pör ngarangk ëak wëen akun pötak Yuta ommarö pit wa top ëak Pool wali wak së ngön yaatak moulmëak epël ök mëëa. ¹³ “Omën epop Rom ommaröa ngön kosangöt ilap riak ommaröen Anutuun yaya mapënëak kan maimat pet yaalmë.” ¹⁴ Pël maan Pool pi ngön apënëak yaëën Kalio pi wal ëak Yuta ommaröen epël mëëa. “Yuta ommarö, ar kat wieë. Omën epop Rom ngön ë kosang wesaut ilap riak utpet nant yaëën neen neanë pöt ne yok pangk arim ngönöt kat niwiimaat. ¹⁵ Pël ëëmaatep ar neen ngön nentere nent, yapin ke nentere nent arim ngönëntakël wieëaut aim. O o, arök neen ngön ke pilöt kat wiimaat wesaurö ma? Won pan. Arimtok omën pita ngönte wotpil weseë.” ¹⁶ Pël mëak ngön yaatakaan waö ë momëa. ¹⁷ Pël ëën pit tomök oröön Krik ommaröak Yuta ngönën tupta ngarangkëp yapinte Sostenis, pöp moröak tang möak utpet mowasö yesën Kalio pi om it mongneëa.

Pool pi kaalak Antiok kak Siria yangerakël sa

¹⁸ Pool pi Yesuun ingre mor sauröaring kët selap wë ënëmak pit sëp mowesak Akuilaare pim öngöp Prisila pit naar namp ëak Senkria kakël sa. Pël ëak pörök së Anuturing ngön kosang wesaö pöta këet pet irak pim ngan ëpët kat ë moolëa. Pël ëak wang Siria yangerakël sëpna naöök sa. ¹⁹ Pël ëak Epesas kak së örök pit Yuta ommaröa ngönën tuptak së ilëak Pool pi pitring ngönaak wali

aima. ²⁰ Pël èen pit Pool akun wali pitèm naë öpënëak maan, “Pël naëngan,” mëak sêpënëak yeem epël ök mëëa. ²¹ “Ènëmak Anutuuk kaalak arim naë waisumëak neaan pôt waisumaat.” Pël mëak Akuilaare Prisila piarip kak pôrek moulmëak pit pouröen yaköm köm mëak sa. ²² Yesem Sisaria kak sê oröak Yerusalem kak sê ingre mor sauröen yöore Èriep mëak kaalak Antiok kakël sa. ²³ Pôrek sê oröak wë akun wali wi sêen Antiok kak pôrek sêp wesak ka nantë Kalesiaare Prisia yang pôraarël yesem Yesuu ingre mor sauröen ngönën ök mëak taë mowasö sa.

Apolos pi Epesasre Korin pôteparë ya mëna

²⁴ Omën namp, Alesantria kakaanëp pim yapinte Apolos, pi Epesas kak sê wakaima. Omën pöp pi omnant kësang éwat sa pet irak ngönën pepeweri ngön wia pôt pout éwatëp. ²⁵ Omën pöp pi Aköpë elnia kan pôt éwat wë pöta ngönte kosang wesak yaaup. Pël ëak pi Yesu pim songönte apënëak pôt pout mëngkre mëngk yaaup. Pël ëaap pi om Son pim omnarö i momëa pöten pëen éwat wakaima. Èn Yesuu ru ulöpöököp pël sak wë pötaan i momëëpna pöten köpël wëa. ²⁶ Pi ngön pôt kosang wesak Yuta omnaröa ngönën tuptak ök maima. Pël èen Akuilaare Prisila piaripök koirak sê piarpim kaatak ulmëak kan Anutuuk tiarimëen elnia pötön ök maima. ²⁷ Pël èen Apolos pi Krik yangerakë sêpënëak kent yaë maan Epesas kak ingre mor sauröak kaamök elmëak pep newer Yesuu ingre mor saö Krik yangerak wëauröaan pi sant mowasëpënëak retëng ë mena. Pël èen pôrek sê wë Anutuuk lup sant elmëen omën piin kön wi kosang yewesaurö pit ompyaö kaamök elmëeima. ²⁸ Pël eimeë Yuta omnaröa köpël waswas eim wëaut omnaröa itöök ke ur moolëak pepeweri ngön wia pipot Yesu Kristo Anutuu Yaö Mëëa pöp pim ngönte këëkë wesak ök mëëa.

19

Pool pi Epesas kakya mëna

¹ Apolos pi Korin kak wëen Pool pi yang lup nerak ya mëmpö yesem Epesas kak sê oröak itaangkën Yesu pim ènëm yaaö narö wëa. ² Pël èen pitèn epël pël pël mëëa. “Ar ngaan Yesuun kön wi kosang wasën Anutuuk Ngëëngk Pulö nina ma won?” Pël maan pit ngön kangit epël mëëa. “Ten ngaan Anutuuk Ngëëngk Pulö yemengka pipët kat nawiinörö.” ³ Pël maan Pool pi pitèn epël pël pël mëëa. “Èn ar i mëënëak talëpë ènëm ëaurö?” Pël maan pit epël mëëa. “Ten pôro Son pim omnaröak i nimëak ngön niaaö pöta ènëm yaaurö.” ⁴ Pël maan Pool pi pitèn epël mëëa. “Son pim i momëa pôt omnarö pit lup kaip tiak pitèm utpetat kasëng mena pötaanök pël elmëa. Pël ëak pi pitèn epël ök mëëa. ‘Ar nem ènëm waisëpna pöpön kön wi kosang wasën.’ Omën pöp Yesu.” ⁵ Pël maan pit ngön pôt kat wiin Aköp Yesu pim ru ulöpöökörö pël sak wëa pötaan i momëa. ⁶ Pël ëak Pool pi pim moresiarriing pitèm kepönötë mowiin Ngëëngk Pulö pitèm rangk iraan ngön maimat aö Anutu pim ngönöt tekeri wesak ök mëëa. ⁷ Omën pôro pit 12 ëak wëa.

⁸ Pool pi Yuta omnaröa ngönën tuptak ilëak pitring ngönënëen yak aöre elö eim wëen ngoon naar namp ëak ilëa. Pi Anutu pim tiar wa ngaöök nimëa pôt pit kat wiipënëak kent ëa. ⁹ Pël èen omën narö pit lup kosang panë ëak kön wi kosang newasën omnaröa ëöetak Aköpë elnia kan pötön utpet wesak ëa. Pël èen Pool pi Yesuu ingre mor saurö pit koirak omën kaö namp yapinte Tiranasi pim pep kaatak sê omnaröaring ngön ngawi aima. ¹⁰ Pi pël eim wëen krismaki nentepar pôteparë öngpök Yuta omënre köpël omnarö pit pourö Esia yangerak wëaurö Aköpë ngönte kat wia.

Siwa pim ruurōa ngōnte

¹¹ Anutu pi Pool weere kosang kaamök elmëaan retëng omnarōa it köpëlöt eima. ¹² Omnarō pit poë koröp kaut Pool piik mësël ëak wak së yauman yaaurō mësël elmëen ompyaō sa. Ën urmerarō wëaurō tapël ëak waō ë momë pël ëeima. ¹³⁻¹⁴ Pël ëën Yuta omën Anutuun kiri ar yaaurōa wotōök namp pim yapinte Siwa pim ruurō 7 ëak pit kaatë sak waisō imeë omën urmerarō pitëm lupôtë wëaurō waō ë momë pël eima. Pël ëak pit Yesuu yapintak urmerarōen ököök mëak epël mëëa. “Ni urmer utpetap, ten Yesu, Pool pim ök aō yaaup, pim weere kosangtak waō ë yanimë.” ¹⁵ Pël maan urmerap epël mëëa. “Ne Yesuun ewat wë, Poolōnta ewat wë. Pël ëaap ar tarëkaanörö?” ¹⁶ Pël mëak omën urmerap wëa pöpök akak sak omën ököök eima pörö mëmpö waō elmëak poë koröp pöt keliak moolaan koröp yoolörö kaatakaan örök kas sa. ¹⁷ Pël ëën Yuta omënre köpël omën Epesas kak wëa pörö pourō omën pōta ngōnte kat wiak pit kas panë ëën Aköp Yesu pim yapinte ngar wa. ¹⁸ Pël ëën Yesuun kön wi kosang wesa narō së omnarōa ëöetak pitëm ngaan utpet eima pötön war wesak ök mëëa. ¹⁹ Pël ëak kempre këar nga yaaurō pit pitëm kempre këar pep kësangöt wak së omnarōa itōök war wesak es momera. Pep pötë sumat 50,000 kina ke pëlëët. ²⁰ Pël ëën omën weere kosangring pōten itenak maan omën muntarō pitëk yal mangkën pitëm lupôtë Aköpë ngōnte taë sa.

Epesas omnarō pit ngön ë olëak mëëa

²¹ Ënëmak Aköpë Pulöök Poolön ya ngön maan pi Masetoniaare Krik yang pōraarëël ya nga ë yesem kaalak Yerusalem kak örööpënëak mëëa. Pël maan Pool pi pim omnarōen epël mëëa. “Ne pötë sa pet irak pöt Romëelta sumaaup.” ²² Pël mëak pi Timotiire Erastas pim kaamökaar piarip Masetonia yangerak wes mëen yesën pi Esia yangerak wakaima.

²³ Akun pōtak omën narō selap pan Epesas kak wëaurō pit Aköpë kanöök yesaurōaan kööre tok kësang pan elmëa. ²⁴ Pōta songōnte epël örōa. Omën namp yapinte Temitrias pi siluwaatring öng ak nampë yapinte Artemis pim ka könöt ket ëeima. Piire pim ya omnarō sum kësang örööpnaak yak ket ëak wes mëeima. ²⁵ Pël yaaurō yak Temitrias pi pim ya omnarōere ën pim ngönt ya tapët yamëna narō pitën yas maan sëën epël ök mëëa. “Karurō, ar ewat wë. Tiarim omën eptak mon kësang koir yaningkën ompyaō wëaut. ²⁶ Ar Pool piin ewat wë. Pim yaautön tiar kat yawiaurō. Pi Epesas kak eprekaan Esia yangerakë omnarōen epël ök maim wëaup. ‘Öngre omp ak kaarkaar omën moresök ket ëa eporō kë wonörö.’ Pool pi pël yemaan omën kësang pim ngön pōta ënëm yaë. ²⁷ Tiarim mon wauret utpet ëëpnaaten ne ya ngës yaë. Pël ëën omnarōak ökre was niapanëak. Pōtaanök tiar këëkë ngarangk naën ëëpena pöt ngön pöt kaō sak Artemis pim yaya yamëëa kaat utpet wasëpnaat. Pi tiarim öng ak kaōap Esia yangerakre ën yang kaō nantë omnarōa yaya yamëëaup pöt kön nawiipan.”

²⁸ Pël maan pit Temitrias pim ngön pöt kat wiak ya sangën ëën ngön ëak epël maima. “Artemis pi Epesas omnarō tiarim kaō panëëp,” pël maima. ²⁹ Pël mëak Epesas kak pōrekaan omën kësang pan ngön pöt maō së Masetonia yangerakaan Pool pim ya kaamök omën naar Kaiasre Aristakas piarip morök wak weruak së pitëm wa top kaōaōök moulmëa. ³⁰ Pël ëën Pool pi pitëm wa topöök sëpenëak yaëën Yesuu ruurō pitök pōrek sëën utpet mowaspanëak kan mowaria. ³¹ Pël ëën Esia yangerakaan yang ngarangk Pool pim ngönt narōakta pi wa topöök sëpanëak nga mëak öng wes mëa. ³² Pël ëën wa topöök wëaō pörö pit kön irikor ëak pitëm wa top ëa pōta songōnten kön nawiin, narō ngön nent aō yesën, narō nent aō yesën pël eima. ³³ Pël

eim wëen Yuta omnarö omën namp yapinte Alesanta pöp mök ë momëen wa topöök tauaan pit itenak wa top pöta songönte apënëak yaë wesa. Pël ëen Alesanta pi moresring angan elmëak wa top pöta songönte Yuta omnaröak naënte pöt ök mapënëak ëa. ³⁴Pël ëen omnarö pit itena pöt, pi Yuta omnampök yeëa ëen pit këm top ëak ngön ëak epël mëëa. “Atemis pi Epesas omnarö tiarim kaö panëep.” Pël maim wëen aöa nentepar sa.

³⁵Pël ëen ka pöökë omnant komre kap yaaupök omnaröen ngön angan pël mëak epël mëëa. “Epesas omnarö, ar kat wiëe. Omën ka nantëëro pit Epesas omnarö tiar öng ak kaöap, Atemis, pim yaya yamëëa kaatere kël ngëenglk mopöokaan irëa pö ngarangk yeë pöt pit ewat wë. ³⁶Omën nampök ngön pöt yok pangk wa noolapan. Pötaanök arök pas köntak ëënganëp wiap sak weë. ³⁷Ar iteneë. Omën tiarim wa topöök wak waisan epaar piarip tiarim ngönën tuptakaan omnant kain naön. Pël ëak tiarim öng aköpönta utpet wesak naënaar. ³⁸Pötaanök Temitriasre pim mon waur yaauro pit omën nampëen kööre tok wieë pöt ngön yaaö akunetak ngön yaatak moulmëen kat yawiaupök kat wiak wotpil mowasëpnaan. ³⁹Ën ngön nant om wieë pöt yok pangk wa toptak ngön yaaö akunetak ëak söë wasënëet. ⁴⁰Pötaanök tiarim wa top epö utpet yeëerek Rom yang ngarangköröak ngön yaatak niulëëpnen ëa. Iteneë. Peene wa top epöök ngön kaëpre ngön ë yoolak pötë songön nent won. Pötaan yang ngarangkep pëël niaan tol mapen?” ⁴¹Pël mëak omnant komre kap yaaup puuk rep momëen pitëm kaatë sa.

20

Pool pi Masetoniaare Krik yangeraarë sa

¹Ënëmak ngön kaëpre ngön pöt ë olëak won wesak wëen Pool pi Yesuu ingre mor sauröen yasa maan së pim naë wa top ëen pepanöm ngön ök mëak yaköm köm mëak Masetonia yangeraakë sa. ²Pël ëak pi omën we pöököröa naë yesem ingre mor sauröen ngön kësang mëak lup taë mowasö yewisem tenim naë Krik yangerak wais yaarö. ³Pël ëak pörek wëen ngoon naar namp ëak won sa. Pël ëen pi ko ëak wangaöök Siria yangeraakë sëpënëak kat wia pöt Yuta omnarö pimëen nga wia pël maan kat wiak kaalak Masetonia yangeraakël sëpënëak kön wia. ⁴Pël ëen omën ke epëlok Timotiiring Poolë ënëm elmëa. Peria kakaan Sopata, Pirasë ruup, Tesalonaika kakaan Aristakasre Sekantas, Tepi kakaan Kaias, ën Esia yangerakaan Tikikasre Tropimas omën piporö Timotiiring Poolë ënëm elmëa. ⁵Pël ëak pit porö wet rëak Troas kak së oröak tenën kor wëa. ⁶Pël ëen Yuta omnaröa kaömp peret yis namëënöt yena akun ngëengkët won sëen Pilipai kakaan yang naöök ilëak akun mor nas kan kourak yesem won sëen Troas kak oröak pitring sant kopët nent wëen won saut.

Pool pi Troas kak Yutikas öp mowesa

⁷Wangam kan sënaat yak Sante wiap kan kë nënëak wa top ëak wë Pool pi ngönën wali pan ök maim wëen röök lup yes. ⁸Ka ngaarëk tenim wa top ëan pötak es rompeet selap uteëa. ⁹Pël ëen omp ulwas namp yapinte Yutikas pi ulöl kanöök wel aisëë Pool ngönën ök yaan kat men ë wë ka kom eim olëak ka sasa ura. Pël ëak ka kaö wali pan nentepar nent ngaarëk pötakaan kawi ngentiak së yangaak ngentiin oröak itena pöt wel wia. ¹⁰Pël ëen Pool pi oröak ngemë wa kapariak epël yema. “Ar kön selap ëëngan. Pi öp wë.” ¹¹Pël mëak Pool pi kaalak kakaati ilëak këet pelak naut. Pël ëak kaalak ngön kaut ök maim wëen ëwa tëen ten saut. ¹²Pël ëen omnarö pit omp ulwas pöp öp wëen mësak së pim kaatak ulmëak pit ya kë pan sa.

Pool pi Troas kak wë olëak Mailitas kakë sa

¹³ Pool pi ten Asos kak sê kor ön niak wet rëak wangaöök wes nimëak pimënt yangaak wais kak tenim wëa pôrek oröaut. ¹⁴ Pël ëën koirak ten pourö kaalak wangaöök ilëak Mitilini kakë saut. ¹⁵ Pôrekaan yesem ëlpam walën Kaios kuste il wesak kët kopët nent won sëën Semos kustak oröaut. Pôrekaan yesem ëlpam walën Mailitas kak sê oröaut. ¹⁶ Pël ëak Pool pi Yuta omnaröa akun ngëëngk kësang nent yapinte Pentikos pël ya pôtak Yerusalem kak sê omnaröaring wa top ëëpënëak kôn wia. Pötaanök Esia yangerakë sëna akunet won ëën Epesas kak il wesak wangaöök el wesak Mailitas kakë saut.

Pool pi Epesas ngarangköröen yaköm köm mëä

¹⁷ Pool pi pôrek wë ingre mor sauröa wotöökörö pim naë wais wa top ëëpënëak Epesas kakël ngön wes mëa. ¹⁸ Pël ëën pit naë wais oröön epël ök yema. "Karurö, ar ëwat wë. Nem ngaan Esia yangerak wais oröak ya ngës rëak mëmpö wais pötön ar ëwat wë. ¹⁹ Yuta omën narö kët ël epotë ne utpet newasëpënëak kan ëël eim wëen ne ya këlangön pötaring wëen nemtë yapinte wak irëak Aköpë yaat yamëngkaup. ²⁰ Pël yeem nem ngön ök niaaöre rë niulö pël yaautë nant ök niak nant ngep naën ne ar kaamök elniak ompyaö sënëëk yak wa topötëere neenem kaatë ök niaaö imaut. ²¹ Ne ngön pöt kosang wesak ar Yuta omënere köpël omnaröen epël niaaimaut. Ar utpetat kasëng menak Anutuu naë rë olëak tiarim Aköp Yesuun kôn wi kosang wasënëak ök niaaimaut. ²² Peene pöt ne Yerusalemë sumëak Ngëëngk Pulöök yenëa. Pël ëaap ne pôrek sê oröp nent koirum wes ne pötën köpël yaë. ²³ Om nem imautë yesën Ngëëngk Pulöök epël neaimaut pötën ëwat wë. 'Ni wii kaatak wa niulëak këlangön kat niwiipnaat,' pël neeaimaut. ²⁴ Pël ëaap ne nem koröpöön kôn selap naën. Nemëngkën wel wiima pöteta yok pangk. Ne pöt, tiarim Aköp Yesuuk kan yaö neea pöök ulöp ngarngar wë mësaö yesem mëp pet irumëak kent yaë. Pël ëak Anutu pim ngön ompyaö pôtak komre kolap niweseim wë pöta ngönte kaö wes ök amëak kôn wia.

²⁵ "Ar kat wieë. Ne ngaan arim tekötë imeë Anutuuk wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök niaaö imaut. Ën peene pöt ne kôn wiin ar kaalak neen itnaangkan. ²⁶⁻²⁷ Pötaanök ne peene war wesak ök niamaan. Akun poutë ne arring wë Anutu tiarim naë ya yamëngk pöta ngönte war wesak ök niaaö imaut. Pël ëak ne pim ngönte amaataan pölöp naënëp. Pötaanök arim tekrakaan namp kö sëpna pöpë songönte nemët won. ²⁸ Ngëëngk Pulöök ar omnarö pol sëpsëp ket ëak ngarangk elmëënëak nina piporöere arimënt ngarangk këëkë ëeim ön. Anutu pimtë Ruupë iitak omën piporö kama wak pim ingre mor wesaurö. Pötaanök ar ngarangk këëkë ëeim ön. ²⁹ Ne ëwat wë. Ënemak nem ent ë niulëema akun pôtak omën utpetarö arim tekrak oröak utpet niwesak kent tokoröa sëpsëpörö mëmpënëak waö yaalmë pöl elniipën sa. Pötaanök ngarangk këëkë ëeim ön. ³⁰ Arimtë tekrakaanta narö oröak Yesuu ingre mor saurö ar pitëm ngësël sënëëk yak pitëmtë kônötëaan ngön kaar rëak niapnaan yaë. ³¹ Pötaanök ar këëkë panë ngarangk ëak nem elnieima pötën kôn wieim ön. Ne arring kismaki nentepar nent pötë öngpök kët kanaan rö kanë ngön ompyaut ök niak taë niwasö imeë akun nantë arimëen yaköm ëak ing lelaptaring kaamök elnieimaut.

³² "Peene ne ar Anutuu naë niulëak pimtök ngarangk elniipënëak piin kimang yemak. Pël ëën ar pim naëaan ngön ompyaö poutë weëre kosang pöt pim komre kolaptakaan öneët. Pim ngön pôtak kosang niwasëpnaat. Pël ëën omën ompyaö Anutu pim omnaröaan yaö ëaö pöt yok pangk nimpnaat. ³³ Ne monere uröm pötön kaur ëak arën kimang neniaanëp. ³⁴ Ar ëwat wëen neenta mor epesiarring ya mënak koirak nemënt weëre nem kaamökörö mampö pël

yaaup. ³⁵ Nem pël yeë pötak nook arën ya kosang mënak omnant koirak koröp wiap yaurö kaamök elmëënë pöt pet elnieimaut. Tiar pël yeem pöt Aköp Yesu pim ngön epël mëëa pöten kön wiipenaat. ‘Omnant yemangk pöpë ërëpsawi pötak yeö pöpë ërëpsawi pöt il wasëpnaat.’ ”

³⁶ Pool pi ngön pipöt ök më pet irak ngarangköröaring rar rë wesirak Anutuun ök yema. ³⁷⁻³⁸ Pël ëak pit pim wet réak epël mëëa pöten kön wia. “Ar neen kaalak itnaangkan,” pël mëëa pöten kön wiak kapariak tot nak ingre ngön elmë mësak së wangaöök yanuulë.

21

Pool pi wangaöök Yerusalemë sa

¹ Pit ent ë moulmëak wangaöök ilëak el wesak Kos kustakël saut. Pörekaan yesem ëlpam walën Ros kustak së oröaut. Pël ëak pörekaan Patara kak së oröaut. ² Pël ëak itaangkën wang munt naö Pinisia yangerakë sëpënëak yeëa ëën pöök wamp riak saut. ³ Pël ëak yesem Saipras kuste katnëël wiaan itnal keker elmëak Siria yangerakël yesem Taia kak së leng ë ulmëak kak pörökë urömat të menaut. ⁴ Pël ëën pörök Yesuu ingre mor saurö koirak pitring wë sant nent won sëën Pulöök pit kaamök elmëën Pool Yerusalemë sëpanëak nga yema. ⁵ Pël ëën pörök wëën tenim akunet won sëën kak pörök sëp wesak yesën Yesuu ingre mor sauröere pitëm öngre ruurö ten wes nimëëpënëak kakaan weler réak i kaö pouuk së rar rë wesirak Anutuun kimang mëëaut. ⁶ Pël ëak neneren yaköm köm mëak ten wangaöök wamp yariin pit kaalak kakë yes.

Akapas Sisaria kak Poolön tektek ngön mëëa

⁷ Wangaöök ilëak Taia kakaan yesem Tolemes kak së oröak Yesuu ingre mor sauröen yoöre ërëp mëak pitring wë ka kopët nent yaur. ⁸ Ëlpamök Tolemes kakaan wal ëak yesem Sisaria kak së oröak ngönën ök yamëëa namp kak pörök wëa yapinte Pilip pim kaatak së piiring wakaimaut. Omën pöp pi Yesuu ngön yaaö omnaröa ngaan omën ⁷ ëak ya ngön mëëaö pöröakaan namp. ⁹ Pöp koont kong nent wëa. Pit omp naön Anutuun tektek ngön aim wëaurö. ¹⁰ Ten Sisaria kak om wëën Yutia yangerakaan tektek ngön yaaö omën namp pim yapinte Akapas pi wais yaarö. ¹¹ Pël ëak tenim naë wais Pool pim yepatu wak pimtë ingre moresiarë téak epël ök ya. “Pulöök epël yenëa. ‘Yepat epöökë pepap Yerusalem kak sëën Yuta omnaröak epël elmëak köpël omnarö mampnaat,’ pël ya.” ¹² Pël aan ngön pöt kat wiak ten ka pöökë omnaröak Pool pi Yerusalemë sëpanëak nga mëëaut. ¹³ Pël maan Pool pi epël yenia. “Oröpmorëënök ingre yailak ëak nem lupmer wa könöm yenewas? Ne Yerusalem kak sëën wii kaatak neulëere nemöön wel wi pël ëëma pöten kas naën. Pöt oröpmorëën? Omnarö Yesuu ngönte kat wiipënëak kent yaë.” ¹⁴ Pël niaan ten pim könö ilak menaat pangk naën ëën epël yemak. “Aköpë kentöökë ya pil ëëp.”

¹⁵ Akun nant won sëën Yerusalem kakë sënëak ko ëak, ¹⁶ Sisaria kakaan Yesuu ingre mor saö naröaring ten pourö së Saipras kustakaan omën namp yapinte Neson pim kaatak niulëaut. Omën pöp ngaanëër Yesuu ënëm eim wëaup.

Pool pi Sems pim naë sa

¹⁷ Yerusalem kak së oröön Yesuu ingre mor sauröak ërëpsawi ëak koirak yanuulë. ¹⁸ Pël ëën ëlpamök Poolring Sems pim naë së itaangkën wotöökörö piiring wëa. ¹⁹ Pël ëën Pool pi yoöre ërëp mëak Anutuuk kaamök elmëëaan köpëlöröa öngpök ya ke nentere nent mëmpö ima pötë ngönöt ök yema. ²⁰ Pël ëën pit ngön pöt kat wi pet irak Anutuun yaya mëak Poolön epël yema. “Karip,

ni ewat wëen, Yuta omën kësang pan, tausen selap narö, Yesuun kön wi kosang wesa. Omën pörö pit Moses pim gön ë kosang wesauta öngpök ilëak wë. ²¹ Pël ëaap omën naröak nimëen epël ya. 'Pool pi Yuta omën köpël omnaröa öngpök wëauröen Moses pim ë kosang wesa pöt ngar wak ruingaröa koröp kaut moilöore Yuta omnaröa kan ngaanöök sê pël ëëpanëak nga yamëëan,' pël yaap. ²² Nim eprekë waisauteta pit kat wiaap tiar tol ëëpen? ²³ Pël ëa pötaanök ni tenim niana epël ëëm. Tenim naëaan omën kong nent pit Anutuu ëöetak omën nant naën ëëpënëak gön ë kosang wesaurö wë. ²⁴ Pötaanök ni omën pöröaring Anutuu ngönën tup kaöetak sê pitëm öpna pöl wë ngönënëen kölam téak öm. Pël ëak ni pit sum elmëen pitök ngönënëen kölam téak öpënëak yaaö pöl kiri ar ëak pitëm kepön ëpöt kat ëëpnaan. Pël ëëmë pötak omnarö pitök niin itaangkën ten Yuta omnaröa yaaul ëan pël niwasëpnaat. Pël ëëmë pötak pit itenak omnaröa nimëen gön aö ima pötön kaar pël wasëpnaat. ²⁵ Ën köpël omën Yesuun kön wi kosang wësauröaan tiar ngaan gön epël kosang wesak pep retëng ë menaut. 'Ar omp ak kaarkaaröraan kiri ar ëaut nënganok. Ar animaurö iit orööpanëak nailën ar ëaut nënganok. Ar animauröa iit nënganok. Ar öngre omp nga ëënganok.' ²⁶ Pël maan Pool pi omën pörö koirak ëlpamök sê Yuta omnaröa ngönënëen kölam téak öpënëak yaaö pöl ëa. Pël ëak pi Anutuu ngönën tup kaöetak sê kiri ar yaauröen kët taltak omën pörö ngönënëen kölam téa pöta kiri wiipën pël mëëa.

Yuta omnaröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak moröa

²⁷ Akun 7 kosang wesa pöt temanöm yesën Yuta omën Esia yangerakaan naröak Pool Anutuu ngönën tup kaöetak wëen itenak omnaröen kék maan moröeë gön ëak epël mëëa. ²⁸ "Israel omnarö, ten kaamök elnieë. Omën epop kaatë yesem Israel omënere Mosesë gön ë kosang wesautre Anutuu ngönën tup kaö epëten wak irëak yaaup. Pël ëak nenteta, pi köpël omnarö mësak Anutuu ngönën tup kaö epëtak wais kewil elmë pël yaaup," pël mëëa. ²⁹ Pöt pit ngaan Tropimas köpël omnamp Epesas kakaanëp piiring ka pöök wëen itenak Yuta omnaröa gön ë kosang wesaut ilak Poolring Anutuu ngönën tup kaöetak yesaup pël wesak mëëa.

³⁰ Pël maan omën Yerusalem kak wëa pörö pourö lup es nga sak sê wa top ëak Pool moröak Anutuu ngönën tup kaöeta kakaatian weruak tomök sê moulmëak tapëtakëer kanöt waria. ³¹ Pël ëak Pool mëmpënëak omën Yerusalem kak wëaurö pourö lup es nga sak nga yaal gön pöt Rom nga omnaröa wotöököpë ngësël sa. ³² Pël ëen tapëtakëer pi nga omnaröere pitëm ngarangkörö koirak teëntom pitëm naë sa. Pël ëen omnarö pit piire pim nga omnaröen itenak Pool tang mööpënëak ëaurekaan sêp wesa. ³³ Pël ëen nga omnaröa wotöököp pi Pool pim naë sê wali weë pimoröen epël mëëa. "Omën epop wii weë naöorar motëë." Pël mëak omnaröen pëël mëëa. "Epop talëp?" ³⁴ Pël maan omën kësang pörek wëaurö pit gön ëak naröak nent aö yesën naröak nent aö yesën ngaaröa wotöököp pi omën pöta songönten këëkë kat nawiin ëak nga omnaröen maan Pool mësak pitëm kaatakël sa. ³⁵ Pël ëen Pool pi ka pöta riringeweri sê tauaan omnaröak mëmpënëak kosang pan ëa. Pël yaëen yea omnarö pit Pool ngar wak sa. ³⁶ Pël ëen omën kësang pan pitëm ënëm yesem gön ëak epël mëëa. "Pipop mën wel wieë," pël mëëa.

Pool pi pimtë songönte ök mëëa

³⁷ Nga omnarö pit Pool pitëm kaata kakaati wak ilapënëak yaëen Pool pi pitëm wotöököpön epël pëël mëëa. "Ne niin gön nent ök niam sa ma?" maan wotöököpök epël mëëa. "Ni Krik gönör ewat wëen ma? ³⁸ Ne kön wiin ni Isëp omnamp ngaantak pi nga wak yang ngarangkëpëen nga omën kësang

pan 4000 pörõ nga ë öpõt wak yang pultak mësak saup.”³⁹ Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ne Yuta omnamp Silisia yangerak Tasas ka kepõnõokaanëp. Ne yok pangk omnarõen ngõn ök mam ma?”⁴⁰ Pël maan wotõökõp pi kuure mak maan Pool pi riringeweri tauëë moresring omnarõen angan elmëen pit ngõn leng ëen Yuta ngõntak omnarõen ngõn ök mëëa.

22

¹ Pool pi epël ök mëëa. “Pepere kar nemorõ, ar kat wieë. Ne saun wonõp pël niamaan.”² Pël maan pit kat wiaan Pool pi pitëmtë Yuta ngõntak ök yemaan pit ngõn kaëp sëp wesak kat kõkõ wiaan pi epël mëëa.

³ “Ne Yuta omën arim karip. Nem ëlëpõk Silisia yangerak Tasas kak newilaup. Pël ëen kotuukëër Yerusalem kak e taprek Kameliel pim pep kaatak wëen rë neulõn omën tiarim ëere kõrõõrõa ngõn ë kosang wesa põt pout ëwat saup. Pël ëak ar eprekõrõa yeë pól neenta Anutuu ënëm ëëmëak kosang ngentieimaup.⁴ Ne ngaan õngre omp Yesuu kan ngolõp epõök yaurõ mëmpënëak utpet mowesak morõak wii kaatak moulmëëimaup.⁵ Kiri ar yaurõa wotõökõpre Yuta ngõnëne kaõarõ pitõkta niapnaat. Omën pörõ pit ne Yesuu ruurõ wali õmëak pep newer retëng ë Yuta omën tiarim karurõ Tamaskas kak wëaurõ mampëak nena. Pël ëen omën pörõ wali wak waisën Yerusalem kak eprek këlangõn kat mowipënëak saut.”

Pool pim ingre mor sa põta songõnte ök mëëa

⁶ “Ne seim Tamaskas kak temanõm yewasën këtëp luptak wëen kutõmweriaan ëwa kaõempel teënt pan irë neek yaalnë.⁷ Pël ëen ne yangerak së ngentiak kat wiin ngõn nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol ëënak ne utpet neweseimën?’⁸ Pël neaan ne kangiiir epël mëëaut. ‘Akõp, ni talëp?’ Pël maan pi epël ök yenëa. ‘Ne Yesu Nasaret kakaanëp. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën.’⁹ Pël ëen omën neering sa pörõ ëwa pëenpëlën itena. Ën omnamp neen ngõn neea põt pit kat nawiin.¹⁰ Pël ëen ne epël pël pël yemak. ‘Akõp, ne peene tol ëëm?’ Pël maan Akõpõk epël yenëa. ‘Wal ëak Tamaskas kak së orõ. Pël ëen omën nampõk nim ëëmëak Anutuu yaõ ëa põtõn ök niapnaat.’¹¹ Pël neaan ëwa põmpelõk nem itõõrar ngaap wes noolaan wëen omën neering saurõak mor yal ëak Tamaskas kak së neulnëa.

¹² “Omën namp kak pörëk wëa yapinte Ananias, pi Moses pim ngõn ë kosang wesa põtë ënëm yaaup. Omën põpõn Yuta omën ka põök wëaurõak pimëen kõn wiin ompyaõ yeëa.¹³ Omën põpõk nem naë wais tauak neen epël yenëa. ‘Sool, nem karip, ni peene kaalak itõõrar nganga së,’ pël neaan tapëtakëër nem itõõrar nganga sak piin itenaut.¹⁴ Pël ëen pi epël yenëa. ‘Anutu, tiarim ëere kõrõõrõa yaya maimaup, pim ëëpnaatõn ëwat sumëak kom ë niulëak pim ya omën wotpilëpõn itenak pim këmtakaan ngõn kat wiimëak kom ë niulëaup.¹⁵ Põtaanõk ni Anutuu ya omën sak nim omën itenak kat wiak pël ëan pipot omën pourõen ök maan kat wiip.¹⁶ Orõp morëen kor ëëm? Wal ë. Pël ëen ì nimëen tiarim Kaõapõn merëk maan nim utpetat wa niulapnaan.’ ”

Anutuuk Pool kõpëlõrõa ngësël wes mëa

¹⁷ “Ne kaalak Yerusalem kak wais wë Anutuu ngõnën tup kaõetak së kimang yamëem omnant wangartak ityaangk pól ëaut.¹⁸ Pël ëak itaangkën Akõpõk neen epël yenëa. ‘Ni eprek wë nem ngõnte ök amë põt omnarõ kat wiak kosang newaspan. Põtaanõk teëntom sëp mowesak sum.’¹⁹ Pël neaan ne kangiiir epël mëëaut. ‘Akõp, pit ëwat wë. Ne ngaan ngõnën tupõtë së omën niin kõn wi kosang yewesaurõ morõak wii kaatak moulmëëere pës mö pël eimaut.²⁰ Pël ëen Stiwen nim ngõn ompyaut yaaup omën narõak mën wel

wiaut. Akun pötak ne iteneë yok pangk yaë wesak pim momënauröa ulpëenöt ngarangk äaut.’ ²¹ Pël maan pi epël yenëa. ‘Ni peenëer sum. Ne kan maim panë nerek köpël omnaröa naë wes nimëëmaan yeë.’ ”

Rom nga omnaröa wotöököpök Pool ngarangk elmëa

²² Yuta omnarö pit kat wiaan Pool pi ngön ök aö së köpël omnaröa ngësël sëpëna ngön lup pöt yaan pit kaaö äak ngön ë olëak epël mëëa. “Mën wel wieë. Omën ke pilëp yang eprek naöpan. Pi öp öpan.” ²³ Pël mëak pit ya sangën kaö äak ëlak wiak pitëm ulpëenöt ent äak keke elmëak yangerakaan sumplöt wes ngaarëk momëa. ²⁴ Pël ëën nga omnaröa wotöököpök pim koturöen maan pit Pool kaatak mësak së moulmëa. Pël ëën nga omnaröa wotöököpök Yuta omnaröa Pool pimëën ngön ë olëak aö yesa pöta songönten kat wiipënëak pës kaö pan momööpënëak mëëa. ²⁵ Pël ëën pit pës momööpënëak wii yatëen Pool pi nga omnaröa ngarangk namp pim naë tauaan epël ök mëëa. “Arim ngön ë kosang wesautak ngön ë pet nairën wieë yok pangk ne Rom omnamp pës yamöaurö ma? Oröp ëënak ne pil elnëeim?” ²⁶ Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp pi wotöököpë naë së epël mëëa. “Ni tol elmëëmëak yaën? Omën epop Rom omnamp tiarimënt tapöröp.” ²⁷ Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë naë së epël mëëa. “Ni neen ök nea. Ni Rom omnamp ma?” Pël maan Pool pi mak mëëa. ²⁸ Pël maan wotöököpök epël mëëa. “Ne sum kësang panë äak Rom ka pep saup.” Pël maan Pool pi epël mëëa. “Nem ëlre pepaar Rom kakaanaarök ne newilaup. Pötaan neenta Rom tapöp.” ²⁹ Pël maan omën Pool pës möak songönte kat wiipënëak yaurö pit teëntom pan pölöp äak sëp mowesa. Pël yaëën nga omnaröa wotöököp piita kat wiin Pool pi Rom omnampök wii motëa pöt kat wiak kas ëa.

³⁰ Ëlpamök nga omnaröa wotöököp pi Yuta omnaröa Poolön nga elmëa pöta songönten kat wiipënëak wii wil moulmëak kiri ar yaauröa wotöököröere ngönënë kansolörö wa top ë moulmëak Pool wii kaatakaan pitëm tekrak mësak orö moulmëa.

23

Pool Yuta ngönënë kansolöröen ngön ök mëëa

¹ Pool pi ngönënë kansolöröen nga iteneë epël mëëa. “Karurö, ne Anutuü itöök wëaup. Peene wë epënta kat men ëën utpet nentaring naön.” ² Pël maan kiri ar yaauröa wotöököp Ananiaas puuk Pool pim naë taueëauröen këm kantak mor kaë mööpënëak këk mëëa. ³ Pël ëën Pool pi epël mëëa. “Ni nim koröpöök ompyaö saan lupmer pöt titi tëak utpet ëaup Anutuük nimööpnaap. Ni ngön ë kosang wesauta ököök ne wotpil newasumëak nimët pöp ngön ë kosang wesa tapët ilak nemööpënëak këk maan yemëö.” ⁴ Pël maan Pool pim naë taueëa pörök epël mëëa. “Ni Anutuü pim kiri ar yaauröa wotöök kaöapön utpet wesak yemaan.” ⁵ Pël maan Poolök epël mëëa. “Karurö, pi kiri ar yaauröa wotöököp pöt ne köpël yak mëëan. Ne piin ëwat ëën pël nemaan ëan tapön. Ngönëntak omën ngarangk ke pilöröen ökre was mangang yak nga wia pöten ne ëwat wë.”

⁶ Pool pi ëwat wëën ngönënë kaöaröa naëaan, narö Parisi ngönën yaaurö, narö Satusi ngönën yaaurö pël ëwat wë pitën epël ök mëëa. “Ne Parisi omnamp. Nem ëarö tapörö. Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön kosang wieë ök yaautaan yak ngön yaatak yeneulë.” ⁷ Pël maan Parisiire Satusi omnarö pit neneren ngön kaö mëak komkap ëa. ⁸ Pit epëtak pël ëa. Satusi omnarö pit weletakaan wal yaaöre omnarö könöpringöröere enselörö wë pötön kon wi kosang newasën yaaurö. Ën Parisiirö pit omën pötön kön wi kosang yewesaurö. ⁹ Pötaanök pit neneren ngaare ngön maö yesem Parisi

omnaröa naëaan ngön kosangöte ngarangk naröak wal ë taueë ngön ëak epël mëëa. “Ten pim utpet nent nokoiren. Ensel nampök ma kön nampök piin ök maan apna pöt yok pangk.” ¹⁰ Pël ëak pit ngaampel kaö wesak yaalën nga omnaröa wotöököp pi omnarö Pool narö nal sak weruak yesën koröp ilak wel wiipanëak kas ëen pim nga omnaröen epël ök mëëa. “Ar pitëm tekarak së Pool wali wak së tiarimté ka kaöetak ulmëë,” pël mëëa.

¹¹ Röök pötak Aköpök Pool pim naë së oröak epël ök mëëa. “Ni ya ngës ëëngan. Nëm ngönte Yerusalem kak eprek war wesak omnaröen ök yemaan tapël Rom kak së ök mam.”

Yuta omnarö Pool mëmpënëak kup ria

¹²⁻¹³ Êlpamök Yuta omën selap 40 il wesaurö wa top ëak Pool mëmpënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesa. Pit pi pan mëmpënëak pitëm iire kaömp ngës olëak wet réak pi pan mënakök ënëmak iire kaömp nëmpënëak ngön ë kosang wesa. ¹⁴ Pël ëak pit kiri ar yaaö kaöaröere ngönënë wotöököröa naë së epël ök mëëa. “Ten kaömp ngës olëak Pool mënakök kaömp nënëak Anutuu ëöetak ngön ë kosang wesaut. ¹⁵ Pötaanök arre ngönënë ngarangkörö nga omnaröa wotöököpë ngësë ngön wes mëak epël ök maë. ‘Ni yok pangk Pool tenim naë wes mëen waisëpën sa ma? Ten pim ngön ëauta songönten këëké kat wiinaan.’ Pël maan arim ngësë wes mëen yewaisën kan kourak nga wiak mëmpunaan.”

¹⁶ Nga kup yariin Pool pim sasëpë ruup kat wiak nga omnaröa kaata kakaati së Poolön ök mëëa. ¹⁷ Ök maan Pool pi nga omnaröa ngarangk nampön ngön maan sëen epël mëëa. “Ni yokot epop wotöök kaöapë naë mësak së. Pël ëen pim ngön nent ök mapnaan.” ¹⁸ Pël maan nga omnaröa ngarangk pöp yokotup mësak wotöök kaöapë naë së epël ök mëëa. “Wii onmpap Pool pöpök yokot epop nimëen ngön nent waarek mësak waisën ök niapën pël anak mësak yewais.” ¹⁹ Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokot pöp moresi wak së pëlëer moulmëak piarpimënt wë ëlëep epël pël mëëa. “Ni ngön tol nent ök neam?” ²⁰ Pël maan yokot pöpök epël ök mëëa. “Yuta omën ngönënë wotöökörö pit ngön kup riak ni êlpamök Pool pitëm naë wes mëen së pim ngön ëauta songönte këëké wesak maan kat wiipën pël morök ya. ²¹ Pötaanök ni pitëm ngönte kat mowiingan. Pit omën 40 il wesak selap pan kaömp ngës olëak Pool mënakök iire kaömp nëmpënëak Anutuu ëöetak ë kosang wesak Pool kan kourak yesën nga wiak mëmpënëak nim kuure mak mamë pötaan kor wë.” ²² Pël maan nga omnaröa wotöök kaöapök yokotupön epël ök mëëa. “Nim ngön ök yenëaan epët omnaröen manganok.” Pël mëak wes mëen sa.

Nga omnaröa wotöököpök Pool yang ngarangkep Pilis pim ngësë wes mëa

²³ Nga omnaröa wotöök kaöapök ngön maan pim ngarangk naar sëen epël ök mëëa. “Arip nga omën selap pan 200 ëak koirak kaalak omën 70 pol osöröak yesauröere kaalak omën munt 200 ëak ingëpöt wak yaaurö pöröeta koirak rö kan 9 kilok pötak sënëen kopëta wasën. ²⁴ Pël ëak Poolëenta pol os narö koirën. Pël ëak ar ngarangk këëké elmë yesem Rom yang ngarangkep Pilis pim naë së moulmëen.” ²⁵ Pël mëak nga omnaröa wotöököpök epël retëng ëak mena.

²⁶ “O Pilis, Klotias Lisias nook yang ngarangk ompyaup nimëen pep epwer retëng ë yaningk. Yowe. ²⁷ Yuta omnarö pit omën pipop moröak mëmpënëak yaëen ne kat wian pöt pi Rom onmpöpök ëa. Pël ëen neere nem nga omnarö tenök pitëm morötëaan wa ëp ëaut. ²⁸ Pël ëak pit songön oröptak utakök Pool mëmpënëak yaë pöta songönte ëwat sumëak ngönënë ngarangköröa wa toptak wak së moulmëaut. ²⁹ Pël ëak ne pitëm Poolëen ngön ëaö pöt kat wian pöt Yuta

ngönënta ngön ë kosang wesautë wieëaul ëa. Pi omën utpet mëmpö ma wii motë pël ëëpna nent naën. ³⁰ Pël ëën ne kat wiin omën naröak Pool mëmpënëak nga kup riak yaë pël ök yenëa. Pël ëën kat wiakök nim ngësë wes mëën waisëpën yewas. Pël ëäk omën pimëën ngön apnaaröen epël ök mëëaut. ‘Ar Sisaria yang ngarangkepë naë sëak ngön aë,’ pël ök mëëaut. Yok nem ngönte pi tapët.”

³¹ Nga omnarö pit pitëm wotöököpë mëëa pöl ëäk Pool mësak ngarangk ë yesem rö kan Antipatris kak së oröa. ³² Pël ëäk ëlpamök nga omën yangerak yaaurö pit kaalak pitëm kakë yesën pol osöröak yaaurö pitëmënt mësak Sisaria kak së oröa. ³³ Pël ëäk yang ngarangkepë naë së pepewer menak Pool moulmëa. ³⁴ Pël ëën yang ngarangkep pi pep pöwer sangk kelak Poolön epël pëël mëëa. “Ni yang lup taltakaanëp?” Pël maan Poolök epël mëëa. “Ne Silisia yangerakaanëp.” ³⁵ Pël maan epël mëëa. “Omën nimëën ngön aimaurö pit waisënak nim ngönten kat wiimaat.” Pël mëak pim nga omnaröen Pool wak së omën omp ak Erot pim ka ngaantak ulmëak ngarangk ëëpënëak mëëa.

24

Yuta omnarö Poolëën ngön ya mëna

¹ Wë kët mor nas won yesën kiri ar yaauröa wotöök kaöap Ananias piire pim ngarangk narö ën ngön yaatak ngön apna omën namp yapinte Tetalas pit pörö Sisaria kak së oröak yang ngarangk kaöap Pilis piin Poolëën ngön ya mëmpna pöta ngönöt ök mëëa. ² Pël ëën Pool pitëm naë wëën yang ngarangkep Tetaläsën ngön maan wal ë Poolë ngësël wesak epël mëëa.

“Tenim kaöap Pilis, ni ewat kësangëp yak yoöre ërëp nianaan. Ni kan ompyauuk niulëak ngarangk elniaan tenim yang eprek mayaap wiaan wakaimaut. ³ Pötaanök ten ya ompyautaring wë niin yoöre ërëp yeniak. ⁴ Ne ngön muntat yal menak niaan wali sëpan. Pötaanök ni sant elniak tenim ngön kot niana epët kat wi. ⁵ Omën eit epmor, pi omën kööre tok koir mampö yaamor. Pi Yuta omën kaare yang poutë wëauröa naë öngöpöngöp ëäk nga wilö yaamor. Pël ëäk puuk Nasaret ka pepemor pël ya omën pömörë ngönnges wak yaaö pömeriarë kaö sak wëamor. ⁶ Omën epmor pi Anutuu ngönën tup kaöet kewil elmëëpënëak yaëënak ten waut. [Pël ëäk tenim ngön ë kosang wesauta wieëaul ngön yaatak moulmëënëak yaëënak, ⁷ nga omnaröa wotöököp Lisias puuk waisak kosang kaö ëäk tenim moresiaan wa ëp ëamor. ⁸ Pël ëäk Lisias pi omën Poolön ngön apna pörö nim naë wais ök niapënëak mëëaut.] Pël ëën nimtok omën epmorön pëël maan pimtok pimtë këmpelëkaan niaan kat wiimëën. Pi tol yaëënak ten pimëën ngön ya mënan pöt ök niapnaat.”

⁹ Pël maan Yuta omnarö pitta kaamök ëäk Poolë ngësël wesak epël mëëa. “Ngön pout yaapöt.”

Pool pimtë songönte Pilisën ök mëëa

¹⁰ Pël maan yang ngarangkepök Poolön moresring ni a pël elmëën Pool pi epël ök mëëa.

“Ne niin ewat wë. Ni yang epëra kaö sak wëën krismaki selap saup. Pötaanök nem ngönte niin ök niamëak ërëpsawi yeë. ¹¹ Pöt epël. Ne Yerusalem kak së Anutuun yaya memëak saut. Pörek së wëën akum 12 pëën yes. Ni pitën pëël mamë pöt pit ök niaan kat wiak yaap ëa wasumëët. ¹² Akun pötak pit neen itenaan ne Anutuu ngönën tup kaöetak omën nampring ngön nga naalëënëp. Ne omën narö nga elëpënëak Yuta omnaröa ngönën tupötëere ka kaöaöökë öngpök wa top naalmëën ëaut. ¹³ Pitëm ngön nemël wesak aö ngön

ya mëmpö pël yaë epot yaap wonötök ya. Kë nentaring aan ni kat wiak wa yaap newasnganëëtök ya. ¹⁴ Ën nem peene niama epët yaaptak niamaan yeë. Ne kan ngolöpöök yesem Anutu tenim ëaröa yaya maimaö tapöpön yaya yamëëaup. Pël yaënak pitök itenak ten kan ngolöp epöök yesauröen Yuta ngönën ngaante utpet mowasënëak yeë wesa. Pël ëaap ne Mosesre tektek ngön yaauröa retëng ëaö pöt pout erën ëak itaangkën yaap ëën kön wi kosang wesaut. ¹⁵ Ne yaap Anutuun kön wi kosang wesak pimtën kor wë. Ënëmak pimtök omën utpetre ompyaö pourö weletakaan wal ë niulëëpna pöten kor wë. Yuta omën eporöeta ten pourö pël kön wi kosang wesa. ¹⁶ Ne akun poutë Anutere omnaröa ëöetak ompyaö ömaataan kosang ngentieim wëaup. Pötaanök nem lupmerën kat men ëën utpetat won.

¹⁷ “Ne Yerusalem kak nasën wëen krismaki selap sëen ënëmak omnarö kaamök elmëak mon mampööre Anutuun kiri mowi pël ëëmëak kaalak Yerusalemë saut. ¹⁸ Pël ëak ne Anutuu ngönën tup kaöetak së ngönënenëen kölam téak öma pöta kiri yawiem wëen pit neen itenaut. Pël ëautep omën selap neering wa top ëak wë ngön paspas aim naön. Won. ¹⁹ Yuta omën Esia yangerakaan waisa naröakëer pörek wëaut. Pötaanök pit nemëen ngön apënëak ëanëen eprek waisan tapön. ²⁰ Pötaanök omën eporö pitök ne utpet tol nent ëak ngönën ngarangköröa ëöetak tauaan itena pöt ök niap. ²¹ Songön kopët nent wia. Ne ngaan pitëm tekarak tauëë ngön ëak epël mëëaut. Ne kön wiin omnarö weletakaan wal ëëpnaat kön wi kosang weseë ök yaataan peene ngön yaatak yeneulë.”

²² Pool pi pël më pet irën Pilis pi Aköpë kan ngolöpöök yesauröa wëwëatön ëwat panë wë Yuta omnarö kor öpënëak epël ök mëëa. “Ënëmak nga omnaröa wotöököp Lisias pi waisënak ne arim ngönte pet irumaat.” ²³ Pël mëak nga omnaröa ngarangk nampön Pool wii nemotëen kakaati ulmëëpënëak mëëa. Pël ëak pim karurö itenak omnant mampööre ngarangk elmë pël yaëen nga mepanëak ök mëëa.

Pilis pi Pool wii kaatak krismaki nentepar moulmëa

²⁴ Kët akun nant won sëen Pilisre pim öngöp yapinte Trusila Yuta omnaröa naëaanëp piarip pouwaar sa. Pël ëak Pilis pi ngön kat wiipënëak Poolön yas mëëa. Pël ëën Pool pim naë së omnaröa Yesu Kristo piin kön wi kosang yewesa pölön ök maan kat wia. ²⁵ Pël ëën Pool pi kaalak yal menak omnarö wëwë wotpil openaatare utpet ëënganëen ngarangk ëëpenaatre Anutuuk ënëmak tiar ngön yaatak niulnëëpnaata ngönte pël ëak mëëa. Pi pël maan Pilis pi kat wiak kas ëak epël ök mëëa. “Ni së, ënëmak mop nent oröön ngön niamaatak.” ²⁶ Pim pël mëëa pöt, “Ne ngaak Poolön ököök pël elmëen mon nangkën wii kaatakaan wes momëëmakok,” pël weseë akun selap Poolön yas yemaan së piiring ngöngön eima.

²⁷ Ënëmak krismaki nentepar sëen Posias Pestas puuk yangerak ngarangk ëëpënëak Pilis pim urötak sak wëen Pilis pi sëpënëak yeem Yuta omnarö ya kë sëpnaak yak Pool wii kaatak om wëen sa.

25

Pool pi Sisa pim ngönte kat wiipënëak ngön ëak mëëa

¹ Pestas puuk pim yanger ngarangk ëëpënëak Sisaria kak së wëen akun nentepar nent won sëen Yerusalemë sa. ² Pël ëën kiri ar yaaö kaöaröere Yuta ngarangkörö pim naë së Poolë ngësël wesak epël ök mëëa. ³ “Ni tenim ngönte kat wiak Pool pipop wes mëen Yerusalemë waisëp.” Pit kamtaöök nga wiak mëmpënëak kaar pël mëëa. ⁴ Pël maan Pestas pi kangiir epël mëëa. “Pool pi

Sisaria kak wii kaatak om wëen ne akun kot nent kaalak sumaap. ⁵ Pötaanök arim omën kaöarö neering sënaat. Pël êak sê omën pöp utpet nent êa êen pöt yok pangk pimëen ngön apnaat.”

⁶ Pël mëak Pestas pi Yerusalem kak pitring wëen kêt 8 ma 10 êak won sëen kaalak Sisaria kakê sa. Pël êak pi ngön kaatak sê wê Pool mësak sêpënëak mëea. ⁷ Pël êen pi sê wëen omën Yerusalemaan sa pörö pim naë tauëë ngön könöm nant pim ngësël wesak mëea. Pël êaap pitëm Pestasën mëea pöt pi kat wiak yaap wasëpna nant nemaan êa. ⁸ Pël êen Pool pi pitëm ngön pöt ilak kangir epël mëea. “Ne utpet êak Yuta ommarö tenim ngön ë kosang wes wia pöt ilap nariin ma Anutuu ngönën tup kaöetenta utpet nent naënëp. Pël êak tiarim omën omp aköp Sisaanta utpet wesak nemaan yaaup.” ⁹ Pël maan Pestas pi Yuta ommarö wiap mowesak Poolön epël ök mëea. “Ni yok pangk kaalak Yerusalem kak sëen ne pörekök nim ngönte kat niwiimaaten kent yaën ma?” ¹⁰ Pël maan Pool pi epël mëea. “Ka e nem taua epët omën kaöap Sisa pim ngön yaaö kaat. E tapëtakökëer nem ngönte kat wiimëët. Ni êwat wëen ne Yuta ommarö utpet nent naalmëenëp. ¹¹ Ne utpet nent yaëen pit itenak nemëen ngön êak nempëna pötaan ngön won. Yok pangk nempënaat. Pël êaap pitëm nemëen ngön ya pipot kaar ya. Pötaan yang ngarangk omën nampök pitëm moresi pas wes namëen ëëpnaat. Pötaanök ne Rom omën omp aköp Sisa puuk ë pet irëpënëak yak.” ¹² Pël maan Pestas pi pim kaamököröaring ngön êak Poolön epël ök mëea. “Ni ngön ë olëak Rom omën omp aköp Sisa puuk nim ngönte pet irëpënëak yaan. Pötaan ne pim ngësê wes nimëëmaan sum.”

Pestas pi Akripaan Poolön pël mëea

¹³ Ênëmak akun nant won sëen omën omp ak namp Akripa, piire öng nangap Penaisi, piarip Sisaria kak Pestasën yoöre ërëp mapënëak sa. ¹⁴ Pël êak wë akun selap selap yesën Pestas puuk Poolë ngönte Akripaan epël ök mëea. “Omën namp eprek wii kaatak wê. Pilis pi pim ngönte ë pet nairën êen om wëaup. ¹⁵ Pël êen ne Yerusalem kak sê oröön kiri ar yaaö kaöaröre Yuta ngarangkörö pit nook pim ngönte pet ir olëak mëmpënaan memëak ök yenëa. ¹⁶ Pël êen ne pitën epël ök mëeaut. “Ten Rom ommarö om pas könömöt omën muntarö nemangkën yaauro. Omën ngönte wieëaup pimënt ngön yaatak tau moulmëen pimëen ngön eaö pöröa ëöetak tauëë ngön apnaat. Pötaanök ten akun mangkën pim êen pitëm ngön yaatak moulmëa pöta songönte ök niapnaat.” ¹⁷ Pël maan Yuta ommarö wais wëen kau naën wangam kan tapëtakëer ne ngön kaatak sê wê pi koirak waisëpënëak mëeaut. ¹⁸ Pël êen wais wëen omën pimëen ngön yaaö pörö ngön êa. Pël êen ne wet réak pi utpetat yaaup wesak pit pim utpet êaö nent apënëak ya wesak kat wian pöt won. ¹⁹ Pit pitëmtë ngönën wak wëautaan ngön iraan isën yeemak aö omën namp yapinte Yesu pël yamëëaup wel wiaup pël ya. Ên Poolök pöt öp wê pël ya. ²⁰ Pël êen ëngk ma e wesak Poolön epël pëlpël mëeaut. “Ni kaalak Yerusalem kak sê nim ngönte pörek pet irum ma?” ²¹ Pël maan Pool pi kaaö neak wii kaatak wê ênëmak Rom omën omp ak Sisa pim naë sê ngönte ë pet irëpënëak yenëa. Pël êen ne maan pi wii kaatak om wëen nga ommarö pit ngarangkëim wëen nem pi Sisaapë ngësê wes mëema pötakök pet irëpënëak mëeaut.” ²² Pël maan Akripaak Pestas piin epël ök mëea. “Nemtok omën pipopë ngönte kat wiimëak yeë.” Pël maan Pestas puuk, “Ëlpamök yok pangk kat wiimëët,” pël mëea.

²³ Ëlpamök Akripaare Penaisi piarip ë rangi kësangöt êak ommaröa itöök wa top kaatak yesën nga ommaröa wotöök kaöaröre kak pörekë omën yap-inringörö pourö piaripring kakaati sê wa top êa. Pël êen Pestas puuk maan Pool koirak sa. ²⁴ Pël êen Pestasök pitën epël mëea. “Omën omp ak Akripaare

ar omën e wë epörö peene kat wieë. Ar omën epopön iteneë. Yuta omën selap pan Yerusalem kakaan eprekë wëaurö pit pourö ne omën epop peël elmëen mëmpëna pötaan aim wë. ²⁵ Pël éaap ne pim utpet éa nenten kat wiin mëmpënaata ök naën yaë. Pël éak pintok neen pi Röm omën omp ak Sisa puuk pet irëpenëak yenëa. Pötaanök wes mëen sëpnaa yaë. ²⁶ Pël éak ngön këët ap wesak omp ak kësangëpëen pep retëng éak wes mëemaataan poprak yeë. Pötaanök omën epop omp ak Akripa nimëntre arim naë tau yaulmë. Pötaanök arök pim songönte tekeri weseë. Pël éën pepewer retëng éak wes mëen sëpnaa. ²⁷ Ne wii omën namp wes mëemëak pepetak pim songönte wes mëema pötaar yok pangk ëëpnaat. Ën pël naën ëëma pöt pangk naën ëëpnaat.”

26

Pool pim ngönte Akripaan ök mëëa

¹ Akripa pi Poolön epël mëëa. “Ni nim ngönte yok pangk a,” maan Pool pim utpet naën pöten apënëak mor ngar wesak epël ök mëëa.

² “Omp ak kësangëp Akripa, ne kat men éën ompyaõ pan yaëen nim ëöetak war wesak Yuta omnaröa nem ngësël wesak aim pöta kangit niamaan yeë.

³ Tiar Yuta omnaröa ngönëneën ngaal witwit ë omnant yeë pöten ni éwat wëen. Pötaanök ni wiap sak kat wiaan ök niamaan.

⁴ “Nem kotuuk kak wëwë wakaimautre Yerusalem kak së wakaimaõ pöten Yuta omnarö pit éwat wë. ⁵ Ne ngaan pitring wakaimaup yak neen éwat wë. Pötaan pitök yok pangk apënëak pöt nem pitëm naë ngönën ya mëneimautön apnaat. Ne ngaan Parisi omnaröaring wë pitëm yaaõ kan pöök imaup Pötak ngönën muntatë wëwëatre yaaut il yewas. ⁶ Ne peene eprek wëen pit nemëen ngön ya yenemëngk. Pöta songönte epël. Anutu pim tiarim éaröen weletakaan wal ëëpenëak ngön ök mëëaõ pöt kön wi kosang wesak këët orööpnaataan kor wëaõ pötaanök ngön yaatak yeneulë. ⁷ Tiarim éarö, kur 12 pötëaan pörö, kët kanaan rö kanë Anutuun yaya maimeë kön wi kosang wesak omën pötön kor wakaima tapël ne yeë. O omën omp aköp, ne pöten kor wëaõ pötaanök Yuta omnarö pit nem ngësël wesak aõ ne ngön yaatak neulnëeim. ⁸ Tol éënak ar Yuta omnarö Anutuun kön wiin puuk yok pangk omnarö weletakaan wal ë niulëëpna pöt pangk naën pël weseim? Ngön pöt kaar won.

⁹ “Ne ngaanëer Yesu Nasaret kakaanëp pim yapinte wak irapënëak omnant kësang elmëeimaut. ¹⁰ Ne Yerusalem kak ya pöt mëngkën kiri ar yaaõ kaõaröak neaan Yesu ingre mor saõ narö selap pan wii kaatak moulmëaup. Pël éën ngön yaatak wëen ne omnarö pitring kaamök éak mëmpëneak maimaut. ¹¹ Pël eimeë akun selap ngönën tupötë ilëak omnarö Aköpön utpet wesak apëna yak këlängön kësang meneimaut. Pël éak ya sangën pan éën ka kamaatëëta tapël utpet mowasumëak seimaut.”

Pool pim ingre mor sa pöta songönte ök mëëa

(Ngön 9:1-19; 22:6-16)

¹² “Ne pël eim wëen kiri ar yaaõ kaõaröak Yesu ingre mor saurö ömëak kosang newesak pep nant nangkën wak Tamaskas kakë saut. ¹³ O omën omp aköp, ne kan kourak yesem këtëp luptak wëen itnan pöt kutömweriaan ëwa kësang kët ëwaat il wesaõ nempel irë neere omën neering saurö tenëk yaalni.

¹⁴ Pël éën ten yangerak së ngentiak wieë ne kat wiin Yuta ngöntak ngön nent epël yenëa. ‘Sool, Sool, ni tol éënak ne utpet neweseimën? Nim nemëen pël eimën pitaan omën kë nga ket éa nent ing möak rë niwalën këëm kat yawiin,’ pël yenëa. ¹⁵ Pël neaan ne kangiir epël mëëaut. ‘Aköp, ni talëp?’ Pël maan Aköpök epël yenëa. ‘Ne Yesu. Ni kët ël epotë ne utpet neweseimën. ¹⁶ Ni

wal ë tau. Ne peene ni nem inëen niwasumëak ëö pet yaalni. Pötaanök ni nem omën pet yaalni epëtere ënëmak pet elniima pötön omnaröen ök mam. 17-18 Pël ëen ne Yuta omnaröere köpël omnaröa morötëaan ent ë niulëëmaan. Köpëlöröa ngësël wes nimëen pitëm naë së it ngaul moulmëen kout kasëng menak ëwaatakël ko wiak Setenë yaat sëp wesak Anutuun ngësël rë olapnaan. Pël ëak pit Anutuun kön wi kosang wasën pitëm utpetat kërë moolaan pit Anutuun yaö mowesauröa ronganta öngpök ilëak öpnaat.’ ”

Pool pim ya mënauten Akripaan ök mëä

19 “Omën omp ak Akripa, ne kutömweriaan omën pöt itaampööre ngön kat wi pël ëak wa nemoolaan ëaut. 20 Wet rëak Tamaskas kak ök mëak pörekaan Yerusalem kak së ök mëak Yutia yangerak ka wieëa pötë ök maö yesem köpël omnaröenta epël ök mëëaut. ‘Arim utpetat kasëng menak Anutuun ngësël ko wiak wëen arim omnant yaautön itaangkën lup kaip tiauröa yaal ëëpnaan.’ 21 Nem pël ëaö pötaanök Yuta omnarök ne Anutuun ngönën tup kaöetak wëen wali newak nempënëak ëa. 22 Pël ëaatak Anutu pi ne kaamök elnëaan omën isaare irëa pouröen ngönën ök maö imeë tektek ngön yaauröere Moses pitëm ngönötta ök maö imaupök peeneeta e tauëë ök yak. 23 Pit epël ëa. Kristo, Anutuun Yaö Mëëaup, pi këlangön kat wieim olëak wel wiipënëak mëëaup. Pël ëak weletakaan wet rëak wal ëak Yuta omënerë köpël omën pouröaan ëwa ngön pöt tekeri wes mampënëak mëëaup pitëm ngön pöt kaamök yaaup.”

24 Pool pi pim utpet naën pötën pël maan Pestas pöpök ngön ëak epël mëëa. “Pool ni kaökaö yaën. Pep kaatë ilëak ëwat kësangöt ömëak kön waur eimeë kön iririk ëak kaökaö yaën.” 25 Pël maan Pool pi epël mëëa. “Ngarangkëp, ne kaökaö naën. Yaap kön wieë yak. 26 Omën omp ak Akripa pi omën epötön ëwat wë. Pötaanök ne kasinkasin naën ök yak. Omën epot ëlëëp naaröönöt. Pötaanök ne kön wiin omën omp aköp piita itenak kat wiak ëak ëwat wë. 27 Omën omp ak Akripa, ni ngaanëer tektek ngön yaaurö pitëm ngönöt kön wi kosang yewasën ma? Ne ëwat wëen ni kön wi kosang yewasën.” 28 Pël maan Poolön epël mëëa. “Ni pil neaim wë akun wali nasën tapët ne Yesuu ënëm ëëma yangap yeë pël yewasën ma?” 29 Pël maan Pool pi epël mëëa. “Peen ëëmëere ënëm ëëmë poutepar yok pangk. Ne Anutuun epël yemak. Niire ar omën ngön epët kat yawi eporö pourö nem yeë epël Yesuu ënëm ëënëak yeniak. Pöt nem wii netëen wë epël ëënëen won.”

30 Pool pi pël maan omp ak Akripaare Rom yang ngarangkëpre Penasiire pitring wel aisëaurö pit wal ëak, 31 repak yesem pitëmënt neneren epël mëëa. “Omën epop pi mëmpööre wii kaatak ulmë pël ëëpëna pöta ök naën.” 32 Pël maan Akripaak Pestasën epël ök mëëa. “Omën epop pi omën omp ak kaöap Sisa puuk pim ngönte kat wiipënëak ngön nemaan ëen pöt nuuk yok pangk wes momëen sëpnaat.”

27

Pool wangaöök ilëak Rom kakël sa

1 Pestas pi ten wangaöök Itali yangerakë sënëak yenia. Pël ëen Rom omnarö Poolre wii omën munt narö Sulias mës yemangk. Sulias pöp Rom omën omp ak kaöap Sisa pim nga omën 100 pöröa wotöököp. 2 Ten wang naö Atramitiam kakaan waisa pöök wamp riau. Wang pö Esia yangerak kaö yangapötë sëpnaö. Pël ëen ten Aristakas, Masetonia yangerak Teralonaika kakaanëp, pi ten pourö saut. 3 Pël ëak ëlpamök Saiton kak së orök Sulias pi Poolön ompyaö elmëen pim karuröa naë së itenak kaömpre omnant yeö. 4 Pël ëak Saiton kak sëp yewasën kent kësangpel weëre kosangring yamöön wangaöökë

ngarangkörö pitök wangaö wotpil wesak we kent wonöök Saipras kustakël saut. ⁵ Pël ëäk i kaö olëak Silisiaare Pampilia yangeraar ngësnëgës elmëäk yesem Maira kak Lisia yangerak oröak ngentiaut. ⁶ Pörek nga omnarö wotöököpök wang munt naö Alesantria kakëlaan Rom kakël sëpënëäk yaëen koirak pöök wamp riaut. ⁷ Pël ëäk yesën kent nga yaëen poprak ë yesem akun nant won sëen Naitas kak temanöm wesaut. Pël ëen kentöök kan niwariin Krit kustakël yesem we kent wonöököl Salmoni wot köngkömö temanöm wesaut. ⁸ Pël ëäk wang ngarangkörö pit ya kësang mëngkën ten Krit kusta ngësnëgësöök i kaöök yesem yang lup nenta yapinte Kaö Yangap Ompyau pël yamëea naö Lasia ka kaöaöökë naë wieëa pörek së oröaut.

⁹ I kaöök akun wali seimën Yuta omnaröa Anutuuk utpetat won mowasëpënëäk kön wawia akunet won sa. Pël ëen kaö ma nga yaaö akunet temanöm sëen wangat sëpënëäk pomp yaëen Poolök epël ök yema. ¹⁰ “Ompörö, ne kön wiin peene sëpena eptak omën nant kö sëpenaan yeë. Urömat pëen wasngan. Wangaö utpet ëen omënere urömere pout i kaöök ilapenaan yeë.” ¹¹ Pël maan nga omnaröa wotöököp pi Poolë ngön pöt kat wiak yaap newasën wangaöökë pepapre ngarangkëpë ngöntepar kat wiak yaap wesa. ¹² Kaö yangap pö kent akunaöök wangatë wiaapna urte wonrek yak omën wangaöök wëaurö Krit kus taptak kaö yangap munt naö yapinte Pinis pörek së önëäk ya. Pö këtëpë yeilléaul wieëau yak kentö maap namöön yaaü.

Kent kaöempel möa

¹³ Kaö Yangap Ompyau pöök wëen i kaöökaan kent ulöl kot nent yamö. Pël ëen pit pipöök kaamök elmëen yok pangk Pinis së orööpnaat wesa. Pël ëäk wangaö taë yewesau weruak kopël ngaarëk wiak Krit kus pöta ngësnëgësöök saut. ¹⁴ Pël ëen akun wali nasën tapët kent kësang nempel kus pötakëlaan yamö. ¹⁵ Pël ëäk kent pöök wangaö mök ëäk wak yesën ten kaalak i kaöökël wak sëneäk ök ëen pangk naën ëen sëp mowesak wëen kentöök niwaksaut. ¹⁶ Pël ëen we kent wonöök kus kot nent yapinte Kota pötakël saut. Pël ëäk ten wang kot weruak yesaut wa kaöaöökë ngaarëk wiinëäk ya kaö mënaut. ¹⁷ Pël ëäk wangaöök waur yaaurö wa wang kaöaöökë ngaarëk wiak wang kaöaö kelpanëäk wa ngaöök mëäk wii yatë. Pël ëäk pit Aprika yangerak i kaö kep rorookël sëpanëäk kas ëa. Pël ëäk poë koröpöt ent ë ulmëen kentöök niwaksaut. ¹⁸ Pël ëen ëlpamök kaö maare kent nga kaö ëen wangaöökaan uröm nant ngës reäk yemoola. ¹⁹ Pël ëäk yesem wangam kan muntetak pitëmtë morötring wangaöökë omnant wa yemoola. ²⁰ Pël ëen seimeë këtre ngoon nampön itnaangkën kent kësangpel möeim wëen omën pourö kö sëneäk yeë wesaut.

²¹ Omnarö akun wali kaömp nanën. Pël ëen Poolök pitëm tekarak së tauak epël ök yema. “Ompörö, ar nem ngön kat wiak Krit kuste sëp newasën ëanëen tiar utpet epot nokoirën ëan tapön. ²² Pötaanök ne epël niamaan. Ar kosang seë. Tiarkaan namp kö nasëngan. Wangaöökëer utpet ëëpnaan yaë. ²³ Ne Anutuu omnamp yak piin yaya yamëëaup. Pötaanök peene rö kan pim ensel nampök nem naë tauëë epël yenëa. ²⁴ Pool, ni kas ëëngan. Nim ngön pet irumëen Rom omën omp ak kaöap, Sisa, pim ëöetak taumëët. Anutu ompyau yaap yak nim kimang mëean pöt kat wiak kaamök elniin niire omën niiring wangaöök wëaurö öp sëneët.” ²⁵ Ompörö, ne kön wiin Anutuu orööpënëäk neea pöt pout kë orööpnaat. Pötaanök ar kosang seë. ²⁶ Ën wang epö kentöök wak kus nentak së moolapnaö.”

²⁷ Sant nentepar won sêen Etria i kaöök warial yesem rô kan rôök lupöök wangaöök waur yaauröak kat men ëa pöt kus nent temanöm yewasem ëa. ²⁸ Pël ëen pit ökö i kaöök olëak itna pöt 36 mita pël ëa. Ën kot nent yesem wiak kaalak olëak itna pöt 27 mita ëa. ²⁹ Pël ëen këlötë wiewëaurek senganëak kas ëen wangaö leng ëëpënëak wangaö taë yewesa kong nent wangaöökë ëlëerakël yoola. Pël ëak pit këlötön itampënëak këtëp teënt ngampiipnaataan pitëm omp aköröen kimang mëëa. ³⁰ Pël ëak wangaöök waur yaaurö wangaöökaan kas sêpënëak wang kotte wes mëen i kaöök ngemapënëak yeem ngön kaar wangaö taë yewesa muntat wot karerakëlaan olapën yema. ³¹ Pël ëen Pool pi nga omnaröa wotöököpön epël ök yema. “Wangaöök waur yaaö eporö pit wangaöök naön ëëpna pöt tiar pourö kô sêpenaat.” ³² Pël maan nga omnarö wang kotta wii ngan ëaut il mëen i kaöök yes.

³³ Ëlpam walëpënëak yaëen Pool pi omnaröen kaömp nêmpënëak yema. “Akun wali ya ngësring imeë kaömp nanën waiseimën sant nentepar won yes. ³⁴ Pötaanök kék niamaan. Kaömp neë. Pötak kosang niwasën öp önëët. Kat wieë. Tiar pourö muumöngk öpenaat. Namp kot nent utpet naëngan.” ³⁵ Pël mëak pi kaömp peret nent wak pitëm ëöetak Anutuun yowe mëak pelak ngës réak yen. ³⁶ Pël ëen pit pourö ulöp ketumön sak kaömp yen. ³⁷ Ten omën wang pöök ima pörö 276. ³⁸ Kaömp na pet irak pit wangaö kengkën sêpëna yak kaömp kër kôpötrng munt nant wa i kaöök yemoola.

Wangaö utpet ëa

³⁹ Ëlpam walën wangaöök waur yaaurö pit yang lup pöten köpël yak itaangkën kaö yangap naö i pis pëenö wiewëa pöökël wangaö ökre was leng ëëpënëak yaë. ⁴⁰ Pël ëak wii wangaö taë yewesa pöt il momëen öngpök yes. Pël ëen pit këra wangaöökë sêpnaal wotpil wasö yesaurar wil wiak pöë koröp wot karërak ngan ë utëëau wëlël ë ulmëak wëen kentöök wak yesën kaö yangapöökël saut. ⁴¹ Yesem wangaö kep roro saurek sê wangaöökë wot karër i pisöök elak taë sak wëen kaö maatök kasngaëlaan möön wangaö pötöp repa. ⁴² Pël ëen nga omnarö pit wii omnarö wangaöökaan i kaöök sörok olëak kas sêpanëak mëmpënëak kön wia. ⁴³ Pël yaëen ngaaröa wotöököpök pit Poolre wii omën muntarö mëmpanëak nga yema. Pël ëak ten pouröen ngön ëak epël yenia. “Ar pourö kaö ma yailaut ëwat wë pöt wet réak i kaöök sörok olëak sêë. ⁴⁴ Ën muntarö ar wangaöökaan këra luprak réaut wak pötë ngaarëk sê i pisöök oröëë.” Pël niaan namp utpet naën. Ten pourö muumöngk sê karmak oröaut.

28

Pool pi Molta kustak wakaima

¹ Karmak sê oröak kat wiin kus pöta yapinte Molta pël ya. ² Kak pörëkë omnaröak ompyaö yaalni. Kopi ngës réak yepelën ëp yaëen pit es mer ulmëak niaan ten pourö esuwesi saut. ³ Pël ëak Pool es nant yangerakaan wa mera pöt kamal namp es nga ëen öngpökaan oröak pim moresi kant mënak wë. ⁴ Pël ëen kak pörëkë omnarö pit Poolë moresi kamalöp mënak wëen itenak pitëmënt nenëren epël mëëa. “Omën epop pi omën yamöngkaupök i kaöök yewaisem wel nawiin om öp waisa. Pötaanök kangit orö yemorë.” ⁵ Pël mëëaap Pool pöp kamalöp pim moresiaan kërë es momerak won koröp oröak wëaut. ⁶ Pël ëen pit pön mampööre wel wiak sê ngenti pël ëëpënaat wesak itënaan utpet ke pël nent pim naë naröön ëa. Pël ëen pit kaip tiak nenëren epël mëëa. “Omën epop ëlarëpön ëan,” pël mëëa.

⁷ Ka pöta naë yang wiewëa pör kus pöta kaöapë yanget. Omën pöpë yapinte Papias, puuk ten mës nuwak sê pim kaatak niulëak ompyaö ngarangk

elnieim wëen kët nentepar nent saut. ⁸ Pël êak pôrek wëen Papias pim pepap pi yauman koröp es ngaare ya wiap më pël yaëen Poolök pim naë së Anutuun kimang mëak mores pim rangk mowiin ompyaö yes. ⁹ Pël yaalmëen kus pôtakë yauman omën muntarö kat wiak waisën ompyaö yemowas. ¹⁰ Pël ëen pit ten ompyaö ngarang elnieimën wëak kan sëna akunetak kan kourakë kaömpre waatöt wa wangaöök niwiin wak saut.

Pool pi Rom kak së oröa

¹¹ Kus pôtak wëen ngoon naar namp êak won saut. Pël ëen kent akunaöök Alesantria kakaan wang naö kus pôtak wais wiakaima pöök ten niwak saut. Wang pöökë wot karërak yang omp ak nanang naarë yapintepar Kastaare Polas pöaarë kõnaar wieëa. ¹² Pöök yesem Sairakius kak së oröak wëen kët nentepar nent yes. ¹³ Pël ëen kak pôrek wil ulmëak wa pak êak yesem Risiam kak së oröak kët kopët nent wëen nenta kautak kent ulöl kont nent i kaöökkaan yamö. Pël ëen akun nentepar won sëen Putiolai kak së oröak ngentiaut. ¹⁴ Pël êak pôrek Yesuu ingre mor saö narö koirak pitring önëak niaan sant nent wë olëak Rom kakël saut. ¹⁵ Ten yesën Yesuu ingre mor saö Rom kak wëaurö pit tenim yesaut kat wiak narö kan kourak wais kaömp yewaurek Apias kak pôrek wais yanikoir. Ën narö kan koö ka nentepar nent êak wieëa pôrek wais yanikoir. Pël ëen Pool pitën itenak kõn ketumön sak Anutuun yowe yema. ¹⁶ Pël êak Rom kak së oröön yang ngarangköröak Pool pi ka yaaptak öpënëak maan wëen nga omën namp kët poutë ngarang eim wakaimaut.

Pool pi Rom kak ngön ompyaut ök maima

¹⁷ Kët nentepar nent won sëen Pool pi Yuta omën Rom kak wëauröa kaöaröen ngön maan wais wa top ëen epël yema. “Karurö, ne ngaan Yerusalem kak wakaimaut. Pël ëëë tiarim omnarö utpet nent naalmëen ma ëaröa ngön ë kosang wesa nent wa noolaan. Pël ëautak pit omën epëtaanök ne wii kaatak neuléak Rom yang ngarangkepë ngësë wes yenemë. ¹⁸ Pël ëen Rom yang ngarangkepë pi nem ngönte kat wiak itaangken nempënaata ök won ëen wes nemëëpënëak ya. ¹⁹ Pël ëaap Yuta omnarö pit pöten kaaö ëen ke urak pitëmtok ngön ë pet irëpënëak ya. Pël ëen ne kan munt ëëma nent won ëen ngön êak Sisa pimtok nem ngönte ë pet irëpnaat pël mëëaut. Ne Yuta tiarim karuröaan ngön amëak newaisën. ²⁰ Pitëm ne elnëa epëta songönte ök niamëak yas niaanak waisan. Nem kentöök omnaröa moresiarë wii netëa epëta songönte ar ëwat sënëak yaalnë. Pöta songönte epët. Anutuuk omën namp tiarimëen yak wes nimëëpënëak maan Israel omnaröa kor wakaima pôpë ngön epëtaanök.” ²¹ Pël maan pit epël yema. “Yuta omnarö pitök Yuta yangerakaan nimëen ngön anëak pep wes nanimëen ma nampök nim ngönte wak wais ök niaan nimëen utpet wesak naën. ²² Pël ëaatak omën we nantëaanöröak waisak pit omën Yesuu ingre mor sauröen kaaö yaë pël aim. Pötaanök ni omën Yesuu ingre mor sauröaan tolël kõn wiaan pöten kat yaniwi.”

²³ Pël mëak akun wiak omën selap pan röökëer Pool pim kaatak wais wa top ëen ngönën songönöt ök maim wëen këtëp ngemë yeila. Ök maö së Anutu pim tiar wa ngaöök nimëak wë pöta ngönte ök yema. Pël êak Mosesre tektek ngön yaauröa retëng ëa pötta ök maan pit kat wiak pitën lupöt wal ëen Yesuun kõn wi kosang wasëpënëak ök yema. ²⁴ Ök maan kat wiak narö kosang yewas. Ën narö kat wi kosang newasën yaë. ²⁵ Pël êak pitëmënt ngön ngës wi yesa. Pël Pool pi wet rëak epël yema. “Ngëengkl Pulöök kaamök elmëen ngaanëer tektek ngön yaaup Aisaia puuk ngön këët tiarim ëaröen epël ök mëëa.

²⁶ ‘Ni së omën piporöen epël ök ma.

Ar ngön pëen kat wiinëetak songönte ewat nasengan.

Pël ëak itaampunëetak yok pangk omnantön itnaangkan.

²⁷ Omën piporö pitëm lupöt kosang saurö, kat il wariaurö, it mësëaurö.

Pit pël naën ëanëen itaampöore kat wiire kön wi pël ëan tapön.

Pit pël naën ëanëen nem naë rë olaan ompyaö mowesan tapön,

Anutuuk pël ya.'

²⁸ Pötaanök kat wieë. Anutuuk tiar utpetetakaan kama yaniö ngön ompyaö pöt köpël omnaröa ngësël yes. Pël ëën pit kat wiipnaat." ²⁹ [Pël maan Yuta omnarö pitëmënt ngön nga elö yes.]

³⁰ Pool pi Rom kak ka nent pimtök sum ëak wë omën pim naë yesaurö ompyaö moweseim wëen krismaki nentepar sa. ³¹ Pi Anutuuk wa ngaöök nimëa pöta ngönte werak ök mëak Aköp Yesu Kristo, tiarimëen Yaö Mëëaup, pim ngönteta kas köpël omnaröen ök maim wëen nampök kan nemowariin ëa.

Rom

Yesu pi wel wiak kutömweri seën wê krismaki 27 pöta ök won seën Pool pi Korin kak wê pep epwer retêng êak öng Pipi pöp mangkên wak sê Rom kakê ingre morörö mena. Rom ka pö Itali yangerakê ka kaöaö. Pool pi Rom kak sê ngönên ya ménak Yesuu ingre morörö kaamök elmêépênêak kent kön wia. Pötaanök pit êwat sak kopêta wasêpênêak epwer retêng ê mena. Pep epwer Poolök ingre mor, Yutaare omên ngönên kopêl wêäö pöroöaan êa.

Pool pi epêl êa. Omên pourö, Yutaare ngönên kopêlörö, utpetatê öngpök wê. Omên Yesuun kön wi kosang yewesauröakêër Anutuuk, “Wotpilörö,” pêl ya. Omên pörö Ngêêngk Pulöök utpetatê öngpökaan ent ê ulmêën Yesuuk yal ménak wêwê ngolöptak wê.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-17

Wêwê ngaante 1:18-3:20

Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaata ngönte 3:21-4:25

Kristook yal menak wêauta ngönte 5:1-8:39

Anutuu Israel omnaröen elmêépnaata ngönte 9:1-11:36

Ingre moröröa wêwêeta ngönte 12:1-15:13

Ngön mêêt 15:14-16:27

Pool pim ya mênaimauta songönte

¹ Ne Pool Yesu Kristo pim ya omnampök pep epwer retêng ê yaningk. Anutuuk neön pim ngön yaaö omên sak wêën pi ne pim ngön ompyaut aim ömêak neulêaup. ² Ngön ompyaö pipot ngaanêër Anutuuk tiarên ök niapênêak tektek ngön yaauröen kosang wesak ök maan ngönên pep ngêêngkweri retêng êaut. ³ Ngön ompyaö pöt, Anutu pim Ruup omên sak Tewit pim kurtakaanöröa naê öröa. ⁴ Pêl êak lup kölam wakaima. Pötaanök Anutu pim wêere kosangöök weletakaan wal ê moulmêak pim songönte tekeri wasên tiar, “Yesu Kristo pi yaap Anutuu Ruup,” pêl yewas. ⁵ Anutuuk elmêën Yesu Kristook komre kolap elnêak pim ngön yaaö omên newesa. Pi omên yang kaö poutê wêaurö pim ngön ngaarêk wak Kristo piin ping wasênêak pêl êa. ⁶ Ar Rom kak wêaurö arta Anutuuk pitring Yesu Kristo pim omên sênêak yas niiaurö.

⁷ Rom omnarö ar Anutuuk lup sant elniak yas niaan pim omên sak wêaurö. Ne arimêën ngön epêt retêng ê yaningk. Tiarim Pëpap Anutute Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naê wiaap.

Pool pi Rom omnaröen itempênêak êa

⁸ Ne wet rêak ngön epêt ök niamaan kat wieê. Arim Kristoon kön wi kosang yewesauta ngönte yang poutê omnaröak yaan kat yawi. Pötaanök ne arimêën Yesu Kristoon yoöre êrêp yemaan Anutuu naê yes. ⁹ Pöt Anutu nem kosang ngentiak ênem yeem pim Ruupê ngön ompyaut ök yamêêaupök neen itena. Pi neen êwat wêën ne kêt êl epotê arimêën kimang maim wê. ¹⁰ Ne wet rêak arim naê newaisên wê Anutuuk kön wiin ompyaö êen kan nent koir nangkên waisumêak kimang maim wê. ¹¹ Nem waisumêak kent yaê pöta songönte epêl. Ne wais rê nuulön Pulöökaan kaamök nant wak kosang sak önêak kent pan yaê. ¹² Pöt nem kentöök arim kön wi kosang yewesautak ne kaamök yaalnêën nem kön wi kosang yewesautak ar kaamök yaalniin pêl êak tiarim lupöt taê niwasêp.

¹³ Nem karurö, ar nem songönten êngk ma e wasnganêën kat wieê. Ne omên maimaröa naê sê ngönên ök maan Anutuu naê rê olêa pöl wet rêak

arim naë wais ngönën yaata kè tapèt iteempëak kent kön wieimaut. Pël äautak akun poutë omën nantök kan newariin arim naë waisumëak poprak ëeimaut. ¹⁴ Anutuuk ngönën ya epët nenaut yak omën pourö, kakaan kosangöökë ewatre köpël pourö ne yok pangk ök mam wesaut. ¹⁵ Pötaanök Rom omnarö ngönën epët arënta ök niamaataan ya walwal yaalnë.

Ngön ompyaö pöt Anutu pim weëre kosangtaringët

¹⁶ Yaap, ne ngön ompyauten ëo naën yaaup. Pipët tiar omën pourö Anutuun kön wi kosang yewasën ompyaö yaniwas. Pi wet réak ten Yuta omnarö pël elniak peene ar omën muntaröeta tapël yaalni. ¹⁷ Pöt ngön ompyautak Anutuu tiarim saun won wasën pim ëöetak wotpil wë pöta songönte epël pet yaalni. Tiar ngës réak Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil niwasën kön wi kosang yewesautak öpa. Pöt ngönëntak epël wia. “Omën Anutuun kön wi kosang mowasën wotpil mowasëpna pipop wëwë kosangtak öpnaap.”

Omnarö pit Anutu kasëng mena

¹⁸ Anutuuk omën pi kasëng menak utpet eimeë pim ngön këët ngep yaalmë piporöaan kangiiir pim ya sangënte kutömweriaan tekeri yewas. ¹⁹ Pöta songönte epët. Anutu pim songön nant tiarën pet yaalni. Pötaanök pim songön tiar omnaröa itaampena salöt tekeri niwesautak omën utpetat yaë piporö itaampënaaten kaaö yaëën Anutuuk kangiiir ya sangën elmëeim wë. ²⁰ Ngaan panëër Anutu pim omnant pout ket ëa pörekaan wais peene e wë eptak öröa pim omnant ket ëa pötön ityaangk. Anutu pöp omnaröa itnaangkënëp pim omnant ket ëa pötök pim retëngre weëre kosang pömpel om wiakaim wiaapnaampel pöt tekeri yewas. Pötaanök omnarö pitëm utpetatön, “Epot utpetatok pël newasën,” yok pangk pël naëpan. ²¹ Pöt tol ëën? Pit Anutu wë pöten ewat wëak won wiaana ëëpna pöl Anutuun ping wesak yoöre ërëp nemaan kön irikor selap pan eim wëën pötök kör mokoëën köo panëetak wëën kön won sak wakaim. ²² Pël ëëë pitëmtën, “Ten ewatorö,” pël aö pitëmtën ing ti wak ya pötak kaökauröa ök yes. ²³ Pël ëëë Anutu, ëwa pepap wëwëetaringëp, piin yaya nemaan omën kö yesaut omënerë intre imënerë kamalre pöröa könöt ket ëak pötön yaya maim wë.

Utpet ke nentere nent eima

²⁴ Pël yaëën Anutu pi pit kasëng mangkën pitëm könötök kentre kaur kësang koirak kentöröa ök eimeë pitëm möönre koröpöt kewil ë pet yair. ²⁵ Omën pël yaap piporö Anutu pim ngön këët kasëng menak pöta kangiiir ngön kaarötön yaap wesak omnant Anutu pim ket ëa pötön Anutuun urtak yaya maim wë. Pël ëaap omnarö tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

²⁶ Pit utpet pël yaëën Anutuuk kasëng mangkën kentöröa ök kentre kaur utpet panë eim wë. Öngörö pit Anutuu kan yaö mëëaö pö sëp wesak öng muntaröaring omën ëöaat eim wë. ²⁷ Ën ompöröeta tapël öngörö sëp wesak pitëm lupötë kentre kaur pötök es ket ëak yokotön ompörö pitëmënt pitëmënt utpet panë ëeim wë. Pël yaëën wa irikor pöta kangut lupre koröp poutë yeö.

²⁸ Pit pitëm könötök Anutu moröak öpnaaten kaaö ëa. Pötaanök Anutuuk kangiiir pit wil moulmëën pitëmtë utpet pötë ënëm eimeë omën utpet ke nentere nent omnaröa naënganë salöt eim wë. ²⁹ Pit omën utpet ke nentere nent pitëm lupötë peö ëak wia. Pit utpet ëëre korar ë, omnantön kentre kaur ëëre kööre tok ë pël ëeim wë. Pit war ëëre omën mën wel wi, ngön nga elööre kaar aan muntapëët ëp ë, muntarö utpet mowasöore omnaröa ngönöt kain wak kaö wasööre ³⁰ ëöetak ökre was aö pël ëeim wë. Pit Anutuun kööre tok elmëere ngön ë olëak aö, ieping ëëre pitëmtök pitëmtën wak isak aö, utpetatëën

kan ngësöore ëlre peparöa ngön wa olaö pël ëeim wë. ³¹ Pit ëwat wonörö, ngön apnaatak pitëmtë ngön pöta ënëm naën yaaurö. Pitëmtë karuröen kent naën eimeë muntaröenta yaköm naën yaaurö. ³² “Omën utpet ke pipot yaaö piporö wel wiipnaat,” Anutu pim ngön kosang wesa pöt omën piporö pit ngön pöt yok ëwat wë. Pël ëaap pit köntak utpet ke pilöt yaë. Pël yeem pitëmtë naën, omën muntaröeta tapël yaëen pit itenak ërëpërep ëak taë yemowas.

2

Anutuu ngön ya yamëngka pöt wotpil panëët

¹ Yaap, omën ke piporö utpetarö. Pël ëaap ar Yuta omën narö arimtok arimtën wak isak epël kön yawi. “Eë, omën pörö utpet yaëen Anutuuk kangiiir kônöm mampna pöt yok pangk yaë.” Pël kön wieë arta utpetak yaaurö. Pötaanök arim utpetatë kangut naön ëënë pöta kan nent won. Ar pitëm yaë pöl yaaurö. Pötaanök ar pit utpet yaë pöt pet yaalmëm arimënta utpet yaaurö pöt pet yaalni. ² Tiar ëwat wë. Anutu pim ngön yaatak omën utpet ke pil yaë piporö pitëm utpetatë kangut mampna pöt yok pangk. ³ Ngöntörö, yaap ar pil kön yawi. Pël ëaap arimënta utpet tapël yeem ar kön wiin Anutuuk arim utpetatë kangut naningkën ëëpën ma? ⁴ Tol ëën? Anutu pi ompyaö elniak akun wali kor wëen kangit teënt naningkën yaë. Ma Anutu pim ompyaö yaalni pöten kön wiin omën pasit yaë ma? Anutu pi arim lup kaip tiinëëtaan ompyaö yaalni ar pöten köpël ma? ⁵ Pël ëaap ar lup kosang pan ëak kaip natiin yeë. Ar pël ëeim wëen Anutu pim ya sangën pöt kaö sëen pim ngön yaatak wotpil niwasëpna akun pötak kangut nimpnaat. ⁶ Pöt Anutu pi omnant kom ëak tiarim wëwëatë ökök nimpnaap. ⁷ Tiar narö wëwë kosangtaring ëwaatak wëen Anutuuk yaya niap naataan weë ngentieim öpena piporö wëwë kosangët koir nimpnaat. ⁸ Ën narö pitëmtëen kön wieë ngön këët kasëng menak korar ëeim öpna piporö Anutuuk ya sangën kaö pan elmëak kangut mampnaat. ⁹ Këlangönre kônöm kësang pipot omën utpet yaë piporö pourö pitëm naë orööpnaat. Wet rëak Yuta omnaröa naë yaaröön muntaröa naëta orööpnaat. ¹⁰ Ën tiar omën ompyaö yeë pörö Anutuuk elniin mayaaptaring ëwaatak wëen yaya niapnaat. Wet rëak Yuta omnarö pël elniak omën muntarö tapël elmëepnaat. ¹¹ Anutu pi mööngkraar kangk naën yaaup.

¹² Omën köpël wëa narö Moses pim ngön kosangöt won wë utpet yaë piporö Anutuuk pit pourö ngön kosangöt won om wëen ngön ë pet irën kö sëpnaarö. Ën Yuta omën Moses pim ngön kosangötring wë utpet yaë piporö Anutuuk ngön kosang pötë wieëa pöl pitëm ngönöt ë pet irën kö sëpnaarö. ¹³ Pöta songönte epët. Omën Moses pim ngön kosangöt kat pëenötë kat yawi piporöen Anutuuk, “Wotpilörö,” pël naëpan. Ngön kosangöt kat wiak ngarëk yeö piporöen Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël mapnaat. ¹⁴ Omën maim narö ngön kosangöt ök nemaanöröak pitëmtë kônöök ngön kosangötë wieëaul yaë. Pël yaë piporö ngön kosangöt won wëetak pitëm kônötök ngön kosangöt pet yaalmë. ¹⁵ Pël yaëen pötök ngön kosangöt pitëm retëng ëa pöt tekeri yewas. Ën pitëm lupötökta kön ke nentere nent ök ëen nantëen, “Pangk,” nantëen, “Pangk naën,” pël yaë. ¹⁶ Pipët akun kaöaöökëenök pël yaë. Ënëmak Anutuuk Yesu Kristoon maan tiarim lupötë omnant ëlëep yeë pipot pout tekeri wasëpnaat. Nem ngön ompyautak ök ni yeë pöl ëëpnaat.

Yuta omnarö pit kön wiin ngön kosangöt yok pangk kaamök elmëepnaat pël wesa

¹⁷ Ar narö arimtën, “Ten Yuta omnarö,” pël aimeë Moses pim ngön kosangöt kosang wesak wak wëen, “Pötök ngön yaatak yok kaamök elniipnaat,” pël

yewas. Pöt arimtok arimtën ping wesak pipël yeem, “Ten Anutuu omnarö,” pël yak. ¹⁸ Ar Anutu pim kenten ewat wë. Ngön kosangöt rë nuulaurö. Pötaanök wotpilre korar pöteparë songönöt ewat wë. ¹⁹⁻²⁰ Ar kön wiin, “Ten ngön kosangötring wëen ewat poutë songönöt pötë öngpök wia,” pël weseë, “Ten omën it ilëaurö kan pet elmëere koutak wëaurö ewa elmë, kön öngk ma e yaaurö wetete mowasö, rungaarö rë moulo pël yaaurö,” ar pël aim. ²¹ Yaap, ar omën muntaröen ngönën ök yamëem arimtë lupötëelta ök nemaan yaaurö. Ar omnaröen, “Kain eënganok,” pël yaauröak arimëntta kain yaaurö. ²² “Öngre omp wëwëat kon eëngan,” pël yamëëauröak arimtokëer öngre omp wëwëat kom yaaurö. Pël yeem omën muntaröa ngönën kaarötë ngëöngk yewesautön kaaö yaauröak pitëm tuptakaan kaar ngëöngk yewesa tapöt kain yewaurö. ²³ “Ten Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yewaurö,” pël aö arimtën wak isak yaauröak Anutuu ngön kosang pöt ilap riak pim yapinte utpet yewasaurö. ²⁴ Arim yeë pipta ngönte ngönëntak epël wia. “Arim utpet yeë pipotön omën muntaröak itenak Anutuu yapinte utpet wesak ya.”

Koröp kaut yaila pötak Yuta omnarö kaamök naalmëen ëa

²⁵ Ar Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yewan talte arim Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pöt kë ëëpën. Pim ngön kosangöt ilap yariauröak Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pörö omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wëaö pöröa ök wë. ²⁶ Ën omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailën wë pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporö Anutuuk pitëmëen kön wiin ompyaö sëen omën pimëen yaö ëak koröp kaut yail pöröa ök mowasëpnaat. ²⁷ Pël ëak omën Anutuun yaö ëak koröp kaut nailënk pim ngön kosangöt ngaarëk yeö piporöak ar Yuta omën Anutuu ngön kosangötring wë pimëen yak koröp kaut yailerek pël weseë ngön kosangöt ilap yari pöröen utpet yeë pöt pet elniipnaat. ²⁸ Pöt tol ëen? Koröpök pëen Yuta omnaröa möönre koröp wak wë koröp kaut ilak Anutuun yaö yewas pöt kaar yaë. Pit koröpöt ilauröak könöt Anutuu naë rë noolaan. Pötaanök pit Yuta omën panëerö won. ²⁹ Yuta omën panëerö, Anutu pimörö, pitëm songönte epël wia. Pit lupmerök Yuta koröp oröak wë Anutuun sak wë. Pitëm koröp kaut yail pipët lupmeri yaat. Pipët ngön kosangtaanök naën, Pulöökë yaat. Omën pël yaë piporö omnaröak pëen ping wesak nemaan Anutuukta ping wesak ya.

3

Wëwë utpet pötak wëwë ompyaut wak neirapan

¹ Koröpök pëen koröp kaut yaila pöt yok pangk kë naarööpan. Pötaanök tiar Yuta omnarö omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë ma won? Ma Anutuun yaö ëak koröp kaut yaila pötakaan omën ompyaut yaarö ma won? Pöten kön wiipa. ² Yaap, tiar Yuta omnaröak omën ke nentere nent poutëen omën muntarö il mowesak Anutuun sak wë. Wet réak Anutuuk pim ngönënte omën pouröa naë tekeri wasëpenëak ningkën tiarim naë wia. ³ Pël ëaan narö, “Tiar ngönën epta ënëm sëpenaat,” neneraan pël maimëë ënëm nasën yaëen ar kön wiin Anutuukta omnaröa yeë pöl pim ngön kosang wesak nina pöt sëp wasëpën ma? ⁴ Won pan. Tiar omën pourö tiarim ngön kosang wesa pöt kaar apenaat, Anutu pi kaar naënëp aan kosang yesaup. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omnaröak nim ngön kosangöt kë yaarö pöt itaampnaat.

Ën ngön ë pet yairautak ngön yaatak niulëen il mowasumëëp.”

⁵ Ën nent epël kön wieë. Tiar utpet yaëen Anutu akun poutë wotpil yaaup. Pötaanök tiarim utpet pötak Anutuu wotpil yaaö pöt tekeri wasën pöt tol

apen? “Anutuuk tiarim utpetatë kangiiir elniipnaatak pi korar yaalni,” yok pangk pël apen ma? Ngön epët nem könöökaan won, omnaröa yaautak yeniak. ⁶ Won pan. Anutu pi korar elnia talte wotpil wesak tiar omnaröa ngön ë pet nairën eëpën. ⁷ Ën nenteta kön wieë. Omën naröak epël kaar ya. “Tiarim ngön kosang wesa pöt sëp yewasem kaar yak. Pël yeëetak Anutu pi ngön aan kosang yesaup. Pötaanök tiarim ngön kaar pötök Anutuu ngön yaapöt tekeri wes yaë. Pël eën pötök Anutuun yaya kaö panë yes. Pël yaë pi tol eënak tiarën, ‘Saun omnarö’ pël niak utpet kangut yaningk?” pël yak. ⁸ Pël ëak omën naröak epël apën koröp. “Anutuu yapinte ompyaö sëpnaan utpet eëpa.” Omën naröak nem yapinte utpet wasëpënëak neen köntak, “Pool pi ngön utpet pipët ya,” pël yak. Pitën ngön kaar piptaan Anutuuk utpet kangut mampna pöt yok pangk.

Omën wotpil namp naön, won pan

⁹ Pöt tolëë!? Tiar Yuta omnaröak ompyaö ëak omën muntarö il yemowas ma? Won pan. Yutaare omën muntarö tiar pourö utpetatë weëre kosangta öngpök wë pöta ngönte wet rëak war wes niiaut. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën wotpil namp naön, won pan.

¹¹ Omën Anutuun ewat namp naön.

Omën nampök Anutuun eël naën yeë.

¹² Pourö Anutu kasëng menak yes.

Pël yeem pourö utpet panë sak wë.

Omën ompyaö yaaö namp naön, won ë won pan.

¹³ Omën yangaöök sok ner weerak yang ngep naën eën kamp yaë pöl pitëm këmötëaan ngön pipot kamp yaë.

Pit ngön kaar kësang yaauroö.

Pit kamal ngaaröa omën utpet wesak yamëngk pöl ngön nga yaauroö.

¹⁴ Kët ël epotë omnaröen utpet panë wesak ngön kosang yamëëaurö.

¹⁵ Nga kan kengken eimeë omën mën wel yawiaurö.

¹⁶ Pitëm yesautë omnarö utpet elmëëre këlangön mampö pël yaauroö

¹⁷ Pit ngönte karuröaring lup koptemer sak naön.

¹⁸ Kot nent Anutuun kas naën yaauroö.”

Ngön pipot ngönëntak wia.

¹⁹ Yaap, tiar ewat wë. Ngönëntak ngön kosang epot Anutuu ngön kosangötë öngpök wëaurö tiarimëen ëaut. Pötaanök tiarim naëaan nampök, “Ne wotpilëp,” pël naëngan. Yang ël epotë omën pourö tiar Anutuu eëetak saunar-ingörö pëen wë. ²⁰ Pöta songönte epët. Omën namp ngön kosangötë ënëm yaëen Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemapan. Ngön kosang tapötök tiarim saunat war yewas.

Omën Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël mapnaat

²¹ Pël yaëetak peene pöt, Anutuu tiarim saunat won wasën pim eëetak wotpil wë pöt tekeri yewas epët Moses pim ngön kosang pöta kanöököl won, maimaöököl yaurö. Pöta ngönte Moses pim ngön kosangtakre tektek ngön yaauroak wet rëak ëaut. ²² Wotpil öpena pöt epët. Omën namp Yesu Kristoon kön wi kosang yewas pipopön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yema. Yutaare omën muntarö tiar omën pourö piin kön wi kosang wasën pöt Anutuuk, “Omën wotpilörö,” pël niapnaat. Pöt tiar omën kopëtarö, narö maimarö won. ²³ Tiar pourö utpet ëak Anutu pim ompyaö öpenëak niia pöl naön yaauroö. ²⁴ Pël yaëen Yesu Kristo pi tiarim saunat wa pötaan Anutuuk komre kolap elniak

utpetat pout won niwesak tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niia. Pöt pi tiarim ompyaö yaaö nenta kangir naalniin, yaap nina. ²⁵ Anutuuk Yesu pi wel wiin iit yangerak ngentiin omën pourö piin kön wi kosang wasën tiarim saunat won nuwesak Anutu naë nuulëpëneäk wes nimëa. Ngaan panëer Anutuuk omnaröen wiapre kor elmëak pitëm saunaté kangut teënt nemangkën ëa. Pël ëautak peene pöt, pim wotpil yewesa pöt pet elniipnaan Yesu tiarimëen wel wiipëneäk wes nimëa. ²⁶ Pi wotpil yewesaöre omën pourö Yesuun kön wi kosang yewas piporöen, “Omën wotpilörö,” pël yaaö pöt peene akun epök pet elniipëneäk wes mëa.

²⁷ Pël ëaap tiarimtok tiarimtën ping wesak apen ma? Won, kan pöt il waria. Oröptak kan pöt il yewari? Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pötak il yewari ma? Won pan. Kön wi kosang yewesa pötak kan pöt il yewari. ²⁸ Pöta ngönte tiar epël yaaurö. Omën namp kön wi kosangtaring wë pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël yamëëaup. Ën namp Moses pim ngön kosangötë ënëm yaaö pöpön Anutuuk, “Wotpilëp,” pël nemaan yaap. ²⁹ Ma Anutu pi Yuta omnarö tiarimté Anutu ma? Won, pi Yuta omënerë omën muntaröa Anutu. ³⁰ Anutu kopëtap pi tiar pouröaap. Pötaanök tiar Yuta omën koröp kaut yailaurök piin kön wi kosang yewas pöröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Ën omën muntarö koröp kaut nailënröök kön wi kosang yemowas pöröenta, “Wotpilörö,” pël yema. ³¹ Pël ëen, “Kön wi kosang yewesa pötak Moses pim ngön kosangöt wak yeira,” pël ya ma? Won, ngön pël naën. Tiar ngön kosang tapöt ngölöp wesak taë yewas.

4

Anutuuk Apramön, “Wotpilëp,” pël mëëa

¹ Apram omën yaapöp, tiar Yuta omnaröa ëap, piin tol apen? Pim ëa pöten kön wiipa. ² Apram pi ompyaö eim wiak wotpil sanëen yok pangk pimtën kön wiak ing ti wak ëan tapön. Pël ëaap Anutuun eöetak won. ³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Afram pi Anutuun kön wi kosang wesa. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpil sa.” ⁴ Pöta songönte tiar ewat wë. Omën namp waur elniin omnant yemangk pötak kësangënte pël naën, waur ëa pöta sumet pël ë yaë. ⁵ Ën omën namp pimtök pimtën, “Nem ompyaö yeë pötaan Anutuuk nemëen kön wiin wotpil yes,” pël newasëntak, “Anutu pimtökëer kësangën elnëak wotpil yenewas,” pël kön wiin Anutuun pim piin kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilëp,” pël yema. ⁶ Tewitökta ngön ke pilöt ök ëa. Pi omën Anutuuk kön wiin wotpil yes pöpön ök ëa. Anutuuk omën pöpë ompyaö yaë pötaan won, pimtë kësangëntaan kön wiin wotpil yes pël ök ëa. Omën pöp ërëpsawi yaë pël ëa. Tewit pi ngön ke pilöt epël ëa.

⁷ “Omën Anutuuk pitëm ketöt ent ë moolëak saunat won wes yeemoola pörö ërëpsawi ëëpnaarö.

⁸ Omën namp Kaöapök kön wiin saun won yaë pöp ërëpsawi ëëpnaap.”

⁹ Yuta omën Anutuun yaö ëak koröp kaut yail pörökëer Anutuuk tiarim saunat won yewas pötaan ërëpsawi yeë ma? Won. Omën muntarö koröp kaut nailënröeta Anutuuk pitëm saunat won yemowas pötaan ërëpsawi yaë. Tiar ewat panë wë. Anutu pi Apram pim kön wi kosang yewesauten kön wiin wotpilëp pël ëa. ¹⁰ Anutuuk akun taltak Apramön kön wiin wotpilëp pël ëa? Koröp kaut ilak wëautak ma nailën wëautak? Pi pël naënëpök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa. ¹¹ Apram pi koröp kaut nailën wë Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa pöt pet ëëpnaan pim koröp kaut ilëpëneäk ök mëëa. Pötaanök Apram pi omën koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilörö pël yaë pöröa

ëap. ¹² Pi tiar Yuta omën koröp kaut yail pöröeta tiarim ëap. Tiarim koröp kaut yail pötaan won. Tiarim ëap Apramë koröp kaut nailën Anutuun kön wi kosang wesa pöl yeë pötaan pi tiarim ëap.

Kön wi kosang yewas pörö Anutu pim kup wia pöta yaö yes

¹³ Ngaanëer pan Anutuuk Apramre pim ëarö yang eprak pangk ëak öpenëak kup mowia. Pöt Apram pi Moses pim ngön kosangta ënëm yaëenak pël ne-maan. Apram pi Anutuun kön wi kosang wasën Anutuuk kön wiin wotpilëp pël ëa pötak pël kup mowia. ¹⁴ Omën ngön kosangta ënëm pëen yaaurö Anutu pim yaö mëëa pöt yewan talte Anutuun kön wi kosang yewesaut om pas wiaapën. Pël ëën Anutu pim kup mowia pöteta wiap sëpën. ¹⁵ Pöt ngön kosang pötak tiar utpet yaë pöt pet elniin saunaté kangut tiarim rangk yaarö. Pël yëëtak ngön kosangöt won talte tiar ngön kosangöt yail pël naën ëëpen.

¹⁶ Anutu pi Apramre pim ëarö ënëm orööpenaarö tiar komre kolap elniak ngön kup niwia. Pötaanök Aköpök kup niwia pöt öpena pörö tiar piin kön wi kosang wesak öpenaat. Pöt omën ngön kosangtaring wëaurö tiarimënt won, om ke tapël kön wi kosangtaring Apramë ëa pöl yaaö pörö pourö öpenaat. Apram pöp tiar pouröa ëap. ¹⁷ Anutuuk Apram pimëën ngönëntak ngön nenteta epël kup mowia. “Nook ni omën pouröa ëap pël wes yanuulë.” Ngön pöt, Apram pi yaap Anutu pim kön wi kosang wesa pöpë ëöetak tiarim ëap. Anutu pöp omën wel wiauröa wëwëat yemangk. Pimënt tapöpök omnant won wieëautön maan yaarö.

¹⁸ Anutuuk Apramön, “Nim ëarö selap kaö pan orööpnaat,” kup mowia. Pël maan Apram pim ru won ëën yang kaö nantë omnaröa ëap pël sëpna pöt kön wi kosang wesakaima. ¹⁹ Apram pim krismakiat 100 pöt temanöm yesën koröpö won sa. Ën Seraata tapël koröp won sëën ru wilëpna akunet pet ira. Pël ëauwaarök Apram pöp kön tapëten ëeim wë pim kön wi kosang yewesa pöt wiap newasën ëa. ²⁰ Apram pi Anutuun ngön kup mowia pöten kön selap ëak kön wi kosang yewesaö pöt këlok newasën ëa. Won, pi kön wi kosang yewesaut taintaë wes wak wakaima. Pël ëaö pötak Anutuu yapinte wak isa. ²¹ Pöt, “Anutu pim omën nant yaö neea pöt kë orööpnaat,” pël këëkë kön wiakaima pötaanök. ²² Apram pi kön wi kosang yewesautaring ke pël wakaima. Pötaanök Anutuuk piin kön wiin wotpilëp pël ëa. ²³ Ngönëntak Anutuuk Apramön wotpilëp pël kön wia ngön pöt Apram pimtën naën. ²⁴ Won, tiar pouröaan ëa. Anutu, tiarim Kaöap Yesu weletakaan wal ë ulmëaup, puuk piin kön wi kosang yewesaurö tiarënta, “Wotpilörö,” pël niapnaat. ²⁵ Anutuuk Yesu pi tiarim saunatéën wel wiipënëak wes mëën wel wia. Pël ëën tiar wotpil niwasëpënëak weletakaan wal ë moulmëa.

5

Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pël yenia

¹ Tiar Aköp Yesu Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiarim Aköp Yesu puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtemer sak wë. ² Pi kopëtapök komre kolapring wëauta kanwer të niwiin peene pöta öngpök wë. Pël yeë Anutuu ëwaataring kutömweri öpena pöten kön wieë ërëpsawi yeë. ³ Pötaan pëen ërëpsawi naën. Könöm nant tiarim naë orö yaë pötëenta ërëpsawi yeë. Pöt könöm pötök tiarim lupöt kosang niwas yaë pötaanök. ⁴ Tiar lup kosang pötaring wëën Anutuuk moröktak ök elniin kosang wëën tiarimëen ya kë yes. Ya kë sak omën ompyaut nimpna pöten kön wiak kor wë. ⁵ Tiar kor wëën kë naaröön yaëën ëö yes pël naën. Pöt epël. Anutuuk pim Ngëengk Pulö tiarim lupötë wes mëën lup sant yaalni. Pötaanök ëö naën yeë.

⁶ Tiar wewē kosang öpenaata weëre kosang pöt won wëen Anutu pimtë akun mowia pötak Kristook Anutu kasëng menaurö tiar utpetetakaan niöpënëak wel wia. ⁷ Omën pimtök pimtën kön wiin wotpil yaaupëen wel wiipena pöt tiarim naë pangk won. Èn omën omnaröak kön wiin ompyaö nampëen wel wiipena pötaar yok pangk wel wiipen wes. ⁸ Pël éaap tiar saunaring wëen Kristo pi tiar kaamök éak wel wia. Pël éa pötak Anutu pi lup sant yaalni pöt pet yaalni. ⁹ Pël éen peene Kristo tiarimëen wel wiin pim iit il ngentiin tiarim saunat won sëen Anutu pi tiar pouröen, “Wotpilörö,” pël yenia. Pötaanök tiar éwat panë wë. Kristo pi kaamök elniin Anutuuk tiarim utpetatë kangut naningkën eëpnaat. ¹⁰ Tiar Anutuun kööre tok elmëeim wëen pim Ruup tiarimëen wel wiak wiap niwasën Anuturing wë. Pötaanök tiar éwat panë wë. Peene Anuturing wë eptak pi wewë kosangtak wë kaamök elniaan ompyaö panë öpenaat. ¹¹ Pël éen pöt pëen won. Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk elniin tiar Anuturing lup kopëtemer saut. Pötaanök pim yaalni pötaan peene eptak Anuturing tiar pourö érëpsawi yeë.

Atamök wel yawiaut koirën Yesuuk wëwëet koirä

¹² Ngaan panëer omën kopëtap Atam puuk saun koirën saun pöt yangerak oröa. Pël éen saun pötaan wel yawia pöt oröa. Pël éen omën pourö tapël utpet éeimeë saun wak wel wieima. ¹³ Moses pim ngön kosangöt naaröön wieëa akun pötak utpet pöt yangerak lulö sak wiakaima. Pël éautak ngön kosang pöt won wiaan Anutuuk, “Pit nem ngön wa olëa,” pël kön wiak kangut pangk nemangkën éa. ¹⁴ Pël éen wel pöt Atam pim naëaan ngës réak oröak wiaan was Moses pim naë oröa. Pël éen wel pötak omën pourö ngep éak wiakaima. Omën porö köpël wë utpet eimeë Atam pim Anutuu ngön kat wiak wa olëa pöl naën éautak weletak pitta ngep éa.

Atam pöp wel yawiauta wotoököp omën enëm orööpnaap Kristo pim ökre was éa. ¹⁵ Pël éaap komre kolap pöt ngön wa yoolëauta ök naën. Omën kopëtap Atamë wa olëautak selap wel wian. Pël yaëen Anutu pim komre kolap pöt, omën kopëtap Yesu Kristo pim kësangën elnia pötak Atamë ngön wa olëa pöt il wesak omën selap kiri elnia. ¹⁶ Anutuu kësangën pöt omën kopëtap Atam pim utpet éa pöta ök won. Yaap, omën kopëtap Atam pi Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk ngön è pet irak omën pourö wel wiipënëak ök éa. Pël éaap omën selap Anutuu ngön wa olaanak Anutuuk kësangën elniak wotpil niwesa. ¹⁷ Omën kopëtap Atam pi ngön wa olëak utpet sa. Pim pël éa pötak wel pöt oröak yang omën pourö ngep éak wiakaima. Pël éautak omën kopëtap Yesu Kristo pim éa pöta këetak Atam pim ngön wa olëa pöta këet il yewas. Anutu pim komre kolapre kësangën pötak tiar, “Omën wotpilörö,” pël yenia. Pël niaan tiar Kristooring wë kaö sak öpenaat.

¹⁸ Pötaanök omën kopëtap Atamök Anutuu ngön wa olëa pötak Anutuuk ngön è pet irak tiar omën pourö kö sëpenëak ök éa. Tapël omën kopëtap Yesu Kristook wotpil wesak tiarimëen wel wia pötak Anutuuk tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niak wewë kosangët yaningk. ¹⁹ Omën kopëtapök ngön wa olëa pötak selap utpet san. Tapël kopëtapök ngön ngaarëk wa pötak selap wotpil niwasëpnaat. ²⁰ Pël éen enëmak Moses pim ngön kosangöt oröön omnarö ngön kosang pöt ilap riak utpet kësang panë yeë. Pël yeëetak Anutu pim komre kolap pötak utpet pöt ngep éak ompyaö niweseim wë. ²¹ Këet epël orööpënëak éa. Saun pötak wel yawia pöt oröa tapël Anutu pim komre kolap pöt Yesu Kristo pim wel wia pötaan kaö sëpna pötak Anutuuk wotpil niwasëpënëak éa.

6

Tiar Kristooring wel wian

¹Yaap, Anutu pim komre kolap pötak utpetat ngep yaë. Pötaan tolëel apen? Tiar Anutu pim komre kolap pöt tiarim utpetat ngep ëak tekeri sêpnaan utpet ëeim öpenaan apen ma? ²Won pan. Tiarim lupötë utpetat wel wi olëaurök tol ëen kaalak utpet pöt yal menak öpen? ³Tiar narö Yesu Kristook yal mampenëak i yamë akun pötak pim wel wia pöl tiarta piik yal menak wel yawi. Pöten ar köpël ma? ⁴I yamë piptak Kristook yal ëak wel yawi. Pël ëen tiar Kristoorring yang kel yaniwer. Tol ëenak pël yaë? Pep pim weëre kosang pötak Kristo weletakaan wal ë ulmëa tapël tiarta wal ë niulëen wëwë ngolöpta kanöök yes.

Kristoorring wëwëetak öpenaat

⁵Tiar Kristoë wel wia pöl wel yawi pötak piik yal yemangk. Pötaanök tiar epël ëwat panë wë. Anutuuk pi wal ë ulmëa pöl tiar wal ë niulëen piik yal ëak öpenaat. ⁶Pöta songönte epël kat wi yeë. Tiarim lup ngaanöt Kristoorring këra yetaprak möaut. Pöt tiarim lupmeri utpetatë weëre kosang wia pöt këre olaan utpetatë inëen naën ëëpenëak pël ëaut pötaanök. ⁷Namp pi wel wiak utpetatë iriaan ent ëaupök kaalak utpetatë öngpök naön ëëpnaat. ⁸Yaap, tiar Kristo piiring wel wiaurö. Pötaanök kön wi kosang panë wasën wëwëetakta piiring wë. ⁹Pöt tiar ëwat wë. Kristo pi weletakaan wal ëaup. Pötaanök kaalak wel nawiiipan. Wel pötak yok pangk pim weëre kosangö wak neirapan. ¹⁰Pi utpetatë weëre kosangöt won wes olapënëak wel wiin pangk ëa. Wel wia pötaanök kaalak wel nawiiipan. Peene wë epët pöt Anutuun yak wë. ¹¹Ar tapël arimtën kön wiin arim lupötë utpetat wel wi olëak Yesu Kristook yal ëak Anutuun yak wë pël ëëp.

¹²Arim yang koröp lëngë sasa pipotë kentre kauratë ënëm ëënganok utpetat pörek wieë wer yanuun inëen elmëëngan. ¹³Pël ëakta arim möönre koröp pipot korarötëel pël elmëen utpetatëen inëen ëëpan. Ar weletakaan wal ë nuulëaurö. Pötaanök Anutu pim yaatak wë arim möönre koröpöt piin yaö elmëen wotpil wëauta inëen ëëp. ¹⁴Pöt ar Moses pim ngön kosangötë öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wë. Pötaanök kaalak utpetatön kön wiin kaö nasën ëëpnaat.

Tiar wotpil wëauta inëen sak wë

¹⁵Pötaanök tol ëëpen? Ngön kosangötë öngpök naön Anutu pim komre kolap pötak wë. Pötaanök yok pangk utpetat ëëpen ma? Won pan. ¹⁶Ar epël kat nawiin yaaurö ma? Omën kaö namp arim möönre koröpöt pël elmëak pim këm ngönte ngaarëk wak inëen elmëenëët. Pöta ök utpetatök arim kaö sën pim inëen elmëeim wiak kö sënëët. Ën Anutu pim këm ngön ngaarëk yewautak arim kaö sën pöta inëen elmëenëët pötak Anutuuk, "Omën wotpilörö," pël niapnaat. ¹⁷Ngaan utpetatök arim kaö sën inëen elmëeim wakaimauröak peene pöt ngönën rë nuula pöt ngaarëk panë yeö. Pötaanök Anutuun yaya mepa. ¹⁸Ar utpetatë weëre kosangtakaan ent ë nuulëen wotpil wëautak kaö sën inëen sak wë. ¹⁹Tiar yang omnarö pëen. Pötaanök ar ngön pipot kat wiin omnaröa omnant yautëel ök ëak yeniak. Ar nganëer arim möönre koröpöt kentre kaurë utpet ke nentere nent pötëel pël elmëak pötë inëen elmëeim wakaimaurö. Tapël peene akun eptak pöt ompyaö panë sënëen arim möönre koröpöt wotpil wëautakël pël elmëeim ön.

²⁰Ngaan utpetatök arim kaö sën inëen ëimeë wotpil wëauta inëen naën eimaurö. ²¹Pël eimeë pöta kë oröpöt koireimaurö? Utpet eima pöten peene eptak kön wiin ëö yes. Pöta këët wel. ²²Peene akun eptak pöt Anutuuk utpetatë sulöptakaan wil niulëen pim inëen sak wë. Pël yeë pöta këët arim wëwëat ngëengk sak ompyaö wë wëwë kosangët wak om wakaim önëët. ²³Pöt

arim utpetatë inëen yaauta kang pöt wel koirënëët. Ën Anutu pim kësangën yaalni pöta keët Yesu Kristook yal menak wëwë kosangët koirënëët.

7

Tiar wëwë ngolöptak wë

¹ Karurö, ne Moses pim ngön kosangötë öngpök wëaurö arën niamaan. Ar ngön kosangöt kön yawiaurö epël ewat wë. Omën namp pi öp wë pötakëer ngön kosangötë iri wë. ² Pöta ngön nokoliil nent epël wia. Öng ompringëp pim ompöp wel nawiin wëen ngön kosangtak piar ompöp erën elmëaan wë. Ën wë ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipët pim naë mop yemowi. ³ Pötaanök öngöp pim ompöp öp wëen sëp wesak omp muntap koirak piiring wëen pöt öngre omp wëwëet utpet wesak saun yokoir. Ën ompöp wel wiin pöt ngön kosang pipët pim naë mop mowiin wë omp muntap koirak öngre omp wëwëet utpet newasën yaë. ⁴ Karurö, arim songönte tapël wia. Kristo pi pim koröpö weletaan pëël elmëaup ar piik yal ëen ngön kosangtaan wil nuulëen wë. Peene pöt ar weletakaan wal ëaup Kristo pimëen sak wë. Pi tiar Anutuu inëen yaëen tiarim wëwëatë keët pim yapintak sëpënëak wal ëa. ⁵ Tiar lup ngaanötring wakaiman akun pötak ngön kosangötök elniin utpetatëen kentre kaur eimeë tiarim möönre koröpöt saun koirën pöta ya mëneimeë weletaan yaö ëaut. ⁶ Peene pöt, Kristook yal menak ngön kosangtaan wel wian pötak ngön kosangötë nitëen wakaima pötakaan wil nuulëen wë. Pötaanök kaalak ngön kosang ngaan retëng ëa pötë ënëm naën wëwë ngolöp Ngëëngk Pulöök pet yaalni eptak Anutuun inëen yaalmë.

Saunatök utpet niwesa

⁷ Pötaanök tol apen? “Ngön kosang pöt utpetat,” pël apen ma? Won pan. Ngön kosangöt won ëen ne utpetatë songönte ewat nasën ëan tapön. Ngön kosang pötak epël ya. “Ni omën muntaröa omnantön war ëënganok,” pël ya. Ën pötak pël naën ëanëen war yaaö pöten köpël ëan tapön. ⁸ Ngön kosang pipët war yaaö pöten ya. Pël ëen ne war yaaö pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak nem lupmerën këk yaalmëen war nentere nent orö yenerë. Ngön kosangöt won ëen utpet yaaö pöt weëre kosang won ëan tapön. ⁹ Ne ngaan ngön kosangöt këëkë ewat nasën wë nemtën kön wiin ompyaö wakaimaup. Ënëmak war yaauta ngön kosangët orö rëa pötak utpetatë songönte ewat wëen nem lupmeri utpetat kaö sëen ¹⁰ nemtën kön wiin, “Wel yawiauta kanöököl yes,” pël ëaut. Anutu pi ngön kosang pötak elnëen ompyaö ömëak ëautak pötak ne wel yawiauta kanöököl wakaiman pöt pet elnëaut. ¹¹ Ne ngön kosang pöten kön wiaan utpet yaaö pötak kante koirak morök elnëak pipël ngön kosangtaan wel yawiauta kanöököl neulëa. ¹² Tiar epël ewat wë. Ngön kosang pöt ngëëngköt, ën kom ëak nent nent wasëneta ngëëngk, wotpil, ompyaut. ¹³ E tol am? Ngön kosang ompyaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa pël am ma? Won pan. Utpet yaaö pötak wel yawiauta kanöököl neulëa. Piptak ngön kosang ompyaut pet elnëak pël ëa. Omën pipët tol ëënak ëa? Ne utpet yaauta songönte tekeri yesën ewat sak utpet yaaö pöten utpet panëët pël wasumëak ëa. Pël ëen ngön kosang ompyaö pötak utpet yaaö pöt sasa utpet panëët pöt pet yaalnë.

Saunatök utpet niwesa

¹⁴ Tiar ewat wë. Ngön kosangötëel Anutu pim Pulöök pimtë kentöön pet yaalni. Pël yaëënak ne yang koröpööring utpetatë öngpök wë pötë inëen yaë. ¹⁵ Ne nem omnant yaautë songönten köpël wë. Ne omën ompyaut

ëëmëak kentre kaur yaalnë pöt naën yaaup. Ën utpetat ëënganëak kaaö yaalnë pötökëër yaaup. ¹⁶ Nem omën utpetat ëënganëak kaaö yaaup yaaö pöta ngönte ök yeniak pipët. “Ngön kosangöt ompyaut.” ¹⁷ Pötaanök nem korar yeë epot nemtë könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëënak yeë. ¹⁸ Ne songönte epël ewat wë. Nem lupmeri omën ompyaut wi naön, nem lup ngaan pömeri. Pötaanök ompyaut ëëmëak yeemak pangk naën yaaup. ¹⁹ Ne omën ompyaut ëëmaap pël yeemak naën yaaup. Ën omën utpetat naën ëëmaap pël yeemak yaaup. ²⁰ Ne utpetat naën ëëmaap pël aöök yaaö pöt nem könöök won, utpetatök nem lupmeri wieë këk yaalnëënak yeë.

²¹ Ne itaangkën omën epët nem naë orö yaë. Omën ompyaut ëëmëak yeem utpetat pëen ë yeë. ²² Yaap, nem lupmerök Anutu pim ngön kosangötön kent pan yaalnë. ²³ Pël yaëen ne itaangkën utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötök nem ömpyaö ëëmëak kön yawi pötön kööre tok elmëak wii netëen pötë öngpök wë. ²⁴ O, ne omën utpetemor. Nem koröpö weletaan yaö yaë eptakaan talëpök ent ë neulëëpën? ²⁵ Ne tiarim Aköp Yesu Kristook ent ë niulëa pötaan Anutuun yoöre ërëp yamëëaup. Nem ök yeniak pipta songönte pöt epël yaë. Nemtë könre lupötök pöt Anutuu ngön kosangötëen inëen yaëetak utpet ngaan nem lupmeri wiakaima pötëen inëen yaë.

8

Kristook saunat ent ë nuulëak Ngëëngk Pulö yaningk

¹ Pötaanök omën Yesu Kristooring yal menak wëaurö tiarim naë utpetatë ngön kangit ë pet yaira pöt won ëëpnaat. ² Pöta songönte epël. Ngaan ne utpet pëen eimeë wel yawiauta kanöököl seimaup. Peene pöt, Yesu Kristooring yal menak wë pötaan Pul wëwë kosangët yaningk pöök ent ë neulëen utpetatë öngpök sëere wel wi pël naëngan ompyaö eim ömaap. ³ Mosesë ngön kosang pötök ompyaö niwasëpënëak yaëen tiarim lup ngaanötök weëre kosangöt wak iraan pomp ëa. Pël ëautak Anutuuk yok pangk ëak pimtë Ruup wes meën tiar omën utpetaröa möönre koröp wak yangerak oröa. Pël ëën Anutuuk elmëen pi tiarim saunatë kangut wak wel wia. ⁴ Anutuuk ngön kosangötë wotpil wieëaut tiarim naë orööpënëak pipël ëa. Pöt tiar lup ngaanötë wëwëetak naön wë Ngëëngk Pulöökë yaalni pöl yeë pötaanök. ⁵ Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö pitëm könöt ngaan wëwë pötakël rë olëak wë. Ën omën Pulöökë yaalmë pöl yaë piporö pitëm könöt Pulöökë naë rë olëak piiring wë. ⁶ Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö wel wiak kö sëpnaarö. Ën könöt Pulöökë naë rë olëak wë piporö mayaaptaring wakaim öpnaarö. ⁷ Pöta songönte epël. Omën könöt lup ngaanötë wëwëetakël rë olëak wë piporö Anutuun kööre tok yaalmë. Pël yeem pit pim ngön kosangöt ngaarëk naön yaauröak tol ëak pël ëëpën? ⁸ Omën lup ngaanötë wëwëetak wë piporö Anutuuk pitën itaangkën pangk naën yaë.

⁹ Ar pöt, lup ngaanötë wëwëetakël naön. Pulöökë wëwëetak wë. Pël ëën Anutu pim Pulö arring wë. Omën namp Kristoë Pulö pim naë won ëëpna pöp pi Kristoë omnamp won. ¹⁰ Yaap, utpetat yaautak arim möönre koröpöt wel wiipënëak yaö elniaurö. Pël ëauröak Kristo arring wëen yak Anutu pim arën, “Omën wotpilörö,” pël niia pötaan wëwë kosangtak wë. ¹¹ Anutu pim Pul Yesu weletakaan wal ë moulmëa pö arring wë. Pötaanök Anutu Yesu Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök elmëen pim Pul arring wë pöök arim möönre koröp kö sëpënëak yaö yaalni pipot wal ë niulëen öneët.

Ngëëngk Pulöök Anutuu ru yaniwas

¹² Karurö, Anutu pim tiarimëen elnia pötaan kangit elmëepenëak pöt yok pangk lup ngaanötë wëwëetak naön ëëpenaat. ¹³ Pöta songönte epël. Ar lup ngaanötë wëwëetak önë pöt wel wiak kö sënëët. Ën Ngëengk Pulöökë yenia pöl ëen weëre kosang ningkën koröpöökë utpetat moolëak pöt wëwë kosangtak wakaim önëët. ¹⁴ Omën Anutuu Pulöökë ënëm yes piporö Anutu pim ruurö. ¹⁵ Pöt Anutu pim Pul arim wa pö ar omën nantök wi nitëen kas ëënëak naalniin ëa pötaanök. Won, Pulöök Anutu pim ruurö elniin pim weëre kosangöök Anutuun, “Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë. ¹⁶ Ngön pöt tiar Anutu pim ru sak wë Ngëengk Pulöök tiarim lupötë kaö wesak tekeri wasën kat wiak pël yemak. ¹⁷ Yaap, tiar Anutu pim ru sak wë. Pötaanök pim omnaröaan omën ompyaup yaö ëa pöt öpenaat. Pël yeem Anutuu Kristoëen yaö ëa pöteta piiring öpenaat. Pöt Kristo tiarimëen këlangön kat wia pöl tiar pimëen këlangön kat yawi. Pötaanök Anutuuk kutömweri tiarënta piiring ping wesak niak ë rangiat nimpnaat.

Tiar ënëmak kutömweri wëwë ompyaup öpenaat

¹⁸ Ne kön wiin kutömweri ping wesak niak ë rangiat nimpna pöt kaöet. Ën peene wë eptak këlangön kat yawi epët pöta ök won, kotte. ¹⁹ Anutuu omën ket ëa epot pout Anutuuk pim ruurö tiarim ë rangiat tekeri niwasëpënëak ulöp kant mëneë kor ëeim wë. ²⁰ Anutuuk elmëen pim omën ket ëa pipot om pas wakaima. Pöt pitëmtë kentöök naën, Anutu pimtok pël ëëpënëak yaö mëëaut. Pël ëaut yak pit Anutu pimtë ompyaö mowasëpnaaten kor wë. ²¹ Pit Anutuuk pitëm söpre tet ëak wiakaima pötakaan ent ë ulmëen Anutuu ruuröaring yal ëak ompyaö wë kaalak omën nantë inëen naën ëëpna pöten kor wë. ²² Tiar ëwat wë. Omën pasut Anutuu ket ëa epot pout öngöröa ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawiem ruupëen kor wë pöl akun kaöäö oröön ompyaö sëpnaaten kor wë. ²³ Pitëment pëen won, Anutuuk Ngëengk Pulö kaö wesak ningkën waurö tiarta këlangön kat yawiem Anutuuk tiar pim ru wes pet niirak tiarim yang koröpöt ent ëak ngolöpöt nimpënëak kor wë. ²⁴ Pöta songönte epël. Anutu tiar utpetatë öngpökaan ent ë nuulëa. Pël ëautak peene tiar pi pet irak koröpöt ngolöp niwasëpënëak kor wë. Pi pet irak koröpöt ngolöp wesa talte tiar pim pël ëëpnaaten kor wë. Pöt namp pim omën kor wë pöten ityaangk talte pi kaalak kor naön ëëpën. ²⁵ Omën itnaangkënten kön wi kosang wesak öpenaat pël weseë ya kë sak kor wë.

²⁶ Tiarim kön wi kosang yewesa pötak tiar weëre kosang won ëen Ngëengk Pulöök kaamök yaalni. Pöt tiar Anutuun kimang mapenëak tolëël maan pangk ëëpën pöten köpël pötaanök. Pël yeëetak Pulö pimtok tiarim lupötë wë Anutuun kimang maim wë. Pi omnaröa naënël lupötëaan ing maimeë Anutuun kimang maim wë. ²⁷ Pël yaëen Pep pi omnaröa lupötön panë ityaangkaupök Pulöökë kön pötenta ityaangk. Pöt Pulö pi Anutuu könöökë ënëm ëak Anutuu omnarö tiarim kangüir kimang maim wë pötaanök.

²⁸ Tiar ëwat wë. Anutuun lup sant yaalmëa pörö, omën nentere nent tiarim naë orö nirëak ompyaö yaniwesaut kaamök elmëëpnaat. Pi yas niapënëak kön wia pötaanök pël elnia. ²⁹ Anutuuk omën pim wet réak kön wia pörö tiar pim Ruupë ök sëpënëak kom ëa. Pötaanök pim nangarö tiar selap sëen pimënt nan kaöap pël sak öpnaat. ³⁰ Pël ëen Anutuuk pim kom ëa pöröen yas niia. Pël ëak yas niia pöröen, “Wotpilörö,” pël niia. Pël ëak wotpil niwesa pörö ping wesak ë nirangia.

Anutuu lup sant pöt tiar sëp naniwaspan

³¹ Anutu pi tiarimëen pipël kaamök yaalni pöten tol apen? Pi tiar kaamök elniap talëpök kööre tok elniak pim moresiaan wa ëp elniipën? Won. ³² Pi keimôn naalniin pim Ruup tiarimëen wes nimëen tiarim kanggir wel wia. Pötaanök pi kaamök elniak omën muntatta kët ël epotë nineim öpna pöt tiar kön wia. ³³ Omën Anutu pimtëen yaö wesaurö tiar talëpök ngön yaatak niulëepën? Won. Anutuuk wotpil niweseim wë. ³⁴ Pötaanök talëpök utpetatë kangut ningkën kö sëpen? Won. Yesu Kristo pi tiarimëen wel wia pöt pëen won. Pi wel wiak kaalak weletakaanta wal éaup. Pël éak Anutu pim mor yaapkëesi wë tiar kaamök elniipënëak Anutuun kimang maim wë. ³⁵ Pötaanök omën oröpötök Kristo pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nuulëepën? Könömöt yewautak ma këlangön kät yawiautak ma utpet yaniwas pötak ma ngöntök yaautak ma omnantëen il ngentingenti yaautak ma nga yaalniutak ma yamëngkautak pötök pël naalniin ëëpnaat. ³⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ten nimëen sak wëen yak kët ël epotë utpet wesak nimëneim wë. Pitök tenën itaangkën pol sëpsëp yamö pöröa ök sëen pël elnieim wë.”

³⁷ Omën könöm pipot tiarim naë oröak Anutuu naëaan ent ë nanuulaan yaëen tiarök könöm pipot il mowas pet yair. Pël yeë pöt Kristo lup sant yaalni pöpök weëre kosang niwasën taintaë wë. ³⁸ Nem pël yak pöta songönte epël. Nem kön kosang wia pöt omën nentak Anutu pim lup sant yaalni pötakaan ent ë nanuulëëpan. Weletak ma wëwëetak ma enselöröak ma omën kaö sak kutöweriaan yanggerakë wëaurö ma omën peene wia epotök ma ënëm orööpna pötök, ³⁹ omën olaanötök ma öngkölaan pötök, omën ke nentere nent wia pipötök Anutuu lup santakaan ent ë nanuulëëpan. Lup sant pöt tiarim Aköp Yesu Kristook yaalni.

9

Pool pi Yuta omnaröaan ya këlangön ëa

¹ Ne Kristook yal menak wëaupök nem ök niam epot kaar won, yaapöt. Ngëengk Pulöökta ngön epot yaap pöt pet elnëen nem lupmerök kön yawi.

² Ne ngön epot ök niamaan. Yuta omën nem karuröen yaköm pan kön wieimeë nem lupmer utpet pan. ³ Nem kentöök kan nent wiaan pöt Anutuuk pit kama moöpnaan ne kanggir es parëaöökë kanöökël sak Kristo pëlëer wëen ne pëlëer ömëak kent kön yawi. ⁴ Ten Israel omnarö Anutuuk pimëen yaö niwasën pim ru sëen pim ëwaat pet elnia. Pël éak ngön taë wes mena pöt ninak pim ngön kosangöt ök niaurö. Pël éak piin yaya maim öna kan pöt pet elniak kup ke nentere nent niwia. ⁵ Tenim ëarö ngönënë kaö sak wakaimaurö. Pël ëënak Kristo omën möönre koröp wak tenim kurtak oröaup omën poutë kaö sak wë, Anutu tapöp. Piin yaya maim öpa, kët ël epotë. Yaap.

Anutu pi omnarö pimëen yaö yaniwas

⁶ Anutuuk ten Yuta omnaröen pim omën sënëak niia pöt ten pourö pöp panë nasën. Pël éautak pim kup niwia pöt mos naën ëa. Pöt Israel pöpökaan ulöl sa Yuta omën pörö pourö Anutuun kön wi kosang wasën yaö nemowasën ëa pötaanök. ⁷ Ën Apram pim ëaröeta pourö pim ök nasën ëa, naröakëer. Pöta ngönte ngönëntak epël kup mowia. “Aisak pim ëaröakëer nim yaö sëpnaat.”

⁸ Pipta songönte epël wia. Omnaröa wëwëetakël pëen Apram pim wilën ulöl sa pöröaup pit Apramë ë panëerö pël sa. ⁹ Pöta kup mowia pipët epël ëa pötaanök. “Krismani nent won sëen nem akun wia pötak kaalak wais kaamök elmëen Sera pi yokotup wilëpnaat,” pël mëëa. ¹⁰ Pötaar won. Repeka pim naëëta tapël oröa.

Pi tenim ëap Aisak piiring wë ru naar yak sak wila. ¹¹ Piarip tep ëak ëlëpë yaatak wë omën utpetere ompyaö pöt naën ëa. Pël ëautak Anutu pim wet rëak pimtë könöök omnaröaan yaö ëa pöl akun pötakta pël ëëpënëak kent kön wia. Pi piarpim ëa pötaan won, pimtë yaö elmëa pötaan kom elmëa. ¹² Pël ëak Repekaan, “Nanëpök nangapë inëën ëëpnaat,” pël ök mëëa. ¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Ne Yakopön kent yaë. Ën nanëp Isoon kaaö.”

¹⁴ Pötaan tiar Anutu pim ëa pöten, “Korar ëa” pël apen ma? Won pan. ¹⁵ Pöt pi Mosesën epël ök mëëa pötaanök. “Ne omën nampön mait elmëëmëak pöt yok pangk pël elmëëmaap. Ën nampön yaköm elmëëmëak pöt pël ëëmaap.”

¹⁶ Pötaanök Anutu pi omën nampë kentöore weë yengentiaö pötaan won, pimtë yaköm pötak yaalmë. ¹⁷ Pöt Anutu pim Peroon ngön ök mëëa pöt ngönëntak epël wia pötaanök. “Ne nem weëre kosang pöt nim naë tekeri wasën nem yapinte yang poutë aö së pangk ëëpënëak kaö wes niulëaut.”

¹⁸ Pötaanök tiar Anutuun ewat wë. Pi omën nampön yaköm elmëëpënëak pöt yaköm elmëëpnaap. Ën namp pim lupmer il mowariipënëak pöt yok pangk pël ëëpnaap.

Anutu pi ya sangëne yaköm pout yaaup

¹⁹ Anutu pël yaëën arim naëaan narö köpël wë epël an koröp. “Ten Anutu pim kent ëëpna pöten yok pangk kan nemowariingan. Ten utpet ëëk pim kentöökë ënem yeë.” ²⁰ Ar pël aan kangiiir epël niamaat. Ar omën talörök Anutuun ngön ke pil yemak? Pangk pël naëngan. Ma yang kap nentak yok pangk pim ket elmëaupön, “Ni tol ëënak ne epël ket yaalnëën?” pël mapën ma? Won. ²¹ Omën kap ket yaaup pim kentöök yangetaring ket ëëpënëak pöt yok pangk ket ëëpnaat. Yang ulöp kopët nentak kap nentepar, nent kaöatëën nent kotutëën, pël ket ëëpënëak pöt yok pangk.

²² Anutu pim kentöökë wia pöt kap ket yaaupë ök. Pi pim omën ket elnia eporö pim kentöök omnant elniipënëak pöt yok pangk. Omën naröen nga elmëak pitëm naë pim weëre kosangöt tekeri wasëpënëak kent kön wia. Pël ëaap pi omën pim nga elmëak kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa. ²³ Anutuuk omën munt pim yaköm elniipënëak kön wiaurö tiarim naë pi ëwaare ë rangi pout pangk ëëëaupök pöt tekeri wasëpënëak omën kö mowasëpnaaröen ya wiap elmëak teëntom namëngkën ëa. Pi wet rëak tiar ëwaare ë rangi pöt öpenëak kopëta wes niwia. ²⁴ Pöt tiar tapöröen pi yas niiaup. Yuta omën tenimëntëer won, ar omën muntaröeta. ²⁵ Pöta ngönte tektek omën Osea pöpë pepeweri epël wia.

“Omën wet rëak nemëën newasën ëauröen, ‘Nem omnarö,’ pël memaat.

Ën wet rëak lup sant naalmëënörö lup sant elmëëmaat.

²⁶ Ën, ‘Ar nemëën newasën yeë,’ pël mëëa yang pörekta kaalak, ‘Ar Anutu wëwëetaringëp pim ruurö,’ pël memaap.”

²⁷ Ën tektek omën Aisaia puukta Israel omnaröaan ngön ëak epël ëa.

“Israel omnarö selap sak i pis i kaöaöökë ëöök pötë wia pöl ëëë pël ëautak Anutuuk om kopët naar kama öpnaat.

²⁸ Pöt Aköp pi ngön yaatak teënt pan ë pet irak kangurakë omnarö mampnaat pötaanök.”

²⁹ Aisaia puuk kaalak tektek ngön nent epël ëa.

“Anutu kutömweri ngarëk wëaupök tiarim ruure ëarö mait naalmëën ëanëën tiar Sotomre Komora ka pöörarë wakaimauröa ëa pöl kö san tapön.”

Israel omnarö wotpil sëpënëak poprak ëa

³⁰ Pötaan tiar tol apen? Epël apenaat. Omën muntaröa naëaan narö wotpil sêpnaataan weë nengentiin éauröak wotpil sak wë. Pit Anutuun kön wi kosang yewasën wotpil mowasën wë. ³¹ Ën Israel omnarö ten wotpil sënëak weë ngentiak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk weimeë pompren kaö ë imaut. ³² Pit tol ëënak wotpil nasën ëa? Pël ëëpnaan Anutuun kön wi kosang newasën, pitëmtë wëwëat kaamök ëen wotpil sêpën wesak ëa pöt pangk naën ëa. Pit Kristoon kaaö elmëak omnaröa këlötëaan söë urak kawi yengenti pöl ëa. ³³ Pöta ngönte ngönëntak Kristoën ngön nent epël ëa. “Kat wieë. Ne Saion kak omnarö söë uröpënëak kël naö yawi. Kël weë panë naö omnarö kawi ngentiak utpet sêpënëak yawi. Pël ëen omën namp piin kön wi kosang wasëpna pöp ëö nasëpan.”

10

Israel omnarö pit Anutu pim wotpil yewas kan pöök nasën ëa

¹ Karurö, nem lupmerök Anutuuk Israel omnarö pit utpetetakaan kama moöpënëak kent pan yaalnëen Anutuun kimang maim wë. ² Ne pitën éwat wë. Pit Anutu pim inëen elmëepnaaten kent ëak weë yengenti. Pël ëaap Anutuu kan ompyaut köpël wë yak köntak yaë. ³ Pit Anutuuk wotpil yaniwas kan pö kasëng menak pitëmtok wotpil sêpnaataan weë ngentiak ya yamëngk. Pël yeem Anutuu iri wë pim wotpil yaniwas kan pöököl nasën yaë. ⁴ Tiar éwat wë. Moses pim ngön kosang pöt Kristo oröön mop mowia. Pötaanök omën pourö piin kön wi kosang yewasën pit, “Omën wotpilörö,” pël yema.

⁵ Moses pi omën Anutuuk pitën, “Wotpilörö,” pël mapënëak ngön kosangöt ngaarëk yewa pöröaan epël retëng ëa. “Omën namp ngön kosang pout ngaarëk öpna pöp Anutuuk piin, ‘Wotpilëp,’ pël maan wëwë koirëpnaap.”

⁶ Omën Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk pitën, “Wotpilörö,” pël yema pörö epël kön nawiin yeë. “Talëp o kutömweri is Kristo koirak irapën?”

⁷ Ma “Talëp öngk yangera öngpök ngemë Kristo weletakaan koirak aprëpën?”

Kristo pi tiar piin kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil wesa pörö tiarim naë wë. Pötaanök tiar piin ap newasngan. ⁸ Tiar Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil wesa pörö kön pël nawiingan. Tiar epël kön wiak yak. “Anutuu ngönte arim naë wia, arim këmötëere lupötë.” Ngön pöt kön

wi kosang yewasuta ngönte tenim ök yeniak pipët. ⁹ Arim këmötëaan, “Yesu tenim Aköp,” pël ök yeem lupötök Anutuuk Yesu weletakaan wal ë ulmëa pöt kön wi kosang wasënë pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. ¹⁰ Pöt tiarim lupötök Yesuun kön wi kosang yewasën Anutuuk wotpil niwasëpnaat pötaanök. Këmötök, “Pi tenim Aköp,” pël yaan utpetetakaan kama niöpnaat.

¹¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën piin kön wi kosang wasëpna pöp pi yok pangk ëö nasën ëëpnaap.” ¹² Pöt Yutaare omën muntarö tiar omën kopëtarö, narö maimarö won pötaanök. Tiarim Aköp kopëtap puuk omën pourö kaamök elniipënëak kimang maim wë pörö komre kolap elnieim wë.

¹³ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën Aköpön kaamök elmëëpënëak kimang mapna pörö Anutuuk utpetetakaan kama öpnaat.” ¹⁴ Tol ëak omën piin kön wi kosang newasën wë pöröak kaamök elmëëpnaataan mapën? Tol ëak Anutuu ngönte kat nawiin éauröak kön wi kosang mowasëpën? Tol ëak pim ngönte ök nemaan wiaan kat mowiiipën? ¹⁵ Tol ëak pim ngönte ök mapënëak wes namëen wiaan ök mapën? Pöta ngönte ngönëntak epël retëng ëa. “Omnaröa Anutuu ngön ompyaut wak yewais pöt ompyaö pan.”

Israel omnarö pit ngön ompyaut kön wi kosang nemowasën ëa

¹⁶ Ngön ompyaut pitëm naë oröautak narö ngaarëk naön yaë. Pöta ngönte tektek omën Aisaia puukta epël ëa. “Aköp, ten nim ngönte ök mëëautak kat nawiin yaë.” ¹⁷ Kön wi kosang yewesauta songönte epël. Kristoë ngön pöt, omnaröak ök niaan kat wiak kön wi kosang yewas. ¹⁸ Ne epël niamaan. Pit ngön ompyaut kat nawiin ma? Won, pit yok kat wiaurö. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Pitëm këm ngönöt yang epotë sa pet yair.

Ën ngönöt ka poutë pangk yaë.”

¹⁹ Ne kaalak pëlpël niamaan. Israel omnarö kön nawiin ëa ma? Pöta kang nent Mosesök Israel omën pimoröen epël mëëa.

“Ne omën maimarö arim urtak wa ulmëen ar pitëmëen yak wëwë ompyautaan warre kaur ëënëët.

Ën ne omën köpël narö arim kangiir ömaat.

Pël ëen ar pitëmëen ya sangën ëënëët.”

²⁰ Ënëmak Aisaia pi Anutu pim omën muntaröa ompyaö wasëpna pöten kön wieë kas köpël pitëmëen ngön epët pëen wes wia.

“Neen ngaöl naalnëenöröak nokoiraut.

Nemëen pëlpël nenëaan ëaurö ëö menaut.”

²¹ Pël ëak Israel omnaröaan epël ëa.

“Ne akun wali pan pitën yas yemaan kat wiak wa olaimaut.”

11

Anutu pi Israel omën naröen yaköm elmëa

¹ Ne kaalak pëël niam. “Anutu pi pim Israel omnarö kasëng panë momena ma? Won pan. Neenta Israel omnamp, Apram pim ëap, Pensaminë kurtakaanëp. ² Anutu pi omën pim ngaanëer pimëen yaö wesa porö kasëng nemangkën ëa. Pöta ngönte tektek omën Elia pim ngönte ngönëntak wia pöt kat nawiin ma? Elia pi kimang ngöntak Israel omnaröaan Anutuun kaaö ngön epël mëëa. ³ “Aköp pit wet rëak nim tektek ngön yaaö nem karurö mënak kiri ar yaaö uröteta kelën nemënt wëen neenta nempënëak yaë.” ⁴ Pël maan Anutuuk kangiir epël mëëa. “Ne omën selap pan 7000 yang omp ak Paal pöpön yaya nemaan wë porö ngaata öngpökaan ngarangk elmëeim wë.”

⁵ Tapël peene akun eptakta Anutuuk omën kopët naar komre kolap elniak yaö niwasën wë. ⁶ Anutu tiarim ompyaö yaautaan won, pimtë komre kolap yaalni pötaan yaö niwesa. Omnarö ompyaö yaëen pi yaö yemowas talte komre kolap yaalmë pöt kë ëëpën.

⁷ Pöten tol apen? Israel omnarö këët koirënëak wë ngenti imautak pourö nokoirën ëan. Kopët yaö niwesauwaar tenimtokëër yokoir. Ën muntarö pöt Anutuu ngön wa olaan puuk elmëen lupöt il wariak wë. ⁸ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Anutuuk pitëm lupöt wa irikor elmëak it ngaapre katun mowesa.

Pël ëa pötepar peeneta om wia.”

⁹ Ën Moses pim ngön kosang Yuta omnaröa kent eima pötak wii motëa pötaan Tewitök epël ëa.

“Pitëm kaömp neim wë pöt animauröaan kalaap wiire pongön të pël yeë pötë ök ëëp.

¹⁰ Pit omnantön itnaangkën ëëpnaan pitëm itöt röök ulak ëëp.

Pit omën könöm panëët wak wëen pitëm kasngelöt pak ëeim öp.”

Anutuuk omën maimarö kama yeö

¹¹ Ne kaalak pëel niamaan. Yuta omnarö pitëm wiapre kor ëa pötak ngentiak sasa utpet ëa ma? Won pan. Pit omën muntaröa wewë ompyautaan war ëen tapël öpënëak Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën munt pörö utpetetakaan kama wa. ¹² Yuta omnarö Anutuu ngön wa olaan Anutuuk omën pourö ompyaö yaalmë. Pit kawiap ëen omën muntarö ompyaö yaalmë pöt pitëm kaalak Anutuu naë rë olëak öpna akun pötak Anutuuk kaö wesak ompyaö elniipnaat.

¹³ Ne peene ar köpël omnaröen ök niamaan. Anutuuk ar köpël omnaröen pim ngönte ök niämëak yaö neaan pël yeem arim naë ya yamëngk pöten kön wiin kaöet pël yaë. ¹⁴ Ne ya pöt yamëngkën Yuta omën nem kar narö Anutuuk arën ompyaö yaalni pötaan war ëen pim naë rë olaan kama niöpën wes. ¹⁵ Anutuu pitëm kasëng mena akun pötak puuk elniin köpël omnarö ar piiring lup köpëtemer san. Pötaanök Anutuu pitëm kaalak öpna pötak tolëel orööpën? Omnarö weletakaan wal ëak wë pöl Anutuuk kaö wesak ningkën ar wewë ompyaö panëetak ön sa. ¹⁶ Ngön nokoli nentepar epël wia. Yuta omnaröa yaaul omën namp kaömp nemes wak Anutuun yak kom ëak kaö nent mangkën pöt Anutuuk pout pimot pël wasëpnaat. Ën këraamentta Anutuuk kön wiin misënöt pimot pël wasëpna pöt morötta pimot pël wasëpnaat. Pöta ök Anutuuk kön wiin Yuta omën tenim ëarö pimorö Yuta omën pourö yok pimorö pël yaë.

¹⁷ Yuta omnarö ten këra olip yaapmentë ök, ën ar köpël omnarö këra olip kosangöökmentë ök Anutuuk yaapmentë mor nant ulöp nautön ëautaan il moolëak kosangöökmentë mor nemor urtak yal men moulmëen ëlmentök kaamök ëak mor nailënötring kolap yaningk. ¹⁸ Ar arimtën kön wiin isën Yuta omën këra mor mosutë ök ëen il moolëa pöröen ökre was manganok. Ar om mormor misënö kaamök naën, misënöök mormor kaamök yaalni. Misën pö Yuta omnaröa ëarö.

¹⁹ Ar, “Anutuuk ten urötak yal men niulëöpënëak mor mosut il moolëa,” pël an koröp. ²⁰ Yok. Pël anëetak pit kön wi kosang newasën ëautaanök il moolëa. Ën ar pöt, kön wi kosang yewesautaring pitëm urötak wëerek arimtën wak isak anganëen ngarangk këëkë ëen. ²¹ Anutuuk mor ëlmentëkaan oröaut Yuta omën pörö pitëm utpet ëaö pötaan mait naalmëen il moolëaut. Pötaanök arta utpet ëënë pöt mait naalniipan. ²² Tiar Anutu pim yaë pöten iteneë pim yakömre ya sangën yaaö pöteparën ityaangk. Omën pim wëwëeten kaaö yauröaan ya sangën yaalmë. Pël ëautak Anutuuk arën yaköm elniin wë. Ar pim naë önë pöt tapël elnieim öpnaat. Ën pël naën ëënë pöt arta il niolapnaat. ²³ Ën Yuta omën il moolëa pörö kaalak lup kaip tiak kön wi kosang wasën pöt Anutu kaalak yal mampënëak weëre kosang yaë pöpök pangk pël elmëëpnaat. ²⁴ Ar këra olip kosangöökmentë ök wëen pömentëkaan ilak omnaröa naënganëel Anutuuk yaapmentëk yal men nuulëaurö. Pötaanök Yuta omën il moolëa pörö kaalak ëlmentëk yal men ulmëëpna pöten pomp naëpan.

Anutu pi tiarën yaköm yaaup

²⁵ Karurö, ar arimtën kön wiin ispanëak ne ngön ngaan ëlëep wiakaimaut peene tekeri yes epët ëwat sënëak kent yaë. Israel omën narö lup kosang ëeim wëen akun won sëen köpël omnarö Anutuu naë rë olapënëak yaë pörö pël ë pet irënak ²⁶ pötaan Israel omën pourö Anutuu naë rë olaan kama niöpnaat. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Ompyaö Niwasëpnaap Saion kak oröak utpet Yakop pim ëaröa naë wia pöt won wasëpnaat.

27 Pël èèn nem pitèm saunat ent ë moolama pötak nem ngön taë wes mena pöt kë orööpnaat.”

28 Yuta omnarö ngön ompyaut kasëng menak Anutuun kööre tok elmëa. Pitèm pël ëa pötak ar köpël omnarö kaamök elniin ngön ompyaut kat wiak Anutuu naë rë olëaurö. Pël ëauröak Anutu pitèm ëaröen kup möwiak Yuta omnarö pimëen yaö wesa pötaan lup sant yaalmë. 29 Anutu pi pim kön kosangtak omnaröen ompyaö elmëëpënëak yas mëëa pöt wiap nasëpan. 30 Köpël omnarö ar ngaanëër Anutuu ngön wa olaimauröak peene Yuta omnarö Anutuu ngön wa olëa pötaan Anutuuk yaköm yaalni. 31 Tapël Anutuu arën yaköm yaalni pötaan puuk peene Yuta omnaröenta yaköm elmëëpënëak elmëen pit peene pim ngön wa yoola. 32 Anutu pim elmëa pöta songönte epët. Pi tiar omën pouröen yaköm elniipënëak elniin pim ngön wa olaimaurö.

Anutuun yaya mepa

33 Elei, Anutu pim köntre ewat pöt maimalëp. Pim köntre ewat pöt öngpök pan tiar yok pangk naëngan. Èn pim ya yamëngka pöteta ewat naëngan. 34 Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Aköpë könpelën talëpök ewat sa?

Ma pi köpël wëen talëpök kön mena? Won.

35 Ma talëpök pi wet rëak menaurek kangit mampën? Pël naëpan.”

36 Omnant poutë songönte pim naë wia. Pi omnant poutë pepap. Omën pout pi kopëtapëët. Pötaanök tiar kët ël epotë piin yaya maim öpa. Yaap.

12

Tiarim möönre koröpöt Anutuun kiri elmëëpa

1 Karurö, ne Anutu pim yaköm yaalni pötaan kosang wesak niamaan. Ar arim möönre koröpöt Anutuun pëel elmëen kiri yemangk pöta ök ëëp. Pël ëëë arimtën pimorö pël weseë pim yaë pöt eim ön. Pël yeem pöt Anutuun yaap inëen eim önëët. 2 Ar ngönën wonöröa yaaul ëënganok. Arim köntre lupöt Anutuun pël elmëen ngolöp wes nimp. Pël ëak arim wëwëatta ngolöp wes nimpnaat. Pël èèn Anutuu yaalni pöten ewat panë sënëët. Ar omën ompyaöre wotpil panë Anutuu kent yaë pöt kom ëak ewat sënëët.

3 Anutuuk komre kolap elnëak ngön yaaö omën newesauap. Pötaanök ar pouröen niamaan kat wieë. Ar arimtë wëwëere ewat yaautön köntak kön wiin ispan. Anutuu nina pöl kön kosang wieë arim wëwëere ewat yaautön wotpil wesak kön weswes ëëë. 4 Tiar ewat wë. Tiarim möönre koröp kopëtaöökë kaut selap wë. Èn kaö pötök ya yamëngka pöt selap. 5 Tapël tiar omën selapök Kristook yal mangkën möönre koröp kopëtaö pël yes. Pël yeë tiar nener yal yeë.

Anutu pim weëre kosang pötiring ya ke nentere nent mëmpa

6 Anutu pi komre kolap elniak pim ya ke nentere nent mëmpënëak weëre kosang yaningk. Pötaanök omën namp pi Anutu pim ngönte tekeri wesak apnaataan weëre kosang mangkën pöt pim kön wi kosang yewesauta ökök pim ngönte tekeri wesak ap. 7 Namp pi kaamök yaaö yaataan weëre kosang mangkën pöt karurö kaamök elmëëp. Namp rë yemoula yaatan weëre kosang mangkën pöt rë moulop. 8 Wa korkor ngön yaaö yaataan mangkën pöt ap. Namp kësangën yaaö yaataan mangkën pöt panë wesak ëëp. Ngarangk yaaö yaataan mangkën pöt ya kaö mëmp. Yaköm elmëak kaamök yaaö yaataan mangkën pöt ërëpsawi kön wieë elmëëp.

Lup sant elmëëpena ngönte

⁹ Arim karurö yaap wesak lup sant elméeë. Ar utpet yaaut kasëng menak ompyaö yaautakël rë olëak weë. ¹⁰ Arim karurö pitta Kristoëërö pël weseë lup sant elméeë. Ar weë ngentiak arim karuröa yapinöt wak isak maë. ¹¹ Wiapre kor won, ya kë sak wë Aköpë inëen elméeë. ¹² Aköpön kor eimeë ërëpsawaring weë. Pël ëen konöm nant arim naë oröön kosang sak taueë kimang maim weë. ¹³ Ën Anutuu omnarö omën nantëen elek yaëen pöt pit kaamök elmëak omën ka nantëaanörö arim naë waisën pöt ompyaö ngarangk elméeë.

¹⁴ Omën narö ar utpet yanuwasën pöt Anutuuk ompyaö mowasëpnaan kimang maë. Ar piin utpet wasëpnaaten kimang manganëp ompyaö mowasëpnaan kimang maë. ¹⁵ Omën narö ërëpsawi yaëen pöt pit kaamök ëak ërëpsawi ëë. Ën narö ing yaan pöt kaamök ëak ing aë. ¹⁶ Ar omnaröaring lup kopëtëmer sak weë. Arimtën kön wiin ispan irëak omën yaapöröaring weë. Arimtën kön wiin ëwatingörö pël ëen ping wesak angan.

¹⁷ Utpetatëen kangiir kangiir ëënganak. Ar këëkë kön wiak omnaröa itaangkën ompyaö ëëpna pötökëër ëë. ¹⁸ Ar nga elmëenëak kön wiinganok. Kan nent wiaan pöt karuröaring mayaap weë. ¹⁹ Karurö, omën narö utpet yaalniin pöt kangiir elmëënganak. Anutuuk kangiir elmëëpnaan wiaap. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Saunatë kangut pet yaira pipot nem yaat. Nook kangiir elmëëmaat. Aköp pi pël ya.” ²⁰ Ar pöt epël ëë. “Arën kööre tok yaalniaurö këen yaëen pöt kaomp meneë. Iiten yaëen iit meneë. Pël ëen utpet yaautön kön wiak ëö sëpnaan.” ²¹ Utpetatök ar il niwaspan. Won, ar omën ompyaut yeem utpetat ngep ëë.

13

Yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa

¹ Tiar omën pourö yang ngarangköröa ngön ngaarëk öpa. Yang ngarangkörö pit om pas naaröön, Anutuuk ya menak moulmëen wë. ² Namp pi yang ngarangköröa ngön wa yoola pöp Anutu pim moulmëauröa ngön wa yoola. Pël yaë pöp kangut öpnaat. ³ Ompyauro pit yang ngarangköröen kas naën é yaë. Utpet yaaurö pitökëër kas é yaë. Pötaanök ar pitën kasinkasin won öneak pöt omën ompyaut pëen ëen. Pël ëen pit arën itaangkën ompyaö sëpnaat. ⁴ Piporö pit Anutuu ya omën narö pitök ar ompyaö öneak ngarangk yaalni. Pël yaëetak ar utpet yaëen pöt pit kangut nimpnaatak pitën kas ëen. Pit Anutuu ngön ngaarëk wak utpet yaauröaan nga yaalmë. ⁵ Pötaanök pitëm ngönöt ngaarëk ön. Pöt kangut elniipanëen kasiin pëen won, arim lupötökta ompyaut ëenëeten kön wiak ön. ⁶ Pit Anutuu ya pipot mangkën yamëngk pötaan ar monat takis men yeë. ⁷ Pötaanök omnant epot mampunëak niapna piporö meneë. Pit takis ke nentere nent poutëen kimang niaan pöt meneë. Pit omën kaöarö ëen pöt pitëm yapinöt wak isak maë.

Tiar lup sant yeem Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yeö

⁸ Ar omnaröa omën nant nina pötë kangut men pet ireë. Ën lup sant yaaö pötaar pet irnganëp om ëeim ön. Omën muntaröen lup sant yaalmë pipop Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yeö. ⁹ Anutu pim ngön kosang nant epël wia. “Öngre omp wëwëet kom ëëngan. Ni omën mën wel wiingan. Ni këkain ëëngan. Ni omën muntaröa omnantön war ëëngan.” Ngön kosang pipotre munt nantta wia pout erën ëak epël ya. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipön elmëëm.” ¹⁰ Omën lup santtaring öpna pipop muntapön utpet naalmëëpan. Pötaanök lup sant yaë pipop Anutuu ngön kosangöt ngaarëk yeö.

Tiar wotpil wesak öpa

¹¹ Pël ëënëak niauta songönte epël. Ar akun epta songönte ewat wë. Kaëaan yaan sak wal ëëpena akun temanöm yes. Pöt ngaanéer ngës réak ngönèn kat wiak kön wi kosang wesang wesan pötak Kristo pim kama yanu pöt pet irëpna akunet wali wieäut peene pöt temanöm yes pötaanök. ¹² Kout pet irëpënëak yaëën ëlpam wal ëëpënëak yetapöörar yamë. Pötaanök koutakë yaaut moolëak ëwaatakë kelre ngilö wetak öpa. ¹³ Tiar kët ëwaatak wëaul wotpil wesak öpa. I ngaat nak kön irikor ëak ngön wa olangan. Ngasam pas eimeë öngre omp nga ëëngan. Ngön nga elööre omën muntaröa omnantön warre kaur ë pël ëëngan. ¹⁴ Tiar Aköp Yesu Kristo pim ök sak wë tiarim koröpöökë kentre kaur pötë ënëm ëëpenaataan kön wiinganëp pim ënëm ëëpa.

14

Karuröa wëwëat sangk kelngan

¹ Omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap yaë piporö mësak wais ingre moröröa öngpök ulmëë. Pël ëak pitring ngönaak anëëtaan kön ke nalre nal wiak angan. ² Omën narö pitëm kön wi kosang yewesaut weë yaë porö pit kön wiin pangk ëën yenaut pout nëmpnaat. Ën kön wi kosang yewesaut wiap yaë piporö mësëpöt won, këëre kaömp pëën yenaürö. ³ Omën omnant pout yena poröak mësëpöt nanën yaaö poröen kön utpet wiipan. Ën omën mësëpöt nanën yaaö poröak pout yenaüröen kön wiin, "Utpet yaë," pël ëëpan. Won, omën piporöeta Anutuuk kama waurö. ⁴ Pötaanök arim oröptak omën kaö nampë inëën ruupön pim yaauta songönten utpet wesak aan pangk ëëpën? Pi weë sëpën ma wiap sëpën pöt pimtë kaöapökëer itenak pangk apnaat. Kaöap pi taë mowasëpa weët wieëaupök taë mowasën tauaapnaat.

⁵ Omën narö Anutuun yaya mapënëak kön wiin kët nant kaöat ën nant kotut pël yaë. Ën narö pël ëëpënëak kön wiin kët pout mëngkre mëngk wia pël yaë. Pit pourö pitëm ëëpna pöt kön kosang wiak pël ëëp. ⁶ Omën kët nant kaöat pël kön yawi piporö pit Anutuu yapinte kaö wasëpënëak pël yaë. Ën omën kaömp pout yen poröeta Anutuun yowe mëak pim yapinte wak kaö yewas. Omën mësëpöt nanën yaë porö pitta Anutuu yapinte kaö wasëpënëak pël yeem piin yowe yema. ⁷ Tiarim öp wë pöt tiarimtok naön. Wel yawi pöteta tiarimtok wel nawiin. ⁸ Öp wë pöt Aköpëën wë. Wel yawi pöteta Aköpëën wel yawi. Pötaanök öp öpenaarö ma wel wiipenaarö tiar Aköpëëro. ⁹ Kristo pi wel wiaüröere öp wëaurö tiar pouröa kaö sëpënëak wel wiak wal ëa.

¹⁰ Ar naröak tol ëën arim karuröa wëwëatön sangk kelkel ëak utpet wesak yemak? Ën narö arta tol ëën arim karuröen ökre was yemak? Tiar pourö Anutuu naë sëën pim ngön yaatakök niaan pet irëpnaat. ¹¹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

"Aköp pi epël ya. Ne wëwëetaring wëaupök yaap pan yeniak.

Omëm pourö neen rar rë wesirak yaya neapnaat.

Pël ëak Anutuun, 'Pi Anutu panëëp,' pöt war wesak apnaat."

¹² Pötaanök tiar omën pourö tiarim wëwëatë songönöt Anutuun ök mepenaat.

Omnant elmëën wiap ëëpanëën ngarangk ëëpa

¹³ Pötaanök tiar nenera wëwëatön sangk kelkel ëak utpet wesak yaaut sëp wesak kön epël wiipa. Tiarim karurö omën nant elmëën kawiap ëak saun koirpanëën ngarangk këëkë ëëpa. ¹⁴ Ne Aköp Yesuuk yal menak wë omën yena nentere nent epot kewilringöt won pël kön kosang yawi. Pël yeëetak omën namp pi könöök omën nantön kewilringöt pël wesak nëmpna pöt yaap

kewil mowasëpnaat. ¹⁵ Ar kaömp nant yenën arim kar namp itenak kaömp pöt kewilringöt pël wesak ya këlangön eën pöt ar lup sant naalmëen yeë. Kristo pi omën pipopëenta wel wiaup. Pötaanök arim yena pötak utpet mowaspan. ¹⁶ Arimtok arim yeë pipotön ompyaö pël yewesetak muntaröak utpet wesak apanak sëp weseë. ¹⁷ Pöta songönte epël. Anutuu wa ngaöök yanimë pöta këët iire kaömp yena pöt won. Pöta kë pöt wotpil mayaap wë, ërëpsawiarung wë pipët Ngëëngk Pulöök yaningk. ¹⁸ Omën Kristoë inëen sak wë omën pötring öpna pöp Anutu pim yaauten itenak kent yaëen omnaröakta kön wiin omën ompyaup pël sëpnaat. ¹⁹ Pötaanök tiar ompyaö pipot pëen ë yesem mayaap öpa. Pël ëak ompyaö yeem karurö lup kosang yemowas pötökëër ëëpa. ²⁰ Ar yenauteën pëen kön wieë Anutuu yaat utpet wasngan. Yaap, omnant pout nënë ompyaut. Pël äautak ar omën nant yenën pötak omën muntarö ëngk ma e wesak kön utpet yaniwiin ar saun yokoir. ²¹ Arim kar namp ëngk ma e wesak kön utpet wiipanëen animaöre wain i ngaat nëere omën ke nentere nent yeë pöt sëp wasënë pöt yok pangk. ²² Arim kön kosangötök omnant yaautön ompyaut pël yewas pipöt arimëntre Anutuukëër ewat wë. Omën namp pi kön wiin pim ëëpna pöt yok pangk pël wesak pötökëër ëëpna pöp ërëpsawi ëëpnaap. ²³ Ën namp pi kön selap yaalmëënak köntak nëmpna pöt Anutuuk kön wiin utpet sëpnaat. Pöt pi kön kosang pöt won wiaanak ëa pötaanök. Omnant pout kön kosang nawiin wë ëëpena pöt saunaring ëëpnaat.

15

Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sëpnaan kaamök elmëëpa

¹ Kön wi kosang yewesautaring wëaurö tiar omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap pöröen kaaö elmëënganëp kaamök elmëak pitëm könömöt öpa. Tiarimtë kentöökë ökök ëëngan. ² Tiarim karuröen kön wieë lup kosang sëpnaan kaamök elmëëpa. ³ Kristo piita tapël pim kentöökë ënëm naën ëa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën narö niin utpet wesak yeniaan nemëen yes.” ⁴ Ngön ngaanëër ngönëntak retëng ëa pöt tiar rë nuulöpënëak retëng ëa. Ngön pipotök ëpre wiap elniak lup kosang niwasën Anutuu wais nikoirëpnaataan kor öpenëak retëng äaut. ⁵ Anutu pi wiapre korre lup kosang yewasa poutë pepapök elniin Yesu Kristoë ëa pöl lup kopëtemer sak ön. ⁶ Pël ëëë arim lupre këmët erën ëak Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutuun yaya man.

Kristo pi Yuta omnaröere kopël omnarö kaamök elmëä

⁷ Pötaanök Kristook ar sant niwesak nuwa pöta ök Anutuu yapinte ngarëk wes mëenëëtaan arimënt nener sant weseim ön. ⁸ Ne Kristo pim sant niwesa pötaan epël niamaan. Anutu yaap yaup pöt pet elniak pim ten Yuta omnaröa ëaröen ngön kup mowia pöta këët orööpënëak Kristo pi wais ten Yuta omnaröa inëen elnia. ⁹ Pël ëak Anutu ar köpël omnaröeta pim yaköm yaalni pöten yaya manëak pël ëa. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne köpël omnaröaring wë yaya niaimëë nim yapinte ompyaö wesak tan rë wiwi niamaat.”

¹⁰ Ngön munt nent ngönëntak epël wia.

“Köpël omnarö arta Anutuu omnaröaring ërëpsawi ëën.”

¹¹ Ën kaö nenteta epël wia.

“Köpël omnarö, ar pourö Aköpön yaya maë. Omën pouröere pourö piin yaya map.”

¹² Ën Aisaia puuk ngön nent epël ëa.

“Sesi, Tewitë pepap, pim kurmentëkaan omën orööpna pöp pi köpël omnaröa kaö sêpnaap.

Pël een köpël omnarö pit piin kön nganggan eimee pitëm ompyaö mowasêpnaapön kor öpnaat.”

13 Anutu omën ompyautëen kön kosang wiak kor wë potë pepapök ar Ngëengk Pulöökë weere kosangöök kön kosang wiak pim kama niöpna pöten kor önëak Kristoon kön wi kosang yewasën Anutuuk elniin êrêpsawiire mayaap pöt kësang pan ön.

Pool pi pimtë ya yamëngkautaan êrêpêrêp ëa

14 O karurö, nem lupmerök ar omën epot yeë pöten kön pan wia. Ar arim wëwë ompyaö pan pötaring wë arim naë êwat ke nentere nent wiaan nener yok pangk rê yemoulan pöten kön kosang yawi. **15** Pël ëaap Anutu pim komre kolap elnëak arimëen yaatak neulëa pötaan ne ar itenak kaaö ëenëeten pölöp naën omën ke nentere nent ëenëak pep epwer ngolöp wesak retëng ë yaningk.

16 Puuk ne ar köpël omnaröen Yesu Kristo pim inëen ru wes neulëa. Ne kiri ar yaaupë ök wë Ngëengk Pulöök ar köpëlörö ngëengk niwasën kiri ar yaalmë pöl ëen Anutuuk arën itenak kent ëêpnaak yak ngön ompyaut ök yeniak.

17 Ne Yesu Kristook yal menak Anutuu yaat yamëngk pötaan yok pangk êrêpsawi ëëmaap. **18** Ne omën munt nantön ök neniangan. Won, kopët epëten ök niamaan. Kristook kaamök elnëen ar köpël omnaröa naë ök niaaore ya mëmpö pël elniin pim ngön ngaarëk waurö. **19** Pël yaëen Ngëengk Pulöök weere kosang nena pöök retëng ke nentere nent yamëngkën ar Anutuu ngön ngaarëk waurö. Pël ëëë Kristo pim ngön ompyaut Yerusalem kakaan ngës réak aó yesem yang maim nera yapinte lllirikam pörek sê mën pet iraut. **20** Ne akun poutë ngön ompyaut omën Kristoë ngönënte kat nawiinöröen ök mamëak weë ngentëimaut. Pël yeem omën muntaröa ngës réak ök maimaurek amaaten kaaö. **21** Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën pim ngönte kat nawiin ëauröak piin itaampnaat. Omën pim ngönte êwat nasënöröak êwat sêpnaat.”

Pool pi Spen yangerakë sêpnaanök Rom omnaröen itaampënëak mëëa

22 Ne ya epët yamëngkemak pötak il newariin arim naë newaisën ëaut. **23** Pël ëautak peene pöt ne yang pötë ya mën pet irak arim naë wais itaampaat. Pöt akun wali arim naë waisumëak kent kön wieimaut pötaanök. **24** Ne Spen yangerakël sumaanök arim naë waisumëak kön yawi. Pël ëak wais arring wë yeem ya kë sumaat. Pël ëak wë olëak arim naëaan nampök mës newak sê kanö pet elnëen sumaat. **25** Peene pöt ne Yerusalem kak sê Anutuu omnaröen itenak koröpöökë kaamök elmëëmaan sumaan yeë. **26** Pöt Masetoniaare Krik ingre mor saurö pit ngön kopëta wesak Anutuu omën omnant elek yaaö Yerusalem kak wëauröaan omën nant wes mëepënëak kom ëa. **27** Pitëmtok pël ëêpënëak kent kön wia. Pël ëaap pit Yuta omën pöröa kangiir nenteta wieëa. Pöt Yuta omën naröak köpël omnaröen ngön ompyaut ök mëak pitëm lupöt kaamök elmëa. Pötaanök köpël omën pöröak kangiir Yuta omën ingre mor sauröaan koröpöökë omnant mampënëak kent kön wia pöt yok pangk. **28** Pël ëen ya epët pet irak pitëm omën kom ëa epot wak sê Yerusalem kak wëaurö menak Spen yangerakë sumaanök arim naë waisumaat. **29** Ne kön wiin nem arim naë waisuma pötak Kristo pi tiar ompyaö elniin pangk ëêpnaat.

30 Karurö, ne ke urak epël niamaan. Tiarim Aköp Yesu Kristoore Ngëengk Pulöök kaamök elniin lup sant yaaö pöteparën kön wieë neering weë ngentëiak Anutuun kaamök elnëepnaan kimang maim ön. **31** Ar nem Yutia yangerak sê omaatak Anutuuk ngarangk elnëak omën ngön ompyaut kasëng menauröa

moresiaan neöpnaataan kimang maim ön. Pël ëäk omnant wonörö mempaan wak sumaatak Yerusalem ingre mor saurö itenak kent ëëpna pötaanta kimang maim ön. ³² Pël maan Anutuuk kent yaëen pöt ne ërëpsawaring arim naë wais ömaatak kë sumaat. ³³ Anutu, mayaap pöta pepap, ar pouröaring öp. Yaap.

16

Pool pi omnaröaan yowe mëëa

¹ Ne öng tiarim karip Pipi arim naë yewais pöpë songönte ewat sënëen ök niamaan. Pi Senkria kak wë ingre mor saurö kaamök yaaup. ² Pi omnarö kaamök yaalmëem neenta tapël yaalnëaup. Pötaanök nem kentöök ar Aköpëen weseë Anutu omnaröa yok pangk ëëpena pöl pi sant mowasën. Omnantëen elek yaëen pöt kaamök elmëen.

³ Ne Akuilaare pim öngöp Prisila piaripön yowe yemak pël ök man. Piarip neering Yesu Kristo pim yaat yamëngkauwaar. ⁴ Piarip ne wel wiimëak yaëen piarpim wëwëet utpet wesak nemëen wel wiipënëak ëauwaar. Pötaanök nemënt won, köpël omnaröa naëaan ingre mor sa muntarökta piaripön yowe yemak. ⁵ Ne ingre mor saurö piarpim kaatak ngönënen wa top yaaö pöröaanta yowe yemak pël ök man.

Pël ëäk omën nem kar panëëp Epinitas piin yowe yemak pël ök man. Ne Esia yangerak ya yamëngkën pi wet rëak ngönën kat wiak waup. ⁶ Maria arim naë ya kaö yamëngkaupönta yowe tapël yemak pël ök man. ⁷ Antronikasre Sunias Yuta omën nem kar neering wii kaatak wakaimauwaar piarpimëenta yowe yemak pël ök man. Ne om wëen piaripök wet rëak Kristoë ngönte kat wiak wauwaar. Pël ëäk pim ngön yaaö omnaröa ök sak wë. ⁸ Kristoën yak nem kar panëëp Amplietas pimëenta yowe yemak pël ök man. ⁹ Epanas tiarring Kristoë yaat yamëngk pöp pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëäk nem kar panëëp Stekis pimëenta tapël yëë pël ök man. ¹⁰ Apelis omnarök itenak Kristoë yaat ompyaö yamëngk pël yamëëaupëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëäk Aristopulas pim kaatak wëauröaanta yowe yemak pël ök man. ¹¹ Yuta omën nem karip Erotion pimëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëäk omën Nasisas pim kaatak wë Aköpë ngönte wa pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹² Traipinaare Traiposa Aköpë yaat yamëngk öng pöaarëenta yowe yemak pël ök man. Pël ëäk nem kar panëëp Pesis tapël Aköpëen yak ya kaö yamëngk pöpëenta yowe yemak pël ök man. ¹³ Rupas Aköpë omnarök itenak ompyaö panëëp pël yema pöpre pim ëlëp nem ël sa pöpëenta yowe yemak pël ök man. ¹⁴ Pël ëäk Asinkritasre Plikonre Emisre Patropasre Emasre pitëm kar pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man. ¹⁵ Pël ëäk Pilokokasre öngöp Suliaare Neriasre koont nangap Olimpasre Anutuu omën pitring wë pöröaanta yowe yemak pël ök man.

¹⁶ Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Ka poutë ingre mor sak wëaurök yowe yenia.

Omën narök ingre mor saurö kom ëa

¹⁷ Karurö, ne kosang wesak epël niamaan. Omën kom elniak arim kön wi kosang yewesaut irikor yaalni pöröen ngarangk këëkë ëen. Pit ngönën rë nuula pöt irikor yaalni. Pötaanök pit kasëng momampun. ¹⁸ Pöt omën ke pil yaë piporö pit tiarim Aköp Yesu Kristoë inëen naën. Won, pit pitëmtë koröpökë kentöökë ënëm yaë. Pël yeem pit omën utpetatë songönte këëkë ewat nasënröen morök elmëak wiap yemowas. ¹⁹ Ar ngön ompyaüt ngaarëk yëö pöt omën pourö yok kat yawi. Pötaanök ne arim wëwëetaan ërëpsawi yëë.

Pël yeëetak nem kentöök ar ompyaö yaauten ewat panë önëët, utpet yaauten kön wiingan. ²⁰ Pël eën Anutu mayaap pepap puuk akun wali nasën wiaan Seten ing mës olaan arim ikanöök wiapp.

Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

Omën naröak Rom omnaröen yowe yema

²¹ Timoti neering ya ngawiap puukta arën yowe yenia. Pël eën Yuta omën nem kar Lusiasre Sesonre Sosipata pöröeta tapël yenia.

²² Ne Tetias, Poolök ngön epot ök neaan pep epwer retëng yeë epop Aköpring wë yowe yeniak. ²³ Kaias piita yowe yenia. Ne pim kaatak neulëak ompyaö elnëen wëen ingre mor pourö wais pim kaatak ngönëneën wa top yaë. Ën Erastas ka epöökë mon ngarangkëpre tiarim karip Kotas piaripökta yowe yenia.

²⁴ [Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.]

Tiar Anutuun yaya mepa

²⁵ Anutu pi Yesu Kristoë ngön ompyaö nem ök yeniak epotök yok pangk taë niwasëpnaat. Ngön ompyaö epot ngaanëer ëlëep wiakaimautök peene akun eptakök Anutuuk tekeri yewas. ²⁶ Tektek omnarö ngaan retëng eën këët tekeri öröa. Pël eën Anutu wakaim öpnaap omën pourö kat wiak ngön ngaarëk öpenëak kosang wesak maan ngön ompyaut tekeri sëen yang poutë omnarö pangk kat yawi. ²⁷ Yesu Kristo pim elnia pöten kön wiak kët ël epotë yayaatakaan yayaatak maim öpa. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 24 pöta ök won sêen Pool pi Epesas kak wê pep epwer Korin kakê ingre morörö retêng ë mena. Korin ka pö Krik yangerakê ka kaö naö. Pörek Yuta omên narö Krik omnaröaring wakaima. Korin kak wëauröakaan selap utpet eëima.

Pool pim pep epwer pöt, Korin kakaan wes mëënak kangwer mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-9

Ingre morörö komkap ëa 1:10-4:21

Öngre omp wëwëeta ngönte 5:1-7:40

Omp ak kaaröröa ngönte 8:1-11:1

Ingre moröröa yaya yaaöre wëwëeta ngönte 11:2-14:40

Kristoë wal ëautere tiarim wal ëëpenaat 15:1-58

Yutia ingre moröröaan kaamök elmëaut 16:1-4

Ngön mëët 16:5-24

¹⁻² O Anutuu ingre mor sa Korin kak wëaurö, ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omên sumëak neulëaup, ne tiarim karip Sostenis piiring wê pep epwer retêng ë yaningk. Anutuuk ar pim omên wes niulëën Yesu Kristoök yal menak wëën ngëëngk niwasën wê. Pi ka poutëaan tiarim Aköp Yesu Kristoon yaya yamëëaurö pitta pim omên wes moulmëa. Pi pitre tiar pouröa Aköp.

³ Tiarim Pepap Anature Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mëëa

⁴ Anutu pi Yesu Kristo pimëën yak komre kolap elnieim wê. Pötaan ne arimëën kön wieë kêt ël epotë Anutuun yoöre ërëp maim wê. ⁵ Anutuuk komre kolap pöt yaalniin Kristoök yal menak wëën ompyaö niwasën ar kön tektek wê pöta songönte kosang wesak ök yaurö. ⁶ Pipët Kristoon tekeri wesak yaaö ngön pöt arim naë kosang sak wia. ⁷ Pötaanök ar Aköp Yesu Kristo pim orö tekeri rëëpna akuneten kor wê Ngëëngk Pulöökë yaningk pötön ngönëntaan ngöntök naengan. ⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wotpil niwasën taë wëën ënëmak pim waisëpna akun kaöaöök Anutuu ëöetak ketre saun won önëët. ⁹ Pöt Anutu pi pim Ruup tiarim Aköp Yesu Kristooring lup kopëtemer sënëak yas niiaurö pötaanök. Pi pim elniipënëak ök niia pöt yaalniin piin pangk kön wi kosang wasëpenaat.

Ingre mor saurö komkap ëa

¹⁰ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosang nena pötaan ngön epët kosang wesak niamaan kat wieë. Ar komre kap ëënganëp ngön ke kopëtal aë. Arim kõnre lupöt kopëtal wiaan weë. ¹¹ Nem karurö, öng Kolowi pim kaataköröak arim tekrak komkap wia pël neeaut. ¹² Nem pël yeniak pöta songönte epët. Ar epël yamëëaan ya. Arim naëaan naröak, “Ten Pool pimörö,” pël yaan naröak, “Ten Apolos pimörö,” pël yaan naröakta, “Ten Pitaëëro,” pël yaan naröak, “Ten Kristoëëro,” pël yeëan ya. ¹³ E tolëël? Kristo pi welung wera ma? Ma Pool nook arimëën yak këra yetaprak wel wian ma? Ma ar nem ënëm ëëneak nem yapintak i nimëa ma? Won. ¹⁴ Ne arëëkan omên selap i namëën, Krispasre Kaias piarpimënt. Nem omên selap i nemomëën ëan pötaan ne kön wiin ya kë yes. ¹⁵ Pötaanök omên naröak nook ar nem ënëm ëëneak nem

yapintak i nimëan ngön pöt yok pangk naëpan. ¹⁶ Aö, ne kat kolanëp. Stepanas pim kaataköröeta i momëauppe. Munt naröeta i momëan ma won wes ne ëngk ma e wesak yaë. ¹⁷ Kristo pi ne omnarö i mëëmëak wes nenemëen, ngönën ök amëak wes nemëaup. Pël ëema pöt ne ewatöröa ngön ya pöl naëngön. Pël amaatep Kristo pim këra yetaparak möa pöta këet mos sëpan.

Kristo pi Anutuu weëre kosangöt pet yaalni

¹⁸ Yaap, Kristo pi këra yetaparak wel wia ngön pöten omën kö yesauta kanöök wëauröak kön wiin mos ë yaë. Ën omën Anutuuk kama yanu pörö tiarök kön wiin ngön pötak Anutu pim weëre kosangöt pet yaalni pël yewas. ¹⁹ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Ne omën narö pitëmtën kön wiin ewatörö pël yewas piporö pitëm ewatöt wak moiramaap.

Pël ëak omën narö pitëmtën kön wiin kön tektek yaaurö pël yewas piporö pitëm könöt wa moolamaap.”

²⁰ Pötaanök ewat omën piporö tolëël ëëpën? Ma kön tektek yaaö piporö tolëël ëëpën? Ma omën yangerakë omnantëen ngön nga eleim wë piporö tolëël ëëpën? Anutuuk yangerakë ewat pöt irikor yaaut pël pet yaalni.

²¹ Anutu ewat pepap puuk kön wiin yangerakë omnarö pitëmtë könötök piin ewat nasën ëëpenëak elmëa. Pim ngönënöt ten ök yaan kaar omën naröak mosun pël yewas pöt ök aan omën narö kat wiak kön wi kosang wasën utpetetakaan kama moöpënëak kent yaë. ²² Ten Yuta omnaröak epël yak. “Ni omën it ngolöpöt tenim itöök ëen pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.” Ën ar Krik omnaröak epël yak. “Ni ngön nent ök aan pöta songönte tenim könötök ewat sak pöt nim ngönten wa yaap wasënaat.” ²³ Pël yaketak ten Kristo këra yetaparak möön wel wia pöta songönte ök yaan Yuta omnarö pit kat wiak kaaö yaë. Ën omën muntarö pitta kat wiak, “Kön irikor ëak yak,” pël yewas. ²⁴ Pël yaëen omën Anutuuk pimëen yaö niwesaurö, Yuta omënre omën muntarö, tiar kön wiin Kristo këra yetaparak möön wel wia pöta ngöntak Anutu pi ewatre weëre kosangringëp pöt pet yaalni. ²⁵ Omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin irikor yaë epëtak yangerakë omnaröa ewatöt il yemowas. Ën omën Anutuuk elmëen naröak kön wiin wiapre kor yaë epëtak yangerakë omnaröa weëre kosangöt il yemowas.

²⁶ Karurö, ar ngaanëer Anutuuk yas niak pimëen niwesa pötak arim wakaimauten kön wieë. Omnaröak arim tekraakan omën selap ewatre weëre kosang yapinringörö pël naniwasën ëa. ²⁷ Pël ëaap omën yangerakë omnaröak ewat wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak ewat yaningkën ewatörö ëö yemongawis. Ën weëre kosang wonörö pël yewas piporö Anutuuk yas niak weëre kosang yaningkën weëre kosangringörö ëö yemongawis.

²⁸ Pël ëak omën omnaröak kön wiin omën pas yapin won irëak wëen omnaröa kaaö yaaurö Anutuuk yas yeniaan isaurö il yemowas. ²⁹ Anutuuk yang omnarö tiar pim ëdetak tiarimtok tiarimënt wak isnganëak pël elnia. ³⁰ Anutuuk tiar Yesu Kristooring öpenëak niulëa. Tiar piiring wë ewatöt wak Anutuun kön yawi. Kristo puuk kaamök elniin Anutuuk tiarën, “Wotpilörö,” pël yenia. Anutuuk tiarimëen yak ulmëen pi utpetetakaan kama niön kölam sak wë.

³¹ Anutuuk tiar ngönëntak epël wia pöt ëëpenëak pël elnia. “Namp pi ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpëel ko wesak ap.”

2

Pool pi Kristo këra yetaparak möa pöta ngönte ök mëëa

1 Karurö, nem ngaan Anutuu ngön kääet ök niamëak wais arim naë wakaiman pötak ngön öngpökötöre ewatringöröa ya pöl neniaan äaut. 2 “Ne ngön munt nant nemangön, Yesu Kristo këra yetaprak möön wel wia pöt pëen ök memaat,” pël wesak waisaup. 3 Pël äak wais wiapre korring wë ngönën wak isak niangönëak kas kön wiak reireë ureimaup. 4 Pël yeem nem ngön aöre ngönën ök niaö pël eiman pöt omnaröa yaë pöl ar kön ngolöpöt önëak neniaan. Won, ne ök yeniaan Ngëengk Pulöök kaamök elnëen pim weëre kosangöön itenaurö. 5 Omnaröa ewatötön kat wia pötaan won, Anutu pim weëre kosang elnia pötaan ar piin kön wi kosang wasënëak ne wiapre korring wakaimaup.

Anutuu Pulöök ewatöt yaningk

6 Ne omën Anutuu wëwëetak kosang sak wëauröen ewatta ngönöt ök yeniak. Yang omnaröere omp aköröa ewatta ngönöt naën. Pörö pit kö sèpnaarö. 7 Anutu pim ngön ëlëep wiakaimaut nem war wesak ök yeniak epot ngaanëër kutömre yang won wiaan Anutu pimtë wakaimautak kopëta wes wiin wiakaimautök peene tiar kutömweri së ewaatak öpenëak war wes yaningk. 8 Yang omp akörök Anutu pim ewat ëlëep wieëa pöten ewat nasën äa. Pit ewat äanëen yok pangk kutöm Aköp, iere kasir pepap, këra yetaprak namöön äan tapön. 9 Pit ewat naën äautak ne ngönëntak epël wia pöten ök yeniak. “Omën omnarök itaampööre kat wiire kön wi pël naënöt Anutuuk omën piin lup sant yaalmëauröaan kopëta wes wia.”

10 Ngön pipët ëlëep wiatak Anutu pim Pulö wes mëen pöta songönte tekeri wes nina. Pöt Pulö pi omën poutë songönöt ewatëpök Anutu pim yaauta songönteta ewat wë. 11 Tiar omnarö nampök nampë könöön ewat naöngan. Pimënt kön pepapökëër ewat öpnaat. Pöta ök omën nampök Anutuu könöön ewat naöngan. Pimtë Pulöökëër ewat wë tekeri yewas. 12 Anutu pi yang omnaröa könö tiar nangingkën äa. Pi tiar pim omën ompyaut yaningk pöta songönten ewat sèpenëak pim Pulö ningkën waut. 13 Ten Anutuu omën ompyaut yaningk pöta songönten omnaröa könötëaan ök neniaan. Ngëengk Pulöök re nuulön omën Pulööring wëauröen ngönënta songönte tekeri wes yaningk. 14 Omën Ngëengk Pulö naönörö pit Anutuu Pulöök ngön rë moula pöt korar wesak kat nawiin yaë. Ën Ngëengk Pulö waurö tiarökëër pöta songönten ewat wë. Pötaanök omën Pulö naönörö pit songönten yok pangk ewat nasën ëëpnaat. 15 Omën Anutuu Pulö ningkën waurö tiar omën pout yok pangk kom ëëpnaat. Ën Pulö naönörö pit tiarim songönten ëngk ma e wesak pangk kom naën ëëpnaat. 16 Pöt pit Anutuu songönten köpël wë pötaanök. Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

“Talëpök Anutuu könöön ewat wë?

Talëpök pi omnantön ewat sèpnaan rë moulöpën?”

Omën Pulö naönörök yok pangk naën ëëpnaatak tiar Pulöök rë nuulön Kristoe kön yawi pöl yeë.

3

Ngönën ya yamëngk piporö Anutuu ya omnarö

1 Karurö, ne omën Anutuu Pulö wauröen ök yamëëa pöl arën ök niamëak ök ëen pangk naën äaut. Kristoe ngöntaan ar öngaaröa ök köpël wë. Pötaanök ne yangerakë omnaröen ök yamëëa pöl arën ök niaut. 2-3 Öngaarö pit kaömp kosangöt nanëmpan, kapa pëen nëmpana. Ar öngaaröa ök ngönënten köpël wëen yak ne ngönën öngpököt pëen ök niaut. Ën peeneeta ar wëwë ngaantakël wë. Pötaanök ngön öngpököt pangk ewat nasëngan. Ar arim

karuröen kaaö eëre neneren sérere ngön aö pël yeë pötak wëwë ngaantakël wë yangerakë omnaröa yaaul yeë pël pet yaalni. ⁴ Ar naröak, “Ten Poolëerö,” pël yaan naröak, “Ten Apolos pimorö,” yak. Pötaanök yang omnaröa wëwëetakël wë pël yeniak.

⁵ Ar tol eën ten Apolos kom yaalni? Ar kön wiin Apolos puukëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Ma Pool nookëer kaöap Kristo pim ököp pël yaë ma? Won, tenip om Aköpë inëen pëen yauwaarök namp ya nentak kom ë niulëen ya yamëngkën ar piin kön wi kosang wesaut. ⁶ Tiar ya lupöök nampök wet réak öpöt ngëntën nampök nön yati. Pöta ök ne wet réak ngönën ök niaan Apolos ënemak ngarang elnia. Tenip om pël éauwaar Anutuukëer kaamök eën këet yaarö. ⁷ Pötaanök ngëntööre nön ti pël yaë pöaar yapin wonaar. Ën kaamök eën këet yaarö pöpökëer yapinringëp. ⁸ Yangëntaupre nön yatiaup piarip kopëtalaar. Ën sum öpna pöt neenem ya yamëngkauta ökök Anutuuk namp nal mangkën öpnaat. ⁹ Tenip Anuturing ya yamëngkauwaar. Ën ar pöt Anutu pim ya lupö pël yeë. Pël eën pi ngarang yaalni. Ar tenpimorö won.

Ngönënë ya omnarö ka ök yarëauröa ökörö

Ar Anutu pim kaat pël yeë. ¹⁰ Anutu komre kolap elnäak pim yaatak neulëaup. Pël eën omën ka ompyaut ök yarëaupök wet réak ök éak wap kosang panët yewesir pöl nook wet réak ngönënta songönte ök niiaut. Pël eën omën muntarö yal menak wap pötë rangk ök yarë pöl narö peene arim naë ngönën ya yamëngk. Omën peene arim naë ya yamëngk pörö pit këékë wesak ngönën ök niiaö ngarang elniip. ¹¹ Ne Kristo pim ngönte arën ök niiaut. Pim ngön pöt ka wap weit wesira pötë ökö. Pötaanök omnaröak pöt ti olëak wap muntat yok pangk newesirën eëpnaat. ¹² Wap weë pötë rangk ka ök rapënëak naröak koolre siluwaare kël sum kësangring ompyaö pipot wak pël yeë. Ën naröak këra wiapötre perre koin teënt sak yaila utpet pipot wak pël yeë. ¹³ Pël eën omnarö tiarim neenem ya yamëngkautë songönöt tekeri sëpnaat. Akun kaöaöök Anutu pi tiarim ya mëneimautë këet esuwesök war wasëpnaat. Tiar pimëen ompyaö elmëeiman pöt koolre siluwaare kël sum kësangringötë ök nanikotön eëpnaat. Ën utpet elmëeiman pöt këra wiapötre perre koin teënt sak yail pötë ök es kot won sëpnaat. ¹⁴ Pël eën omën narö wap weë pötë rangk ök rëen esuwesök nokotön eëpna pörö Anutuu naëaan kangut öpnaarö. ¹⁵ Ën narö wap weë pötë rangk utpetatring ök rëen es kotön kangut naön eëpnaat. Pël yaëen omën pörö es nokotön wëen Anutuuk omën pëenörö esuwesiaan kama wa ulmëen öpnaat.

Ingre mor saurö pit Anutu pim ngëëngk tupët

¹⁶ Ar Anutuu ngëëngk tupta ökörö. Pötaanök pim Ngëëngk Pulö arim lupötë wë. Pöten ar köpël ma? ¹⁷ Omën namp pi Anutu pim tup ngëëngk wesa pöt utpet wasën pöt Anutuuk kanguir utpet mowasëpnaat. Pöt Anutuu tup pöt ngëëngkët pötaanök. Pim ngëëngk tup pöt ar tapörö.

Tiar ngönënë wotöököröen wak isak angan

¹⁸ Arimtok arimté lupötön morök elmëëngan. Arëkaan namp pimtën kön wiin yangerakë omnaröa éwatöt wak wë pël yewas pipop Anutuu eöetak éwatëp pël sak öpënëak pöt yang omnaröa éwatöt kasëng menak wëen pitök piin kön irikor yaaup pël map. ¹⁹ Yangerakë omnaröa éwat pipot Anutuuk itaangkën kë wonöt pël yaë. Pipta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën omnaröak kön wiin éwatringörö pël yewas piporö morök yaëen Anutuuk maan pitëmtë morök pötök utpet yemowas.”

²⁰ Ën kaalak ngönëntak nenteta epël ya.

“Aköp pi yangerakë omnaröa ewatötön kön wiin pasut pël yaë.”

²¹ Pötaanök arëkaan naröak ngönënë wotöökörö komre kap ëak wak isak anganok. Omën pout arimtëetok. ²² Pool neere Apolosre Pita ten pourö arimorö. Ën yang epëre epëre wëautere wel yawiautere omën peene wia epotere ënëmak orööpnaat pipot pout arimot. Anutuuk arimëen yaë ëaut. ²³ Ar pöt Kristoëëro, ën Kristo pöp Anutuup.

4

Aköp pimtok pim ya omnaröa wëwëat kom ëëpnaat

¹ Ar ten ngönënë wotöököröen kön wiin Kristo pim inëen wë Anutuu ngön kë ngaanëer ëlëep wiakaima pöt ngarangk ëak ök yaaurö pël sëp. ² Pël ëen ngarangköröa ngön kosangët epël wia. Ngarangkëp pim ya mena pöt këëkë wesak ngarangk ëëp. ³ Ne pöt, arök ma omën munt naröakta ya Anutuu nena pöt wël elnëënë pötaan ne kön selap naëngön. Pöt omnaröa wël yaë pöt pasut. Nemtokta nem yaaat wël naëngön. ⁴ Nemtok nem yaauten kön wieë utpet nent nokoirën yaaup. Nook nemtën pël aan pangk naëpan. Aköpökëër nem yaaö pöt wël elnëëpnaat. ⁵ Pötaanök akun Anutuu wia pöt naaröön wiaan omnaröa wëwëat kom ëëngan. Ënëmak Aköpë waisëpna akun pötak pi omën koutak ëlëep wia pöt wak ëwaatak wiak omën tiarim könöök kent kön wia pötta takeri wasëpnaap. Pël ëak Anutuuk omnarö tiarim yaaat kom ëak neenem yaaute kangut nimpnaat.

Korin omnaröak pitëmtën wak isak aim

⁶ Karurö, ne ngön pipët ök yeniem ar kaamök elniipënëak ten Apolos tenpimtë songönte ök yeniak. Pël ëak ngön ngönëntak wia pipot ilap riingänëen tenpim ënëm ëënëëten kent yaë. Pötaanök ar naröak kom ëak ngönënë wotöökörö nampön wak isak ëak nampön wak irëak angan. ⁷ Karurö, ar muntarö il wesak ngönënë wotöökörö yok pangk kom ëen ma? Won. Anutu pimtok omën pout yaningk, arimtok naön. Pötaanök Anutuuk omën pout yaningk pöten ar tol ëen arimtën kön wiin naningken koröp oröön arimtën wak yawis?

⁸ Elei, ar arimtën kön wiin lupötë ngönën peö ëak wë. Ar arimtën kön wiin Anutuu omën ompyaö pout wak pim ëöetak kaö sak wë ten il yaniwas pël yewas. Won, ar kaö nasën wë. Pël ëaap nem kentöök ar pël ëak wë pöten kent yaë. Pël kaö sak wëan talte ten kaamök elniin arring kaö sak öpen. ⁹ Ne epël kön yawi. Kristo pim ngön yaaö omnarö ten Anutuuk kot nivesak omnaröa iri yanuulë. Ten yang ngarangköröa omnarö ngön yaatak ulmëak weletaan yaö elmëen wë pöröa ök. Pël ëen enselre omën pourö tenën it top yaalni. Ne kön wiin Anutuuk ten pël ëënëak yanuulë. ¹⁰ Ten Kristoë ngönöte ök yak pötaan omnaröak tenën kön wiin kopël waswas yaaurö pël yaë. Ën ar Kristook yal menak wë arimtën kön wiin ewatringörö pël yaë. Omnaröak tenën kön wiin wiapre kor yaaurö pël yaë. Ën arimtok arimtën kön wiin weëre kosangringörö pël yaë. Pël ëen omnaröak arën wak isak yeem tenën wak irëak yaaurö. ¹¹ Ngaanëer ngöntök ëauröak om ngöntök ë imeë iire kaömpre poë koröp poutön ngöntök ëeim wë. Pël yaëen omnaröak yanimöön kan yeem oröptak ilenëak yeë? ¹² Pël yeem ten këere kaömp koirënaak yak tenimtë morötök këlangön kat wiak ya yamëngk. Omnaröak tenën ökre was yeniaan kangiir ompyaö wesak yemak. Pitök utpet yaalniin kangiir utpet naalmëen yeë. ¹³ Pit utpet wesak yeniaan kangiir wiap yaalmë. Ten yang ël epotë omnaröak wa irman yaniwesaurö. Pitök tenën kön wiin utpet panëëro pël yaniwas. Tenën pël elnieimauröak peeneeta tapël yaalni.

Pool pi Korin omnaröen pim yaaul eëpënëak mëä

¹⁴ Ne ar eë sënëen ngön pipot neniaan. Ar nem ruurö yak yaköm eën kön tektek sënëak ök yeniak. ¹⁵ Ar Kristook yal menak wëen omën selap pan ngarangk elniipënëak yaë. Pël äaap ar pep selap won. Nemënt kopëtapök ngön ompyaut ök niaan Yesu Kristook yal mangkën arim pep saup. ¹⁶ Pötaanök ne ke urak epël yeniak. Nem yeë pöl eëë. ¹⁷ Ar nem yeë pöl eëënëak Timoti arim naë wes mëen yewais. Ngönëntaan pi nem ru panë sak wë ya ompyaö yamëngkaup. Puuk nem Kristook yal menak wë omnant yaaö pöten arim könöt ngolöp wes nimpnaat. Kristook yal menak epena ngön pöt ne ka poutë ingre mor sauröen ök maim wë.

¹⁸ Ar naröak neen, “Pi eprek newaispan,” pël aimeë kölokkölok eim wë. ¹⁹ Pël äaap Aköpök kön wiin pangk eën pöt peene tapët arim naë waisumaat. Pël äak pitëm kölokkölok ngön yaaö pötaan ngön naëngan. Pitëm omnant yaaütë songönöt tekeri wasën ar pit weëre kosangringörö ma won pöten itaampunëet. ²⁰ Anutu pim wa ngaöök nimëen wë pöta songönte ngön pëen yaaüt won. Pöt weëre kosangring wë Anutuu ngönta ënëm yaaüt. ²¹ Ar taltaan kent kön yawi? Utpet eëim wëen ne pësementring waisumaaten kent kön yawi ma ompyaö wëen lup sant elniak mayaaptaring waisumaaten kent kön yawi.

5

Korin omnaröa naë öngre omp wëwë utpet nent oröa

¹ Ne ngön nent omnaröak epël yaan kat yawi. Arim tekrak öngre omp wëwë utpet nent ngönën köpëlöröakta naën yaaüt oröak wia. Omën nampök pim pepapë öngöp wak wë pël kat yawi. ² Omën utpet pöt oröak wiaan ar tol eën arimtën wak yawis? Pöt pangk naën. Ar utpet oröak wia pötaan yaköm kön wiak omën pipop aring öpanëen waö ë mëenë pöt ompyaö. ³ Yaap, ne arim naë won kamaarek wë. Ën nem könö pöt aring wë. Pötaanök ne arim naë wëa eëma pöl omnampë utpet äa pöt kat wiak kom äak epël yeniak. ⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pimirö pël kön wieë wa top yaëen nem könö arim naë wiaan tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangö nimpnaat. ⁵ Pël eën ar omën pöp Setenök këlangön menak pim wëwë ngaante won wes olaan Anutuuk akun kaöaöök Aköp Yesu pim tekeri sëpna pötak pim lupmer kama öpnaan waö ë mëëë.

Pool pi Korin omnaröen omën utpetap waö ë mëëpënëak mëä

⁶ Omën utpet pöt om wiaan arimtën wak isak yak pöt pangk naën. Ngön nokoli epëten ar köpël ma? “Pol pëwëö repak kot nent oröak yaapötë sëen pout kakam eëpnaat.” Pöta ök utpet arim naë wia pötak ar pourö utpet niwaspanëen ngarangk këëkë eëë. ⁷ Ar pöt utpet wonörö. Pötaanök pol pout kakam eëpanëak pëwëö ti yemoolak pöl omën pöpë utpetatök ar pourö utpet niwaspanëen pi waö ë mëëë. Anutuuk ar mait elniak arim utpetat won sëpënëak Kristo sëpsëp ket äak möa. Pötaanök arta utpet eënganëen omën pöp waö ë mëëë. ⁸ Yuta omnaröa ketre saunat wa moolëak Anutu pim mait elmëa pötaan yoöre ërëp yamëëa pöl tiar utpet pout kasëng menak kölam wë ngön këët apa.

⁹ Ne pep newer wet rëak epël retëng ë ninaut. “Ar omën öngre omp wëwëat utpet yaë piporö kasëng meneë,” pël niaüt. ¹⁰ Ne omën piporöen kön wieë omën ngönën köpël wë öngre omp wëwëat utpet yaaöre keimön yaaö, këkain yaaöre Anutu pim urtak omp ak kaarörö ngëengk yewesa pörö kasëng mampun pël newasën äaut. Ar ngönën köpëlöröaring ngöntre kar naën

yeëan talte yang epër yok pangk sêp wasën. ¹¹ “Ar omën namp pimtën, ‘Ne ngönën wak wë,’ pël aimeë arën, ‘Karurö,’ pël niaim wë öngre omp wëwëet utpet èere omnantön war è, Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëengk wasöore omnaröen ökre was maö, i ngaat nak kön irikor èere këkain è pël yaë ke piporö kasëng mampan,” pël kön wiak retëng è ninaut. Kot nenteta piiring kaömp ngawi èëngan. ¹²⁻¹³ Nook ngönën wonöröa wëwëat yok pangk kom naëngön. Anutuukëer pël èëpnaat. Èn ar ingre mor sauröakëer arim wëwëat yok pangk kom èënëet. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën utpetap arim tekraakan waö è mëeë.”

6

Ngönën kat wiauröak nener ngön yaatak ulmëëngan

¹ Ar ingre mor sauröa naëaan omën namp pim karipëen ngön wieë ar keker elniak ngön yaatak moulmëëpënëak pöt yang ngarangk ngönën wonöröa naë yok pangk sêpën ma? Won. Pi Anutuu omën sauröa naë sê moulmëen kom èëp. ² Ènëmak akun kaöaöök Anutuu omën saurö tiarök yanggerakë omnaröa wëwëat yok pangk kom èëpena pöten èwat wë. Ar ènëmak yanggerakë omnaröa wëwëat kom èënë pöt kot wia epöökëer yok pangk kom èënëet. ³ Tiarök enselöröa wëwëatta yok pangk kom èëpena pöt ar èwat wë. Yaap, tiar ya kaö pipët mëmpenaarö. Pötaanök yanggerakë wëwë epëtaan kom èëpena pöt kotte. ⁴ Pötaanök ar ingre mor sauröa naë yanggerakë omnantëen ngön wieëa pöt tol èënak ngönën won arim èwat pöröen pitök kom èëpën yemak? ⁵ Ne ngön pipët ar kat wiak èö sënëak ök yeniak. Arim naëaan èwat omën namp karaar kom èëpnaap won ma? ⁶ Wë koröppe. Pël èaap ngönën kat wia nampök karip ngönën wonöröa naë ngön yaatak ulmëen ya yamëngk.

⁷ Arim nener ngön yaatak yaulmë pötak arim ngönëntakë wëwëat wak yeira. Omnaröak ar utpet niwasöore arimot këkain è pël yaëen kangür naalmëen èënë pöt yok pangk. ⁸ Pël èaap arimtok omën naröaan utpet mowesak këkain yeë. Pël yeem ingre mor sa arim karuröaanta tapël elmëak utpet panë yaalmë.

⁹ Omën utpet yaaurö Anutuuk wa ngaöök nemomëen èëpna pöten ar èwat wë. Ar omën epotön köpël èëngan. Omën öngre omp nga yaaöre Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëengk yewesa, öngre omp wëwëet utpet yaaöre omp nampök namp èöaat yaalmëaö, ¹⁰ këkain yaaöre omnantön war yaaö, i ngaat nak kon irikor yaaöre utpet wesak yaaöre omnarö möak këkain yaaö utpet ke pilörö Anutuuk wa ngaöök nemomëen èëpnaat. ¹¹ Ngaan ar narö pi tapël wakaimauröak peene Aköp Yesu Kristook yal yemangkën tiarim Anutu pim Pulöök i niirak arim utpetat won wes nuulaan wotpil sak pimtëen yaö sak wë.

Ompyaö wë Anutuu yapinte wak isak apa

¹² Ar naröak epël yak. “Omnant pout yok pangk èëmaat,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak omën nantök ar pangk kaamök naalniipan. Neenta, “Omën pout yok pangk èëmaat,” pël amaatak omën nent kaö sëen inëen elmëëngönëen pël naëngön. ¹³ Ar naröak epël yak. “Kaömp pöt yaatakëet yak nëen yaatak yes. Ya epët kaömpötëët,” pël yak. Pöt yok pangk yaketak Anutuuk piptepar won wasëpnaat. Èn möönre koröp epö öngre omp nga yaaö pötë yaö wonö. Tiarim möönre koröp epö Aköpë inëen elmëëpënëak yaö èau. Aköp pi tiarim möönre koröp epöökë pepap. ¹⁴ Anutuuk Aköp weletakaan wal è ulmëaupök tiarta tapël pim weëre kosangöök wal è niulëëpën sa. ¹⁵ Arim möönre koröp pipot Kristo pim koröp lup nant ar pöt èwat wë. Ar kön wiin

arim möönre koröp wak öng kan pas yaaupring erën één pangk eëpën ma? Pël naengan, won pan. ¹⁶ Omp namp öng kan pas yaaupring erën yaë pöp pi öng pöpring koröp kopëtao yeö ar pöten köpël ma? Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Piarip pouwaar erën één koröp kopëtao pël eëpnaat.” ¹⁷ Ën namp Aköpring yal ëak wë pipop piiring könre lup kopëtemer sak wë. ¹⁸ Öngre omp nga yeë pippel sëp weseë. Utpet muntat omnarök yaë pipot pitëm koröpöt utpet newasën yaë. Ën namp öngre omp nga ëak pöt pimtë koröpö utpet wasëpnaat. ¹⁹ Arim koröp pipö Ngëengk Pulö pim ngëengk tupët pöt ar köpël ma? Anutuuk Pulö arim lupötë ulmëen wë. Arim koröp pipö arimtéö won, Anutu pimö. ²⁰ Puuk sum kësang elniak ar utpetatë öngpökaan kama wak pimëen niwesa. Pötaanök ar ompyaö wë pim yapinte wak isak aë.

7

Öngre ompyaauta ngönte

¹ Arim ngön neen pepeweri pëel nean pöt ne kangiir ök niamaan kat wieë. Omën namp omp tek öpna pöt ompyaö. ² Pël éénëetak öngre omp nga yaaut kësang wia. Pötaanök pötak wer niöpanok ompörö neenem öngöp wak wëen öngöröeta neenem ompöp wak önë pöt ompyaö. ³ Ompöpë koröp pipö pim öngöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. Ën öngöpë koröp pipö ompöpëö. Pötaanök keimön elmëëpan. ⁴ Pöt tol één? Öngöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim ompöpök pël yaë. Tapël ompöp pimtök pim koröpö ngarangk naën, pim öngöpök pël yaë. ⁵ Öngre omp weëaurö ar nener koröp keimön elmëëngan. Om Anutuun ök manëak wet réak ngön ë kat men ëak akunet om wiaan arim koröp keimön éénë pöt yok pangk. Pël één akun pöt pet irën Setenök morök elniin arim koröp ngarangk naën wë öngre omp nga eënganëen kaalak erën één. ⁶ Ar öngre omp éénëak yeniak pöt ne kosang wesak neniaan. Ar pël éénë pöt yok pangk pël yeniak. ⁷ Nem kentöök ar pourö nem ök tek önëak kent yaë. Pël yaëetak Anutuuk elniin narö öngre omp wak wëen narö tek wë. Pi tiar pël eëpenëak weëre kosangöt kom ëak narö nant narö yaalni.

⁸ Öngre omp tekre kapirörö ne arën ök niamaan kat wieë. Ar nem ök tek önë pöt ompyaö. ⁹ Pël éénëetak arim koröpöökë wëwëat ngarangk naën yeem öngre omp éénë pöt ompyaö. Koröpöökë kentre kaurat kaö sak ngep elniipna pöt pangk naën. Pötaanök öngre omp éénë pöt ompyaö.

¹⁰ Öngre omp weëaurö, ne arën kosang wesak ök niamaan kat wieë. Ngön epët nook won, Anutu pim këm ngönte. Öngöp pi pim ompöp sëp waspan. ¹¹ Ma yok pël ëak pöt om öp. Won één pöt pim ompöp kaalak koirak lup kopëtemer sak öp. Ën ompöp piita pim öngöp wes mëëpan.

¹² Öngre omp muntarö, nem arën ngön niama epët Aköpëet won, nemtëët. Omp ngönën kat wia namp öng Kristoon kön wi kosang newasënëp koirën piiring öpënëak kent yaëen pöt wes mëëpan. ¹³ Ën tapël öng ngönën kat wia namp omp Kristoon kön wi kosang newasën nampring wëen piiring öpënëak kent yaëen pöt wes mëëpan. ¹⁴ Pöt tol één? Öng ngönën kat wia pöpëen Anutuuk omp Kristoon kön wi kosang newasënëp yaö elmëa. Tapël omp ngönën kat wia pöpëen Anutuuk öng Kristoon kön wi kosang newasënëp yaö elmëa. Pël naën ëa talte piarpim ruurö Anutuuk eöetak kölam nasën eëpën. Pit Anutuuk pimëen yaö wesa. ¹⁵ Ën ngönën köpël öng ma omp nampök pim weëaup sëp wasëpënëak yaan pöt ngönën kat wia pöpök il newariipan. Anutuuk tiar mayaaptak öpënëak yaö niwesa. Pötaanök nga

elpanok ngönën köpëlöp sêp wasêpênêak yaan ngönën kat wiaup yok pangk kat mowiin sêpnaat. ¹⁶ Öngörö, arim ompöröak sêp niwasêpênêak yaan il mowariak kaamök elmêen Kristo pim naê rê olaan kama ôpna pôten ar köpêl wê. Tapêl ompöröeta, arim öngöröak sêp niwasêpênêak yaan il mowariak kaamök elmêen Kristo pim naê rê olaan kama ôpna pôten ar köpêl wê.

Anutuu yas niaan wakaiman pôl ôpa

¹⁷ Om ar pourö Anutuuk arim wêwê öñêak yaö elniin wakaiman yas niaan pim naê rê olêak wêaö pôtak wakaiman pôl wê. Ngön pipêt ar ka poutê ingre mor sauröen kosang wesak ök niaim wê. ¹⁸ Namp Anutuun yaö êak pim koröp kaut moilên wêen Anutuuk yas mêea êen pôt pim ila pôt ngep êepnaaten kön wiipan. Ên namp nailên wêen Anutuuk yas mêea êen pôt ilêpnaaten kön wiipan. ¹⁹ Koröp kaut yaillaut ma nailên yaaut pipetpar om pastepar. Anutuu ngön kosangta ênem êepena pôtaar omên kêet. ²⁰ Anutuuk yas niaan pim naê san pôtak wakaiman pôl wê. ²¹ Ar inêen êeim wêen Anutuuk yas niia êen pôt wil niulêepnaaten kön selap êenganok. Arim wil niulêepnaata kan nent oröön pôt pook seê. ²² Inêen wê ma won pôten kön selap naên êepenaata songönte epêt. Omên namp inêen wêen Aköpök yas mêea pôp puuk wil moulmêen pimêen yes. Ên namp inêen won wêen Aköpök yas mêea êen pôt Kristoê inêenêp pêl yes. ²³ Anutuuk ar sum kaö elniak utpetatê öngpökaan kama niwak pimêen niwesaurö. Pötaanök omnaröa yaautê ênem êenganêp pim ênem seê. ²⁴ Karurö, omên pourö tiar Anutuuk yas niaan pim naê san pôtak wakaiman pôl piiring ôpa.

Ongre omp tekre kapiröra ngönte

²⁵ Ne öngre omp teköröa ngönte ök niamaan kat wieê. Ngön epêt Anutuuk ök nenêaan, nemtok kêsangên elnêak weere kosang nangkên nem ngön kêet ök yeniak epêten yaap pêl wasênêet. ²⁶ Ne kön wiin akun eptak kêere ngaat oröak wia pôtaanök peene wê epêl öñê pôt ompyaö. ²⁷ Öngre omp êaurö pôt nener wes mêênêak kön wiinganok. Ên öngre omp naên wê pôt pêl êênêeten kön wiinganok. ²⁸ Omp tekörö ar öng öñê pôt saun won. Ên öng tekörö ar omp öñê pôteta saun won. Om öngre omp êak wêen pôt könömöt arim naê orööpnaat. Pötaanök orööpanêen tek öñê pôten kent yaê.

²⁹ Karurö, nem yeniak pôta songönte epêt. Tiar yang eprek ôpenêak akun niwia pôt pet irêpênêak temanöm yes. Pötaanök akun kot eptak ar öngre omp êauröak teköröa ök sak wê. ³⁰ Ên ingre ya ilak yaauröak pêl naên koröp oröak wê. Êrêpsawi yaauröak won koröp oröak wê. Omnant sum yaauröak omnant wonöröa ök sak wê. ³¹ Yangerakê omnantêen ya kaö yamêngkauröak pôtêen kent naên yaauröa ök sak wê. Yangerakê omên pôt teent kö sêpnaat. Pötaanök tiar pipotên kaö wesak kön selap êengan.

³² Ar omên pasutêen kön selap naên êênêeten ne kent yaê. Omp tekörö pit Aköpök itaangkên ompyaö sêpna yak pim yaataan kön yawiaurö. ³³ Ên omp öngringörö pitêm öngöröak itaangkên ompyaö sêpna yak yangerakê omnantêen kön yawiaurö. ³⁴ Pit Aköpê omnantre yangerakê omnant pouteparêen kön yawiaurö. Ên öng tekre ulwasörö pit pitêm koröpre lup pôt kölam sêpênêak kön wieê Aköpê yaataan kön yawiaurö. Ên öng ompringörö pitêm ompöröak itaangkên ompyaö sêpna yak yangerakê omnantêen kön yawiaurö. ³⁵ Nem yeniak pipêt arim yaaut kan wariak neniaan, kaamök elniipênêak yeniak. Nem kentöök ar wotpil wê Aköpêen yak wêe ngentiak pim yaat mëmpunêak kent yaê.

³⁶ Ën omp namp pim koontup kaõ sak omp õpna salëpök nga ngentiipënëak kön wiin pangk naën èen pöt lup kaip tiak omp mampënëak kön wiin pangk èen omp mës mampna pöt utpet nasëpan. ³⁷ Ën omën namp pim könöök koontup tek õpënëak kön kosang wiak pöt pangk pël ëëpnaat. ³⁸ Nem yeniak pipta songõnte epët. Omën namp pim koontup omp mampna pöt ompyaõ ëëpnaat. Ën namp pim koontup omp nemangkën èen tek õpna pöt ompyaõ pan ëëpnaat. ³⁹ Õng namp pim ompöp õp wëen sëp wesak muntap koirëpna pöt pangk naën. Ën ompöp wel wiin pim omp kent kön wiipna namp yok pangk koirëpnaat. Pöt kõntak won, Aköpön kön wieë pël ëëpnaat. ⁴⁰ Pël ëëpnaatak nemtë könöök, pim ompöp wel wiin pimënt õpna pöt pi ompyaõ pan õpnaat. Ne kön wiin Anutu pim Pulöök kön pipö tekeri wes nangkën yeniak.

8

Animaut omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngõnte

¹ Ne omp ak kaaröröaan kiri ar yaauta ngõnte ök niamaan kat wieë. Arök, “Ten kön wiin omnantë songönötön tiar pourö ëwat wë,” pël yak. Pël yaketak ne epël yeniak. Tiar omnantë songönötön ëwat wë pël apena pöt tiarimtën wak isak apenaat. Pël apenaatak tiar neneren lup sant elmëëpena pöt lup kosang sëpenaat. ² Omën namp kön wiin pi omnantë songõnte ëwat wë pim ëwatten wak isak yaan pöt pi këëkë ëwat nasën wë pël apenaat. ³ Ën namp pi Anutuun lup sant elmëëpna pöt Anutuuk omën pöpön ëwat sak pimëen wasëpnaat.

⁴ Ar animaõ omp ak kaaröröaan kiri ar ëaut yok pangk nëmpen ma won pöten pëel yenëak. Arim, “Omp ak kaar omnaröak ket ëa pörö kë wonörö,” pël yak pöt yaap yak. Ën, “Anutu kopëtap këëp, muntarö won,” pël yak pöteta yaap yak. ⁵ Kutómwieriire yangerak omën kaõarö kësang omën naröak pitën, “Anutu” pël yamëëaurö wë. Omp ak selap omën ngönën wonöröak ngëëngk wesak yaya yamëëaurö wë pöt yaap. ⁶ Pël ëaap Anutu kopët namp wë. Pöp tiarim Pep panëëp. Puuk omën ël epot pout ket elniin pim inëen elmëëpenëak wë. Ën Aköp kopët namp wë. Pöp Yesu Kristo. Puuk omën ël epot pout ket elniak wëwë kosangët ningkën wë.

⁷ Ar pourö, “Omp akörö kaarörö,” pöt këëkë ëwat nasën wë naröak ngaan omp ak kaaröröaan kiri ar eimaõ pöten kön wiak kaõmp yenem kaõmp pöt omp ak kaaröröaan kiri ëaut pël kön wieë yen. Pël ëak arök, “Yok pangk nën ma won?” pël ëak kön selapring yen pötak arim lupöt utpet yaniwas. ⁸ Kaõmp yenaare won pötök kaamök elniin Anutuu naë nasëngan. Tiar kaõmp omp ak kaaröröaan kiri ëaut nanën ëëpena pöt Anutuuk tiarën itenak utpetarö pël newaspan. Ën kaõmp pöt nëmpena pöteta puuk itenak ompyauro pël newaspan.

⁹ Om këëkë ngarangk ëëë. Arök, “Ten kaõmp omp ak kaaröröaan kiri ëaut nëna pöt yok pangk,” pël yewas. Pël yeëetak omën kaõmp pöten, “Yok pangk nën ma won?” pël kön selap yaë pöröak ar pël yaëen itenak tapël èen pötak pitëm lupöt utpet mowaspanëen ngarangk ëëë. ¹⁰ Omën kaõmp omp ak kaaröröaan kiri ëautön, “Num ma won?” pël kön selap yaë pöpök itaangkën ar, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pörö nampë ngönën tupta kakaati së yenën pi tol ëëpën? Piita kaõmp ke pillöt yok pangk nëmpnaat wesak arim ënëm ëak kaõmp pöt nën pötak pim lupmer utpet wasëpnaat. ¹¹ Arim, “Omp akörö kaarörö,” pël yewas pötana omën pöten këëkë wesak kön nawiin yaë pöp pim lupmer utpet sëpnaat. Ngönën kat wia arim kar pöp Kristook pi utpetetakaan kama õpënëak wel wia. ¹² Ar ngönën kat wia arim

karuröen utpet pipël elmëak pitëm lupöt utpet yemowas pipët Kristoonta utpet yaalmë. ¹³Pötaanök nem kaömp ke pilöt yena pötak nem karipë lupmer utpet yemowasën pöt animaut sasa nanëngan, pi utpet sëpanëën.

9

Pool pim ya yamëngkautaan sum naön pötaan ërëpsawi ëa

¹Anutuu yaat nem mëmpëak kent yeë epët omën nampök il newariipan. Ne tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön yaaö omnamp piin itënaup. Nook pim yaat mënautaan ar piin kön wi kosang wesak wë. ²Omën naröak neen, “Pi Aköpë ngön yaaö omën wonöp,” pël ya. Pël yaatak arök pöt neen, “Pi ngön yaaö omnamp,” pöt ëwat wë. Pöt nook pim ngönte ök niaan kön wi kosang wesak wë pötaanök. Arim wëwëetak ne Aköpë ngön yaaö omnamp pöt pet yaë.

³Omën nemëën kaaö ngön ya pöröen kangiiir epël yemak. ⁴Nem arim naë Anutuu yaat yamëngkaö pötaan arim naëaan iire kaömp öma pöt pangk naën ma? ⁵Aköpë nangaröere Pitaare ngön yaaö muntarö pit pitëm öngörö mësak yësaurö. Ne yok pangk pël naëngan ma? Pangk pël ëëmaap. ⁶Elei. Ar kön wiin ten Panapas tenpimënt arën ngönën ök yeniem kaömpre omnantë waurat pangk ëën ma? Tenpimtok pël ëëna pöt pangk naëpan. ⁷Nga omnarö kaömpre ngaë omnant pitëmtë monatök naöpan. Ëmre ya yaauro pitta këët oröön yok pangk nëmpnaat. Pol purmakaö ngarangk yaauro pitta yok pangk kapa kolapöt kolak nëmpnaat.

⁸Ngön pipët omnaröa kön pëenëëtök naën. Pipta ngönte ngönëntakta wia. ⁹Anutu pim ngön kosangët Mosesök epël ëa. “Pol purmakaöp ya kaamök elniak korupait tööpënëak ing samsam yeem nëmpënëak yaëën këmët il mowariingan.” Anutu Mosesën ngön mëëa pipët pol purmakaöraan pëen nemaan ëa. ¹⁰Won. Anutuuk ten pim ya omnaröaanta kön wieë ngön pipët Mosesën ök maan retëng ëa. Omën ya yamëngkaupre këët oröön yewaup piarip köp sëën nant öpënëak kön wieë ya mëmpna pöt yok pangk. ¹¹Tenök arim lupöt kosang sëënëak ngönën ök niaim wë. Pötaanök arök kangiiir koröpöökë kaamököt nimpunë pöt yok pangk naën ma? ¹²Ya omën muntarö koröpöökë kaamök pöt yemangk. Pötaanök ten wet réak ya yamëngkaurö pit il yemowasën nimpunëët pangk önaat.

Pël ëënaatak Kristo pim ngön ompyaut il wariinganëak pötön naën pas këlangön kat wiak ya yamëngk. ¹³Ngönën omën Anutu pim tup kaöetak waur yaauro pit omnaröak Anutuun yak kaömpöt wak wais wiin pötëaan nant yeö ar pöten ëwat wë. Ën kiri ar yaauroeta animaö kiri yemangk pötëaan yeö. ¹⁴Pöta ök Aköp Yesuuk ten pim ngön ompyaut ök yaauro ar kat yawiauroak koröpöökë kaamököt ningkën öneak kosang wesak ök niaut.

¹⁵Ne pöt, arök koröpöökë omnant nampunëak neniangan ëaut. Peeneeta pël ëënëak retëng naën. Won, ne omnantëën kimang neniangan. Kaömpötëën këën ëak wel wiimëak yeem pöt arën kaömpëën neniangan. Ne arim naëaan omnant naön yaaö pötaan ërëpsawi yeë. Ën nem kentöök ar nenangkën yaëën pötaan ërëpsawi eim öma pöten kent yaë. ¹⁶Nem ngön ompyaut ök ni yeë pötaan nemtën wak isak naëngön. Pöt Kristook ne pël ëëmëak kosang wesak neeaut. Ne pim ngön ompyaut ök naën yeëan talte pim ya mëmpëak neeaut sëp wesak pötaan ya këlangön kaö ëëm. ¹⁷Ya pipët nem könöök yamëngkem talte sum ömaaten kent kön wiim. Pël ëëmaatak ya pipët nem könöök naën, Aköpök epël ëëmëak nangkën sum naön. ¹⁸Pël ëa pötaanök ne kangiiir oröpöt yeö? Nem kangiiir yeö pöt epët. Ngön ompyaut ök niak kangiiir sumere

omnant naön yaaup. Ngön ompyaut amëak ne kangiir sumere omnant yok pangk ömaat pël newasën yaaup.

Pool pi omën pouröa inëen sa

¹⁹ Ne omën pouröa inëen wonöpök nem könöök ngönën ök niaan omën kësang pan Kristoë naë rë olanëak ar pouröa inëen saut. ²⁰ Ne Yuta omnaröa naë ya yamëngkem pitën ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëmtë yaaup. Mosesë ngön kosangta öngpök naönöpök omën pöta öngpök wëauröen ngönën ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm yaaul yeem pim ngön kosangöt ngaarëk yewaup. ²¹ Tapël omën munt Moses pim ngön kosangta ënëm naën yauröa naë ya yamëngkem arën ngönën ök niaan Kristoë naë rë olanëak neenta Mosesë ngön kosangta ënëm naën yaaup. Mosesë ngön kosangta ënëm naënöpök Anutuu ngön kosangët wa noolaan, Kristoë ngönte ngaarëk yewaup. ²² Omën pitëm kön wi kosang yewesaut wiap, omnant ëëpënëak kön selap yaë piporöa naë ya yamëngkem pitën ngön ök maan Kristoë naë rë olapënëak pitëm ök yesën omnaröak neen kön wiin wiapöp pël yewas. Omën pouröen ngönën ök niaan narö Kristoë naë rë olaan utpetetakaan kama niöpënëak arim ök saut. ²³ Nem pël yeë pipët ngön ompyaut kaö sëen nemëntta këët ömëak yeë.

Anutuu omën këët öpenaataan weë ngentiipa

²⁴ Ar omën epëten ewat wë. Ngasam yaarek omën pourö nener il wasëpenëak pöömpö sëpnaat. Pël ëëpnaatak wet rëak së yaö ëaurek orööpna pöpök këët öpnaat. Pötaanök Anutuu omën këët önëetaan weë ngentieë. ²⁵ Omën ngasam ëak nener il wasëpenëak yaë piporö weë ngentiak koröpöökë këlangön yaaö pöten kön nawiin yaë. Pit omën lëngë sëpna pötëenta pël yaë. Ën tiar pöt Anutuu naëaan omën weë panë om wiakaim wiaapnaataan tapël ëëpa. ²⁶ Nemëntta pöömpö yaaupë ököp. Ne pöt leng ëëmëak yaö ëaurekën it kökö ngënal yesaup. Ne omën mor yamö pöpë ököp. Ne köntak namöön yaaup, kaëngk mööngönëak këëkë itneë yamöaup. ²⁷ Omën namp ngasamtak muntapök il mowaspanëak pimtë koröpö weë yewas pöl utpet ëëngönëak nem koröpöökë kentre kaur pöt ngep yaalmëaup. Nemtok ngönën ök niain olëak kö sungönëak pël yaaup.

10

Moröktak wiap sënganëen ngarangk këëkë ëëpa

¹ Karurö, ne ar tiarim ëarö, Mosesring wakaimaurö, pitëm imautön ëngk ma e wasnganëen ök niamaan kat wieë. Anutu pi kepiltak kaka elmëak kanö pet elmëen pit seim i kaö Köp Möau olëak sa. ² I yamëa pöta ök kepil pötak kaka elmëen i kaö ilën irë olëak së Moses pim omën sa. ³ Pël ëën Anutu pim Pulöök kaömp tekeri wes mena pöt pit pourö në sa. ⁴ Iiteta Pul tapöök tekeri wes mangkën në sa. I pitëm në sa pöt kël Pulöök pet elmëa pöökaan yaaröön kolak neima. Kël pöökë yapinte Kristo. Iit kël pöökaan yaaröön nëen kaamök elmëeima pöl Kristook pit kan yesën pitring wë kaamök elmëeima. ⁵ Pël äautak pitëm tekraakaan pouröak utpetat ëeima. Pötaan Anutuuk këëpöt kön mowiin yang mopöök wel wi won sa.

⁶ Pitëm naë omnant oröa pötök tiarën pepanöm yenia pël yaë. Pitëm ëa pöl tiar omnantön warre kaur ëënganëak pël yaalni. ⁷ Pitëm tekraakaan narö pitëm ëa pöl Anutuu urtak omp ak kaaröröaan ngëëngk wesak yaya manganok. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omnarö wel aisëëe iire kaömp nak wal ëak tan urööre ngasam paspas ë pël eima.” ⁸ Pit naröa ëa pöl tiar öngre

omp nga eënganok. Pit pël yaëen Anutuuk pitëmëen ya sangën elmëen omën kësang pan 23,000 ëak kët kopëtetak wel wia. ⁹ Pit naröa ëa pöl tiar Aköpön morök elmëengan. Pit pël yaëen kamal ngaaröak mëngkën wel wia. ¹⁰ Pit naröa ëa pöl tiar Anutuun kaaö ngön angan. Pit pël yaan Anutuuk pim ensel ngaap wës mëen mëngkën wel wia.

¹¹ Omën muntaröak Anutu kasëng mempanëak pepanöm elmëepënëak omën pipot pitëm naë oröa. Akunet pet irëpënëak yaëen wë eporö tiarta kön tektek sëpenëak ngönëntak retëng ëa. ¹² Pötaanök ar narö arimtën kön wiin isën tiarim ëarö il wesak wë pël yewas pörö ar wiap sak utpet eënganëen ngarang këëkë ëëë. ¹³ Morök ke nentere nent ar utpet ëënëak arim naë oröa pöt arimënt pëen won, omën pouröa naë yaarö. Pipot arim naë yaaröön ar yok pangk Anutuun kön kosang wiaan puuk kaamök elniin morökta weëre kosang pötak wa nuulaan wiap nasëngan. Won, ar moröktak wëen pi kaamök elniin weë sak tauaanëët.

Anutuu ënëm yeem urmeraröa ënëm naëngan

¹⁴ Pötaanök, nem kar panëerö, ar omp ak kaaröröaan ngëëngk wesak yaya yamëëaut kasëng meneë. ¹⁵ Ar könringörö. Pötaanök nem niama epët kat wiak kön wi pet ëëë. ¹⁶ Wain iit kelöntak lë mëak welaköt elmëak Anutuun yowe yamëëa pöta songönte tiar ëwat wë. I pipët Kristo pim i tiarimëen lë mëa pöt. Tiar wain i pöt yenem piiring lup kopëtemer sak wë. Ën kë pelak yen pöt, yenem pim möönre koröpö këra yetaprak möa pötak yal yeë. ¹⁷ Kë kopëtet wiaan tiar pourö yen. Pötaanök tiar selap pöröak erën ëak möönre koröp kopëtaö pël sak wë. ¹⁸ Israel omnaröa yaautön kön wieë. Omën animaö Anutuun kiri yemangk pöta kaut yen piporö pit kiri ar yaautak Anuturing lup kopëtemer mowasëpënëak pël yaë. ¹⁹ Nem yeniak pipta songönte pöt tolëël? Ne, “Omp ak kaarörö pit kaöarö,” ma “Omnaröak pitëmëen kiri yemangk pöt kaöat,” pël yeniak ma? ²⁰ Won, ne epël yeniak. Omën ngönën wonörö pitëm kiri yemangk pöt Anutuun won, urmeraröaan yemangk. Pël yaëen ar pitëmëen kiri mampöore pitring kaömp ngawi nè pël ëënëëten ne kaaö yaë. ²¹ Aköpë i kelöntak yenaüröak urmeraröaktakaan nëmpena pöt pangk naëpan. ²² Ar utpet pipot ëënë pöt Aköp ya sangën mongawisën nëmpënaat. Pi weëre kosangringëp, ar weëre kosang wonörö. Pötaanök pi ya sangën mongawisngan.

Anutuun ping wesak maim öpa

²³ Arök, “Tiar omën pout yok pangk eëpenaat,” pël yak pöt yaap yak. Pël yaketak omën poutök kaamök naalniipan. Arök, “Tiar omën pout yok pangk eëpenaat,” pël yaketak omën poutök kosang naniwaspan. ²⁴ Ar arim omnant ëënëëten kön wiinganok, arim karurö kaamök elmëënëëten kön wieë. ²⁵ Animaut uröm kaatakaan öne pipotön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?” pël ëak kön selap eënganëp neë. ²⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Yangerere yangerak omnant wia epot pout Aköpëët.” Pël wia pötaanök tiar yok pangk omën pout nëmpenaat. ²⁷ Omën ngönën wonöröak ar pitring kaömp ngawi nënëak yas niak kaömpre animaut ningkën pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri elmëa ma won?” pël ëak kön selap eënganëp köntak neë. ²⁸ Pël ëënëëtak omën namp nim naë öpnaapök animaö pötön, “Epot omp ak kaaröröaan kiri ëaut,” pël ök niaan pöt pi utpet mowasën pim lupmer utpet eëpanëen nënganok. ²⁹ Pipot nëen arim lupöt utpet sepanëen won, arim karipë lupmer utpet eëpanëak yeniak. Ar nampök epël an koröp. “Ne tol ëen omën animautön kön selap yaë pipopön kön wiak nanën ëëm?”

³⁰ Ne Anutuun animautaan yowe mäak yenën omnaröak nem yena pötaan utpet wesak neneapan.”

³¹ Pël aan ne epël yeniak. Ar iire kaömp nëere omën nant ë pël éénëak pöt Anutuun ping wesak aöök één. ³² Yuta omënre omën muntaröere ingre mor saurö wiap sèpanok pël elmëengan. ³³ Nem yeë pöl ëë. Nem omnant yeë epot omën pourö kaamök elmëëmëak weë ngentiak yeë. Nemtëen naën, omën pourö kaamök elmëen ompyaö sëen Anutuuk utpetetakaan kama moöpëneak yeë.

11

¹ Ne Kristoë kanöök ing mësëak pim ök yeë arta tapël nem yeë epël ëë.

Ngönënë wa toptak ompyaö ëëpnaata ngönte

² Ar omnant nem niaul yeem ngön ök niaut taë wak wëen ne arën kön wiin ompyaö yaë. ³ Pël yeëetak nem kentöök ar epëtenta ewat sënëak kent yaë. Ompöröak öngörö ngarangk ëa. Kristoök ompörö ngarangk ëa. Ën Anutuuk Kristo ngarangk ëa. ⁴ Tiarim yaaul omp namp pim kepönö kör koëak wëen pöt omnaröak itenak, “Pi omën munt nampë ikanöök wë,” pël ya. Pël yaatak omp namp ngönën tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël ëëpna pöt pi omën munt nampë ikanöök won. Pötaanök pël yeem pim kepönö kör koëëpna pöt utpet ëak pim Kaöap Kristo ëö mongawisëpnaat. ⁵ Ën öng namp ngönën tuptak Anutuun ök maöre pim ngönte tekeri wesak aö pël yeem pim kepönö kör nokoëen wëen pöt omnaröak piin, “Ompöpë ikanöök naön wëa,” pël aan pim ompöp ëö mongawisëpnaat. Pöt öng kan pas yaaö namp pim kepön epöt kat ë olëak wë utpet yaë pöl pim kepönö kör nokoëen wëa pötak utpet sak öng ke pöpë ök sëpnaat. ⁶ Öng namp pim kepönö kör nokoëen ëëpëneak pöt pim kepön epöt kat ë olap. Pël ëëpnaatak öng namp pim kepön epöt kat ë olaan omnaröak piin kön wiin, “Pi öng kan pas yaaö namp,” pël wasën pi ëö kësang sëpnaat. Pötaanök öngörö pipël ëak ëö sëpanëen pitëm kepönöt kör koëëp. ⁷ Ompöp pi Anutu pim ök wë pim weëre kosangre ë rangi pöt pet yaë. Pötaanök pi Anutuuk ök kaö sak wë pöt pet ëëpnaataan pim kepönö kör nokoëëpan. Ën öngöp pi ompöpë iri wë pöt pet ëëpnaataan pim kepönö pangk kör koëëpnaat. ⁸ Pöta songönte epët. Anutuuk ompöp ket ëëpëneak öngöpökaan kaut naön. Öngöpökëer ompöpökaan kaut wak ket ëa. ⁹ Tapël ompöp pi öngöpëen yak ket naën. Öngöpökëer ompöpëen yak ket ëaup. ¹⁰ Pël ëa pötaanök öngöp pi ompöpë iri wë pöt pet ëëpnaataan kepönö kör koëak öpnaat. Pël één pöt enselöröak pöten itaangkën ompyaö ëëpnaat. ¹¹ Pël ëëpnaatak tiar öngre omp Aköpë wëwëetak namp nerak naön, nampnamp kaamök ëak wë. ¹² Nem yeniak pipta songönte epët. Anutuuk öng wetëëp ompöpökaan ket één kangiir pörekaan wais peene wë epöök pöt öngöröak ompörö yawil. Omën pout Anutuuk maan öröak wia.

¹³ Ar omën epëten kön wieë. Öngörö pitëm kepönöt kör nokoën wë omnaröa tekarak Anutuun ök mapna pöt yok pangk pël yewas ma? Pël naëpan. ¹⁴ Tiarim wëauten ar ewat wë. Omp namp öngöröa ök pim kepön epöt wali sëpna pötak omnaröak ëöak mapnaat. ¹⁵ Ën öngörö pit ngan ep waliit pitëm kepönöt kör koëëpëneak Anutuuk menaurö. Pötaanök öng namp pim kepön epöt wali sëpna pöt ompyaö. ¹⁶ Omën namp ngön epët komun uröna pöpön epël memaat. Tën Kristoë ngön yaaö omnaröere Anutuun ingre mor sa pourö epël pëen yaaurö.

Korin omnaröak Aköpë këere iit utpet wesa

¹⁷ Ar Anutuun yaya manëak wa top yeëan pötë ompyaö newasën, utpet yewesan. Pötaanök nem yeniak epët, arën kön wiin ompyaö won. ¹⁸ Ne wet réak epël niamaan. Ar ngönënéën wa rongan yaëen arim tekarak komre kap yaaröa pël aan ne kat wiin yaap koröp yaarö. ¹⁹ Ne kön wiin komkap pipot pas naaröön, ar yangerakë omnarö yak arën ökre was elniin ngönëntak kosang yes porö tekeri wasëpënëak yaarö. ²⁰ Arim ngönënéën wa top yeëan pötë Aköpë këet nënëak yeem irikor yeëan. ²¹ Ar epël yeëan. Kaömp nënëak Aköpön kön nawiin apre pap arim kaömp wak yesan pöt neenemot yenan. Pël ëak narö iire kaömp kësang nak kön irikor yaëen narö këen wë. ²² Elei, ar pipël ëënëak pöt arim kaatë nënëetep won ma? Ma ar kön wiin Anutuu ingre mor saurö pipël elmëak ngöntök yaaurö ëö yemowas pöt pangk yaë ma? Arim yeëan pötaan tol niam? Kön wiin ompyaö yen pël niam ma? Won, pël naëngan.

Aköp Yesu pim ruurö këere i elmëa

²³ Ne ngön ngaan Aköpë naëaan wa pöt niiaut. Pöt epël. Aköp Yesuuk Yutasök piin ngaaröen kup mowia röök pötak kaömp nent wak ²⁴ Anutuun yowe mëak pelak epël ök mëëa. “Epët nem mësëpët. Arimëen yak pëel elniak wel wiimaat. Neim önëel nem elniauten kön wieë neim önëët.” ²⁵ Pël mëak kaömp pöt nëen wain kelönte tapël wak yowe mëak epël mëëa. “Wain i epët sulöp ngolöpta nem iit. Wain i epëtak ne wel yawiem nem iit olama pötaan Anutuu omnaröaring sulöp pöt kosang yewas pöt pet yaalni. Neim önëel nem elniauten kön wieë neim önëët.” ²⁶ Pël ëaan ar këere i nënëel Aköpë wel wiauta songönte tekeri weseim wëen kaalak waisëpnaat.

Namp pi Aköpë këere iit utpet wesak pöt saun koirëpnaat

²⁷ Pël wia pötaanök omën namp Aköpë iire këët pas köntak nëmpna pipop Aköpë möönre koröpre i pöt utpet wasën saunaring ëëpnaat. ²⁸ Pötaanök ar këere i nënëak pöt wet réak arim lupöt wa kom ëäkök nën. ²⁹ Pöt namp pim lupmer wa kom naënrek Aköpë këere iit köntak nëmpna pöt pim saunaring nëmpna pötaan Anutuuk këlangön mampnaat. ³⁰ Ar pël yeëan pötaanök arim naëaan narö kësang weëre kosang won, yauman yaëen narö wel yawi. ³¹ Ën tiarimtok tiarimtä lupöt wotpil wesak wa kom yeëan talte Aköpök wa kom elniire këlangön nimpö pël naën ëëpën. ³² Aköpë tiarim lupöt wa kom yaalni pöt yang omnaröaring kö sënganëak këlangön yaningk.

³³ Pötaanök, karurö, ar Aköpë këere iit ngawi nënëak wa top yeem pöt neneren kor ëën pourö wais pet irënak ngës rë pël ëën. ³⁴ Ar këën panë ëën pöt arimtä kaatë nën, wa toptak utpet ëën kangut orö nirëëpanëën.

Ngön muntat nemtok naë waisak ök niak ngan rë nimpnaat.

12

Ngëëngk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk

¹ Tiar ngönën yaat mëmpenëak Ngëëngk Pulöök weëre kosang ke nentere nent yaningk. Karurö, ne ar pöta songönten këëkë ëwat sënëak kent yaë. ² Ar ëwat wë. Ngaan ngönën köpël wëen yang omp ak wëwëat wonöröak wer niön pitëm ënëm seimauro. ³ Ne epël niamaan kat wieë. Omën namp Anutuu Pulöök kaamök elmëen pöt, “Yesu sasa kö sëpën,” pël nemaan ëëpnaat. Ën namp Ngëëngk Pulöök kaamök naalmëen ëën pöt, “Yesu pi Aköp,” pël nemaan ëëpnaat.

4 Pulöök Aköpë ngönën ya ke nentere nent mëmpenëak weëre kosang yaningk, Pul pö kopëtaöök. 5 Tiar Aköpë ya ke nentere nent yamëngk, Aköp pöp kopëtap. 6 Aköpë ngönën yaat mëmpena kan ke naöre naö wia. Anutu pöp kopëtapök tiar omën pourö neenem weëre kosangöt ninak ya pipot mëmpenëak kaamök yaalni. 7 Pulö pi ngönëntak ompyaö wesak öpenëak neenem weëre kosangöt kom ëak yaningk. 8 Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ngönën ëwat kaö panë apnaat. Ën namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën ngönën öngpököt wa kotiak apnaat. 9 Namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën Anutuu yaat kosang mëmpnaataan kön wi kosang yewesautaring öpnaat. Ën namp pi Pul tapöök weëre kosang mangkën yau-manörö ompyaö mowasëpnaat. 10 Namp pi Pulöök weëre kosang mangkën ya it ngolöpöt mëmpnaat. Namp weëre kosang mangkën wetete ngön apenëak kön tektek mowasëpnaat. Namp weëre kosang mangkën Pulööre urmerarö pitëm yaautë songönte kom ëëpnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök apnaat. Namp weëre kosang mangkën këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipnaat. 11 Ya pipot pout mëmpenëak Pul kopëtapöök tekeri wes yaningk. Pël elniak pimtë könöök omën pourö neenem weëre kosangöt kom ë yaningk.

Tiarim koröpö kopëtaö, kaut selap

12 Omnarö tiar tiarim koröpö kopëtaö. Ën koröpöökë kaut selap. Pël ëën pipot erën ëën koröp kopëtaö pël yaë. Pöta ök omën selap eporö Kristooring erën ëën kopëtap pël yaë. 13 Tiar narö Yuta omnarö, narö omën muntarö, narö inëën yaaurö, narö inëën naënörö. Pël ëaap tiar Anutuu Pulöök wa niulëën möönre koröpö kopëtaö yeö. Anutuuk pim Pulö ningkën tiar pourö pim Pul kopëtaö wak wëën tiarim lupötë wë.

14 Tiar ëwat wë. Koröpöökë kaut kopët nent won, selap. 15 Pötaanök ingesök tol ëak epël apën? “Ne mores won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp wesak pëlëer së öpën ma? Pël naëpan. 16 Ën katëëpökta tol ëak epël apën? “Ne itö won pötaan koröpöökë kaut won.” Pël aö omën koröp ëlö sëp wesak pëlëer së öpën ma? Pël naëpan. 17 Koröp pouuk itöt pëën wëanëën tol ëak ngön kat wiipën? Ën koröp pouuk katöt pëën wëanëën tol ëak wot mööpën? Pël naëpan. 18 Anutu pi ëwat wë. Pim könöök koröpöökë kaut neenem öpnaarek moulmëa. 19 Koröpöökë kaö epot ke kopëtet pëën ëanëën koröp ëlö yok pangk wi naön ëan tapön. 20 Pël naën. Tiar pöt koröpöökë kaut selap pötök erën ëën kopëtaö pël yaë.

21 Itöök moresën epël nemapan. “Ni kaamök naalnëën ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” Ën kepönöökta ingesën epël nemapan. “Ni kaamök naalnëën ëëmëetak nemënt yok pangk ömaap.” 22 Won, tiarim koröpöökë kaö nantön kön wiin kaöat won pël yewas pipot won ëëpena pöt ompyaö naön ëëpena. 23 Ën tiarim koröpöökë kaö nantön kön wiin pasut pël yewas pipot ompyaö wesak ngarangk ëëpena. Ën ëöaatta ompyaö panë wesak kör koëëpena. 24 Pël ëëpnaatak koröpöökë kaö nantön tiar itaangkën ompyaut pël yaë pipot kör nokoëën ëëpena. Anutu pimtök tiarim möönre koröpöt ket elniak kaö nantön utpetat pël yewas pipot puuk kön wiin ompyaö ëën kör koëëpena. 25 Pël ëëpena pötaanök tiarim möönre koröpöök komre kap pöt naën ëëpena. Kaö pout nener kaamök ëëpënëak ëaut. 26 Koröpöökë kaö kopët nent këlangön kat yawiin pöt pout këlangön kat wiipnaat. Ën kaö nent ompyaö wëën pöt pout ompyaö öpnaat.

27 Ar pöt erën ëën Kristo pim möönre koröpö pël yeë. Ën neenem wëwëetak pöt pim koröpöökë kaut pël yeë. 28 Pël yaëën Anutuuk pim ingre mor saurö

tiarim naë ya omnarö epël ulmëa. Wet rëak ngön yaaö omnarö ulmëa. Pöröaarek tektek ngön yaauro, pöröaarek rë yemoulaurö, pöröaarek ya it ngolöpöt yamëngkaurö, pöröaarek yauman ompyaö yewesauröere omnarö kaamök yaalmëauröere ngarangk yaalmëauröere këm ngön ngolöpöök yaauro pël ulmëa. ²⁹ Anutuuk pourö ngön yaaö omnarö pël naulmëen ëa. Pourö tektek ngön apënëak naulmëen, pourö omnarö rë moulöpënëak naulmëen, pourö ya it ngolöpöt mëmpënëak naulmëen, ³⁰ pourö yauman ompyaö wasëpënëak naulmëen, pourö këm ngön ngolöpöök apënëak naulmëen, pourö këm ngön ngolöpöök ök aan kaip tiipënëak naulmëen. ³¹ Anutuuk ar ngönënë yaat mëmpunëak weëre kosang nimpna pöt taltak kaöet pöt wël ëak önëen kosang ëëe.

Pël yaëen nook kan ompyaö panë epö pet elniimaan.

13

Lup sant yaauta ngönte

¹ Ne ka nantëeröa ngön köngkömötëere enselöröa ngön köngkömötë omnarö pangk kat wiipnaat pël yeem lup sant naën yeëanëen nem ngön yaaut kuupre intö ngönötë yaan omnaröa ngön këet kat nawiin yaë pöl kontak yeëan tapön.

² Ën ne tektek omnaröa ök wë ngönën tekeri wasöore ngön öngpökötre éwat poutë songönöt éwat weëre tomönötön mop wiipënëak kôn wi kosang wesak maan pël ë pël yeem lup sant naën yeëanëen omën pasuröa ök wëan tapön.

³ Ma nem omnant kom ëak omën ngöntök yaauro mampöore Kristo pim ngöntaan yak maan naröak newak es newaliin wel wi pël yeem lup sant naën yeëan talte kangut naön ëem.

⁴ Omën lup santring wëa pörö ya wiaptaring wë sant yewesaurö. Pit omën muntaröa omnantëen kôn utpet mowiire pitëmtën kôn wiin isën kölokkökölök ë pël naën yaauro. ⁵ Pit omnant omnaröak kôn wiin omën muntaröen naalmëëpanëët ëen pöt pël naën yaauro, keimön naën yaauro. Pit ya sangën naën yaauro, utpet yaalmëen kangiiir naalmëen yaauro. ⁶ Pit utpetatëen ërëpërëp naën, ompyaütëen ërëpërëp yaauro. ⁷ Omën lup santring wëa pörö omnaröak utpet yaalmëen kosang sak wë elmëëpnaatön ompyaö ëëpnaat pël weseë Anutuun kôn kosang wiak pim ompyaö ëëpna pöten korkor eim wë këlangön kat yawiem kosang sak wëaurö.

⁸ Lup sant yaaö pöt kö nasën ëëpnaat. Ën tektek omnaröa ök Anutuu ngönte tekeri yewesa pöt kö sëpnaat. Këm ngön ngolöpötë yaaö pöteta, kö sëpnaat. Ën éwat ke nentere nent pötta kö sëpnaat. ⁹ Pöt epël. Tiar éwatöt kaut pëen éwat wë. Ën Anutuu ngönteta kaut pëen tekeri wesak yaauro. ¹⁰ Ënëmak Anutuu wais omën poutë songönte tekeri wes nimpnaatak kaö kot pipot kö sëpnaat.

¹¹ Ne ngaan koturöa ök wë pitëm ngön ya pöl aimaut. Pël ëak koturöa kat yawi pöl kat wiimeë pitëm kônötë wia pöl wiakaimaut. Pël éautak omp kaö sak koturöa yaaö pöt ent ë olëaut. ¹² Tiar kônitweri këere wot kante itenak këëkë itnaangkën yeë pöl peene Anutuu songönte itenak om kotte pëen éwat yes. Ënëmak Kristoë tekeri sëpnaatak ëö ningkën piin këëkë itaampenaat. Peene pöt tiar Anutuu songönte kaut pëen éwat wë. Akun pötak Anutuu tiarën éwat panë wë pöl pim songönte pout éwat sa pet irëpënaat.

¹³ Pël ëen kosang wiaapna pöt epot. Anutuun kôn wi kosang yewesautere piin kôn kosang wiak pim ompyaö ëëpnaaten kor wëautere lup sant yaaut, omën nentepar nent pipot kosang wiaapnaat. Lup sant yaautakëer kaöet.

14

Pulöök weëre kosang yaningk pöta ngönte

¹ Ar lup sant yaaut kaö wesak kosang ngentiak arim karurö sant elméeë. Pël êak pöt ngönênê weëre kosang Ngëëngk Pulöök yaningk pipot önëên ök êeë. Pipot Anutuu ngönte tekeri wasënëak weëre kosang yaningk pipot önëên wet rêak ök êeë. ² Pöta songönte epël. Omën këm ngön ngolöpöök ya pipop omnaröen nemaan, Anutuun yema. Pi Pulöök elmëên ngön élëépöt ök yaan omnarö kat nawiin, Anutuukëer kat yawi. ³ Pël yaëetak omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop omnarö kaamök elmëak pitëm kön wi kosang yewesaut taë wasën kosang sak öpënëak yema. ⁴ Omën këm ngön ngolöpöök ya pipop pimënt kaamök yaë. Ën omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop ingre mor sa pourö kaamök yaë. ⁵ Ne ar pourö këm ngön ngolöpötë anëak kent yaë. Ën Anutuu ngönte tekeri wesak anëak kent kaö pan. Omën Anutuu ngönte tekeri wesak ya pipop omën këm ngön ngolöpöök ya pöp il yewas. Ën namp këm ngön ngolöpöök yaan nampök kaip tiak ingre mor saurö kaamök elmëëpna pöt omën këm ngön ngolöpöök ya pipop ya kaö yamëngk. ⁶ Pötaanök karurö, ne arim naë wais këm ngön ngolöpöök ök niaan pötak pangk kaamök naalniipan. Pël ëëmaatep arim naë wais Anutuu ngön ök neea pöt niam ma êwat nent nimp ma pim këm ngönte tekeri wesak niam ma ngönên rê niulöm pël ëëma pötaar kaamök elniipnaat.

Anutuu ngönte apenëak këm ngön ngolöpötë pangk naëngan

⁷ Ar omën pasut nger pëep köntak mëmpöore wëlemp köntak tang mö pël yaëên ngön këet pangk kat wiin ma? Kat nawiingan. ⁸ Ën kuupö pas yamëngk talëpök pangk kat wiak ngaëên ya pël wesak ko ëëpën? Pangk pël naëpan. ⁹ Pöta ök arta këm ngön ngolöp omnaröa pangk kat nawiipanëöök yaan talëpök pangk kat wiipën? Kat nawiipan. Arim ngönöt pas mopöök sëpnaat. ¹⁰ Yang epot poutë omnaröak këm ngön ke nentere nentak ngön ök ya. Pël yaatak köntak naën ompyaö wesak yaan kat yawi. ¹¹ Ën omën nampök ngön ök neaan kat nawiin ëëma pöt puuk neen, “Maimap,” pël yenewasën nookta piin, “Maimap,” pël mowasumaat. ¹² Arim naë tapël wia. Ar weëre kosang Ngëëngk Pulöök yaningk pipot önëak kent yeë. Pötaanök weë ngentiin Ngëëngk Pulöök ulöl wes ningkën weëre kosang ingre mor saurö kaamök elmëëpna pöt önëët.

¹³ Pötaanök omën këm ngön ngolöpöök apna pipop ngön pöt kaip tiin omnarö kat wiipnaan Anutuun weëre kosang kimang map. ¹⁴ Pöt epël. Ne këm ngön ngolöp nem köpëltak Anutuun kimang mema pöt nem këmëtere lupmerök yaan könöök naën pas öpnaat. ¹⁵ Pötaanök ne tol ëëm? Ne Anutuun kimang nemtë ngöntak lupmerre könöök memaap. Ën Anutuun tan memaanta tapël memaap. ¹⁶ Ma ar namp lupmerök këm ngön ngolöpöök Anutuun yowe yemaan omën ngolöp weëre kosang pöt naön nim ngönte pangk kat nawiin ëëpna pipop tol êak kat wiak kaamök êak, “Yaap,” apën? Pël naëpan. ¹⁷ Ni yaap Anutuun yowe mamëetak omën ngolöp pöp taë nemawaspan.

¹⁸ Ne ar pourö il nuwesak këm ngön ngolöpöök ngön yaaup yak Anutuun yowe yemak. ¹⁹ Pël yeëetak ingre mor sauröaring yaya yamëëautak nem kentöök ngön kopët omnaröa kat wiipnaatepar amëak kön yawi. Këm ngön ngolöp selap omnaröa pangk kat nawiin ëëpna pöt amaaten kaaö.

²⁰ Karurö, ngönöt kat wiak wël yaataan rungaaröa ök eëngan. Utpet yaaö pötönökëer öngaaröa ök köpël eëe. Pël ëak ngönöt kat wiak wël yaaö pötaan kaäaröa ök ompyaö wesak eëe. ²¹ Ngönën ngön nent epël wia.

“Ne omën eporöen omën naröa ngön maimatëere omën maimaröa këm ngönötë ök maan

pit nem ngönte kat nawiin eëpnaat,
Aköpök pël ya.”

²² Pötaanök tiar kön wiin Anutuuk këm ngön ngolöpötë ngön yaaut ngönën kat wiauröaan won ngönën köpëlorö pim weëre kosangöön pet elmëen itaampënëak kön wia. Ën kangiiir Anutuu ngönte tekeri wesak ök yaaut ngönën köpëloröaan won kat wiauröaan Anutuu songönte tekeri wasën itaampënëak kön wia. ²³ Pötaanök ar ingre mor saö pourö wa top ëak këm ngön ngolöpötë ngön aim weën ngolöp ngönën kat yawiauröere köpëlorö ilëak itenak pöt arën kön wiin kaökaö yaë pël wasëpnaat. ²⁴ Ën ar ingre mor saö pourö Anutuu ngönte tekeri wesak ök aim weën ngönën köpëlep ma ngolöp kat yawiaup ilëak kat wiak pöt arim yaauten itenak pim saunaton kön wiipnaat. Pim tekeri wesak yaan kat wiipna pötök pim utpet yaaut kom eën ²⁵ pim lupmeri omnant wieëa pöt tekeri sëen itenak rar rë wesirak Anutuun yaya mëak epël niapnaat. “Yaap Anutu arim tekarak wë,” pël niapnaat.

Ngönënëen wa top yaautë ompyaö wesak eëpa

²⁶ Karurö, ne tol niam? Arim Anutuun yaya manëak wa top eëneëtë nampök tan nent apnaat, nampök wetete ngön apnaat, nampök Anutuu ngön ngolöp mena nent apnaat, nampök këm ngön ngolöp naöök apnaat, nampök këm ngön ngolöp pöt kaip tiipnaat. Pipot pout yaëen ingre mor saurö kaamök elmëep. ²⁷ Këm ngön ngolöpötë anëak pöt pouröak anganok kopët naar ma naar namp pöröak kopët pöppöp yaan nampök songönöt kaip tiak ök niap.

²⁸ Ën omën kaip tiipnaap won eën pöt këm ngön ngolöpötë anë pörö ingre mor sauröa wa toptak anganok. Namp pi pël apënëak pöt pëentak Anutuun map.

²⁹ Ën Anutuu ngönte tekeri wesak anëak pöt omën naar ma naar namp aan muntarö ngön pöt kat wiak kom eëe. ³⁰ Namp pi wel aisëaan Anutuuk ngön nent apënëak kön weswes elmëen wal ë apënëak yaëen pöt wet rëak tauëë ngön yaaup leng eëp. ³¹ Ar pourö Anutuu ngönte pangk tekeri wesak anëet. Pël yeem pöppöp aan kat wiak nener lup kosang wasënëet. ³² Omën Anutuu ngönte tekeri wesak ök yaaö pörö pitëm ngön apna pötön ngarangk eëe ök apën ma won pöt kön wiip. ³³ Pöt Anutu pi tiar omnant irikor eëpenaaten kaaö, mayaap öpenaaten kent yaaup pötaanök.

Ka nantë Anutuu omnaröa wa topötë yaul ³⁴ ar ngönënëen wa top yeem öngöröak ngön angan. Moses pim ngön kosangtak öngörö ompöröa ikanöök öpën pël wia. ³⁵ Öngörö, arök wa topötë ngön anë pöt ëöaringët. Pötaanök ar ngön nantë songönöt ewat sënëak pöt arim kaatë ompöröen pëel maan ök niap.

³⁶ Elei, Korin omnarö ar kön wiin arimtokëer omën muntarö il wesak Anutuu ngönte ewat panë wë. Ar kön wiin Anutuu ngönte wet rëak arim naë oröön ök aimaurö ma? Ma arimtokëer kat wiaurö ma? Pël won.

³⁷ Arim naëaan namp pi pimtën kön wiin, “Ne Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” ma “Ne ngönënë weëre kosang nant Pulöökë naëaan waup,” pël eëpna pipop pi nem ngön retëng yeë epëten Aköpë ngön kosangët pël wasëp.

³⁸ Namp ngön epët kat wiak yaap newasën eëpna pipopön, “Anutuu ngönte tekeri wesak yaaup,” pël nemangan. ³⁹ Pötaanök, karurö, ar Anutuu ngönte tekeri wesak anëëtaan weë ngentieë. Pël ëak këm ngön ngolöpötë yaaut kan

wariingan. ⁴⁰ Ar ngönënëen wa top yaautë omnant irikor eënganëp ompyaö wesak eëë.

15

Kristo wel wiak wal ëa

¹ Karurö, nem Kristoë ngön ompyaut ök niaan ar kat wiak wak wë pipët kaalak ngölöp wes nimpaan. ² Ngön ompyaö pipët ök niaan wak pötakël wëen pöt Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. Om pas kön wi kosang wesan talte pël naalniin eëpën.

³ Omën kaöet Anutuuk neen neaan kat wiak nook arën ngës rëak ök niiaut. Pöt epët. Ngönëntak Kristo pi tiarim saunatëen wel wiipënëak ëa pöl ëaup. ⁴ Pël ëak ngönëntak eëpënëak ëa pöl yang kel weerën ket nëntepar nent won sëen kaalak wal ëaup. ⁵ Pël ëak wet rëak Pitaan ëö pet elmëak ënëmak pim ru 12 pöröen ëö pet elmëa. ⁶ Pörekaan pim ru kësang pan 500 pörö wa top ëak wëen ëö pet elmëa. Omën pörö narö wel wiin kësang om öp wë. ⁷ Pörekaan Sems ëö pet elmëak ngön yaaö omën pouröen ëö pet elmëa. ⁸ Pël ëaupök ënëmak ne runga kar yawil pöpë ök utpet yaupön ëö pet elnëaut. ⁹ Ne ngön yaaö omën nem karuröa ök won, utpëtap. Ne Anutuu ingre mor saurö mënak utpet weseimaup yak ngön yaaö yapinte nenënganë salëp. ¹⁰ Anutuuk komre kolap elnëak pim ngön yaaö omën wes neulëen wë. Pim komre kolap pöt nem naë mos naën ëaut. Nook ngön yaaö muntarö il wesak ya kaö mëneimaut. Pöt nem weëre kosangöök won, Anutuu komre kolap elnëa pötak mëneimaut. ¹¹ Nook ma pitök ngönën ök niian pöt kotte. Kaöet pöt ngönën kopëtet ten pouröak ök niaan kat wiak kosang wesan.

Wel wiaurö weletakaan wal eëpenaat

¹² Tenök, “Kristo weletakaan wal ëaup,” ngönëntak pël ök niaan tol eënak arim naëaan naröak, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” pël aim? ¹³ “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” arim ngön pöt yaap pöt, “Kristo weletakaan wal naën ëa,” pël apa. ¹⁴ Kristo weletakaan wal naën ëanëen tenim ngönën ök yeniautre arim piin kön wi kosang yewesaut kë naën ëan tapön. ¹⁵ Pël ëak pöt pëen won. Ten Anutuun epël niiaut. “Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëaup,” pël niiaut. Wel wiaurö wal yaaut wi naön ëanëen Anutuuk tol ëak Kristo wal ë ulmëan tapön. Pël eën tenim ngön yeniak epotön kön wiin, “Pit Anutuu ngësël wesak kaar yaurö,” pël ëan tapön. ¹⁶ Tiar, “Wel wiaurö weletakaan wal naëpan,” ngön pël yeëan talte Kristoonta, “Weletakaan wal naënëp,” pël apen. ¹⁷ Kristo wal naën ëanëen arim kön wi kosang yewesaut mos sëen utpetatë öngpök wëan tapön. ¹⁸ Pël eën omën Kristoon kön wi kosang wesak wel wiaurö kö san tapön. ¹⁹ Tiar Kristoon kön kosang wiak pim ompyaö elniipnaaten kor wëen yangerakë wëwë eptakökëër kaamök elnianëen omën muntaröak tiarën, “Kaökaurö,” pël wesak yangerakë yaköm yaaut il wesak yaköm kaö pan elnian tapön.

²⁰ Pël won. Kristo pi yaap wel wiak kaalak wal ëaup. Pi wet rëak wal eëen pim pël ëauten tiar kön wiin omën wel yawia eporö Anutuuk tapël weletakaan wal ë niulëëpnaat. ²¹ Pöt epël. Omën kopëtap Atam puuk wel yawia pöt ngës rë nina. Tapël omën kopëtap Kristo puuk weletakaan wal yaaut ngës rë nina. ²² Pöt epël. Tiar Atamë ëarö pötaanök pim ëaul pourö wel yawi. Tapël Kristooring wal menak wë pötaanök Anutuuk weletakaan wal ë niulëëpën sa. ²³ Tiar yaap wal eëpenëak ëa pöl eëpenaat. Kristo pi wet rëak wal ëa. Pël eën ënëm pim orööpnaatak pimëen sa pöröeta wal eëpenaat. ²⁴ Pël eën omën pout won sëpnaat. Akun pötak pi yangerakë ngarangkre omën kaö yapinringörö

kö mowesak Setenë weëre kosangringörö tapël elmëak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu pim Pepap kaalak mampnaat. ²⁵ Peene pöt kaö sak wë pim yaat mëneim wë ënëmak pim kööre tokörö il mowesak pim omp ak ya pöt kë oröön Anutu mampnaat. ²⁶ Kristo pi utpetat il wesak ënëm wel yawiauteta il wesak won mowasëpnaat. ²⁷ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk moulmëen Kristook omnant pout il wesak kaö sak wë,” pël wia. “Omnant pout” ngön pöten tiar kön wiin Anutuuk pimëntta pötring öpnaat pël newasën ëa. Pöt Anutu tapöpök Kristo omnant pipotë kaö sak öpënëak moulmëa pötaanök. ²⁸ Pep pi omënere omnant pout Kristoë ikanöök moulmë pet irën Ruup Pep pim kaö wes moulmëa pöpë ikanöököl wëen Anutuuk tiar pouröa kaö sak öpnaat.

²⁹ Omën wel wiaurö kaamök elmëëpënëak i yamë pörö pitën tolël kön wiipen? Omën wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte oröpmorëen omën narö pit kaamök elmëëpënaan i mëëpën? ³⁰ Ën omnarö kët ël epotë utpet elniak këemre këlangönë rangk yanuulé pöten tolël kön wiipen? Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte ten wal ëëpenaata ngönte ök yaan omën naröak pël naalniin ëëpën. ³¹ Kët poutë ne, “Omnaröak nem Anutuun yak ya yamëngk pötaan nempën ma won?” pël kön yawi. Ngön pipët ne tiarim Aköp Yesu Kristook yal menak wë arim wëwëatön ya ërëpërëp yaë pötaan pil yeniak. ³² Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte nem Epesas kak wakaimautak wal ëëpenaata ngönte ök yaan omnarö kent ngaröa ök utpet elnëauta kangut naön ëëm. Wel wiaurö weletakaan wal naën ëëpën talte omnaröa ya pöl ëëpen. Pit epël ya. “Ëlpamök wel wiipenaatak peenëer këere imën nëmpa.”

³³ Nant kaar niapanok. Ar utpet yaauröaring önë pöt pitök arim wëwëet utpet niwasëpnaat. ³⁴ Kön irikor pipot sëp wesak könöt wotpil wesak wëë. Utpetat ëëngan. Ar kat wieë. Arim naëaan narö Anutuun köpël wë ënëm naën yëen. Pötaanök ar kat wiak ëö sënëak yeniak.

Möönre koröp maimaö wak weletakaan wal ëëpenaat

³⁵ Naröak epël an koröp. “Wel wiaurö tol ëak weletakaan wal ëëpën? Pit möönre koröp ke tolëëlöt wak wal ëëpën?” ³⁶ Ar pël aan pöt epël niamaat. Ngön pipët ngönën köpëlöröa ngönte. Ar omnant ngëntën mout söp ë yesën rëngapöt yaarö. ³⁷ Arim omnant öpöt yangënt pöt möönre ëp ënëm orööpna pöt nangëntën, lëlëpöt pëen yangënt, korupaëëre omën muntat. ³⁸ Anutu pim könöök lëlëp ke nentere nent pötë elmëen neenem möönre koröpöt yaarö. ³⁹ Wëwëetaring wëaurö tapël wiaan möönre koröpöt ke kopët naö won. Omnaröa möönre koröpö naö, imënöröa möönre koröpö naö, intöröaö naö, pisöröaö naö, pël wë. ⁴⁰ Kutömweri wëauröere yangerak wëaurö tapël wë. Kutömweri wëauröa ë rangiat nant, ën yangerak wëauröaat nant. ⁴¹ Këtëpë ëwaat maim, ngoonöpëëteta maim, ariatë ëwaatta maim. Ën ari pöt kom ëak neenem ëwa ke nentere nent wia.

⁴² Weletakaan wal yaauteta tapël wia. Möönre koröp yang kel yewer epö maimaö, utpet sëpnaö. Ën möönre koröp kaalak wal ëëpna pö maimaö, utpet naëpanëö. ⁴³ Möönre koröp yang kel yewer pö weëre kosang won sak utpet sëen yang kel yewer. Ën weletakaan wal ëëpna pö ompyau, weëre kosangring wal ëëpnaö. ⁴⁴ Möönre koröp yang kel yewer pö yangerakëö. Weletakaan wal ëëpna pö kutömweriö. Yangerakë möönre koröpö wia pöl kutömweriööta wia. ⁴⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Atam, wet réak oröaup, pi yangerakë wëwëetaringëp.” Ën Atam muntap ënëm oröaup, Kristo

pöp, pi Pulööringöp yak wewëeta pep sak wë. ⁴⁶ Pël äaap Pulöökë wewëet wet réak naaröön. Yang eprekë wewëetakëer wet réak oröön Pulöökë wewëet ënëm yarë. ⁴⁷ Atam wet réak oröaup, yangerakaanëp, Anutuuk yangetak ket äaup. Ën Atam ënëm oröaup Kristo pöp kutömweriaanëp. ⁴⁸ Yangerakë omën pourö Atam Anutuuk yangetak ket äaupë ökörö. Ën omën kutömweri wewëet öpenaarö kutömweriaanëp Kristo pim ök öpenaarö. ⁴⁹ Tiarim möönre koröpö omën yangetak ket äaup pimöökë ök wë tapël ënëmak tiarim möönre koröpö omën kutömweriaanëp pimöökë ök öpenaarö.

⁵⁰ Karurö, ngön epët niamaan kat wieë. Tiarim yang koröp epöök Anutuu kak nasëngan. Ma söpre tetring epöök kosang wieëaut pep nasëngan. ⁵¹ Kat wieë. Ne ngön ëlëöp epët tekeri wesak niamaan. Tiar omën pourö wel nawiingan. Narö öp wëen Anutuuk teéntom möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. ⁵² Ënëmak akun pet irëpna pötak ensel nampök kuup mëngkën it mësak yengaul pöta ök teéntom pan möönre koröp ngolöpö öpenaat. Kuup yamëngkën omën wel wiaurö weletakaan söp won wal yaëen öp wëaurö tiar möönre koröp ngolöpö kaip ti nimpnaat. ⁵³ Tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëpnaat. Ma weletaan yaö äa epöök ngolöp sak wëwë kosangët öpnaat. ⁵⁴ Yaap, tiarim möönre koröp söp yaaö epöök ngolöp sak söp naën ëëre weletaan yaö äa epöök ngolöp sak wëwë kosangët epël wia pöt kë rapnaat.

“Anutuuk wel pöt ngep ëën won sa.”

⁵⁵ “Wel pöta weëre kosangët tarëk?

Wel pöta ngaat tarëk? Won.”

⁵⁶ Ngön kosangöt wa olaan saun pöt weëre kosang yeö. Pël äak pötak nga elniin wel yokoir. ⁵⁷ Anutu pi tiarim Aköp Yesu Kristo pim weëre kosangtak kaamök elniin wel pöt il yemowas pötaan yowe mepa.

⁵⁸ Pötaanök, nem kar panëerö, ar taintaë wesak taueë. Ar Aköp Yesu pimëen yak ya yamëngk epot mos naëpanëët pël weseë kët ël epotë kosang wesak pim yaat mëneim ön.

16

Yerusalem kak ingre mor sauröaan mon wa top ëëpënëak mëä

¹ Ar Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan monat kopëta wasënëak pöt nem Kalesia yangerak omën ingre mor sauröen ök mëean pöl ëë. ² Ar Anutuuk kaamök elniin ya mënak neenem mon koirënë pötëaan nant kom äak Sante poutë wa top wes wieim ön. Ne waisën wa top wasënëëtaan ya kaö mëngkanëen. ³ Pël ëen ne wais oröön omën arim monat wak sëpënëak ulmëenë pörö Yerusalem ngönënë kaöaröaan wetete pepat menak wes mëen monatring wak sëpnaat. ⁴ Ën monat kaö ëen pöt neering ten pourö sënaat.

Pool pi Korin omnaröa naë sëpënëak mëä

⁵ Ne Masetonia yangerakël sumëak kön yawi. Pötaanök pöl sakök arim naë waisumaat. ⁶ Pël äak akun kot nent arim naë ömaat. Ma wëen kopi akunet pet irëpën koröp. Pël ëen arök kaamök elnëak kan naö koir nangkën pöt nal samaat. ⁷ Ne akun eptak om itningënal el wesak sëen pangk naëpan. Pötaanök Aköpön kat wiin pangk aan pöt akun wali aring ömëak kent kön yawi. ⁸ Peene pöt ne Epesas kak om wëen Pentikos akunet won sëen samaat. ⁹ Pöt omnarö selap ngönënëen kööre tok yaalneëtak ya kaö mëngkën këet orööpënëak Aköpök ngönënë kanö ngolöp wes nangkën wë pötaanök.

¹⁰ Timoti nem yeë pöl Aköpë yaat yamängkaup. Pötaanök pi waisën pöt ya kë sēpnaan sant elmēen. ¹¹ Piin kön wiin irepan. Neere kar narō piin kor wē. Pötaanök ngarangk ompyaō elmēak kan naō koir mangkēn waisēp.

¹² Tiarim karip Apolos pöp pi kar narōaring arim ngēsē waisēpēnēak ke urak maan pangk kengkēn nasēn yaē. Peene won, ēnēmak mop naō orōōn pöt yok pangk waisēpnaat.

Ngōn mēēt

¹³ Ar arimtēn ngarangk kēēkē ēeimeē kön wi kosang yewesautak taē weē. Pēl ēēē lupöt kosang wesak weēre kosangring weē. ¹⁴ Pēl ēēē arim omnant pout ēēnēen lup santetaring ēēē.

¹⁵ Ar ēwat wē. Stepanasre pim kaatakōrō Krik yangerak wet rēak Kristoon kön wi kosang wesak weē ngentiak Anutuu omnarō kaamök elnieim wē.

¹⁶ Karurō, ne kosang wesak epēl niamaan. Omēn ke pilörōere munt narō kaamök elniak ya mēneim wē piporōen itaangkēn arim wotōökōrō pēl ēēp.

¹⁷ Ne arim naē won pötaan ya utpetaring wēen Stepanasre Potunetasre Akaikasringörō pitök arim kangiir waisën ya ērēpērēp yeē. ¹⁸ Pit ne ya kë newasēn wē. Pötaanök arta kat wiak ya kë sēnēēt. Omēn ke pilörōen kön wiin ompyaō sēp.

¹⁹ Ingre mor saō Esia yangerak wēaurō pitök yowe yenia. Ēn Akuilaare öngöp Prisilaare ingre mor saō piarpim kaatak wa top yaurō pitta Aköpēen yak yowe pan yenia. ²⁰ Tiarim kar pourō yowe yenia. Ar neneren lup santak yowe mēak mor mēnēē.

²¹ Epēt Pool nemtok nem yowe yeniak epēt nemtē moresök retēng yeē.

²² Namp Aköpön lup sant naalmēen ēēpna pöp pi kö sēpnaap. Aköp Yesu, ni wais.

²³ Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naē wiaap.

²⁴ Tiar Yesu Kristook yal menak wē pötaan ar pourōen lup sant yaalni. Yaap.

[Yok pi tapēt.
Ne Pool.]

2 Korin

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 26 pöta ök won sêen Poolök pep ewer Korin kakê ingre morörö retêng é mena. Pi wet réak Masetonia yangerakaan pep newer Korin omnaröaan retêng êak wes mêen oröön Taitas Korin kakaan pim naê sê koirak pitêm naêaan narö lup kaip tiak wêen narök piin, “Ngön yaaö omên yaapöp won,” pël êa pot ök maan Poolök kat wiak epêt retêng êa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-11

Poolre Korin ingre moröröa ngönte 1:12-7:16

Yutia ingre moröröaan kaamök elmêépna ngönte 8:1-9:15

Poolök pim ya mênauta ngönte ök êa 10:1-13:10

Ngön mêet 13:11-13

¹ O Anutuu ingre mor saö Korin kak wêauröere Krik yangerak wêaurö, ne Pool Anutu pimtê kêmatak Yesu Kristoê ngön yaaö omnamp ne tiarim karip Timoti piiring wê pep ewer retêng é yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naê wiaap.

Pool pi Anutuun yowe mêä

³ Tiar Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya mepa. Tiar kön wiin pi sant yaauta pepap, tiarim Anutu wiap yaalniaup pël yaê. ⁴ Pël yeê kêemre kêlangön nentere nent tiarim naê yaaröön wiap yauwesauap. Pël êên Anutuu wiap yauwas pöl omên narö kêemre kêlangön nentere nent yeön pöt tiarök pim wiap yauwas pötaring pangk kaamök elmêëpenaat. ⁵ Yaap, Kristoê kêemre kêlangön kat wieima pöl tiarta kêemre kêlangön kêsang kat yawi. Pöta ök tiar Kristook yal menak wêen pi wiap kêsang nuweseim wê. Pötaanök Anutuun yaya mepa. ⁶ Tenim kêemre kêlangön kat yawi pöt, ar wiap nuwasên Anutuuk utpetetakaan kama niöpênêak pël yeê. Ên Anutuuk ten wiap yauwas pöt, ar wiap nuwasênêak pël yaalni. Ar ya wiaptaring tenim kêemre kêlangön kat yawi tapêt kat yawiin Anutuuk wiap nuwasên önéet. ⁷ Tenim ar ompyaö êênêak kön kosang wian pöt këlök nasên. Pöt ten kön wiin tenim kêlangön kat yawi pöl arta kat yawi pël yaê pötaanök. Tapêl Anutuuk ten wiap yauwas pöl arta wiap nuwasêpnaat.

⁸ Karurö, ne tenim kêlangön kat wia pöta ngönte ök niamaan kat wieê. Ne ar tenim Esia yangerak kêlangön kat wia pöten êwat sênêak kent êên ök yeniak. Ten pörek sê wêen kêemre kêlangön kêsang tenim naê orök ngep elnia. Pël êên ten kön wiin ompyaö sêna kanö won êên, “Wel wiinaat,” pël ya ngês kön wiaut. ⁹ Yaap, pan ten wel wiinêak yeê pël wesaut. Pël êautak kêemre kêlangön pöt om pas orö naniirêên. Tenimtê weêre kosangötön kön wiin iraan Anutu wel wiaurö wal é yaulmêaup piin kön wi kosang wasênêak omên pöt tenim naê orö nirêaut. ¹⁰ Omên utpet panê nant tenim naê oröön wel wiinêak êaö pötêaan Anutuuk kama ent é niulêa. Wê êênêak kaalak utpetetakaan ent é niuleim öpnaap. Ten piin kön kosang elaan pi kaalak ent é niulêépnaap.

¹¹ Pötaanök ar ten kaamök êak Anutuun kimang maê. Pël êên Anutu pi omên selap arim kimang pöt kat wiak kangut ninak ten ompyaö elniipnaan. Pël yaêên ar pim ten kaamök yaalni pöten Anutuun yoöre êrêp manêet.

Pool pi Korin omnaröen kaar nemaan

¹² Ten tenimtëen kön ompyaö yawi pöt eptaanök. Omën ngönën kat nawiinöröa naë tenim elmëeima pöt, tenim lupöt wiap nasën kôlam wëen Anutuuk kaamök elniin wotpil wesak elmëeima. Ën arim naë elnieima pöt pitëm naë elmëeima il wesak elnieima. Tenim ar pouröa naë elnieima pöt yangerakë ewatötring won, Anutuuk komre kolap elniin pël elnieima. ¹³⁻¹⁴ Ten ngön öngpököt retëng ë naningkën. Arim sangk kelak ewat sënëët pëen retëng ë yaningk. Peene pöt, ar pöten om kot nent ewat sak wë. Nem könöök këëkë ewat sënëak kent yaë. Ar pël ëënë pöt Aköp Yesu pim akun kaöaöök ten arim ewat önëëtaan kön ompyaö yawiin ar kangiir tenim kaamök yaalni pötaan kön ompyaö wiinëët.

¹⁵⁻¹⁶ Yaap, ne arën kön wiin tenimëen kön ompyaö yawi pël yaë. Pötaanök akun nentepar arim naë waisën pouteparëen ar ya kë sënëak éaut. Pël ëëma pöt, nem könöök Masetonia yangerakë waisumaatak arim naë wais wë olëak Masetonia eprek waisumëak kön wiaut. Pël ëak eprek wë olëak kaalak arim naë wais wëen ar kaamök elnëak wes nemëen Yutia yangerakë sumëak kön wiaut. ¹⁷ Pël kön wiatak arim naë newaisën éaut. Pël éaö pötaanök ar neen kön wiin, “Kön selap yaaup,” pël yaë ma? Ma kön wiin ne omnant ëëmëak kopëta wesak yang omnaröa ë yeë pöl, “Pël naëngan,” weseë “Yok, pël ëëmaap,” kaar ya pël yaë ma? Won pël naën yaaup. ¹⁸ Anutu pi yaap yaaup pöt kön wiinëët. Tapël ne arën niameak kön selap akun tapëtakëer mak ma won poutepar neniaan éaut. ¹⁹⁻²⁰ Pöta songönte epël. Anutuu Ruup, Yesu Kristo pim ngönte ten Sailasre Timoti epaarök ök niiaut. Yesu Kristoë ngön nent ëak kaip tiak nent naën éaut. Won, tenök Anutuu omnant ëëpënëak ya pöt Kristook yaë, pël ök niiaut. Pël niaan kë yaarö. Yesu Kristo pim pël yaaö pötaan tiarök piin, “Pim ngön kosang niwesa pöt yaap,” pël weseë Anutuun yaya maim wë. ²¹ Anutu pimtok ten arring Kristoë naë kosang wes niulëak pim yaat mëmpunëak yenia. ²² Pimënt tapöpök tiar pimtëen yaö nuwesak, “Anutuu Pulö tiar nina pöl pim ompyaö niwas pet irëpënëak kup niwia pöt kë orööpnaat,” pël wasëpenëak Ngëëngk Pulö wes mëen tiarim lupötë ilëak wë.

Pool pi Korin kakë teënt nasën éauta songönte ök mëëa

²³ Nem arim naë waisumëak ök niia pöt ne kaar neniaan éaut. Anutu pi nem nian pipët yaap pöt ewat wë. Pi nem arim naë newaisën éa pöta songönte ewat wë. Ne Korin kakë waisanëen arën nga niaan ya këlangön éan tapön. Pël ëënganëak newaisën éaut. ²⁴ Nem pël yeniak pöt, arim kön wi kosang wasënë kanö nem nga niama pö pël kön wiinëëten kaaö. Yaap, ten kön wiin ar kosang wë Anutuun kön wi kosang yewas. Pël éaap om ar ya kë sënëëk yak kaamök elniak ya yamëngk.

2

¹ Ne kaalak wais ya këlangön koir naningkan pël kön kosang wiaut. ² Nook ya këlangön koir nimpaatëp talöröak ya kë newasëpën? Won. Nook ya këlangön koir nimpa pötaan tol ëak ar ya këlangönring wë ne ya kë newasën? Pangk pël naëngan. ³ Pël ëënë pötaanök ne arim naë waisën ya kë newasënë salöröak ya këlangön koir nangkanëak pepewer retëng ë ninaut. Pöt ne tiarimtën epël kön kosang wiaut pötaanök. Nem ya kë suma pötak arta ya kë sënëët. ⁴ Pël ëënëëtak nem pep retëng ë ninautak ne arimëen ya këlangön ëën ing aimeëak ar ya këlangön niwasumëak naën, nem arimëen lup sant kaö pan yaalni pöt ewat sënëak retëng ë ninaut.

Omën utpet éaupë saunet won wasëpënëak mëëa

⁵ Omèn pim utpet èautaan ya kèlangön kön wian pöp nemènt won, arta ya kèlangön koir ninaup. Ne pimèèn nga panè naalmèèngön. Pi ar pourö won, naröakèer ya kèlangön koir ninaup. ⁶ Pim utpet èaö pöt, ne kat wiin omèn selap arök kangit pet iran. Pèl èèn ne kön wiin pet yair. Pötaanök kangit kaalak mangkanok ⁷ yakömring wè sasa utpet èèpanèèn pim saunat won mowesak wa wiap mowesèe. ⁸ Pèl elmèak arim piin lup sant yaalmè pöt sèp newasèn om wia pöt pet elmèèn pi pöten èwat sèpènèak ke urak yeniak. ⁹ Nem ngönte retèng è ninaö pöta songönte eptaanök. Nem ngönöt pout ngaarèk yeö ma won pöta songönte war wasumèak morök elniaut. ¹⁰ Ar omèn namp utpet èèn pim saunet won yemowasèn pöt neenta tapèl èèmaap. Èn omèn namp utpet èèn nook saunet won yemowas pöt arta ompyaö önèet Kristoè èöetak pèl yaè. ¹¹ Pötaanök Setenök tiar utpet elniipènèak kön wieim wè pöten tiar èngk ma e newasèn wè. Pötaanök pi tiar ököök elniak il niwaspanèèn, “Omèn pöpè saunet won mowasèpa,” ne kaalak ök yeniak.

Pool pi Taitasèèn ya ngès kaö èa

¹² Ne kaalak nem Masetonia yangerakè waisumèak èa ngön ngès rèa pöta kaut yal menak ök niamaan kat wieè. Nem Kristoè ngön ompyaut ök amèak Troas kak sè oröan akun pötak ne itaangkèn Aköpök pèl èèmèak kanö tekeri wes yenangkèn omèn kèsang kat wia. ¹³ Pèl èautak ne itaangkèn nem karip Taitas arim naèaan newaisèn èèn ya ngès kaö èèn pi koirumèak pit sèp wesak Masetonia yangerakè waisaut.

Kristook pim weère kosangèt tekeri yewas

¹⁴ Wais wè Taitas koirak puuk arim ompyaö yaauta ngönte ök yenèa. Pötaanök èrèpèrèp èak Anutuun yoöre èrèp yemak. Ten Kristook yal menak wèèn omèn pim il niwasèn inèèn yaalmèaurö tenim naè Anutuuk pim weère kosangèt tekeri yewas. Pèl yaèèn ten wes nimèèn pim ngönte ulöl wasèn omnarö èwat yesèn pöten kön wiin misèng kamp ompyauta ök yaè. ¹⁵ Yaap, tenim ngönèn ya yamèngk pöt Anutuuk itenak tenèn kön wiin misèng kamp ompyauta ök èèn tenim Kristoèèn yak ya yamèngk pöten kön wiin ompyaö yaè. Tenök Kristoè ngönte ök maan wak wèèn Anutuuk utpetetakaan kama yeö pöröere kat wiak kasèng menak kö sèpna pöröa naè ngönèn ya yamèngk pöten Anutuuk kön wiin ompyaö yaè. ¹⁶ Kö yesauta kanöököl wèaö pörö pit tenim Kristoè ngönte ök yak pöten kön wiin wel yawiauta kampöökè ök èèn kasèng menak kö sèpnaarö. Èn wèwèeta kanöököl wèaö pörö pit pöten kön wiin misèng kamp ompyautè ök èèn wak wèwèetak öpnaarö. Talèpök ya epèt pangk èèpèn? Omèn namp pimtök mèngkèn pangk naèpan. ¹⁷ Ya epèt omèn narö mon öpènèak köntak Kristoè ngönte ök ya. Ten pöröa ök won. Anutuuk pim yaatak niulèèn wotpil wesak pim èöetak Kristoè naè rè olèak wè pim ngönte ök yaaurö.

3

Sulöp ngolöpta ya omnarö

¹ Nem Anutuuk ten pim yaatak niulèèn pim èöetak wotpil wesak pim ngönte ök yaaurö pèl yeniak pöten ar kön wiin tenimtok tenimtèn ping wesak yak pèl yewas ma? Ten pöt won. Omèn kaar arim naè wè piporö ar pitèm yaat ompyaut pèl wasènèak pepat omèn muntaröa naèaan wak yewais. Pitèm sèpnaatak arta pep ke tapöt pit omèn muntarö mangkèn pitta tapèl pitèn kön wiin ompyaö sèpènèak pitèmèèn retèng èènèak pit kent yaaurö. Ten pèl naèngan. ² Ar tapöröak tenim lupötè wè tenim wetete pep retèng èauweri

ökörö. Omnarö arim wewë ompyaut itaangkën pötak tenim ya arim naë yamëngk pöta songönte tekeri wasën ompyaö pël wasëpnaat. ³ Tenök arim naë ya yamëngkën Kristoë pepewer pël saurö pöta songönte yoolök wia. Pöt i retëng yaë pötaring naën, Anutu wewëetaringëp pim Pulöök retëng äaut. Pöt kël welingweri won, omën lupmeri.

⁴ Kristoök kaamök elniin ten arimëen Anutuun kön kosang yawi pötaan pil yeniak. ⁵ Ya epët mëmpunëak tenim weëre kosangtak naën. Tenimtok yok pangk ëënaat pël newasngan. Won, Anutuuk weëre kosang ningkën yeë. ⁶ Anutu pimënt tapöpök ten pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak weëre kosang ninaut. Sulöp ngolöp pöt omnaröak retëng äaut won, Anutu Pulöök ök yenia pipët. Moses pim ngön kosang retëng äa pötak elniin kö sëpenëak äauröak Pulöök wewë ngolöpët koir yaningk.

⁷ Anutuuk ngön kosangöt kël wësapöök retëng il Moses mena. Pël äa akun pötak Anutu pim ëwaö omnantëere Moses pim këere wot kantak elmëa. Pël ëen ënëmak ëwa pö wiap yesën Israel omnarö Mosesë këere wot kanten itaangkën it soror elmëa. Ngön kosang kö yesautaring pöt Anutu pim ëwaööring oröa. ⁸ Ën ëwa peene Pulöök omnarö ompyaö yaalni eptak yaarö epö kaö panëö. ⁹ Mosesë ngön kosang omnarö kö sëpenëak äa pöt ëwaööring oröa. Ën Anutuuk omnarö wotpil niwasën wewëetaring öpenëak ya pöt ëwa kaö panëööring yaarö. ¹⁰ Yaap, Moses pim ngön kosang pöt tiar ngaan kön wiin ëwaat pël äa pöten peene kön wiin ëwa wonte pël yaë. Pöt epël. Pulöök tiar ompyaö yaalni epö ëwa kaö panëö ngön kosangta ëwaö il yewas. ¹¹ Moses pim ngön kosang kö sa pöt ëwaööring oröa. Pötaanök omën ompyaö kosang wiaapnaat Pulöök yaalni epta ëwaö kaö panëö.

¹² Ten omën ompyaö pipot kosang wiaapnaat pël kön kosang wieë Anutu pim ëwa tekeri wasëpna pöön kor wë. Pötaanök weë ngentiak pim ngönte tekeri yewas. ¹³ Pël yeem ten Mosesë ök naën yaaurö. Pi Israel omnarö ëwa pim këere wot kantak wieëa pö kö yesën itaampanëak poë koröpök kör koëaup. ¹⁴ Ten tekeri wesak yaketak pitëm lupöt kosang sak wëen yak kön nawiin yaaurö. Pöt epël. Ngaanaan wais peene wë eptak pit Mosesë ngön kosangöt sangk yekelem pitëm lupöt kör koëak wë pötaan kön nawiin yaaurö. Omën namp Kristoök yal ëëpna pötaar Anutuuk kör pöt wilën ewat sëpnaat. ¹⁵ Yaap, peeneeta pit akun poutë Mosesë ngön kosangöt sangk kelën kat yawia pötë pitëm könre lupöt kör koëen kön nawiin yaaurö. ¹⁶ Pël yaaurö pitëkaan namp lup kaip tiak Aköpë naë rë olaan pöt puuk kör pöt wilën kön tektek sëpnaat. ¹⁷ Pöt tol ëënak? Aköp pi Anutuu Pulö. Aköpë Pul pö omën nampë lupmeri wëen pöt pi ngön kosangre omën muntatë iri naöpan. Pulöök kaamök elmëen ompyaö öpnaat. ¹⁸ Ën tiar pöt, omën nentak tiarim könre lupöt kör nokoëen wëen Aköpë ëwaö tiarëk elniin pim ëwa pö tiarim naë tekeri yes. Aköp pi Pul tapö. Pötaanök ëwa pim naëan yewais pöök tiar ngolöp yanuwasën pim ök seim öpenaat.

4

Ngön yaaö omnarö pitëmtëen kön wiin yang kaputë ök äa

¹ Anutu pi ya ngës ëen pim sulöp ngolöpta ngönte ök anëak niulëen yak ten lup wiap naën, weë ngentiak ya yamëngk. ² Pël yeem utpetat yaëen omnaröak itaangkën ëö koirnganëak ëlëëp yaaö pöt kasëng menaut. Pël äak Anutuu ngönte ngön kaarötring irikor äak morök yaaö pöteta naën yaaurö. Won, ten Anutuu ëöetak pim ngön këet yaan omën pourö pit neenem lupötë kom äak pöt ompyaö pël yewas. ³ Pël yaëetak ngön ompyaö tenim ök ë yeë ept

omèn naröaan ëlëëp wia. Kö yesauta kanöököl yesa pöröaan ëlëëp wiaan kön nawiin ë yaë. ⁴ Ngön ompyaut kat wiak kosang newasën yaë piporö yang omp aköp Setenök pit ëwaat itaampanëak pitëm könre lupöt il mowaria. Ëwa pöt Kristo Anutuu ök panëëp pim ngön ompyautakaan yewais. Ngön pötak Kristoë ëwaöön ök ya. ⁵ Ten ngön ompyaut ök yeem tenim ngön nant ök neniaan. Yesu Kristo puukëër Aköp, ën ten pöt om pimëën yak arim inëen yaaurö pël ök ni yeë. ⁶ Anutu pi ngaanëër songöntak koö olëak wiaan ëwa tëëpënëak maan pël ëaup. Pi tapöpök ten pim ëwaata songönte ëwat sënëak niaan pim ëwaat tenim lupötë oröa. Pim ëwaöökë songönte epël. Ten Yesu Kristoon ityaangkem Anutuu ëwaöön ëwat yes. Pötaanök ten arim inëen sak wë.

⁷ Anutuu ëwa ompyaö tenim lupötë wia pö weëre kosangring wiaatak ten pöt, weëre kosangring won, yang kaputé okörö. Pötaanök Anutuu weëre kosang tenim naë won, pimtë naë wia pöt tekeri wasëpënëak pim ëwa ompyaö pö wiapre kor wëaurö tenim lupötë niwia. ⁸ Utpet ke nentere nent yaalniitak pötök panë utpet naniwasën yaë. Ten omnantëen kön selap yeëetak pötëen panë wesak naën yaaurö. ⁹ Kööre tok yaalniitak Anutu pi ten sëp naniwasën yaë. Yanimëngktak wel nawiin yaaurö. ¹⁰ Yesu pim këlangön kat wiak wel wia pöl ten akun ël epotë omnarök elniin tenim koröpötë këlangön kat wiak wel wi ap yaaurö. Pöt këlangön pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröpötë wë pöt tekeri sëen omnarö ityaangk. ¹¹ Pöt epël. Omnarö pit ten Yesuu omnarö pël niak mën wel niwiipënëak yaë. Pöt könöm pipot tenim naë yaaröön Yesu tenim koröp kö sëpna epotë wë pöt tekeri yes. ¹² Pöta songönte epël. Ten wel yawiautakël wë pötak ar wëwëetak wë.

¹³ Ngönëntak ngön nent epël wia. “Ne Aköpön kön wi kosang wesaup yak pim ngönte ök ëaut.” Pötakël tenta piin kön wi kosang yewesaurö yak pim ngönte ök yak. ¹⁴ Ten kön epël wesal yaaurö. Anutu Aköp Yesu weletakaan wal ë ulmëaup puuk tenta Yesuuk yal menak wëen wal ë niulëak arring pim naë niulëen öpenaarö. Pël yewas pötaanök ten kas köpël pim ngönte ök yak. ¹⁵ Yaap, tenim këlangön kat yawi pöt arimëen yakök yeë. Pël ëen omèn kësang pan Anutuun kön wi kosang wasën pi ulöl wesak ompyaö elniin piin yaya maim wëen pim yapinte kaö panë sëpnaat.

¹⁶ Yesuuk yal menak wëen Anutuuk wal ë niulëen öpenaat pël kön wieë wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk. Tenim koröpöt kö sëpënëak yaëëtak lupöt Anutuuk ket ël epotë ngölöp niwasën ompyaö yes. ¹⁷ Yaap, tenim peene yangerak këlangön kat yawi epët kotte, pet irëpnaat. Pötak kaamök elniin wëwë ompyaö kosang wiaapnaat Anutuu naëaan önaat. Wëwë ompyaö pöt puuk ulöl wes ningkën këlangön kat yawi kot epët il yewas. ¹⁸ Ten tol ëënak pël yeniak? Omèn yoolök ityaangk epot kö sëpnaat yak pötëël kön kosang nawiin. Omèn ëlëëp wia pöt kosang wiaapnaat yak pötëël kön kosang yawi.

5

Ngön yaaö omnarö pit lup kosang sak wakaima

¹ Tenim wiap naën Anutuu yaat weë ngentiak yamëngk pöta songön nent epël. Yang koröp ka yaamta ök epöök yaam wëen sak ilën Anutuuk koröp ngölöp omèn moresring ket naëno ka ket ëak kutömweri ningkën pöök wëen kosang wiaapnaat. ² Ten yang koröp epööring wë koröp ngölöpö ningkën kutömweri önaataan ing aim wë. ³ Pël ëen tenim koröp epö sëp wesak koröp ngölöpö wak öna pötak tenim lupre könöt yool naöpan. ⁴ Peene pöt, ten yang koröp yaam epööring wë könömöt yeweem ing aim wë. Wel wiak koröp epö

ent ë moolanaaten kön nawiin. Won, Anutuuk koröp ngolöpö ningkën wak ompyaö önaaten kön wia. Anutuuk pël elniak tenim koröp kö sèpna pööké kangiir ngolöpö ningkën wak piiring önaat. ⁵ Anutu pimënt kopëtapökëer omèn ompyaö pöt tenimëen orö nireen öneak tenim lupre könöt ko ë wia. Pël ëak, “Anutu pim Pulö tiar nina pöl koröp ngolöpö pim kup niwia pö yaap nimpnaat,” pël wasëpenëak Ngëengk Pulö wes meen tiarim lupötë ilëak wë.

⁶ Pötaanök ten lup kosang sak wë. Peene pöt, ten kön wiin yang koröp epööring wë Anutuu wëaurek piiring naön. ⁷ Won, peene omèn ompyaö Anutuuk nimpna pöt ten itnaangkën wieë omèn pipot önaat kön wi kosang wesak wë. ⁸ Pël ëëë lup kosang sak wë tenim kentöök koröp epö ent ë olëak Aköpë wëaurek piiring öneak kent kön wia. Ten kön wiin pël ëëna pöt ompyaö pël yewas. ⁹ Pël ëaap yang koröp epööring önaat ma piiring öna pöt kaöet won, kotte. Kaöet pöt ten weë yengentiin Aköpök itaangkën pangk ëëpnaat. ¹⁰ Nem yeniak pöta songönte epël. Wë ënëmak omèn pourö Kristoë ngön ë pet yairaurek oröön yang koröpööring wë omnant eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpnaat.

Anuturing lup kopëtemer sak öpenaata ngönte

¹¹ Kristook tenim omèn eimaut, utpetere ompyaö pötë kangut neenemot nimpna pöten kön wieë Aköpön kasinkasin yeë. Pötaanök ten omnaröen maan pit, “Anutuu ngön pitëm ök yenia pöt yaap,” pël wasëpenëak weë ngentieim wë. Pël yaëen Anutu tenim wotpil wesak kön wiire omnant ë pël yaaö pöt ëwat wë. Ën tenim wotpil wesak wë pöt nem kentöök arta arim könötë ëwat sënëak kön yawi. ¹² Tenim pël yeniak pöt, tenimtok tenimtën wak isak yaan ar tenën kön wiin ompyaö sèpenëak neniaan. Won, arök tenimëen kön wiin isën wak isak anëak pël yeë. Pël ëën omèn narö lupmeri omnantön kön nawiin koröpöökë omnant wak yawis piporöak tenën utpet wesak yaan arök kangiir maan pit ngön won ëëpnaat. ¹³ Pit tenën, “Kön irikor yaaurö,” pël ya. Pitëm ngön pöt, tenën, “Köntak Anutuu yaat pëen kaö yamëngk,” pël wesak, “Kön irikor yaaurö,” pël ya. Ën ar pöt, tenën, “Kön ompyautaring wë,” pël kön yawi wes. Yaap, ar kön tektek nimpunëak kön ompyautaring wë. ¹⁴ Kristo pim tenimëen lup sant yaalni pötak elniin Anutire arimëen yak ya ompyaö pöt yamëngk. Pöt epël. Ten kön kosang wiin Kristo kopëtapök tiar pouröa kangiir wel wia pötak tiar pourö wel wiaut. ¹⁵ Pim wel wia pöt, omèn wëwëetaring wë eporö tiar yal menak tiarimtën kön wiipenëak won, omèn tiarimëen yak wel wiak wal ëaup piin kön wiipenëak pël ëa.

¹⁶ Pötaanök peene pöt, yang omnaröak muntaröa koröpöt itenak kom yaalmë pöl tenimtok kaalak pël naalmëengan. Yaap, ngaanëer ten pitëm kom yaalmë pöl Kristoon elmëak piin kön wiin omèn pasip pël weseimaut. Ën peene pöt, pël naalmëen tenim Aköp pël yewas. ¹⁷ Yaap, Kristook kaamök elniin ten itaangkën pi omèn wonöpök tenim Aköp pël yewas. Pötaanök omèn namp Kristook yal menak wëen pöt Anutuuk ngolöp panë yemowas. Pël ëën omèn utpetat ngaan pim naë wiakaima pöt won yesën ngolöpöt yaarö. ¹⁸ Omèn pipot, Anutu pimtok yaalni. Puuk Kristo pim tiarimëen këra yetaprak wel wia pötaan pim kööre tok tiarën elnieima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer saut. Pël ëën Anutu pi ten omèn muntaröenta pim kööre tok pitën yaalmë pöt won mowasëpna kanöön ök manëak niulëaut. ¹⁹ Pipët Anutuuk Kristoë këra yetaprak wel wia pötak tiar omnaröa pimëen kööre tok elmëima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak wë. Anutu pi tiarim utpetatë kangut nimpnaaten kön nawiin tiarim kööre tok elmëima pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sèpena ngön pöt anëak niulëaut. ²⁰ Pim pël elniautaan ten Kristoë ngönte yaauröak niain pötak Anutuukta yenia. Ten

Kristoë urtak wë Anutuu naë rë olaan arim piin kööre tok yaalmë pöt won nuwasën piiring lup kopëtemer sak önëak ke urak yeniak. ²¹ Kristo omën utpetat naën pöp Anutuuk tiarim utpetat pim rangk mowiin wel wia pöt tiar piik yal menak wëen Anutuuk tiarën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak ëa.

6

Ngön yaaö omnarö pit këemre këlangönring wakaima

¹ Ten Timoti Anuturing ya ngawi yaaüwaarök kosang wesak epël yeniak. Anutuu komre kolap ningkën wa pöt mos ëëpan. ² Pöt Anutuuk epël ëa pötaanök.

“Akun nem ar kaamök elniimëak ëautak ar neen kimang neaan kat wiaut. Pël ëak ar utpetetakaan niömëak yaö ëa pöt kaamök elniaut.” Kat wieë. Peene eptak Anutu ar kaamök elniipënëak yaë. Peene taptak utpetetakaan niöpënëak yaë.

³ Omnaröak tenim ya yamëngkauten utpet wesak apanëak pitëm ya utpet ëëpnaat naalmëen yeë. ⁴⁻⁵ Won, ten Anutuu ya omnarö pöt tenim omnant yaautök tekeri yewas. Ten epël yeë. Këlangönë öngpök wëere këëre ngaë rangk wë, utpet elniire tang nimö, wii kaatak niulëere wa top ëak nga elni, ya kaö mëmpööre ka naökön ëere kaömp won wë pipot pout yeem kosang wë. ⁶ Ten ket won, ëwating wë, omnaröak utpet yaalniin kangiiir naalmëen, sant mowesak Ngëëngk Pulööring wë, lup sant yaaurö. ⁷ Ngönën këët ök yeem Anutuu wëere kosang yeö. Puuk elniin wotpil wëen pötak ngaë omnant ingëpre tangre ngilö yeö pöl Setenring nga elööre pim nga yaalni pöt il wari pël yaaurö. ⁸ Omën naröak tenën wak isak yaan naröak wak irëak ya. Naröak tenën utpet wesak yaan naröak ompyaö wesak ya. Naröak tenën, “Kaar yaaurö,” pël yeniaan ten kaar naën yaaurö. ⁹ Pitök irmanörö pël yeniaan yapingring wëaurö. Tenën, “Wel wiipënëak yaë,” pël yeniaan yal menak öp wëaurö. Utpet yaniwasën kö nasën yaaurö. ¹⁰ Ya ngës kaö yaalniin pas ya ompyaöring wëaurö. Omnant wonöröak ompyaö yaalmëaurö. Omnantön eël yaauröak omnant pout wieëaurö. Tenim pël yaaö pötak ten Anutuu ya omën këerö pöt tekeri yewas.

¹¹ O Korin omnarö, ten omnant ngep naalniin pout war wesak ök yeniak. Ten arën lup sant kaö panë yaalni. ¹² Ten arën lup sant kot naalniin. Arökëer tenën lup sant kot yaalni. ¹³ Pepapë ruuröen ngön ök yema pöl ne epël niamaan kat wieë. Tenim lup sant kaö panë yaalni pöl arta kangiiir tenën elnieë.

Tiar Anutuu ngëëngk tupöt

¹⁴ Ar ngönën kat wiaurö ngönën kat nawiinöröen arim keerö pël wesak pitring yal ëak lup kopëtemer sak öngan. Omën wotpil yaaurö pit tol ëak utpet yaauröaring lup kopëtemer sak öpën? Ma ëwaatak wëaurö tol ëak koutak wëauröaring lup kopëtemer sak öpën? Pangk pël naëpan. ¹⁵ Kristoore Seten piarip tol ëak nampnampön ngöntre kar ëëpën? Won. Ën ngönën kat wiauröere kat nawiinörö pitta tol ëak kopëtal sëpën? Pangk pël naëpan. ¹⁶ Ma Anutuu ngëëngk tupëtëre polarö tol ëak erën ëëpën? Pangk pël naëpan. Kat wieë. Anutu wëwëapë tup pöt tiar. Pöta ngönte Anutuuk epël ëa.

“Ne pitring yal ëak pitëm tekarak ömaat.

Ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omnarö pël sak öpnaat.”

¹⁷ Pötaanök Aköpök epël ya.

“Ar utpet yaauröa yaë pipot ëëngan.

Pëlëer wëë.

Kewil yaaut kasëng meneë.

Pël ëën nemtok ar niömaan.

¹⁸ Pël ëak pep elniak wëën nem koröngre ru sak önëët.

Aköp weëre kosang pout pangk ëaupök pël ya.”

Anutuuk pël ya pötaanök ngönën kat nawiinöröaring yal menak öngan.

7

¹ Kar panëëro, Anutu pi ngön ompyaö pipotön kup niwia. Pötaanök omën utpet yaaut tiarim koröpre lup utpet yewesa pöt wa moolaan kölam tëëp. Pël ëën Anutuun kasinkasin yeem kölam pëën öpa.

Korin omnarö lup kaip tiin Pool ërëpërëp ëa

² Arim lupöt ten keimön elniingan. Tenök arim naëaan namp korar naalniin ëaut, ma utpet naniwasën ëaut, ma nampön morök elniak pim omën nent naön ëaut. ³ Ne ngön pipët ar utpet yeë pöt war wasumëak neniaan. Nem ngaan niak pöl tenim lupöt arimëën kosang wia. Wel wiipenaat ma öp öpena pout arring pël ëëpenëak kent yaë. ⁴ Ne arën kön kosang panë wiin nem ngönte ngaarëk önëët pël wesak arën kön wiak wa ping yewas. Ten këlangön nentere nent kat yawiem arën kön wiak lup kosang sak wë ërëpërëp kaö panë yeë.

⁵ Ten Masetonia yang eprek wais oröak kë nasën këlangön nentere nent kat wiaut. Pöt ngönën kat nawiinöröak nga yaalniin kat wiaurö utpet sëpanëak kas kön wiaut. ⁶ Pël yaëën Anutu pi omnarö këlangönring wëën wiap yewesaupök ten wiap niwasëpënëak Taitas wes mëën kaalak waisa. ⁷ Pim waisa pötaan pëën won, arim pim wiap mowesan pöta ngönte tenën ök niaan kat wiak wiap saut. Pël ëak arim nem këlangön kat yawiautaan yaköm ëën neen itaampunëak kent ëën nemëën yak arim yaat ke urak yamëngkan pöt ök niaan ya kë kaö parë saut.

⁸ Nem pep ngaan retëng ë ninan pöwerök arim lupöt utpet niwesaut. Pöten ne kön wiin utpet naën yaë. Pep pöwer retëng ë ningkën arim lupöt utpet san akun pötak yaap lup utpetaring ëaut. Peene kön wiin ya këlangön kön wian pöt akun mëntte pötaan ne kön wiin ya utpet naën yaë. ⁹ Won, peene pöt ne kön ompyaö yawi. Pöt ar ya këlangön kön wian pötaan won, ya këlangön pötak lup kaip yatiaut yokoir pötaan ya kë yes. Anutu pimtë könöökë wiaul ya këlangön kön wieimauröak tenim ngönötök ar utpet naniwasën ëaö pötaan ya kë yes. ¹⁰ Pöt epël. Anutu pimtë könöökë wiaul tiarim ya këlangön kön yawia pötak elniin lup kaip yatiaut koirën Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat. Ya këlangön kön yawia ke pil pöten tiarök kön wiin ompyaö yaë. Ën yang omnaröa yaaul yaëën ya këlangön kön yawiem lup kaip natiin ëautak ya sangën eim öpnaat. Tiar yang omnaröa yaaul yaëën pöt pitëm ya këlangön kön yawia ke piptak kö sëpena kanöököl niulëën öpenaat. ¹¹ Pël ëëpenaatak arim ya këlangön kön wiaö pöt, yang omnaröa ya këlangön kön wiautak lup kaip natiin yaaö pöl ar pël naën ëaut. Won, Anutuun kent kön yawiaul ar ya këlangön kön wiin pöta këët arim naë oröak wia. Pöta këët epël. Nem ngaan utpet arim tekarak wia pötaan pep retëng ëautak ar teëntom wak weë ngentiak utpet yaäö pipët wotpil wesaut. Ar kaalak neering lup kopëtemer sëpenëak kent kön wiin kosang wesak omën utpet pipët ëaö pöp kangut elmëaut. Ar omën pipot pël yaëën pötök utpet pöta songönte arim tekarak won wia pöt tekeri wesaut. ¹² Pötaanök nem pepewer ngaan retëng ë ninaö pöt omën utpet ëa pöpëën won, ma pim utpet elmëa pöpëën won, pep pöwer Anutuun ëöetak

arim lupöt nemëen kosang wia pöten ar këékë kön wiinëak retëng ë ninaut.

¹³ Arim lup kaip tian pötak tenim lupöt wiap niwesaut.

Tenim lupöt wiap niwesang pöt pëen won, Taitas pim lupmer wiap mowasën ërëpsawi ëautaan ten kön wiin ompyaö ëaut. ¹⁴ Ne ngaan Taitas arim naë newaisën wëen arën ping wesak maan pi arim naë wais ityaangkën ne ëö nasën ëaut. Tenim arën ök niaut pout yaapöt tapël arën ping wesak mëean pötenta pi arën itenak yaap wesa. ¹⁵ Taitas arim naë waisën ar ngëengkl elmëak sant mowesak pim ngönte ngaarëk wan pöten kön wieë arimëen lup sant elnieim wë. ¹⁶ Ne arën kön kosang wiin nem ngönte ngaarëk önëët pël weseë ërëpërp yeë.

8

Masetonia ingre mor sauröak Yutia omnaröaan kësangën elmëa

¹ Karurö, Masetonia yang eprek ingre mor sauröa naë Anutuu pim komre kolap elmëen omën nant oröa pöten ten ar ëwat sënëak kön yawi. ² Pit këere ngaë rangk wë ngöntök wakaimauröak pas ërëpsawi kësang ëak Yutia yangerak ingre mor saurö kaamök elmëak monere omnant mampënëak wa rongan ëa. ³ Yaap, ne pitëm ëauten itenak war wesak ök yeniak. Pitëm mampënëak ëa pöt menak kaalak pitëm könöök muntat mena. ⁴ Pit ke urak ten kuure mak maan pit kaamök ëak Anutuu omën Yutia yangerak wëaurö mampënëak kosang wesak nia. ⁵ Pitëm pël ëa pöt tenim monat pëen mampënëak kön wian pöt naën. Pit Anutuu kön wiaul wet rëak Aköpön pëël elmëak tenënta tapël elnia. Pël ëak monat menaut. ⁶ Pit pël ëa pötaanök ne Taitas wet rëak monat mampena ya pöt arim naë ngës rëa pöp piin ya ompyaö yewesa ya pöt yal menak pet irëpënëak kosang wesak yemak. ⁷ Arim omnant yaaö pout ompyaö pan yeë. Kristoon kön wi kosang yewesaöre ngönën ök yaaöre ngönënta songönte ëwat wëaöre ngönën yaat kaö yamëngkaöre lup sant yaalniaö pipot pout ompyaö pan yeë. Pötaanök tapël mon mampunë ya ompyaö pïpteta kengkën sak mëneë.

⁸ Ne mon mampunë ngön pipët kosang wesak neniaan. Ar Masetonia omën ingre mor sauröa ëauta ök arim lup sant yaaut yaap pöt tekeri sëpnaan kosang wesak kaamök ëëpënëak ëauten ök yeniak. ⁹ Ar tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap elnia pöten kön wia. Pi omnant poutë pepapök pöt kasëng menak arimëen omën ngöntök yaauröa ök sak wakaima. Pöt ar Anutuu naëaan omën ompyaütë pep sënëak Kristook kësangën elnia. Pötaanök arta monat kësangën tapël ëëë.

¹⁰ Arim mon mampunë pöt nem könöök epël niamaan kat wieë. Ne kön wiin arim krismaki iriitak ngës rëak mon wa rongan ëaö pöt pet irënë pöt ompyaö ëënëët. Pöt ar wet rëak mampunëak kön wieë ngës rëaurö. ¹¹ Pötaanök peene mon pöt men pet ireë. Arim wet rëak mampunëak kön wiak kosang wesang pöl neenem wieëaul men pet ireë. ¹² Pöt epël. Arim kentöök kësangën ëak monat mampunë pöt Anutuuk arim naë won pöten kön nawiin, wia pötenökëër kön wiin pangk ëëpnaat.

¹³ Ne ar pit kaamök elmëak mon kaö mangkën ompyaö sak wëen ar ngöntök panë önëeten neniaan, pourö kopëtal önëak yeniak. ¹⁴ Akun eptak arim naë omnant ulöl wia pötaan omën ngöntök wëaurö kaamök ëën pangk ëëpnaat. Ënëmak ar ngöntök wëen ulöl wieëauröak kangiir kaamök elniipnaat. Pël yeem ompyaö önëët. ¹⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Omën kaömp kësang waurö pit nak won wesa. Ën kotkot waurö pit nak këen naën ëa.”

Pötaanök nem könöök ar pourö kopëtal önëen monar pit mampunëak kön yawi.

Taitasre karaar Korin kakë sëpënëak mëä

¹⁶ Anutu pi Taitasën elmëen nem yeë pöl ar kaamök elniipënëak kent kaö pan yaë pötaan Anutuun yoöre ërëp yemak. ¹⁷ Pi tenim kimang mëëaut kat wia pötaan pëen won. Pimtë kentöök kaamök elniipënëak kent kaö pan ëen arim naë kaalak waisëpnaan yaë. ¹⁸ Akun pötak tenim kar nampta wes mëen Taitasring waisëpnaat. Omën pöp ingre mor sauröak pim ngön ompyaut ök yaauten kön wiin ompyaö yaë. ¹⁹ Pöt pëen won, epteta. Ingre moröröak ten kësangën monar yewao ya ompyaö pöt kaamök elniipnaaten pi il ulmëa. Aköpë yapinte ngaarëk isën omnaröak tenën itenak, "Pit tiar kaamök elniipënëak kent yaë," pël apënëak ten ya pöt yamëngk. ²⁰ Pël yaëen omnaröak tenën, "Poolre piiring wëaurö monar ngarangk naën ëa," pël apanëak kësangën mon yewa pöt ten ngarangk ëë wa top yeë. ²¹ Tenim omnant yeë epot Aköpök pëen itaangkën ompyaö ëëpënëak won. Omnaröakta itaangkën ompyaö sëpënëak kön yawi.

²² Tenim kar munt nampta piaripring wes mëen yewais. Omën pipop akun nantë ök elmëak itaangkën pi kosang ngentiak ya yamëngkaup. Peene pöt pi arim ompyaö yaauten kat wiak ya mëpënëak kent kaö pan ëak yewais. ²³ Taitas pipop nem karip neering arim naë ya yamëngkaup. Ën omën munt piiring yewais pipaar, ingre moröröak wes mëen yewais. Piarip ingre mor sauröa öngpök ya yamëngkem Kristoë yapinte wak isak yaauwaar. ²⁴ Pötaanök pit arim naë waisën pöt lup sant elmëëë. Pël ëen ingre mor saurö pöten kat wiak tenim arën ping wesak yak pöten yaap wasëpnaan.

9

Kësangën monar kopëta wesauta ngönte

¹ Yaap, arim Anutuu omën Yutia yangerak wëauröaan kaamök ëak monar mampunë pöt yok kopëta wes pet iran ne pël yewas. Pötaanök ne pöta ngönte wali wesak retëng ë naningkan. ² Arim mon mampunëak ngës rëan pöt ne ëwat wë Masetonia yangerak wëauröen arën ping wesak epël ök mëëaut. "Tiarim kar Korin kak Krik yangerak wëaurö krismaki iriifak mon wa rongan ëëpënëak kopëta wesaut." Pël maan arim mon mampunëak kosang wesan pöten kat wiak pitëm naëaan narö tapël ëëpënëak weë ngentiak wia. Pötaanök ar monar mampunëëtaan wali wesak retëng ë naningkan. ³ Peene pöt, tenim arim mon yawi pötaan ping wesak mëëaut mos ëëpanëak kar wes mëëmëak ök yeniak eporö wes mëen monar men pet irënëen kaamök elniipnaat. Nem könöök arën ping wesak mëä pöl pitring kopëta wasënëët. ⁴ Pël naën ëen Masetonia omën narö neering wais itaangkën ar kopëta newasën ëen pöt tenim arën kön kosang wia pötaan ëö yesën arta ëö sënëët. ⁵ Pël ëënganëak kar eporö wet rëak wes mëen arim naë wais kësangën monar wa top ëënëak neak pöt arring kopëta wasëpnaan këk mamëak kön wiaut. Pël ëen ten ënëm wais itenak tenim këkre töötak won, arim kentöök kësangën monar wa top ëan pël wasënaat.

⁶ Epël kön wieë. Omën namp öpöt kopët nent ngëntëpna pöp këëtta tapël kopët nent öröön wa nëmnpnaap. Ën namp öpöt selap ngëntëpna pöp këëtta selap tapël öröön wa nëmnpnaap. Pöta ök omën kësangën ëak omnant kësang yemangk poröakëer tapël omnant kësang öpnaarö. ⁷ Arim kësangën monar wa yemangk pöt arimtok neenem kent kön wiaul mënëë. Omnaröa këk yaautaan kön selapring mangkanok. Pöt Anutu pi omën lup kengkënring

yemangk pöp lup sant yaalmë. ⁸ Anutu weëre kosangringëpök moup wes nimpnaat. Arim wëwëeta kaamököt ningkën pangk èen kaalak muntat rangk nimpnaat. Pël èen kët ël epotë ar ulöpre moupring wë omën muntarö kaamök kësang elmëënëet. ⁹ Kaamök ëëpenaata ngönte ngönëntak epël wia.

“Omën kësangën yaaup ngöntök yaaurö omnant kësang yemangk.

Pël èen pim ompyaö yaauten omnarö kön nganngan ëeim öpnaat.”

Pël wia pötaanök arta ök tapël ëëë. ¹⁰ Anutuuk öpöt omën yangëntaup mangkën pi ngëntën Anutu tapöpök ulöl wes mangkën wa yen. Pöta ök puuk arim wëwëeta kaamököt ningkën öpöt yangënt pöl omën muntarö yemangkën ulöl wasën këët oröak kaö yes pöl arim ompyaö yaaut kaö sëpnaat.

¹¹ Anutuuk ar kësangën ëënëak omën ompyaö ke nentere nent ningkën ulöpre moupring önëët. Pël èen ten arim kësangën monat wak së mangkën pit pötaan Anutuun yoëre ërëp mapnaat. ¹² Pöt Anutu omnarö kaamök elmëak omnant mampunëët koröpöökë kaamököt pëen naalmëëngan. Pötak elmëën ërëpre sawi ëak Anutuun yaya mapnaat. ¹³ Ar Kristoë ngön ompyaut ök yaauröak pim ngön pöt ngaarëk wak kësangën ëak Yutia omnaröere omën muntarö omnant mampunëët pöt arim kësangën monat mampunëët pötak tekeri wasën omën selap itenak Anutuun yaya mapnaat. ¹⁴ Pël ëak Anutu pi komre kolap kësang pan elniin arim naë wia pötaan pitëm könöt arim ngësël wes mëak Anutuun kimang mapnaat. ¹⁵ Anutu pi kësangën kaö pan elniak Kristo tiarim naë wes mëën irëa pöten pangk tekeri wesak naëngan. Pötaanök om yaan sak piin yoëre ërëp mepa.

10

Poolök omnaröa ngön yaaö omnaröen utpet wesak ëauta kanguir mëëa

¹ Pool ne Kristoë pimtën wak irëak wiap elmëa pöl ke urak niamaan. Ar korar wesak neen epël yak. “Pool pi tiarim naë wë wiap ngön ya. Èn kamaarek wë pöt kosang ngön yaaup,” pël yak. Pël yaketak ne tapöpök ke urak epël niamaan kat wieë. ² Yaap, omën tenën, “Pit yang omnaröa yaë pöl yaaurö,” pël yenia piporöen pangk ngön kosang menaet. Pötaanök nem arim naë waisumaatak tapël ngön kosang niamaan elnëëngan. ³ Ten yang omnaröa yaë pöl naën yaaurö. Won, ten yangerak wëauröak omën Anutuun kööre tok yaalmëauröen nga elmëënëak yang omnaröa nga yaë pöl naën yaaurö. ⁴ Ngaë omnant wak wë epot yangaakaan wonöt. Anutuu weëre kosangringöt pangk Setenë ngaë ëmö tööl moolëak utpet yemowesaurö. ⁵ Pël yeem ten omnaröa ngönëntaan kaar yaaö pöta songönte tekeri wesak utpet wes yemoolak. Pël ëak pitëm ëwatöt wak yawisa pötak Anutuun ëwat sëpenaata kanö il yemowaria pöta songönte tekeri wesak wa yemoolëaurö. Pël ëak omnaröa kön yawi pöt pout Kristoë ngönte ënëm ëëpënëak kan pet yaalmë. ⁶ Ar Kristoë ngönte ngaarëk wak kengkën sa pet irënë pötak arim tekarak narö wa yoolaan pöt këlangën mampunaat.

⁷ Ar omnant yoolök wia pöten këëkë iteneë. Omën namp pimtën kön kosang wiin, “Ne Kristo pimöp,” pël wasëpna pöp pi Kristo pimöp tapël tenta Kristoëërö pël wasëp. ⁸ Aköpök ten weëre kosang ninak ya mëmpunëak niulëa. Pöt ar utpet niwasënëak won, lup kosang niwasënëak pël ëa. Nemtok tenim ya yamëngk epëten ping wesak yaketak nem yak epëten pangk ëö naëngan. ⁹ Ar nem pep epotön, “Ten kas niwesak ököök yaë,” pël wasënëeten kaaö. ¹⁰ Pöt ar naröak neen epël yak. “Pool pi pepatë pöt weëre kosangring kas ngönöt yaëetak tiarim naë wais pöt ngön pasut reireë ngönring ya.” ¹¹ Omën ngön

pöt ya piporö epël kön wiip. Ten kamaarek wë pepatë retëng ë yaningk pipot arim naë wais këet mëmpunaat.

¹² Arim naëaan narö pitëmtën wak isak aim wë piporöa ök ten pël naëngan. Omën piporö naröen kön wiin iraan pitëmtën wak isak aimeë ngön köntaköt sangk keleimeë ewat won wëaurö. ¹³ Ten pöt, Anutuuk ya naningkënten ping wesak naëngan. Pim ya mëmpunëak yaö niaa pöl mëmpö wais arim naë yaarö. ¹⁴ Tenim arim naë wais ya yamëngk pöt Anutuu sowi wia pöt ilap nariin yeë. Won, Anutuuk yaö niaan ten wet rëak arim naë wais Kristoë ngön ompyaut ök niaa pötaan tenën ping wesak yak. ¹⁵ Ten omën naröa ya yamëngkaurek së wë ngön mööngk rëak yeem tenimtën ping wesak naën yaaurö. Won, kön wi kosang yewesaut arim naë orök ulöl sëën Anutuu yaö niaa pöl tenim yaat arim naë wia pöteta kaö sëpënëak kön kosang wiak wë. ¹⁶ Pël ëën arim naë tenim ya mënaut ulöl yesën ten ar il niwesak yang munt omën naröa ngönën yaat namëngkënkënk së ya yamëngkem omën muntaröa yamëngkaurek pitëm ya mëna pöten ieping ngön naën ëënaat. ¹⁷ Pël ëak ngönëntak ngön epël wia pöt ëënaat. “Namp ërëpsawi ngön apënëak pöt Aköpë elmëa pöt ap.” ¹⁸ Pöt epël. Omën pimtën wak isak ya pöp won, omën Aköpök piin wak isak yema pöpönökëër tiar kön wiin ompyaup pël ëëpnaat. Pötaanök ten ngön yaaö omnarö tenimtën köntak wak isak naëngan. Won pan.

11

Poolök ngön yaaö omën kaaröröa songönte war wesak mëëa

¹ Ne ngak köpël ngön niaan kat wiinëëten kent yaë. Pötaanök niamaan pas kat wieë. ² Arim nem ngönte kat wiinë pöta songönte epël. Anutuu arimëën kön kësang wieë pimëën niwasëpënëak yaë pöl neenta arimëën tapël yaë. Pepapök pim koont ulwas ompyaup omp nampön yaö yaalmë pöl nook ar Kristoën yaö wes niulëaut. ³ Pël ëaut Setenë kamalöpë lupmeri ilëak tiarim ëap Ewa morök elmëa pöl ngönën omën kaarörök arim könöt utpet niwasën ar wotpil wesak Kristoë ënëm nasën ëënganëak ya ngës yaë. ⁴ Nem ya ngës kön yawi pöt epël. Omën narök arim naë wais tenim Yesuu ngönte ök niaa pöl neniaan, pim ngönte wak irikor ëak ök niaan ar kat wiin ompyaö ëa. Ar Anutuu Pulö waurök peene pitök niaan ar ngönën maimet wak pöta iri wë. Ar ngön ompyaut kat wiaurök peene pitök maimet ök niaan kat wiin ompyaö yaë. ⁵ Omën pörö arim naë wais, “Ten Anutuu ngön yaaö omën kaö panëëro,” pël yenia. Pël ëak neen wak irëak yaatak nook pit il yemowas. ⁶ Yaap, ne pitëm ök ompyaö wesak ngön naën yaaup. Pël yaaupök ne ngönënta songönte këëkë panë ewat wë. Ne arring wë pöta songön nentere nent ök yeniem nem ewat pöt tekeri yewasën ar iteneimauro.

⁷ Nem arën Anutuu ngön ompyaut ök niautak ne ar kaö sënëëk yak nemtën wak irëak wë ya mënaut. Pël ëëë ar kaamök elnëak omnant nampunëak kimang neniaan. Nem omnantön kimang neniaan ëan pöten ar neen kön wiin omën pasipök utpet niwesa pël yewas koröp. Won. ⁸ Ne arim naë ngönën ya yamëngkën ingre mor sa ka nantëëroak kaamök elnëa. Ne pitëm naë ya namëngkën wëën pas monere omnant nenaut. ⁹ Ne arim naë wë ngöntök ëën kaamök elnëënëak kimang neniaan ëaut. Won, kar narö Masetonia yanggerakaan waisa pörök kaamök elnëën pangkë ëaut. Ne ngan ar könön ningkënak arën kaamök elnëënëak kimang neniaanëp peeneeta tapël ëëmaap. ¹⁰ Kristo pim ngön këët nem lupmeri wia pötaan ne yaap panë yenia. Nem arën omnant nampunëak kimang neniaan yeë pöten ping wesak yaan Krik yanggerakaan omën nampök il newariin ëëpnaat. ¹¹ Ne tol

ëen pël yeniak? Arën lup sant naalniin yeemak yeniak ma? Won, Anutu ewat wëen ne arën lup sant yaalni.

¹² Ën omën pitëmtën, “Ten Anutuu ngön yaaö omnarö,” pël kaar yenia piporö pitëmtën ping wesak, “Pool pim Anutuu ngön yaauröa yaat yamëngk tapël tenta yeë,” pël yenia. Pël yeniaatak nem arim naë ya mënan pötak arim naëaan monere omnant naön ëautak pit pël yeem arim naëaan kangut yeö. Pötaanök pit kaalak pitëmtën ping wesak, “Poolë Anutuu ngön yaauröa ya yamëngk tapët tenta yeë,” pël apanëak ne arim naë ya yamëngken arim naëaan monere omnant naön ëan pöl ëëmaap. ¹³ Omën porö pit Anutuu ngön yaaö omën kaarörö. Pit kaar aö morök yaëen omnarö pitën kön wiin Kristoë ngön yaaö omnarö pël yewastak pit wonörö. ¹⁴ Pitëm morök yaalni pöten yaan sak ëëngan. Seten pi ensel ëwaringöröa ök sak morök yaaup. ¹⁵ Pötaanök pim inëen yaauröeta Anutuu inëen wotpilöröa ök sak yaëen yaan sëngan. Pit ënemak pitëm utpet yaauta kangut öpnaarö.

Pool pi ngön yaaö omnaröa yaat yamëngkem këlangön ke nentere nent kat wieima

¹⁶ Wet rëak niak pöt kaalak amaap. Ne ngak köpël ngön yeniaan ar neen kön wiin, “Köpëlep,” pël wasngan. Pël ëenëetak, “Köpëlep,” pël newasënë pöt yok pangk pël wasënëet. Pël yeem omën kaar piporö pitëmtën ping wesak yaan arim kat yawi pöl neenta nem yaaten kot nent ping wesak amaan kat wieë. ¹⁷ Nem niama epët Aköpë këm ngöntak won. Ne köpël ngön niak nem ya yamëngkauten ngak ping wesak niamaan. ¹⁸ Omën narö selap pitëm yangerak omnant yaaütön kön wieë pitëmtën wak isak yaaurö. Pötaanök ne tapël amaan. ¹⁹ Elei, arën kön wiin ewatörö pël yewesautak omën porö arim naë wais köpël ngönöt ök niaan kat yawi. ²⁰ Pitëm inëen niwasööre morök elniak arim omnant wa ëp ëere pitëmtën wak isëpënëak arën wak irëak niaöre ë kosaök nimö pël yaëen ar kön wiin ompyaö yaë. ²¹ Ar tenën korar wesak, “Poolre piiring wëaurö weëre kosang wonörö yak omën munt eporöa weëre kosangring ya yamëngk epël naën ëaut,” pël wesak yak. Ngön pipët yaap yak. Pitëm weëre kosangring ngönën ya utpet yamëngk pöl ten naën ëaut. Pël ëautak ar korar wesak tenën kön wiin, “Weëre kosangring wonörö,” pël wesak yaan ne ëö yaë.

Pël yeëetak omën namp kosang wesak pimtën wak isak yaan pöt neenta tapël amaap. Nem yeniak pipët köpëlöröa ngön ya pöl yeniak. ²² Ngön yaaö omën kaar poröak pitëmtën, “Ten Yuta omnarö,” pël ya. Pël yaatak neenta tapöp. Pit Israel omnarö pël ya. Neenta tapöp. Pit Apramë ëarö pël ya. Neenta tapöp. ²³ Pit Kristoë ya omnarö pël ya. Neenta tapöp, nook pit il yemowas. Elei, ne peene kaalak köpëlöröa ngön ya pöl ngön kontak yeniak. Ne pit il mowesak ya kaö panë yamëngkaup. Nook pit il yemowasën akun selap wii kaatak neulëimaut. Pit il yemowasën akun selap tang nemöimaut. Ne Pit il yemowasën akun selap wel wi ap ëeimaut. ²⁴ Akun mornas pötë Yuta omën kaöarök maan wii uamngsering nemöeimën 39 ëaut. ²⁵ Akun nentepar nent ëak Rom ngarangköröak maan kourmentring nemöaut. Nentak Yuta omën narök kël nemöaut. Akun nentepar nent ëak i kaö wangaök wëen wangaö utpet ëak kaök ilaan ne i kaök ilëaut. Akun pötë nentak i kaök warial seim wëen rök nent kët nent ëak won saut. ²⁶ Ne ngönën ya mëmpö kaare yang nantë yesaup. Pël yaëen i nga yaurem newak saap ëaut. Nantë yesën nemot kain ëëpënëak ëaut. Yuta omën nem karuröere omën muntarök nempënëak ëaut. Ka kaöatëere yang omën wonötë utpet ëëmëak ëaut. I kaök kö saap ëaut. Ngönën omën kaaröröak nempënëak ëaut. ²⁷ Ne këlangön ya ke nentere nent yamëngkaup. Akun nantë rö kan ka naökön yaaup. Iire kaömp won ëen

këen wëaup. Weë ngentiak ya mëmpëak kaömp ngës olëak wëaup. Ëp yeweem ulpëen won ëen ap yewesaup. ²⁸Pöt pëen won. Kët ël epotë ne ka poutë ingre mor sauröaan ya ngës kön wieim wëaup pötakta ngön yaaö omën kaarörö il yemowas. ²⁹Ingre mor sa namp lup wiap yaëen pöt ne ya këlangön kön yawi. Ën nampök nampön këk maan saun yokoirën pöt ya utpet kön yawi.

³⁰Ne nemtën wak isak amëak pöt omën wiapre kor nem pet yaalni pöten wak isak amaap. ³¹Anutu, Aköp Yesu pim Pepap, tiarim akun poutë yaya maim öpenaap, pi ëwat wëen ne kaar naën, yaap yeniak. ³²Omën nem naë öröa eptak nem wiapre kor yaaut pet yaalni. Pötaanök ök niamaan kat wieë. Ne Tamaskas kak wëen yang omp ak Aretas pim yang ngarangkëp ne wali neöpënëak kaöökë ëm kanötë nga wieima. ³³Pël ëen nem karurök ne kolöm ëp kërëepök waulak wii tëak ëm kan kotuuk wilëngkëel wes nemëen yangerak ngentiak öröak kas saut. Omën nem wiapre kor yaaut pet yaalni ke piptenökëer wak isak yeniak.

12

Aköpök Poolön wangarëtak omnant pet elmëa

¹Nemtën ping wesak aan pangk naën yaëetak kontak ping wesak niamaan. Ne wangarëtak Aköpök omnant pet elnëen ityaangkën ngön ëlëëpët ök neeauta ngönte ök niamaan. ²Ne Kristoë omën nampön ëwat wë. Omën pöp pi ngaan Anutuuk koirak së kutömweri omnant pet elmëen itenak wëen krismaki 14 ëak won yes. Pi yang koröpööring sa ma könöök pëen itena wes ne pöten köpël. Anutuukëer ëwat wë. ³Anutuuk omën pöp koirak kutömweri sa pöt pëen ne ëwat wë. Yang koröpööring sa ma könöök pëen itena wes ne pöten köpël. Anutuukëer ëwat wë. ⁴Pi pörek wë ngön ke nentere nent yang omnaröa pangk naënganëet kat wia. Ngön pöt ök apanëak Anutuuk nga mëea. ⁵Omën pöpönökëer ping wesak amaap, nemtën won. Nemtën ping wesak amëak pöt nem wiapre kor yeë pötenökëer amaap. ⁶Ne nemtën ping wesak amëak pöt omën köpëloröa ngön ya pöl naëngan, yaap amaap. Yok pangk amaatak omnaröak neen kön wiin ispanëen pël naëngan. Omën nem ya mëmpööre ngön aö pël yaëen ityaangk pipot pëen wiaap.

Këmampön öngöökë yewal pöl Pool pim koröpöök këlangön nent wiakaima

⁷Nem omën kutömweri sa pël yeniak pöp nemënt tapöp. Pörek sëen Anutuuk omën nentere nent pet elnëen itaampööre kat wi ëan pötön wak isak kaö panë wesak anganëak Anutuuk kön wiin këlangön nent nem naë öröak wia. Pöt këmampön öngöökë yewal pöl Setenök wap elnëen këlangön kat wiak nemtën wak isak naën yaaup. ⁸Pël ëen sëp newasëpënëak akun nentepar nent Aköpön kimang mëëaut. ⁹Pël maan pi kangiiir epël yenëa. "Won, ne ni komre kolap elniin pangk yaë. Ni wiapre kor yaëen pöt nem weëre kosangöt ningkën nim naë yoolök yesën omnaröak këkë itaampnaat." Pël neaan pötaanök Kristoë weëre kosangöt nem naë örööpënëak nem wiapre kor yaautön ërëpsawiarang kaö wesak amaap. ¹⁰Pötaanök wiapre kor wëen naröak utpet wesak yenëa. Pël yaëen ne ngaë rangk wëen pit utpet newasën këlangön kësang kat yawi. Omën pipot pout ne Kristoë yaat yamëngk pötaan nem naë yaaröön pötëen ya kë yes. Oröptaan ya kë yes? Ne wiapre kor wëen Kristook weëre kosangöt yenangk.

Pool pi Korin omnaröaan ya ngës ëa

¹¹Nem yeniak pipët, köpëloröa ngön ya pöl nemtën ping wesak nian. Ne pël amaaten kaaö yaëetak arimtok neen ping wesak naën yeë. Pël yak pötak

elnëen pil nian. Ne omën pasipök omën arim naë wais, “Ten ngön yaaö omën kaö panëerö,” pël niaan kat wiin ompyaö yaë pöröak ne il nenewasën yaë. ¹² Ne arring wë lup wiapring retëng it ngolöp weëre kosangringöt, omnaröak pangk naënganëët, ngön yaaö omën yaapöröa mëmpna salöt mëneimaut. Pötak ne ngön yaaö omnamp pöt pet elnia. ¹³ Nem ka nantë ingre mor saurö kaamök elmëan pöl ar naalniin ëan ma? Won, ne tapël kaamök elniaut, kopët nentaar naën. Pöt ne ar könöm ningkanëak arën kaamök elnëak koröpöökë omnant nampunëak kimang neniaan ëaut. Nem arën monere omnant kimang neniaan ëaö ompyaö pöten utpet ëan pël yewas ma? Elei, utpet pipotön nemëen kön utpet wiingan.

¹⁴ Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisumëak ko yeë. Pël ëak wais arën omnantön kimang neniangan. Ne arim monat ömëak won, Kristo pim omën panë niwasumëak waisumaap. Tiar omnarö rungaaröak ëlre peparök kaamök naalmëen, ëlre peparökëër rungaarö kaamök elmë yeë. Tapël nook arim pep sak wë pötaan arim naëaan omnant naöngan. ¹⁵ Nook pöt, arim lupre könöt ompyaö sëpënëak nem omnant pout këöpöt wesak nem wëwëeteta pëël elniima pöten ya kë yes. Ne arën lup sant kaö yaalniin ar kangiri kot elnëen ma?

¹⁶ Ar naröak neen epël yak. “Yaap, Pool pi ëöetak tiarën omnantön kimang yeniem könöm naningken ëaut. Pël ëautak pi morök yaapök ëlëëp pël elniak wiap sësë niaan pim iri ilëaut.” Pël aö ar neen kön wiin, “Pi omnarö tiar morök elniin pim iri ilapenëak wes nimëa,” pël yewas. ¹⁷ Arim pël yewas piptaan pëël niamaan. Nook omnarö wes mëen waisa pötak morök elniin nem iri ilëaurö ma? Won. ¹⁸ Ne Taitasën arim naë waisëpënëak këk mëak tenim kar nampring wes mëen waisaut. Akun pötak Taitasök morök elniak arimot ëlëëp wa ma? Won, tenip pouwaar kön kopëtal wiak kopëtal yaaupwaar.

¹⁹ Nem kar panëerö, arök tenën, “Wotpil yaaurö,” pël wasënëak retëng ë yaningk pöt kön wieim wë ma? Won, ngön epot pout, ten Kristook yal ëak wë Anutuu ëöetak ar kosang sënëak ök yeniak. ²⁰ Ne arim naë wais itaangken nem kent kön yawi pöl won wëen itaangkönëak ya ngës yaë. Tapël arim kent kön wiaul naalniin nga elniingönëak ya ngës yaë. Arim naë wais itaangken utpet ke epëlöt arim naë wiaapanëak ya ngës yaë. Ngön nga yaalaöre war yaaö, ya sangën yaaöre keimön yaaö, ökre was yaaöre ngönöt kain wak yaaö, wak isak yaaöre komkap yaaö utpet pipot arim naë wiaapan. ²¹ Arim naëaan narö öngre omp nga eimeë lup kewilring wë koröpöökë kentötë ënëm eimaut lup kaip tiak wa nemoolaan wëen nem kaalak waisumaatak itenak Anutu nemöpök elnëen ëö sak arim ëöetak ing aan kön wiin irapanëak ya ngës yaë.

13

Poolök Korin omnaröen pitëm kön wi kosang yewesaut këkë ngarangk ëëpënëak mëä

¹ Ne akun nentepar arim naë waisaup. Peene kaalak waisën nentepar nent ëëpnaa yaë. Nem wais elniima pöt ngönëntak ngön nent epël wia pöta ök ëëpenaat. “Omën namp utpet ëen ngön ë pet irënëak pöt omën naar ma naar namp itena pöröak ök aan yok pangk pet irëpnaat.” ² Ne ngaan arim naë waisën akun nentepar ëa pötak omën saunaringöröbere ar muntarö pouröen pepanöm niak pöl peene kamaarek wë tapël yeniak. Nem waisumaatak maüt naalniin ëëmaat. ³ Ar, “Kristook kaamök elniaan pim ngönöte ök yaan,” pöta këët itaampunëak kent yeërek nem waisumaatak maüt naalniin nga yeniaan itaampunëët. Kristook omën nent elniipënëak pöt wiap naalniipan, weëre kosangring elniipnaat. ⁴ Yaap, ngaan wiap yaëen këra yetaprak möaup. Peene pöt Anutuu weëre kosangöoring wal ëak wë. Tapël ten ngön yaaö

omnarö Kristook yal eeë weëre kosang won yeë. Ën arën elniina pöt piiring wë Anutuu weëre kosangtaring wë pöta songönte tekeri wasënaat.

⁵ Ar kön wi kosang yewesautaring wë ma won pöten itaampunëen arim lupöt morök elmëak songönte tekeri wasën. Yaap, arim lupötön ök elmë pat ëën. Ne kön wiin Yesu Kristo arim lupötë wë pël yewas. Pël yewasetak arim lupöt ök ëënë akun pötak ar ök ëën kön wi kosang yewesaut won wiaan pöt pi arim lupötë won pël ëëpnaat. ⁶ Pël ëëpnaatak nem kön kosangtak arimtok tenim lupöt morök elniak Yesu Kristo wë pöten ewat sënëët. ⁷ Ten ar utpet ëënganëak Anutuun kimang maim wë. Pöt omnarö ten ar kaamök elniin ompyaö yeë pöt itenak tenën, “Poolre piiring wëaurö ngönën ya këët yamëngk,” pël apënëak won, ar ompyaö ëënë pötenökëer kimang maim wë. Ar ompyaö yaëën pöt tolëël wotpil niwasën? Pël naëngan. Pël ëëna kanö won ëën ngön yaaö omnaröa weëre kosangöt tenim naë wia pöt tekeri nasën ëëpna pötaan omën narö tenën, “Poolre piiring wëaurö pit ngönën ya këët namëngkën yaë,” pël apnaat. Pël apnaatak ne omnaröak tenën ping wesak apënëak kent kön nawiin. Om ar ompyaö ëënë pötenökëer kent yaë. ⁸ Pöt tolëël? Tenim ök epëlörök ngön këët il nemowariingan, om kaö sëpnaan kaamök ëënaat. Pötaanök ar ngön këët ngaarëk wak wotpil wëen tenök pangk wotpil naniwasngan. ⁹ Tenim arim naë waisënaatak ten itaangkën ar ngön këët ngaarëk wak wë weëre kosangring önëëtak ten weëre kosangring wotpil naniwasën omnarö korar wesak tenën, “Poolre piiring wëaurö wiapre kor yaaurö,” pël wasën pöt ten ya kë sak önaat. Pötaanök ar Anutuu ngön këët ngaarëk wak arim wëwëat wotpil wasënëëtaan piin kimang maim wë. ¹⁰ Aköpë weëre kosang nena pöt pim omnarö utpet wasumëak won, taë wasumëak nenaut. Pötaanök ne arim naë wais itaangkën ar saunaring wëen këlangön kat wiinëen niangönëak kamaarek wë pep epwer wa korkor ngön retëng ë yaningk.

Ngön mëët

¹¹ Ngön kaut epël niak pet irum. Karurö yaköm. Arim wëwëat wotpil wesak ön. Pël ëak wa korkor ngön epot kat wiak lup kopëtemer sak mayaap ön. Pël ëën Anutu lup santre mayaap pepap arring öpnaat.

¹² Neneren lup santak yowe mëak mor meneë. Anutuu omën eprek wëauröak arën yowe yenia.

¹³ Aköp Yesu Kristoë komre kolap, Anutuu lup sant, Ngëëngk Pulöökë wiapre kor pöt arim naë wiakaim öp.

[Yok pi tapët,
Ne Pool.]

Kalesia

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 17 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Aköpë ingre mor Kalesia yangerak wêaurö retëng ë mena. Pool pi wet rëak Kalesia yangerak Antiokre Aikoniam, Lистраare Tepi ka pötë sê ngönën kopëlöröen ngönën ök maan kat wiak Yesuu ingre mor sa (Ngön Yaaö Omnarö 13, 14). Wê akun nentak Yuta omën Poolë ngönten kaaö ëa narö pitëm naë sê Anutuuk pit wotpil wasëpnaan Mosesë ngönte ngaarëk opënëak maan pitëm ngön kaar pötë ënëm ëa. Pël ëen Poolök kat wiak omën Yesuun kön wi kosang wasëpnaarökëer Anutuuk wotpil wasëpnaarö pël retëng ëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-10

Poolök pim ya mënauta ngönte ök ëa 1:11-2:21

Anutuu komre kolap ngön ompyaut 3:1-4:31

Kristoë wëwë pöt wii kaatak wë pötak ök won 5:1-6:10

Ngön mëet 6:11-18

¹⁻² O Anutuu ingre mor sa Kalesia yangerak wêaurö, ne Pool Yesuu ngön yaaö omnamp kar naröaring wê pep epwer retëng ë yaningk. Omnarök ne ya epët mëmpëak yaö nenëaan ma wes nenemëen ëaut. Won, Yesu Kristoore tiarim Pepap Anutu, Yesu weletakaan wal ë moulmëa pöp, piaripök ya epët mëmpëak yaö neeaut.

³ Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap. ⁴ Kristo pi tiarim Pepap Anutu pim këm ngönte ngaarëk wak tiarim utpetatëen pim wëwëet këepöt wasën mëngkën wel wia. Pöt tiar yangerak utpet eim wê epotëëlaan ent ë nuulëëpënëak pël ëa. ⁵ Pötaanök tiar kët ël epotë Anutuun yaya maim öpa. Yaap.

Yesu pim ngön ompyaö pöt kë kopëtet

⁶ Elei, ar Yesu Kristo pim komre kolap elnieimeë Anutu puuk yas niaan wëen kaar omën narök pitëm könötëaanöt ngönëntak yal menak ök yeniaan kat wiak wali nasën wiaan kaalak pi sêp yemowasën ne yaan yes. ⁷ Pël ëaap ngönën kë kopët tapët wia. Ën omën munt narök lup wa irikor elniak Kristo pim ngönente utpet wasëpna pöröaar wë. ⁸ Pötaanök tenim naëaan nampök ma kutömweriaan ensel nampök tenim wet rëak ngönën ök niia pöt wa irikor ëak ök nian talte es parëaöökë kanöökë yaö sën. ⁹ Tenim ngaan ök niia pöt kaalak epël ök niimaan. Omën ngönën ök niaan wa pöt wa irikor ëak maimat ök niia piporö es parëaöökë kanöökë yaö sêp.

¹⁰ Ne ngön pöt omnarök kat wiak nemëen ya kë sêpënëak ëan ma? Won pan. Ne Anutuuk nemëen ya kë sêpënëak kent yaë. Ma omnarök nemëen kön wiin isêpënëak kent yee ma? Pël ëan talte Kristo pim inëen omnamp pël nasën ëëm.

Pool pim Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat ngës rëauta ngönte

¹¹ Karurö, ne ök niimaan kat wieë. Nem ngönën ök niaan kat wieim wê pipot omnaröa könöökëan wonöt. ¹² Ne omën nampök ök neeaöre rë neulö pël naën. Yesu Kristo pimtök tekeri wes nenaut. Pötaanök nem ngönën ök yeniaak epot këët.

¹³⁻¹⁴ Nem Yuta omnaröaring wê ngönënta ënëm eima pöta ngönte ar yok kat yawiaurö. Ne Yuta omën tenim kaöaröere ëere körööröa ngönötë ënëm ëëmëak wëe ngentieimeë nem kar narö il mowesak kaö saup. Pël ëeimeë ingre mor

saurö pitëm Anutuun kön wi kosang yewesa pöt sêp wasëpënëak utpet panë moweseimaup.

¹⁵ Pël äautak ne nem ëlëpë yaatakaan naaröön wiaan Anutuuk komre kolap elnieimeë yaö newesak pim yaat mëmpëak yas neea. ¹⁶ Pël ëak pi pim Ruupë ngönte köpël omnaröen ök memëak kön wiak ënemak pim Ruupön pet elnä. Pël ëen akun pötak ne omnaröen pim songöntaan pëël nemaan äaut. ¹⁷ Pël ëak ne Yerusalem kakël Yesuu ngön yaaö wet réak wakaima pöröa naë nasën, Arepia yang ngönën ngarangk won pörekël saut. Pörek sê réak Tamaskas kakël saut.

¹⁸ Anutuuk pim Ruupön pet elnëen wë krismaki nentepar nent won sëen Pitaan ngönngön memëak Yerusalem kakël saut. Pörek sê piiring wëen sant nentepar sa. ¹⁹ Pörek sê wë Yesuu ngön yaaö munt naröen itnaangkën, Aköpë nangap Sems pöpönökëer itenaut. Pötaanök ar Yesu Kristo pimtök pim ngönte tekeri wes nena pöten ëwat wë. ²⁰ Ngön e retëng yeë epot kaar won, Anutuu ëöetak yaap panëët.

²¹ Ne Pitaare Sems piarpim naë sê wë Siriaare Silisia yang pöteparëël sê wakaimaut. ²² Pël äaan akun pötak Yutia omën Kristoë ingre mor sak wëa pörö pit neen itenak ëwat nasën äa. ²³ Pit om omnaröak ngön pëente epël aan kat wia. “Tiar ingre mor saurö mö waö elnieimaupök peene ngön tapët ök ya.” ²⁴ Pël ëak pit nem naë öröa pöten Anutuun yaya maima.

2

Pool pi Yerusalem kak sê Yesuu ngön yaaö narö koirra

¹ Ne Yerusalem kakë nasën wëen krismaki 14 ëak won sëen kaalak sumëak Panapas koirak Taitasring ten pourö saut. Taitas pi Yuta omën wonöp yak tenim yaaul koröp kaut nailënp. ² Ne köntak nasën, Anutuuk ök neaan saut. Pël ëak köpël omnaröen ngönën ök yamëea pöten ngönënë wotöökörö pëen wesak nem ya yamëngkaö pötaan ëngk ma e wesak kan newariipanëak ök mëëaut. Pit nga neaan nem ya mëmpö imautre ënem mëmpö suma pöt mos sëpanëak ök mëëaut. ³ Pël ëen pit Taitas neering wëaupön Krik omnamp wesa. Pël äautak nem ngönte kat wiak Yuta omnaröa yaaul koröp kaut ilëpënëak nemaan äa. ⁴ Pël äaap ngönën omën kaarkaar narö pit Yesu Kristo puuk tiar wil niulëen wëaö pöten itaampënëak ingre mor saurö tenim tekrak ëlëp ilëa. Omën pörö pit tiar Moses pim ngön kosangta öngpök niulëen Kristo sêp wesak wii omnaröa ök sak öpenëak yaaurö. ⁵ Pël yaauröak arim naë ngön ompyaut wa irikor ëëpanëak ten pitëm Taitas pim koröp kaut ilëpna ngön pöt kot nent kat nemowiin äaut.

⁶ Ën omën omnaröak ngönënë wotöök yewas pörö pit tol äa? Ne omnaröak pitën kön wiin irapna ma isëpna pöten kön selap naën. Pöt Anutuuk itaangkën komkap ëak wi naön. Ngönënë wotöök pörö pit ngön ngolöp nent ök nenëaan. ⁷⁻⁸ Won pit nem ya yamëngka pöten itenak epël kön wia. Anutuuk Pita pi Yuta omnaröa naë Yesuu ngön yaaö omnaröa yaat mëmpënëak weëre kosang menak kaamök elmëaupök tapël ne köpël omnarö arim naë Yesuu ngön yaaö yaat mëmpëak kaamök elnäut. Pötaanök pit epël kön wia. Anutuuk Pita Yuta omnaröen ngön ompyaut ök maim öpenëak yaö mëëaup. Ök tapël kaalak köpël omnarö arën ök niaim ömëak neen yaö neea. ⁹ Pël ëen Semsre Pitaare Son omnaröak ngönënë wotöök mowesa pörö pit Anutuuk ne komre kolap newesak ya epët nena pöten kön wiak ten Panapas ngöntre kar elniak mor yaningk. Pöt pit kön wiin tenip köpël omnarö arim naë ya yamëngkën pit Yuta omnarö pitëm naë ya mëmpnaat pël wesa pötaanök pël elniaut. ¹⁰ Pël ëak

ngön kopèt nentakëer epël niaut. “Ngöntök yaaö tenim naë wëaurö ompyaö elmëen.” Pël niaan neenta tapël kön wiak kent ëen kosang wesak mëneimaut.

Poolök Pitaë saunet war wesak nga mëä

¹¹ Ënëmak Pita Antiok kak wais utpet nent ëen nook omnaröa ëöetak nga mëëaut. ¹² Pita pi utpet epël ëa. Wet rëak pi köpël omnaröa naëaan ingre mor sauröaring kaömp ngawi neim wëen Sems puuk omën narö Yerusalem kakaan wes mëen waisa. Pël ëen Pita pi omën Anutuuk ompyaö elmëëpënëak koröp kaut ilëpënëak këk yamëäa pöröen ök maan kaaö mepanëak kas ëen akun pötak ngës rëak omën wet rëak piiring kaömp ngawi neima pöröaring kaalak pël naën ëa. ¹³ Pël yaëen Yuta omën pim karuröeta tapël korar yaëen Panapas piita pitëk yal mena. ¹⁴ Pël ëen ne itaangkën pit wotpil wesak ngön ompyauta kan wotpilöök nasën yaëen omnaröa ëöetak Pitaan nga mëak epël mëëaut. “Ni Yuta omnampök köpël omnaröaring kaömp ngawi neimeë Yuta omnaröa yaaut sëp yewasën. Pël yeemak tol ëen köpël omnaröen Yuta omnaröa yaaul ëëpënëak kosang wesak aimën?”

Namp pi Yesuun kön wi kosang wesak pöt wotpil öpnaat

¹⁵ Yaap, ten köpël omën Moses pim ngön kosangta ënëm naënöröa wëwëetakël naaröönörö, Yuta omnaröa wëwëetakël oröaurö. ¹⁶ Pël ëaap ten ëwat wë. Anutu pi omën Moses pim ngön kosangta ënëm pëen ëëpënëak yaaö pöpön, “Omën wotpilëp,” pël nemapan. Won. Omën Yesu Kristoon kön wi kosang wasëpna pöpönök, “Omën wotpilëp,” pël mapnaat. Pötaanök Yuta omnarö Anutuuk tenim Mosesë ngön kosangta ënëm yeë pötaan won, Kristoon kön wi kosang yewas pötaan, “Wotpilörö,” pël niapënëak Yesu Kristoon kön wi kosang wesaut. Pöta songönte epët. Omën namp Moses pim ngön kosang pëenta ënëm ëëpënëak yaëen Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël nemapan. ¹⁷ Pël ëen ten Yuta omnarö Kristoë naë së rë olëak önëak ëäkök saun omnaröa ök yeem pöt tol an? Kristo pi utpetatëen këkre tö yaup pël an ma? Won ë won pan. ¹⁸ Ne Moses pim ngön kosangöt moolëaupök kaalak së olëaurekaan öma pötak omnaröak neen, “Saun omnamp,” pël neapnaat. ¹⁹ Ngön kosangtak mö wel newiin peene pöta iri ilëak naön. Pël elnëa pöt Anutuun naë rë olëak ömëak elnëa. ²⁰ Ne Kristooring këra yetaprak nemöön wel wiaup. Pötaanök nem peene wë epët nemtok won, Kristo pimtök nem lupmeri wë. Pël ëen Anutu pim Ruup kön wi kosang yewas pötaan peene wëwëetaring wë. Pi nemëen yak pim wëwëet këëpöt wasën möön wel wia. ²¹ Ne Anutu pim komre kolap pöten utpet wesak naën. Ngön kosangtak saunat won yewesaut wieëanëen Kristo këpök wel wian tapön.

3

Ngön kosangta ënëm yaaöre kön wi kosang yewesaö pöta songönte

¹ Kalesia omën kaökaurö aë. Ne Yesu Kristo pim koröpö këra yetaprak möa pöten këëk ök niaan ëwat sauröak tol ëen omën narökön kön irikor elniin Moses pim ngön kosangötë iri ilanëak yeë? ² Ne omën nenten pëlpël niamaan ök neaë. Ngëëngk Pulö wan pöt tol ëak waurö? Ngön kosangöt ngaarëk wakök waurö ma ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewesautaan waurö? ³ Ar tol ëen kaökaö yeë? Ngëëngk Pulöök kaamök elniin wëwë ngolöpët ngës rëauröak Ngëëngk Pulö sëp wesak arimtok arimtë koröpöök kaamök elniin wëwë ngolöp tapët önëak kön wia ma? ⁴ Omën kësangöt arim wan pöt pas waurö ma? Ne kön wiin pas naön ëan pël yaë. ⁵ Nem wet rëak pëlpël niaa pöt kaalak rangk niamaan yeë. Anutuuk Ngëëngk Pulö ninak arim tekarak retëng nant yaalni pipot ngön kosangöt ngaarëk wakök yewaurö ngön ompyaut

kat wiak kön wi kosang yewesautaan yewaurö ma? Ar pipot ewat wëak sëp wesak kaökaö yeë.

⁶ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Apram pi Anutuun kön wi kosang mowasën Anutuuk pim kön wi kosang yewesautaan piin, ‘Ni omën wotpilëp,’ pël mëëa.” ⁷ Pötaanök ar epël kön wiin. Omën Apramë ëaul ngön ompyaut kat wiak kön wi kosang yewas piporö yaap Apram pim ruure ëarö. ⁸ Anutuuk köpël omnarö pit piin kön wi kosang mowasën pitën, “Ar omën wotpilörö,” pël mapnaat pël kön wieë Apramön ngön ompyaut epël mëëaut ngönën pepeweri wia. “Yangerakë omën pourö nim neen kön wi kosang yenewasën pipël yaalnëen pöt ompyaö elmëëmaat.” ⁹ Apram Anutuun kön wi kosang wasën ompyaö elmëa. Pöta ök omën piin kön wi kosang yewas piporö tapël yaalniaup.

¹⁰ Omën ngön kosangöt ngaarëk yeön Anutuuk pitën, “Ar omën wotpilörö,” mapnaat pël wasëpna piporö Anutuuk pit kasëng mampnaat. Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. “Omën namp akun poutë ngön kosangötë ngön wia pipotë ënëm naën yaaö pipop Anutuuk kasëng mampnaap.” ¹¹ Ën ngönëntak nent epël wia. “Omën namp Anutuun kön wi kosang wasën piin, ‘Omën wotpilëp,’ pël mapna pipop wëwë ompyautak öpnaap.” Pötaanök tiar epël këékë kön wia. “Omën ngön kosangötë ënëm ëëpna pipopönök, ‘Ni omën wotpilëp,’ pël neniapan.” ¹² Ngön kosangta ënëm yaaö pöt Anutuun kön wi kosang yewesautaat won. Pöt maimet. Pöt ngönën pepeweri epël wia. “Omën namp ngön kosang poutë ënëm ëëpna pöpök wëwë ompyaut öpnaap.” Pöt tiar yang omnarök yok pangk naëngan pötaanök Anutu puuk kasëng yanimangk.

¹³ Ngönën pepeweri Anutuuk kasëng yemangk pöta ngön nent epël wia. “Omën këraatë mö yaut porö Anutuuk kasëng yemangk.” Pötaanök Kristo pi tiarim kangiir këraarak möön utaan Anutuuk kasëng mena. Pël ëen puuk tiar Anutuu ngön kosangöt ngaarëk naön yaëen kasëng nimena pötakan wa ent ë nuulëa. ¹⁴ Anutuuk Apram welaköt mampënëak yaö mëëa pöt ar köpël omnaröeta ningkën tiar pourö Anutuun kön wi kosang wasën pim Ngëëngk Pul nimpënëak yaö niia pö öpenëak Kristo kasëng mena.

Ngön kosangtak Anutu pim kup mowia pöt wa noolaan

¹⁵ Karurö, tiarim yaautak ök wiak niamaan. Omën naar piarip omën nentaan kuure mak ëak taë wasën munt nampök won wasööre yal mampö pöt naëpan. ¹⁶ Ën Anutuuk Apramre pim ëap piaripön omën ompyaut pël kup mowia pöt pim ruure ë pouröaanök nemaan, kopëtap Kristoon kön wieëak mëëa. ¹⁷ Nem ngön niak pöta songönte epël. Wet réak Anutuuk Apramön ngön taë wes mena pöta këet orööpënëak mëëa. Pël ëen wakaim krismaki 430 ëak won sëen omën munt nent Moses pim ngön kosang pöt oröa. Pël ëaap ngön kosang Anutuuk omën munt namp Mosesën ök mëëa pötak pim wet réak Apramön kup mowiak taë wes mena pöt yok pangk wa nemoolapan. ¹⁸ Pöt tiar ngön kosangta ënëm ëën Anutu pim yaö niia pöt nimpën talte pim ngön taë wes nina pötaan naön ëëpen. Pël ëaap Anutu pim Apramön ngön taë wes mena pötaan këet mena.

¹⁹ Elei, ngön kosang pöt oröp ëënak ëa? Pipët Anutuuk tiar omën pourö utpet yaaurö pöt ewat sëpenëak ënëm kaalak ëaut. Pël ëaap ngön kosang pöt wieë Apramë ëap Anutuu kup mowia pöp oröön won sëpenëak ëaut. Pipët enselörök tiarim omën tekrakëp Moses piin maan retëng ë ninaut. ²⁰ Ën Anutu pim Apramön kup mowia pöt omën tekrak nampön maan ök nemaan. Won, Anutu pimtök ök mëëa.

Moses pim ngön kosang pöt tiarim pep kë yaningkaupë ökö

²¹ Pötaanök ngön kosang pötak Anutuu Apramön ngön taë wes mena pöten kööre tok yaalmë ma? Won pan. Omnarö ngön kosang nenta ënëm ëak wëwë kosangët koirëpna pöt wiaapën talte ngön kosangta ënëm ëën Anutuuk tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapën. ²² Pöt ngönën pepeweri ngön nent epël wia. “Omën pourö utpetatök wii nitëën pöta öngpök wakaiman.” Tiar omnarö Yesu Kristoon kön wi kosang wesak Anutuu omnant Apramön ngön taë wes mena pöt kön wi kosang yewesa kan pöököl öpen pël wia.

²³ Kön wi kosang yewesa pöt won wiaan Moses pim ngön kosang pötak ten Yuta omnarö wii nitëën wakaiman. Pël ëak wëën ënëmak kön wi kosang yewesa pöt orö tekeri sak wil niulëa. ²⁴ Pötaanök ten ngön ompyaut kat wiak kosang wasën Anutuuk tenën, “Omën wotpilörö,” pël niapënëak Moses pim ngön kosang epot pep kë yaningkaupë ökö yak kaamök elniak kan Kristoë naë sëna pöök niulëën wëën Kristo oröa. ²⁵ Peene pöt kön wi kosang yewesauta kanö oröön ten ngön kosangta iri naön.

Kön wi kosang yewesautak Anutuu ru yaniwas

²⁶ Ar Yesu Kristoon kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuu ru sak wë. ²⁷ Pöta songönte epët. Kristook yal menak i yamë piporö ar pim ë pël yeë. ²⁸ Pötaanök Yuta omënere Krik omën, isaare irëa, öngre omp komkap wëaut pet irën ar pourö Yesu Kristo piiring wëwë kopëtal sak wë. ²⁹ Yaap, ar Kristoë omnarö. Pötaanök Apram pim ëere körö panë sak wë Anutuu omën piin yaö mëea pöt önëërö.

4

Tiar omën mosutëën inëën yaauröak Anutuu ru panë san

¹ Yaö niia pötaan watepang ngön nent yal menak niamaan kat wieë. Yokot namp pim pep wel wiaupë omnant pout öpnaatak kotup pötaan yok pangk ngarangk naëpan. Pël yeem akun pötak pimtök pep nasëpan, inëën ru koröp orök öpnaat. ² Pep ngarangk yaauröa iri wë ënëmak pim pepapë akun mowia pöt temanöm sëën öpnaat. ³ Tiarim songönte pöta ök pan. Tiar ngaan rungaaröa ök wë tiarim ëere peparöa omën mosutë iri wakaimaut. ⁴ Pël ëën ënëmak akun wia pöt temanöm sëën Anutuuk pim Ruup wes mëën öngöpë naëaan orök Moses pim ngön kosangötë ënëm ëa. ⁵ Pöt tiar ngön kosangötë öngpökaan ent ë niulëën Anutuu ru panë sëpenëak pël elnia.

⁶ Yaap ar pim koröngre ru sak wëën yak Anutuuk maan pim Ruupök Ngëengk Pulö wes mëën tiarim lupötë ilëak wë kaamök elniaan Anutuun, “O Pep, ni tenim Pep ompyaup,” pël maim wë. ⁷ Ar pim inëën ru won, Anutuuk niön ru panë sak wë. Pötaanök ru namp pim pepapë mor kolut yeö pöl ar Anutuu yaö niia pöt önëët.

Pool pi Kalesia omnaröaan kön selap ëa

⁸ Yaap, ar ngaan Anutuun köpël wë omp ak kaarkaaröa iri wii kaatak wë pöl wakaimaurö. ⁹ Pël eimauröak Anutuun ëwat yes. Pötaanök ne peene epël yeniak. Anutu pi arën ëwat wë. Pël ëaap ar tol ëënak kaalak kaip tiak yangerakë omën mosutë öngpök së yeilak? Ar pipotök kaalak wii nitëëpanok pipël ëëngan. ¹⁰ Pël eimeë Anutuuk arën, “Wotpilörö,” pël niapënëak akun poutë këere imën në, wa top nentere nent eimeë, këtre ngoonre krismaki nantön akun kaöt pël maim wëaurö. ¹¹ Pötaanök nem arim naë ya yamëngk epët ngentiipanëak ya ngës kaö yeë.

¹² Nem karurö, ne ke urak niamaan. Moses pim ngön kosangötök wii netëën wëën Anutuuk wil neulëën arim ök sak wë. Pötaanök arta nem Kristo

pimtën pëen kön wi kosang wesak wë pöl eën. Ne arim naë wëen ar utpet nent naalnëen äaut. ¹³ Ar ewat wë. Ne ngaan yaumanring wë nem koröpö weë nasën wëautaan ngön ompyaut ök niaimaut. ¹⁴ Yaap, nem koröpö weëre kosang won ëa pötaan ar ne sant elnëenëak poprak elnëaut. Pël ëautak ar neen këëpöt ëak kaseng nenangkën. Won, ar Anutuu ensel nampë elmëenë pöl elnëaut, ma Yesu Kristo pimtën elmëenë pöl ne elnëaut. ¹⁵ Akun pötak arim nemëen ërëpsawi ëan pöt tol ëak won sa. Ne arim ompyaö eima pöten ewat wëep. Akun pötak ar kaamök elnëenëak arim it ëënöt yatianëen ne ti nenan tapön. ¹⁶ Pël ëaurök ne ngön këët ök niamëak pepanöm niaan ar ne kööre tok yaalni pël yewas.

¹⁷ Ngönën omën kaarkaar piporö pit ar pitëm ök sënëak weë yengenti. Pël yaë pöt pit utpet niwasëpënëak yaë. Pît ar pitën kön wiin isëpnaataan nem naëaan kom elniipënëak kent yaë. ¹⁸ Omën narö omën ompyautaan ar pitëm ök sënëak kent yaalniipna pöt ompyaö. Pöt akun arim naë öma pötëer won, akun poutë. ¹⁹ Nem koontre yokot panëerö, ne omën nentak ök wiak niaamaan. Ne arimëen yak öngöröa ru wilëpënëak lel yaillën këlangön kat yawi pöl peene këlangön kat yawi. Nem këlangön kat yawi epët ar Kristo pim ë pël ëenëetaan yeë. ²⁰ Peene akun eptak ne ar tolëël wë pöten kön selap yeë. Pötaanök nem retëng ë yaningk pöt sëp wesak arim naë wais wë këmtak këëke wesak ök niamëak kent yaë.

Öng Ekaare Sera piarpim ngönte

²¹ Moses pim ngön kosangötë iri önëak yaaurö, ne arën pëël niaamaan ök neaë. Ar ngön pöt sangk kelak kat yawiaurö ma won? ²² Ngönentak epël wia. Apram pim yokot naar wakaima. Nampë yapinte Ismael inëen koontup Eka puuk wilaup, ën nampë yapinte Aisak pöp öng yaapöp Sera puuk wilaup. ²³ Inëen koontupë pöp omnaröa ru yawil pöl yaap wila. Ën öng panëëpë pöp Anutuu kosang wes mena kan pötakël wila. ²⁴ Ngön pipta këët epël wia. Öng pöaar ngön taë wes mena nentepar wia pöteparë ök ëa. Nent Sinai rosiraöök Mosesën ngön ök mëëa pöt wii yatë pöta ököt inëen koont Eka wii ket ëak motëen wakaima pöpë ök yaë. Omën ngön taë wes mena pötë iri wë pörö pit Eka pim ëaröa ëaö pöl wii ket ëak motëen wë inëen pëenë yaaurö. ²⁵ Eka pöp Arepia yangerak Sinai rosiraöök wii ket ëak motëen wëen pim ruure ëaröeta oröak piiring wakaima Yerusalem kakre Sinai rosir pötepar keerël wia. Eka pim ruure ëarö Sinai rosiraöök oröa pörö wii ket ëak motëen wakaima pöl Yuta omën Yerusalem kak oröa pörö Moses pim ngön kosangötök wii motëen wakaim wë. ²⁶ Ën Yerusalem o ngaarëk kutömweri wia pö Sera pim ökö. Sera pi inëen ru wonöp pötaan ök tapël Yerusalem ngaarëk wia pöök wëaurö Moses pim ngön kosangta inëen naën yaaurö. Pötaanök Yerusalem ngaarëk wia pö tiarim ëlëp. ²⁷ Ngönentak Sera ru köpël wakaimaupre inëen koont Eka akun kot nent Apramring wakaimaup piarpim ngönte epël wia.

“Öng epop, ni nim yaat kol waup ru nawilënëp, ni ërëpëpë ë.

Öng epop, ni ru wilmëak lel yaillën këlangön kat nawiin yaap, ni ya kë yesem ngön a.

Pöt öng ru köpël wëen wes mëaup pim ruure ëarö selap pan kot nent ompring wakaimaupë ruure ëarö il wasëpnaat.”

²⁸ Karurö, ar Seraë ruup Aisak pim ökörö. Anutuu Apramön ru mampëenëak kup mowii Aisak oröa pöl kup taptakaan ulöl sak arta Anutuu ru sak wë. ²⁹ Pël ëen ngaan yokot omnaröa yawilaul wila pöpök Pulöök Sera mangkën wila pöpön kööre tok elmëa. Pël ëa pöt peeneeta omën ngön kosangta ënem yaaö pöröak tiarën tapël yaalni. ³⁰ Pël ëaap ngönën pepeweri yokot pöaarëen

ngön tolëel wia? Pi epël ya. “Inëen koontupre pim ruup piarip waö elmëen sêp. Pöt inëen koontupë ruupök öng yaapöpë ruupring pepapë pimëen yaö mëëa pötë pep sêpan pötaanök.” ³¹ Karurö, tiar inëen koontupë ruure ëarö won, öng panëëpë ruure ëarö, Anutuu omnarö.

5

Tiar sulöptakaan wil nuulëaurö, pötaanök ompyaö öpa

¹ Kristook tiar ompyaö sak öpenëak sulöptakaan wil nuulëa. Pötaanök weë sak tauëë omën muhtarök kaalak sulöptak niulëëpanëen inëen yaniwasën pöt ke mourpa.

² Ne Pool, nook niamaan kat wieë. Narök Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaan, “Arim koröp kaut ileë,” pël niaan kat mowianganok. Pël ëënë pöt Kristook ar yok pangk kaamök naalniipan. ³ Kaalak këëkë wesak niamaan. Namp pi pim koröp kaut ilak pöt pi Moses pim ngön kosang poutë ënëm ëëp. ⁴ Ën ngön kosangötë ënëm yeem pöten, “Anutuuk, ‘Omën wotpilörö,’ pël niapnaat” yewas piporö Kristo kasëng mangkën Anutuu komre kolap pöt arim naë wi naöpan. ⁵ Pöt epël. Tiar Ngëëngk Pulöökë kaamöktak kön wi kosang yewesautaring sak wëen Anutu tiarën, “Ar omën wotpilörö,” pël niapënëak koreim wë. ⁶ Pöta songönte epët. Tiar Yesu Kristook yal menak wë pöt koröp kaut yaila pötëre pël naën yaaö pötëparën mos wasëpenaat. Ën Anutuun kön wi kosang weseë neneren lup sant yaalmëa pötenökëër këët pël wasëpenaat.

⁷ O Kalesia omnarö, ar ngaan ngönën kanöök ompyaö yesaurök peene talëpök ngön kaarötök niak ar ngön këëta ënëm ëënganëak il niwaria. ⁸ Anutu arën yas yeniaup pi ar pil ëënëak këkre tö neniaan. ⁹ Ne omën nentak ök ëak niamaan. Pol pëwëö repak kot nent orök yaaptak sëen pout utpet yaë pöl omën narö ngön kaaröt ök yeniaan ar utpet sa pet yair. ¹⁰ Nem kön kosangtak arimëen kön epël yawi. Tiar Aköpring yal menak wë ar kaar omnaröa könöt sêp wesak nem könöökë ënëm ëënëët. Pël yaëen kot ma kaö namp arim könöt wa irikor yaalni pipop pi pim wa irikor yaaö pöta kangut öpnaat.

¹¹ Karurö, ne koröp kaut ilënëak niaim wëanëen kaar omën pörö pit kööre tok naalnëen ëan tapön. Pël niaim wëanëen Kristo tiarim kangiir këra yetaprak wel wia pöta ngöntaan pitëm nemëen kön utpet wia pöteta won ëan tapön. ¹² Nem kentöök omën arim koröp kaut ilënëak kön wa irikor yaalni piporö pitëmtë koröp kaut pout ilak won wasëp.

¹³ Karurö, ar pöt Anutuuk ar Moses pim ngön kosangötök wii nitëëpanëak yas niiaurö. Pël elnia pöt ar ngön kosang pöt won wë pötaanök koröpöökë ngönöt ngaarëk önekë anganok lup santaring neneraan inëen ëëim ön. ¹⁴ Pitaanök Moses pim ngön kosangötë kepön erën ëak epël ëaut. “Nimtéë lup sant yaën tapël nim karipëen elmëëm.” ¹⁵ Pël ëaap arimënt sërere ngön aöre neneraan nga elmë pël ëim önë pötak pourö utpet sënëët. Pötaanök arimtok arimtën ngarangk ëëim önëëk yak ök yeniak.

Pulöökë wëwëetere wëwë ngaanta ngönte

¹⁶ Ne ngön pipot epël wesak niamaan. Ar Ngëëngk Pulöökë ënëm ëën. Pël ëënë pötak koröpöökë kentre kaur pipotön kat nemowiangan. ¹⁷ Tiarim koröpöökë kentre kaur yaautök Ngëëngk Pulöön kööre tok yaalmë. Ën kangiir Pulöökë kentre kaur pötök lup ngaanötön kööre tok yaalmë. Pël yaëen poutepar nentak nenten nga yaalmë. Pötaanök ar omnant ëënëak kengkën sak naëngan. ¹⁸ Ën Pulöökë ënëm ëënë pöt Anutuuk arën, “Omën wotpilörö,” pël niapnaan Moses pim ngön kosangötë iri naön ëënëët. ¹⁹ Koröpöökë yaaut

epot. Öngre omp nga eëre wa ngangaaringöt eëre utpetat ëak ya ngës naën ë, ²⁰ Anutuu urtak omp ak kaarörö ngëengkw mowasööre kempre kêarre pölangre pöt ë, kööre tok eëre ngön nga elö, kentre kaur ë, kölöp eëre keimön ë, welung werak wëaare komkap ë, ²¹ war ë, i ngaat nak kön irikor eëre i ngaat nak kaökaö ëak tanre ngön aö pël yaaö pipotre omën utpet munt ke tapëlöt wia. Nem ngaan ök niak pöt kaalak yeniak. Omën namp utpet pipotring öpna pöp pi yok pangk Anutuuk wa ngaöök nemomëëpan.

²² Pulöök omën utpet ke pilöt eëpenëak naalniin. Won, pöök elniin kê ke epot tiarim wëwëatë yaarö. Lup sant, ya ërëp, mayaap, omën nampök utpet elniin kangir ya wiap elmë, kësangën, ompyaö ë, ngönt kosang wesak wëwë, ²³ wiap së së, koröpöökë kentöön ngarangk ë, pipot Pulöökë kêet. Ngön kosangötökta omën ompyaö pipot eëpenëak ök yenia. ²⁴ Yesu Kristoën yaö sak wëaurö pit pitëm lup ngaan pötë kentre kaur utpetatring pöt kêra yetaparak möön won sa. ²⁵ Pulöök tiar pim kanöök niulëa. Pötaanök pim kanöökël sëpa. ²⁶ Tiar tiarimté yapinöt köntak wak isak aöre tiarim karurö ya sangën mongawisak pitëm omnantëen itenak kentre kaur ë pël eëngan.

6

Tiar kar narö könömötring wëen kaamök elmëëpa

¹ Karurö, omën namp saun nent koirën pöt ar Pulööringöröak ya wiaptak ompyaö mowasën. Pël yeem pöt arimëntta Setenök morök elniipanëen ngarangk eën. ² Arim naë könöm nant wiaan pöt nener kaamök ëak won weseë. Pël yeem pöt Kristo pim ngön kosangöt pout ngaarëk onëët. ³ Omën namp pi yapin won wëak pimtën kön wiin isëpna pipop pi pimtë lupmer morök yaalmë. ⁴ Ar pourö neenem wëwëatön këkë itenak ompyaö ma utpet pötön éwat së. Pël ëak ompyaö wiaan pöt omën muntaröaan won, arimtéen ërëpsawi eëneët. ⁵ Pöt omën pourö neenem könömöt wak onëët.

⁶ Ar omën ngön rë yanuulëm omnant won wë piporö omnant ompyaö wesak kaamök elmëë.

⁷ Ne ar pouröen ök niamaan kat wieë. Arimtok arimtën morök eënganok. Ar yok pangk Anutuun morök naalmëëngan. Omën namp pi ya mëmpna pöp ënëmak pöta kêet öpnaap. ⁸ Omën namp koröpöökë yaat mëneim öpna pöp pöta kê utpetat koirak kö sëpnaap. Ën namp Pulöökë yaat mëmpna pöp pi ënëmak Pulöökë kêet, wëwë kosang pöt koirëpnaap. ⁹ Pötaanök tiar omën ompyaut eëpenaataan kaaö eëngan. Tiarimtok wauretaan kos wiap naën eëpena pötak kêet tiipena akunetak kê ompyaö kaöat öpnaat. ¹⁰ Pötaanök tiar omën pourö kaamök elmëëpena kanö oröön pöt ompyaö elmëëpa. Pël yeem wet rëak tiarim kar Anutuun kön wi kosang yewas eporöen kön wieë ompyaö elmëëpa.

Wa korkorre welaköt ngönte

¹¹ Retëng koräat pi wia pipot nemtë moresök arimëen yeëerek iteneë. ¹² Omën narö pit omën muntaröak pitën ping wesak apënëak arim koröp kaut ilënëëtaan weë yaë. Pit Kristo kêra yetaparak möa pöten aim wë wesak utpet mowaspanëak pël yaë. ¹³ Omën Mosesë ngön kosangöt ngaarëk yeö pël weseë koröp kaut ila pörö pit Moses pim ngön kosang pout ngaarëk naönörö. Pël yaaurök arim koröp kaut ilën pitëmtën ping wesak apënëak pël ya. ¹⁴ Ne pöt, omën munt nantön won. Aköp Yesu Kristo pim kêra yetaparak wel wia pötaan piin yaya yaaup. Kristo pim kêra yetaparak wel wia pötak yangerakë omën utpetat nem naë wieëa pötta kö saut. Ën neenta tapël pötak wel wi olëaut. ¹⁵ Koröp kaut ilööre nailën yaaö pötak kêet won. Anutuu kön ngolöpöt

ningkën ngolöp sak wë eptaar këët. ¹⁶ Omën kön epö wak wë enëm yaë piporö pourö, Anutuu omën këerö, Anutuu mayaapre ya ngës pöt arim naë wiaap.

¹⁷ Ne omën nampök könöm muntat nampnaaten kaaö. Omën naröak Yesu pimëen nemöa mörmöröt nem koröpöök wia pötaanök.

¹⁸ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Epesas

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 32 pöta ök won sêen Pool pi Rom kak wii kaatak wê pep epwer retêng ëak Tikikas mangkên wak sê Epesas kakê ingre mor saurö mena. Pêl êên pit sangk kelak ka naë wieëa pôtê wes mëa.

Pep epweri Poolök Aköpê ingre moröröaan retêng ëa. Tiar pim möönre koröpö, pi tiarim kepönö. Tiar pim kaat, pi möör wapêt. Tiar pim öng koröp oröön pi tiarim omp koröp oröa.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-2

Kristoore pim ingre morörö 1:3-3:21

Kristook yal menak wêauta ngönte 4:1-6:20

Ngön mëët 6:21-24

¹ O Epesas ingre mor saurö, kosang wesak Yesu Kristoë kentökê ênêm ëeim wêaurö, ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristo pim ngön yaaö omên nampök pep epwer retêng ë yaningk. ² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naë wiaap.

Tiar Kristook yal menak wêên Anutu welaköt elnieim wê

³ Tiar Kristook yal menak wêên tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepap Anutu puuk kutömweriaan ngönênê welaköt ke nentere nent nineim wê. Pötaanök ping wesak mepa. ⁴ Anutuuk ngaan panëer yanger won wiaan pim ëöetak ke-tre saun won öpenaataan Kristook yal mempenëak kom ë niulëa. ⁵ Pi ngaanëer kön pil wiin wiakaima. Pötaanök pi lup sant elniin tiar Yesu Kristook yal yemangkên pim ru niwasëpënëak kent kön wiak kön pipêl kosang wes niwia. ⁶ Pi tiar pim ru paupaö panëöpök yal menak wêên komre kolap ompyaut kësangên elniin wê. Pötaanök yaya mepa.

⁷ Pi wel wiin pim iitak tiar utpetetakaan sum ëak ent ë niulëak saunat kërê niulëa. Elei, Kristo pim komre kolap pöt peö ëak wia. ⁸ Yaap, pi pöt kësangên elniak kõnre lup ngölöp pöt lê nimëa. ⁹ Pêl ëak pimtê ngaanëer kön wiin ompyaö êên Yesuuk ya mëmpënaat pêl kön wiin wiakaima pötak ênëmak pim kön ëlëöp wia pöt tekeri wes nina. ¹⁰ Anutu pi epêl kön wia. “Ne wotpil weseim wêên akun kön wian pöt temanöm sêen kutömweriaan yangerakê omên epot pout erên wasên Kristook pep sak öpnaat.”

¹¹ Anutu pi omên nant ëëpënëak kön wiak pöt yok pangk yaaupök ngaanëer tiar Kristook yal mangkên pimorö pêl sak öpenëak kön wia. ¹² Tiar wet réak Kristook kaamök elniipënëak kor wakaim wê eporö Anutuun kêt ël epotê kön wieimeë pim komre kolap kësangên elnia pötaan yaya maim öpenëak pêl kön wia. ¹³ Arta ngön këët, Anutuu ar utpetetakaan niöpna ngön ompyaö pöt kat wiak Kristoon kön wi kosang wasên Anutuuk Ngëëngk Pul wet réak yaö niia pö ar pimorö pöt pet elniipënëak ninaurö. ¹⁴ Ngëëngk Pulö tiarring wê pötaanök Anutuu omên ompyaö yaö elnia pöt öpenaat pöt ewat yes. Pêl ëak wakaim wê tiar pim komre kolap kësangên yaalnia pötaan yaya mepenëak Anutuuk sasa niön piiring wakaim öpenaat.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëëa

¹⁵ Ne ar tiarim Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omên tiarim karurö lup sant yaalmë pöta ngönte kat wiaut. ¹⁶ Pötaanök kêt ël epotê arimëên yak Anutuun yoöre ërêp maimëë nem kimang ngöntak arimëên ök

maim wë. ¹⁷ Ne kimang ngöntak tiarim Aköp Yesu Kristoë Anutu, kutöm ë rangi Pepap, piin këëkë ewat sënëëtaan kön ompyaut nimpööre pim songönte tekeri wes nimpö pël ëëpënëak ök maim wë. ¹⁸⁻¹⁹ Ën nem kimang ngön eptakta ar yas niaan wëen kutömweriaan omën ompyaut önëak kor wë pöt ewat sëere tiar pim ru niwesaurö omën nimpnaat kësang panëët pöt ewat sëere weëre kosang kaö pan tiar piin kön wi kosang weseim wëaurö ningkën wia pöt ewat së pël ëënëëtaan arim lupötë ëwa elniipënëak ök maim wë. Pim weëre kosang tiarëk wia pötak ²⁰ ngaan Kristo weletakaan wal ë moulmëak o kutömweri pim yaapkëetakël moulmëen wë. ²¹ Pël ëën Kristo pi omën kaö kutömweriaan yangerakë wëaurö pourö il mowesak kaö panë isak öpënëak moulmëa. Pöt peene eptakëer pëen won, ënëm akunaöökta wakaim om öpnaap. ²² Pël ëak Anutuuk omnant pout wa top ëak pim ingrak rongan ë moulmëen omën pötë kaö sak wë pim ingre mor saurö tiarimëen kepön erën ëak niulëa. ²³ Möönre koröpöt kepönöök yal mangkën pangk ëëpna pöl tiar ingre mor saurö möönre koröp ket ëak wë Kristook yal mangkën pangk ëëpnaat. Ën ingre mor saurö Kristook yal mangkën pangk yaë pöpök omën poutë peö ëak pangk yaalni.

2

Anutuuk tiar pourö Yesuring weletakaan wal ë niulëa

¹ Ngaanëer ar utpet ke nentere nent ëeimeë pötök arim lupöt mën wel niwieima. ² Akun pötak kan utpetaöökël wë urmeraröa kaöapök elniin pim naë së rë olëak wakaiman. Pi peeneeta ngön wa olë yaurö pitëm lupötë wëen Anutuu ngönte wa olaim wë. ³ Tiar pourö ngaan pitëm ök koröpöökë kentötë ënëm eimaut. Pël ëeimeë tiarim koröpöökë könötë ënëm eimeë naröa ök Anutuu kölöpta iri wakaimaut. ⁴ Pël ëautak Anutu pi ya ngës kësang ëak lup sant kaö pan elnia. ⁵ Pël elniak tiarim wa olë yaataan lupöt wel wiauröak Kristooring wal ë niulëa. Yaap, Anutu pi komre kolap elniak utpetetakaan niwa. ⁶ Pi tiar Yesu Kristook yal yemangkën piiring wal ë niulëak kutöm wëwëet ninak weëre kosangring öpenëak niulëa. ⁷ Pi Yesu Kristoën pim lup sant elniaö pötak omën munt ënëm orööpna pörö pim komre kolap kësang pañ kësangën elnia pöt itaampënëak pël elnia. ⁸ Pöt pi komre kolap yaalniem arim Kristoon kön wi kosang yewesataan utpetetakaan niwa. Pöt arimtok yok pangk naën ëan tapön. Anutuuk yaap elnia. ⁹ Ar Anutuuk pël elniipënëak ya ompyaö nent namëngkën ëaurö. Pötaanök arimtën ing ti wakangan. ¹⁰ Anutu pimtök wëwë ngölöp epët nina. Tiar Yesu Kristook yal meneë Anutuu kan ompyaö kopëtaö wes nina pöök ing mësaime öpenëak pël elnia.

Kristook Yuta omnaröere köpël omnarö erën ë niulëa

¹¹ Ar ngaan köpël wakaimaurö pöten kön wieë. Akun pötak koröp kaut nailën wëen Yuta omën koröp kaut ila pöröak arën koröp kaut nailënrö pël niaimaut. ¹² Pël ëën ar ngaan Kristo won wë ten Yuta omën Anutuan yaö sauröaring naön, pëlëer wakaimaurö. Ar pörök wëen omën ompyaö nent ënëm arimëen orööpnaataan kor naön. Ën Anutuunta köpël wakaimaurö. ¹³ Ngaan maimerek wakaimauröak peene Kristo pim iit arimëen il olëa pötak wa niulëen Yesu Kristook yal ëak Anutuu naë wë. ¹⁴ Pöt Kristo pimtök tiar mayaap yaningk. Ngaan Yuta omnaröere köpël omnarö tiarim naë kööre tok wiaan sowi kësangpel tekrak wiakaimaut. Pël ëautak Kristook pim möönre koröpö köëpöt wesa pötak sowi pö të olëak köpëre Yuta omën pourö rongan kopëtet ë niulëaut. ¹⁵ Moses pim ngön kosangötre Yuta omnaröa yaaut won wasëpënëak pimtë koröpö köëpöt wesa. Omën rongan nentepar pöteparë

urtak rongan ngolöp kopëtet ë niulëen tiar piik yal ëak mayaaptaring öpenëak pël elnia. ¹⁶ Pim këra yetaprak wel wia pötak Yuta omënere köpël omën pourö wa erën elniin këra yetap pörak Anutuu naë niulëak komre kap tiarim tektrak wieëa pöt won wesaut. ¹⁷ Pël ëen pi ten Yuta omën Anutuu naë wakaimauröere ar köpël omën maimerek waikaimaurö tiarën mayaaptaring öpena ngön ompyaö pöt ök niapënëak waisa. ¹⁸ Pöt Kristo tiarimëen wel wia pötaanök Yuta omënere köpël omën tiar Ngëengk Pul kopëtaöoring wë kan kopëtaö wes nina pöök së Pepa naë orööpënaat.

Ingre mor saurö tiar Anutu pim tup ngëengkët

¹⁹ Pötaanök akun eptak ar suurö won. Ar ngönën omnaröaring erën ëak Anutuu ru sak wë. ²⁰ Tiar pöt Anutu kaat. Ar ngëlangre pasöt Yesuu ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaaö omnarö ten wapöt.

Ën Yesu Kristo pimënt pöt möör wapët. ²¹ Pël ëen tiar omnarö piik yal mampö seim wëen taë niwasën Aköpë tup ngëengkët pël orööpënaat. ²² Arta ten ingre mor sauröaring Kristook yal mangkën Ngëengk Pulöök elniin Anutu pim tupët pël sak wëen pi öngpök wë.

3

Anutuuk Pool köpël omnaröen ngön ompyaut ök mapënëak ya pöt mena

¹ Pool ne Yesu Kristo pim ngönte ar köpël omnaröen ök yeniak e taaptaan wii kaatak neulëaut. ² Yaap, ar neen kat wian. Anutuuk komre kolap elnëak arim naë ya mëmpëak ök neeaut. ³ Pël neak pim ngön ëlëöpöt war wes nenaut. Pöta ngön mëntte wet rëak pep epweri retëng ëaut. ⁴ Ar ngön pipët sangk kelak pöt nem könöök Anutu pim ngön ëlëöpöt Kristoëen ëaut ewat panë san pöten ewat sënëët. ⁵ Ngön ëlëöp epët ngaan omën wë aprö ima pöröa naë Anutuuk tekeri wes nemangkën ëautak peene eptakök Ngëengk Pulöök ten ngön yaaö omnaröere tektek ngön yaaurö tekeri wes yaningk. ⁶ Ngön ëlëöp pöt epët. Köpël omnarö ar ngön ompyaut wak wë ten Yuta omnaröaring rongan kopëtet ëak Anutuu omën ompyaut tenring pep sak wë. Pël ëëë Yesu Kristook yal ëak Anutuu ten Yuta omnaröen kup niwia pöt pep sak wë.

⁷ Ne pim ngön ompyaut ök niamëak Anutu pim weëre kosangöök komre kolap kësang elnëak pim ya omën wes neulëa. ⁸ Ne ngönën omnaröa iri wëaupök Anutu pimtok ar kopël omnaröen ngön ompyaut ök niamëak komre kolap kaö elnëak ya epëtak neulëaut. Kristo pim ulöpre moup ngön epët kaö panëët omnaröa yok pangk pout ewat nasënganëët. ⁹ Anutu ngaanëer omën ël epot ket ëaup pim kön epët ëlëöp wiak wakaima. Pël ëautak peenök kön ëlëöp pöt omën pourö war wes nimpëak neea. ¹⁰ Anutuu ingre mor sauröa naë pim ewat ke nenterë nent epot akun eptakök wëlël ë wiin enselöröere kutömweri weëre kosangringörö pitta itenak ewat sëpenëak ëlëöp wia. ¹¹ Anutu pi ngaan akun wontak pim könöök ngön kosang wesa pöta këët tiarim Aköp Yesu Kristo wes yamëem tekeri wesa. ¹² Pël ëen tiar piik yal ëëë kön wi kosang wesak kasinkasin won Anutu naë yes. ¹³ Pötaanök epël niamaan kat wieë. Ne arimëen yak këemre këlangönë rangk wë eptaan arim lupöt irepan. Ar pöten ping weseë.

Pool pi Epesas omnaröaan Anutuun kimang mëëa

¹⁴ Ne Pepen rar rë mowesirak arimëen kimang yemak. ¹⁵ Pöt pi kutömweriaan yangerakë omën pourö tiarim pep sak wëen pim naëaan oröan. ¹⁶ Anutu pi ë rangi pout pangk ëëëaupök Ngëengk Pulö elmëen weëre kosang koir ningkën arim lupöt kaö sak kosang sënëak kimang yemak. ¹⁷ Pël ëak ar

Kristoon kön wi kosang wasën pi arim lupötë öpënëak kimang yemak. Pël ëak ar pim lup sant pötak misën il tëak kosang sak tauëë ¹⁸ ngönën omën muntarö pitring ar pourö lup sant pöta songönre lööre kalap naöökaan naöök pout kengken ewat sënëak kimang yemak. ¹⁹ Pël ëak Kristoë lup sant omnaröa ewatöt il yewesa pipëta öngpök öneak kimang yemak. Pël ëaan Anutuu naë lup moup peö ëak wia pipel ar peö elniipnaan.

²⁰ Anutu pim weëre kosangöök tiarim lupötë ya yamëngk pöpök omën kaö panëët yaalniem tiarim kimang yamëëaare elniipënëak kön yawia pöt il yewas. ²¹ Ingre mor sauröa naëre Yesu Kristoë naë pimëën yaya yal menmen aim om wiakaim wiaap. Yaap.

4

Ingre mor saurö tiar Kristoë möönre koröp sak wë

¹ Ne tiarim Aköp Yesu pim ngönëntaan wii kaatak neulëaup nook kosang wesak niamaan kat wieë. Anutuuk omën kaö panëëtaan yas niiaurö. Pötaanök wëwë ompyaö öneak niulëa pöl weë. ² Pël ëëë arimtën kön wiin iraan ya wiaap pötaring wë kar naröa könöm elniipna pipöt lup santak wetak weë. ³ Pël ëëë Pulö pim mayaapta wiirupök wa erën elnia pipët ilpan. Pötaan ngarangkëeim weë. ⁴ Anutuuk pim omën ompyaö kopëtetan kor öpenëak yas niaan tiarta rongan kopëtet ëak Ngëengk Pul kopëtaööring wë. ⁵ Tiarim Aköp kopëtap kön wi kosang yewesaut kopëtet, ën i yamëaut kopëtet. ⁶ Pël ëaan Anutu pi tiarim Pep ngawi kopëtap. Puuk pout kepön erën elnia. Pël ëak tiar weëre kosang kaamök elniin pim yaat yamëngkën tiarim lupötë wëaup.

⁷ Yaap, tiar rongan kopëtet ëak wëën Kristook neenem yaatë weëre kosangöt nina. ⁸ Kristo pim tiarimëën elnia pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia.

“Pi kutömweri isëpënëak omën kësang pan il mowesak wii tëak mësak ngaarëk isa.

Pël ëak pi omnarö kësangën elmëa.”

⁹ “Ngaarëk isa” ngön pöt oröptaanök ëa? Songönte epët. Pi wet rëak maim o ngaarëkaanök yangerak irëa. ¹⁰ Pi irëaupök kutömrë yang poutë pangk ëak öpënëak kaalak kutömweri is pörek wëauröaan kaö sak wë. ¹¹ Pël ëëë pi tapöpök kësangën elniak omnarö weëre kosang kaamök elniëë narö pim ngön yaaö omën niwesa, narö tektek ngön yaaö niwesa, narö ngönën ök yaö niwesa, narö ingre mor sauröa ngarangk niwesa, narö rë yanuulaö niwesa. ¹² Pipët ngönën omnarö tiar pim ya ompyaut mëmpenaataan kopëta niwasën pim möönre koröp pöt tiarim naë kaö sak kosang sëpenëak omën piporö niulëa. ¹³ Pipël pipël ya mëmpeimeë tiar kön wi kosang yewesaöre Anutuu Ruupë songönten ewat poutepar mëngkre mëngk sëën lup koptemer sak öpenaat. Pël ëëë kaö sak Kristo pim wëwë ompyaö panëëtakël së öpenaat. ¹⁴ Pël ëak tiar rungaaröa ök nasënganëp kosang sak öpenaat. Pöt kent yamöön këra ëpotë ëtëp yaalmë pöl rungaaröa ök ëngk ma e yewas pöröak kaar omnaröa ngönötön kat wiak kön irikor ëak këlok sëpnaat. ¹⁵ Pël ëëpnaatak tiar lup santaring wë ngön këët pëen aimeë kaö sak Kristo tiarim kepönöököp pim ök sëpa. ¹⁶ Pi tiarim kepönöök elniin ingre morre pöt nener yal menak omën sëën ompyaö yaë. Tiar kaö ke nentere nent neenem ëëpenëak kopëta wes nina pöta ënëm yeem lup santaring neenemëën kaamök ëëë kaö sak kosang sëpenaat.

Ingre mor saurö wëwë ngolöptak öpa

¹⁷ Ne Aköpë urtak sak kosang panë wesak niamaan. Ar köpël omnaröa yaë pöl arim könöt omën pasutëël wiak önganok. ¹⁸ Pitëm lupöt koö olëaan

yak ewat nasën wë lup kosang ëak Anutuu wëwëet kasëng menak tomökël wë. ¹⁹ Pël ëëë ëö köpël pitëm könöt utpetatëël kosang wiak wë utpet ke nentere nent eimeë kewilring wë.

²⁰ Ar pöt, wëwë pipët önëak Kristoë songönte rë naniulön ëaut. ²¹ Ar yaap Kristoë ngönte kat wiaurö. Ngön pipët Yesu pim ngön këët epël rë nuulön kat wiaut. ²² Ar lup ngaanötrëng wëën arim kentre kauratök morök elniin utpet wakaiman. Pötaanök lup ngaan pipot ent ë olaë. ²³ Pël ëak Pulöök lupre kön ngolöp niwasëpnaan kuure mak mëak ²⁴ lup ngolöp pipot wa mëëë. Pipot Anutuuk pim ök mëngk wesak ket ëaut, wotpilre ngëëngk panëët.

²⁵ Pötaanök ar kaar yaat moolëak ngön yaapöt pëën neneren ök maë. Pöt tiar Kristoë ingre mor sak nener yal yëë. Neneren kaar apena pöt tiarim yal ëa pöt ilpenaat. ²⁶⁻²⁷ Ar kölöptak utpet nent ëëngan. Setenëen kan motëënganëën kölöp ëeim wëën këtëp ilepan. ²⁸ Këkain yaauroak pöt sëp wesak omnant koirënëën kosang ngentiak ya mënak nant ngöntök yaauro mëneë. ²⁹ Arim këmötëaan ngön utpetat anganok ompyaut pëën omën kat wiipnaarö kaamök elmëëpnaan aim wëë. ³⁰ Ar Anutuu Ngëëngk Pulöön ya utpet ëëpnaat elmëëngan. Pi tapöök niöpna akunetak ar Anutu pimorö pöt pet elniipënëak yaö niwesau pötaanök. ³¹ Ar omën ya utpetaring yaaö, ngaare ya sangën, ngön kosang, ökre was, utpet pipot pout moolaë. ³² Ar ngönte karurö kaamök elmëak arim lupöt mëneë. Pël ëak pitëm saunat won mowesëë, Anutuu Kristoë kangiiir arim saunat won niwesa pöl.

5

Tiar ëwaöök öpa

¹ Anutuuk lup sant elniin pim ru sak wë. Pötaanök pim ë pël ëëë. ² Kristo pi tiarimëën yaköm ëën lup sant elniak pim wëwëet tiarimëën yak këëpöt wesak pim mönre koröpö omën köp nga kamp misëngringöt ar yaaö pöl Anutuun kiri ëën kë sa. Tapël ar yakömre lup sant kantakël wëë.

³ Ar Anutuu omnarö. Pötaanök öngre omp nga yaaö, utpet wa ngangaaring omnantön kentre kaur ngön pipot kot nent arim tekarak orööpan. ⁴ Ngön ëöaat, köntak yaaö puot, ngön utpetat, pangk naënganë pipot anganëp Anutuun yoöre ërëp aim wëë. ⁵ Ar epël kön wieë. Öngre omp nga yaaöre utpet wa ngangaaringöt yaaöre omnantön kentre kaur yaaö Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewesaö piporö Anutuuk wa ngaöök mëak wëwë kosangta yaö nemowaspan. ⁶ Ar morök omnaröa utpet ke pilöt ëënëak ngön kaar yenia pipot kat wiingan. Anutu omën pim ngön wa olëak utpet ke pil yaë piporö kangiiir nga yaalmëaup. ⁷ Pötaanök ar omën piporöaring wa melak ëëngan. ⁸ Ar ngaan koutak wakaimauröak peene pöt Aköpök wa niulëën pim naë rë olëak ëwaatak wë. Pötaanök ëwaatak wëauröa wë pöl wëë. ⁹ Eëwaatak wëa pöta këët epot. Lup ompyaö, wotpil, ngön yaapöt yaaö pipot. ¹⁰ Pël ëak ar omën nant ëënëak pöt Anutuuk kent ëëpën ma won pöt ewat sakök ëëë. ¹¹ Kar naröak kouta omën mosut yaëën kaamök ëënganok omën pouröen wëwë pipotön utpetat pël ök maë. ¹² Ne omën ëlëëp yaaö pipotön naëngan, amaaten ëö yaë. ¹³ Pël ëaap tiar omën ke pilöt tekeri wasën ëwaatak elmëën pipotë songönte yoolök sak wiaapnaat. Pöt omën tekeri yewas pöt ëwaöök wesira. ¹⁴ Pöta ngönte epël wia. “Ka ureëaup, ni wal ë. Lup wel wiaup, öp së. Pël ëën Kristook ëwa elniipnaan.”

15 Pötaanök arimtë wëwëatön ngarangk këëkë ëëë. Kön wonöröa wëwëat önganëp könringöröa wëwëat weë. 16 Peene akun eptak tiarim naë utpetat késang pan wia. Pötaanök akun nant il mëënganëp akun poutë omnarö kaamök elmëak kosang ngentiak ya mëmpa. 17 Pötaanök ar köpël ëënganëp Aköpë ya ngön ya pipöt kön wieë.

18 I ngaat nak kön irikur ëëngan. Piptak utpet yaniwas. Pötaanök pël ëënganëën Anutuu Pulöök arim lupötë peö ëak wiaapna pötaar elniip. 19 Pël ëëë karuröaring arim këmötök ngönën tanre tan Pulöök yanging pipot Aköpön lupre könötökta tan aim weë. 20 Pël eimeë akun poutë omën ël epot poutëën tiarim Aköp Yesu Kristo pim yapintak tiarim Pepap Anutuun yowe maim weë.

Öngre ompöröa ngönte

21 Ar Kristoon yaya yaaurö. Pötaan neneraan inëën ëëë.

22 Öngörö, Aköpön inëën yaalmë pöl arim ompöröa ikanöök weë. 23 Kristo tiar pim ingre mor saurö utpetetakaan niwa pöp tiarim kepön erën ëak ngarangk elnieim wë pöl ompöpök pim öngöp ngarangk yaalmë. 24 Pötaanök ingre mor sauröa Kristoon inëën yaalmë pöl öngörö ar arim ompöröaan inëën elmëëë.

25 Ompörö ar, Kristo pim ingre mor saurö tiarimëën yak pim wëwëet këëpöt wesa pöl arim öngöröaan lup sant elmëëë. 26 Kristo pim ngön ompyautak tiarim utpetat i niirak kölam niwesak tiar pim ingre mor saurö Anutuun yaö niwasëpënëak wel wia. 27 Pël ëak tiar, pim ingre mor saurö, ketre saunere utpet ke nentere nent won kölam pëën ngëëngk niwesak pimtëën niöpënëak wel wia. 28 Ompörö ar arimtë koröpö sant yewas pöl arim öngörö sant mowesëë. Pöt öngre omp pouwaar yal ëak koröp kopëtaö sak wë pötaanök. Omp namp pi pim öngöp sant yemowas pipop pimtë koröpöota sant yewas. 29 Tiarim naëaan omën namp pimtë koröpö këëpöt newasën. Won. Pimtok pimtë koröpö kaömp menak ompyaö wesak ngarangk yaë. Pöta ök Kristook ingre mor saurö ngarangk elnieim wë. 30 Pöt tiar pim mönre koröp pöökë kaut pötaanök. 31 Pöta ngön nent ngönëntak epël wia. “Omp namp pim ëlre pepaar sëp wesak öngöpök yal mangkën pöt piarip lupre koröp pöt kopëtap pël sak öpnaat.” 32 Ngön ëlëëp epta songönte öngpök wiaan nook kön wiin pöt Kristoonre pim ingre mor sauröaan yaë. 33 Pël ëaap arimtëenta yaë. Ompörö ar arim koröpöön sant yaalmë pöl arim öngörö lup sant elmëëë. Pël ëën öngörö arta arim ompöröa inëën elmëëë.

6

Ëlre pep, koontre yokot pitëm ngönte

1 Rungaarö ar, Aköpëën yak ëlre peparöa ngön ngaarëk weë. Pël ëënë pöt ompyaö. 2 Ngönëntak epël wia. “Ni nim ëlre pepaarë ngön ngaarëk wë.” Ngön kosang piptakëër Anutuuk yal menak kup mowia. 3 Pöt epët. “Pël ëëmë pötak yangerak akun wali ömëët.”

4 Ën ëlre peparö, ar arim koontre yokoturö ya sangën mongawisngan. Ar ngönën rë moulak pepanöm mëak ngarangk elmëëë. Pël ëën pit kaö sak ngönënta ënëm ëëpnaan.

Inëën yaaöre ngarangk pitëm ngönte

5 Inëënörö ar, arim ngarangköröa ngön ngaarëk weimeë Kristoën inëën yaalmë pöl pitën kasinkasin ëak pitëmteën pëën inëën elmëëënëak weë ngen-tië. 6 Pöt arim ngarangköröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan pëën won.

Ar pël yeem Kristoë inëenörö pël weseë Anutuu kan yanuulë pöök kön kengkënring seë. ⁷ Pipët omnaröen kön wieë won, Aköpön kön wieë ya kë sak arim yaat mëneë. ⁸ Ar epël kön wieë. Namp pi inëen wë ma won wë ya ompyaö mëmpna pöt Aköpök kangut ompyaö koir mampnaap.

⁹ Ngarangkörö arta tapël arim inëenöröen ompyaö yaalmëem pitëm kas ëëpnaat elmëengan. Aköp ar pouröa ngarangk ngawiap kutömweri wë pöp omnarö pim ëöetak isak irëak won, mëngkre mëngk wia.

Tiar nga omnaröa ök sak öpa

¹⁰ Ne ngön kaut epël niamaan. Aköpök yal menak pim naëaan weëre kosangöt wak pötring weë. ¹¹ Ar Setenök morök elniipënëak yaëen weëre kosangring tauak pi ke ur momëënëen Anutuu ngaë omnant yaningk pöt wak weë. ¹² Tiar omën möönre koröpring eporöaring nga naalëen. Won. Ensel utpetaröere Setenë inëen yaauröere yang ngarangk utpet koutak wëauröere urmer ke nampre namp mopöök wëaurö wëaurö pitring nga yaal. ¹³ Pötaanök ar Anutuuk ngaë omnant yaningk pipot wak weë. Pël ëen nga yaaröön pöt kangiiir elmëen kas sëen weëre kosangring tauanëët. ¹⁴ Ar epël ëak taueë. Ngön këëtak yepat ket ëak ureë. Ën wotpil wëwë pötak ulpëen kosangëp ket ëa pötë ök koröp oröön riipetakël mëak weë. ¹⁵ Anutuu mayaap yaningk pöta ngön ompyaut omnaröen ök manëët kopëta wesak ing kör ket ëak mëëë. ¹⁶ Pël ëak arim kön wi kosang yewesautakta ngilöatë ök wesak weë. Pël ëen pötök utpetatë pepap Setenë es wisangöt pörang urak sëpnaat. ¹⁷ Anutuu utpetetakaan yaniö kön pötak ul kosangta ök waëëë. Pël ëak Anutuu ngöntak Ngëëngk Pulöökë öpwer pël sëen wak weë. ¹⁸ Ar kët ël epotë Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak kimang maë. Anutuun kimang ke nentere nent maimëë kaaö köpël Anutuu omnaröaan kimang maë. ¹⁹ Pël yeem ne ngönën ök memëak yaëen Anutu kaamök elnëak nem mema pöt këmtak newiin kas köpël ngön ompyaö ëlëëp wia pöta songönte tekeri wasumaan nemëenta kaamök elnëak kimang maë. ²⁰ Ne ngön ompyaut ök amëak Anutuuk neulëaupök nem pël yaautaan wii kaatak neulëaup. Pël ëen ar Anutuuk ne ngön ompyaut tekeri wasum pël neeaö pöl kas köpël mëmpaan Anutuun kimang maë.

Ngön mëët

²¹ Tikikas puuk pep epwer wak wais ninak nem yaauta ngönöt pout ök niapnaat. Tikikas pöp tiarim kar panëëp Aköpë këm ngön ngaarëk wak inëen yaaup. ²² Pi nook arën tenim songönte ök niaan kat wiak ya kë sënëëk yak wes mëen yewais.

²³ Anutu Pepere Aköp Yesu Kristo piaripök ar nem karurö mayaap tekeri wes ninak arim kön wi kosang yewesaut taë niwasën lup santaring weë.

²⁴ Ar tiarim Aköp Yesu Kristoë naë rë olëak wë lup sant yaalmëaurö arim naë Anutuu komre kolap pöt wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Pilipai

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 32 pöta ök won sêen Pool pi wii kaatak wê pep epwer retêng êak Epaprotaitas mangkên wak sê Pilipai kakê ingre mor saurö mena. Pool pi wet réak Pilipai kak sê ngönên ök maan narö Yesuun kôn wi kosang wesa (Ngôn Yaaö Omnarö 16:11-40). Pêl êên ênemak Pool pi wii kaatak wêên ingre morörök mon nant wa rongan êak Epaprotaitas mangkên wak sê Pool mena. Pêl êên Pool yowe mêak pep epwer mena. Pi wii kaatak wê êrêpêrêp yeem pitta Kristooring wê pötaan êrêpêrêp êêpênêak kent kôn wiak retêng êa.

Pöt epêl wia.

Ngôn ngês rêaut 1:1-11

Poolê ngönte 1:12-26

Kristook yal menak wêauta ngönte 1:27-2:18

Timotiire Epaprotaitas piarpim êêpnaat 2:19-30

Pepanöm ngönte 3:1-4:9

Kaamök elmêautaan yoöre êrêp ngönte 4:10-20

Ngôn mêet 4:21-23

¹ O Pilipai kak Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wê pöröere ngönênê wotöököröere ngönênê ya kaamök yaaurö, Poolre Timoti Yesu Kristo pim inêên yaauwaar tenip wê nook pep epwer retêng ê yaningk.

² Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolap mayaap pöt ningkên arim naê wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre êrêp mêêa

³ Ne arimêên yak akun êlötê kôn weswes eimeê Anutu nemopön yoöre êrêp maim wê. ⁴⁻⁵ Ar wet réak ngön ompyaut kat wia pötak ngês réak neering top êak aö aö imeê peene pêl yeê pöten kôn wieê nem Anutuun ök yamêêa pötê êrêpsawiarung wê ar kaamök elniipnaataan ök yamêêaup. ⁶ Pêl êak ne epêl kôn yawi. Anutu ngês réak arim lupötê ompyaö yaalni pöpök ompyaö elni seimeê Yesu Kristo pim waisêpna akun kaöaöök pet irêpnaap. ⁷ Ar nem ru ulöpöökörö. Pötaanök Anutuuk ompyaö elnieim öpnaat nem kôn yawi pöt yok pangk. Pöt nem wii kaatak wêaöre Kristoê ngön ompyauta songönte tekeri wasên omnarö ngön pöt taê wesak öpênêak ngön yaatak neulêên wêaö pöteparê ar neering lup kopêtemer sak wêên Anutuuk komre kolap elniak kaamök yaalni. ⁸ Yaap, Anutu êwat wêên ne yaap pan ök yeniak. Yesu Kristoê tiarên ya ngês kêsang yaalni pöl ne arên yaalni. ⁹ Pêl êê ne arim lup sant yewesaö pöt kaö sêên Anutuu omnant kêêkê êwat sak ompyaöre utpet pötepar kom êênêetaan Anutuun kimang yamêêaup. ¹⁰ Pêl êak ar omnant kêêt kom êak Kristo pim waisêpna akun kaöaöök saun won, wotpil önêetaan pêl yaaup. ¹¹ Ar pêl eim wêên Yesu Kristook kaamök elniin wotpil wêauta kêêt arim naê orök kaö sêpnaat. Pêl êên omnarö pöten itenak Anutuun yaya mêak pim yapinte ping wesak aim öpnaat.

Pit Pool wii kaatak moulmêak ngön ompyaut il newariin êên ulöl sa

¹² Karurö, ar êngk ma e wasnganêên ök niamaan kat wieê. Pit nem wii kaatak neulêautak ngön ompyaut il nemowariin êên ulöl yes. ¹³ Pötaanök nga omên pourö Rom omên omp ak Sisa pim kaatak ngai yaaö pöröere omên munt kak eprek wêauröeta pit neen êwat wê, nem Yesu Kristoê ngön ök yaautaan wii ka eptak neulêa pöten. ¹⁴ Pêl êên ingre mor sa nem kar narö

késang nem Kristo pimëen yak wii kaatak neulëa pöten kön wieë Aköpön kön kosang wiak kas köpël Anutuu ngönte ök aim wë.

¹⁵ Yaap, omën narö ne utpet wesak wak neirapënëak Kristo pim ngönte ök aim wë. Ën narö neen ompyaö elnëepënëak pim ngönte ök aim wë. ¹⁶ Omën nem ompyaö elnëepënëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pit omën naröak ne ngön ompyauta songönte amëak wii kaatak neulëa pöten kön wiak lup sant elnëepënëak Kristoë ngönte ök aim wë. ¹⁷ Ën omën ne wak neirapënëak Kristoë ngönte ök aim wëa pörö pitëmtëen wak isak apënëak pim ngönte ök aim wë. Pit korar yeem ne wii kaatak wëen pitëm ngön ompyaut ök yaaö pötaan wii kaata ngarangköröak könöm munt nant nem rangk newiak yal mampënëak yaë. ¹⁸ Pipët ompyaö. Pöt omën narö korar yeem Kristoë ngönte ök aim wë, ën narö wotpil yeem pël eim wë pouteparëen ne ërëpsawi yeë. Nemëen pitëm Kristoë ngönte ök ya pipët kaöet. Pötaanök ërëpërëp yeë.

¹⁹ Yaap, ne ërëpsawi eim ömaap. Pöt ne epël kön yawi pötaanök. Ar nemëen Anutuun kimang yemaan Ngëengkl Pul Yesu Kristoë wes mëen waisa pöök kaamök elnëen ne wii kaatakaan ent ë neulëepnaat. ²⁰ Ne omën nant yeem ëöere kaskas naën ëëmëak kent kaö pan. Ne akun ëlötë Kristoë ngönte ök ëak pim yapinte wak isak yaapök peeneeta öp wëere wel wi pël ëëma pötak kas köpël tapël pim yapinte wak isak amaap. ²¹ Nemtë könöök epël yawi. Ne yangerak öma pöt Kristoë songönte war wesak amaap. Pöt ompyaö. Ën wel wiima pöt pim naë sumaap. Pöt ompyaö pan. ²² Ne yangerak yal menak öma pöt nem Kristo pimëen yak ya mëmpa pötak kë orööpnaat. Pötaanök nem ëëmaaten kön selap yaë. Pöt nem wel wiimaat ompyaut ma öp ömaat ompyaut ne pöten kön nawiin. ²³ Yaap, ne ëngk ma e yewas. Nemtë kentöök wëwë epët sëp wesak së Kristo piiring öma pöt nemëen ompyaö pan. ²⁴ Pël ëëmaatak ne yang eprek yal menak öma pöt ar kaamök elnieim ömaat. Pöt arimëen ompyaö pan ëëpnaat. ²⁵ Ne pipten kön kosang yawi. Pötaanök ne ewat sak wel nawiin öp wë arim kön wi kosang yewesaut kosang sëere pötaring ërëpsawi ë pël ëënëëtaan arim naë wë kaamök elnieim ömaap. ²⁶ Pötaanök nem arim naë kaalak waisumaatak ar nemëen ërëpsawi ëak yok pangk Yesu Kristoon yaya manëët.

Pilipai omnarö pit Poolring këlangön kat wia

²⁷ Ar kopët eptenökëer kosang wesak weë. Kristoë ngön ompyauta wia pöl wotpil wesak weë. Pël ëaan ne arim naë wais itaampöore kamaarek wëen pöt omnaröak arën, “Pit lup kopëtemer sak wë kosang sak taueë nener yal menak weë ngentiak ngön ompyaut ök ya,” pël aan kat wiimaat. ²⁸ Pël yaëen ar kas naën yaëen itenak pit kö sëen ar muumök önëët pöt kön wiipnaan. ²⁹ Anutuuk arim naë orööpënëak ëa pöt Kristoon kön wi kosang wasënë pötaan pëen won, pim ënëm yeem këlangön kat wiinë pötaanta elnia. ³⁰ Ngan ar itanaan ne Kristoë yaat yamëngkën omnaröak këlangön kat newiak utpet neweseimaut. Peeneeta ar kat yawiin tapël yaalnë. Pël yeem arta tapël yaalni.

2

¹ Ar Kristook yal menak Pulööring sak wë ma? Pi ar lup sant yaalniin ya kë yesem wë ma? Ar ngëengkl Pulööring lup kopëtemer sak wë ma? Neneren lup sant elmëak yaköm elmë yeë ma? ² Ne kön wiin ar yok pël yaaurö pötaanök ërëpsawi yeë. Pötaanök ne ërëpsawi kaö pan ëëmaan epël ëë. Ar kön kopëtal wieë neneren lup sant elmëë. ³ Arimtën kön wiin isëpënëak omnant ëënganok arimtën wak irëak omën muntaröen kön wiinakëer isëp. ⁴ Arimtëen

pëen kön wiak kaamök eënganëp karuröaanta pël eë. ⁵ Yesu Kristoë pimtën kön wia pöl arimtën kön wieë. Pi epël kön wia.

⁶ Pi Anutuu wëwëere weëre kosangring wëaupök weë ngentiaak Anutuu ök öpënëak naën.

⁷ Pël éaap pi pipot sëp wesak inëen yaauroa ök sak wakaima. Pël yeem yang koröp wak omnaröa ök sa.

⁸ Pi omën möönre koröp wak wë pimtën wak irëak Anutuu ngön ngaarëk wak wel wia.

Omnaröak piin utpetap wesak këra yetaprak möön wel wia.

⁹ Pötaanök Anutuuk pi ngaarëk pan wak isak yapin nent mëëa.

Pötak yapin pout wa ngep ëak wë.

¹⁰ Anutuuk omën pourö, kutömweriaan yangerakë, öpre wel pourö, rar rë wesirak Yesuun yaya mëak

¹¹ Anutu Pëpapön ping wesak maimeë,

“Yesu Kristo pi Aköp,” pöt tekeri wesak apenëak pël éa.

Tiar ariatë koutak ëwa yaë pöl omnaröa tekarak ëëpa

¹² Nem kar panëërö, Kristo Anutuu ngönte ngaarëk wa pötaan nem arring wakaimautak akun ëlötë nem ngön ngaarëk weim pöl peeneeta kamaarek wë eptak il wesak pël eë. Anutuu pimëen kama niwa pöta këët orööpnaan kasinkasin yeem ompyaö wesak ya mëneë. ¹³ Pöt Anutu pimtök ar pim kent kön yawiaut kent ëak ënem ëënëëtaan kaamök elniak arim lupötë ya mëneim wë pötaanök.

¹⁴ Ar omnant pout ya yamëngkem kaaöre këëpötre ya sangën ngön anganok. ¹⁵ Pël ëënë pöt saun won wëen naröak arën, “Pit utpet yaë,” pël neniapan. Pël ëen ar korar yaaöre utpet yaaö pöröa tekarak wotpil eim önëët. Pël yeem pöt ariatë koutak ëwa yaë pöl ëënëët. ¹⁶ Pël eëë pöt pit kout sëp wasëpnaan wëwë kosangta ngönte ök maïm ön. Pël ëënë pöt Kristo pim waisëpna akun kaöaöök ne pas köntak ya namëngkën éaut pël wesak arimtëen ërëpsawi ëëmaat. ¹⁷ Arim kön wi kosang yewesaut Anutuun kiri yaalmë pöta ök yaëen ne arim kön wi kosang yewesaut taë wasumëak wel wiima pöt, nem üt wain iita Anutuun kiri yaë pöl il olaan arim kiri yaautak yal mangkën Anutuuk itaangkën ompyaö yaëen arring ërëpsawi ëëmaat. ¹⁸ Ën Anutuuk neaan wel wiin pöt arta tapël pötaan neering ërëpsawi ëën.

Timoti pim ngönte

¹⁹ Aköp Yesu Kristo pi kön wiin pangk ëen pöt ne arim ngönte kat wiak ya kë sumaan akun kot nent Timoti arim naë wes mëen wais rëak kaalak waisëpnaat. ²⁰ Nem naë omën munt namp won, Timoti pimënt nem arimëen yaalni pöl yeem arimëen kön nganngan yaaup. ²¹ Omën muntarö pit Yesu Kristoë yaataan kön nawiin pitëmtë omnantëen pëen kön yawi. ²² Ar Timoti pim ompyaö yaë pöten éwat wë. Ompre ruaarë ya yamëngk pöl pi neering ngön ompyauta yaat yamëngkaup. ²³ Pötaanök nem kentöök wii ka eptak nem ëëma nent kat wiak pöt tapëtakëer pi arim naë wes mëëmaat. ²⁴ Nem kön kosangtak epël yawi. Aköp pi kat wiin pangk ëen pöt akun wali nasën wiaan nemëntta arim naë waisumaap.

Epaprotaitas pim ngönte

²⁵ Ne tiarim karip Epaprotaitas arim ngësë wes mëen waisëpënëak kön yawi. Pi neering Kristoë yaat ngawi mëmpö nga omnaröa yaë pöl weë yengentiaup. Ne omnantëen ngöntök wëen pi wes mëen wais kaamök yaalneaup.

²⁶ Pi yauman yaëen ar kat wiak pimëen kön selap éautaan ya këlangön kön

wiak arim naë waisëpënëak yaarek wes mëen waisëpnaat. ²⁷Yaap, pi yauman eim wel wiipënëak ëa. Pël ëaap Anutuuk piin yaköm elmëak ompyaö mowesa. Pimtën pëen won, nemëenta yaköm elnëa. Pöt ne ya këlangönring wëen pi këlangön munt pim wel wiipna pöt rangk naalnëen ëa. ²⁸Pötaanök nem kentöök ar piin itenak ya kë sëen nem naë arimëen kõnöm wia pöt kengken sëpënëak pi arim naë teëntom wes mëen waisëpnaat. ²⁹Pötaanök pi waisën pöt Aköpön yoöre ërëp mëak piin sant elmëeë. Omën pim ök ke pilörö kaöarö pël weseë. ³⁰Pöt arim urötak ne kaamök elnëepënëak pim wëwëet keimön naën, Kristo pim yaat yamëngkem wel wiipënëak ëaup pötaanök.

3

Omën Kristoon kõn wi kosang yewas pöp Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël yema

¹Karurö, ne ngön nent ök niamaan kat wieë. Ar Aköpëerö pötaanök piin yoöre ërëp maë.

Nem ngaan retëng ë niaan tapët kaalak rangk yeë. Pötak kaamök yaalni pötaan pël ëëmaaten kaaö naën. ²Omën utpet kent toköröa ököröaan ngarangk këékë ëëë. Pit arim koröp kaut ilak Moses pim ngön kosangta öngpök wa niulëëpanëen ngarangk ëëë. ³Pit Anutuun yaö sëpënëak koröp kaut yailtak pël naën yaë. Pël yaëetak tiarimtok Anutuun yaö sëpenëak omën utpetat tiarim lupötë wia pöt wa moolaan Anutuuk tiarën kõn wiin pim omnarö pël yes. Pël ëen Ngeëngk Pulöök tiar kaamök elniin Anutuun yaya maimëë Yesu Kristoëerö pötaan piin yoöre ërëp yamëem tiarim wëwë ngaanten kõn kosang nawiin ngölöptakël wë. ⁴Ne nem wëwë ngaanten kõn kosang wiimëak kent yeë talte yok pangk ëëm. Ën omën namp pi pimtën kõn wiin pim wëwë ngaante ompyaö ëen pötak pi yok pangk kaamök elmëëpnaat pël yaëen pöt nemtak pimët il mowasëpnaat. ⁵Nem yeniak pöta songöntë epël. Ne newilën wieë kët mor nas nasaan nentepar won sëen nent pötak ten Yuta omnaröa yaaul koröp kaut neila. Pël ëen ne Israel omën Pensamin pim kurmentëkaanëp. Nem ëlre pepaar Yuta omnaar, ne Yuta panëëp. Ne Parisi ngönën omnampök tenim yaaul Moses pim ngön kosangöt ngaarëk wak weë ngentieimaup. ⁶Pël ëaupök ne kõn wiin, “Nook Yesu pim ingre mor saurö utpet yemowasën Anutuuk neen kõn wiin ompyaö sëpnaat,” pël weseë eimaup. Pël yeem Moses pim ngön kosang pout ngaarëk wak weë yengentiin nem karuröak neen kõn wiin pangk ëa. ⁷Pël ëaupök ngaan omën këët wesak wak wakaima pötön peene Kristook rë olëak wë kõn wiin mosut pël yaë. ⁸Yaap, omën pipot pëen won, nem Aköp Yesu Kristoon kõn wiimëak omën muntatön kõn wiin omën omöt yaë. Ën piin kõn wiima pötak omën pout il yewas. Ne Kristo ömëak pim naë rë olëak omën nem ngaan kõn wiin kaöat pël sa pöt kasëng menak pötön ulölöt pël yewas. ⁹Pël ëak Kristook yal men pet irumëak kent yaë. Pël ëak peene Anutuuk neen, “Wotpilëp,” neapënëak Moses pim ngön kosangöt ngaarëk naön. Puuk nem Kristoon kõn wi kosang wesautaan neen, “Wotpilëp,” pël yenëa. ¹⁰Ne omën kaö kopët nentakëer ëwat sumëak kent yaë, pöt Kristoon ëwat sa pet irumaan. Ne Kristo weletakaan wal ëaup pi weëre kosang kaöet pim naë wia pöt nampënëak kent yaë. Kristo pi ngön ompyaut ök yaan naröak piin utpet wesak këlangön mena pöl elnëen pim ök ëëmëak kent yaë. Kristo pi pim wëwëet keimön naën tiarimëen wel wia pöl neenta nem wëwëet keimön naën pim ök ëëmëak kent yaë. ¹¹Pël ëëma pöt Anutuuk weletakaan wal ë neulëëpnaat.

Pool Anutuun yaö mëëa pöta këët öpënëak ke urak pööpö sa

¹²Pël ëëpnaatak ne Kristoon ëwat sa pet irak wotpil panë wë pël newasën. Pël ëaap omën ompyaut Kristook nampënëak newa pöt ömëak weë ngentieim

wë. ¹³ Karurö, yaap, ne omën ompyaö pöt wa pet iran pël newasën yeëtak omën kopët eptakëer yeë. Nem wet reak eima pöt kasëng menak omën ompyaö pöt ömëak weë yengenti. ¹⁴ Anutuuk Yesu Kristoë tiarimëen elnia pötaanök wotpil wë kutömweri sëpenëak yaö niia. Pötaanök ne yaö niia pöta keët ömëak weë ngentiak pöompö yes. ¹⁵ Ar narö lup kësang sauröak nem yeniak pipël kön wari ënëm ëë. Ën narö kön maimal yawi pörö Anutu pimtok arim kön yawi pöta songönte tekeri wes nimpnaat. ¹⁶ Pël ëëpnaatak omën kaöet epët. Anutu kan pet elnia pöök yal menak sëpa.

¹⁷ Karurö, ar pourö nem yeë epël ëë. Pël ëak omën munt tenim ënëm yaë pöröenta këëk itenak pitëm yaë pöl ök ëë. ¹⁸ Omën narö pit Kristoëërö pël aök pim këra yetaprak möauta ngönten kaaö ëak maimal wë pötak pim ngönten kööre tok yaalmë. Ne ngaan pitëmëen ök niiautak peene kaalak ya utpetaring wë ök yeniak. ¹⁹ Pit pitëm yenaute koröpöökë omnantön kaö wesak kentre kaur yaaurö. Pël ëak omën utpet tiarim kön wiin ëö ëëpena pötön pit pitëmënt ping wesak yaaurö. Pël ëak yangerakë omnantëen kentre kaur eim wë. Pötaanök Anutuuk pit es parëaöökë kanöök moulmëen kö sëpnaat. ²⁰ Tiar pöt, kutömweri yaaurö. Pötaanök kor wëen Aköp Yesu Kristo wais nikoirën Anutu naë së öpena. ²¹ Pël ëen pi wais tiarim möönre koröp pasut lëngë sëpna pöt ngolöp wasën pim möönre koröp ompyau lëngë nasën ëëpna pöökë ök sëpnaat. Pi omnant pout pim weëre kosangtak il wesaup pim weëre kosang pötak pël ëëpnaat.

4

Pool puuk lup kopëtemer sak wëere ërëpërëp ëere omën ompyautëen kön wii pël ëëpënëak mëëa

¹ Pötaanök karurö, ne ar lup sant elnieimeë arën itaampëak kent yaë. Ne Kristoë yaat yamëngkën ar pimorö pël sak wëen arimëen ërëpsawi yeë. Nemorö, nem yeniak pipël Aköpök yal menak taë wesak taueë.

² Öng Youtiaare Sintiki, ne aripön epël niamaan kat wieë. Ne arip Aköpök yal menak wëaö pöaarök lup kopëtemer sak önëak kosang wesak yeniak. ³ Ën neering ya ngawi yaaö kë panëep, niinta öng pöaar kaamök elmëëmëak ök yeniak. Pöt piaripre Klemenre omën Anutuuk wëwë kosangët mampënëak pitëm yapinöt pepeweri retëng ëa muntarö pit neering top ëak ngön ompyaut anëak ya kaö mëneiman pötaanök.

⁴ Ar Aköpök yal menak wë ërëpërëp ëëë. Ne kaalak epël yeniak. Ërëpërëp ëëë. ⁵ Aköpë kaalak waisëpna akunet temanöm yes. Pötaanök omën pouröen ya wiap elmëëë. ⁶ Ar omën nantre nantëen kön selap ëënganëp kët ël epotë Anutuun ök yamëëautak piin yoöre ërëp maimëë pötëen kimang maim weë. ⁷ Pël ëen Anutuuk pim mayaap omnarö tiarim ëwat sa pet nairnganë pö nimpnaat. Ar Yesu Kristook yal menak wëen mayaap pö arim könre lupotë pangk ëak wiaapnaat.

⁸ Ne ngön më epët ök niamaan kat wieë. Ar omën epotön kön wieim weë. Ngön yaap yaaut, ompyaö yaaut, wotpil yaaut, kölam yaaut, omën omnaröak kön wiak ya kë sëpnaat yaaut, omën omnaröak kön wiin ompyaö yaaut. Pipot ompyaut, wak yawisaut pötön kön wieim weë. ⁹ Nem omnant rë nuulak pet elnia pötön ar ëwat wë. Pipot pëen ëeim ön. Pël ëen Anutu mayaap pepapök arim naë öpnaat.

Pool pi Pilipai omnaröa piin kësangën elmëa pöten ërëpërëp ëa

¹⁰ Ne Aköpök yal menak arök akun wali won sëen kaamök elnëënëak kön yawi pötaan ërëpsawi kësang pan yeë. Yaap, ar ngaan kaamök elnëënëak

kent kön wieimautak pël èënë kanö won èën naën äaut. Pël äautak peene kanö oröön kaamök yaalnë. ¹¹ Ne omën nenten ngöntök äaö pötaan kimang neniaan yeë. Won. Ne epël kön wiak wë. Omën ke nentere nent nem naë yaaröön pöt ya kë sumaap. ¹² Nem ngöntök wëaare omnantring wëa pouteparën kön wiin pangk yaë. Ne kep äak wëaare këen wëa pöteparënta ya kë yesaup. Èn omnant selap wieëaare won pötenta tapël yaaup. Anutuuk nem yaaö pöten ya kë suma pöt pet elnëen pël kön yawiaup. ¹³ Yaap, Kristo pi weëre kosang nangkën omën pout yok pangk yaaup.

¹⁴ Pël yaaupök könöm nent koirak wëen ar kaamök elnëan pöt ompyaö elnëan. ¹⁵ Pilipai omnarö, ar ewat wë. Nem ngës rëak ngön ompyaut ök äautak ne Masetonia yanger sëp wasën ingre mor sa ka muntatëerö kaamök elnëak mon nenangkën äaurö, arökëer nenauro. ¹⁶ Ne Tesalonaika kak wëen akun nentepar kaamök elnëak sum nant wes nemëan. ¹⁷ Ne arim nenan pöten kimang neniaan äaut. Pël äautak Anutuuk arim nenan pöta kangiir omën ompyaut nimpënëak kent kön yawi. ¹⁸ Ne arim naëaan omnant kësang waut. Ar omnant kësang pan nangkën pangk yaë. Arim omën ompyaut Epatraitas menan pöt wak wais nangkën peö yaë. Kësangën pipot omën köp kamp Anutuun kiri yemera pötë ököt. Pi pötön itenak ompyaut pël kön wiak ya kë sa. ¹⁹ Anutu nemop pi omnant ompyaö kësang pan Yesu Kristo pim naë mowiin wia. Pötaanök ar Yesu Kristook yal menak wëen Anutuuk arim omën ngöntök yeë pöt pout nimpnaat. ²⁰ Anutu, tiarim Pepap, pim yapinte ngaapëel wak isak maim öpa. Yaap.

Ngön kaö mëët

²¹ Ne Anutuu omnarö Yesu Kristook yal menak wë pöröen yoöre èrëp yemak pël ök maë. Èn kar nem naë wë eporöeta arën yoöre èrëp yenia. ²² Anutuu omën eporö pourö arën yoöre èrëp yenia. Pël yaëen pitëm naëaan omën omp ak Sisa pim ka eptak wë inëen yaalmëa naröeta yoöre èrëp niapënëak kent pan yaë.

²³ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupötë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pool.]

Kolosi

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 32 pöta ök won sêen Pool pi Rom kak wii kaatak wê pep epwer retêng êak Tikikasre Onisimas piarip mangkên wak sê Kolosi kakê ingre mor saurö mena. Pim retêng êauta songönte epêl. Pool pi ngönên ya yamêngkautaan wii kaatak moulmêên wêên Epapras pim naê sê omên naröak Kolosi ingre moröröen ngönên kaaröt mēea pöt ök mēea. Pitēm ngönên kaar pöt epêl. Anuture omnaröa tektrak tiarim yaya mapenaarö wê. Nent, Yesu pi Anutuu ök won, enselöröa ököp. Ën nent pöt, kaömp nant ngês olêak wêaare koröp kaut yallaut ngön pöt ök maan kat wiak Poolök ngön kaar pöt tekeri wasëpênêak retêng ë mena.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-8

Kristoë wêwêetere ya yamêngkaut 1:9-2:19

Kristook yal menak wêauta ngönte 2:20-4:6

Ngön mēet 4:7-18

¹⁻² O Anutuu omnarö, Kristo pim kentöökê ënëm ëeim Kolosi kak wêaurö ne Pool Anutuu këmtak Yesu Kristoë ngön yaaö omên nampök Timoti tiarim karip piiring wê pep epwer retêng ë yaningk.

Anutu tiarim Pepap pim komre kolap pöt ningkên arim naê wiaap.

Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun yoöre ërêp mēea

³Tenpim akun ël epotê Anutuun arimêên kimang yamēëautê Anutu, tiarim Aköp Yesu Kristoë Pepapön, yoöre ërêp maim wê. ⁴Pöt Epapras puuk ar Kristook yal êak wê kön wi kosang mowasööre Anutuu omên pourö lup sant elmê pël yaauta ngönte ök niaan kat yawi pötaanök. ⁵Ngön yaapêt, ngön ompyaö pöt, wet rêak arim naê yaaröön ar omên ompyaut kutömweri arimêên yaö ëa pöta ngönte kat wiaurö. Pötaanök ar kön kosang wiak omên ompyaö arimêên kutömweri yaö ëa pötön kor wê pötaan kön wi kosang wasööre lup sant elmê pël yaaurö. ⁶Anutuu ngön ompyaö pöt wet rêak arim naê oröön kat wiak pim komre kolap pöta songönte këékê êwat san akun pötak ngês rêak ngaarêk wêên arim naê ulöl sa. Pël yaëen yang muntatêëröa naëeta tapêl ngaarêk yeön ulöl sê yes. ⁷Ngön ompyaö pöt, Epapras, tenpim kar panëep, neering Kristoë inëen yaalmê pöpök rê nuulön kat wian. Puuk nem urtak Kristo pim yaat këékê wesak yamêngk. ⁸Pi tapöpök Ngëêngk Pulöök arim naê lup sant yaaut tekeri wes nina pöten tenipön ök yenia.

Pool pi Kolosi omnaröaan Anutuun kimang mēea

⁹Pël yenia pötaanök tenip ngön pöt kat wia akun pötak ngês rêak Ngëêngk Pulöök arim lupre könöt kaö nuwasën Anutuu arim ëenêak kön yawi pöten êwat panë sënëëtaan kimang maim wê. ¹⁰Pël ëen ar Aköpê kan pet yaalni pöök yok pangk yesën pi itenak ërêpsawi ëëpnaat. Pël yaëen arim naê këet oröön omên ompyaö ke nentere nent yeem Anutuu yaauten këékê êwat sêen êwat pöt kaö sêpnaat. ¹¹Tenip ar ërêpsawiarung ya wiap wêere lup kosang wê pël ëenêak Anutuuk pim wêere kosang kaö panëetak wêere kosang nimpnaataan kimang maim wê. ¹²Pël maimêê Pep ar kaamök elniin pim omnaröaan yaö niwesaut, êwaatak wia pöt, tenring òpenaataan yoöre ërêp maim wê. ¹³Anutu pi tiar kouta öngpökaan nuwak pim Ru panëepê wa ngaöök yanimê pöta öngpök niulëen wê. ¹⁴Pim Ru pöpök utpetetakaan ent ë niulêak tiarim utpetat won wes nuulëa.

Kristo pim wëwëetere ya yamëngkaut

¹⁵ Kristo pi Anutu itnaangkanëpë ököp. Pi ngaanëer omnant won wiaan wakaimaupök peene pötë kaö sak wë. ¹⁶ Anutuu Ruup pi kutömweriaan yangerakë omën ël epot pout ket ë pet iraup. Omën tiarim ityaangkautre itnaangkënot, weëre kosangring kutömweriire mopöök wëaurö, isaare irëa pourö ket ëa. Anutuuk moulmëen Kristo pi omën ël epot poutë pep sak öpënëak ket ëa. ¹⁷ Pi omën pout won wiaan wakaimaup. Pim weëre kosangöök elmëaan omnant pout neenem urötë wë. ¹⁸ Pi ingre mor saurö tiarim kepön sak wë. Pël ëën ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö pël yaë. Pimënt tapöpök ingre mor saurö tiarim songönte. Puuk omën poutë kepön erën elniak öpënëak weletakaan ngës rëak wal ëa. ¹⁹ Pöt Anutu pim kentöök pimtë wëwëere weëre kosang pout yang elmëen wak wë. ²⁰ Pël yaëen Anutu pi pim Ruupön maan omën ël epot pout kutömweriaan yangerakë, piiring lup kopëtemer sak öpënëak kön wia. Pël ëëpënëak pim Ruup këra yetaprak möön iit il ngentiin pötak mayaap pöt tekeri wes nina.

²¹ Ar pöt, ngaanëer Anutu nerek wëen ar nerek wë omën utpetat ëeimeë piin kööre tok elmëeimauro. ²² Pël ëauröak Kristo pim koröpre mësëpring oröak wel wia pötak ar wiap nuwasën peene Anutu piiring wë. Puuk arim ketre saunat won nuwasën lup kólam wëen Anutuu ëöetak niulëëpënëak pël ëa. ²³ Pötaanök ar kön wi kosang yewesautak weë panë sak tauaan omën nantök wer nuön kön wi kosang yewesaut këlok sëpanëen ngönën rë nuula pöt taë wes wak ön. Pool ne ngön ompyaö piptaan ya omën saup. Ngön ompyaö pöt tenök ar yang ël epotëeröen ök niaim.

Pool pi Kolosi omën ingre mor saurö kaamök elmëa

²⁴ Nem arimëen këlangön kat yawi eptaan ya kë yes. Kristo pim ingre mor saurö, tiar pim möönre koröp wak wë pöröaan këlangön kat wia. Pöta ök neenta arimëen këlangön kat wiima nant om wia. Pötaanök ar ingre mor saurö kaamök elniak këlangön om wia pöt kat wi pet irumaaten kent yaë. ²⁵ Anutu pim ngönte tekeri panë wesak ök niamëak ingre mor saurö ya omën neulëaup. ²⁶ Pim ngön epët, ngaanëer ëlëëp wiaan tiarim ëere köröörö kat nawiin wë aprö imautak peeneek pim omnarö tiar tekeri wes yaningk. ²⁷ Anutuuk pim omnarö tiarën ngön ëlëëp ompyaö panëët, omën ngönën kopëlörö arim naë wia pöt, tekeri wes nimpënëak kent yaë. Pöt epët. Kristo pi arring wë. Pötaanök ar piin kor wëen puuk nukoirak kutömweri së piiring önëët. ²⁸ Pötaanök tenök Kristo pim songönte omën pouröen tekeri wesak niaim. Pël eimeë utpet yaaut kasëng mampunëak pepanöm niaaöre ewatring wë rë nuulëeim. Ar Kristoë ök sak önëëk yakök yaalni. ²⁹ Ne ar pël ëënëak pim weëre kosang kaöat yenangk pöttring weë yengenti.

2

Kön wi kosang wesak wë ngön kaaröt ke ur olapa

¹ Ne ar omën epotön ewat sënëak kent kön yawiirek kat wieë. Arre ingre mor sa Leotisia kak wëauröere omën ingre mor sa munt neen itnaangkën naröaanta weë ngentiak ya kaö yamëngk. ² Ne ar lup kopëtemer sak neneren lup sant elmëë lup kosang sëere kön këëkë wieë kön wi kosang wasö pël ëënëak weë yengenti. Ar pël ëënë pötak Anutu pim ngön ëlëëp wiakaima pöta songönten ewat sënëët. Pöta songönte Kristo. ³ Pi kön tekteker ewat pepap yak omën poutë songönöt ewat wë. ⁴ Nem pël yeniak pöt, omën naröak ngön kaar niak wiap nuwaspanëak ngön pipët ök yeniak. ⁵ Nem yeniak pöta songönte epël. Nem koröpöök maimerek wë, ën lupmer pöt arring wë. Pël ëëë arën

itaangkën arim lup kopëtemer sak wë wotpil yaautre Kristoon kön wi kosang yewesaut taë wia pöten ërëpsawi yeë.

Kristook yal ëak wëwë kosangët öpa

⁶ Ar Aköp Yesu Kristo wan pöl piik yal menak weë. ⁷ Pël ëak piik misën il tëak pim weëre kosangöök kosang sak wë kön wi kosang yewesauta kan ök niak rë nuula pöök pëen wë kaö wesak yaya maim weë.

⁸ Omën naröak ngön kaar mos kë wonöt ök niaan kat wiin pötök wii nitëëpanëen këëkë ngarangk ëak weë. Pöt Kristo pim naëaan wonöt, ëaröa ngön pas yangerakë pëenöt. ⁹ Ar ëwat wë. Anutuü wëwëere weëre kosang pout Kristoë koröpöök pangk ëak wakaima. ¹⁰ Pël ëaap piik yal ëak wë pim wëwëet wak omën nenten ap newasngan. Pi isaup, omën isauröa kepönöököp. ¹¹ Ar pöt, Yuta omnaröa yaaul Anutuun yaö ëënëak koröp kaut nailën ëauröak wëwë utpetat kasëng menak Kristoë naë rë olëak piik yal menak wëen puuk koröp kaut yail pöl elniak Anutuun yaö niwasën wë. ¹² Arim i yanimë piptak Kristook yal ëak wel wiin piiring yang kel niweera. Ën i yanimë taptak Anutu pim weëre kosangöök Kristo weletakaan wal ë moulmëa pöpök ar pim weëre kosangöön kön wi kosang yewasën Kristooring wal ë nuulëa. ¹³ Ngönën köpël wakaimaurö, ar ngaanëer arim lupötë Anutuun yaö naën wëwë ngaantakël wë utpetat eimaurö. Pël ëen pötök lupöt mën wel niwia. Pël ëautak peene pöt, Anutuuk elniin Kristooring wëwëetak wë. Pël yaëen pi tiarim utpetat ent ë yanuula. ¹⁴ Tiar Moses pim ngön kosangötë ngön wia pöt ngaarëk naön wëen pötök utpet kangut tiarim naë orööpnaat, pël ëa. Pël ëautak Anutuuk utpet kang pöt kërë olëa. Kristo pim këra yetaprak möön wel wia pötak Anutuuk kang pöt won wesa. ¹⁵ Kristoë këra yetaprak isa pötak Anutuuk kutömweriaan mopöök omën utpet isaare weëre kosangringörö il mowesak pitëm weëre kosangöt ent ë moolëak omnaröa ëöetak pitëm songönöt tekeri wesa.

Tiar Kristooring wel wiaurö

¹⁶ Tiar Moses pim ngön kosangötë öngpök naön. Pötaanök omën nampök arim iire kaömp yena pötaanre krismaki ma ngon ma sant pötë öngpök akun nent ngëëngk newasën yeë pötaan utpet wesak niaan pöt kat mowiinganok. ¹⁷ Omën pipotön ököököt pël apenaat. Këët orööpënëak yaëen wet rëak oröaut. Peene kë panë pöp, Kristo, pimënt oröak wë. ¹⁸ Omën naröak arimtën wak irëak enselöröen yaya manëak kaar yenia pipot kat mowiingan. Pit omën pipotön wangarötë itena pël niak köntak ieping eimeë yangerakë kentöökë ënëm yaë. ¹⁹ Omën ke pilörö Kristook yal naën wë. Pi tiarim kepönö, ën ingre mor saurö tiar pim möönre koröpö. Kepönöök möönre koröpö kaamök elniin urötre kosatring yal ëen pangk yaë. Pël ëaan Anutuuk weëre kosangöt yaningkën kaö yes.

²⁰ Ar Kristooring wel wiin yangerakë omnantë öngpökaan ent ë nuulëauröak tol ëen yang omnaröa yaaul yeë? Tol ëen ngön kosang ke epot ngaarëk yeö? ²¹ “Epot mor öngan.” “Epot nëngan.” “Epot mësël ëëngan.” ²² Ngön kosang pipotök tiarim yangerakë omnant wak wëen lëngë yes pötön ya. Ngön kosang pipot omnaröa könöökäänöt Mosesë ngön kosangötë yal yemangk, Anutuü naëaan wonöt. ²³ Ngön kosang pipotök enselöröen yaya maimë arimtën wak irëak arim möönre koröpötön nga elmëënëak yenia. Pël yaalni pipotön omën naröak kön wiin ompyaö yaë pël yewas. Pël yaëetak pötök koröpöökë kentre kaur pöt pangk kan newariipan.

3

Anutuuk tiar Kristooring weletakaan wal ë nuulëaurö

¹ Ar Kristoë wal ëautak yal ëak piiring wë. Pötaanök omën këet o kutömweri Anutuu yaapkëetakël, Kristoë kaö sak wë pörek wia pötön war kön wieë. ² Ar yangerakë omnantön kön wiinganok, kutömweri wia pötön kön wieim ön. ³ Pöt Kristoë wel wiatak ar yal ëak wel wiin arim wëwëat Kristooring Anutuu naë ëlëep wiin wia pötaanök. ⁴ Ënëmak Kristo wëwë pepap pim orö tekeri sêpa akunetak arta piiring Anutuu ëwaatak orö rëenëet.

Lup ngaanöt sêp wesak lup ngolöpöt öpa

⁵ Pötaanök koröpöökë kent arim yeë pipot sasa kasëng meneë. Pöt epot. Öngre omp nga yaaö, lup kewilring yaaö, öngre omp neneraan kentre kaur yaaö, omën muntaröa omnantön war yaaut. Omën muntaröa omnantëen war yaaö pötak Anutuu urtak yangerakë omnantön omp ak yewas. ⁶ Omën Anutuu ngön wa olëak utpet pipot yaaö piporö puuk kangut mampnaat. ⁷ Arta ngaanëer omën ke pilöröaring wë pitëm yaaul eim wakaimaurö. ⁸ Pël ëauröak peene pöt, ngaare ya sangën, kön utpet mowiiire ökre wasre koö ngön, utpet pipot sêp weseë. ⁹ Ar neneren kaar mangan. Lup ngaanötë utpet yaaut ent ë olëak ¹⁰ lup ngolöpöt wak wë pötaanök. Anutuuk lup ngolöpöt ket ëak nina. Pël ëak ket elniaupök kët ël epotë könöt ngolöp nuwasën körring sak pimtë ök seim wë. ¹¹ Wëwë ngolöp eptak tiarim kom ëak wakaima pöt won yes. Yuta omnaröere muntarö, koröp kaut yailauröere nailën yaaurö, ëwatöröere köpëlörö, inëen yaauröere inëen naënörö, pöt pout mosöt pël yaë. Ën Kristo tiar pouröa kaö sak tiarim lupötë wë pötakëer këet pël yaë.

Neneraan lup sant elmëëpa

¹² Anutuuk ar pimëen yaö nuwasën pim omën sak wëen lup sant yaalni. Pötaanök omnaröen yaköm kön wieë kaamök ëëre sant elmë, arimtën kön wiin wak iraöre ya wiap ë, omnaröak utpet yaalniin kangiiir nga naalmëen ë pël ëëë. ¹³ Naröak könöm nant elniin pöt wak weë. Ën arim tekrakaan nampök utpet elniin pimëen ngön wieë pöt kangiiir elmëënganëp om pim utpet pöt won wes moolaë. Kristook arim utpetat won wes nuulëa pöl arta ëëë. ¹⁴ Lup sant yaaö pötak omën ompyaö muntat il yewas. Pël ëak pötak ulöp urak ëën pangk yaë. Pötaanök omën ompyaö pipot yeem lup sant pötaring weë. ¹⁵ Pël ëën Kristook mayaap yaningk. Pötak arim lupöt wotpil wesak ompyaö yeë ma won pöt pet elniip. Anutuuk ar möönre koröp kopëtaö wak lup kopëtemer sak mayaaptaring önëak yas niia. Pötaanök kët ël epotë piin yoöre ërëp maim weë. ¹⁶ Kristo pim ngönte arim lupötë ilëak kaö sêp. Ar ëwat wë. Neneren rë moulöore utpet yaaut kasëng mampënaan pepanöm maö pël ëëë. Arim lupötök Anutuun yoöre ërëp elmëak ngönën tanre Pulöök elniin Anutuun yaya tan aö pël ëëë. ¹⁷ Anutu Pepen Aköp Yesu tiarimëen elnia pötaan yoöre ërëp maimëë omën këmtak aöre moresök ya mëmpö pël yeë pipot Yesuun wesak ëëë.

Ëlre pepere rungaaröa ngönte

¹⁸ Öngörö, arim ompöröaan inëen elmëëë. Aköpëen yaö saurö, ar pël ëën ompyaö ëëpnaat. ¹⁹ Ömpörö arta, arim öngöröen nga elmëëngan, lup sant elmëëë. ²⁰ Rungaarö ar, arim ëlre peparöa ngön ngaarëk weë. Pël yaëen Anutuuk itaangkën pangk ëëpnaat. ²¹ Ën peparö arta, arim rungaarö ya utpet ëëpanëen ya sangën mongawisngan.

Inëen yaaöre ngarangköröa ngönte

²² Inëënörö ar, kët ël epotë arim ngarangköröa ngön ngaarëk weë. Arim ngarangköröak itaangkën ompyaö ëëpnaataan pëen won, Aköpön kasinkasin yeem weë ngentiak pitëm ngön ngaarëk weë. ²³ Arim ya yamëngk pipot pout

omnaröaan won, Anutuun yeë. Pötaanök weë panë ngentiak mēneë. ²⁴ Ar ewat wë. Aköpök kangut nimpnaat. Puuk ar pim omnaröaan yaö ëa pöt ningkën önëët. Pöt ar Aköp Kristo pim inëen yaalmë pötaanök. ²⁵ Ën omën utpet yaë pipop Anutuuk pim utpet yaë pöta kangut mampnaap. Anutu pim ngön yaatak omën yapinringre yapin won pourö mööngkraar kangk naalniipan

4

¹ Ngarangkörö ar, wotpil wesak arim inëënörö mēngkre mēngk ngarangk elmëë. Pöt arta arim wotöököp kutömweri wë arën itena pël weseë.

Kimang yamëëautere ompyaö wëauta ngönte

² Ar pourö kosang wesak Anutuun ök maim ön. Pël eimeë ök yamëëautak Anutuun këëkë kön wiak yoöre ërëp maim ön. ³ Pël ëak arim ök yamëëautak tenimëenta Anutuun kimang maim ön. Pi kan nent koir ningkën pim ngönte ök mëak Kristoë ngön ngaan ëlëëp wiakaima pöt ök menaan kimang maim ön. Ne ngön pöt ök yamëëautaan wii kaatak wë. ⁴ Kimang maim önë pötak kaamök elnëaan nem ëëmëak neea pöl ngön ëlëëp wiakaimauta songönte wa kotiak ök memaat.

⁵ Ngönën kat nawiin wilëngkëel wëaurö pitring wë akun il wasnganëen omnat këëkë kön wieëak ëën. ⁶ Arim ngönöt ompyaö pan misëngring tomunaté ök ëëp. Pël wë omnaröen ngön kaip ti mampunëëtaan poprak naën ëënëët.

Poolök Tikikasre Onisimas wes mëa

⁷ Nem wë pöta ngönte Tikikas puuk waisak ök niapnaat. Pi nem kar panëëpök Aköpë ya omën ompyaup, neering ya ngawï yamëngkaup. ⁸ Ten tolëël wë pöta ngönte ök niaan kat wiak lup kosang sënëak nook wes mëen yewais. ⁹ Pël ëak Onisimas, tiarim kar panëëp, piiring wes mëen yewais. Pi arim kakaanëp ya sëp newasën om wëaup. Piaripök eprekë yaaut ök niapnaat.

Pool pi Kolosi omnaröen yoöre ërëp mëëa

¹⁰ Aristakas neering wii kaatak wëaupök arën yoöre ërëp yenia. Ën Maak, Panapas pim nang karip, puukta tapël yenia. Pi arim naë waisën pöt nem niak pöl sant mowasën. ¹¹ Ën Yesu, yapin nent Sastas, piita arën yoöre ërëp yenia. Yuta omën nem karuröa naëaan pitökëër ketumön newesak omnarö Anutuuk wa ngaöök mëëpënëak neering ya yamëngk. ¹² Pël ëak arim kakaanëp, Epapras, Yesu Kristoë ya omnamp, puukta yoöre ërëp yenia. Ar kosang sak Anutuun arim ëënëak yaalni pöt kön wi sokolön yak kët ël epotë kosang wesak kimang maim wë. ¹³ Pim songönten nem ewat wë yeniak epop. Pi arimëenre Leotisiaare Irapolis ka pöteparë omnaröaan kaamök elniipënëak ya kaö yamëngkaup. ¹⁴ Luk root ompyaupre Timas piaripta yoöre ërëp yenia. ¹⁵ Ne tiarim kar Leotisia kak wëauröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Pël ëak öng Nimpaare pim kaatak ngönënëen wa top yaauröenta tapël man. ¹⁶ Pep epwer ar sangk kelak pöt wes mëen Leotisia ingre mor saurö pitta sangk kelëp. Ën kanguir Leotisia omnarö menan pöwer pit sangk kelak ningkën arta sangk kelën. ¹⁷ Pël ëak Akipas pipopön, “Aköpë ya nina pipët këëkë wesak mën,” pël man.

¹⁸ Pep epwer omën nampön maan retëng ëa. Ën kaö epët pöt nemtok retëng yeë. Nemtok arimëen yoöre ërëp ngön retëng yeë. Ar ne wii kaatak wë pöt kön wieë nemëen Anutuun kimang maë.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.
Ne arim karip, Pool.]

1 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 20 pöta ök won sêen Pool pi Korin kak wê pep epwer Tesalonaika kakê ingre mor sauröaan retêng äa. Pi wet réak Tesalonaika kak sê ngönên ök maan narö Yesuun kön wi kosang wesa (Ngön Yaaö Omnarö 17:1-9). Pitëm pël äa pötaan Yuta omên naröak nga yaalmêên ingre moröröak Pool wes mêên sa. Pël äak ya mëmpö sê Korin kak oröak wêên Timoti pim naë sê oröak pitëm ngönte ök mëä.

Yuta omên naröak ingre moröröaan nga elmëak utpet mowesa. Pël maan kat wiak Poolök pit kosang sak öpënëak mëä. Pël äak Yesuu kaalak waisëpnaata ngönte retêng ä mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngês réaut 1:1

Anutuu yoöre ërëp ngönte 1:2-3:13

Kristoë kentöökê ënëm ëëpenaat 4:1-12

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 4:13-5:11

Wa korkor ngönte 5:12-22

Ngön mëët 5:23-28

¹ O Tesalonaika kakê ingre mor saö Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristooring yal nakê wëaurö ne Pool Sailasre Timoti piaripring wê pep epwer retêng ä yaningk.

Anutu pim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naë wiaap.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang weseimeë wotpil wakaima

² Akun poutë ten arên kön wieë Anutuun yoöre ërëp mëak arimêên kimang maim wê. ³ Pöt ten arim Kristoon kön wi kosang wasën këet yaaröön ompyaö yaaöre lup sant yeem ya kaö yamëngkaöre tiarim Aköp Yesu Kristoon kön kosang wiak piin kor yeem lup kosang sak wëa pötön kön wieë Anutuun pël maim wê. ⁴ Karurö, Anutu ar lup sant yaalniaupök pimêên yaö elnia pöten ten ewat wê. ⁵ Ngön ompyaö tenim arên ök niama pöt ngön pëên won, Ngëengk Pulöökê weere kosangöök ök yeniaan Pul pöök tenim lupötë ngön pöt yaapöt pet elnia. Pël ëên ten kaamök elniak arim naë ya yamëngkên tenên itenak omên ke tolëälörö pöten ewat saurö. ⁶ Pël äak Anutuu ngön ompyaut wak wëan pötaan könömöt arim rangk yawisën Ngëengk Pulöök kaamök elniin ërëpërëp äak ten Aköpë wëwëeta ënëm saurö. ⁷ Ar pël äan pötaanök omên Masetoniaare Krik yangerarë ngönên wak wëaurö arim wëwë ompyauta ngönte itenak ënëm äa. ⁸ Pöt eptaanök. Aköp pim arim naë ya yamëngkauta ngönte äo yesem Masetoniaare Krik yangerarë wëaurö kat yawiin arim Anutuun kön wi kosang weseim wê pöta ngönte ulöl sak yang munt nantëeta yes. Omên pourö pöten kat wia pötaan tenök ök mena pöt pangk naën. ⁹ Omên pörö pitëmtok ten arim naë wais wëên omên arim naë oröa pöta ngönten ök yenia. Pitök omên kön ökre wasut arim wet réak ngëengk weseiman pöt sêp wesak Anutu wëwëetaringëp pim naë rë olëak pim inëên sak wê pöta ngönte ök ya. ¹⁰ Pël äak pitök arên, “Anutuu Ruup kutömweriaan wes mëên kaalak waisëpnaap piin kor eim wê,” pël ya. Pim Ruup Yesu pöp ngaanëer wel wiin kaalak wal ä moulmëaup ënëmak Anutu pim ya sangën elniipna pötakaan kama yaniö.

2

Poolë Tesalonaika kak ya mënauta ngönte

¹ Karurö, ar ewat wë. Ngaan ten arim naë wais ngönën ök niia pöt mos nasën. Won. ² Ten arim naë naaröön wë wet reak Pilipai kak om wëen naröak utpet niwasën këlangön kat wia pöt ar ewat wë. Pël äaatak ten Anuturing wëen kaamök elniin lupöt kosang sak wëen naröak kööre tok kaö yaalniin Anutuu ngön ompyaut ök niiaut. ³ Tenim ngönën ök yeniak epët ngön korar nentak ök neniaan. Ten wëwë kewiliring wëa pötak morök elniinëak naën. ⁴ Anutuuk tenën ökre was elniak itaangkën yok pangk ëënak pim ngön ompyaut ök nianëak niaan yewais. Omnaröak tenim yaaten itenak kent ëëpnaataan won, Anutu lupöt ityaangkaupök itenak kent ëëpënëak ök yeniak. ⁵ Ar ewat wë. Ten ngön pöt arök tenën kön wiin ompyaö ëëpënëak ököök neniaan äaut. Won pan. Pël yeem tenim ngön niia pötakta tenim omnantön kentre kaur yaaö pöt wa ëlëep newasën äaut. Pöt Anutu piita ewat wë. ⁶ Ten Kristoë ngön yaaö omnaröak ar tenim yapinte wak isak anëak ngön kosang wesak niana pöt yok pangk ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ar ma omën muntaröak pël ëëneak neniaan äaut. ⁷ Ten ngaan arring wakaima pötak ël nampë pim runga koturöen wiap yaalmë pöl elnieimaut. ⁸ Ten arën lup sant yaalni pötaan Anutuu ngön ompyaut ök nianëak kent kön wiäut. Pöt peën won. Tenim wëwëet ar kaamök elniipnaan pël elniinëak kön wiäut. Pöt arën lup sant kaö panë yaalniäut.

⁹ Karurö, ar tenim ya kosang mëneimautön ewat wë. Pöt ten Anutuu ngön ompyaut ök niiautak këere kaompöt arim naëaan önganëak tenimtok këtre rö kan poutë ya mëneimaut. ¹⁰ Anutüre ar pourö tenën ewat wë. Ten ar Anutuun kön wi kosang yewesauröa naë ya yamëngkem utpet nent naën, wotpil wakaimaut. ¹¹ Ar ewat wë. Omp nampë pim rungaarö ngarangk yaalmë pöl ten arimëen elniäut. ¹² Ten arim könre lupöt kosang nuwasën wëen Anutu pim naë sëen wa ngaöök nimëen pim ewaatak önëak yas yenia pöpök arën itenak ya kë sëpënëak kosang wesak niiaut.

Tesalonaika omnarö kön wi kosang panë wesak lupöt kosang sak këlangön kat wia

¹³ Omën epëtenta ten Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan arim naë wais Anutuu ngönte ök niaan kat wian pötak ar omnaröa ngön pasit pël newasën Anutuu ngönte pël wesak waurö. Yaap, ngön pöt Anutu pimtok ar piin kön wi kosang yewesauröa könre lupötë ya yamëngk. ¹⁴ Karurö, omën nant Anutuu ingre mor saurö, Yutia yangerak Yesu Kristoë ënëm yaauröa naë oröa pöt arim naëta oröa. Pöt arim yangerakë omën karuröak elniin këlangön kat wia pöl pitta Yuta omën pitëm karuröak wet reak elmëen kat wiaurö. ¹⁵ Yuta omën porö tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutuu tektek ngön yaaö omnarö mën wel wiak ten waö ë nimëäut. Pël äak Anutuu omën ompyaö kent yeëa pöt wa yoolëemak omën pouröaan kööre tok yaaurö. ¹⁶ Pitök ten Anutuu utpetetakaan kama niöpna ngön pöt ar omën muntaröen ök nianganëak il niwariipënëak pël äaut. Pël yaëen pitëm saunat kaö panë saut. Pël äaatak Anutuu ya sangën pömpel peene pitëm naë yaarö.

Pool kaalak Tesalonaika omnaröa naë së itaampënëak kent kön wia

¹⁷ Karurö, ten akun kot eptak ar sëp niwesak wë arën itaampunaataan yaköm kön wiäut. Yaap, ten arën itnaangkën wë arimëen kön wiewim wëaurö. Pël yeem kaalak wais it ningampunëak weë panë ngentiaut. ¹⁸ Ten arim naë waisënëak kent kön wiäut. Ne Pool nook akun selap waisumëak ökre was ëen Setenök tenim kanö il niwariak wë. ¹⁹ Ënëmak tiarim Aköp Yesu kaalak waisën tiar pourö pim itöök taupenaat. Ten arën itaampunëak kor wë akun pötak Aköpë ëöetak arën itenak tenim arim naë ya mëneimauta këët pël wesak

ya kē sēnaat. ²⁰ Yaap, ten arim naē ya yamēngkēn ar Anutuun kōn wi kosang wesan pōtaan ya kē sēnaat.

3

Poolök Timoti Tesalonaika omnarö weëre kosang mampēnēak wes mēen sa

¹ Ten arēn itnaangkēn wē ya kēlangōn kōn wiinganēak tenipökēer Atens kak om ōn pēl wesak ² tiarim karip Timoti tenipring Anutuu yaat yamēngkem Kristoē ngōn ompyaut ōk yaaup arim naē wes mēaut. Ten pi arim lupōt kosang nuwesak arim kōn wi kosang yewesaut taē nuwasēpēnēak wes mēaut. ³ Ar narō munt narōak utpet yanuwāsēn pōtak arim kōn wi kosang yewesaut irikor elniipanēak ēaut. Arimtokēer ēwat wē. Anutuuk tiar omnarōak utpet elniipēnēak yaō niia. ⁴ Pōt yaap ngaantak tenim arring wakaima pōtak, “Ēnēmak omēn narōak tiar utpet nuwasēpnaat,” pēl ōk niiaut. Pēl niaan tenim ōk niia pōl yaarōn ityaangk epēt ar yok ēwat wē. ⁵ Omēn narōak utpet nuwasēpēnēak ēa pōtaanōk nem arēn itnaangkēn wē kēlangōn kat wian pōl kaalak kat wiinganēak akun pōtak arim kōn wi kosang yewesauta songōnten ēwat sumēak Timoti wes mēen waisa. Pōt Setenōk arēn ōkōk niaan tenim arim naē ya mēneima pōt mos ēēpanēak kōn selap ēaut.

Timoti pim ngōn ompyaut wak sēen Pool pi ērēpērēp ēa

⁶ Peene pōt, Timoti arim naēaan wais e orōak wē arim kōn wi kosang yewesaōre lup sant yaaō ngōn ompyaō pōt tenipōn ōk yenia. Pēl niak arōk tenimēen yak ya ērēpērēp kōn wiewim wēan pōtere tenim arēn itaampunēak kent kōn yawia pōl arta tenimēen yeēan pōtenta ōk yenia. ⁷ Karurō, arim wēwēeten kat wia pōtaanōk omnarōak ten utpet yanuwāsēn kēlangōn kat yawiem arim kōn wi kosang yewesauten kōn yawiin pōtak tenim lupōt kosang yewas. ⁸ Pōt epēt. Ar Akōpring lup yal ēak kosang sak wē pōtaan ten peene lup kengkēn sak ōnaat. ⁹ Arim yeēan pōtaan ten Anutuun yoōre ērēp yemak. Pōt arēn kōn wieē Anutu tiarimopōn ōk yamēm arimēen ērēpērēp kaō yeē. ¹⁰ Kētre rōök poutē ten arim naē wais itenak ngōnēn lup irikor yeē pōt wotpil wes nimpunaataan kosang wesak kimang maim wē.

Pool pi Tesalonaika omnarōa naē sēpēnēak Anutuun kimang mēēa

¹¹ Anutu tiarim Pepapre tiarim Akōp Yesu piarpimtok kanō tē niwiin arim naē waisēnaat. ¹² Akōpōk kaamōk elniin arimēntre omēn narōen lup sant yaalmēan pōt kaō sēen tenim arēn lup sant yaalni pōl elmēeim ōn. ¹³ Pēl ēēn arim lupōt kosang niwasēn tiarim Akōp Yesu pim omnarōaring waisēpna pōtak ar Anutuu tiarim Pepapē ēōetak utpet nent won, kōlam pēen ōnēt.

4

Wēwē wotpilten Anutu kent yaē

¹ Karurō, ne ngōn munt nent niamaan kat wieē. Ngaan arim wēwē ompyaut wēen Anutuuk itenak kent ēēpnaata songōnten ōk niaan kat wiak ēnēm eimaurō. Peene pōt, ne Akōp Yesu pim yapintak ngōn nent kosang wesak epēl niamaan kat wieē. Arim wēwē ompyaō pōt kaō wesak eim ōn. ² Ar ngōn pout Akōp Yesu pim yapintakēl tenim ōk niia pōtōn ēwat wē. ³ Anutuu kent yaaō pōt epēt. Ōngre omp nga yaaō pout kasēng menak lup kōlam panē ōnēak kent yaē. ⁴ Ēn ompōrō ar ōng koirēnēak pōt lup kopēt nemer wē wotpil wesak koirēē. ⁵ Omēn ngōnēn won, Anutuun kōpēl wē pōrōa ōngōrōaan kentre kaur ēak yokoir pōl ēēngan. ⁶ Arim karurō utpet elmēak pitēm ōngōrō kēkain

elmëenganok. Pöt tenim ngaan ök niia pöl Aköpök omën utpet ke pil yaaurö kangut mampnaat. ⁷ Anutuuk tiarën yas yenia pöt öng nga eëpenaataan won, lup kölam öpenëak yenia. ⁸ Pötaanök omën ngön epët kasëng yemangk pöp omën muntapön won, Anutu Ngëëngk Pulö ar yaningk pöpön kasëng yemangk.

⁹ Ne arim karuröen lup sant elmëënë pöta ngönte pangk retëng ëak ök neniangan won. Pöt Anutuuk arën neneraan lup sant elmëënëak yok ök niia. ¹⁰ Pël niaan ar yaap arim kar Masetonia yang poutë wëauröen lup sant yaalmë. Pël yaëënak karurö tenök, “Pötakëër kaö wesak eim ön,” kosang wesak pël yeniak. ¹¹ Tenim ngaan kosang wesak ök niia pöl wiap sak wëere omnant ngarangk ë, omnant önëen arimtë moresök peën ë pël eëneën kosang wesak eim ön. ¹² Pël yeem kaömpre omnantëen kimang nemaan yaëen ngönën köpëlöröak itaangkën ompyaö eëpnaat.

Aköp pi kaalak wais tiar wal ë nuulëëpnaap

¹³ Karurö, ar wel wiauröen ëngk ma e weseë ngönën köpëlöröa kaalak wal eëpnaat köpël wë ingre yailak ya pöl anganëen ök niamaan kat wieë. ¹⁴ Tiar Yesu pim wel wiak kaalak wal ëa pöten kön wi kosang yewas. Pötaanök Anutuuk Yesu pim kaalak waisëpnaatak omën piin kön wi kosang wesak wel wiauröeta wal ë moulmëen piiring waisëpnaat pël kön wieë. ¹⁵ Pöta ngönte Aköpë këm ngönte epël nianaan kat wieë. Ènëmak Aköpë kaalak waisëpna akunetak öp öpenaarö wel wiauröa wotöök réak kutömweri nasëngan. ¹⁶ Anutuuk ngön kosang wesak aan ensel wotöököpök ngön ëak yeniaan kutömweriaan kuup yamëngkën Aköp pimtök yangerak irapnaat. Pël yaëen omën Kristoon kön wi kosang weseimeë wel wia porö wet réak wal eëpnaat. ¹⁷ Pël eën Anutuuk mësak yawisën akun pötak öp öpenaarö kutöm kepilrak koirak Aköpön mopöök itaampnaat. Pël ëak piiring kët ëlötë wakaim öpenaat. ¹⁸ Pötaanök arim karuröen ök mëak lup kosang moweseë.

5

Tiar Aköpë waisëpnaaten kangk eim öpa

¹ Karurö, “Akun tol ëak sëënak omën pöt orööpën?” ma “Omën oröp nentak eën orööpën?” ngön pöta songönten ar ëwat wë. Pötaan ök neniangan. ² Aköpë waisëpna akunetak eëpnaaten arimënt ëwat wë. Omën këkainëpë rö kan yaarö pöl teënt orööpnaap. ³ Omën Yesuu ngönte ngaarëk naönöröak, “Akun eptak mayaap wë ompyaö öpenaat,” pël aim wëen Aköpë akunet oröön kö sëpnaarö. Öng nampë ru wilëpënëak lel yailën këlangön kat yawi pöl pit këlangön kat yawiin mait naalmëëpan. ⁴ Karurö, ar koutak naön Aköpë akuneten ëwat wë. Pötaanök omën këkain nampë ëlëëp waisën yaan yes pöl Aköpë akunet yaaröön pël naëngan. ⁵ Ar këtre ëwaata yaö saurö. Tiar koutere rö kanë yaö wonörö. ⁶ Pötaanök omën ka kun yesauröa omnantön itnaangkën wë pöl eënganëen kön wotpil wesak wë ngarangk këkëë ëëpa. ⁷ Rö kanötë omnarö ka nga yeem itnaangkën yaaurö. Èn rö kan tapötë i ngaat nak kön irikor yaaurö. ⁸ Pël yaauröak tiar Anutuuk ëwaatak wëaurö. Pötaanök irikor eënganëp kön ompyaö wetete öpa. Tiar Anutuun kön wi kosang wasööre lup sant ë pël ëak pötak ulpëen kosangëp ket ëak wak öpa. Pël ëak Anutuuk tiar utpetetakaan kama niöpna pötaan kön kosang wiak kor wë pötak ul kosangët ket ëak waëak öpa. ⁹ Pöt eptaanök. Anutu pi tiarimëen ya sängën elniipënëak neniangan. Won, pi tiarim Aköp Yesu Kristook utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. ¹⁰ Yesu pim tiarimëen yak ngaanëër wel wia pöt tiar narö wel wiire om öp wë pël

ëaapena pörö piiring sasa wakaim om öpenëak ëa. ¹¹ Pötaanök peene yeëan pöl arim karurö kosang mowesak nener kaamök elmëeim ön.

Ngön mëët

¹² Karurö, ten kosang wesak epël niaanaan kat wieë. Ar omnarö arim naë ngönënë ya yamëngk piporöa ikaanöök ön. Pit Aköpök arim kaö wes moulmëënak könre wetete ninak wotpil yanuwas. ¹³ Pitëm arim naë ya yamëngk pötaan kön wiin isën lup sant elmëën. Pël yeem ar ingre mor saurö mayaaptaring ön. ¹⁴ Karurö, ten ngön kosang epël ök niaanaan. Ar omën wisën yauröen pepanöm man. Pël ëak kas yaë piporöa lupöt taë mowesak wiapre kor yaaö puorö kaamök elmëën. Pël yeem omën pouröaan ëpre wiap elmëën. ¹⁵ Omën nampök utpet yaalniin kangiir elmëënganëen ngarangk ëën. Akun poutë kosang ngentiak arim karuröere omën pouröaanta wëwë ompyaut wël ëak elmëën. ¹⁶ Kët ëlötë ërëpërëp eim ön. ¹⁷ Akun poutë Anutuun ngön ök maim ön. ¹⁸ Omnant pout arim naë yaaröön pöt Anutuun yoöre ërëp maim ön. Anutuuk ar Yesu Kristooring yal menak wë pipot pout eim önëak kent yaë.

¹⁹ Ngëëngk Pulöökë ngönte apënëak yaëen wa olëak mëak kan mowaringanok. ²⁰ Anutuu ngönte omnaröa tektek yenia pöt kaaöre këëpöt ëak kasëng mangkanok. ²¹ Ngön pout ökre was ëak ompyaut wël ë moröak wë ²² utpetat mop mowiin.

²³ Anutu, mayaap pepap, pimtok arim lupöt kölam niwasën pangk ëëp. Pi ngarangk elniin tiarim Aköp Yesu pim kaalak waisëpnaatak arim könre lupre koröpötë utpetere korar nent wi naöpan. ²⁴ Anutu yas yeniaupök pim ngönte akun poutë aan kat wiin kë yaaröaupök ngön ök yenia epët yaap mën pet irëpnaap.

²⁵ Karurö, ar Anutuuk ten kaamök elniipnaan kimang man.

²⁶ Karuröen lup santak yowe mëak mor mënëe.

²⁷ Ne Aköpë yapintakël kosang wesak epël yeniak. Ingre mor sa kar pouröen pep epwer sangk kelak ök man.

²⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

2 Tesalonaika

Yesu pi wel wiak kutömweri sèen wê krismaki 20 pöta ök won sèen Poolök Korin kak wê pep epwer Tesalonaika ingre moröröaan kaalak retêng ë mena. Pi kat wiin pit kön irikor êak Kristoë kaalak waisèpna pöt yok oröa pël wesa pöt kat wiak wotpil wasèpènèak pim waisèpnaata ngönte kaalak retêng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngès rèaut 1:1-2

Yoöre èrèp ngönte 1:3-12

Kristoë kaalak waisèpnaata ngönte 2:1-17

Kristoë kentöökë ènem èèpenaat 3:1-15

Ngön mèet 3:16-18

¹ O Tesalonaika kak ingre mor saurö, ne Pool Sailasre Timotiiring wê pep epwer retêng ë yaningk. Pöt Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo wê pötaanök.

² Anutu tiarim Pepapre tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkèn arim naë wiaap.

Pool pi Anutuun yoöre èrèp mëëa

³ Karurö, akun poutè ten arimèèn yak Anutuun yoöre èrèp maim wèen pangk yaë. Arim kön wi kosang yewesaut kosang panë yesèn neneraan lup sant yaalmèan pöt kaö yes pötaanök. ⁴ Pël yeë pötaan ten arim yapinte wak isak Anutuu ingre mor saö ka nantè wëauröen ök yemak. Arim kööre toköröak utpet yaalniin këlangön kat yawiem lup kosang sak wê kön wi kosang yewesaut taë wes wak wê.

Anutuuk tiar wotpil wesak wël êak ya yanimèngk

⁵ Arim wèwè pitak Anutuuk wël êak ya yamèngkaut wotpilte pöt pet yaalni. Ar wèwè ompyaö pipèt wak wèen arèn kön wiak wa ngaöök nimèèpnaataan këlangön kat wiinèak niia. ⁶ Anutu pimtok wotpil wesak ya mènak omèn këlangön kat yaniwi pörö kangiiir këlangön kat mowiiipnaat. ⁷ Pël êak ar këlangön kat yawi pörö puot kèrè niolaan tenring ompyaö eim öpenaat. Pim pël èèpna pöt tiarim Aköp Yesu Kristo kutömwer sèp wesak è késang newesring tekeri yaaröön pim ensel weëre kosang pöröa piiring waisèpnaatak pël èèpnaat. ⁸ Pël êak omèn Anutuun köpèl wê tiarim Aköp Yesu pim ngön ompyaut ngaarèk naön yaë pörö puuk kangut mampnaarö. ⁹ Omèn pörö pit Anutuuk kangut menak waö ë momèèn Aköpè èöetak wëaut sèp wesak pim weëre kosangöökë èwaaten itnaangkèn sasa kö sèpnaarö. ¹⁰ Pim waisèpna akun pötak omèn pim yapinte wak isak aimeë kön wi kosang wesak wëa pörö piin yaya mapnaat. Èn arta tenim ngönèn ök niiaut kön wi kosang wesan pötaanök pitèm tekarak önèet.

Pool puuk Tesalonaika omnarö Anutuuk weëre kosang mampènèak kimang mëëa

¹¹ Ar pël èènè pötaanök ten akun poutè Anutuuk kaamök elniipènèak kimang yamèëaurö. Wèwè önèak yas niia pöt pi arèn kön wiin ompyaö wèen pangk èèpènèak kimang yamèëan. Pël yeem pi weëre kosang ningkèn arim kentöök omèn ompyaut pout èènèak kön yawi pöt èëre arim ya Kristoon kön wi kosang weseë yamèngk pötta pet irö pël èènèak kimang yamèëan. ¹² Pël yeem ar tiarim Aköp Yesu Kristoë yapinte wak isak aim wèen puukta arèn

tapël wak isak apënëak kimang yamëëan. Tiarim Anutüre Aköp Yesu Kristo piaripök komre kolap elniin pël ëëneët.

2

Omën ngön wa yoolëaupë ngönte

¹ Karurö, tiarim Aköp Yesu Kristo kaalak waisën piiring wa top ëëpena ngönte kosang wesak epël nianaan kat wieë. ² Omën naröak Aköp kaalak waisa ngön pöt yaan kat wiak kön irikor ëak ya ngës ëënganok. Ngön kaar pöt omën nampök tektek ngön yauröa ök sak niia ma nampök pimtë könöokaan réak niia ma naröak, “Pool puuk retëng ëak wes momëen kat wia,” pël ök niia wes. ³ Omën namp kaar ke pilöt ök yeniaan pöt kat mowiinganok. Aköpë waisëpna akunet pas naaröpan. Wet réak omën kësang Anutuu ngönte wa olëak pi kasëng meneim wëënak omën Anutuu ngönte wa olaima pöp utpet mowesak es parëaöökë ping mowasëpnaap pi tekeri sëënak ënëmak Aköpë akunet orööpnaat. ⁴ Pi omën pouröa Aköp pël sëpënëak pitëm omnant Anutuu ök yewesaare ngëëngk wesak yaya yamëëa pötön kööre tok elmëëpnaat. Pi pimtën ne Omp Aköp pël aö omnaröa yaya yamëëa pötë rangk isak Anutuu ngönën tup kaöeta kakaati ilëak wel aisëëë pimtën, “Ne Anutu tapöp,” pël apnaat.

⁵ Ne ngaantak arring wë ngön pöt ök niaimaut. Pöt ar kat kolak wë ma? ⁶ Peene omën utpet pöp waisëpënëak yaëën omnant li wariak wë pöten ar ëwat wë. Ënëmak Anutuu pimëën akun mowia piptak tekeri orööpnaap. ⁷ Ar ëwat wë. Peene wëwë Anutuu ngön wa yoolëa pöt kot wiaan omën naröak pël yaë. Pël yaëën omën utpet pöt kot yewesa pöp om kot wesak wë ënëmak sëpnaap. ⁸ Pël ëën omën Anutuu ngönte wa olaima pöp tekeri oröön utpet pöt kaö panë sëën Aköp Yesu wais pim këm muntönöök momöön wel wiipnaap. Pim waisëpnaatak ëwa pööring oröön omën pöp kö sëpnaap. ⁹ Omën Anutuu ngönte wa olaima pöp Setenë weëre kosangöök wais morök elniipënëak ya weëre kosang ke nentere nent mënak retëng it ngolöpöt mëmpnaat. ¹⁰ Pël yeem pi Setenë weëre kosangöök omën kö sëpna pörö morök elmëëpnaat. Omën pörö Anutuuk utpetetakaan kama moöpënëak pim ngön këët öpënëak maan kaaö ëa pötaanök kö sëpnaarö. ¹¹ Pit pim ngön këëten kaaö ëa pötaanök Anutuuk omën kaar nantëën wa yaap wesak kön wi kosang wasëpna yak omën weëre kosang nent pitëm naë wes mëën oröak morök elmëëpnaat. ¹² Pötaanök omën ngön këëten kön wi kosang newasën utpetatëën kentre kaur eima pörö Anutuuk kangut mampnaat.

Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö elnia

¹³ Tenim kar Aköpë lup sant yaalni pörö, ten arimëën yak Anutuun yoöre ërëp maim wë. Ngaan panëër Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak yaö niia. Pël ëën pim Pulöök ar Anutu pimtëën omën panë sënëak niulëën ngön këëten kön wi kosang wesan pötaanök utpetetakaan kama niwa. ¹⁴ Anutuuk ar utpetetakaan kama niöpënëak ngön ompyaut benim arën ök niia pötak yas niia. Pöt ar tiarim Aköp Yesu Kristooring ëwaatak wë pim omën ompyaut ngawi eim önëak niia. ¹⁵ Pötaanök karurö ar kosang sak tauëë Anutuu ngönënte benim këmötök rë nuulööre pepatë ök niiaö pël elnieima pötë ënëm ëëim ön.

¹⁶ Tiarim Aköp Yesu Kristoore Anutu tiarim Pepap, piaripök lup sant elnia. Pël ëak komre kolap yaalniem arim lupöt kosang nuwesëim öpnaat. Pël ëën omën ompyao piarpim nimpna pötëën kangk eim wë. ¹⁷ Piaripök arim lupre

könöt kosang nuwesak omèn ompyautèèn aöre mëmpö pël èenèèn weère kosang nimp.

3

Poolök, “Anutuun ten kaamök elniipnaan kimang maë,” pël mëëa

¹ Karurö, ten ngön munt nent wia. Pöt epët. Ar Anutuun ten kaamök elniin ya mëngkën Aköpë ngönte arim naë ëa pöl teëntom ulöl sëèn omnarö wak ping wesak apënaan kimang man. ² Omèn selap pan Kristoon kön wi kosang newasën wë. Pötaanök Anutuuk ten utpetaröa moresiaan kama nuupnaan kaalak kimang man. ³ Pit piin kön wi kosang newasën yaëetak Aköp pi ya ompyaö yamëngkën tiar piin kön wi kosang wasëpena pöt pangk ëëpnaat. Pi Setenök utpet niwaspanëèn weère kosang nimpnaat. ⁴ Aköpök ten kõnre lupöt kosang niwasën tenök arimëèn kön kosang yawi. Ten arën epël kön yawi. Tenim ngön kosang wesak ök yeniak pöt ar peeneaan ënëma poutë om eim önëët. ⁵ Aköpök arim lupötë ya yanimëngkën Anutuu arën lup sant yaalni pötëre Kristoë kosang sak tauëë könömöt wak wakaima pötenta ëwat sën.

Poolök omèn pourö ya mëmpënëak mëëa

⁶ Karurö, ten tiarim Aköp Yesu Kristoë urtak wë kosang wesak epël ök yeniak. Kar narö tenim ngönën ök niia pöta ënëm naën wisën wë porö mop mowieë. ⁷ Ar ëwat wë. Tenim yaaul ök èenëët. Ten ngaantak arring wë wisën naën eimaut. ⁸ Akun pötak ten arim moresiaan këere kaömpöt pas naön eimaut. Arim naëaan pas önganëak sum pëënë ëak önëak këtëkre rö kan poutë ya kosang mëneimaut. ⁹ Tenim arim naë ya mëneimaö pötak ar këere kaömp nimpunëak kimang niianëèn pangk ëan tapön. Pël ëatak ten pël naën ar tenim ënëm èenëëk yak tenimtok këere kaömp öna yaat mëneimaut. ¹⁰ Ngaant tenim arring wakaima pöten ar ëwat wë. Pötak nga ngön nent epël ök niiaut. Omèn namp ya namëngkën ëëpna pöp kaömp mangkan.

¹¹ Pöt oröptaanök ngön pöt niian wasngan. Ten kat wiin epël aim. Omèn arim teköökkan narö ya namëngkën wisën wë kar naröa omnantëèn ngön pas köntak yamëëan pël ya. ¹² Ten Aköp Yesu Kristoë urtak omèn piporöen ngön kosang wesak epël yeniak. Ar ëlëëp wal ë rëak wë arimtëèn ompyaö wesak ya yamëngkem këere kaömp wak neim weë.

¹³ Pël wia pötaan, karurö ar ompyaö yaautaan kaaöre këëpöt ëënganak.

¹⁴ Omèn namp tenim ngön pep epweri retëng ë yaningk epot ngaarëk naön yaëen pöt ëö sëpnaan war wes mëak kërë momëèn. ¹⁵ Pël yeem piin kön wiak arim kööre toköp pël wasnganak, won. Arök piin kön wiin arim kar namp pël sëèn pepanöm man.

Ngön mëët

¹⁶ Aköp, mayaap pepap, pimtok omèn ke nentere nent yaaröön mayaap nineim öp. Pi tapöpök ar pouröa naë öp.

¹⁷ Ne Pool tapöpök arën yoöre ërëp epët nemtë moresök retëng yeë. Mor retëng epët nemtëët. Nem pep poutë yaaulök arimëenta yeë.

¹⁸ Tiarim Aköp Yesu Kristoë komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim nanëp, Pool.]

1 Timoti

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 35 pöta ök won sêen Poolök pep epwer Timoti pimêen retêng éa. Timoti pöp, pim élêp Yuta öngöp, ên pepap Krik ompöp. Pi Epesas kak ingre mor saurö ngarangk éak wêen Poolök epwer retêng é mena. Ngön irikor nant pitêm naé yaaröön Poolök Timotiin tolêl ngarangk êêpen pöta ngönöt éak mena.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-2

Ngönênêen wa top yaauta ngönte 1:3-3:16

Timoti pim ya mëmpna ngönte 4:1-6:21

¹⁻² O Timoti ngönên ök niaan kön wi kosang wesak nem ru panê saup, ne Pool Anutu tiar utpetetakaan niöpnaapre Yesu Kristo tiarim kor wêaup piaripök neaan Yesu Kristoë ngön yaaö omên saupök pep epwer retêng é yaningk.

Anutu Peperè tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngêsre mayaap pöt ningkên nim naé wiaap.

Ngönên kaarötön pepanöm mëä

³ Ngaan ne Masetonia yangerakêl sumëak yeem ni Epesas kak om wêen ke urak niian pöl yal menak ömëak rangk yeniak. Ni omên ngönên kaaröt ök yema porö omên muntaröen kaalak mepanêen nga yamêm pirek om wê. ⁴ Pit omnaröen pitêm èere körööröa ngön kaaröt ök yema. Pêl éak pöitêen neneraan nga eimeé wêwê wêwê ompyaut öpna pötaan kaamök naên yaé. Pötaanök pit ngön ke pilöt kaalak apanêen nga mam. ⁵ Nem niin pitên nga mamëak yeniak pöta songönte epêt. Pit kat wiupna pöt pitêm lupöt kewil won wiaan kengkên wê Anutuun kön wi kosang panê wesak wêen pötök lup sant yewesaut pitêm lupötê orööpnaat. ⁶ Omên kaar yaaö porö pit ngönên kan pö sêp wesak kasêng menak ngön kê won mosut nga ilak aim wê. ⁷ Pit Mosesé ngön kosangöt rê moulöpênëak yaéetak pöta songöntere pitêm rê moulöpna songönteta kôpêl wêak yaaurö.

⁸ Tiar ngön kosang pöta songönte éwat wê. Pötaanök ngön kosangta kan pet yaalni pöökê ênêm êêpena pöt yok pangk. ⁹ Tiar éwat wê. Anutuuk Mosesên ngön kosangöt ök maan retêng éa pöt omên wotpilöröaan won. Pi om ke epêlöröen pitêm utpet yaauta songönte pet elniipênëak éa. Ngön kosangöt ilap yariauröere ngön kosangöt wa yoolëaurö, Anutu kasêng yemengkauröere utpet yaaurö, Anutuun yaya nemaan yaauröere piin wapwap yemëëaurö, pitêmtê êlre peparö yamëngkauröere muntarö yamëngkaurö, ¹⁰ öngre omp nga yaauröere ompörö pitêmtok pitêment neneraan kaip tiak yaaurö, öngre omp narö mon wêere inêen elmê pêl êêpênëak omnarö kain yewauröere kaar omnarö, Aköpê yapintak kaar éak kosang yewesauröere omên kêëtaan kööre tok yaalmëaurö. Omên ke pilöröen pitêm utpet yaauta songönte pet elniipênëak ngön kosang epot éaut. ¹¹ Ngön yaap ngön ompyautak wia pipêt Anutu êrêpsawiarang wêauta pepap puuk arên war wesak ök niamëak neeaut.

Pool pi Anutuuk piin yaköm elmëa pöten yoöre êrêp mëä

¹² Tiarim Aköp Yesu Kristo puuk wêere kosang nenak ya epêt mëmpaat pêl kön wiin pangk êen nenaut. Pötaanök ne piin yoöre êrêp yamëëaup. ¹³ Ne ngaan pim yapinte ngep elmëak pim ingre mor saurö utpet wesak piin ökre was maimaut. Ne kôpêl wê piin kön wi kosang nemowasên. Pötaanök yaköm elnëak mait elnëaut. ¹⁴ Tiarim Aköpök komre kolap kêsang pan elnëaut. Pêl êen

ne Yesu Kristooring yal menak wë piin kön wi kosang mowesak lup santaring wë. ¹⁵ Yesu Kristo pi utpet yaaurö tiar utpetetakaan niöpënëak yangerak irëa ngön pöt yaap pan. Pötaanök kat wiak kön wi kosang wasëpenaat. Ne epop utpet yaauröa wotöököp. ¹⁶ Pël äautak Yesu Kristo pi mait elnäak pim yaköm pöt kësang wia pöta songönte nem naë tekeri wesa pipët om pas won. Omën enëmak piin kön wi kosang wesak wëwë kosangta yaö sëpnaarö pit Yesu Kristook utpet yaauröa wotöököp neen yaköm kësang elnäa pöten itenak pit tapël elmëëpna pöten kön wiipënëak pël elnäa. ¹⁷ Wëwë kosangta Omp Aköp, pi wel yawiaut wonöp, itnaangkënëp. Pi kopëtapökëer Anutu Këep, piin ping wesak yaya aim öpa. Yaap.

Poolök Timotiin ompyaö wesak ngönën ya mëneim öpënëak këk mëä

¹⁸ Timoti nem ruup, omën naröak ngaanëer ngön tekeri wes nina pöten kön wieë ya ngön epët yeniak. Pötaanök ni tektek ngön pöt taintaë wak wë Aköpëen kööre tok yaauröa öngpök ompyaö wesak ngönën ya mëneim öm. ¹⁹ Nim kön wi kosang yewesaut taintaë weë lupmer utpetat won wiaan kengken wë ngönën yaat mëneim öm. Omën narö kön ompyaut pitëm lupötë wëkk kan ompyau pet yaalnëa pöt kasëng mangkën kön wi kosang yewesaut këlok sëen wa irikor ëeim wë. ²⁰ Omën pöröa naëaan Aimeniasre Alesanta pöaar nook Anutuun ökre was yamëëaut sëp wasëpënëak Setenë moresi moulmëaut.

2

Kimang yaauta ngönte

¹ Ne wet rëak epël kosang wesak nimaan kat wi. Anutuun omën pourö kaamök elmëëpnaan ök maimëë kimang ngöntak yoöre ërëp man. ² Tiar mayaaptaring ompyaö wë Anutuu kanöököl wotpil öpenaataan omën omp aköröere ngarangk pouröaan kimang man. ³ Kimang pël maim önë pötak tiar utpetetakaan niwaup Anutu pi itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁴ Pi omën pourö utpetetakaan niön ngön këeta songönten ewat sëpenaaten kent yaë. Pötaanök omën pouröaan kimang man. ⁵ Tiarim utpetetakaan niöpna munt namp won, Anutu kopëtap wë. Pël ëen omnaröere Anutuu tekrak omën kopëtap Yesu Kristo Anuturing yal nimampënëak wë. ⁶ Pi tapöpök Anutuu akun mowia pötak tiar omnarö utpetetakaan sum ëak wil nuulëpënëak pim wëwëet këëpöt wesak wel wia. Pim pël elnia pötak Anutuu tiar utpetetakaan kama niöpënëak kent kön yawi pöt pet yaalni. ⁷ Pötaanök Anutuuuk pim ngön yaaö omën sak ngönën kë pöt ök niämëak neulëaup. Pël ëak ar köpël omnarö kön wi kosang yewesauta ngönën këet rë niulömëak neulëaup. Ngön epët kaar won, yaap yeniak.

⁸ Nem kentöök ka poutë omnarö pit ngaare ngön nganga pöt sëp wesak pitëm lupöt kölam wë Anutuun kimang maim öpënëak kent yaë.

Öngöröa ngönte

⁹ Nem kentöök öngöröeta ëöaat naën ulpëen mëak köröpö këëkë ngep ëak öpna pöt yok pangk. Ën pit ieping ëak kepön epötë ë rangiak polre kal ëak ulpëen ompyaö panë retëngretëng sum kësangringörö mëak öpan. ¹⁰ Öngörö pit “Anutuu ënëm yaaurö” pël weseë pöt pël yaauröa yaaul omën ompyaut pëen ëëp. ¹¹ Öngörö pitëmënt wak irëak këm ur wariak wë kat yawia yaat pëen mëmp. ¹² Ne öngöröak rë yemoula yaat mëmpöore ompörö il mowasö pël ëëpanëak yeniak. Pit om irëak wë ngön kat wiwi pëen ëeim öp. ¹³ Pöta songöntë epët. Anutuuk wet rëak Atam ket ëa. Pël ëak ënëm Ewa. ¹⁴ Pël ëakta Atamök

Setenē morököt kat wiak wiap nasēn ēa. Öngöpökēer morök ngönte kat wiak saun koira. ¹⁵ Pël ēautak öngörö pit ēöaat naēn lup santaring wē Anutuun kön wi kosang wasööre lup kölam wē pël ēeim öpna pötak ru wilak ngarangk yaēen Anutuuk utpetetakaan moöpnaat.

3

Ngönēnē wotöök wēauta ngönte

¹ Namp pi ngönēnē wotöök öpēnēak yaan pöt, “Ya ompyauten ya,” pël apenaat. Ngön pipēt yaap. ² Ar omēn ke epēlēp ngönēnē wotöök moulmēen. Ngönēnē wotöököp pi wotpil wēen omnarö pim utpet nent nokoirēn yaaup, öng kopētaping wēaup, pim kentöt sēp wesak pimtēn ngarangk ēak ompyaö wesak wēaup, omēn kamaatēaanörö ngöntre kar yaalmēaup, omnarö ompyaö panē rē yemoulaup, ³ i ngaat nak kön irikor naēn yaaup, ya sangēn teētēn ēak ngön kosang naēn yaaup, omnaröaan wiapre kor yaalmēaup, monatēen kent naēn yaaup. ⁴ Pi pim öngre ruurö ngarangk ompyaö yaalmēaup. Pël ēēn pim ruurö pimtē kēm ngönte ngaarēk yewaurö. ⁵ Ngön pipotē kēēt epēt. Omēn pim öngre ruurö ngarangk ompyaö naēn yaaö ke pilēpök yok pangk Anutuu ingre morörö ngarangk naēpan. ⁶ Omēn ngolöp ngönēn kat yawia nampök ngönēnē wotöök yok pangk naön ēēpnaat, kölok kölok yaēen Anutuuk Setenē elmēa pöl waö ē mēen kēlangön kat wiipanēen. ⁷ Omēn namp omēn ingre mor nasēnöröakta itaangkēn ompyaö yaaö pipöpökēer yok pangk wotöök öpnaap. Pöta songönte epēt. Pit itaangkēn pangk naēn ēēn pöt ökre was maan Setenök lup irikor elmēen pim kalaapöök öpnaat.

Ngönēn ya kaamök yaauröa ngönte

⁸ Ar omēn ke epēlörö ngönēn ya kaamök moulmēen. Ngönēn ya kaamök yaaurö pitta tapēl wotpil wēen naröak itaangkēn ompyaö yaaurö. Pit yangap yar naēn yaaurö, i ngaat kēsang nak omnaröa omnantēen kentre kaur naēn yaaurö. ⁹ Pit ngönēn kē ngaanēer ēlēēp wiakaimaut peene tekeri wesa pöt tainta wē pötaan lup könöm naēn yaaurö. ¹⁰ Wet reäk ök elmēak itampun. Pël ēēn pit yok pangk ēak ngönēn ya kaamök ēēpnaan. ¹¹ Pitēm öngöröeta tapēl wotpil wēen naröak itaangkēn ompyaö ēēp. Pit ēlēēptak omnaröen ökre was apanēp pitēm kentöt sēp wesak omēn ompyaut pēen ēeim öp. ¹² Ngönēn ya kaamök yaaup pi öng kopētaping wē pimtē öngre ruure omēn pim kaatakörö kēekē ngarangk yaaup. ¹³ En ngönēn ya kaamök yaaö namp ya ompyaö mēmpna pöp pi yapinring öpnaap. Pël ēēē kosang wesak pimtē Yesu Kristoon kön wi kosang wesa ngön ompyaö pöt ök maim öpnaap.

Aköpē elnieim wē pöta songönte

¹⁴ Ne teētēn nim naē wais itampēak kent yaēēnak pep epwer retēng ē yaningk. ¹⁵ Pël yeēetak omēn nentak kan newariin wē akun il yewasēn pöt ni Anutuu ru saurö tiarim ompyaö öpenaata songöntēn ēwat sumēak pep epwer retēng ē yaningk. Ka nenta möörö ngentiipanēen wap kotre kaöat taē wesak wesiraapna pöta ök tiar Anutuu ruurö Anutu wēwēetaringēp pim ingre moröröak wap kotre kaö sak wē ngön kēēt ngentiipanēak waalak wē. ¹⁶ Yaap pan, Anutuu ngönēn ngaanēer ēlēēp wiakaimaut peene tekeri wesa pöta songönte kēsang panēēt. Songön pöt Yesuun epēl ya. “Pi omēn sak tiarim naē tekeri saup. Pi wotpilēp pöt Ngēēngk Pulöök tekeri wesaup. Enselöröak piin itenaup. Pim ngönte yang kaö poutē pangk ēaup. Yangerakē omnaröak kön wi kosang mowesaup.

Anutuuk koirak kutömweri isaup.”

4

Ngön kaar yauröa ngönte

¹ Ngëengk Pulöök kèékè wesak ngön epël ök ya. Omèn narö ënëmak ngönën sêp wesak pul kaarötre urmeraröa ngönötè rê olapnaat. ² Omèn kaarörö ngön kaar pöt yema pôroak utpet pitëm naë wia pötök pitëm lupöt wa irikor elmëen omèn ompyautre utpetat yok pangk kom naëpan. ³ Omèn ke pilörö pitök öng tekre omp tek wë kaömp nant ngës olëak öpna pötakël morök elmëëpënëak rê yemoul. Pël ëaap kaömp epot Anutuuk tiar omèn Kristoon kön wi kosang wesak ngön kèët ëwatörö yoöre ërëp mëak nëmpenëak ket ëaut. ⁴ Anutuu omnant ket ëa epot pout ompyaö pëenöt. Pötaanök Anutuun yoöre ërëp maimëë nant yenem nantön kaaö naëngan. ⁵ Pöt Anutuuk tiarim kaömp pangkpangk nëmpenëak ngön ëa pöten kön wiewë yoöre ërëp yemak pötak kaömp pöt welaköt ëen nëmpenëak yok pangk yeë.

Timoti pi Kristoë ya omèn ompyaup

⁶ Ni ngönënte kön wi kosang weseë ngön kèëta ënëm ëak weëre kosang wak omèn muntaröen nem ngön pipot pout ök mamë pöt Yesu Kristoë ya omèn ompyaup pël sumëët. ⁷ Pël yeem öng ulöpöröa ëlar ngön mos pipot kasëng man. Ni Aköpë kanöök seim ömë pötaan lupmerök kengkën sumë yaat mën. ⁸ Ni ëwat wëen. Koröpöök kengkën sumëak ya yamëngkën pöta kèët ompyaut. Ën lupmerök kengkën sak Aköpön kön wi sokolumë pöt kè ompyaö panëët. Pötök yangërakë wëwëetere kutömweri wëwëet poutepar kaamök elnüpnaat. ⁹ Ngön epët yaap panëët, kat wiak kön wi kosang weseëpanaat. ¹⁰ Anutu wëwëetaringëpök kè ompyaö panëët nimpna pötaan piin kor wë weë ngentiak ya kësang yamëngk. Anutu pöp pi omèn pourö utpetetakaan niöpënëak kent yaaupök tiar piin kön wi kosang yewas pôro yaap utpetetakaan niöpnaap.

¹¹ Ni ngön pipot pout omnaröen ök mëak rê moulön ënëm ëëp. ¹² Ni yokot ulwas wëen. Pötaanök omnaröak niin kön wiin irepan. Ni lup santre kön wi kosang yewesautaring lup kölam wëen nim ngönën yaautre wëwëet tekeri sëen omnarö itenak ënëm ëëp. ¹³ Neen kor wë ngönën sangk kel mampöore rê moulö pël ëeim öm. ¹⁴ Akun ngönën ngarangköröa moröt kepönöök yaniwiin tektek ngön yauröak ngön war wes nina pötak Ngëengk Pulöök ya mëmpëak weëre kosang kësangën elnia pöta kèët mos sëpanëen ngarangk ëëm. ¹⁵ Ni omnarö itaangkën nim yaat ompyaö sëpnaataan akun poutë kosang ngentiak mëneim wëen kèët orööp. ¹⁶ Nimtë koröpöökë wëwëetere ngönën ök yamëëauten ngarangk ëëm. Ni akun poutë ya kosang pël mëmpë pötak omèn nim ngön kat yawiauröere nimëntre ar pourö wëwë ompyautak önëët.

5

Ingre morörö ompyaö elmëëpenaata ngönte

¹ Omp ulöp nampön ngön mamëak pöt ser erak ngön manganëp nimtë pepapön yemaan pöl wiap ngön mam. Omp ulwasöröen mamëënta nimtë nanëpön yemaan pöl mam. ² Ën öng ulöpöröen ngön mamëënta nimtë ëlëpön yemaan pöl mam. Öng ulwasöröen ngön mamëënta kön ompyautaring nimtë sasëpön yemaan pöl mam.

Öng kapiröröa ngönte

³ Öng namp pim ompöp wel wiin pimënt wëen pöt ompyaö elmëëm. ⁴ Ën öng kapir namp pim ruure ëaröaring wëen pöt pit epël kön wiip. “Tiarim ya kaöet pi ngarangk elmëëpnaat,” pël weseë wet rëak pim pitëmëen elmëëima pöta kangiir elmëëp. Pël ëëpna pöt Anutuuk itaangkën ompyaö ëëpnaat. ⁵ Öng kapir namp pim kaamök elmëëpnaap won ëen pimënt wë pöt Anutuun kön wi kosang wesak kët kanaan rö kanë Anutuuk pi kaamök elmëëpënëak kimang maim wë. ⁶ Ën kapir namp koröpöökë kentötë ënëm eim wë pipop pim lupmer wel wia. ⁷ Ni öng kapirörö ngön pipta ënëm eimeë saun won öpnaan këëkë wesak ök mam. Pël ëën omnarö itenak kön wiin ompyaö ëëpnaan. ⁸ Namp pim karurö kaamök elmëëre pimtë kaatakörö wet rëak kön wiak kaamök elmë pël naën yaë pipop pim kön wi kosang yewesaut kasëng menak köpëlöröa ök sak wë pitëm utpet yaaö pöt il yemowas.

⁹ Öng kapir namp pim kismakiat 60 ëak won saup pim omp kopëtapring wakaimaup ke pilëpökëër kaamök elmëëpnaan pim yapinte öng kapiröröa pepeweri wiaapnaat. ¹⁰ Pi sant yeëa ma won pöta songönte tekeri wasëpnaan pëël mam. Ru wilak omnant menak ngarangk yeëa ma won? Omën ngolöpörö pim naë waisën ompyaö yaalmëa ma won? Ngönën omnarö sant yaalmëa ma won? Omën këlangön kat yawiurö kaamök yaalmëa ma won? Lup sant ke nentere nent yeëa ma won? Songönöt kat wiak pi omën ompyaö pipot eima pël kön wiakök pepeweri wiim.

¹¹ Öng ulwasöröak pitëm ompörö wel wia piporöa yapinöt pepeweri wiinganok. Ke pilörö kentre kaur ë yesem Kristo kasëng menak omp koir yaë. ¹² Pël ëäk öng tek wë Kristoë inëen ëëpënëak wet rëak pim Kristo pimëntring öpënëak ngön kosang wesa pöt yailën saunaring yaë. ¹³ Pël ëakta nent epël yaë. Pit ka poutë ilëak örö yesem wisën eim wë. Pël yeem omën muntaröa omnantön kön wieë pitëm ngönöt kain wak kaö wesak yeem ngön utpet ke nentere nent naëpanëët aim wë. ¹⁴ Pötaanök pit utpet ke pipot ëëpanëën nem kentöök öng ulwasörö pit kaalak omp wak ru wilak pitëm kaat ngarangk ëëp. Pël ëëpna pötak tiarim kööre toköröak ngön utpetat tiarën niapënëak pitëm utpetatön ngaöl ëäk sëp wasëpnaat. ¹⁵ Nem ngön yeniak pipta songönte epët. Öng kapir narö Aköpë kamtaö ilap riak Setenë ënëm yes. ¹⁶ Ngönën öng namp pim kurtak öng kapir narö wëen pöt ngarangk elmëëp. Pël ëëpna pötak öng kapir pörö pit ingre moröröa naëaan omnant naön wëen ingre mor pöröak öng kapir muntarö omën kaamök elmëëpnaat won pörö yok pangk kaamök elmëëpnaat.

Ngönënë ngarangköröa ngönte

¹⁷ Ar ngönënë ngarangk ya ompyaö yamëngkauröa sumat isak mampun. Pël ëënëak pöt pitëm naëaan ngönën ompyaö ök aöre rë niulö pël yaaö piporö wet rëak pël elmëën. ¹⁸ Pöta ngönte ngönën pepeweri epël wia. “Purmakaöp ya kaamök yaalniem koinöt nëmpënëak yaëën këmët il mowiingan.” Tapël nenteta epël wia. “Ya omnamp pim ya yamëngkauta kangut yok pangk öpnaap.” ¹⁹ Omën kopëtapök ngönënë ngarangk namp utpet yaë wesak arim ëöetak ngön yaatak mouleëpënëak yaan pöt kat mowiingan. Ën omën naar ma naar namp pöröak niaan pötaar kat mowiim. ²⁰ Ën ngarangk namp saun nent koirën pöt omën pouröa ëöetak moulmëak wotpil mowasum. Pël ëën pim karurö itenak kas ëëpnaan.

²¹ Ne Anature Yesu Kristoore ensel Anutuu yaö elmëaurö pitëm ëöetak kosang wesak epël yeniak. Ni ya pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëäk ni ngön nenta songönte nokoirën wë teënt nimtë könöök ök mangan. Pël

ëak omnarö omnant möongkraar kangk elmëengan. ²²⁻²⁵ Ni omnarö ngönën yaatak moulmëemëak teéntom mores kepönöök wiak welaköt elmëengan. Pöta songönte epët. Omën narö pitëm saunat yoolök wiaan pöta kangut naaröön yaëen ityaangk. Ën naröaat ëlëëp wia. Ënëmak oröön itaampenaat. Pöta ök omnaröa ompyaö yaaut yoolök wia. Peene yoolök wi naön yaë epot yok pangk akun wali ëlëëp wi naöpan. Ni teéntom köntak omnarö ngönën yaatak moulmëem pöt omën pöröa saunaté kangut nim rangk isëpnaat. Pötaanök nimtë wëwëet ngarangk ëen lupmer kôlam wiaap.

Ni yaumanre ya këlängön yaën. Pötaanök won sëpnaan i yaapöt pëen nënganëp wain i kot nentaring na pël ëëm.

6

Inëënröa ngönte

¹ Inëën yaaö ngönënring pöröak pitëm ngarangköröen, “Kaöarö” pël weseë ping wesak ap. Pit pël naën ëëpna pöt omën narö pöten itenak Anutuu yapurtere ngönënte wak irëak aöre utpet wesak aö pël ëëpnaat. ² Inëën yaaurö pit pitëm ngarangk Kristoon kön wi kosang wesak wë pörö pitën, “Pi nem karip,” pël wesak wak irepan. Pit pitëm ngarangköröen epël kön wiip. “Pi Kristoon kön wi kosang yemowasën lup sant yaalmë. Pël ëën ne ya yamëngkën pöta këët öpnaat.” Pël kön wieë pit weë ngentiak inëën panë elmëëp.

Omën këëtre mosutë ngönte

Ni omnarö ya pöt mëmpnaan kosang wesak rë moulöm. ³ Omën namp tiarim Aköp Yesu Kristo pim ngön këëtere Anutuu ënëm yaauta ngönte sëp wesak maimet aim wë pipop ⁴ pi pimtën kön wiin isën kön won pan wë. Pël ëak pi irikör ëak wë omën mosutön ngön kosang wesak aimeë ngön lup nantë songönötëen ngön nga ëlëpënëak kent yaë. Pël yaë pötök omën epot yaarö. War, komkap, ökre was, omnampön kópël wë pas köntak, “Pi utpet yaaup,” pël wasö pël yaaö pöt yaarö. ⁵ Pël ëak kët ël epotë ngön ke urak aim wë, omën ke pil yaë piporö pitëm könöt ëngk ma e wia. Pël yeë ngönën këët këëké wak naön yaë. Pël yeem pit epël yewas. “Aköpë ngönëntakël wëäö pöt monere urömaring wëaut,” pël yewas.

⁶ Yaap, omën namp pi pimtë omnantön, “Ne yok pangk ëa,” pël weseë Aköpë ngönënta ënëm ëëpna pöt yok pangk omën ompyaut kësang orö morëëpnaat.

⁷ Tiar tiarimtë songönte ëwat wë. Ëlöröak elek niwilaurö. Wë ënëmak wel wiak elek tapël sëpenaarö. ⁸ Pötaanök kaömpre poë koröpre pöt wak wë pöt, “Yok pangk ëa,” pël wesak öpenaat. ⁹ Ën omën narö monere uröm kësang pan koirëpënëak kent yaë pipörö pit Setenök morök elmëën pim kalaapöök öpnaat. Pël ëak omën pasutön kent yaaö pötak wer moön kö sëpnaarö. ¹⁰ Monere urömatön kent yaaö pötak utpet ke nentere nent pötë songönte pël yaë. Omën narö monere urömatön kent yaëen pötök wer moön ngönën sëp wesak këlängön kaö kat wieim wë.

Pool pi Timoti ompyaö öpënëak mëä

¹¹ Anutuu omnamp ni, omën ke pilöt kasëng mamp. Pël ëak wotpil wëäö, ngönënring wëäö, kön wi kosang yewesautaring wëäö, lup sant yaautaring wëäö, weë ngentiak ulöp ngarngar yaautaring wëäö, wiap së së yaautaring wëäö, omën pipotring ömëëtaan weë panë ngentiim. ¹² Ni Kristoon kön wi kosang yewesautaring ömëëtaan weë ngentiim. Pël ëak wëwë kosangët wak öm. Ni omnaröa ëöetak Anutuun kön wi kosang wesang pöt mëëan pötak pi wëwë kosang pötak ömëak yaö niwesa. ¹³ Anutu omën pout wëwë

yaningkaupre Yesu Kristo Rom yang ngarangk Pontias Pailatën ngön yaapët kosang wesak mëëaup piarpim ëöetak kosang wesak epël yeniak. ¹⁴ Aköpë ngön kosang wes yaningk pipot irikor ëëre omnaröak utpet wesak aö pël ëëpanëen ngarangk këëkë eim wëënak tiarim Aköp Yesu Kristo orööpnaat. ¹⁵ Anutuuk akun wiaut wia pötak pimtök Kristo tekeri wes ulmëëpnaat. Pimënt kopëtapökëër ërëpsawiarang wëwëere weëre kosang pötë pepap pi omën omp aköröa Omp Aköp, pimënt tapöpökëër kaöaröa Kaöap. ¹⁶ Pi kopëtap wel yawiaut wonöp, ëwa panë omnaröa nasënganëëta öngpök wëaup. Omën nampök piin itnaangkën ëaup, peeneeta nampök itnaangkanëëp. Weëre kosangre yaya yamëëa pöt pim naë wieëaut om wiakaim wiaap, kosang pan. Yaap.

Omën omnant selap wieëauröa ngönte

¹⁷ Ni omën omnant selap wieëauröen ök mam. Pël ëen koröp ngaarëk wak omën lëngë sëpna pipotön kön wiin pitëm kaamököt pël ëen kosang wesak öpan. Anutu pi moup pepap puuk omnant ulöl wes ningkën wak ërëpsawiarang öpenaap piin kosang wesak öp. ¹⁸ Ni ök mam. Pël ëen omën omnant selap wieëaurö ya ompyaut selap mënak perper ëak pitëm omnant kom ëak omën muntarö mamp. ¹⁹ Pël ëëpna pötak pitëm ënëm kaamök elmëëpna omën weëre kosangringöt koirak wëwë kosang këët öpnaat.

Wa korkor ngönte

²⁰ Timoti, ni Anutuu ngön nina pipët këëkë wesak ngarangk ëëm. Pël ëak ngön pas kë won pipot kasëng mamp. Omën narö tiarim ngönëntaan kööre tok yaalni piporö pitëm ngön pipten, “Ëwat kësangöt yewaut,” pël kaar ya. ²¹ Pit, “Ten ewatringörö,” pël aim olëak irikor ëak ngönën kasëng menaut pötaanök.

Anutu pim komre kolap pöt arim naë wiaap.
[Yok pi tapët. Ne nim pepap, Pool.]

2 Timoti

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 36 pöta ök won sêen Pool kaalak wii kaatak wê Timotiin epwer retêng ë mena. Pool pi pimtê wel wiipna akunet temanôm yesên kön weswes ëë Timoti pim Epesas kak ingre mor saurö ngarangk ëëpnaal ngan rë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngês rëaut 1:1-2

Yoöre ërëpre wa korkor ngönöt 1:3-2:13

Weteteere pepanôm ngönöt 2:14-4:5

Pool pimtê ngönte 4:6-18

Ngön mëët 4:19-22

1-2 O Timoti nem ru ulöpöököp ne Pool Anutuuk Yesu Kristoë ngön yaaö omën sumëak neulëak tiarim wëwëet Yesu Kristooring yal mangkên nimpnaat kosang wesak niia pöten ök niamëak wes nemëaupök pep epwer retêng ë yaningk.

Maya Pepere tiarim Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre ya ngësre mayap pöt ningkên nim naë wiaap.

Tiar ngönëntaan ëö ëëngan

3 Nem ëere peparöa eima pöl neenta lupmer utpetat won wiaan kengkênring wê Anutuun inëen elmëeim wë. Pël ëëë nimëen yak kêt ël epotê Anutuun kimang maimeë yoöre ërëp maim wë. 4 Ne sêp yaniwasën nim neen yaköm ëên ing ëan pöten kön wieë ërëpërëp kësang pan ëëmaak yak niin itampaaten kent yaë. 5 Ne nim kön wi kosang pan weseim wëen pipten kön wia. Kön wi kosang ke pil pipët nim öng ëap Loisre ëlëp Yunis piarpim eimaatak niinta tapël yaën pël kön yaniwi. 6 Pötaanök nim könö it nganga niwesak epël niamaan. Ngaan nem moresiar nim kepönöök yaniwiin Anutuuk welaköt elniin ngönën ya mëmpëak weëre kosang waup. Pötaanök weëre kosang pöta këët ngarangk ëak ulöl wasum. 7 Nim elnia pöten kön wieë epël kön wiim. Anutu pim Pul tiar yaningk pöök kas ëëpenëak naalniin weëre kosang ëere lup sant ëere tiarimtok tiarimtën ngarangk ë pël ëëpenëak yaalni. Pötaanök weëre kosang waö pöta këët ngarangk ëak ulöl wasum.

8 Ni tiarim Aköpë ngönënte ök amëëntaan ëö ëëngan. Pël ëak ne pim yaat yamëngkên wii kaatak neulëaup neenta ëö ëëngan. Ni Anutuu naëaan weëre kosang wak nem yaal ngönëntaan këlangön kat yawiem kön wiin pangk ëëp. 9 Anutu pim tiar utpetetakaan niwak wotpöl öpenëak yaö niia pöt tiarim ompyaö nentaan won. Ngaanëer pan Anutu pi yang epër won wiaan Yesu Kristoök tiar ompyaö niwasëpnaat pël kön wia pötak komre kolap elnia. 10 Pim komre kolap elnia pötak peene tiarim utpetetakaan niwaup, Yesu Kristo, yaaröön tekeri yes. Kristo pi weleta weëre kosangöt wa olëak pim ngön ompyaotak wëwë kosang wiakaim wiaapna pöt war wes yaningk. 11 Pël ëên Anutuuk ne pim ngön yaaö omën sak ngön ompyaö pöt aöre rë moulo pël ëëmëak neulëaup. 12 Pël ëaut pötaanök ne këemre këlangönring wëaup. Pël ëëë pöten ëö naën nem kön wi kosang yewesaup Anutu pöpön kön selap naën yaaup pi weëre kosangringëpök nem ya yamëngkautre wëwëet ngarangk elnëëpënëak yemangk pöt pout ngarangk ëak wëen akun kaäö temanôm sëpnaat. 13 Ngön yaap nem këmtakaan ök yeniak pipta ököök ëëm. Ni Yesu Kristooring yal menak wë ngön pipët piin kön wi kosang wasöore lupmerök sant mowasö pël ëëmëen yeniak pipël ëëm. 14 Ni Anutuuk omën ompyaö

ngarangk eëmëak nina pipët ompyaö wesak ngarangk eëm. Ngëengk Pul tiarim lupmeri wia pöök kaamök elniaan ya pipët mëmp.

¹⁵ Ni ewat wëen. Esia yangerak ngönën omën pourö ne sêp newesaut. Pitëm naëaan Piselasre Emosenis piaripta. ¹⁶ Aköp pi Onesiporas pim öngre ruuröen yaköm elmëep. Pitëm pepapök ne wii kaatak wëen kaaö naalnëen akun kësang nem naë wais ya kē neweseimaup. ¹⁷ Pi Rom kak wais neen ap weseim wiak nokoiraat. ¹⁸ Aköpök kön wiin pangk eën akun kaöaöök yaköm elmëep. Pi Epesas kak nemëen inëen ya kësang mëneimaut. Pöten iteneimaup niinta ewat wëen.

2

Poolök Timotiin Yesu Kristoë nga omën sêpënëak mëä

¹ Nem ruup ni, tiar Yesu Kristooring yal menak wëen komre kolap yaningk pötak weëre kosang sak öm. ² Pël ëak omnaröa itöök nem ngönën ök niaan kat wia pipot nuukta tapël omën naröen kön wiin ya ompyaö mëmpnaarö pël eën pöt pitën maan omën muntaröen ök map.

³ Ni Yesu Kristo pim nga omën ompyaö namp pël sak tenring këemre këlangönë rangk öm. ⁴ Ne nim ömëel pöten kön wiimëek yak ngön nokoliit ök niamaan kat wi. Omën namp kööre tokörö il wasêpënëak nga yaatak wê pi ya muntat namëngkën yaaup. Ngaaröa kaöapök pim yaaten itenak kent eëpënëak nga ya kopëtet ompyaö wesak mëmpnaat. ⁵ Ën namp pi omën muntarö il mowasêpënëak ngaal witwit yeem ngasam pöta ngön kosangta ënëm naën eëpna pöp këet naön eëpnaap. ⁶ Ën namp pi ya lupöök akun poutë ya kaö mëneim öpna pöp puuk wet réak ya lupöökaan kaömp këet öpnaap. ⁷ Ngön pipot ingre mor saurö tiarim wëwëeten ya. Aköpök kön koir ningkën nem ngön ök yeniak pipotët këetön ewat sumëet. Pötaanök kön wiaam.

⁸ Ni Yesu Kristoon kön wiaam. Pi omën omp akTewit pim ëapök weletakaan wal ëaup ngön pöt ngönëntak ök ni yeë pöt. ⁹ Ne ngön ompyaö pipot ök yaan omnaröak nem ngönten kaaö eën utpet yaauröen yaalmë pöl këemre këlangön ke nentere nent kat yenewi. Pit wii yenetë. Pël ëautak Anutu pim ngönte wii natëen yaë. ¹⁰ Pötaanök ne Anutuu yaö wesaurö pitëmëen këemre këlangön epot kat yawi. Pit Yesu Kristook utpetetakaan moön Anutuu ëwaatak wakaim öpënëak këlangön kat yawi. ¹¹ Ngön epël wia epët yaap. “Tiar pim weletak yal menan pöt wëwëetakta yal mēmpenaat.

¹² Tiar këlangön kat yawiem weë ngentiipena pöt piiring ngarangk sēpenaat. Tiar pi yak mowasēpena pöt puukta tiar yak niwasēpnaat.

¹³ Tiarim ngön kosangët wiap sēpna pöt pim ngön kosangët kosang sak wiaapnaat. Pi nalre nal naën yaaup.”

Ya omën namp Anutuuk itaangkën ompyaö yaë pöta ngönte

¹⁴ Ni ngön epët ngolöp wesak Anutuu ëöetak omnaröen mëak pit ngön utpetatëen nga elepan pël mam. Pël yaë piptak kaamök naalmëen ngön utpet pötök pöt kat yawiaurö utpet yemowas. ¹⁵ Anutuuk niin kön wiin kë sēpnaataan weë ngentiak yaat mëmp. Pël yeem ngön këet wotpil tekeri wesak maim wëen omën ëöaat nim rangk nawisën eëpnaat. ¹⁶ Ngön pas kë won Anutuu kent naën pipot apan. Pipotök utpetatë kanöök wes mëen Anutuu kasëng mempanëen. ¹⁷ Kaar pipot ëmpöl kaöatë yaë pöl ulöl sak utpet yewas. Omën ke pil yaauröakaan naar Aimeniasre Pailitas. ¹⁸ Piarip irikor ëak ngön këet kasëng menak ënëmak weletakaan wal eëpenaat ya pöt yok oröa pël kaar

aimee omèn muntaröa kön wi kosang yewasaut utpet weseim wë. ¹⁹ Pël yaatak Anutuuk pim ingre morörö tiar ka wap ket ëak wesirèn taintaë taua. Wap pöta möönöök ngön epël wia. “Aköp pi pim omnaröen ewat wë.” Pël ëak munt nent epël wia. “Omèn Aköpön, ‘Yaap pi tiarim Aköp,’ pël maimëe pim yapinte wak yaaurö pit utpetat kasëng mamp.”

²⁰ Omèn omnant kësang wieëaupë ka kaöetak kelön nant omèn sum kësangët koolre siluwa pötök ket ëere këraare yangatök ket ë pël ëaut wia. Nant ya kaöatë yaut, nant pasutë yaut pël ëak wia. ²¹ Namp pi omèn pas pöt kasëng menak pim lupmer kölam wasën pöt pi kelön ya kaöatë pötë ök sëpnaat. Pël ëen Ka Pepapök piin kön wiin ompyaö ëen peram mowasën pi yaap Ka Pepapëen ya ompyaö ke nentere nent mëmpnaat.

²² Timoti ni omp ulwasöröa kentre kaur yaaut sëp mowesak öm. Pël ëak omèn lup kölamring wë Anutuun kaamök elmëepënëak maim wëauröaring wotpil wëere kön wi kosang mowasö, lup sant elmëere mayaptaring wë pël ëemëen weë ngentiim. ²³ Ni köpël ngön utpet pipot kasëng mamp. Pipotök nga koir yaë pöten ewat wëen. ²⁴ Aköpë inëen yaaö nampök ngaal witwit ngön epan. Pi omèn pourö ngötre kar elmëimeë ompyaö wesak ngönën ök maim öp. Pël yaëen nampök piin utpet yaalmëen pöt ya sangën elmëepan. ²⁵ Pël ëak omèn pim ngön wa olë yaaurö pitën wiapre kor elmëak pitëm könöt wotpil mowasëp. Pël ëen pit Anutuuk kaamök elmëen lup kaip tiak ngön këet ewat sëpën sa. ²⁶ Pël ëak pitëm lupöt kan tëen ngaanëer Setenök pim ngön ngaarëk öpënëak kalaapö mowiin wak wakaima pörekaan ent ë olëak ompyaö sëpnaat.

3

Akun kaöaö temanöm yesën wa irikor kësang orööpnaat

¹ Ni epël kön wiaam. Akun kaöaö temanöm yesën könöm ke nentere nent orööpnaat. Pöt epot. ² Omnarö pitëmtën kent ëen keimön ëëpnaat, monatön kentre kaur ëëpnaat, pitëmtën wak isak apnaat, ieping ëëpnaat, Anutuun ökre was apnaat, pitëm ëlre peparöa ngönöt wa olapnaat, omnant mangkën yoöre ërëp nemaan ëëpnaat, Anutuun ngëëngk nemowasën ëëpnaat, ³ omèn pitring irëauröenta ngötre kar naën ëëpnaat, omnarök mayaap elmëepënëak yaëen kangüir nga elmëëpnaat, omnaröen ökre was apnaat, pitëmtok pitëmtë koröpötön ngarangk naën ëëpnaat, kentre imënröa yaë pöl ëëpnaat, omèn ompyaö yaautön kööre tok ëëpnaat, ⁴ pitëm karuröen morök elmëak kööre toköröa moresi moulmëepnaat, teënt pan köntak pitëm kön ëngk ma e pötë ënëm ëëpnaat, pitëmtok omèn kaöarö pël kaar apnaat, koröpöökë omnantön kent yeem Anutuun kent naën ëëpnaat. ⁵ Pël yeem pit koröpöök Anutuu ënëm yaaö kaarkaak sak wë Anutu kasëng menak öpnaat. Ni omèn ke pilörö kasëng mamp. ⁶ Pitëm naëaan narö ëlëëp ka nantë së ilëak öng kön wonöröen ngön kaar ke nentere nent mëak pitëm ngönën kaar pötë ënëm ëëpënëak morök yaalmë. Öng pörö pitëm saunatë könömöt wetak wë kön selap wëaurö kentre kaur ke nentere nent pötök wer möön ënëm yaaurö. ⁷ Pit kët ël epotë ngön kat wiak kön ya mëneimeë ngön këeta songönte ewat nasën yaaurö. ⁸ Omèn öngörö morök yaalmëa pörö ngaan Sanisre Sampris piarpim Moses pim ngönten kööre tok elmëa pöta ök ngön këetaan kööre tok yaaurö. Pitëm könöt utpet yaaurö yak kön wi kosang yewesaut kaëngk yaaurö. ⁹ Pitëm omnant yaautë këet kaö naarööpan. Sanisre Sampris piarpim ëa pöl köpël yaauta këet tekeri sëen omèn pourö itaampnaat.

Weëre kosang taueë Anutuu ngönta ënëm yaauta ngönte

¹⁰ Ni neering yesaup nem ngönën ök yamëäaöre kan yaaö, omnant yaaö poutë songöntere Anutuun kön wi kosang yewesaöre ya wiap yaaö, lup sant yaaöre këere ngaatë rangk wë, ¹¹ omnaröak utpetat kësang yaalnëaöre këlangön kat yawiaö pötön ewat wëen Antiokre Aikoniamre Listra ka pötë së wë këlangön kaö kat wiim wëen Aköpök utpet pötë öngpökaan ent ë neuléaut pöten ewat wëen. ¹² Omën narö Yesu Kristook yal menak Anutuu ngöntak öpna piporo kööre toköröak utpet mowasëpnaat. ¹³ Ën omën utpet kaar yaauröak omnaröen morök yemaan Setenökta pitën morök tapël maan utpet panë sëpnaat.

¹⁴ Ni pöt, ngön kë kat wiak kön wi kosang wesang pipot taintaë wak öm. Ni ten ngön pipot rë niulauröen ewat wëen. ¹⁵ Nimtënta ewat wëen. Nim kotuukaan ngëengk ngönën pepewer sangk kelak kat wieimaup yak pötak kön ompyaut ningkën Yesu Kristoon kön wi kosang wasën Anutuuk utpetetakaan niöpnaap. ¹⁶ Ngönën pep pipot pout Anutu pimtë Pulöökë kaamöktak oröaut. Pötaanök ngön pipotök ewat ninak tiarimtë utpetatön pet yaalni. Pël ëak tiarim wëwëat ompyaö niwesak wotpil öpena pöt rë yanuul. ¹⁷ Kopëta niwasën Anutuu omën kë panë sak ya ompyaö ke nentere nent mëmpenëak ngönën pep pöt oröa.

4

Poolök Timotiin Anutuu ngön këët kosang wesak ök mapënëak mëä

¹ Ne Anutuu ëöetakre Yesu Kristo omën wel wiaare öp wëaurö tiarim ngönte ë pet irëpnaapë ëöetak pim akun kaöaöök wais wa ngaöök nimëëpna pötaan kosang wesak epël niamaan kat wiim. ² Anutuu ngönte ök mëak omën pötaan kent yaauröere kaaö yaaö pouröen wiap elmëak kosang wesak ök mam. Pël ëën ngön pötak elmëen pitëm lupöt it nganga sëp. Pitëm utpetatön nga maan lup kaip tiip. Konöt kosang mowasën Anutuu kanöök sëp. Pël yaëen kët ël epotë wiap elmëak këëkë wesak rë mouleim öm. ³ Ënëmak akun nent temanöm sëen omnarö wotpil ngönten kaaö ëak pitëmtë kentötë ënëm eimeë ngönën kaaröt kat wiipënëak yeem pëël maan rë yemoula ke nampre nampörö wais rë mouleim öpnaat. ⁴ Pël ëën pit ngön këët kasëng menak ëlar ngön pöt kat wiim öpnaat. ⁵ Ni pöt, kët ël epotë kön tektektaring wë këëmrë këlangönë rangk öm. Pël ëëë omnaröen ngönën ök maim öm. Nim omnarö kaamök ëak ngönën ök yemaan ya pöt panë wesak mëmpëim öm.

Pool pi ya pet irëpënëak mëä

⁶ Wain iit Anutuun kiri yaalmë pöl nem iit lë olemëak yeë. Nem wëwë epët sëp wasuma akunet temanöm yes. ⁷ Ne nem yaat weë ngentiak mëneimaut. Nem yaat mëmpö wais pet ir yoolak. Kan yaö neea pöök mësaö wais yaö neeaurek yaarö. Nem kön wi kosang yewesaut wil këlok naën. ⁸ Pël ëën peene pöt kutömweri ul ë rangiaut, sum kësangring omën wotpilöröaan yaö ëa pöt nemëën ëaut akun kaöaöök Omp Aköp, ngön ë pet yairaö wotpilöp puuk nampnaat. Pöt nemënt pëen won, pim orööpna akuneten kent ëak kor wakaimaurö pitta mampnaat.

Ngön mëët

⁹ Peene teëntom nem naë waisum. ¹⁰ Timas pi yangerakë omnantön kentre kaur ëak ne sëp newesak Tesalonaika kakë sa. Pël ëën Kresen piita Kalesia yangerakë yesën Taitasta Talmesia yangerakë sa. ¹¹ Pël ëën Luk pimënt tenip wë. Pötaanök ni Maak koirak arip waisëë. Pi yok pangk ya kaamök elnëëpnaap. ¹² Tikikas pöpökëer nook wes mëen Epesas kakël sa. ¹³ Nim waisumë pötak nem ulpëen waliip Troas kak Kapas pim kaatak wiaan pöp

wak waisum. Pël äak pep pepatring ket äautre imën koröpöök ket ääö pipotta wak waisum. Ne pep imën koröpöök ket ääö pipotön kent pan yaë.

¹⁴ Ainötök omnant ket yaaup Alesanta pi utpet kaö elnäut. Pötaanök Aköpök kangut mamnnaat. ¹⁵ Niinta omën pöpön ngarangk këëkë ëëm. Pi kosang äak tenim ngönöt wa olëaup.

¹⁶ Wet rëak nem ngön yaatak neulëa pötak omën namp ne kaamök naalnëen, won pan. Omën pourö ne sëp newesa. Aköpök pitëm korar elnä pöta kangut won wes moolap. ¹⁷ Aköp neering wë ngönën ulöl wasën köpël omnaröeta kat wi pet irëpënëak kaamök elnäak weëre kosang nenak utpet kaöatë naëaan ent ë neulëaut. ¹⁸ Aköp pi utpet ke nentere nenta öngpökaan newak ompyaö wesak kutömweri wa ngaöök nemëëpnaap. Tiar akun poutë pim yapinte ngaarëk wak aim öpa. Yaap.

¹⁹ Ne Akuilaare pim öngöp Prisilaare Onesiporasë öngre ruurö pit pouröaan yowe yemak pël ök mam. ²⁰ Erastas pi Korin kak wakaimaup. Tropimas yauman ëën Mailitas kak ent ë moulmëaut. ²¹ Kentre wap akunet temanöm sëpanëen teënt waisum.

Yupulasre Putenre Lainasre Klotiaare ingre mor eprek wëäö pourö pitta yowe yenia.

²² Aköp nim könöpring öp. Pim komre kolap pöt arim naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim pepap, Pool.]

Taitas

Yesu pi wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 35 pöta Òk won sêen Poolök pep epwer Taitas pimëen retêng éa. Taitas Krik omên Poolring wakaimaupök Krik kustak ingre mor saurö ngarangk éak wêen Poolök epwer retêng é mena. Pim pep epwer pöt, Taitasên tolêel ngarangk éepên pöta ngönöt mena. Ngön epêt 1 Timoti pöweri wia pötê òk.

Pöt epêl wia.

Ngön ngês rêaut 1:1-4

Ngönênê ngarangköröa ngönte 1:5-16

Omên pouröa ngönte 2:1-15

Wa korkorre pepanöm ngönöt 3:1-11

Ngön meêt 3:12-15

¹ O Taitas, ne Pool Anutuu inêen yaapök pep epwer retêng é yaningk. Puuk Yesu Kristoê ngön yaaö omên neulêak pimëen yaö elniaurö arim kön wi kosang yewesaut taê wasên pim wêwêetak wê pöta kêet kêekê êwat sênêak neulêaut. ² Ne ar ya kê sak wêwê kosangêt önêetaan kor önêak arim kön wi kosang yewesaut taê yanuwas. Anutu pi kaar naênêpök yangerak omnant naaröön wiaan pötaan kup nuwia. ³ Pêl éak puuk ênêmak pim akun wia pötak wêwê kosangta songönte pim ngöntak tekeri wes nina. Anutu kama yanuwa pöpök ngön epêt nenak òk amêak neaan pêl yeê.

⁴ Taitas niin ngönên òk niaan nem yeê pöl kön wi kosang wesak nem ru panê saup, niin yoöre êrêp yeniak.

Anutu Pepere tiarim kama yanuwaup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkên arim naê wiaap.

Ngönênê wotöököröa ngönte

⁵ Ni ingre mor sauröa naê omên nant korar wia pöt wotpil wesak ka poutê ngönênê wotöökörö moulmêemêak nem òk niaa pöl Krik kustak niulêen wêaup.

⁶ Ne epêl òk niaut. Omên namp pi omnaröa itöök ketre saun won panêpök öng kopêt nampringêp, pim ruuröeta Kristoon kön wi kosang yewesauröak pitêm kentöökê ênêem éak utpet naên yaaöre pitêm êlre peparöa ngön wa nemoolaan yaaö omên ke pilêpök ingre moröröa kepönöök moulmêen öp.

⁷ Ngönênê wotöököp pi Anutu pim yaat ngarangk yaapök omnaröa itöök ketre saun won, wotpil öp. Pi pimtên ping wesak éak ya sangên teént éépan. I ngaat nak kön irikor éak omnarö kontak mööpan. Monere urömatêen war éépan.

⁸ Omên kamaatêaanörö ngönte kar elmêep. Kön ompyautaring wê wotpil ompyaö öp. Pimtê wêwêet ngarangk éep. ⁹ Pi tenim ngönên kê rê yanuul pöt taê wes wak öp. Pêl éeê ngönên kê pöt rê moulöore omên ngön pöt wa yoolêauröa kaaröt tekeri wasö pêl éep.

Krik kustak kaar omnarö selap wakaima

¹⁰ Omên selap ngön wa yoolêaurö wê. Pit ngön mosut éak morök yaalni ke pilörö selap Yuta omên, “Ar Anutuu ngönta ênêem panê éênêen arim koröp kaut ileê,” kaar pêl yaaö pöröa naêaanörö. ¹¹ Pit monere urömat öpênêak ngönên naêpanêet aö ompöröre pitêm öngre ruurö utpet yemowesaurö. Pötaanök ngönênê wotöökörö ar pit il mowarieê. ¹² Pitêmtê Krik kustakaan êwat omên nampök epêl òk éa. “Krik omnarö ten kaar yaaurö. Ten animauröa òk kê kontak yeem wisên yaaurö.” ¹³ Krik êwat omên pöpê òk éa pöt yaapêt. Pötaanök pitêm kön wi kosang yewesaut taê wesak öpnaan kosang wesak òk maê. ¹⁴ Pêl éak pit Yuta omnaröa éaröa ngön pasutre omên ngön kêet wa

yoolëauröa ngön kosang wesak ya pipotön kat wiipan pël maë. ¹⁵ Omën pitëm lupötë kölam wë pörö pit omën poutön kön wiin kölam wia pël yaaurö. Ën utpetatök pitëm lupötë utpet wasën Kristoon kön wi kosang newasën yaaö pörö pit omën poutön kön wiin kölam won pël yewas. Pöt pitëm könrë lupöt pu wariin ompyaöre utpet pöt kom naën yaaurö pötaanök. ¹⁶ Pël yaëetak Anutuun ewat wë pël yaauröak pitëm yaautök pi kasëng yemangk pöt pet yaalni. Anutuuk pitën itaangkën utpet pan ëën pit pim ngönte wa olëak omën ompyaut ëëpenëak ëën pangk naën yaaurö.

2

Öngre omp ulöpöröa ngönte

¹ Pit utpet ke pipot yaauröak ni pöt ngönën këet pëen rë mou. ² Omp ulöpöröen i ngaat nak kön irikor ëëpan pël ma. Pit omën ompyaut yaëen omnaröak pitën ping wesak ap. Pël ëak pitëmtë wëwëat ngarangk ëëp. Pël yeem këëkë wesak kön wi kosang wasööre neneren lup sant elmë pël ëëp. Pël yaëen omnaröak pitëmëen utpet yaalmëen pöt kosang sak öp. ³ Tapël öng ulöpöröenta öngöröa Anutuu ngön ngaarëk yewa pöl ëëpnaan ök ma. Pit omnaröen utpet wesak mepan. Pël ëak i ngaat keimön nëmpan. Pël yeem öng ulwas ompringöröen ompyaö yaaö pöt rë moulak pet elmëëp. ⁴ Pël ëak öng ulwas pöröen pet elmëen pitëm ompre ruuröen lup sant elmëëpnaan. ⁵ Pël ëak pitëmtë wëwëat ngarangk ëak lup kölam öpnaan. Pël yeem pitëmtë kaatë omnant këëkë wesak ngarangk ëak omnaröaan ompyaö elmëak ompöröa ngönöt ngaarëk öpnaan. Pit pël yaëen pöt omnaröak pitëm yaautön itenak Anutuu ngönten utpet wesak naëpan.

Omp ulwasöröa ngönte

⁶ Öngre omp ulöpöröen mëëa tapël omp ulwasöröenta ök ma. Pitëmtë wëwëat ngarangk ëëpnaan kosang wesak ök ma. ⁷ Ni ompyaö yaaö pötaan wotöök rëak wëen omnarö nim yaaö pöten itenak ök ëëp. Ni rë moulömëen, wotpil wë këëkë wesak rë mou. ⁸ Ngön kë omnaröak wa utpet wesak naën ëëpna pöt pëen ök ma. Pël ëën nim kööre tokörö pit tiarën utpet wesak niapënëak ök ëën pangk naën ëën ëö sëpnaan.

Inëen ruuröa ngönte

⁹ Inëen ruuröen pitëm kaöaröa ngönöt ngaarëk wak ompyaö wesak ya mëngkën pit itenak ya ërëpërëp ëëpnaan ök ma. Pitëm kaöaröen ngön utpetat kangir mepan. ¹⁰ Pit pitëm kaöaröa omnant këkain ëëpanëp ompyaö wesak pitëm ngönöt ngaarëk öp. Pël ëën pit itenak, "Yok pangk yaë," pël wasëpnaan. Inëen ruurö pit ya ompyaö ke pil yamëngkën Anutu tiarim kama yanuwaup pim ngönënte ngaarëk sëën omnaröak itenak kön wiin, "Ngön pöt ompyaut," pël wasëpnaat.

Tiar lup kölam wë Kristo pim akun kaöaöön kor öpa

¹¹ Anutu pi yang ël epotë omën pourö kama niöpënëak pim komre kolap pöt tekeri wes nina. ¹² Komre kolap pötak Anutu kasëng menak wëäö pötëre yangerakë kentre kaur pöt sëp wesak e yangerak wë eptakëër tiarim wëwëat ngarangk ëak wotpil wë omën Anutuu ënëm yaauröa wëaul öpenëak rë yanuul. ¹³ Pël ëën tiar wëwë pötakël wë kön kosang wiak kë ompyaö oröön ërëpsawi ëëpena pöten kor eim wë. Yaap, tiar kor eim wëen Yesu Kristo yaaröön pim ëwaat tekeri sëën itampënaat. Pi tiarim Anutu, ompyaö yanuwäs pöp, ¹⁴ tiar utpetatë öngpökaan kama niwak kölam niwasën pim omnarö pël sak wë kosang wesak ompyaö yaaö pöt ëëpenëak pim wëwëet tiarimëen keimön naën kësangën elniak wel wia.

¹⁵ Ngön pipot pout ök ma. Weëre kosang nina pöt pout wak wë ngön pipot öpnaan ke urak mëak wa olapanëen kosang wesak ma. Pit niin kön wiin iraan nim ngönte wa olapan.

3

Tiar wëwë ompyautak kosang sak öpa

¹ Nim ingre mor sauröen yang ngarangköröere kaöaröa iri öpnaan ngolöp wesak ök ma. Pit ngönöt ngaarek wak weën ya ompyaö nant mangkën pöt mëmp. ² Pit omnaröen utpet wesak mëak ngön kosang mepanëp ompyaö elmëak ëpre wiap elmëep. ³ Tiar ngaan Setenök morök elniin ngön këeta kanö irikor ëak köpël wë ngön wa olaimaurö. Pël ëak tiarim wëwëat ngarangk naën kentre kauratë ënëm pëen eimaurö. Kët ël epotë tiar utpet yaëen omnarö tiarën kaaö yaalniin tiarimëntta neneraan kaaö eimaurö. ⁴ Pël ëauröak Anutu tiar kama yanuwauup pim ompyaö elniire lup sant elni pël yaaö pöt tekeri wes ninak ⁵ kama niwaurö. Pi tiarim wotpil yaautaan won, pimtë yakömtak pël elniaurö. Pi tiarën yaköm elnieë tiarim lupöt iirak pim ru niwasën Ngëengk Pulöök tiarim lupöt ngolöp niwesa. ⁶ Anutuuk Yesu Kristo tiar kama yanuwaaupë tiarimëen elnia pötaan Ngëengk Pul pö tiarim naë wes mëen wais kaamök kësang elnia. ⁷ Anutuuk komre kolap elniak, “Wotpilörö,” pël niak yaö niwasën kön kosang wiak kor wë wëwë kosangët öpenëak pël elnia. ⁸ Ngön pipot yaapöt.

Taitas, nem kentöök ni omën Anutuun kön wi kosang wesaurö omën ompyaut eim öpnaan kosang wesak omën yaap pipot ëëpnaan ök ma. Pipot ompyaut, omnarö kaamök yaalni. ⁹ Ngön utpet ke epëlöt kasëng man. Ngön mosutëen nga elngan. Èere körööröa songönöt kaö wesak angan. Moses pim ngön kosangtak wia pötön nga angan. Omën pipot pout mosut, kaamök naalniipanëet, pötaan kasëng man. ¹⁰ Èn omën namp ngön kaar ëak ingre morörö kom yaalmëen pöt akun nent ma nentepar wotpil mowas. Pël ëen pi kat nawiin yaëen pöt kasëng moman. ¹¹ Ni ëwat wëen. Omën ke pilëp korar wë utpet yaaup. Pimtë yaaup tiarën pet yaalni.

Ngön mëët

¹² Ne Atemas ma Tikikas namp nim naë wes mëen wais orööpna pötak teëntom nem naë Nikopolis kakë wais. Ne kopi akunaöök pörek ömëak kön yawi pötaanök. ¹³ Ni Sinas, Rom ngön kosangöt ëwatëpre Apolos piarip kaamök ompyaö elmëak kamtaöökë omnant menak wes mëen sëp. Piarip omnantön ngöntök ëëpanëen kaamök elmë. ¹⁴ Tiarim ingre mor saurö pitta ompyaö yaauta yaat këëkë wesak mënak kosang sëp. Pël yaëen narö koröpöökë omnant ëël yaëen pöt kaamök elmëen pitëm ngönëntak wëaut kë ëëpnaat.

¹⁵ Omën neering wëaurö pit pourö niin yoöre ërëp yenia. Ngönëntak lup sant yaalni pöröenta tapël yaalmë pël ök ma.

Anutu pim komre kolap pöt ar pouröa naë wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne nim pëpap, Pool.]

Pailimon

Yesu wel wiak kutömweri sèèn wë krismaki 32 pöta ök won sèèn Pool Rom kak wii kaatak wë pep epwer Pailimon pimèèn retèng ëa. Pailimon pöp omnant kësang wieëaupök Kolosi kak wëèn ingre mor saurö pim kaatak wa top ëeima. Poolë epwer retèng ëaö pöta songönte epël. Pailimonë inèèn ru namp, Onisimas, pim omën nent këkain ëak kas Rom kakë sa. Pël ëak Pool koirak lup kaip tiak Kristoon kön wi kosang wesa. Pël ëèn Poolök Onisimas kaalak Pailimonë naë wes yamëem Paillimonök pim saunet won mowasëpënëak pep epweri ök mëak mangkën wak sa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1-3

Pailimon pimtëèn yaya ngönte 4-7

Onisimas pimèèn kimang mëëaut 8-22

Ngön mëët 23-25

¹ O Pailimon, ne Pool Yesu Kristoë ngönte yaataan wii kaatak neulëaupök Timoti tepërim ngöntöp piiring wë tenpim ya ngawiap nimèèn pep epwer retèng ë yaningk. ² Öng Apia tenpim karipre Akipas tenpim yeë pöl Anutuu yaat kosang ngentiak yamëngk pöpre ingre mor saö nim kaatak ngönënenëen wa top ë yaë pöröaanta yoöre ërëp yak.

³ Anutu tiarim Pepapre Aköp Yesu Kristo piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë wiaap.

Pool pi Pailimonëen Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp mëëa

⁴ S Pailimon, ni Aköp Yesuun kön wi kosang wesak Anutuu omnaröen lup sant yaalmëan pöt naröak aan kat wiaut. Pötaanök ne kët ël epotë nimèèn Anutuun kimang ngöntak yoöre ërëp maim wë. ⁶ Ni omnaröen nim Kristoon kön wi kosang yewesa pöten ök maan tiar Kristook yal ëak wëèn Anutuu tiarëen ompyaö yaalni pöten ewat sëpënëak kimang yemak. ⁷ Ngöntop, ni Anutuu omnaröen lup sant elmëen pit ya kë sa. Pël ëèn ne pöt kat wiak ya kë sak ërëpërëp yeë.

Pool pi Pailimonön Onisimas sant mowasëpënëak mëëa

⁸ Ni lup sant yaalmëan pötaan epël niamaan kat wi. Kristook pim yaatak neulëen wë. Pötaanök nook omnant ëëmëèn këk niamëak pöt pangk niamaat. ⁹ Pël ëëmaatak tepër nampnampëen yak lup sant yeë pötaan wiap wesak niamaan. Ne Pool omp ulöpöp Yesu Kristo pimèèn yak wii kaatak neulëen wëaupök ¹⁰ Onisimas, nem ruup, pimèèn kosang wesak kimang yeniak. Nem wii ka eptak wëautak piin Kristoë songönte ök maan kön wi kosang wesak nem ru sak wë. ¹¹ Pi ngaan nim inèèn yaaupök pim akunet pet nairën wiaan nim sëp wesautak ompyaö wesak kaamök naalniin ëaup, peene tepër pouwaar yok pangk kaamök elniipnaap. ¹² Pötaanök nook pi nim naë wes mëèn yewais. ¹³ Pi nem ru ulöpököp yak ne sëp newesak nim naë yewaisën ya këlangön yaë. ¹³ Ne Kristoë ngön ompyaut ök yaataan wii kaatak neulëen wëaupök pi nim urötak kaamök elnëëpënëak kent yaë. ¹⁴ Pël yaëëtak ni pötaan kuure mak nenëaan wiaan piin maan nem naë öpënëak kön nawiin ëaut. Pöt ni ompyaö elnëak piin maan öpnaan ke urak niamaaten kaaö yaë. Könöök pël elnëëmëeten kent yaë.

¹⁵ Ne kön wiin Onisimas pi kaalak wais niiring sasa öpnaataan Anutuuk maan akun kot nent sëp niwesa. ¹⁶ Ngaan pi nim inèèn ru wakaimaup. Peene pöt, pöt pëen won. Pi nim ëan pöl Kristook yal meneë yak inèèn pëen won,

nim kar panë sak wë. Ne piin lup sant yaalmë. Ën ni ne il newesak nim inëen ruupök nim ëa pöl Aköpön kön wi kosang wesak wëen lup sant kësang pan elmëim omëep. ¹⁷ Ni kön wiin tepër Kristoë yaat yamëngkauwaar pël wesak pöt nim neen sant yaalnëen pöl piinta elmë. ¹⁸ Pi utpet nent elnia ma omën nent nim naëaan këkain ëa pöt ök neaan kangiiir nimpaat. ¹⁹ Ne Pool nemtë moresök epël retëng yeë. Onisimas pim omën nim naëaan wa pötë kangiiir nimpaan. Ni ëwat wëen pötaan ngolöp nuwesak epël neniangan. Ne kaamök elniin Kristoë omën sak wëen pötaan nim naë kangiiir nampë kësang nent wia. ²⁰ Pötaanök Aköpëen yak ne ompyaö elnëak Onisimas sant mowas. Tepër Kristook yal menak wëerek pël elnëen ya kë sumaan.

²¹ Ni nem këm ngönte ngaarëk omëët pël kön wieë pep epwer retëng ë yaningk. Yaap, ne kön wiin ni il wesak munt nantta ëëmëep. ²² Ne kön wiin Anutuuk nim kimang yamëëaut kat wiak wil neulëen nim naë waisumaap. Pötaanök Onisimas pim nim naë waisëpnaatak ne nim naë wais ömaan ur nent kopëta was.

Yoöre ërëp ngönte

²³ Epapras, Yesu Kristoë ngönte ök yaautaan wii kaatak moulmëen neering wë pöp pi yoöre ërëp yenia. ²⁴ Ën Maakre Aristakasre Timasre Luk neering ya yamëngka pörö pitókta tapël yenia.

²⁵ Aköp Yesu Kristo pim komre kolap pöt arim lupmeri wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne ním kariip, Pool.]

Ipru

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 37 pöta ök won sêen omên nampök pep epwer Ipru omên ingre mor saö naröaan retêng äa. Omên retêng äa pöp, tiar köpël. Pi ingre morörö kööre toköröak pitëm kôn wi kosang yewesaut irikor yaalmêen kasêng mampênëak yaëen epwer retêng ë mena. Pi Kristoë yaatere yapintak Mosesëet il yewas pöt pet elmëa.

Pöt epël wia.

Kristook Anutuu songönte tekeri wes pet ira 1:1-3

Kristook enselörö il yewas 1:4-2:18

Kristook Mosesre Yosua il yewas 3:1-4:13

Kristoë kiri yaaö yaatak Mosesëet il yewas 4:14-7:28

Kristoë sulöp ngolöptak Mosesëet il yewas 8:1-9:28

Kristoë kiri äautak Mosesëet il yewas 10:1-39

Kön wi kosang yewesauta ngönte 11:1-12:29

Wa korkor ngön mëet 13:1-25

Anutuuk pim Ruupön maan pim ngönte ök niia

¹ Ngaanëer Anutu pi tektek ngön yauröen ök maan tiarim ëaröen ngön ke nentere nent, kan ke naöre naö ök maö ima. ² Pël äautak peene yangerakë omnant won wasëpna akunet temanöm yesën akun eptak pim Ruupön maan pim ngönte ök niia. Ruup Pepapök maan omnant pout ket äaup omnantë pep sëpênëak mëëa. ³ Anutuu ë rangiere ëwaat pim naë wiaan tekeri yewas. Pi Anutuu ök panëep pim weëre kosang ngöntak omnant pout kaamök elniaan taë sak wia. Puuk wel wiak tiar kölam niwasëpênëak tiarim saunat won wes olëak, kaalak kutömweri wal ëak së Anutuu yaapkëel wel aisëak weëre kosangring wë.

Anutuu Ruupök enselörö il yewawas

⁴ Pi Anutuuk yapin kaöet mangkën enselöröaat il yewas. Tapël pi kutömweri isak Anutuu yaapkëel wë weëre kosang wak enselörö ngep elmëak wë. ⁵ Ne tol ëen pël yeniak? Ngaan Anutuuk ngönëntak epël mëëa pöt enselöröen ök nemaan äa.

“Ni nem Ruup.

Peene ne wil nuulëak nim Pep sak wë.”

Ën epteta enselöröen nemaan äa.

“Ne pim Pep sak wëen

pi nem Ru sak öpnaat.”

⁶ Nent pöt, Anutuuk pim Ru wetëep yangerak wes mëen waisëpênëak äa pötak epël ök mëëa.

“Ne Anutu nem ensel pourö piin yaya map.”

⁷ Nent pöt, pim enselöröen, “Pit Ruupë iri wë,” weseë pitëmëen epël äa.

“Ne Anutu nem enselöröen maan kentöökë ök yesaurö.

Ën nem inëenöröen maan es wilëngöökë ök yesaurö.”

⁸ Ën nent pöt, Ruupëen Anutuuk epël ök mëëa.

“O Anutu, ni omp aköp akun wali öm ngarangk eim ömëep.

Nim omên wa ngaöök yamëen pörö wotpil wesak ngarangk yaaup.

⁹ Ni wotpil yaaütön kent yaaup, utpet yaaütön kaaö yaaup.

Pötaanök Anutu ne, nim Anutuuk ni ërëpsawi ëëmëak yaö niaan ërëpsawi kaö yaëen nimotök karuröaat il yewas.”

¹⁰ Nent epël mëëa.

“Aköp ni omnant won wiaan yanger ket éan.

Nim moresring kutömwer ket éan.

¹¹ Kutömre yang pipot kô yesên ni pôt wakaim om ömëep.

Poë koröpö sëpar yes pöl pipot ëëpnaat.

¹² Nuuk pit poë koröpö rang rê yawi pöl ëëmëet.

Pël êak ulpëênëp përéak ngakëp yamé pöl elmëëmëet.

Ën ni pöp om wakaim omëëp.

Ni ulöp sak wiap nasëngan.”

¹³ Nent epël wia pôt, Anutuuk pim enselöröen nemaan, Ruupön mëëa.

“Ni wais nem yaapkëetakël wel aisëak weëre kosangring wëen

omën nimëen kööre tok yaaurö nook maan nim weëre kosangöökë karök ilapnaat.”

¹⁴ Ën enselöröen tolël mëëa? Pit omën könöröa ök ëen Anutuuk pim inëen ya mëmpënëak wes yamëaurö. Pël ëen wais omën Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaarö kaamök yaalni.

2

Anutuu utpetetakaan yaniwa pôt kësangët

¹ Yaap, Anutuu Ruupök enselörö il yewas. Pötaanök tiar pim ngönte ök niaan kat yawi epët kat kolak sëp wasnganëen taë wes wak öpa. ² Anutuu ngön kosangöt enselöröen maan ök mëëa pôt yaap panëet. Omnarö ngön pôt ngaarëk naön wa yoolaan kangiiir Anutuuk utpet mowasö ima. ³ Pötaanök tiar Anutuu ngönte, Ruupë ök ëa pôt, wa olëak Anutu tiar utpetetakaan kama niöpna kaö pôt kasëng mangkën tol êak kangut won ëëpën? Orööpnaat. Pim tiar utpetetakaan kama niöpna ngön pôt, Aköp Yesuuk wet réak ök aan omën kat wiauröak ngön pôt yaap pël aan kat yawi. ⁴ Pit pël yaëen Anutu pimtokta Aköp Yesuu ngönte yaap pôt tekeri wasëpënëak retëng weëre kosangring it ngolöp ke nentere nent mëneima. Pël yeem pim könöök elmëen Ngëëngk Pulöök ngön pôt kaamök êak ngönën ya mëmpënëak weëre kosang ke nentere nent omnarö nina.

Yesu pi tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep saup

⁵ Yang ënëm oröpënëak Anutuuk mëëaur nem yeniak epër, Anutuuk enselörö ngarangk ëëpënëak nemaan ëa. ⁶ Won. Pöta ngönte ngönëntak ngön nent epël wia.

“Anutu, ten omën pasuröaan ni oröptaan kön yaniwiin?

Ten omën pëenöröaan ni oröptaan ompyaö yaalniin?

⁷ Ni ten akun kot nent enselöröa iri önëak niulëen pitök il niwesa.

Pël ëen kaalak ënëmak ni ten wak ngaarëk isak ëwaat ë nirangian.

⁸ Pël êak ni ten omnant pout ngarangk ëënëak tenim iri niulëan.”

Yaap, Anutu pi tiar omnant pout ngarangk ëëpënëak niulëa ngönën piptak pël ëa. Pötaanök kopët nent tiar ngarangk naëngan won, pout ngarangk ëëpenaat.

Pël ëëpenaatak peene itaangkën tiar omnant pout ngarangk naën yeë. ⁹ Peene pôt, tiar itaangkën ngön pipët Yesuun ëa. Anutuuk pi akun kot nent enselöröa

iri öpënëak moulmëen pitök il mowesa. Pël ëen pi këlängön kat wiak wel

wiin pim pël ëa pötaan Anutuuk pi wak ngaarëk isak ëwaö ë morangia. Pim

këlängön kat wiin ë morangia pôt, Anutuuk tiar omën pourö komre kolap

elniak tiar kaamök elniipnaan wel wiipënëak maan pël ëa.

¹⁰ Anutu pi omnant pout ket êak pötë pep sak wë. Pi omën kësang pan pim ru sak kutömweri së ëwaatak öpënëak kent kön wia. Pël êak Yesu tiar omnarö utpetetakaan kama yewauta pep panë sëpënëak yaö maan këlängön kat wia.

Anutu pi pël èen kè sa. ¹¹ Yesu tiarim kòlam yaniwesaupre kòlam niwesaurò, tiarim Pepap kopètap. Pòtaanòk pi tiarèn, “Nem nangarò,” pël niapènèak èo naèpan. ¹² Pi tiarèn èo naèn Anutuun epël mèèa. “Nem nangaròen nim ngönte òk memaat. Ne ingre moròròa tekrak wè niin yaya niamaat.”

¹³ Èn nent epël.

“Ne pitring piin kòn kosang wiimaat.”

Kaalak nent epël.

“Anutuu runga nena pöröaring wè.”

Yesu pi tiar kaamök elniipènèak yang koröpö wa

¹⁴ Anutuu ruurò tiar yang koröpöoring wè. Pòtaanòk piita tapël èa. Pöt pimtè weletak weleta pepap Seten won mowasèpènèak yang koröpö wa. ¹⁵ Pël èakta omèn weletaan kas yaautak wii ket èak nitèen wakaimaurò wil nilèèpènèak pël èa. ¹⁶ Pim yang koröpö wa pöt, enselörò kaamök elmèèpènèak naèn, tiar Apramè èarò kaamök elniipènèak pël èa. ¹⁷ Tiar pim nangarò kaamök elniipna kan muntat won. Pòtaanòk tiarim òk panè sa. Pël èak Anutuun kiri yaauta wotòok sak ya ngès èen wotpil nuwasèpènèak Anutuu èèetak ya kaò mèna. Pöt tiarim utpetat iir niolapènèak pël èa. ¹⁸ Setenök piin moròk yaalmèen kèlangòn kat wiaup yak omnaròa naè moròk orò yanirèen yok pangk kaamök elniipnaap.

3

Yesuuk Moses il yewas

¹ Yesuuk kòlam niwesa nem karurò, Anutu kutömweri wèaupök ar piiring önèak yas niiaurò. Ar Yesuun kèèkè kòn wieè. Pi Anutuuk wes mèen pim ngönte òk èak kiri yaauta wotòok saupè ngönte tiaròk òk yaaurò. ² Anutuuk pim omnaròa naè Mosesèn ya ngön maan ya panè wesak mèna pòl Yesuukta tapël èa. ³ Kaat òk rèaupè yapintak kaata yapinte il yewas pòl Yesu Anutuu kaata pepapök Moses pim kaatak wèaup il mowesèn omnaròak pim yapinte wak isak ya. ⁴ Ka epot pout òk rèaup wè. Omnant poutè pepap Anutu. ⁵ Moses pi Anutuuk ya ngön maan pim omnaròa naè inèen ya yamèngkem Anutu pim ènèmak apna pòta ngönte òk maima. ⁶ Kristo Anutuu Ruup pi Anutuuk ya ngön maan ya panè wesak yamèngkem Anutuu omnarò ngarangk elnieim wè. Anutuu omèn pörò tiar tapörò. Pöt pas won. Tiar kòn kosang wieè pim yaò niia pötön kor òpena pöt pim omnarò pël apenaat.

Israel omnarò lup kosang èak Anutuu ngönte wa olèa

⁷ Pòtaanòk Ngèèngk Pulöök ngön epël èa pöt tiarimèen yes.

“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak

⁸ Israel omnaròa Anutu kasèng menak lup kosang èa pòl èèngan.

Pit yang mopöök ima akun pötak pim ngönte wa olèak ökre was elmèeima.

⁹ Arim èarò pörek krismaki 40 pötè öngpök nem ya kosang mèneima pötön iteneèak

köntak utpet elnè ökre was elnèeimaat.

¹⁰ Pël èèn ne omèn pöröen ya sangèn èèn epël èaut.

“Pitèm kònöt nem pet yaalmèa pòl nawiin sa rèak yesaurò.

Pit nem yaautön èwat sèpnaaten kaaö yaaurò.”

¹¹ Pöten kòlöp elmèak ngön kosang wesak epël èaut.

“Pit nem kaare yang kè yesaurek newaispan pan.” ”

Israel omnaròa Anutuu ngönte wa olèa pòl èèngan

¹² Karurö, arim naëaan namp lupmeri kön utpetat wieë kön wi kosang newasën ëak Anutu wëwëap kasëng mengkanëën ngarangk këëkë ëeim ön. ¹³ Pël ëak arim naëaan namp utpetatë moröktak elniin lup pu waringanëën ket ël epotë neneren wa korkor ngön maim ön. Pël ëak ar neneren ngön ëak kat yawiem pöt, “Ngönëntak, ‘Peene,’ pël ëa pöl peene taptakëër ngön ngaarëk ömaat,” pël kön wieë ngaarëk weim ön. ¹⁴ Tiarim wet rëak Kristoon kön wi kosang wesang pöl taë wes wak yesem weletak orööpena pötaan Kristooring lup kopëtemer sak wë. ¹⁵ Pöta ngönte ngönëntak epël ëa.

“Ar peene Anutuu ngönte kat wiak pöt Israel omnaröa pi kasëng mena pöl lup kosang ëëngan.”

¹⁶ Pöt talöröak Anutuu ngönte kat wiak kasëng mena? Pöt maim naröak naën, Israel omën Mosesök Isëp yangerakaan mësak waisa tapöröak ëaut. ¹⁷ Ma talöröaan Anutuuk krismaki 40 pötë öngpök ya sangën elmë ima? Pörö utpetat ë yesem yang mopöök wel wi won sa. ¹⁸ Ma talöröaan pi kölöp elmëak ngön kosang wesak, “Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan,” pël ëa? Pöt pim ngönte wa olaima pöröaan ëa. ¹⁹ Tiar pöten ityaangk. Pit Anutuun kön wi kosang newasën ëautaan pim kaare yang kë yesaurek neilaan ëa.

4

Kë yesa kaare yangerak oröopenëak niiaut

¹ Anutuuk pim kë yesa kaare yangerak së öpenëak kup niwia. Pötaanök arim naëaan namp utpet ëak neilaan ëënganëën ya ngës kön wiipa. ² Pitëm ngaan ngön ompyaut kat wia pöl tiarta ëaut. Pit ngön pöt kat pëen wiak taë wa naön ëa pötaan pötak kaamök naalmëën ëa. ³ Ën tiar ngön pöt taë wak wë eporö kë yesa kaare yangerak së öpenaarö. Anutu pi kaare yang pören epël mëëa.

“Ne kölöp elmëak ngön kosang wesak epël ëaut.

‘Pit nem kaare yang kë yesaurek newaispan pan.’ ”

Yaap, pim yanger ket ëa pötak kë yesa kaare yang pöreta kopëta wesaupök kölöp ngön pöt mëëa. ⁴ Anutuu omnant ket ëa pötak ngönëntak ket 7 pöta ngönte epël ëa.

“Anutu pi ket 6 pötë ya mëneim pet irak 7 pötak kë sa.”

⁵ Pöta ngön nent kaalak epël ëa.

“Pit nem kë yesa kaare yangerak newaispan pan.”

⁶ Omën ngaan ngön ompyaut kat wia pörö ngön pöt wa olëa pötaan Anutuu kë yesa kaare yangerak neilaan ëa. Peene pöt, narö kat wiak taë wasëpna pöt pörek ilapnaat. ⁷ Omën ngaan wakaima pörö neilaan ëautak Anutuuk tiar pim kë yesa kaare yangerak ilapenëak kaalak akun munt nent niwia. Akun pöt peene. Pël ëën akun wali won sëen ënëmak ngön nem kön ngölöp wes ninan pöt Anutuuk maan Tewitök epël retëng ëa.

“Ar peene Anutuu ngönte kat yawi eptak lup kosang ëëngan.”

⁸ Yosuaak Israel omnarö mësak Anutuu kë yesa kaare yangerak së oröanëën ënëmak Anutuuk akun munt nentakëën naën ëan tapön. ⁹ Pötaanök tiar ëwat wë. Kë yesa kaare yang Anutuuk kup niwia pör om wia. Pim ket 7 pötak kë sa pöl pim omnarö tiar pim naë së kë sëpenaat. ¹⁰ Omën pim kë yesa kaare yangerak së orööpena pörö Anutu pim ya mën pet irak kë sa pöl ëëpenaarö.

¹¹ Pötaanök tiar kë yesa kaare yang pörek së öpenaan weë ngentiipa. Omën ngaanöröa ëa pöl Anutuu ngön wa olëak kan kourak së kö sënganëën.

¹² Anutu ngönte wëwëetaringët, omnaröa naë weëre kosang yaaut. Pöt öp nga panëëweri ök, öp newer nalaan nal poutë ngaö wë pöwerta il wesak nga panëëwer. Pöwerök omnaröa kos yasinre ilëënötta yail pöl omnaröa könöpre

lupmer kom yaë. Pël yeem omnaröa kön yawiaare kent yaaö pötë songönöt war yewas. ¹³ Anutuu ëöetak omën nent ëlëëp wi naön. Omën ket ëa pout pi tekeri wasën pim ëöetak yoolök wiaan itena. Omnant pout itenak ëwat wëaup pi tiarim yaaut kom ëak kangut nimpnaap.

Yesu pi tiarim kiri yaauta wotöököp

¹⁴ Yesu, Anutuu Ruup, kiri yaauta wotöököp, pi kaö panë sak kutömweri së tiarimëën Anutuun kimang maim wë. Pötaanök kön wi kosang yewesaut, tiarim pël yak pöt, taë wak öpa. ¹⁵ Kiri yaauta wotöököp Anutuu naë tiarimëën kiri ëeim wëaup, pi tiar wiapre kor yaëën ya ngës yaalniaup. Morök ke nentere nent tiarim naë yaarö pöt pim naëëta oröaap wiap sak utpet naën ëa. Pël ëa pötaanök pangk kaamök yaalniaup. ¹⁶ Pël yaalni pötaanök tiar kas köpël Anutu komre kolap yaalniaup pim naë oröeim öpa. Pël ëën könöm nentere nent orö yanirëën puuk ya ngës elniak pim komre kolaptak kaamök elniipnaat.

5

Kiri yaauta wotöököp Yesu pi utpetetakaan pangk kama niöppnaap

¹ Yuta omnaröa kiri yaauta wotöököp moulmëëpënëak yaaö pöt pi omnaröaan Anutuu inëën elmëëpënëak omnaröa naëaan ilak yemoulmë. Pël ëën Anutuuk omnaröa utpetat won wes moolapënëak omnant menak animaurö kiri ar ë yemangk. ² Kiri yaauta wotöököp pi yang omnamp, wiapöp. Pötaanök Anutuu yaautön köpël ëere kanöön irikor ë pël yaauröen wiap yaalmëaup. ³ Pim wiap yaaataan Anutuuk pi omnaröa utpetatëën kiri ar yeem pimtëenta tapël ëëpënëak mëëa. ⁴ Kiri yaauta wotöököpë ya pöt kaöet. Pötaanök omën namp pimtë könöök ya pöt nampan. Won, Anutuu Eronë elmëa pöl ya pöt mangkën yamëngk.

⁵ Kristo piita tapël pimtën wak isak, “Ne kiri yaauta wotöököpë yaat yok pangk mëmpaat,” pël weseë namëngkën ëa. Anutuuk ya pöt menak epël ök mëëa.

“Ni nem Ruup.

Peene nook wil nuulëak nim Pep sak wë.”

⁶ Ën ngönëntak nent epël ëa.

“Ngaan Melkisetëë kiri eima pöl

ni pim urtak wë eim ömëëp.”

⁷ Ngaan Yesuu yangerak wakaima pötak pi ingre ya ilak aimeë kimang ngöntak Anutuun ök maima. Pi Anutuuk yok pangk weletakaan kama öpënëak kön wiin Anutuuk pim ikanöök wë pim ngönte ngaarëk wa pötaan kat wiak kaamök elmëeima. ⁸ Yaap, pi Anutuu ru panëëpök pas këlängön ya mënak pim ngönte ngaarëk yeweem ngön ngaarëk yewauta songönte ëwat panë sa.

⁹ Pël ëën pim Pepapë ngönte ngaarëk yewa pöt kaö sak kosang sëën pi omën pim ngönte ngaarëk yeö pörö utpetetakaan kama wëën wëwë kosangtak öpna pöta pep sa. ¹⁰ Pël ëën Anutuuk Yesu pi tapöpök Melkisetë pim kiri eima pöl pim urtak wë kiri yaauta wotöököp öpënëak mëëa.

Öngaaröa ök ëëngan

¹¹ Melkisetë pim ngön pöt, selap wiaap ök niamaatep ar kat wiak kön tektek nasëngan. Pötaanök war wesak niamaatak tenim naë ya kaö wia. ¹² Ar akun wali ngönën kat wi waisauröak muntarö rë moulön pangk ëëppnaatep om köpël wëën naröak rë nuulöppna pöta ök yeë. Pël ëën ke pilörö ar ngönën wet réak kat wiaut kaalak ök niama yangap yeë. Ar kë kosang yenauroa ök won, kapa pëën yenauroa ök wë. Pötaan ngönën öngpököt pangk kat nawiingan, yoolököt

pëen kat wiinëet. ¹³ Kapa yena pöröen öngaarö pël mepenaat. Pöta ök omën pörö pit öngaaröa ök könöt weë nasënörö. Pötaanök wotpil yaauta ngönte kat wi naskolpan. ¹⁴ Ën kë kosang yena pöröen kaöarö pël mepenaat. Pöta ök omën könöt weë saurö pitëm könöök omnant kom yaauröak omën ompyaöre utpetat pangk kom eëpnaat.

6

Kön wi kosang yewesaut taë wak öpa

¹ Nem pël niak pötaan Kristoë ngönën wet réak kat yawi pöt ewat sa pet irak yal menak ngönëneën kaö sak öpa. Tiarim ka möör wapët wesirën taë éaan kaalak tiak rangk newesirën é yeë pöl omnant kë wonöt kasëng menak Anutuun kön wi kosang yewesa wet réak kat yawi pöt rangk naën eëpenaat. ² Pöt epot. Ngönën i meëre Ngëengk Pulö öpenëak mores kepönöök yawia, weletakaan wal eëpenaare Anutuuk akun kaöaöök kom éak ngön é pet irëpna ngön wet réak kat yawi pöt kaalak kat nawiingan. ³ Anutu kat wiin pangk eëpën pöt ngönën wet réak kat yawi pöt ewat sa pet irak ngönëneën kaö sak öpa.

⁴ Omën Anutu kasëng mena pörö kaalak lup kaip tiak pim naë ré noolapan. Pit ngönëntak pitëm lupöt éwa elmëen kutömweriaan Anutuuk omën ompyaut wes meën wak Ngëengk Pulööring wakaima. ⁵ Pit Anutuu ngönte ök eën ompyaö eën omën weëre kosang akun kaöaöök mëmpnaata lup nant itena. ⁶ Omën ke pilörö pit Anutu sasa kasëng mena. Pël éa pötak pitëm könötök Anutuu Ruup kaalak këra yetaparak möa. Pël yaëen omnarö itenak piin ökre was mëa. Pël éa pötaanök omnaröak maan pit kaalak lup kaip tiak Anutuu naë ré noolapan.

⁷ Omën ke pilöröaan ngön nokoliit niamaan. Yang nerak kopi rangkrangk peleim wëen yangera öngpök sëen omnant oröak kaö sëen këet oröön omën ya yangëntaurö yeö. Pipët, Anutuuk yanger welaköt elmëen këet yaarö. ⁸ Ën nön pëen orööpna pöt kë won eën yanger utpet pël yewas. Yang utpet pör Anutuuk kaaö elmëen ënëmak es kotak won sëpnaar. Omën utpet yaaö ke pilörö Anutuuk tapël elmëepnaat.

⁹ Nem kar panëerö, yaap, ten ngön könömöt niaut yak arën kön kosang wiin yok pangk Anutu kasëng nemangkan pël yaë. Ten arën kön kosang wiin ar ompyaö yaëen Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat pël yaë. ¹⁰ Anutu pi korar naën yaaup. Ar pimëen yak pim omnarö itenak kaamök elmëak lup sant elmëimauroak om éeim wë pöten tol éak kat nikolöpën? Pël naëpan. ¹¹ Tenim kentöök arim neenemëen weë yengenti pöl om éeim wëen akun pet irëpënëak kön yawi. Pël eën arimëen kutömweriaan mor kol kosangöt wiak kor wë pöt önëet. ¹² Ten ar wisën eënëeten kaaö. Tenim kentöök ar omën Anutuun kön wi kosang wesak weëre kosangring wë pim kup mowia pötë pep sa pöröa ök eënëak kön yawi.

Anutu pim kup niwia pöt këet

¹³ Apram ke pilëpön Anutuuk ngön kup mowia omën kaö talëpë yapintak kosang wasëpënëak ap wasën pim ököp won eën pimtë yapintak kosang wesa. ¹⁴ Pël éak piin epël ök mëa. “Yaap pan, ne welaköt kësang pan elniin nim ruure éarö selap pan oröak ulöl sëpnaat.” ¹⁵ Pël maan Apram pi yaap wesak kaaö köpël kor wakaimëe Anutuu kup mowia pöta këet wa. ¹⁶ Tiar omnaröa ngön é kosang yewesaut epël wia. Omën namp pim ngönte kosang wasëpënëak kaö nampë yapintak kosang wasëpnaat. Pël eën omnarö pim ngönte wa ngep elmëepënëak kön wiin kaöapë yapintakël kosang wesa pöten

kat wiak yaap wesak sêp wasêpnaat. ¹⁷ Anutu pi kup niwia pôt sêp wesak maimet naêpan kêet ôpenaarô tiar war wes ningkên êwat sêpenêak kent kôn wia. Pôtaanôk pim kup niwia pôt pimtê yapintakêl kosang wesa. ¹⁸ Anutuu kup niwiak pim yapintakêl ngôn ë kosang wesa pôt pangk kô sêen kaar naêpan. Pêl wia pôtaanôk, tiar pim kol urôok ilêak wêen ngarangk elniin pim kup niwia pôta kêet ôpenêak taê wak kor eim wê. ¹⁹ Anutuu kup niwia pôta kê tiarim ôpenêak kôn kosang wiak kor wê pôtak tiarim wêwêat taê yauwas. Pôt wiapre kor wonte, ngêengk tupta poê korôp ngerôok utakê kasngaêl, Anutuu naê, wia. Pôtaanôk taê yauwas. ²⁰ Ngerôok pô tiarim wotôökôp, Yesu, puuk tiar kaamôk elniipênêak wotôök rêak keli olêak ilêa. Pi Melkisetee pim ôk kiri yaauta wotôök sak pêl êeim kosang ôpnaapôk pêl êa.

7

Melkisetee songönte

¹ Melkisetee pöp, pi Salem kakê omp aköp, Anutu kaö panêep pimêen kiri êeimaup. Pi tapöpök Apram nga sê yang omp ak narôere pitêm omnarô mênak yewaisên kamtaôök koirak welakôt elmêaup. ² Pêl êen Apramök pim omnant wa pôt kom êak lup 10 pôtêaan kopêt nent pi menaup. Pim yapin Melkisetee pôt, tiarim ngöntak wotpil yaaö omp aköp pêl apenaat. Ên Salem omp aköp pôteta, mayaap omp aköp pêl apenaat. ³ Melkisetee pim êlre pepere êarôa songönte ngönentak war wesak naên êa. Ên pim wilaare wel wiauteta naên. Pêl êaap tiarök piin Anutuu Ruupê ôk kiri yaatak wakaim ôpnaap pêl wasêpenaat.

⁴ Ar Melkisetee pi kaö panêep pôt kôn wieê. Pôt tiarim ë kaöap Apram pi nga sê yang omp akôrô mênak urôm wa pôt kom êak lup 10 pôtêaan kopêt nent pi mena. Pôtaan pi kaö panê sak Apram il yewas pêl kôn wieê. ⁵ Ên Liwai pim ruure ë kiri yaat yamêngk pôrô Yuta omên pitêm karurôak omnant pout kom êak lup 10 pôtêaan kopêt nent mampênêak Mosesê ngôn kosangtak ôk ya. Liwai omên pôrôa karurô pitta Apramê ruure êarô. Pêl yaêetak kiri yaaurôak pitêm karurôa naêaan omnant ôpênêak Mosesök êa. ⁶ Pêl êaap Melkisetee pöp Liwai pim kurmentêkaanêp won, maimap, Apram pim omnant kom êak lup 10 pôtêaan kopêt nent mangkên welakôt elmêa. Apram Anutuu wet rêak kup mowia pöp Melkisetee welakôt elmêa. ⁷ Yaap, tiar êwat panê wê. Tiar omnarô welakôt yaalni pöpökêêr kaöap. Ên yeö pöp kotup. Pôtaanök Melkisetee welakôt elmêa pöp kaöap, ên Apram wa pöp kotup. ⁸ Liwai pim kurtakaan kiri yaaö lup 10 pôtêaan kopêt nent yewaurôak kô seimaurô. Ên Melkisetee lup 10 pôtêaan kopêt nent wa pöp wêwêetaringêp ngönentak pêl ya. ⁹ Liwai pöpôn tiar yok epêl apenaat. “Apramê lup 10 pôtêaan kopêt nent wak Melkisetee mena pôtak Liwai pôpta piarip pouwaar êa,” pêl apenaat. ¹⁰ Pôt Liwai naarôon wiaan pim ë pepap Apram Melkisetee kamtaôök koirak welakôt elmêa pôtak Apramök pim omnant kom êak lup 10 pôtêaan kopêt nent mena. Pôtaanök Liwai piita pim ë pepap Apramring pêl êa. Pêl êa pôtak Apramre Liwaire pim kurtakaanôrô Melkisetee il yewas pôt pet yaê.

Kiri yaaö ngaanôrôa urtak ngolöpöp orôa

¹¹ Ngaan Liwai pim kurtakaanôrôak ngês rêak kiri yaat mênâ pôtak Anutuuk Mosesên ngôn kosangôt ôk maan Yuta omnarô nina. Liwai pim kurtakaanôrôak omnarô pangk wotpil yewasanêen kiri yaaö muntap naarôon êan tapôn. Pit wotpil newasên êa. Pôtaanök kiri yaaö ngolöpöp orôa pöp, Liwai pim kurtakaanêp Eron pim ôk won, Melkisetee ôköp. ¹² Anutuuk kur nementêkaan kiri yaaö ngaanôrô wa moolêak kur mumentêkaan omên

ngolöpöp moulmëepënëak pöt pitëm ngön kosang ngaanötta wa moolëak ngön kosang ngolöpöt wiipna pöt pangk ëëpnaat. ¹³ Omën orööpënëak Anutuuk ök yenia Yesu pöp Liwai pim kurmentëkaan won. Yesu pim kurmentëkaanörö kiri naën yaauro. ¹⁴ Tiar ewat wë. Tiarim Aköp pi Yutaë kurtakaan oröaup. Omën kur pötakaanöröak kiri yaaö ya pöt mëmpënëak Moses pi nemaan ëa.

Yesu pi Melkisetëë ök kiri yaaup

¹⁵ Kiri yaaö ngolöpöp Yesu, Melkisetëë ököp, pim oröa pötak ngön kosang ngolöpötta oröa pöt tekeri yewas. ¹⁶ Yesu pi kiri yaauroa kurmentëkaan ngön kosangtak ëa pöl won. Kan maimetakël kiri yaaö saup. Pi wëwë kosangtaring wë pöta weëre kosangöökël kiri yaaö sak wëaup wë. ¹⁷ Piin Anutuuk ngönëntak war wesak epël ëaup.

“Ngaan Melkisetëë kiri eima pöl ni pim urtak wë eim ömëep.”

¹⁸ Ngön kosang ngaan kiri yaauro Liwai pim kurmentëkaan orööpënëak ëa pöt weëre kosang kaamök naalniin ëa. Pötaanök Anutuuk kama wa moolëa.

¹⁹ Mosesë ngön kosangtak omnant ompyaö wes pet nairën ëa. Peene pöt, Anutuuk kan ngolöp ompyaö naö ngës yaniwi. Pö ompyaö panëö ngön kosang ngaanöt il yewas. Kan ngolöp pöök pangk Anutuun naë sepënaat.

²⁰ Anutu pi om pas Yesuun kiri ëëpënëak yaö nemaan. Pimëen wesak ngön ë kosang wesa pötaanök mëëa. Omnaröa ngaan omën narö kiri ya mëmpënëak moulmëeima akun pötë ngön ë kosang yewesa pöt won, köntak moulmëeima.

²¹ Yesuun pöt, Anutuuk ngön epël ë kosang wesa.

“Aköp pi ngön ë kosang wesak epël niak kaalak muntet naëpan.

‘Nuuk kiri eim kosang ömëep.’ ”

²² Anutu pi kiri yaaö ngaanöröaan ngön ë kosang newasën ëautak Yesuun pël ëautaan sulöp ngolöp Yesuuk yanitë epët ompyaö panëët ngaanöt il yewas pöt kön wiaapënaat.

²³ Kiri yaaö ngaan pörö wel wiin pöp urtak pël ë waiseima pötaanök selap.

²⁴ Yesu pöp wëwë kosangtaring wë. Pötaanök pim kiri yaaö ya pöt om kosang wiaapnaat. ²⁵ Pi wëwë kosang wëaupök omën piin kön wi kosang wesak Anutu temanöm yewas pörö kaamök elmëëpënëak Anutuun kimang maim wë. Pötaanök pi omën pörö akun poutë utpetetakaan kama weim öpnaap.

Yesu tiarim kiri yaauta wotöököpök pangk kaamök elniipnaap

²⁶ Kiri yaauta wotöök ke pipël pipöp tiar pangk kaamök elniipnaap. Pi wotpilëp, utpetere saun nent wi naönöp, kölam pëënëp, Anutuuk saun omnaröa naëaan wak kutömweri kaö wes ulmëaup. ²⁷ Yuta omën kiri yaauta wotöök pörö kët ël epotë wet réak pitëmtë saunatëen kiri ar ëäkök omnaröaan ënëm yaauro. Ën Yesu pöt, pitëm yaaö pöl naën. Akun kopëtet pimtë wëwëet Anutuun pëël elmëak tiarimëen kiri ëen pet ira. ²⁸ Yaap, Mosesë ngön kosang wet réak oröa pötak omën weëre kosang wonöröak kiri yaauta wotöök öpënëak mëëa. Pël ëautak Anutuun ngön ë kosang wesa ënëm oröa eptak pim Ruupëen yaö yaë. Pël ëen Ru pöp Anutuuk omnant pout pangk elmëak moulmëen kosang wë.

8

Yesu pi kutömweri ngönën tup këetak kiri eim wë

¹ Ngön pipotë kepönte epël. Tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöp pi o kutömweri së kaö sak Anutuun yaapkëetakël wel aisëak weëre kosangring wë. ² Pi kutömweri së kiri yaaö wotöök yaat Anutuun tupta kakaati ngëeng

panëetak mëneim wë. Tup pöt, ngönën tup këet omnarök ok neraan, Aköp pimtök ok rêaut.

³ Yang omën kiri yaauta wotöökörö Anutuun kiri wiire ar ë pël ëëpënëak moulmëen wë. Pötaanök tiarimëen kiri yaauta wotöök sak wë pöpta tapël kiri ëëpna pöt pangk ëëpnaat. ⁴ Yang eprek Yuta omnaröa ngön kosangötë wia pöl Anutuun kiri ar yaaöre omën ke nentere nent yawiaurö wë. Pötaanök pi yangerak om wë talte kiri yaaö yaat namëngkën ëëpën. ⁵ Yuta omnaröa kiri yaaurö pit ngönën tup ökre wastak yaë. Kë pöt kutömweri wia. Yangerak omnaröa yaë pöt Moses pim ëa pöl ökre was yaë. Kë pöt kutömweri wia. Pi poë koröpötök ngönën tupët ök rapënëak yaëen Anutuuk epël mëëa. “Kat wi. Rosiraöök kōnte pet elnian pöl omnant pout ëëm.” ⁶ Peene pöt, sulöp ngolöp Yesuu tiarimëen nitëa pötak ngaante il yewas. Tapël Yesuu tiar kaamök elniipna ya pötak Liwai omën kiri yaauröa yaat il yewas. Sulöp ngolöptak ngaante il yewas pöta songönte epël. Anutuu peene kup niwia pötak ngaan Mosesën kup mowia pöt il yewas. Pötaanök sulöp ngolöp kup niwia pöta taë yewas pötak ngaante il yewas.

Sulöp ngolöptak ngaante il yewas

⁷ Sulöp ngaante mos naën ëanëen Anutu pi ngolöpët orööpënëak naën ëan tapön. ⁸ Anutu pi pim omnaröen kön wiin pangk naën ëën epël mëëa.

“Wë akun nentak Israel omnaröere Yuta omnaröaan sulöp ngolöp nent war wasumaat, Aköpök pël ya.

⁹ Ngaan pitëm ëarö Isëp yangerakaan mësak yewaisem pitring sulöp tëaut pöta ök won.

Pit pöta öngpök wë ënëm naën yaëen ne kasëng menaut, Aköpök pël ya.

¹⁰ Ën ënëmak Israel omnaröaring sulöp tëëma pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm könötë mowiak lupötë retëng ëën wiaapnaat. Pël elmëak ne pitëm Anutu pël sak wëen pit nem omën sak öpnaat.

¹¹ Akun pötak omën isaare irëa pourö neen ëwat sa pet irëpnaat.

Pötaanök omën pourö nener rë nampöore nampök karipön, ‘Aë, ni Aköpë songönte ëwat së; pël nemapan.

¹² Pitëm nem ngön wa olëa pöt ent ë olamaap.

Pël ëak pitëm utpetatön kön wi naön ëëmaap.

Aköpök pël ya.”

¹³ Anutu pim sulöp Yesuring oröa pöten, “Ngolöpët,” pël ya pötak ngaante sëpar sa pöt pet yaë. Pël naën ëanëen ngolöpët war newasën ëan tapön. Sulöp ngaan pöt omën nantë wak wëen sëpar yes pöl ëak won sa.

9

Kiri yaaö wotöök ngaanörö animauröa iitak kiri ëëima

¹ Sulöp ngaantak Anutuun yaya mapna wetete ngönre yangerakë ngönën tupët wiakaima. ² Ngönën tup pöt poë koröpötök epël wesak ök rëa. Ka pöt, ngeröök wiak nentepar wesak tomökëeta yapinte ngëëngk kaat pël yema. Pötak ur ket ëautak es rampewesring kaömp peret Anutuun yaö ëaut yawia.

³ Pël ëak poë koröpöök ngeröök utak kakaati panëëta yapinte ngëëngk panë kaat pël yema. ⁴ Pötak kiri yaaö ur koolötök ompyaö panë wesak ket ëa pöt wieëa. Kiri yaaö ur pötak Anutuun es koolöp wes mëëpënëak köp nga kampöt kiri ar ëëima. Pël ëak ka pötak Mosesë ngön kosangta umkek kool wa mëa pöteta wieëa. Umkek pöta öngpök kap koolötring ket ëa nent wiaan pötak kaömp mana pöt wesireëa. Pël ëën umkek tapta öngpök Eronë sungkör

amail ëa pööring kël welung ngön kosangöt retëng ilaut wieëa. ⁵ Umkek pöta rangk pöt, ensel Anutuu ëwaööring naarë kõnaar ket ëen pöaarë wereweriarök umkek pöta ur Anutuu omnaröa saunat won yewesa pöt akaak ë ulmëëa. Pötë ngön pöt, tol ëak pout ök aan pangk ëëpën?

⁶ Pit pël ë ulmëak wë ket ël epotë kiri yaaurö pit ngönën tup poë koröpötök ök rëa pöta ka tomökëetak pitëm yaat mëmpö ilëak oröeim wakaim yeëa. ⁷ Ën ka pöta kakaati panëëtak pöt, kiri yaaö wotöököp pimtökëër krismaki nenta öngpök akun kopët nent sa yeëa. Pöt pas nasën, animaö iit Anutuun kiri ëëpënëak wak yesa. Pël ëak së wet rëak pimtë utpetatëen kiri ëäkök omën pouröa kõn nawiin wë utpet yaautëen kiri ë yeëa. ⁸ Omën pöta songönte ngëengk Pulöök epël pet yaalni. Kaata ka tomökë pöt, poë koröpö utaan ngëengk panë tuptak ilapena kanö naaröön yaë. ⁹ Poë koröp ka pöt, peene yangerak wë epta ökö. Pötak, omnant Anutuun kiri wiire ar ë pël yaaö pötak omën Anutuun yaya yamëëauröa lupöt wotpil nemowaspan. ¹⁰ Pipët, iire kaömpre ngönënëen koröp iirö pël yaaut. Koröpökë yaaö pipot, Anutuuk omnant pout ngölöp wasën këët naaröön wiaan wiakaima.

Kristoë iitak kiri ëa

¹¹ Kristo pi omën këët oröak wia pöta kiri yaaö wotöök sak wë. Pël ëak poë koröp ka yangerak wia pötak won, kë panë omnaröak ök neraante kutömweri wia pötak ilëak ya yamëngk. ¹² Pim ngëengk panë ka pötak ilëa pötak memeere purmakaö iitaring won, akun kopët nentak pimtë iitaring ilaan pet ira. Pël ëak Anutuun kiri yeem tiar utpetetakaan ent ë niulëa. Pöt kosang wiaapnaat. ¹³ Memeere purmakaö i pötre purmakaö ruupë es kosöt omën utpet ëak ngönënëen pangk naën yaauröa rangk lë mëak Mosesë ngön kosangtak kaalak ngönënëen ëëpënëak kõlam moweseima. ¹⁴ Pël ëeimauroak Kristoë i wëë panëëtak pötë yaaut il yewas. Anutuu Pul kosang wakaim öpna pöök Kristo kaamök elmëen saun won wë pim iitere koröpö Anutu kiri mena. Pël ëa pötaanök Anutu wëwëapë inëen ëëpenaan pim iitak yok pangk tiarim lupöt irak kõlam niwesak mö yaaut wa moolapnaat.

Kristoë iitak sulöp ngölöpët taë wesa

¹⁵ Taptaanök Kristo pi wel wiin pötak tiar sulöp ngaantakël wë saun ëeiman pötakaan ent ë yanulë. Pël yaë pötaanök Anutuuk pimëen yaö saurö pim wëwë kosangta mor kol kup niwia pöt öpenëak Kristo sulöp ngölöpta songön sak wë. ¹⁶ Mor kolut yewauta songönte epël wia. Pepap wel wiinak pangk ruup röak ëëpenaat. ¹⁷ Öp wëen mor koltaan ngön ëa pöt kosang nasëpan. Wel wiipna pötakëer ngön pöt kosang sëen këët orööpnaat. ¹⁸ Sulöp ngaan pöt tapël wia. Animaup öp wëanëen ngönöt kosang nasën ëan tapön. Möön wel wiak iit lë olëa pötakëer ngönöt kosang seima. ¹⁹ Moses pi ngön kosang pout omnaröen ök më pet irak memeere purmakaö ruurö möak iit wak i yaaptaring irikor ëa. Pël ëak këra isop mormorök pol sëpsëp ëp köp möaut wa tëak i pötë wariak ngön kosangötë pepatëere omën pouröa rangk ke möeima. ²⁰ Pël yeem epël ök mëa. "I eptak sulöp Anutuuk ar ngar önëak ngön ë kosang wes nina pöt taë yewas." ²¹ Pël ëak poë koröp ngönën tupëtëre kiri wawia kelönre omnant poutë i pöt ke möeima. ²² Yaap, ngön kosangötë ëa pöl omnant pout animaö iitak ke möön kõlam sëpnaat. Ën animaö iit lë noolaan ëëpna pöt Anutuuk pangk utpetat ent ë nanuulaan ëëpnaat.

Kristoök tiarimëen kiri ëa

²³ Kutömweri omën këët wia pöta ökre wasut i pasutök iirak kõlam wasëpënëak Mosesën mëëa. Ën këët kutömweri wia pötëen Kristo pimtök kiri

ëa. Pim kiri ëa pöt kaö panëet yangerkëet il yewas. ²⁴ Pöt epël. Kristo pi ngönën tup omën moresök ök rëa këeta ökre was pötak neilaan ëa. Pi kutömweri öngpök ilëa. Pël ëak pörek Anutuu ëöetak wë tiarimëen kimang maim wë. ²⁵ Kiri yaaö wotöök ngaanörö pit yaap krismaki poutë ngëengk panë kaatak yeila. Pöt, pitëmtë iitaring won, i pasut wak kakaati sa yaë. Ën Kristo pi pim iitere koröpö rangkrangk kiri eim öpënëak neilaan. ²⁶ Kristo pi pöröa ök talte yangera oröaurek ngentiak akun selap wel wi waisëpën. Pi pël naën om wë akun pet irëpnaat temanöm yesën tiarimëen pimënt kara ëen utpetat ent ëëpënëak akun kopëtet tekeri oröa. ²⁷ Anutuuk omën pourö akun kopëtet wel wiipënëak niiaurö. Pël ëak pöta rangk pim naë ngön yaatak orööpënëak niia. ²⁸ Tapël Kristo piita akun kopëtet omën selap tiarim saunat pim rangk isën pimënt kiri ëak wel wia. Pël ëaupök omën piin kor eim wë pörö tiarim utpetat kaalak ent ëëpënëak won, pimëen kama niöpënëak akun nentepar pöt orööpnaap.

10

Mosesë ngön kosangtak kiri ëeima pötök saunat won newasën ëa

¹ Mosesë ngön kosangtak omnant ëëpënëak ëa pipot om omën këet Anutu pim Kristoë oröautak ngës rëak orööpënëak kön wiauta kön pëenöt yaarö, kë panëet won. Pötaanök kiri yaaö wotöökörö pit ngön kosangöt ngaarëk wak krismaki poutë kiri rangkrangk yaëen omën pörek Anutuu naë yesauröa lupöt wotpil nemowasën yaë. ² Pël ëanëen kiri yaaut won san tapön. Pörek Anutuun yaya yamëëaurö saun won wasën lup kólam sa talte pitëm utpetatön kön selap naën ëëpën. ³ Pël ëaap kiri yaaö pöt krismaki poutë yaaröön pitëm saunatön kön yawi. ⁴ Pöt epël. Purmakaöre memeerö möak iit il yoola pötak pangk utpetat won nasëpan.

⁵ Pötaanök Kristo pi yangerak orööpënëak yeem Anutuun epël mëëa. “Ni animaurö kiri ar ëëre omnant wi pël yaauten kaaö yaaup. Pël yaaupök nim ngönte ngaarëk ömëak möonre koröpö war wes yenangkën. ⁶ Animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kë nasën yaaup.

⁷ Pël mëak ne kaalak epël mëëaut. ‘Anutu, ngönëntak nemëen ngön ëa pöl, nim ngönte ngaarek ömëak yaarö.’”

⁸ Pi wet rëak epël mëëa. “Ni animaurö kiri ar ëëre omnant wi pël yaauten kaaö yaaup, ma animaö ulpëen kiri ar yaaöre utpetatëen kiri yaaö pöt elniipnaaten ya kë nasën yaaup,” pël mëëa. Omnaröa kiri wiire ar ë pël yaaö pöt ngön kosangta wieëaul yaautak pi pël ök mëëa. ⁹ Pël ëak yal menak nent epël mëëa. “Ne nim ngönte ngaarëk ömëak yaarö.” Pi pël mëëë kiri yaaö ngaanöt won wes yemoolëem Anutuu ngönte ngaarëk öpena ngölöp pöt ulmëa. ¹⁰ Pötaanök Yesu Kristo pim Anutuu ngönte ngaarëk wak akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri ëautaan Anutuuk kólam niwasën wë. Pötak kosang wiaapnaat.

Kristo kiri elniin pangk yaë

¹¹ Kiri yaaö ngaanörö kët ël epotë kiri ar ëeim wëëp pötak ketre saunat yok pangk won newaspan. ¹² Kristo pi pöt, akun kopëtet pim iitere koröpö tiarim utpetatëen kiri kosang wiaapnaat ëa. Pël ëak kutömweri së Anutuu yaapkëel wel aisëak wë. ¹³ Pël ëëë Anutuuk omën pimëen kööre tok yaaurö wa pim iri moulmëëpnaaten kor wë. ¹⁴ Pi akun kopëtet pim iitere koröpö kiri ëen pötak omën utpetat won wesak kólam wesa pörö wotpil niwesa. Pöt kosang wiaapnaat.

¹⁵ Ngön pöt yaap wasëpenëak Ngëengk Pulöökta ngönëntak epël ök yenia.

¹⁶ “Aköpök epël ya.

Akun ënëm orööpna pötak pitring sulöp tēema pöt epël.

Nem kosang wesaut pitëm lupötë mowiak könötë retëng ëën wiaapnaat.”

¹⁷ Kaalak yal menak epël ya.

“Ne pitëm saunatre utpetatön kön wi naön ëëmaap.”

¹⁸ Anutuuk tiarim utpetat won wes pet ira pötaan kiri yaauröak kaalak kiri ëëpna pöt pangk naëpan.

Kön wi kosang panë wesak Anutuu naë sëpa

¹⁹ Karurö, Yesu pim tiarimëën wel wia pötak kan tē niwiin kas köpël ngëengk panë kaatak Anutuu ëöetak yok pangk ilapenaat. ²⁰ Pöta kan ngolöp pöt pimtök kopëta wes nina. Pël yeem pim wel wia pötak Anutüre omnaröa tekarak ngeröök wieëa pö ent ë olaan wëwë kanöök ilapenaat. ²¹ Pël ëën tiarimëën kiri ëa kaöap puuk Anutuu omnarö tiarim kaö sak wë. ²² Pötaanök Anutuu naë sëpa. Kristo pim iitak tiarim lupöt kölam wasën utpetatë könömöt tiarim naë won wiaan koröpöt i yaap ruru wontaring iirën lup ompyaö wë kön wi kosang panë wesak pim naë sëpa. ²³ Anutu, omnant kup niwia pöp, yaap pöta këet nimpnaap. Pötaanök lup selap naëngan tiarim kup niwiin kön kosang wiak ök yak pöt taë wak öpa. ²⁴ Pël ëak tiar tol ëak nener kaamök ëak lup sant elmëere ompyaö ë pöt ëëpen pël kön wiipa. ²⁵ Pël ëëë omën naröa yaë pöl ngönënë wa topötön kaaö ëënganëp nenera lupöt kosang wasëpa. Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm yes pël kön wieë wëë panë ngentiak nenera lupöt kosang wasëpa.

Anutuu Ruup kasëng mangkan

²⁶ Tiar Kristoë ngön këet tekeri niwasën wak wë ëwating kaalak utpetat ëëpena pöt pötëën kiri naëpan. ²⁷ Omën Anutuun kööre tok elmëëpna pörö pitëm utpetat om wiaan pit pölöpring pitëm ngön ë pet irëpnaataan kor wëën es nga panëëwesök kotak won mowasëpnaat. ²⁸ Omën namp Mosesë ngön kosangöt ilap yariin omën naar ma naar nampök itenak tekeri wesak pöt wiap naalmëën möön wel wieima. ²⁹ Ën ar omën Anutuu Ruup kasëng yemangk pöpön kön wiin tol yaë? Pi utpet kaö panë yaë pötaanök kangut yok pangk öpnaat. Kristoë iit Anuturing yal ëëpenëak il öläa pötak pim utpetat iirak kölam mowesa pöten pasit wesak Pul komre kolap yaningkaun ökre was yema. Pötaanök kangut öpnaat. ³⁰ Tiar ngön epël mëëa pöpë songönten ëwat wë. “Saunatë kangut yaaö pöt nem yaat. Kangut nook ëëmaat.” Pël ëak nent epël wia. “Aköp pi pim omnaröa ngön ë pet irëpnaap.” ³¹ Anutu wëwë pepapök pël ëa pötaanök tiar pi kasëng menak wë pöt ngön ë pet irëpna pöten kas kaö panë ëëpenaat.

Kön wi kosang yewesautak kosang sak öpa

³² Ngaan arim kön wi kosang wesan pöten kön wieë. Akun pötak Anutuu ngönte wak wëën pötak arim lupöt ëwa elniin ngönënëën këlangön kat yawiem wiap nasën wëë ngentiak ya mëneimaurö. ³³ Akun nantë omnaröa ëöetak tau niulëak ökre was niak këlangön kat niwieimaurö. Akun nantë arim kar këlangön kat yawiauröaring wa meilak yeem këlangön kat wieimaurö. ³⁴ Arim karurö wii kaatak wëën yaköm ëeimaurö. Ën arim kööre toköröak monere urömat kain yeön uröm kë kosangöt wia pël weseë ya kë seimaurö. ³⁵ Pötaanök arim kön wi kosang yewesaut wiap wasnganëp taintaë wak wëë. Pël ëënë pöt kë kësangët koirënëët. ³⁶ Ar Anutuu ngöntakël wë omnant yaö

nii pöta kēēt önēen kosang sak weē. ³⁷ Nem yeniak pöta ngönte ngönēntak epēl wia.

“Akun kot pan nent wia pöt pet irēn waisēpēnēak yaē pöp teēt waisēpnaap, kor naōpan.

³⁸ Nem omēn wotpilörö kön wi kosang yewesautaan wēwē kosangēt öpnaat.

Ēn narö kas ēak ne sēp newasēn pöt kön wiin ompyaō nasēn ēēpnaat.”

³⁹ Tiar pöt, kas ēak Anutu sēp wesak kō nasēnganēērö. Kön wi kosang wesak wēwē kosangēt öpenaarö.

11

Kön wi kosang yewesauta ngönte

¹ Kön wi kosang yewesauta songönte epēl. Omnant yaō niaut öpenaaten kön kosang wiire omēn itnaangkēntōn yaap wasö pēl yaaō pöteparök erēn ēēn kön wi kosang yewesaut pēl yaē. ² Ngönēn omēn ngaan wakaimaurö pitēm kön wi kosang yewesautaan Anutuuk pitēm kön wiin ompyaō ēa. ³ Tiar kön wi kosang yewesautaring Anutuuk kēmtak aan kutōmre yang pout oröa pöt kön yawi. Omēn ityaangk epot itnaangkēnrekaan ket ēa.

Apelre Inokre Noa pitēm ngönte

⁴ Apelre nanēp Keen piarip pouwaar Anutuun kiri yeem Apel puukēēr kön wi kosang yewesautaring pēl ēa. Pötaanök Anutuuk Apelēēten kön wiin ompyaō ēēn Keenēt il wesa. Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak kiri ēauten kön wiin ompyaō ēēn, “Omēn wotpilēp,” pēl mēēa. Apel pi kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pötaanök wel wiaupē ngönte kat wiewim wē.

⁵ Inok tapēl kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pēl ēa pötaanök pi wel nawiin öp wēēn Anutuuk koirak kutōmweri wak isa. Anutuuk pi wak isēn omnarö ap wasēn pitēm naē won ēa. Pim nawisēn wēa pöten, ngönēntak, “Anutuuk piin kön wiin ompyaō ēa,” pēl wia. ⁶ Omēn namp Anutuun kön wi kosang newasēn ēēn pöt Anutuuk yok pangk piin kön wiin ompyaō naēpan. Pöt epēl. Omēn Anutuu naē sēpna pöp pi Anutu yaap wē omēn piin ap wasö naē yesaurö kangut yemengkaup pöt kön wi kosang wesak sēpnaat.

⁷ Noa piita tapēl kön wi kosang yewesautaring wēēn Anutuuk omēn ēnēm orööpnaaten wetete maan kat wia. Pēl ēak Anutu ngönte ngaarēk wak piire pim öngre ruurö öp sēpēnēak wangaō ket ēa. Pim kön wi kosang yewesautak omēn muntaröa kön wi kosang newasēn yaaut war wasēn Anutuuk pim kön wi kosang yewesauten itenak, “Omēn wotpilēp,” pēl mēēa.

Apramē ngönte

⁸ Apram piita kön wi kosang yewesautaring wē Anutuu ēēpēnēak mēēa pöt ngaarēk wa. Anutuuk, “Yang nem nimpa pōrekē sē,” pēl maan pim sēpna pōren köpēlēpök ngönte ngaarēk wak kōntak sa. ⁹ Omēn suuröa yang maimerek wē pöl pi kön kosangtaring wē yang kup mowia pōrek wakaima. Ēnēmak pim ruure ēaar Aisakre Yakop piaripōnta yang pör öpēnēak kup mowiautak piarip poē koröp ka yaamöt ök rēak wakaima. Piarpim ēa pöl Apram piita pēl ēeima. ¹⁰ Apram pi kutōmweri ka kosang Anutuuk ök rēa pöök öpēnēak kön kosang wieē poē koröp ka yaamöt ök rēak wakaima.

¹¹ Sera piita kön wi kosang yewesautaring wakaima. Pi ulöp sak ru akunet pet iraupök Anutuu ngön kup mowia pöt yaap wesak kēēt mampēnēak kön wi kosang wasēn kaamök elmēēn kepring sak wila. ¹² Pēl ēa pötaanök omēn kopētap Apram ulöp sak ru akunet pet iraupōkaan ruure ē oröak ulöl sauröak kutōmweri ariere i pisötē ök selap sak wē.

¹³ Omèn piporö kön wi kosang yewesautaring wakaim wel wia. Omèn Anutuuk kup mowia pöt pit naön maimerek wê könötök kön wi kosang wesak èrèpsawi èak pitèmtèn kön wiak epèl èa. “Tiar yang eprek omèn maimapè yangerak yaam wê kak panè sèpènaat,” pèl èa. ¹⁴ Tiar èwat wê. Omèn ke pil èa piporö pitèm èa pötak yang pitèmtè panè nentakèl sèpènéak èa pöt pet yaè. ¹⁵ Pèl èaap pit pitèm yang sèp wesak sa pören kön wieéanèèn kaalak sèpènéak kengkèn kön wiak san tapön. ¹⁶ Pit yang pörek sèpènéak kön nawiin kutóm kaare yang ompyaurekèl sèpènéak kent kön wieima. Pèl èa pötaanök Anutuuk pitèméèn ka kaö ompyaö naö ket è menak pitèm piin, “Tenim Anutu,” pèl mapnaaten èo naèn èa.

¹⁷⁻¹⁸ Anutuup Apramön morök elmèa pötak pi Anutuun kön wi kosang weseé pim ruup Aisak kiri ar èèpènéak kopèta wesa. Anutuuk wet réak, “Nim ruure èarö Aisak pim naèaan orööpnaat,” pèl kup mowia. Pèl èautak Apram piin kön wi kosang weseé pim ru kopèt tapöp kiri ar èèpènéak èa. ¹⁹ Pi, “Ne Aisak kiri ar èèn pöt Anutu wal è ulmèèpna weit wia,” pèl wesauk yak ruup mènak kiri ar èèpènéak yaèèn Anutuuk nga maan sèp wesa pöt, ruup weletakaan wal èèpna pöta ök èa.

Aisakre Yakopre Yosep pöröa ngönte

²⁰ Aisak piita Anutuun kön wi kosang wesak wèaup yak pim ruaar Yakopre Isoon welaköt elmèak omnant ènèm piarpim naè orööpnaatön wetete ök mèèa. ²¹ Yakop piita kön wi kosang yewesautaring wê wel wiipènéak yeem pim ru è Yosepè ruaarön welaköt elmèak pim sungkoraö è mök èèè tok oriak Anutuun yaya mèèa. ²² Yosep piita kön wi kosang yewesautaring wê pim wel wiipna akunet temanöm yesèn Israel omnarö pit ènèmak Isèp yanger sèp wesak kaalak pitèmtè yangerak sèpènéak mèak pim kosat wak sè weerèpnaata ngönte ngan rè mena.

Mosesè ngönte

²³ Moses oröön pim èlre pepaar piaripita Anutuun kön wi kosang wesak wê yak yokotupön itaangkèn ompyaö èèn omèn omp aköpè ngönten kas naèn èlèèp wiak wèèn ngoon naar namp èak won sa. ²⁴ Moses piita Anutuun kön wi kosang yewesautaring wê kaö sak wèèn omnaröak piin, “Peroè koontupè ruup,” pèl yemaan yapin kaöet öpanèak kaaö èa. ²⁵ Pi utpetat èak akun kotte èrèpsawiarung öpnaaten kaaö èèn pim kar Anutuu omnaröak yal èak pitring kèlangön kat wiipènéak kön wia. ²⁶ Pèl yeem pim Kristo Anutu yaö mèèaupèèn yak, “Nem utpeta sak èèma pötak monere uröm Isèp yangerak wia pöt il yewas,” pèl kön wia. Pöt pi ènèmak Anutuuk kang ompyaut mampnaaten kön wieè pèl èa. ²⁷ Moses pi kön wi kosang yewesautaring wê Anutu omnaröa itnaangkènépön könöök itenak taè wesak yang omp aköpè nga elmèèpnaaten kas naèn Isèp yanger sèp wesak sa. ²⁸ Pi Anutuun kön wi kosang wesak wê yak Israel omnaröen ensel yokot wetèèrö mèmpna pöp pitèm naè newaisèn mait elmèèpènéak maan mait sèpsèpörö möak iit ka kanötè ke möa.

Omèn munt naröa kön wi kosang wesauta ngönte

²⁹ Israel omnarö pitta kön wi kosang wesak wê yak Isèp yanger sèp wesak i kaö Köp Mòauk oröön kaö ilèn yang yaaprak èngk komuntakèl sa. Pèl èèn Isèp nga omèn pitèm ènèm saurö tapèl èèpènéak yaèèn iimpel kaalak wais ngèp èak wa mèa. ³⁰ Ènèmak Israel omnarö pit tapèl kön wi kosang wesak wê kèt 7 pötè öngpök Yeriko kaöökè èmöök wirö taap èak seimèn kèl èmö tööla. ³¹ Öng omp nga yaaup Reap piita Anutuun kön wi kosang wesak wê yak Israel omèn naar èlèèp Yeriko kakèn èwat sèpènéak ityaangkèn ngönte kar elmèak kaamök

elmëa. Pël èèn Israel omnaröak omèn Anutuun kön wi kosang newasën èaurö yamëngkem pi namëngkën ëa.

³² Ne wali wesak niam ma? Pangk pël naëngan. Kitionre Parakre Samsone Septaare Tewitre Samuëlre tektek ngön yaaö omèn pörö pitëm ngönöt nia-maatep akun won. ³³ Om kot epët pëen niamaan kat wieë. Pitta Anutuun kön wi kosang yewesautaring wë yang kaö nantë omnaröen nga elmëak il wesak wotpil yewesa yaat panë wesak mënak Anutuu kup mowia pöta këët wa. Pit kent nga lainonöröa këmöt il yemowariaurö, ³⁴ es wëlëng kësangöt ngaap yewesaurö, ngaë öngpök yesem wel nawiin yaaurö, wiap wëauröak weëre kosang yesaurö, nga yaalem weë panë ëak yang kaö nantëörö waö ë yamëaurö. ³⁵ Öng narö pitta Anutuun kön wi kosang wesak wëen pitëm ru wel wiaurö wal èèn koirä. Èn omèn narö wii kaatak ulmëak pitëm kööre toköröak koröpöt utpet mowesak, “Anutu kasëng mampunë pötak wil niulëënaat,” pël maan pit weletakaan wal ëak wëwë ompyaut öpnaataan kat nemowiin ëa. ³⁶ Narö pöt, kööre toköröak ökre was mëak tang momöak seenötrëng tëak wii kaatak moulmëa. ³⁷ Narö pöt, kël momöön wel wia, narö öp sootring luptak ila, narö ngernger ila. Narö poë koröpre ulpëen won pol sëpsëpre meme koröpöt wetak këen yaköm ë sak wëen utpet yemowasën këlangönë rangk wakaima. ³⁸ Pël yaalmëen omèn pörö ompyaö panëöröak yang omnarö utpet panë wë yak kaaö èèn waö ë momëen repak yang omèn wonötëere rosiratë köntak pentak ë yesem kël öngöpre yang öngöpötë wakaima.

³⁹ Omèn pörö kön wi kosang yewesautaring wëen Anutuuk itaangkën ompyaö ëa. Pël ëaup yangerak wëa pötak pim kup mowia pöta këët nokoirën ëa. ⁴⁰ Anutu pim ompyaö niwasëpna pöt pitëmënt pëen won, tiar pourö elniipënëak kön wia. Pötaanök wet réak ompyaö nemowasën ëa.

12

Yesuun itenak kön wi kosang wasëpa

¹ Tiar pöt, omèn ngaan kön wi kosang yewesautring wakaima pöröa ngönöt kat yawi. Pötaanök pitëm ènëm èëpenaan könömötre utpetatök wii ket ëak nitëak wë epot ent ë olëak weë ngentiak kan Anutuuk sëpenëak yenia pöök sëpa. ² Pël yeem Yesuun iteneim öpa. Puuk tiarim kön wi kosang yewesaut ngës rë yaningk. Pël ëak kön wi kosang weseim öpenaat kaamök yaalni. Pi tapöpök këlangön kat wi pet irak ya kë sak èrëpre sawi èëpnaaten kön wieë kosang sak këra yetaprak këlangön kat wiak ëö mongawisa pöten kön wiin pasit pël ëa. Pël ëaup peene pöt, kaö sak Anutuu mor yaapkëësil wë.

Anutuuk wotpil yaniwas pöta ngönte

³ Saun omnaröak Yesuun kööre tok yaalmëen weë sak wakaima pöten kön wieë arim lupöt wiapre kor èëngan. ⁴ Ar utpetat èënganëak weë ngentieim wë. Pël yaëen omnaröak këlangön kat niwiin wel nawiin èaurö. ⁵ Anutu pi ar pim ruurö pël weseë ngönëntak arim lupöt kosang niwasëpënëak epël yenia pöten kön wieë.

“Nem ruup, Aköpök wotpil niwasën kön wiin irepan. Këlangön kat niwiin nim lupmer wiap sëpan.

⁶ Pöt epël. Aköp pi omèn pim lup sant yaalmëaurö wotpil yemowas. Pël ëak ru yemowesaurö wotpil sëpënëak yamöaup.”

⁷ Anutuuk ar wotpil sënëak yanimöön wiap sënganok. Pöt pi ar pim ruurö pël weseë pil yaalni. Ma ru talëp pepapök pës nemomöön yeëa? ⁸ Won, peparö pitëm ruurö pës möak wotpil mowas yaë. Anutuuk ar pël naalniin yeëa talte pim ru panëörö won, kain ruurö pël apen. ⁹ Ar kön wieë. Tiarim

pep yangerakörök möak wotpil yaniwasen pitem ngön ngaarek wa yeë. Pöl Anutu tiarim könöröa pepapë ngönte ngaarek panë öpena pöt pangk eëpnaat. Pël yeem ompyaö öpenaat. ¹⁰ Pit akun kot nent pitem könöök möak wotpil niweseimaut. En puuk tiar ompyaö wë pim ök kölam sëpenëak pil yaalni. ¹¹ Wotpil yaniwasen ya kë nasen ya këlangön kön wi yeë. Enëmak wotpil niwasen wëen kosang sauröa naë këët oröön mayaap wë ketre saun won wotpil sak öpenaat.

Kosang sak Anutuu kentöökë enëm eëpa

¹² Ar pöt, Anutuu enëm eëre yaat mëmpö pël eëneëtaan ingre mor kël wauröa ök weëre kosang won yaaurö. Pötaanök kosang sak weë ngentieë. ¹³ Omën ing kël wauröa ök yaaurö arim enëm yeem wiap sak utpet eëpanëen ompyaö sëpnaan wotpil wesak weë.

¹⁴ Kosang sak omën pouröaring mayaap wë lup kölam wesak weë. Lup kewilring öpena pöt Aköpön itnaangkan. ¹⁵ Arim naëaan namp Anutu kasëng menak pim komre kolap elmëëpnaat naön eëpanëen ngarangk eëë. Pël ëak arim tekrakaan namp kar kapangmentë ök sak wë amail ëak nikoën utpet sënganëen ngarangk këëkë ëak weë. ¹⁶ Pël ëak arëkaan namp Iso pim ök öng nga yeem ngönën sëp waspanëen ngarangk eëë. Iso pi ngaan pim nangapön epël mëëa. “Ni akun kopët eptak kaömp ar ë nampë pöt nook pepa mor kol ru wetëëpë yewaut wa nimpaat,” pël mëëa. ¹⁷ Ar pim ngönte ewatörö. Enëmak pim pepap wel wiipëneëak yaëen welaköt elmëëak mor kolut mampëneëak maan pepap kat nemowiin ëa. Pi pepapök welaköt elmëëpëneëak ing ëaap ngaan utpet ëaut wa moolapna kante won eën pomp ëa.

Tiar Saion rosir ompyauk Anutuu kakyaarö

¹⁸ Ar peene pöt, arim ëaröa ëa pöl Sinai rosir pangk mor weëre mësel ë pël eëneë pöök së naaröön. Ngaan pit Sinai rosiraöökë iri wëen es wëlëng kaö yokoton uröam wariak koö olëak wiëë kent kaö yamöön ¹⁹ kuup ngön yaan Anutuu ngönte kat wia. Pël ëak pit kas eën Mosesën kaalak muntat apanëak Anutuun ök mapëneëak mëëa. ²⁰ “Omën pëen won, animaö nampta rosiraöök ing mësaan pöt kël möön wel wiip,” Anutuu ngön pël mëëa pöt kaalak kat wiipaneëak kas eën mëëa. ²¹ Omën pöt oröeim wëen Mosesta kas ëak epël mëëa. “Në kas kaö eën reireë yaur.”

²² Ar rosir ke pëlöök orök omën pölöpringöt itnaangkën ëaurö. Saion rosir, Anutu wëwëap, pim ka kaöaö Yerusalem kutömweri wia pöök orök omën ompyaö panëët itenaurö. Pël yeem ensel ërëpsawi yaauröa wa top kësangöökre ²³ omën Anutuuk wet rëak ru wesak yapinöt kutömweri retëng ëa pöröa wa topöökta oröaurö. Pël ëak Anutu omën pouröa ngön ë pet irëpnaapre omën piin kön wi kosang wasën wotpil wes pet irauröa könöröa temanön saurö. ²⁴ Pël ëak Yesu, sulöp ngolöpët Anutute omnaröa tekrak tëa pöpë naë saurö. Apel mëngkën wel wiautak pim iit il ngentiin Anutuuk itenak kangit mena. Pël ëautak Yesu wel wiautak pim iit il yengentiin Anutuuk itenak kaamök elnia. Pötaanök Yesu pim iitak Apelëët il yemowas.

Anutu pi kutömre yang pout ëtëp elmëëpnen ëa

²⁵ Ar Anutu ngön ök ni yaë pöp kasëng mengkanëen ngarangk ëeim ön. Ngaan Mosesë yangerak wë ngön ök mëëa pöt wa olaan kangut orö morëaup. Peene pöt, kutömweri wë ngön ök niain wëen pi kasëng menak tol ëak kangut nokoirën eëpen? ²⁶ Ngaanëër pi ngön yemaan yanger ëtëp ëaup. Peene pöt, pi kup niwiak epël yenia. “Në wë enëmak kaalak yanger pëen won, kutömre yang pout akun kopët nent ëtëp elmëëmaap.” ²⁷ “Kaalak akun kopët nent ëtëp

elmëemaap,” pël ëa pöt ëtëp elmëen omnant pim ket ëaut pout kö sêpënëak kön wiak ëa. Kö sëen pangk ëtëp naëpanëët oröak kosang wiaapnen ëa.

²⁸ Anutuuk wa ngaöök nimëen pim omën ompyaö nimpna pötë pep sak öpena pöt ëtëp naëpanëët kosang wiaapnaat pötëen piin yoöre ërëp maim öpa. Pël ëeimeë kasinkasin ëak karangkin elmëak pim kön wiin ompyaö yaaö pöl yaya maim öpa. ²⁹ Pöt tol ëen? Anutu tiarimop pi esuwesi ök omnant pim kön wiin pangk naën ëëpnaat kö wasëpnaap.

13

Anutuuk kön wiin ompyaö yaauta ngönte

¹ Ar Kristoë omnarö pötaan neneren lup sant elmëeim ön. ² Omnarö maimerekan yewaisën sant elmëenëeten kat kolngan. Ngaan omën narö pël yeem enselöroen köpël wë omën yaapörö wesak sant elmëa. ³ Arim kar wii kaatak moulmëa pöröen kön wiin ar pourö niulëa pël weseë sant elmëen. Pël ëak arim karurö këlangön kat yawi pöten kön wiin ar pourö këlangön kat yawi pël weseë sant elmëen.

⁴ Öngre omp wëwëeten kön wiin ompyaö ëëp utpet wasngan. Omën öngre omp nga ëëre öngre omp wëwëet utpet wasö pël yaë pörö Anutuuk kangut mampnaarö.

⁵ Arim lupöt monere urömatëen kentre kaur ëëpan. Omnant arim wia pötön kön wiin pangk ëëp. Pöta ngönte Anutu pi ngaanëer epël ëa.

“Ne ar sêp naniwasngan.

Kasëng nanimangkan.”

⁶ Pël ëa pötaanök tiar kön kosang wieë epël apenaat.

“Aköp pi kaamök yaalnëaup yak

ne kas naën ëëmaap.

Omën nampök pangk utpet naalnëëpan.”

Ngönën ök niiaut wak wë Yesuu ënëm ëëpa

⁷ Arim wotöök rëak Anutuu ngönte ök niak rë niuleimauröen kön wieim ön. Pël ëak wëwë taltak wë wel wia pöten kön wieë Yesuun kön wi kosang weseima pöl ëeim ön. ⁸ Yesu Kristo pi ngaan wakaimaupök wë wakaim öpnaap. Pim wëwëet ke kopëtalte. ⁹ Pël ëa pötaanök ngönën maim ke nentere nent kat wiin pötök wer niön Anutuu kanö sêp wesak maimaöök sëngan. Pim komre kolap yaalni pötak tiarim könöt kosang wasën öpena pöt Anutu itaangkën pangk ëëpnaat. Omnant yenautë ngön pasutök pangk taë naniwaspan. Pötök omën pël yaaurö kaamök naalmëen ëa. Pötaanök ngönën maim ke pipot kat wiingan.

¹⁰ Kristo tiarimëen kiri ëa pöp kaamök elniipënëak tiarim naë wë. Pël ëaap Yuta omën yangerakë ngönën tuptak animaurö kiri ar yaaö pörö yok pangk pim naë sëen kaamök naalmëëpan. ¹¹ Kiri yaaö wotöökörö pit animaurö möak iit pëen omnaröa utpetatë saunatëen kiri ëëpënëak ngëengkö panë tupta kakaatiitakël wak yesën këerö kaöökë wilëngkëël esuwesi mereim wë. ¹² Pël yaëen Yesu piita tapël pim iitak tiar omnaröa lupöt kölam niwasëpënëak kaöökë wilëngkëël möön wel wia. ¹³ Pël ëa pötaanök tiarta kaöökë wilëngkëël yes pöl Yuta omnaröa kiri yaaut sêp wesak piiring wë pim ëö sa pöl ëëpa.

¹⁴ Pöt yang eprak ka kosang naö won. Pötaanök ënëm ka kosang tekeri wasëpnaöön kön nganngan ëeim wë. ¹⁵ Pötaanök Yesu tiarimëen kiri ëa pötaan tiarök kanguir tiarim yaya yamëëautak Anutuuun kiri elmëeim öpa. Yaap, tiarim këmötök pim songönte tekeri wasëpa. ¹⁶ Neneren sant wesak kaamök yaaut kat kolngan. Pöt Anutuuk itaangkën kiri yaauta ök ompyaö ëëpnaat.

¹⁷ Arim wotöököröa ngön ngaarëk yeweem pitëm ikanöök ön. Ënëmak pitëm ya yamëngkauta këët Anutuun ök mapnaarö. Pötaanök pit arim könre lupöt kosang sënëak ngarangk elnieim wë. Pël ëën ar pitëm ngön ngaarëk yeön pöt pit ya ompyaöring ya mëneim öpnaat. Pël naën yaëën pöt ya utpetaring ya yamëngkën pötak tolëël kaamök elniipën? Won.

¹⁸ Ar tenimëën Anutuun kimang maim ön. Ten tenim lupötön kat men ëën Anutuu ëöetak wotpil wë kët ël epotë pim yaat wotpil wesak mëmpunëak kent yaë. ¹⁹ Pötaanök ar Anutuun kimang ngöntak ök maan kaalak wes nemëën arim naë teëntom waisumëak kosang panë wesak ök yeniak.

Kimang ngönte

²⁰ Anutu mayaapta pepap puuk tiarim Aköp Yesu, sëpsëp ngarangk kaöap, pim iitak sulöp ngolöp wiakaim kosang wiaapna pöt taë wesa pötaan weletakaan wal ë moulmëa. ²¹ Pi tapöpök pim kentöökë ënëm ëënëën omnant ompyaö ke nentere nent nimp. Pël ëak pim kön wiin ompyaö yaaut Yesu Kristoë weëre kosangöök arim lupötë war wasëp. Pim naë yayaatakaan yayaatak om aim kosang wiaap. Yaap.

Ngön mëët

²² Karurö, ne kosang wesak epël yeniak. Pep retëng ë yaningk epët kotte. Pötaanök pepanöm ngön epët këëkë wesak kat wieë. ²³ Ar kat wieë. Tiarim karih, Timoti, pi wii kaatakaan wil moulmëa. Pötaanök pi teënt waisën pöt koirak tenip pouwaar wais arën itaampunaat.

²⁴ Arim ngönënë wotöököröere Anutuu omën pouröen yoöre ërëp yemak pël ök man. Kar Itali yangerakaan wais wë eporöakta arën yoöre ërëp yenia.

²⁵ Anutuu komre kolap pöt arim naë wiaap. Yaap.

Sems

Yesu wel wiak kutömweri sêen wê krismaki 20 ma 30 pël won sêen Sems, Yesuu nangapök, pep epwer retêng ëa. Sems pöp, pi Yerusalem kakê ingre morörö ngarangk ëak wêa. Pim epwer pöt, ingre mor yang yang kaö nantê repak sa pöröaan wêwê ompyauta ngönte ëak mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rêaut 1:1

Kön wi kosang yewesautere ewat ngönte 1:2-8

Monere urömaring wêaare won wêauta ngönte 1:9-11

Morök yaauta ngönte 1:12-18

Anutuu ngönte kat wiak ënëm ëëpenaat 1:19-27

Mööngkraar kangk ëëngan pöta pepanöm ngönte 2:1-13

Kön wi kosang yewesautere pöta këët 2:14-26

Yangapöökê ngönte 3:1-18

Yangërakê omnantëën kent yaauta ngönte 4:1-5:6

Ngön mëët 5:7-20

¹ O Anutuu omën repak saurö, ne Sems Anuture tiarim Aköp Yesu Kristoë inëen ru saupök pep epwer retêng ë ninak yoöre ërëp yeniak.

Tiar moröktak kosang yanuwäs

² Nem karurö, morök ke nentere nent arim naë yaaröön pöt, “Ompyaö yaë,” pël wesak ërëpsawi ëën. ³ Ar ewat wë. Morök ke pilöt yaaröön arim Anutuun kön wi kosang yewesa pöt taë sêen arim lupöt yok pangk kosang sak morökötê önëët. ⁴ Pël ëën arim naë kosang sak wêauta këët këëkê orööp. Pël ëën ngönënë omën nenten ap newasngan, ketre saun won ompyaö önëët.

Kön won ëën pöt Anutuun kimang mapä

⁵ Arëkaan omën namp kön won ëën pöt Anutuun kimang map. Pël ëën pi omën pouröaan nga naën kësangën yaaupök kön koir mampnaat. ⁶ Pël ëëpnaatak pi kön selap naënöpök Anutuun kön wi kosang yewesautaring kimang map. Omën namp kön selap yaaupök kimang mapna pöt këraamenti kent möak wak nalaan nal yaë pöta ök ëëpnaat. ⁷⁻⁸ Omën ke pilëp kön naörraring wë pim omnant yaautön ëngk ma e yewesaup. Pël yeem puuk Aköpön kimang maan mampnaaten kön nawiiapan.

Omën mon wonöröere mon wieëauröa ngönte

⁹ Tiarim kar ngönën kat wia namp omnant wonöpök Anutu pim ngönëntak wak isak yaauten kön wieë ërëpsawi eim öp. ¹⁰ Ën tiarim kar namp monere uröm kësang wieëaupök pöt Anutuuk piin wak irëak mapnaaten kön wieë ërëpsawi eim öp. Këra puutë lëngë yes pil won sëpnaat pötaanök. ¹¹ Këra puut weerak wëën këtëp aprak nga panë maan koö möak ngentiak pitëm köp möëëa pöt ngaap sëpnaat. Pipta ök panë omën omnant kësang wieëaupta muntat öpënëak ya yamëngkem kö sëpnaat.

Morök yaalniauta ngönte

¹² Omën morököt pim naë yaaröön wiap nasën ëëpna pöp ërëpsawi ëëpnaap. Morököt pim naë yaaröön ke ur moolaimëë lup kosang sak öpna pöp Anutuuk wêwë kosang omën piin lup sant yaalmëaurö mampënëak kup wia pöt kangiiir mampnaap.

¹³ Omën namp morököt pim naë yaaröön pöt, “Anutuuk morök epël yaalnë,” pël naën ëëpnaat. Anutu pi utpet ëëpënëak morök yaalmëa pöt wonöp.

Pi omnarö utpet eëpënëak morök naalmëen yaaup. ¹⁴ Pël yaaupök omën namp pimtë koröpöökë kentre kauratök wer moön wii ket ëak motëak pötök morök yaalmë. ¹⁵ Pël ëen koröpöökë kentre kauratë këet utpetat. Utpet pöt kaö sëen pötë këet wel yawiaut.

¹⁶ Nem kar panëërö arök, “Anutuuk tiar utpet eëpënëak morök yaalni,” pël wesak ëngk ma e wasnganok. Pi pël naën yaaup. ¹⁷ Omën ompyaöre wotpil pout Pep kutömweri wëaup pim naëaan yewais. Pi ëwa mopöök wia pötë pepapök wes mëen iraan yeö. Pipot kaip tiktikre kaka yaautök pi irikor naën, ompyaut pëen yaalnaup. ¹⁸ Anutu pimtë könöök pim ngön këet tiar ninak pim ru nuwes. Pim omën ket elnia pourö pël elniipënëak kön wiak tiar wet rëak elnia.

Tiar Anutuu ngön kat wiak ënëm eëpa

¹⁹ Nem kar panëërö, ar omën epëten ewat seë. Ar pourö ngön ök yeniaan këekë kat wiin. Pël ëak ngön kangut teënt manganok wet rëak kön wiakök man. Pël ëak nga teënt elmëënganok. ²⁰ Tiar ngaare ser yaalmëem omnarö kaamök elmëen wëwë wotpil naön yaëen Anutuuk kön wiin ompyaö naëpan. ²¹ Pötaanök utpet yaaut arim lupötë kaö sak wëwëat kewil yengawis pöt kërë moolaë. Pël ëak arimënt wak irëak wë ngön Anutuuk arim lupötë nuwia pöt ngaarëk weim weë. Ngön pöt ngaarëk yeön Anutuuk utpetetakaan kama niöpnaat.

²² Ën arimté lupöt morök elmëak Anutuu ngönte kat pëen mowiinganok kat wiak ënëm ëen. ²³ Omën namp pi Anutuu ngönta ënëm naën kat pëen mowiipna pöp pi könitweri këere wot kan ityaangk pöta ök eëpnaap. ²⁴ Pi pim këere wot kanten könitweri itenaupök së tapëtakëer kat kolöpnaap. Pöta ök omën Anutuu ngönte kat pëen mowiipna pöp ngön pöt teëntom kat kolak pim utpet yaaut sëp newaspan. ²⁵ Ën omën Anutuu ngön kosang ompyaut utpetetakaan ent ë yanuulë pötë pëen itenak kat nokolön këekë itenak ifneim wë pim ityaangkaö pötë ënëm eim öpna pöp pi wëwëetak wëen Anutuuk ompyaö elmëen ërëpsawi eëpnaap.

²⁶ Omën namp pimtën ngönëntak wëaup pël weseë pim këmët ngarangk naën wë pöt pimtë lupmer morök elmëen pim ngönën yaaö pöt mos eëpnaat. ²⁷ Tiarim ngönën yaauta këet Anutuuk kön wiin ompyaö sëpna pöt epët. Ru wamërre öng kapirörö kaamök elmëëpenaatare yangerakë omnaröa utpet yaautök utpet niwaspanëen ngai eëpnaat pöten pi kön wiin ompyaö sëpnaat.

2

Tiar omnarö neneraan sant yeem narö kasëng mangkan

¹ Nem karurö, ar tiarim Aköp Yesu Kristo, ëwa pepapön, kön wi kosang yewesaurök omën isaare irëaurö mööngkraar kangk elmëënganok. ² Ar ngönën tuptak wa top ëak wëen omën naar, namp ë rangi ompyaut ëak ulpëen ompyaö retëngretëngëp mëaup, namp omnant won ulpëen sëparëp mëaup, piarip wais yeilaan ³ ar omën ompyautringëp piin sant mowesak, “Kaöap, ur ompyaö eptak wais wel aisa,” pël mëak omën omnant wonöp piin sant nemowasën, “Nimëen urte wonok pirek taua,” ma “Nimëen urte wonok nem ikanöök e yangerak eprek wel aisa,” ⁴ pël manë pöt ar kön wiin ompyaö eëpën ma? Won, utpet eëneët. Ar omnarö kön utpetatring kom elmëen Anutuuk kön wiin pangk naën eëpnaat.

⁵ Nem kar panëërö, kat wieë. Omën yangerakë omnarök kön wiin pasurö pël yaë pörö Anutuuk piin kön wi kosang wesak pim wa ngaöök yamëautak ilapënëak yaö mëea. Pim wa ngaöök yamëaö pöt omën piin

lup sant yaalmëauröen kup mowia. ⁶ Ën ar pöt, omën omnant wonörö ëö yemengkaurö. Ar kön wiin talöröak utpet yanuwaw? Ma talöröak ngön yaatak yaanuulé? Omën omnant wonöröak pël naalniin kësang wieëauröak yaalni. ⁷ Pël yeem Kristoë yapin ompyaö arim rangk wia pöten utpet wesak ya. Pötaanök ar tol ëen pitën wak isak yemak?

⁸ Aköpök ngönën pepeweri ngön kosang nent epël ëa pöt kön wieë. “Nimtëen lup sant yaën tapël nim karipëenta elmë.” Ar ngön kaö epët ngaarëk önë pöt ompyaö ëëpnaat. ⁹ Ën ar omën isaare irëaurö omnant mööngkraar kangk elmëënë pöt utpet ëen ngön kosang pötak ar ngön wa yoolëaurö pöt pet elniipnaat. ¹⁰ Omën namp ngön kosangöt ngaarëk yeweem lup kopët nent ap öpna pöt Anutuuk piin kön wiin omën pout wa yoolëauröa ök sëen kangut mampnaat. ¹¹ Pöt epët. “Ni öngre omp wëwëet kom ëënganok,” pël ëa tapöpök, “Ni omën mëngkanok,” pöteta ëaup. Pötaanök ar öngre omp wëwëet kom naën wë omën namp mëmpunë pöt Anutuuk ngön kosangöt wa olanëët. ¹² Pël ëen Anutuuk akun kaöaöök ngön kosang ngolöptak kom elniipnaat. Ngön kosang ngölöp pötak utpetetakaan ent ë nuulëa. Pötaanök ngön kosang pöten kön wiewë ompyaö wesak ngön aöre wëwë wë pël ëëë. ¹³ Omën namp muntaröaan yaköm naalmëen yaaö pöp Anutuuk tiar kom elniipna pötak yaköm naalmëen ëëpnaap. Ën namp muntaröaan yaköm yaalmëa pöp Anutuuk kom elniipnaatak yaköm yaalmëen kas köpël tauaapnaap.

Tiar omën ompyaut naën, kön wi kosang pëen wasëpena pöt mos ëëpnaat

¹⁴ Nem karurö, omën namp këmtak, “Ne Kristoon kön wi kosang yewesauap,” pël yeem muntarö kaamök elmëëre ompyaö elmë pël naën ëëpna pöp, pötak kaamök elmëëpën ma won? Pangk naëpan. Kön wi kosang yewesa ke piptaan Anutuuk utpetetakaan kama nemoöpan. ¹⁵ Kar namp ulpëenre kaömpötëen ap yewasën pöt ¹⁶ arëkaan nampök, “Ompyaö öm. Ëp önganëen ulpëenëp mëak kaömp nak kep ëëm,” pël yamëem koröpöök kaamök naalmëen ëën pangk ëëpën ma won? Pangk naëpan. ¹⁷ Tiarim kön wi kosang yewesa pöt pi tapël yaaut. Tiarim pël yaaö pötakëer wiaan pöt këet oröön ompyaö naalmëen ëëpena pöt kön wi kosang yewesaut mos ëëpnaat.

¹⁸ Pël ëëpnaatak arim naëaan nampök epël apën koröp. “Omën namp kön wi kosang yewesautaring wëen namp omën ompyaut yaaup.” Pël apnaatak ne piin kangüir epël memaap. Ni omën ompyaut naën ëëmë pöt tol ëak Kristoon kön wi kosang yewesautaring wëen pöt pet ëëm? Pël naëngan. Pël ëëmëetak nem ompyaö yaaö pötak ne Kristoon kön wi kosang yewesautaring wë pöt pet elniipnaat. ¹⁹ Ni Anutuun kön wiin kopëtap wë pël yewasën. Pöt ompyaö. Pël yaëetak pöt pëen pangk naëpan. Pöt urmeraröeta tapël Anutuun kön wi kosang wesak wë piin kas ëak reireë yaur. ²⁰ Ni ëwatët wonöp. Ni kön wi kosang yewesautaring wëen pöta këet omën ompyaut naën yaaup. Pötaanök nim kön wi kosang yewesa pipot mos sëpnaan pet elniimaap.

²¹ Kat wieë. Tiarim ëap Apram pi tol yaëënak Anutuuk piin, “Omën wotpilëp,” pël mëëa? Pöt epët. Pi ngaan Anutuuk ngönte ngaarëk wak pim ruup Aisak kiri elmëëpënek ëa. Pim omnant yaaö pötaan Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëëa. ²² Ar kön nawiin ma? Apram pi kön wi kosang wesak wë omën ompyaut ëa. Pi kön wi kosang yewesautaring wëen këet oröön omën ompyaut ëa pötaan pim kön wi kosang yewesa pöt kë ëa. ²³ Pël ëen, “Apram Anutuun kön wi kosang wasën pim pël ëa pötaan Anutuuk kön wiin wotpilëp pël sa,” ngönëntak ngön wia pipët kë oröa. Yaap, Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëak piin ngönt kip mëëa. ²⁴ Pötaanök ar pourö kat wieë. Anutuuk omën namp pim kön wi kosang yewesautaan pëen won, omën

ompyaut yaautaanta, “Wotpilëp,” pël mapnaat. ²⁵ Apramë ëa pöl öng omp nga yaaö namp Reap piita tapël omën ompyaut yaëen Anutuuk piin, “Wotpilëp,” pël mëëa. Pöt pi Israel omën ngaan Yosuaak yang ngaakëren ëlëëp itenak waisëpenëak wes mëen sa pöaar sant mowesak kaamök elmëak wes mëen kan muntaöökël sa. Pël ëen pim ompyaö ëa pötaan Anutuuk pël mëëa. ²⁶ Epëten kön wieë. Tiarim koröpöök könöp won ëanéen wel wian tapön. Tapta ök tiar kön wi kosang yewesautaring pëen wë omën ompyaut naën ëëpena pöt tiarim kön wi kosang yewesa pöt sokutë ök ëëpnaat.

3

Tiarim yangapöt ngarangk ëëpa

¹ Nem karurö, arëkaan selap rë yaula ya omën sënganak. Kat wieë. Anutuuk ënëmak ingre moröroaan sapsap wël yeem rë yaula ya omnarö tenimëen kaö wesak wël elniipnaat. ² Tiar pourö omnant ëëpenëak utpet ke nentere nent yaaurö. Omnarö tiarim këmötök utpet nent naën yeëan talte omën ompyaö panëeröak tiarim koröpöt ngarangk ëëpen. ³ Pol osopë kan yesaut ngarangk yeë pöt tiarim kentöökë ënëm ëëpenëak wii kotu pim këmatak kapul yemoulmë. Pël ëak wii pö wer yeön osöp pim kepönö pokol ëak omnampë sëpënëak kön wia pöök yesaup. ⁴ I kaö wangaöönta kön wieë. Wangaööta kësang panëempel. Pël ëaatak kent weëre kosangöök möak mök ëen i kaöök yesau. Ën wangaöök moröak së pëlpël yaaö pöt kot panëët. Ngarangkëpök pötak moröak lup nentakël kö wiak sëpënëak kön wiipna pöt yok tap pantak së moulmëëpnaat. ⁵ Tiar omnaröa yangapöökta tapël yaë. Yangap pö kotuuk aan omën kësangöt örööpnaat.

Ën epëten kön wieë. Omën namp es ngëpöpët il olaan pöt kaö panë sak kosangre koinöt kot won sa yaë. ⁶ Pël wiaatak tiarim yangapö esuwesi ök. Pipöök tiarim koröpöök wë kaip tiktik ëak ngön utpet ke nentere nent yeem koröp pou utpet wes yaë. Yangapöök ngön utpetat yeem es ket ëak kotak omnaröa wëwëat utpet yewas. Utpet yewas pöta weëre kosang pöt Setenök yaningk. ⁷ Tiar animaö reraö ke nampre namp kosangöökkaanre i kaöökaan, imëne intre kamal pörö wak wiap wasëpenëak pöt pangk pël ëëpena. ⁸ Pël ëëpenaatak talëpök yangapö wiap wasën ngön ompyaut apën? Pangk pël naëngan. Kamalöp pim këmatak welakre kakamöt wiaan kant nimëngkën wel yawi pöta ök tiarim yangapöök ngön utpetat yeem omnarö utpet yewas. ⁹ Yangap Aköp tiarim Pëpapön yaya aim wë tapöök kaalak omën Anutuuk pimtë ök panë wesak ket ëauröen utpet wesak yaaurö. ¹⁰ Anutuun yaya ngön yamëëautere utpet wesak yaaut yangap kopët tapöökkaan yaarö. Pötaanök nem karurö, wëwë korar pipël wëen pangk naëpan. ¹¹ Epël kön wieë. I kölok kopët nentakaan i yaapmerre kakam yaaumer yaaröa ma? Won. ¹² Karurö, ar kön wieë. Yok pangk këra këmmentök muri ulöp utöpën ma? Ma wii neweëëk yok pangk kem ulöp utöpën ma? Pöta ök panë i yaapmerta kakam yaaumeriaan naarööpan. Pël wiaap ar tol ëen yangap kopët tapöökkaan ngön utpetere ompyaö pout aim. Pöt pangk naëngan.

Ëwat ompyaut Anutuuk yaningk

¹³ Arim naë omën narö könre wetete ompyaut wieë omën ompyaöre utpetat kom yaëen pöt pitëm wëwë ompyautök pit kön ompyaöring wë pitëmënt wak irëak omnarö wiap yemowesa pöt tekeri wasëp. ¹⁴ Ar omnantëen war yeem omnaröaan lup utpetaring wë arimntë wak isak, “Ten kön ompyautaring wë,” pël angan. Pël anë pöt kaar anëët. ¹⁵ Pitëm kön ke pöt Anutuun naëaan won, yang omnaröa naëaan waut. Pitëmte könöökë ënëm yeem Setenë kön yawia

pöl yaaurö. ¹⁶ Omnantëen war yeem omnaröaan lup utpetaring önë pöt nga yaalem utpet ke nentere nent eim önëet. ¹⁷ Yangerakë könöt ke pil yaë. Pël yaëetak kõnre wetete ompyaut Anutu naëaan yaaröön arim wak wë pöt lup kõlam önëet. Pël yeem omnaröaring lup yal ëak wë pit wiap mowesak pitëm ngönöt kat wiinëet. Pël ëak ya ngës elmëak omën ompyaut pëen elmëenëet. Pötaan kön selap naën wotpil wesak önëet. ¹⁸ Pël yeem ar omnaröaring lup kopëtemer sak wë wiap mowasën këet oröön wotpil wëao pöt ulöl sëpnaat.

4

Tiar yangerakë omnantëen kent yeem pöt Anutuun kööre tok elmëëpenaat

¹ Arim neneraan kööre tok yeem nga yaal pöta songönte tol ëenäc yeë? Ar pourö koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem kööre tok ëak nga yaalaurö. ² Ar omnant önëak kent yeem naön yaauröak omnarö mëmpunëeten kent yeë. Ar omnantëen war yeem pangk naöngan. Pötaanök neneraan kööre tok yeem nga yaalaurö. Ën omnantëen kentre kaur yeem Anutuun kimang nemaan yeëan. Pötaanök naningkën yaë. ³ Ar Anutuun omnantëen kimang yamëem pöteta naön yaaurö. Pöt tol ëen? Ar kön wotpil won, korar wiak wë omnant wak arim koröpöökë kentre kauratë ënëm ëënëak kimang yamëëan. Pötaanök naningkën yaë. ⁴ Utpetarö aë, ar öng nampë ompöp sëp wesak muntapë naë së wë pöta ök Anutu kasëng menaurö. Omën namp yangerakë omnantëen kentre kaur yeem pöt Anutuun kööre tok yaalmëaup. Ar pöten kön nawiin ma? Pötaanök yangerakë omnantëen kentre kaur ëënë pöt Anutuun kööre tok elmëenëet. ⁵ Ngön Anutuuk ngönëntak epël ëa pöt pas naën. “Anutu tiarim lupötë kön nuulëa pöröen pi kentre kaur kësang yaë.” ⁶ Pël ëak rangk komre kolap yaalni. Pöta ngönte ngönëntak epël wia. “Anutuuk omën pitëmtën wak isak yaaurö kasëng yemangkem pitëmtën wak irëak yaauröaan komre kolap yaalmëaup.”

⁷ Pötaanök ar arimënt wak irëak Anutuu ikanöök weë. Pël ëak Seten waö ëen sëp niwesak kas sëp. ⁸ Anutuu naë rë olaë. Pël ëen pi arim naë panë wais ngarangk elniipnaan. Utpetarö, arim utpet yaaut sëp weseë. Kön selap yaaurö, arim könöt kopëtal wieë. ⁹ Arim utpet yaautön kön wieë yaköm ëak ingre ya ilak aim weë. Omën utpetatëen sôm yaaut sëp wesak elere war eim weë. Pötëen ërëpërëp yaaut sëp wesak ya ngësring weë. ¹⁰ Pël ëëë Aköpë ëöetak arimënt wak irëak aim ön. Pël ëen puuk kaalak wak isak niapnaan.

Karurö kom elmëëngan

¹¹ Karurö, ar neneren utpet wesak manganok. Ar arim karuröen utpet wesak mëak kom ëak, “Pit utpet yaaurö,” pël yamëem pöt, Anutu pim neneren lup sant ëëpenëak ngön kosang wesak niaa pöten utpet wesak ëak, “Korar yaë,” pël manëet. Ën ar Anutuu ngön kosang pöten, “Korar,” pël manë pöt, ngön pöt ngaarëk naön arimënt kön wiin isën ngön ë pet yairauröa ök sënëet. ¹² Anutu kopëtapökëër ngön kosang wesak niaaupök kom elniipnaap. Pimtok mait elniipën ma nimpën. Ar pim ök talte arim karurö kom elmëen. Pangk pël naëngan.

Tiarimënt wak isak anganak

¹³ Elei, ar narö epël yaaurö. “Peene ma ëlpamök ka kësang naöök së wë krismaki nenta öngpök ya yamëngkem mon kaö panë öpenaat.” Pël yak pöröen epël nimaan kat wieë. ¹⁴ Ëlpamök arim naë orööpnaaten köpël wë. Arim wewëat muntönöökë ök. Muntön naöökë akun kot nent orök is lööla ëak won yes pöl ar akun kot nent wë wel wiinëet. ¹⁵ Pötaanök, “Tiar ya epot mëmpnaat,” pël anganak ngön ke epël an. “Aköpë kentöök niaan pöt

wëwëetak om wë ya epot mëneim öpenaat,” pël an. ¹⁶ Ar ngön pël naënöröak arim omnant èënë pötön kön yawiem arimtën wak isak yaaurö. Arimtën wak isak yaaö pöt ompyaö naën yaaut. ¹⁷ Pötaanök omën namp ompyaö yaauta songönten êwat wëak pël naën èëpna pöt utpet èëpnaat.

5

Omën monere uröm kësang wieëauröa ngönte

¹ Omën urömere kaar es kësang wieëaurö, ar kèekë kat wieë. Arim këlängön kat wiinë pöten kön wiak ya ngës èen. ² Arim urömere kaar es kësang pöt köt sèen poë koröpötta iwalöröak na pet irëpnaat. ³ Èn monatta polirang èak kö sèpnaat. Pël èëpna pöt arim mon pötön keimön èak omnarö kaamök elmëak nemangkën yaaut tekeri wasëpnaat. Pël èak esuwesi koröpöt es kotak utpet yewas pöl arim monatön keimön yaaö pipotta arim lupöt utpet wasëpnaat. Pöt peene yanger pet irëpnaat temanöm yesën ar monere urömatön keimön èak kësang wa rongan èak wë pötaanök. ⁴ Kèekë kat wieë. Inèen ruurö pit arim yaak kaamök elnia. Pël èauta sumat nemangkën, om ngön kaar maim wë. Pël èen ar keimön elmèen inèen ru pöröak monat naön èak kaaö ngön aan Aköp kutömweri wëaup kat wia. ⁵ Ar e yangerak wë kaömp kësang neimeë arim kentötë ènëm yaaurö. Pël yeem kaömp kësang nak polöröa ök kewis wiak wëen arim mën wel niwiipna akunet temanöm yes. ⁶ Ar omën wotpil yaaurö ngön yaatak moulmëak mënan. Pël èen pit kanggiir naalniin èa.

Tiar këlängön kat yawiem ya wiapring Aköpë waisëpnaaten kor öpa

⁷ Karurö, pit pël èauröak lupöt kosang sak këlängön kat wieimeë ya wiapring Aköpë kaalak waisëpnaataan kor ön. Ar ya neweri pepapë yaë pöten kön wieë. Pi omnant ngëntak kèët orööpnaataan kor eim wë. Pël yeem lup kosang sak wë kètre kopi èen orööpnaataan kor wëaup. ⁸ Yaap, Aköpë waisëpna akunet temanöm panë sa. Pötaanök yaaweri pepapë yaë pöl ya wiapring wëe.

⁹ Karurö, neneren kaaö ngön manganok. Anutu, ngön è pet yairaup, waisëpënëak yaëen pël anë pöt ngön è pet irak kangut nimpnaat. ¹⁰ Karurö, tektak ngön yaaö omën ngaan Aköpë yapintak pimtë ngönte aima pöröen kön wieë. Pitëm kööre toköröak utpet yaalmèen këlängön kat wieimeë ya wiapring ya mëneima. Pötaanök pitën kön wieë pitëm èa pöl mëneë. ¹¹ Tiar omën këlängön kat yawiem lupöt kosang sak wakaima pöröen kön wiin èrëpsawi yaë. Èn Yoop pim ngönteta kat yawiaurö. Pi këlängön kësangöt kat yawiem lupre kön kosang sak wëen ènëmak Aköpök ompyaö elmëa pöten kat wiAUT. Yaap, Aköp pi ya ngës kaö elniak sant panë yaniwas.

Ngön è kosang yewesauta ngönte

¹² Nem karurö, ngön niama epëten kaöet pël weseë ngaarëk ön. Arim ngönöt kosang wasënëak Anutuu yapintakël utak, “Anutuu èöetak yaap yeniak,” pël aore omën nantë yapinötëel utak aö pël èënganok. Won, ar omën nent èënëak pöt om, “Mak, ne pël èëmaap,” pöt pëen an. Èn naën èënëak pöt om, “Won, pël naëngan,” pöt pëen an. Pël anë pöt Anutuuk kanggiir nga naalniin èëpnaat.

Omën wotpilëpök Anutuun kimang mapna pöt kaamök kësang elmëëpnaat

¹³ Arëkaan namp këlängön kat yawiem pöt Anutuun kimang map. Èn namp èrëpsawiarang wë pöt Anutuun yaya tan ap. ¹⁴ Èn namp yauman wak wë pöt ngönèné kaaröen yas map. Pël èen pit wais Aköp Yesu pim yapintakël i kolapët wa yemomëem Anutuuk kaamök elmëëpnaan kimang mapnaat. ¹⁵ Pit Anutuuk omën pöp ompyaö mowasëpënëak kön wi kosang wesak piin

kimang mapna pöt kaalak wal ë moulmëen ompyaö sëpnaat. Ën saunat wiaaneta ent ë moolapnaat. ¹⁶ Pötaanök ar ompyaö sënëen arim utpet äaut neneren tekeri wesak mëak arimëntëen Anutuun kimang maë. Yaap, omën wotpil wëaupök kimang mapna pöt Anutuuk kaamök kësang elmëepnaat. ¹⁷ Elia pi omën tiarim ök tapëlëpök Anutuun kopi nepelën ëëpënëak kosang wesak kimang mëëa. Pël ëën kopi nepelën wieë krismaki nentepar nent ngoon mor nas nasiaan namp pël sa. ¹⁸ Pël ëën pi kaalak kimang maan Anutuuk kat mowiin kopi kësang pan pelën këere kaomp öröa.

Omën ngön këët sëp wesaurö kaalak mësak waisëpa

¹⁹ Nem karurö, arëkaan namp Anutuu ngön këët sëp wasën kaalak nampök lup kaip motiin ngön këët ngaarëk öpna pöten kön epël wieë. ²⁰ Omën pim karp utpet yaauta kanöökaan lup kaip motiipna pöp pi kaamök elmëen Anutuuk saun omën pöp pim utpet pout won mowasën könöp wel nawiin öpnaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karp, Sems.]

1 Pita

Yesu wel wiak kutömweri sèen wë krismaki 34 pöta ök won sèen Pitaak ingre mor saö naröaan pep epwer retëng ëa. Pita pöp Yesuu ru 12 pöröakaan namp. Omën pörö omën narök utpet mowesak pitën. “Utpet yaauro,” pël mëëa. Pël ëënak Pitaak pit kön wi kosangtak taë sak öpenëak Yesu Kristoë ngön ompyaut ngolöp wes mena. Pitaak pitëm Yesuu wel wiak wal ëautere kaalak waisëpnaaten kön kosang wia pötaan këlangön kat yawiem kön wi kosang yewesaut këlok nasën ëëpnaat pël weseë retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës räaut 1:1-2

Anutuuk utpetetakaan kama niwaut 1:3-12

Wëwë kölam öpenaata ngönte 1:13-2:10

Këlangön akunetak ingre mor sauröa ëëpnaat 2:11-4:19

Ingre mor sauröa irëak inëen ëëpnaat 5:1-11

Ngön mëët 5:12-14

¹ O Anutuu omën arim ka songönöt sëp wesak kas së Pontasre Kalesiaare Kapatosaare Esiaare Pitinia yang pötëël repak wëaurö, ne Pita, Yesu Kristo pim ngön yaaö omën saupök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. ² Ngaan Anutu Pep pim könök pimëen kom ë nuulëen Ngëëngk Pulöök ngëëngk wes nuulëa. Pöt Yesu Kristoë ngönte ngaarëk wak wëen pim iitak i niirak kölam niwasëpënëak pël ëa.

Anutuu komre kolapre mayaap pöt arim naë ulöl sak wiaap.

Tiar wëwë ompyao kutömweri wia pöten kor eim wë

³ Anutu tiarim Aköp Yesu Kristo pim Pepapön yaya maim öpa. Pim tiarimëen ya ngës kaö yaaö pötak Yesu Kristo weletakaan wal ë ulmëak wëwë ngolöpët nina. Pël ëën wëwë ngolöp pöt tiarim naë wia pötaan Anutuu kup niwia pöta këët öpenëak kön kosang wia. ⁴ Pël yeë pötaan tiar Anutuu mor kol yaö niia pöt öpenëak kor eim wë. Pöt kumkum ëëre köt së pël naënöt kosang wiaapnaat arimëen kutömweri wia. ⁵ Ar Kristoon kön wi kosang wesak wë pötaan Anutu pim weëre kosangöök ngarangk elnieim wë. Pël ëën akun kaöaö temanöm yesën pim utpetetakaan kama niwak ompyao elniipna pöt tekeri wesak pël elniipnaat. Pël ëëpna pöt kopëta wes pet ira.

⁶ Pötaan ërëpërëp yaauro. Pël yaëen Anutuuk morök nant elniipënëak kön wiin pangk ëën pöt akun kot nent arim naë këlangön nant oröopnaat. Pël yaëen ërëpërëp ëën. ⁷ Morök pötök arim piin kön wi kosang yewesaut yaapët pöt tekeri wasëpnaat. Kool pöt wiapöt esuwesök pim songönte war yewas. Ën arim kön wi kosang yewesao koolöt il yewas pöt morök elniin kosang wia pöt tekeri wasën Yesu Kristoë orööpnaatak Anutuuk ya kë sak yaya yeniem ë nirangiak ping wesak niapnaat. ⁸ Yesu Kristo arim itnaangkën ëaupön lup sant yaalmë. Peeneeta itnaangkën tapöpön kön wi kosang wesak ërëpërëp kaö yeë. Arim ërëpërëp pötak yangeraköt il yewasën pöten këmötök war wesak naëngan. ⁹ Arim ërëpërëp yaauta songönte epël. Piin kön wi kosang yewesautaring wë pötaan Anutuuk ar utpetetakaan kama yanu.

¹⁰ Anutuu ar utpetetakaan kama yanu pipët, pim tektek ngön yaaö onarö pöta songönte koirëpënëak ap weseima. Pël ëak Anutuu komre kolap nimpënëak ëa pöt war wesak pöta songönten këëkë kön nawiin ëa. ¹¹ Kristo pim Ngëëngk Pulö pitëm lupötë wë Kristo këlangön kat wiak kutömweri isak ëwaatak öpenëak mëëa. Pël maan pit, “Akun taltak ma ke tolëël yaëen Kristo pi

pël eëpën?" pël maimeë kangkkangk eëim wakaima. ¹² Anutuuk pitën, "Arim ya yamëngk epot kaamök naalnüpan, omën enëmak orööpnaarö kaamök elmëëpnaat," pël mëëa pöta këët arim naë yaarö. Pitëm ya yamëngkem ngön war wesa pöt, Ngëëngk Pul kutömweriaan wes mëën irëa pöök omën narö kaamök elmëën ngön ompyaut ök niaan kat wiaurö. Ngön ompyaö pöta songönte enselöröakta ewat sëpënëak kent kön yawiitak pangk pël naën yaë.

Anutuuk ngëëngk öpenëak yenia

¹³ Pötaanök könöt wotpil wesak këëké ngarangk eëim ön. Pël ëak Yesu Kristoë tekeri sëpnaatak komre kolap war was nimpnaaten kön kosang wieim ön. ¹⁴ Ar Anutuu ruuröak pim ngönte ngaarëk wëë. Ngaan ngönën köpël wë kentre kauratë enëm eëiman pöta ök eënganak. ¹⁵ Anutu, ar pim ru sënëak yas niaaup, pim ngëëngk wë pöl arta ngëëngk sak wë omnant eën. ¹⁶ Pöta ngönte ngönëntak epël wia. "Ne ngëëngk wë. Pötaanök arta ngëëngk ön."

Yesuu iitak utpetetakaan ent ë nuulëa

¹⁷ Anutu, arim Pep pël mëak yaya yemak pöp, pi omën isaare irëaurö, mööngkraar kangk naalmëën yaaup. Pi tiar neenem omnant yaautë ökök ngön ë pet irëpnaap. Pötaanök yangerak önëël piin kasinkasin elmëeimeë ompyaö eëim ön. ¹⁸ Ar ewat wë. Arim eëre peparöa kanöököl wëwë utpet wakaimauröak Anutuuk pötëaan ent ë nuulëepënëak sum elnia. Pöt koolre siluwa lëngë yesa pötök won, ¹⁹ Kristoë i sum kësangringtak sum ëak ent ë nuulëaurö. Pi sëpsëp möön söëere kewil wonöpë ök wakaima. ²⁰ Pi ngaanëër yanger won wiaan pël eëpënëak yaö mëëaupök peene akun pet irëpënëak yaëen arimëën tekeri orö rëaup. ²¹ Kristo pim pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang weseim wë. Pi Kristo weletakaan wal ë ulmëak ë morangia. Pël ëa pötaan Anutuun kön wi kosang wesak pim niöpnaataan ërëpsawiarang kor eim wë.

Anutuu ngöntak ngolöp wes yanuulë

²² Ar ngön këët ök niaan kat wiak ngaarëk yeö pël yaëen pötak arim lupre könöt kölam yanuwat. Pipët arim karuröen këëké lup sant elmëënëak oröa. Pötaanök kosang wesak neneren lup sant eëim ön. ²³ Ar ngolöp wesak wil niulëën wë pipët, kö yesauröa naëaan won, kö nasën yaaö Anutuu ngön wëwëetaring kosang wiaapna pötakëlaan oröaurö. ²⁴ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

"Omnarö pit nönre koinötë ökörö.

Pitëm ë yerangi pöt puutë ökök.

Nönöt umön yarëaut, puut teënt kërë yesaut.

²⁵ En Anutuu ngön pöt kosang wiaapnaat."

Anutuu ngön pöt ngön ompyaö pitëm ök niia pipët.

2

Kristo pi tiarim möör wap kosangët

¹ Ar ngolöp wes niulëaurö pötaanök utpet ke nentere nent moolaë. Kaar aöre morök ë, war eëre omnaröen utpet wesak aö pël yaaut sëp weseë. ² Önga ngolöp wilauröa ëlöröa kapaatön kent yaë pöl arta ngönënë kapaaten kent panë eën. Pël eënë pöt kosang sak wëën Anutuu utpetetakaan kama yanu pötak kaö sak ompyaö önëët. ³ Ar yaap Aköpë sant yaalni pöten kat men yeë pötaan pël eëë.

⁴ Aköp Yesu, wëwëeta pepap, piik yal eëë. Pi omën ka ök yarëauröa wap ompyaut öpënëak utpetat wël ë yemoola pöl omnaröak piin kaaö elmëën

Anutuuk kön wiin isën möör wap wesir ulmäaup. ⁵ Ar Anutuuk wëwëet nina pörö piik yal äak wap pöta ök sak Ngëengk Pulöökë tup sën. Pël äak kiri yaauröa ök sak arim lupre könöt Anutuun kiri yaalmëen Yesu Kristoë äautaan arën kön wiin ompyaö ëëpnaat. ⁶ Nem yeniak pöta songönte ngönën pepeweri epël wia.

“Kat wi.

Ne Saion rosiraöök wap nent yewesir.

Wap pöt möör wap sum kaö panëet.

Omën namp piin kön wi kosang wasëpna pöp ëö nasëpan.”

⁷ Ar piin kön wi kosang weseim wë pörö kön wiin ompyaö panë yaë. Ën omën kön wi kosang newasën pöröaan ngönëntak epël äa.

“Wap omën ka ök yarëauröa wël ë moolëaut

Anutuuk ompyaüt wesak möör wap wes yewesir.”

⁸ Ën nenteta pitëmëen epël äa.

“Pi kël kotuukë ök sak wëen narö ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Ën kël kësangöökë ök sak wëen pötal urak kawi ngentiipnaat.”

Omën pörö Anutuu ngönte wa yoola pötaan pim ëëpënëak mëea pöl ing wot möak kawiap ëëpnaat.

Tiar Anutuu omën saut

⁹ Ar pöt pitëm ökörö won. Anutuuk pimëen nuwasën pim omën sak kutöm Aköpëen kiri yaaurö. Ar pim omën wotpilörö. Koutak wëen puuk yas niaan pim ëwa ompyaütak ilëak wë. Pim ompyaö yaauta ngönte aim önëak yas niia. ¹⁰ Ar ngaan omën pas wakaimauröak peeneek Anutuu omën sak wë. Ar ngaan Anutuu ya ngëstak naön ëauröak peeneek pim ya ngëstak wë.

Tiar Anutuu inëen ëëpenaat

¹¹ Nemorö, ne kosang wesak niamaan kat wieë. Ar yangerak yaamre su kak wë pötaan koröpöökë kentre kaur arim lupre könötëen kööre tok yaäo pipot sëp weseë. ¹² Pël äak ngönën köpëlöröa tekrak wotpil ön. Pël ëen pit arim songönten itenak, “Utpet yaaurö,” pël yenia pöt sëp wesak Anutuu waisëpnaatak arim ompyaö yaautaan piin yaya mapnaat.

¹³ Ar Aköpön kön wieë omnaröa ngön kosangöt ngaarëk ön. Yang omp ak wotöök wëaupre ¹⁴ pim yang ngarangk utpet yaauröen nga maöre ompyaö yaauröen ping wesak maö pël ëëpënëak wes yamëa pöröa ngön ngaarëk ön. ¹⁵ Anutuu kentöök arim ompyaö yaautak omën köpël wë ngön kaar ya piporöa këmöt ur mowariipnaaten kent yaë. ¹⁶ Ar utpetetakaan wil nuulëen ompyaö wë. Pël ëë omnaröen, “Utpetetakaan wil nuulëen wë,” pël morök mëak ëlëep utpetat ëënganok, Anutuu inëen sak wë ompyaö ëeim ön. ¹⁷ Ar omën pouröen ping wesak an. Ngönën omën arim karuröen lup sant elmëen. Anutuun kasinkasin elmëen. Yang omp aköpön ping wesak an.

Kristo tiarimëen këlangön kat wiak pim ingtak sëpenëak kanö pet elnia

¹⁸ Inëenörö ar, arim kaöaröen kasinkasin elmëak pitëm ngön ngaarëk ön. Pöt omën ëpre wiap yaalniauröaan pëen won, jaar ser yaauröaanta tapël elmëen.

¹⁹ Pöt eptaanök. Pit ar saun wonrek këpok këlangön kat yaniwiin Anutuun kön wieë ya sangën naën wëen pi arën kön wiin ompyaö ëëpnaat. ²⁰ Ën ar utpet nent ëen kaöaröak pës yanimöön ya sangën naën ëënë pöt Anutuuk kön wiin ompyaö ëëpën ma? Pël naëpan. Wotpil wëen këlangön kat yaniwiin ya sangën naën ëënë pötakëer Anutuuk kön wiin ompyaö ëëpnaat. ²¹ Anutuuk ar Kristoë ëaul wotpil wë këlangön kat wiinëak niulëa. Pi arimëen këlangön kat wiak pim ingtak sënëak kanö pet elnia. ²² Pi utpet nent naënëp, pim këmtakaan kaarre morök nent naaröönöp. ²³ Omnaröak utpet wesak yemaan kangiiir nemaan

ëa. Kêlangön kat yemowiin kangut mampênëak nemaan, Anutu wotpil wesak ngön ë pet yairaup pimëen yaõ mowesa. ²⁴ Tiarim utpetatök pim rangk isën kêra yetaprak möön wel wia. Pöt tiar utpetat sêp wesak wotpil ôpenëak pêl ëa. Pim koröpö utpet wesa pôtaan tiar ompyaõ san. ²⁵ Ar ngaanëer pol sêpsêpöröa yaë pôl kanõ wiaan irikor ëimauro. Peene pöt, arim ngarangkep Kristo, lupre kõnõtê pepapök, yas niaan pim naë oröak wë.

3

Öngre ompöröa ngönte

¹ Öngörö ar, inëenöröa yaë pôl arim ompöröa ikanöök wë pitëm ngön ngaarëk ön. Pêl ëen omp narö Anutuu ngön ngaarëk naön ëëpna pôrö arën itaangkên ngön nemaan yaëen arim ompyaõ yaauten itenak pim naë rê olapnaat. ² Yaap, arim ompörö ar Anutuun kasinkasin yaalmëem kölam wë pôten itenak pim naë rê olapnaat. ³ Ar koröpöt pêen ompyaõ sêpnaan kepön êpôtê ë morangiire polere kal ëere ulpëen ompyaõ retêngöt më pêl ëengan. ⁴ Om ëpre wiap arim lupötê ëlêëp wia pôtök arim lupre kõnõtê ë morangiin. Pêl ëenê pöt sêpar nasën kosang wiaan Anutuuk itaangkên isêpnaat. ⁵ Öng ngaan Anutuun yaõ sak wakaima pôrö pit tapêl Anutuun kõn kosang wiewê pitëm ompöröa ikanöök wë ngön ngaarëk weim wakaima. ⁶ Sera pi tapêl ëak pim ompöp Apramê ngön ngaarëk weimeë piin, “Kaõap,” pêl maima. Pötaanök ar pim ëa pôl ompyaõ yeem arim ompöröa ëëpna nenten kas naën ëenê pöt pim ok önëet.

⁷ Ömpörö, arënta tapêl niamaan. Ar öngöröaring wë arim Anutuun kimang ngön ök manëet il wariipanëen pit weëre kosang wonörö pêl weseë ompyaõ elmëen. Pitta wëwë kosangtaan yaõ mëëaurö pôtaanök.

Lup kopëtemer sak öpa

⁸ Epët ar pouröaan niamaan. Ar lup kopëtemer sak omnaröen yaköm ëen. Arim karuröen Anutuu omnarö pêl weseë lup sant elmëak komre kolap elmëimeë arim lupöt wak irëak ön. ⁹ Omnaröak utpet yaalniin kangüir elmëenganok. Utpet wesak yeniaan kangüir manganok. Won, Anutuuk welaköt elniipênëak yas niiaurö. Pötaanök pêl yaëen pöt Anutuun pitta welaköt elmëëpnaan kimang man. ¹⁰ Pöta ngönte ngönëntak epêl wia.

“Omën ërêpsawaring ompyaõ ôpenëak kent yaë pôp pim këmtakaan ngön utpetere kaaröt orööpan.

¹¹ Utpetat kasëng menak omën ompyaut ëëp.

Pêl ëak mayaaptak ôpnaan ke urak pôta yaat mëmp.

¹² Aköp pi omën wotpil yaauröen itenak pitëm kimang yamëëaut kat yemowiaup, utpet yaaurö kasëng yemengkaup.”

Ompyaõ yaautaan kêlangön kat wiipenaat

¹³ Karurö, ar ompyaõ sënëëtaan kosang yengentiin talêpök utpet niwasêpën? ¹⁴ Ar wotpil wëen kêlangön kat yaniwiin pöt ërêpsawi ëenëet. Ar pitën ya ngës kõn wiak kas ëengan. ¹⁵ Arim kõnre lupöt Kristoon kasinkasin ëak kaõ mowasën. Pêl ëen omnaröak arim omën ompyaut önëak kor yeë pôta songönten pêël yeniaan pöt ompyaõ wesak ya wiaptaring ök manëel kopëta wesak ön. ¹⁶ Pêl ëak arim kõnõt kengkên ëenëen wotpil ön. Pêl ëenê pöt omnaröak arim Kristook yal ëak ompyaõ yaautakêl utak utpet wesak yeniem pitëm kaar yaauta songönte tekeri sëen ëö sêpnaat. ¹⁷ Anutuuk kõn wiin

wotpil yaautaan kĕlangŏn kat wiipena pŏt ompyaŏ ěĕpnaat. Ęn utpet yaautaan pĕl ěĕpena pŏtaar pangk naĕn ěĕpnaat.

Kristo pi tiarim saunatĕĕn wel wia

¹⁸ Kristo pi wotpilĕpŏk tiarimĕĕn wel wia. Pi wotpilĕpŏk utpetarŏ tiar Anutuu naĕ wa nuulĕĕpĕnĕak akun kopĕt nent pĕl ěa. Korŏpŏ wel yawiin kŏnŏp wel nawiin ěa. ¹⁹ Pĕl ěak pim kŏnŏp omĕn ngaan wel wiaurŏa kŏn wii kaatak wĕaurŏa naĕ sĕ ngŏnĕn ŏk mĕĕa. ²⁰ Kŏn pŏrŏ omĕn ngaan Noa pim akunetak Anutuu ngŏn wa olaimaurŏa kŏnŏrŏ. Noa pi wangaŏ ket ěeim wĕĕn Anutu pit pim ngŏn ngaarĕk ŏpĕnĕak pimtĕ ya wiap yaautak om korkor elmĕeima. Pĕl ěautak omĕn kopĕt 8 pŏaar pĕĕn pim ngŏnte ngaarĕk wak wangaŏŏk ilaan i ngep naĕn ěa. ²¹ I pipĕt ngŏnĕn i yanimĕ pŏta ŏkre waste. Pŏt epĕl yaĕ. I yanimĕ pŏt korŏpŏŏkĕ kewilŏtĕĕn naĕn, Anutuun kimang yemaan utpetat won yanuwas. I yanimĕĕn Anutuuk Yesu Kristoĕ weletakaan wal ěa pŏtaan ompyaŏ yanuwas. ²² Pi weletakaan wal ěak kutŏmweri sĕ Anutuu yaapkĕĕl wĕĕn enselŏrŏere kutŏmweri yapinringre wĕĕre kosangringŏrŏ pim iri wĕ.

4

Kristoĕ kĕlangŏn kat wia pŏl yeem utpetat kasĕng mempa

¹ Kristo pi yangerak kĕlangŏn kat wia. Pŏtaanŏk pim ěa pŏten kŏn wieĕ kosang sĕn. Namp korŏpŏŏk kĕlangŏn kat wiipnaapŏk utpet yaaut sĕp wasĕpnaat. ² Pŏtaanŏk peene ngĕs rĕak korŏpŏŏkĕ kentre kauratĕ ěnĕm ěĕnganĕp Anutuu kĕm ngŏnte pĕĕn ngaarĕk weim ŏn. ³ Ar ngaan ngŏnĕn kŏpĕl wĕ kŏpĕlŏrŏa kentŏŏkĕ yaaut epĕl eimaurŏ. Őngre omp nga ěĕre omĕn utpetatŏn kentre kaur ě, i ngaat nak kŏn irikor ěĕre kĕĕre imĕn keimŏn nĕĕre i ngaat keimŏn nak utpet ě, Anutuu urtak omp ak kaarŏrŏaan ngĕĕngk mowasŏ, pĕl yaaŏ pŏt ě waiseimeĕ pŏt kaŏ wesak wakaimaurŏ. ⁴ Peene pŏt, utpet ke pilŏt pitring naĕn yeĕ pŏtaan yaan sak utpet wesak yenia. ⁵ Pĕl yeniaataak wĕ ěnĕmak Anutu omĕn welere ŏpŏrŏa ngŏn ě pet irĕpnaap pim naĕ sĕ tauak pitĕm eimautĕ songŏnŏt ŏk maan kangut mampnaat. ⁶ Pĕl ěĕpnaat pŏtaanŏk Kristo pi omĕn ngaan wel wiaurŏa naĕ sĕ ngŏn ompyaŏt ŏk mĕĕa. Pit korŏpŏŏring wel wiaurŏak Anutuu ŏp wĕ pŏl kŏnŏpring ŏpna kanŏ pitĕmĕĕn orŏŏpĕnĕak pĕl ěa.

Weĕre kosang Anutuu yaningk pŏtring ya mĕmpa

⁷ Karurŏ, omĕn ěl epot poutĕ won sĕpna akunet temanŏm yes. Pŏtaanŏk ompyaŏ wesak Anutuun ŏk manĕĕtaan arim kŏnre lupŏt pĕĕn weseĕ. ⁸ Pĕl ěak lup sant yaauten kŏn wiin kaŏ sĕĕn kosang wesak lup sant ěeim ŏn. Pĕl yeem neneraan utpet yaaut ngep ěĕnĕĕt. ⁹ Ar karurŏ arim naĕ yewaisĕn omnant keimŏn elmĕĕnganĕp kaaŏ kŏpĕl sant mowasĕn. ¹⁰ Ar pourŏ Anutuuk ngŏnĕn ya mĕmpunĕak neenem wĕĕre kosang ke nentere nent nina. Pŏtaanŏk arim karurŏ kaamŏk elmĕĕnĕak ompyaŏ wesak wĕĕre kosang pŏtring epĕl mĕmpun. ¹¹ Namp ngŏnĕn apĕnĕak pŏt Anutuu ngŏn pĕĕnŏt ap. Namp narŏ kaamŏk elmĕĕpĕnĕak pŏt wĕĕre kosang Anutuuk yamangk pŏring pĕl ěĕp. Pit pĕl yaĕĕn omnarŏak Yesu Kristoĕ wĕĕre kosangŏŏk yaĕ pŏten itenak Anutuun yaya mapnaan pĕl ěĕp. Ę rangiere wĕĕre kosang pŏt pim naĕ wieĕautŏk wiakaim wiaap. Yaap.

Kristoĕ kĕlangŏn kat wia pŏl ěĕpenaat

¹² Kar panĕĕrŏ, morŏk kĕsang nent arim naĕ orŏŏpnaan yaĕ. Pŏten itenak omĕn ngŏlŏpĕt pĕl wesak yaan sĕngan. ¹³ Morŏk pŏt yaarŏŏn Kristoĕ kĕlangŏn

kat wia pöl, "Tenta yeë," pël kön wiak ërëpsawi ëën. Wë ënëmak Kristoë ë rangiet tekeri orö yarëën ërëpsawi kaö ëënëët. ¹⁴ Omnaröak arën Kristoë omnarö pël weseë utpet wesak yeniaan pöt ërëpsawi ëënëët. Pitëm pël elniipna pötak Anutuu Pul ëwaaring pö arring wë pöt pet elniipnaat. ¹⁵ Arim naëaan namp mënautaan ma kain ëautaan ma utpet ëautaan ma omën muntaröa yaat wa ëp ëautaan kangut elmëën këlangön kat wiipan. ¹⁶ Ën omën namp pi Kristoë omnamp pötään këlangön kat yawiem pöten ëö sëpanëp Kristo pimop pötään Anutuun yoöre ërëp map.

¹⁷ Anutu pim omnaröa songönte tekeri wasëpna yaat mëmpna akunet oröak wia. Pötäänök pim omnarö tiarim naë ngës réak ngön ya nimëmpna pötak omën pim ngön ompyaut ngaarëk naön yaaurö tol elmëëpën? Elei, pit këlangön kaö kat mowiipnaat. ¹⁸ Pöta ngönte ngönëntak epël wia.

"Anutuuk omën wotpilëp utpetetakaan kama wak ompyaö wasëpënëak ya kaö mënak ompyaö yewasën pöt,

omën pi kasëng menak utpet yaaup tol ëëpën?"

¹⁹ Pël wia pötäänök omën Anutuu kön wiaul këlangön kat yawi pörö wotpil wë pitëm wëwëet Anutu pim moresi ulmëep. Pi ket elniaupök pimtë ök yenia pöl ompyaö wesak kaamök yaalnaup.

5

Wotöököröa ngönte

¹ Ngönënë wotöökörö, neenta wotöök arim karipök, kosang wesak nia-maan. Nem itöök Kristo këlangön kat wiak wel yawiin itenaupök wë ënëmak pim ë rangiet tekeri sëën piiring pöta pep sumaap. Pötäänök nia-maan kat wieë. ² Anutuu sëpsëpörö ngarangk ëënëak niaaurö këkre töötak won, ya ngëstak itenak ngarangk elmëën. Pël yeem monere uröm won, ya mëmpunëëtaan ulöp es ngaaring mëmpun. ³ Pël ëak omën omp ak sak arim ngarangk elmëënëak niulëa pörö il mowasnganëp arim ënëm ëëpnaan ngönënë kanöök wot ran. ⁴ Pël ëën Kristo, sëpsëp ngarangk kaöap, pim tekeri sëpnaatak omën ompyaö weit kangiiir ningkën önëët.

Tiarimtën wak irëak ngarangk këëkë ëëpa

⁵ Ulwasörö, arënta tapël niaamaan kat wieë. Ar arim kaöaröa iri ön. Pöt ngönëntak epël wia. "Anutu pi omën pitëmtën wak isak yaaurö wak yeirëaup. Ën pitëmtën wak irëak wëaurö ompyaö yaalmëaup." Ngönëntak pël wia pötäänök ar kotre kaö pourö arimtën wak irëak neneraan inëën ëeim ön. ⁶ Tok oriak Anutu weëre kosangringëp pim iri ön. Pël ëën pimtë akun wia pötak ar wak isëpnaat. ⁷ Puuk ngarangk elnieim wë. Pötäänök arim naë könömöt oröön pöt pim moresi mowiin.

⁸ Ar könöt wotpil wesak arimtën ngarangk ëeim ön. Kent toköröa imën mëmpënëak këm nga ëak sak waiseim wë pöl arimëën nga yaaup, Seten, pi arim tekrak wë talëp mëmp ma talëp mëmp wesal yaë. ⁹ "Ingre mor sa tenim kar yang ëlötë wëaurö morök ke tapël elmëeim wë," pël weseë kön wi kosang yewesautak kosang sak wë pi ke ur momëën. ¹⁰ Pël ëak akun kot nent këlangön kat yawiin Anutu, komre kolap yaaup, Kristook yal menak piiring ë rangi kosang kö nasëpanëëtë pep sënëak yas niaaup, puuk ompyaö nuwesak tau nuulëak weëre kosang nimpnaat. ¹¹ Weëre kosang pöt pim naë wiakaim wiaap. Yaap.

Ngön mëët

¹² Ne ngön kot epët Sailasën maan retëng yaë. Pi nem ngönt këëp. Ne arim lupöt kosang niwesak komre kolap arim wak wë pöt Anutuu komre kolap këët pöt ök niamëak yeë. Piptak taë sak ön.

¹³ Papiilon kakaan ingre mor sa Anutuu arring yaö wesaurö yoöre ërëp yenia. Ën Maak nem ru sak wëaup puukta tapël yenia. ¹⁴ Neneren lup santak yowe mëak mor meneë.

Kristook yal menak wëaurö arim naë mayaap wiaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

2 PITA

Pitaak pep epwer ingre mor saö naröaan retëng ëa. Omën naröak ngönën kaaröt ök maim wëen Pitaak wotpil wasëpënëak kent kön wiakök omën Yesuun itaampöore kat wia pöröa pitëm ngönën ök mëëaut kön ngolöp wes mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-2

Anutuu yaö niwesauta ngönte 1:3-21

Ngönën kaar yaauroa ngönte 2:1-22

Kristoë kaalak waisëpnaata ngönte 3:1-18

¹ O Yesu Kristoon kön wi kosang wesak tenim ök sak wëaurö, Saimon Pita ne ya omën pim ngönte yaaupök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. Tiarim Anutu, Yesu Kristo, utpetetakaan kama yanu pöp, pim wotpil yaautak kaamök elniin kön wi kosang wesaurö.

² Ar Anutue tiarim Aköp Yesuun kön kosang wiak wëen piarpim komre kolapre mayaap pöt ningkën arim naë kaö sak wiaap.

Anutuuk tiar pimtëen yaö niwesaurö

³ Anutu pim ëwa ompyaö yaautak yas niaup tiar piin ëwat wëen omnant pout koröpöökëere lupmeri wëwëeta kaamököt pim weëre kosang kësangöök war wes ninaut. ⁴ Pël ëak pim ëwa ompyaö tapöök omën kaö ompyaö kup niwiauta këet nina. Pim kup niwia pötaan koröpöökë kentre kauratëen kö yesaö epët kasëng menak Anutuu wë pöl öpenaat.

⁵ Pël ëëpenaak pötaanök ke urak arim kön wi kosang yewesautak wotpil wëaut yal mampun. Wotpil wëautak ngönënë songön ke nentere nent kön tektek yesaut yal mampun. ⁶ Kön tektek yesautak koröpöökë ngarangk yaaut yal mangkën koröpöökë ngarangk yaaö pötak weëre kosang wëaut yal mampun. Weëre kosang pötak Anutuu wëaul önëet yal mampun. ⁷ Anutuu wëaul önëetak ngöntre kar yaaut yal mangkën ngöntre kar yaaö pötak lup sant yaaut yal mampun. ⁸ Omën pipot arim naë ulöl sak wiaapna pöt tiarim Aköp Yesu Kristoon ëwat yesaut mos naëpan. ⁹ Ën namp pi omën pöt won wëen pöt piin epël apenaat. “Pi it il tëauröa ök sak kön ëngk ma e wesak wë utpetat iir moolëa pöten kat kola,” pël apenaat.

¹⁰ Karurö ar, Anutuuk yas niak pimëen yaö wes nuulëaurö. Pötaanök kosang sak yas nia pöt ke ëëpnaataan weë panë ngentiin. Pël ëënë pötak utpet nasëngan ompyaö önëet. ¹¹ Pël ëaan tiarim Aköp, utpetetakaan kama yanuwaup, Yesu Kristook sant niwesak kan të niwiin poprak naëngan pim wa ngaöök yanimë pötak ilëak wakaim önëet.

¹² Yaap, ar omën pipot rë nuulön ëwat wëen ngön kë arim wa pötak kosang niwasën wë. Pöt në ëwat wëak om ngolöp wes nineim ömaap. ¹³ Ne kön wiin öp wë pël eim öma pöt pangk ëëpnaat. ¹⁴ Pöt epël. Ne kön wiin tiarim Aköp Yesu Kristoë neea pöl akun kot nent wë wel wiimaap. ¹⁵ Pötaanök ne wel wiin omën pipotön kön wiaanëek yak ngolöp wesak kosang wes yaningk.

Pita pi Kristoë naë wë pim ëwaöön itena

¹⁶ Tiarim Aköp Yesu Kristoë weëre kosangring kaalak waisëpnaata ngönte tenim ök niaaö pipët ëlar ngönaak omën könöökään rëak neniaan. Ten piiring wë Aköpë ëwaöön itenaut yak ök niaut. ¹⁷⁻¹⁸ Ten piiring rosir ngëëngköök wëen Anutu Pepapök piin ping wesak mëak ëwaö yemangkën ten kat wiaan

Anutuuk kutöm ewaöökaan epël ya. “Epop nem ru ulöpöököp. Ne pimëen ya kë panë yes.”

¹⁹ Pël yaan ten kat wiak tektek ngön yaaö omnaröa ngön ëa pötön kön wiin yaap pan ëaut. Pötaanök ar pitëm ngön pötön këekë kön wiaan. Pipotök koutak esuwesi ëwa yaë pöl elniaan Kristo waisëpnaat. Pim waisëpna akunet temanöm yesën pi tangewesi yaarö pöl oröak arim könre lupötë ëwa elniipnaat. ²⁰ Omën kaö epëten wet rëak kön wieë. Tektek ngön ngönën pepeweri wia pipotë songön pipot omnaröa könötëaan pangk naëpanëët. ²¹ Tektek ngön pipot omnaröa könötëaan kön wiak naënöt. Anutuu ngönöt Ngëengk Pulöök tekeri wes mangkën aima.

2

Ngönën kaar yaauröa ngönte

¹ Ngaan Israel omnaröa naë tektek ngön yaaurö wëen kaar yaauröeta wakaima pöl kaar yaaö narö arim naë orööpnaat. Pit arim naë ëlëep wë ngönën kaar arim kön wi kosang yewesaut utpet wasëpnaat niak Kristo pitëm kaöap këlangön kat wiak pimëen mowa pöpönta pi kaöap pöt ngep ëak wonwon apnaat. Pël yaëen Anutuuk kangut teënt mampnaat. ² Pël ëen ngönën omën selap pitëm yaaul öngre omp nga ëëpnaat. Pël yaëen omën muntarö pitën itenak ngönënë kanöön utpet wesak apnaat. ³ Kaar omën pörö pit monere urömatön war ëen arim naëaan öpënëak morök elniak ngön kaaröt niapnaat. Omën ke pëlöröaan Anutuuk ngaanëer ngön kosang wiaut wiap nasën kosang wiakaimaut peene pet irën kö sëpënëak yaë.

⁴ Ensel narö nganëer utpet yaëen Anutuuk mait naalmëen wii tëak es parëaöök moolëa. Pël ëen koutak së ngan i akuneten kor eim wë. ⁵ Omën ngaan pan wakaimauröeta pi mait naalmëen i ngep ëëpënëak maan Anutuu ngön wa olëaurö pourö kö sa. Pël ëen Noa wotpil wëauta ngönte yaauring omën kopët 7 ëak öp sa. ⁶ Kaalak Sotomre Komora ka pöörarta tapël kö sëpënëak maan es köt won sa. Pël ëa pötak omën ënëm utpet ëëpnaaröaan pepanöm ëa. ⁷ Lot pi wotpil wë omën utpetaröa öngre omp nga yaauteën ya utpetaring wëen Anutuuk mait elmëak kama wa. ⁸ Omën wotpil pöp pitëm tektrak wë kët ël epotë pitëm utpet yaaütön itaampööre kat wi pël eimeë kön utpetaring wakaima. Pötaanök kö nasën ëa. ⁹ Aköp pi ompyaö ëaurö mait elmëa pötaan pim ngön kat yawiaurö morökötëaan pangk kama öpnaap. Ën utpet yaaurö ngan i akunetak këlangön kat mowiipnaap. ¹⁰ Omën narö pitëm koröpöökë kentre kaur utpetatë ënëm yeem Aköp ngep yaalmë pörö këlangön kaö kat mowiipnaap.

Ngönën omën kaar pörö pitëmtën wak isak aimeë pitëmtë könöök omnant yeem kutömweri ëwaatak wëauröen kas naën utpet wesak yamëëaurö. ¹¹ Pël yaauröak ensel kaö weëre kosangring pit il yemowas pöröak Aköpë ëöetak kangiiir utpet wesak nemaan yaaurö. ¹² Omën piporö kön won, animaö omnant kontak yaë pöröa ökörö. Animaö pörö omnaröak mööpenëak pitëm ëlöröak yawilaurö. Pit omnantë songönötön kön nawiiir utpet wesak aimeë animauröa yaë pöl kö sëpnaarö. ¹³ Pël ëak pitëm utpet yaaütë kangiiir këlangön kat wiipnaarö. Pit këtekötë ëö köpël koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem utpet ke nentere nent yaaütön kön wiin ompyaö ëëpnaat. Pit ëöa pipot yaauröak arim kaatë wais kaömp ngawi yenem utpet niwesak pitëm pël yaaö pötaan ërëpsawi yaaurö. ¹⁴ Pitëm itöt öngöröen kentre kauraring iteneimeë utpetat kep köpël yaaurö. Pël ëak omën lup wiap yaauröen wiap sësë mëak utpet yemowesaurö. Pit monere urömat keimön panë yaaurö. Elei, omën ke pilörö pit es parëaöök së kö sëpnaarö. ¹⁵ Pit wotpil wëauta kanö kasëng menak

irikor yeem tektek ngön yaaö omèn kaar Pelam, Pioë ruupë kanöök yesaurö. Pi utpetatëen sumat öpënëak kent yaëen ¹⁶ pimtë pol tongki ngön wonöpök omèn ngönring irikor yeem utpet ëëpanëak kan mowaria.

¹⁷ Kaar omèn piporö i leep yarëautë ökörö. Kepilöt kentöök wak së waisö yaëen kopi nepelën yaë pöta ökörö. Omèn ke pilörö Anutuuk koö panëetak öpënëak yaö mëä. ¹⁸ Pit pitëmtën ping wesak ëäk ngön mosut yamëem köpël omnaröen koröpöökë kentre kauratë ënëm yeem öngre omp nga ëëpënëak wiap sësë yamëëaurö. Köpël omèn pörö utpetat sëp wesak kan ngolöpöök sëpënëak yaëen pël yaalmëaurö. ¹⁹ Pël yeem epël yema. “Omèn eptak wii ket ëäk nanitëen ëëpnaat,” pël yemaatak pitëmtë omnant yaautök utpet mowesak wii motëen wëaurö. Omèn nent tiarök kaö wesak inëen elmëëpena pöt pötak wii ket ëäk nitëëpnaat. ²⁰ Omèn namp pi tiarim Aköp Yesu Kristo, utpetetakaan kama yaniwaup, piin kön wi kosang wesa pötak yangerakë utpet yaaut sëp wesak wë ënëmak kaalak pötë së ré olaan wii motëëpna pöt ngaan utpet wakaima pöt kotte, ënëm pöt kaö panë sëpnaat. ²¹ Omèn ke pilëp pi wotpil wëauta kanöök nasënëpök yaë talte pangk ëëpën. Anutuu ngön kosang ngëëngköt ré moulaupök kan pö kasëng yemangkën pangk naën pan yaë. ²² Omèn pël yaë pöp piik ngön nokoliil epël ëa pöt kosang yes. “Kentëp pi köl ngës olëak kaalak yen.” Ën nent. “Polöp pi iir moulmëen kaalak kepi yeila.”

3

Aköpë waisëpnaata ngöntë

¹ Nem kar panëëro, ne ngaan pep newer retëng ë ninaut. Peene epwer kaalak ningkën neweriar yes. Pouweriarë wotpil wesak kön wiinëëtaan ngön epët ngolöp wes nimpëak retëng yeë. ² Tektek ngön yaaö omèn ngëëngköröa ngaanëer ngön ëa pötë tiarim Aköp utpetetakaan kama yaniwaupë ngön kosang ngön yaaö omnarö tenim arën ök niia pötönta kön wiinëak ëaut. ³ Ar wet rëak epël kön kosang wiin. Yangerä pet irëpna akunet temanöm yesën omèn pitëmtë koröpöökë kentre kauratë ënëm yaaurö oröak ökre was ngön epël niapnaat. ⁴ “Yesu kaalak waisëpënëak ëa pöt yaap ma? Pi tarëk wë? Tiarim ëarö wel wieimaurö. Ën omèn epot pout yanger yaaröön oröautta tapël om wiaap.” ⁵ Pël yeem Anutuu ngaanëer ëa pötën kön wiipnaaten kaaö yaaurö. Ngaanëer Anutuuk maan kutö mre yang oröa. Yanger i kaökkaan oröak i kaö tapöökë rangk wiakaima. ⁶ Pël ëen ënëmak Anutuuk maan i kaök yang ngaan wiakaimaur ngep ëäk utpet wesa. ⁷ Ën kutö mre yang peene e wia epot Anutuuk tapël maan es kot won sëpënëak yaö ëa. Epot om wiaan ënëmak Anutuu ngönën wonöröaan ngön ë pet irëpnaatak pitring kö sëpnaat.

⁸ Kar panëëro, ar omèn epëten ëngk ma e wasngan. Aköp pi tiar omnaröa kön yawi pöl naën. Pi kët kopët nenten kön wiin krismaki 1000 pöta ök yaaup. Ën krismaki 1000 pötën kön wiin kët kopëtet pël yaaup. ⁹ Aköp pi pim ngön ëa pöta këet tekeri wasëpnaaten ëngk ma e ëäk akun wali naön. Omèn naröak kön wiin pël koröp yaë. Won, pi omnarö kö sënganëak arimëënök kor wë. Pi omèn pourö lup kaip tiinëak pipor yaë.

Kutö mre yang epot won sëpnaat

¹⁰ Aköp pi kikor yaëetak pim akun kaöet këkain yaauröa yaë pöl ëlëëp tapët pöt oröopnaat. Pël yaëen kutömwer rirre por kësang ëäk won yesën omèn pörök wieëa pöt pout es kotak won sëpnaat. Pël ëen yangere yangera rangk omèn epot pout es kot won sëpnaat. ¹¹ Pël ëëpnaat pötaanök ar wotpil wë Anutuu

ngönte taintaë wak ön. ¹² Pël yeem Anutuu kaalak waisëpna akuneten kor wë akun pöt teënt orööpnaan kosang wesak ya ompyaö mëmpun. Akun pötak kutömwer es kotak kö yesën omën pörek wieëa pöt pout tapël es kot won sëpnaat. ¹³ Tiar pöt, kutömre yang ngolöpötön Anutuuk kup niwiin kor wë. Pörek wotpil öpen sa.

Aköpön kor wë ngarangk këëkë ëëpa

¹⁴ Nem kar panëërö, ar omën pötëën kor wë pötaan arim lupötë kölam pëen utpetat won wiaan Anuturing lup kopëtemer sak önëën kosang sak ön. Pël ëën pi arën itaangkën pangk ëëpnaat. ¹⁵ Aköpök pim akunet wali yewas pöten kön wiin tiar pourö utpetetakaan kama niöpënëak yaë pël wasën. Ngön pöt tiarim kar panëëp Pool Anutuuk könö kaö wes mangkën puuk nant retëng ë ninaut.

¹⁶ Yaap, omën pipotön pim pep poutë tapël retëng ëa. Ngön pim pepatë wia pöt, nant könömöt, pötë songönöt koirëpenaataan ya kaö mën yeë. Ngön pöt omën kön wonre lup wiapre kor yaaö narö pitök ngönën pep muntaté yaë pöl wa irikor ëak ë yaë. Pël yeem kö sëpënëak yaë.

¹⁷ Nem kar panëërö, ar ngaan wa korkor ngön pöt ök niaan kat wiaurö. Pötaanök omën ngön wa yoola piporöa utpet yaautök wer niön arim lupöt këlok sak wiap sëpanëën ngarangk këëkë ëën. ¹⁸ Pël ëak tiarim Aköp Yesu Kristo utpetetakaan kama yaniwaup pim komre kolapta songönte ëwat sak kosang sën. Tiarim piin ping wesak yaaut kosang wiakaim wiaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Pita.]

1 Son

Yesu wel wiin wë krismaki 60 pöta ök won sëen Sonök pep epwer ingre mor saö naröaan retëng ëa. Son pöp Yesuu ru 12 pöröakaanëp. Pi omnarö Anutuun lup sant yaalmëem karuröenta elmëëpënëak mëëa. Pël mëak omën naröak, “Yang omnarö utpetarö. Pötaan Yesu yang koröpööring newaisën ëa,” pël ya pörö kaar ya pöt retëng ë mena.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rëaut 1:1-4

Ëwaare kaö pöteparë ngönte 1:5-2:29

Anutuu ruuröere Setenë ruurö 3:1-24

Ngön yaapötre kaaröt 4:1-6

Lup sant yaauta ngönte 4:7-21

Kön wi kosang yewesauta ngönte 5:1-21

Wëwëeta ngönte

¹ Ne omën kaö nenten kön tektek niamaan. Omën kaö pöt wëwëeta ngön këëta pep pöp ngaanëër kutömre yang won wiaan wakaimaup. Ten piin kat wiak tenim itöök itenak moresring moröak pël ëaut yak tekeri wesak arën ök niaim. ² Wëwë këëta pepap tekeri orö rëen itenaut. Yakök wëwë kosangta pepapön war wesak ök niaim. Wëwë kosangta pep pöp Pepapring wakaimaupök tenim naë tekeri oröön itenaut. ³ Ten itenak kat wiak pël ëäkök arënta ök yeniak. Ar kat wiin tiar lup kopëtëmer sak Pepere pim Ruup Yesu Kristooring lup kopëtëmer sak öpenëak ök yeniak. ⁴ Pël ëën tiarim naë ërëpre sawi kësang pan oröak wiaapna yak ngön epët retëng ë yaningk.

Tiar ëwaatak öpa

⁵ Yesuu naëaan ten epël kat wiak ök yeniak. Anutu pi ëwa pepap yak pim naë ëwa pëënë wia. Koö nent pim naë wi naön. Won pan. ⁶ Tiar koutak wë Anuturing lup yal menak wë pël apena pöt kaar apenaat. Pël ëak ngön këëteta yok pangk wak naön ëëpenaat. ⁷ Anutu pi ëwaatak wë. Pötaanök tiarta ëwaatak wë pöt lup kopëtëmer sak wëën pim Ruup, Yesu Kristo, pim iitak tiarim utpetat kërë nuulaan kölam téak wë. ⁸ Tiar tiarimtën saun wonörö pël yak pöt tiarimtë lupöt morök yaalmë. Pël ëën ngön këët tiarim lupötë wi naön yaë. ⁹ Anutu pim ngön ëa pöt kë rëak wotpil yaniwesaup. Pötaanök tiar tiarim saunat war wesak yemoolak pötak pimtök tiarim utpetatë songönte ent ë nuulëak kölam yaniwas. ¹⁰ Tiar tiarimtën utpet nent naën yaaurö pël yamëem pöt Anutuu ngön niia pöt wa kaar weseim wë piin kaar yaaup pël yemak. Pël ëën pim ngönte tiarim lupötë wi naön yaë.

2

Anutuu ngönte ngaarëk yeweem pim naë öpa

¹ O nem ruurö, ar saunaring önganëak ngön epët retëng ë yaningk. Ën arim naë namp utpetat yaë pöp tiarim kaamököp, Yesu Kristo, wotpilëp, Pepapë naë tiarimëën ke urak kimang më yaë pöp wë. ² Anutuuk tiarim saunat ent elniipna yak puuk tiarim kangir wel wiaup. Pöt tiarimënt won, yangerakë omën pourö tiarim saunat waup. ³ Tiar Anutuu ngön kosangta ënëm ëëpena pötak piin ëwat wë pël kön këëkë wiaapenaat. ⁴ Ën omën namp pi, “Ne Anutuun ëwatëp,” pël aimeë pim ngönte ngaar naön öpena pöpön, “Pi kaar omnamp, ngön këët pim lupmeri wonöp,” pël apenaat. ⁵ Namp pi Anutuu

ngönta ënëm ëëpna pöp pi Anutuun lup sant kë elmëëpnaap. Tiar Anutuu naë rë olëak wë pël kön këëkë wiipena pöt epël ëëpenaat. ⁶ Namp pi, “Ne Anutuu naë rë olëak wë,” pël apna pöp pi Yesuu wëaul wëën pangk ëëpnaap.

Ngöntre kar rëak ëwaatak öpa

⁷ Nemorö, nem ngön retëng ë yaningk epët ngolöpët won, arim ngönën ngës rëak kat wiaurek rë nuulaut. Ngön ngaan kat wieima tapët kaalak ök yeniak. ⁸ Pël ëak retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë. Ngön kosang ngaan wia pipët peene Yesuu naëre arim naë poutepar kë yaëën ityaangk. Pël yaëën kout won yesën ëwa këët oröak wia. Pötaanök songön pouteparëënök ngön kosang ngaan wiaut peene retëng yeë epët ngön kosang ngolöp nent pël yaë. ⁹ Omën namp pi pimtën, “Ne ëwaatak wë,” pël aimeë pim karipön kööre tok yaalmë pipop pi om koutak wë. ¹⁰ Ën namp pim karip lup sant yaalmë pipop pi ëwaatak wë. Pötaanök omën nentak elmëën nengentiipan. ¹¹ Pël ëaap omën pim karipön kön utpet yemowi pipop pi koutak wë. Pötaanök köö pötak pim itöörar ngep elmëën pim sëpnaalën itnaangkën yaë.

¹² Nem ruurö, Kristoën yak Anutuuk arim saunat ent ë nuulëaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. ¹³ Peparö, ar Omën ngaan kutömre yang won wiaan wakaima pöp, Anutuu Ruup piin ëwat wë. Pötaanök ne ngön epët retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Seten il mowesaurö. Pötaanök ngön epët retëng ë yaningk. ¹⁴ Ruurö, ar Pepen ëwat wë. Pötaanök ne pep epwer retëng ë yaningk. Peparö, ar Omën ngaan wakaima pöpön ëwat wë. Pötaanök epwer retëng ë yaningk. Ën ulwasörö, ar Anutuu ngönte arim lupötë wiaan weëre kosang ëak Seten il wesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk.

Tiar yangaakë omnantëël lupre könöt wiak öngan

¹⁵ Ar yangaakë omnantëël arim lupre könöt wiak önganok. Namp pi pim lupmer yangaakë omnantëël rë olëak wë pipop pi tiarim Pepapön lup sant naalmëën yaë. ¹⁶ Yang omnaröa yaautön tiar ëwat wë. Yangaakëlaan omnant koröpöökë kentre kaur yaautre itöök itenak kent yaautre pitëm omnant wiewëautëën wak isak yaaö pipot Anutuu naëaan wonöt. Pipot yangaakëlaanöt. ¹⁷ Yang epërere omnaröa omën kentre kaur yaaö pöt seim së won sëpnaat. Ën Anutuu ngönte kat wiak ngaarëk öpna pöp pi om wakaim öpnaap.

Kristoën kööre tokörö oröak wë

¹⁸ Nem ruurö, akun kaöet temanöm yes. Ar ngaan Kristoën Ngaap orööpnaat pël aan kat wiaurö. Peene pim ngaarö selap oröak wë. Pötaanök tiar, “Akun kaöet temanöm yes,” pël yewas. ¹⁹ Nga porö tiar sëp niwesaut. Pël ëaap pit porö tiarimörö won. Tiarimöröak ëanëën tiarring wëan tapön. Pit tiar sëp niwesa. Pötaanök, “Pit maimarö yak tiar sëp niwesaut,” pël yewas. ²⁰ Ar pöt Ngëëngk Pulö waurö. Pötaanök ëwattaring wëaurö. ²¹ Ar ngön këët köpël wë pël weseë ne pep epwer retëng ë nangingkën. Won. Ar ngön këët kat wiak kaar epot ngön këëta naëaan wonöt pël yewesaurö. Pötaanök retëng ë yaningk. ²² Talëp kaar omnamp? Omën namp pi Yesuun pi Kristo, Anutuu Yaö Mëëaup won pël yema pöp pi kaar omnamp. Omën pöp pi Pepapre Ruup kasëng menak Kristoon kööre tok yaalmë pöp Kristoën Ngaap. ²³ Omën namp pi Yesu kasëng yemangk pöp Anututa kasëng yemangk. Ën namp Ruupön ping wesak yema pipop Pepapta yeö. ²⁴ Ngaanëër ngönën ngön ök niaim pöt olanganok. Wak ön. Pël ëënë pötak Pepapre Ruup arring wëën önëët. ²⁵ Pël ëën Kristoë wëwë kosang tiar nimpënëak niia pötak önëët.

Ngëëngk Pulöök ngön këëten ök niaim wë

²⁶ Lup wa irikor elniipënëak yaë pöröaan kasiinök ngön epët retëng ë yaningk. ²⁷ Ar pöt, Kristoë naëaan Ngëëngk Pulö waurö. Pël ëen pi arring wëen ar omën nampök omnant pet elniipënëak nemaan yaaurö. Pulöök omën pout pet yaalni. Pipot kaar won, yaapöt. Pötaanök pulöökë ök yenia pipël Yesu taintaë wak ön.

²⁸ Nem ruurö, ar Kristoorng ön. Pël ëen ënëmak pim tekeri sa rëëpna akun pötak tiar ëö nasëngan. Pim ëöetak kosang sak tauaapenaat. ²⁹ Ar piin wotpil wë pël weseë itaangkën omën namp wotpil tapël wëen pöt Anutuu ruup pël wasën.

3

Tiar Anutuu ru sak wë

¹ Kat wieë. Pep pi lup sant maim nal elniak pim ru niwesa. Yaap, tiar Anutuu ruurö. Omën ngönën wonörö pit Anutuun köpël wë yak tiarënta köpël yaë. ² O nem ngöntörö, tiar yaap peene Anutuu ru sak wë eporö. Tiarim ënëm öpena pöten köpël, om epël kön yawi. Wë ënëmak Kristo orö rëëpna pötakök piin itenak pim ök sëpenaat. ³ Pötaanök omën piin kor wëaurö tiar Kristoë kölam wë pöl lup kooë katëp ëak kölam wakaim öpenaat.

⁴ Namp pi utpetat yaë pipop Anutuu ngön kosangët wa yoola. Ngön wa yoolëa pötak saun këët. ⁵ Ar ëwat wë. Kristo pöp saun wonöpök tiarim saunat won nuwasëpënëak oröaup. ⁶ Omën Kristoorng wë pöp utpetat naën yaë pipop. Ën utpetat yaaö pipop pi Yesuun itenak ëwat nasën wë.

⁷ O nem ruurö, omën naröak lup irikor elniipënëak yaan kat mowiinganok. Omën wotpil yaap pi Yesuu wëaul wotpil wëaup. ⁸ Nganëër Setenök utpetat ngës rëa. Pël ëaupök utpetat ë om seim wë. Pötaanök omën namp utpetat yaë pipop Setenë omnamp. Anutuu Ruup pi pöt, Setenë utpet yaë pöt wa moolapënëak oröaup. ⁹ Pötaanök namp pi Anutuu ru sak wë pöp pi utpet naën yaaup. Pöt pi Anutuu naëaan wëwëeta weëre kosang wak wë pötaanök. Pi Anutuu ru sak wë yak utpetat naën yaë. ¹⁰ Anutuu ru sak wëautere Setenë ru sak wëauta këët epël tekeri sëen itaampenaat. Omën wotpil naön yaë pöp pi Anutuu ruup won. Ën namp pim karurö sant nemowasën yaë pöpta Anutuu ruup won.

Tiar neneraan lup sant ëëpa

¹¹ Ar nganëër neneraan lup sant elmëëpena ngön epët kat wieimaurö. ¹² Tiar Keen pim kanöök sëngan. Pi Setenë ru sak pim nangap mënaup. Pöt tol ëënak wasnganok. Pim yaaut utpet, ën nangapë yaaut wotpil ëa. Pötaanök mëna. ¹³ Karurö, ar ngönën wonöröak kööre tok yaalniin yaan sënganok. ¹⁴ Tiar tiarim karurö lup sant yaalmë pötak weleta kanö kasëng menak wëwë kosangtakël el menan pöt ëwat wë. Ën omën namp pi pim karipön lup sant naalmëen yaë pipop weleta kanöökël om wë. ¹⁵ Namp pi pim karip këëpöt mowasën pöt omën yamëngkaupë ököp. Omën ke pilëpë naë wëwë kosangët wi naönöp pël yewas. ¹⁶ Tiar lup sant pöta këët epël tekeri wasën ëwat saut. Kristo pi pim wëwëet këëpöt wesak tiarimëen wel wia. Pötaanök tiarta tapël tiarim karuröaan wëwëat këëpöt wasëpa. ¹⁷ Omën namp pim urömat selap wiaanok kom ëak pim kar ngöntök yaap nemangkën yaë pipop pi Anutuun lup sant naalmëen yaë. ¹⁸ O nem ruurö, tiar lup sant yaaö pöt këm pëëntak anganëp, lup sant elmëëpenëak pöt könöökre moresiarökta mëmpa.

Tiar Anutuu ëöetak kosang tauaapenaat

19-20 Pël yeemak ngön kääta ênëm yeë pël wasëpenaat. Ên tiarim lupötök tiarimtën utpet yeë pël wasën pöt Anutuuk elniin pim ëöetak mayaap öpenaan. Pöt Anutu pi tiarim ök won. Pi tiarim kõnre lupötë kön yawia pöt il niwesaup yak omnant poutön ewat wë. ²¹ O ngöntörö, tiarim lupötök tiarimtën utpet naënëp pël wesak pöt Anutuü ëöetak kosang taupenaat. ²² Pël êak omën ke nentere nentaan Anutuun kimang maan nimpnaat. Pöt pim ngön kosangët ngaarëk wak pim kentöökë ênëm yeëan. Pötaanök pël elniipnaat. ²³ Pim ngön kosangët epël wia. Tiar pim Ruup Yesu Kristoon kön wi kosang weseimeë pim ök niia pöl tiarim lupötök neneraan lup sant elmëëpa. ²⁴ Omën namp Anutuü ngön kosangta ênëm yaë pöp pi Anuturing wëen Anutuü piiring wë. Anutuuk Pulö ningkën wë. Pël êen Pul pöök Anutu tiarring wë pöt pet elniin ewat yes.

4

Ngëëngk Pulööre pul kaarö

¹ Nemorö, omën selap, “Ne Anutu ngön yaaö omnamp,” pël kaar yaaurö yang poutë wë. Pötaanök, “Anutuü, Pulö neering wë,” pël yaauröa ngönöt wa yaap wasnganak. Pit pul pitëm lupötë wë pö ökre was êak Anutuü naëaanörö ma won pöten itaampun. ² Ar Anutuü Pulö epël tekeri wasën ewat sënëët. Omën namp pi, “Yesu Kristo pi omën sak yangerak oröaup,” pël aan pöt ar piin, “Pulö Anutuü naëaan waup,” pël wasënëët. ³ Ên namp, “Yesu omën sak yangerak oröaup,” pël naën êen pöt piin, “Pulö Anutuü naëaan naönöp,” pël wasënëët. Pipop Kristoën Ngaapë pul wa tapö waup. Ngaan, “Kristoën Ngaap orööpnaat,” pël niak pöpök oröak wë.

⁴ O nem ruurö, ar Anutuü ru sak wë. Pötaanök pim Pul arring wë epöök Seten omën ngönën wonöröaring wë pipop il yemowasën yak arökta kaar omnarö il yemowas. ⁵ Kaar omnarö pit yangerakaanörö. Pötaanök yangerakë omnantëel ya. Pël êen yangerakaan omën ngönën wonörö pit kat yawi. ⁶ Tiar pöt, Anutu ruu sak wë. Omën Anutuun ewat wë pöp tiarim ngönöt kat yawi. Ên Anutuü ru sak naön yaaö pöp pi tiarim ngönöt wa yoola pipop. Ke pil piptak Pul ngön këët tekeri yewesa pööre pul kaarkaarö piarpim këët tekeri yesën ityaangk.

Anutu pi lup sant yaauta pepap

⁷ Nemorö, tiar neneraan lup sant ëeim öpa. Lup sant yaaö pöt Anutuü naëaante. Pötaanök omën namp lup sant yaautaring wë pöp pi Anutuü ru sak piin ewat wë. ⁸ Anutu pi lup sant pepap. Pötaanök omën namp pim karuröen lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutuun köpël wë. ⁹ Anutu pim Ru kopëtapök tiar wëwë koir nimpënëak wes mëen yangaak oröa. Pötak pim lup sant elnieim wë pöt pet yaalni. ¹⁰ Anutu pim tiarën lup sant elnieim wë pöt epël pet yaalni. Tiar Anutuun lup sant naalmëen ëaut. Puukëer tiarën lup sant elniak pim Ruup wes mëen yangerak oröak tiarim saunat ent elniipënëak wel wia.

¹¹ O nem ngöntörö, Anutuuk tiarën lup sant kësang ke pipël yaalni. Pötaanök tiarta neneraan lup sant tapël ëëpa. ¹² Omën nampök Anutuun itnaangkën ëaut. Tiar neneraan lup sant yaalmë pötak Anutu pi tiarring wë. Pël êen tiarim Anutuun lup sant yaalmë pöt kaö sëpnaat.

¹³ Pi pimtë Pulö tiar ninaup. Pötaanök, “Tiar piiring wëen pi tiarring wë,” pël këëkë kön yawi. ¹⁴ Pep pi pim Ruup tiar yangerakë omën pourö utpetetakaan kama niöpënëak wes mëa. Pël ëaup ya pöt yamëngkën ten itenaut yakök war wesak ök yeniak. ¹⁵ Pötaanök omën namp Yesuun, “Pi

Anutuu Ruup,” pël ya pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. ¹⁶ Anutu pim lup sant kësangët tiarimëen elnia pöten kön wiak kön wi kosang yewas.

Anutu pi lup sant yaauta pepap. Pötaanök omën namp lup santtaring wë pipop pi Anuturing wëen Anutu piiring wë. ¹⁷ Tiarim Anutuun lup sant yaalmëaut epël eëpenëak kaö yes. Pi tiar omën pourö akun kaöaöök ngön yaatak niulëen kas naën eëpenëak kent yaë. Tiar Kristo pim wë pöl yangaak eprek wë. Pötaanök Anutuu eöetak kosang sak taupenaat. ¹⁸ Tiar nampön lup sant yaalmëem pöt piin kas naalmëen yeë. Pötaanök lup sant yaaö pöt kaö sak kas yaaut rokot ë yoola. Kas yaaö pöta songönte epët. Omën namp pi utpetatë kangutön öpënëak ewat wë pöl kas yaaup. Pötaanök omën pim utpetatë kangutön kas yaaö pipop pim Anutuun lup sant yaaut oröak kaö nasën wieëa pël apenaat.

¹⁹ Anutuuk wet rëak tiar lup sant elnieëa. Pötaanök tiar lup sant pötaring wë. ²⁰ Ën omën namp pi, “Ne Anutuun lup sant yaalmëaup,” pël yeemak pim karipön kaaö yaalmë pipop kaar omnamp. Pim karipön itneëak lup sant naalmëen yaë pipop pi Anutu ëlëepöpön lup sant naalmëen yaë. ²¹ Yesu pim ngön kosangët epël wia. Omën Anutuun lup sant yaalmëa pöp pim karipönta lup sant elmëep.

5

Yangerakë omnant il yemowas pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët

¹ Omën Yesuun pi Kristo Anutuu Yaö Mëëaup pöt yaap wesak wë piporö pit Anutuu ru sak wë. Pël ëak pit Pepapön lup sant yaalmëem pim ruuröenta yaalmë. ² Tiar Anutuun lup sant elmëak pim ngön kosangta ënëm yeemakëër Anutuu ruuröen lup sant yaalmë pël kön wiipenaat. ³ Pöt tiar Anutuu ngön kosangta ënëm yaalmë pöt piin lup sant yaalmë. Pim ngön kosangta ënëm yaaö pöt könöm wonte. ⁴ Anutuu ru sak wëaurö pit kosang sak yangerakë omnant ent ë yemoola. Tiarim pël yeë pöta songönte Anutuun kön wi kosang yewas epët. ⁵ Talëpök yangerakë omnant ent ë moalapën? Omën namp Yesuun Anutuu Ruup pël kön wi kosang yewas pipopök ent ë yemoola.

Anutuuk Yesuu ngönte war wesak niiaut

⁶ Yesu Kristo pi omën nampök i yaaptaring momëen këra yetaparak pim omën iit il olapënëak oröa. I yaaptaring pëen momëepënëak won, omën iiteta il olapënëak oröa. Pulö pi ngön këeta pepap. Pötaanök pi Yesu Kristoë ngönte war wesak ök niaim wë. ⁷ Omën nentepar nent epteparök Yesuu ngönte war wesak ya. ⁸ Pulöore i yaapëtere omën iitere pël ëak pit omën nentepar nent pipotök pitëm ngönte kopëtet. ⁹ Tiar omnaröak ngön ök aan kat wi yeëp. Anutu pim ngön ya epotök omnaröaat il yemowas. Anutuu ngön pötök pim Ruupön ök niaim wë. ¹⁰ Namp Anutuu Ruupön kön wi kosang yewas pipop Anutuuk pim lupmerën ök yema pötenta kat wiak kosang yewas. Ën namp Anutuun kön wi kosang newasën yaë pipop pi Anutu pim Ruupëen ngön këët ök niia pötenta kön wi kosang newasën yaë. Omën namp ke pipëlëpök Anutuun kaar omnamp pël ya. ¹¹ Wëwë kosangta ngön këët Anutu pim ök yenia epët. Pi wëwë kosangët ninaut. Ën wëwë kosangta pep pöp pim Ruup. ¹² Omën Ruupë naë rë olëak wë pipop pi wëwëetak wë. Ën namp Anutuu Ruupë naë rë olëak naön yaë pipop pi wëwëetak naön yaë.

Tiar wëwë kosangtak wë pöten kön wiipa

¹³ Ar Anutuu Ruupön kön wi kosang yewas pöröak wëwë kosangtak wë pöten éwat sënëak ngön epët retëng é yaningk. ¹⁴ Tiar epët éwat wë pötaan Anutuu éöetak kas naëngan. Tiar pim kentöökë énëm yeemak omën nentaan kimang mepena pöt pi tiarim kimangöt kat wiipnaat. ¹⁵ Pi tiarim kimangöt kat yawiaup pöt éwat wë. Pötaanök omën nentaan kimang mëëaut yaningk pötenta éwat wë. ¹⁶ Omën namp pi itaangkën pim karip utpet kot Anutuu es parëaöök wes namëëpanë sal nent yaëën pöt pi Anutuun pim karipëën kimang maan wëwë kosangta kanöök wa moulmëëpnaat. Omën utpet kot Anutuu es parëaöök wes namëëpanë salte yaë pipopön yeniak. Utpet ke nentere nent omnarö es parëaöökël wes yamëaut wia pötëél kimang manëak neniaan. ¹⁷ Omnant utpet yeë epot saunaring pëënëët. Pël éaap saun nant es parëaöökël nasënganëët.

¹⁸ Tiar epël éwat wë. Anutuu ru sak wëaup pi utpetat naën yaaup. Anutuu Ruupök ngarangk yaalmëën Setenök pi namööpan.

¹⁹ Tiar epël éwat wë. Tiar Anutuu ru sak wëën ngönën wonörö pit Setenë iri wë.

²⁰ Tiar epël éwat wë. Anutuu Ruup puuk irëak tiar Anutu këëpön éwat sëpenëak kön nina. Pël ëën tiar Anutu këëpre Ruup Yesu Kristo piaripring wë. Pi Anutu këëp, wëwë kosangta pepap. ²¹ O nem ruurö, ar omp ak kaarkaaröro kasëng meneë.

[Yok pi tapët.

Ne arim pepap, Son.]

2 Son

Yesu wel wiak kutömweri seën wë krismaki 60 pöta ök won seën Sonök pep epwer kak nerek ingre mor sauröaan retëng ëa. Naröak kön wiin pi öng nampëen retëng ëa. Ën narö selap kön wiin ingre mor sauröaan pël ëa. Sonök pit neneren lup sant elmëere kaar omnaröa ngönötëen ngarangk ë pël ëëpënëak mëëa.

Pöt epël wia.

Ngön ngës rêaut 1-3

Lup sant yaauta ngönte 4-6

Ngönën kaarötëen pepanöm ngönte 7-11

Ngön mëët 12-13

¹ O ingre mor sa, Anutu pimtëen wesaurö, ne ngönënë wotöök nampök arimëen pep epwer retëng ë yaningk. Ne yaap pan arën lup sant yaalni. Pöt nemënt won. Ngön këet kat yawiaurö pitta ten pourö lup sant yaalni.

² Ngön kë tiarim naë wia epët om wiakaim wiaapnaat. Pötaanök arën lup sant yaalni.

³ Tiar ngön këetere lup santtaring wëen Anutu Pepere Ruup, Yesu Kristo, piarpim komre kolapre yakömre mayaap pöt tiarim naë wiaap.

Tiar lup sant yaautaring öpa

⁴ Arim naëaan narö Pepa ngön këet tiarën ök niaaö pöt kat wiak ënëm yaë pël aan kat wiak ya kë saut. ⁵ Ingre mor saurö, kaalak ök yeniak. Tiar neneraan lup sant ëëpa. Ngön kosang epët ngölöpët won, ngaanëer kat wieimaut.

⁶ Lup sant yeë pötak Anutuu ngön kosangta ënëm yeë. Tiar ngaanëer ngön kosangtak lup sant ëëpena epët kat wiaut. ⁷ Kaar omnarö selap pan oröak yang poutë wë. Pit Yesu Kristoon, “Pi omën sak naaröönöp,” pël yaaurö. Pötaanök nampök ngön ke pëlte yaan pöt pi kaar omnamp, Kristoën Ngaap, pël wasëpenaat. ⁸ Ngarangk këëkë ëen. Pël yaëen arim ya yamëngk pöta këet, nent kö nasëpan, pout önëët. ⁹ Omën namp pi Kristoë ngönte taintaë wak naön ilap riak ngön maimetaring irikor yaë pipop Anutu piiring naön yaë. Ën namp Kristoë ngönte taintaë wak wë pipop Pëpapre Ruup pouwaar piiring wë. ¹⁰ Pötaanök namp pi arim naë wais oröak Yesuu ngönte won, maim nent ök yeniaan pöt omën pöp koirak arim kaatë së ulmëak yoöre ërëp manganok. ¹¹ Omën namp kaar omën pöpön yoöre ërëp mëak ompyaö yaalmë pipop pi omën pöpë ya utpet pöt kaamök yaaup.

Ngön mëët

¹² Ne arën ngön kësang ök niamaatak pepatë retëng ëëmaaten kaaö. Nem kentöök naë wais arring ngönngön ëak ërëpsawi kaö ëëpenaaten kent yaë.

¹³ Ingre mor sak nem naë wëen Anutuuk pimëen yaö wesaö eporö, pit niin yowe yenia.

[Yok pi tapët.

Ne arim pëpap, Son.]

3 Son

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krimaki 60 pōta ok won sēen Sonok pep kot epwer omēn namp yapinte Kaias pimēen retēng ē mena. Pep epwer pōt Kaiasēn yaya mēak Taiotrepisē utpet ēautaan pepanōm mēēa.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1-4

Kaiasē ngōnte 5-8

Taiotrepisre Temitrias pōaarē ngōnte 9-12

Ngōn mēēt 13-15

¹ O Kaias nemop, ne ngōnēnē wotōok nampōk pep epwer nimēen retēng ē yaningk. Ne niin lup sant yaalni.

² Nemop, ne nimēen Anutuun kimang yemak. Ni könre lup ompyaō wēen pi tapēl omnant nim yaen pipot ompyaō sēere nimēntta kēlangōnre yauman won omēeten kent yaalnē. ³ Kar narōak nim naēaan wais ni ngōn kēēta ēnēm yaen pēl neeaut. Pēl ēēn ne kat wiak ērēpērēp kēsang ēaut. Yaap, nim ngōn kēēta ēnēm yaen pōten ne ēwat wē. ⁴ Nem ruurō pit ngōn kēēta ēnēm yaēen pōt ne ya kē yes. Omēn muntatēen ya kē yesa pōtak il newaspan.

Kaias pi ya ompyaō mēneima

⁵ Nemop, ni ingre mor saurō ompyaō yaalmēan pōt, nimtē naēaanōrō pēen won, kamaatēaanōrōeta yaalmēan pōt ompyaō. ⁶ Omēn pōrōak nim pitēmēen lup sant elmēauten ten ingre morōrōen ok niaan kat wiaut. Pōtaanōk ni Anutuun kōn wieē karurō kan kourakēen kaamōk elmēak wes mēēmē pōt ompyaō. ⁷ Pit Yesu pim yaat mēmpō yesem ngōnēn kōpēlōrōa naēaan sum naōn yaaurō. ⁸ Omēn ke pilōrō pitring top ēak ya mēmpnaan kaamōk elmēēpa. Pēl ēēn ngōn kēēt ulōl sēpnaan.

Taiotrepis pi utpet yaaup ēn Temitrias pi ompyaō yaaup

⁹ Ne ar ingre morōrōaan ngōn nent retēng ēaut. Pēl ēautak Taiotrepis pi arim wotōok ōpēnēak yaaupōk nem ngōnte kat nawiin yaē. ¹⁰ Pōtaanōk ne arim naē wais orōak pim wēwēeta ngōnte amaat. Pi nemēen ngōn ke nampōt paspas yaaup. Pēl ēak pōt pēen won. Pimēntta ingre mor sa narō ka nantēaan waisēn pim kaatak wa naulmēen yaaup. Pēl ēēn omnarōak pitēm kaatē wa ulmēen pōt nga mēak omēn pēl ēa pōrō ingre morōrōa naēaan waō ē yamēaup.

¹¹ O nemop, ni omnarō utpetat yaēen ēnēm elmēengan. Ni omēn ompyaut wēl ēak ēēm. Omēn ompyaō yaē pipop Anutuu omnamp. Utpetat yaē pipop Anutuun kōn nawiin yaē. ¹² Omnarōak Temitrias piin ping wesak ya. Pi ngōn kēēta ēnēm yaēen wēwē ompyaō pōt tekeri yes. Pēl ēēn nookta piin ping wesak yak. Ar neen ēwat wē. Nem ngōn epēt yaapēt.

Ngōn mēēt

¹³ Ne niin ngōn kēsang ok niamaatak pepatē retēng ēēmaaten kaaō. ¹⁴ Nem kentōok teēntom pan naē wais niiring ngōnngōn apēaaten kent yaē.

¹⁵ Ni mayaaptaring ōm. Omēn ngōntre kar eporōak yowe yenia. Ēn nuuk nem yoōre ērēp epēt ngōntre karurōen mam.

[Yok pi tapēt.

Ne nim pepap, Son.]

Yut

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 50 pōta ök won sēen Yut, Yesure Sems piarpim nangapök ingre mor saurō kosang sak ngönēn omēn kaarōra ngönötēen ngarangk ēēpēnēak pep epwer retēng ē mena.

Pöt epēl wia.

Ngön ngēs rēaut 1-2

Ngönēn kaar yaaurōa ngōnte 3-16

Kön wi kosang yewesauta ngōnte 17-23

Yaya mepena ngōnte 24-25

¹ O Anutuu ru sēnēak yaō niaaurō, ne Yut, Yesu Kristoē inēen ruup, Sems pim nangap, nook pep epwer retēng ē yaningk. Tiarim Pepap Anutuuk lup sant elnieim wēen Yesu Kristook ngarangk yaalniin ompyaō wē.

² Anutu pim ya ngēsre mayaapre lup sant pöt ningkēn arim naē ulōl sak wiaap.

Omēn ngönēnēen kōore tok yaaurōa ngōnte

³ Kar panēērō, Anutuuk tiar utpetetakaan kama nuweim öpna pōta ngōnte wet rēak arimēen retēng ēēmēak kön wiaut. Pēl ēaupök peene pöt ar kosang wesak ngönēn arim wak wē pöt ngarangk ēak omēn ngön pöt kōore tok yaalmēaurōa ngön kaarōt ke ur olanē yak retēng ēēmēak kön yawi. Ngönēn pöt Anutuuk ngaan pim omnarō mangkēn arim naē orōon wak wē pipēt. ⁴ Nem peene ngön epēt retēng yeē pōta songōnte epēl. Omēn Anutuu ngön wa yoolēa pörō pitēm utpet yaaut ēlēp wiak ingre morōrō arim öngpök ilēak arim könōt irikor elnieim wē. Anutuuk tiar komre kolap elniak utpetat kērē yoola ngön yaap pöt irikor ēak epēl yeniaurō. “Anutuu pēl yaalniāō pōtaan ar yok pangk öngre omp nga ēēnēēt. Pēl yaēen kaalak ompyaō niwasēpnaat,” pēl yenia. Pit ngön kaar pöt yeniem Aköp Yesu Kristo tiarim Kaōap kasēng yemengkaurō. Omēn pörō Anutuuk ngaanēēr utpetatē kangut kēsang pan mampēnēak mēea.

⁵ Nem peene niama epēt ar ēwat sak kat wi pet iraurōen kaalak ngölöp wes niamaan yeē. Ngaanēēr Israel omnarō Isēp yangerak kēlangōn kat wieim wēen Anutuuk ent ē moulmēak yang munterekē mēsak sa. Pēl ēēn ēnēmak narō piin kön wi kosang newasēn yaēen pörō mēn wel mowia. ⁶ Ēn enselōrōenta kön wieē. Pit narō Anutu pim ya mēmpēnēak yaō elmēa pöt mēneim naōn pitēm wēaurek sēp wesaurō. Pēl ēēn Anutuuk pit sasa wii par ēak koutak moulmēen akun kaōaōök ngön yaatak moulmēak kangut mampnaataan kor wē. ⁷ Sotomre Komora ka kepōn kēsang pōōarre munt kot naē wieēa pōtē ēa pōtenta kön wieē. Omēn pōrek wēāō pörōeta enselōrōa utpet ēa pöl eima. Pörō pit öngre omp nga yeem ompörōak omp karurōaring utpet ke tapöpōt ēeima. Pēl ēēnak Anutuuk es kosangwesi wes mēen sasa koutak won sa. Pōten tiar itenak, “Utpet ēēpena pöt, Anutuuk kangiiir tapēl elniipnaat,” pēl wasēēt.

⁸ Pēl ēēpenaatak omēn arim naē ēlēp ilēak wē piporō utpet ke tapēl yaaurō. Pitēm wanger nentere nent mena pōtēēl utak mēak omnarōaring utpet yeem pitēmtē wēwēat utpet wesak omēn wa ngangaēēt yaaurō. Pēl yeem Aköp ngep elmēak kutömweri ēwaatak wēaurōen utpet wesak yamēēaurō. ⁹ Enselōrōa wotōököp, Maikel, ngaan Setenring Mosesē sokuraan nampnampōn ngön kosang yamēem Setenēn utpet wesak nemaan om epēl mēea. “Aköpök kangiiir nga niapnaat,” pēl mēea. ¹⁰ Pēl ēautak omēn arim öngpök ilēak wē piporō omnantē songōnōt kōpēl wēak kōntak utpet wesak yamēēaurō. Pēl yeem pitēm omnant yaaut pol reraurōa kōntak yaē pöl yaēen pitēmtē yaautök utpet

yemowas. ¹¹ Yakömpe. Pit tol ëëpën? Pit omën ngaan wakaima eporöa ökörö. Keen pim utpet ëa kan tapöök yes. Pelam pi monat öpënëak omnaröen utpetat ëëpënëak mëëa pöl yaë. Ën Kora pimtën wak isak ëak Mosesë ngönte wa olaan Anutuuk mën wel wia pöl elmëëpnaarö.

¹² Omën piporö wais oröak kaömpe animautön kent ëën ëö köpël arim lup kopëtëmer sënëak wa rongan yaaut utpet yewesaurö. Pitëm omnant yaaut mos ëak omnarö kaamök naalmëën yaë. Pötaanök kepilöt kentöök ilak yamëën kopi nepelën yaë pöta ökörö. Ën nent, këra nant ulöp akunatë nautön yaëen omnaröak songönöt kama ti olaan umön rë yes pötë ökörö. ¹³ I maaté möön këkoot yaarö pöl pit utpet yaëen pitëkaan ëö yaaut yaaröön ityaangk. Ën nent, pit ari nantë mop teköök wa wasëpënëak moulmëautök uröt sëp wesak kontak unak wireim wë pötë ökörö. Ke pil yaaurö Anutuuk kaare yang koö utpet panë olëauren yaö elmëën pörek wakaim öpnaarö.

Utpet yaaurö kangut öpnaat

¹⁴ Omën utpet ke pëlörö Atam pim kurmentëkaan orö yewaisem wais Inok pi 7 pöpök tektek ngönöt pitëmëën epël ëa. “Kat wieë. Aköpring pim ensel ngëëngkörö kësang pan waisëpnaan yaë. ¹⁵ Pël ëak omën pourö ngön yaatak niulëak kom elniak omën pi kasëng menaurö pitëm ya utpet mëneimautre piin utpet wesak maimautaan kangut mampnaat.” ¹⁶ Omën arring irikor ëak wë puorö pit kaaö ngön aöre omën nant pitëm naë yaaröön lup mëmpö pël yeem pitëmtë kentre kauratë ënëm yaaöre pitëmtën wak isak ëak omën karuröa omnant öpnaataan wiap sësë mëak wa ëpre wer yaaurö.

Wa korkor ngönte

¹⁷ Nem kar panëërö, ar tiarim Aköp Yesu Kristoë ngön yaaö omnaröa omnant orööpnaaté ngön ök niama pötön kön wieim ön. ¹⁸ Pöt pit epël ök niamaut. “Ënëmak, akun kaöaö temanöm yesën omën narö oröak Anutuu ngönten ökre was ëak piin kön nawiin pitëmtë kentre kauratë ënëm ëëpnaat.” ¹⁹ Omën ke pilörö pitök ingre morörö ar komkap yaalni. Pit yangerakë omnantëen kön wieimëë Anutuu Pulö naön, won wë.

²⁰ Nemorö, ar pöt epël ëën. Anutuu ngön arim kön wi kosang yewesa pöt kön wieë arim lupöt kosang wesak Ngëëngk Pulöökë weëre kosangtak piin ök maim ön. ²¹ Anutuuk ar lup sant yaalni pötaan lup sant pöt önëëtaan pim naë ön. Pël ëëë tiarim Aköp Yesu Kristoë yaköm elniak wëwë kosangët nimpna pöten kor eim ön. ²² Omën Kristoë ngönta songönten ëngk ma e yewesauröen yaköm elmëën. ²³ Ën omën narö es parëaöökë kanöök yesën pöt es kotpanëën kaamök elmëak kama möön. Ën narö pitëm koröpöökë kentre kauratë ënëm ëak utpet yaëen yaköm elmëak tapël kaamök elmëën. Pël yeem pitëm utpet yaautök utpet niwasën arta tapël ëënganëën ngarangk ëak utpet pötön kas ëën.

Anutuun yaya mepenaata ngönte

²⁴ Anutu pi weëre kosangringëpök ngarangk elniaan wiap sak utpet naëngan. Ëwa pepap pimtök kaamök elniaan pim ëöetak saun won, ërëpsawiarang önëët. ²⁵ Anutu pöp pimënt wëaö tapöpök tiarim Aköp Yesu Kristoë ompyautaan utpetetakaan kama yanuwaup. Pötaanök pim yapinte wak isak mepa. Pimtokëër tiarim kësang mowasën wotöök sak wë, pim weëre kosangö om wiaap. Pimënt tapöpök nganëër wakaimaupök, peene wë, om wakaim öpnaap. Yaap.

[Yok pi tapët.

Ne arim karip, Yut.]

Ēnēma Ngönte

Yesu wel wiak kutömweri sēen wē krismaki 60 ma 65 pōta ök won sēen Sonök ingre mor saurōaan retēng ēa. Ingre mor saō porōa Yesu Kristo pi Akōp pēl wesa pōtaan kēlangōn kat yawiem Sonök kosang sak öpēnēak kent ēa. Son pi kus nent yapinte Patmos pōtak wii kaatak wēen Anutuuk wāngarōtē yemangk pōl elmēak omēn ēnēm orōöpnaatōn pet elmēa. Wāngar pōtē kēlangōn kēsang yaarōon Yesuuk Setenre kōöre tok muntarō il mowesak piin kon wi kosang yewesaurō kutömre yang ngolöpōtē öpēnēak pet elmēen ök niia.

Pōt epēl wia.

Ngōn ngēs rēaut 1:1-20

Ingre mor saō ka 7 pōtēerōaan retēng ēa 2:1-3:22

Pepewer pesōm ēak wii 7 tēauta ngōnte 4:1-8:1

Kuup 7 pōtē ngōnte 8:2-11:19

Kamal kēsangēpre animāō nga ngaawaarē ngōnte 12:1-13:18

Wāngar ke nentere nent mena 14:1-15:8

Anutuu omnarōaan ya sangēn 7 pōtōn itena 16:1-21

Papilon kaō utpet wasēn Seten kēlangōn kat wia 17:1-20:10

Ngōn ya kēsangēt orōöpnaat 20:11-15

Kutömre yang ngolöpōtre Yerusalem ngolöpō 21:1-22:5

Ngōn mēēt 22:6-21

¹ Ngōn epēt ngaanēer elēep wiakaimautak Yesu Kristook tekeri wes wia. Ngōn epēt Anutuuk Yesuun pim inēen ruurōen omnant akun wali nasēn wiaan orōöpna pōtōn tekeri wasēpēnēak pet elmēa. Pēl ēen pim ensel namp wes mēen ne Son pim inēen ruupōn ök neeaut. ² Ne Sonök omēn pōtōn itenak Anutuu ngōn ök neeaōre Yesu Kristoē omnant tekeri wes nenaō pōtenta poutōn ök yeniak.

³ Omēn namp ngōn kē orōöpna epēt ngōnēnē wa toptak sangk kelēpna pōp ērēpērēp ēēpnaap. Ēn namp ngōn pep epweri retēng yeē epēt sangk yekelēn kat wiak ngaarēk öpna pōpta ērēpērēp ēēpnaap. Ngōn pōta kēēt orōöpna akunet temanōm yes pōtaanök.

Sonök ingre mor saō ka 7 pōtē wēaurōaan pep retēng ēa

⁴ Ne Son nook ngōn epēt ingre mor saō Asia yangerak ka 7 pōtē wēaurō arimēen retēng ē yaningk. Anutu ngaan panēer wakaimaup peeneeta wē wakaim öpnaap piire Ngēēngk Pul Anutuu itōök ur pim wel aisēak ngarangk yaalni pōta naē wēāō pōök komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim naē wiaap. ⁵ Ēn Yesu Kristo puukta komre kolapre mayaap pōt ningkēn arim naē wiaap. Pi wotpil wesak Anutuu ngōnte tekeri wes yaningkaupök wet rēak wewetakaan wāl ēak yang omp akōrōa kaō sak wē.

Pi tapōpök tiarimēen lup sant elniak tiarim kangiiir wel wia pōtak utpetatē öngpōkaan ent ē nuulēa. ⁶ Pēl ēak puuk niaan piiring kaō sak ngarangk eim kiri ar yaaurōa ök Anutu pim Pepapē inēen sak omnarōaan kimang yamēēaurō. Tiar pourō Yesu Kristo pim yapinte wak ngaarēk isak yemaan ngarangk elnieim öp. Yaap.

⁷ Kat wieē. Yesu pi kutöm kepilōtring wais orōōn omēn pourō itaampenaat, omēn pim wel wiipēnēak elmēa pōrōaring. Pēl ēak yangerakē omēn pourō piin itenak pitēm utpet elmēautaan kangut mampnaaten ya ngēs ēen ing kaō apnaat. Yaap pan.

⁸ Aköp Anutu weēre kosang pepap, ngaan wakaimaup peeneeta wē wakaim ōpnaap, pi epēl ya. “Ne tapōp wot réaupōk kaalak ēnēm remaap.”

Son pi Kristoon itena

⁹ Ne Son, arim karip, tiar Yesuring yal menak wēen Anutuuk wa ngaōōk nimēen kēlangōn kat wieimeē kosang sak wē. Nem Anutuu ngōnte ōk neeaōre Yesu Kristoē omnant tekeri wes nenautōn ōk yaautaan kōore tokōrōak Patmos kustak neulēaut. ¹⁰ Pēl ēen Sante, Akōpē akun pōtak Anutuu Ngēēngk Pulō pim weēre kosangōōk nem naē orōōn ne kat wiin nem kasngaēlaan kuup nga ngōn naōōkē ya pōl ngōn ēak ¹¹ epēl ya. “Omnant nim itaampē epot pout pepeweri retēng ēak ka 7, Epesasre Simenaare Pekamamre Tiatiraare Satisre Pilatepiaare ēn Leotisia ka potē ingre mor saurōaan wes momēem.”

¹² Pēl yaan ne talēpōk nem kasngaēlaan ngōnaak yenēa pōten itaampa yak kaip ti itaangkēn es rampe koolōtōk ket ēa 7 ēak wieēa. ¹³ Pēl ēen ne itaangkēn namp es rampe potē tekarak wēa. Pōp omnampē ōk sak ulpēen wali el wesak sē ingesiare il menaō namp mēak yepat koolōtōk ket ēa naō pim riperek rēewarōk ēak wēa. ¹⁴ Pim kepōn epōt kōlam panēep, int awang ēpre urōam lup kōlamōtē ōk. Ēn itōōrar pōt es wēlēngōōkē ōk panēōōrar, omnant omnarōa lupōtē wieēautōn ityaangkaup. ¹⁵ Ēn pim ing pōwesiarta aini ke nal nent yapinte paras pēl yema pōt es kēsangwesi ar ēak ompyaō wasēn simpelang yera pōta ōk yeēa. Ēn pim kēm ngōn pōmpel itē nga yaurem kuk ya pōl yeēa. ¹⁶ Pim mor yaapkēewesi ari 7 ēak wali weēa. Ōp newerta nalaan nal nga panēewer pim kēmtakaan orōak irēēa. Ēn pim kēere wot kante kētēpē nga panē yema pōl ēēa.

¹⁷ Ne piin itenak yaan sak imēn kōn sak kawī ngentiak sē pim ingesiare naē ilēaut. Pēl ēenak pim mor yaapkēewes nem rangk nowiak epēl yenēa. “Ni kas ēengan. Ne wot réaupōk kaalak ēnēm remaap. ¹⁸ Kat wi. Ne wēwē pepapōk wēl wiak wal ēaup, peene om ōp wē wakaim ōmaap. Pēl ēēē welere wēl kakē kaō sak wē. Pōtaanōk nook kan pōwer tēak omnarō wal ē moulmēemēak pōt pangk pēl ēēmaap. ¹⁹ Pōtaanōk nim omēn ityaangkēn epot retēng ēēm. Omnant peene epotre ēnēmak orōōpna pout pēl ēēm. ²⁰ Nim itaangkēn ari 7 ēak nem mor yaapkēewesi wak wēan pōtre ēn es rampe 7 ēak wieēa pōt ngōn kepōn nent. Pōta songōnte epēt. Ari 7 pipot ingre mor saō ka 7 pōtē wē pōrōa ngarangkōrōen ya. Ēn es rampe koolōtōk ket ēa 7 pōt ingre mor saō ka 7 pōtē wēaurōen ya.”

2

Epesas kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹ Aköp es rampeetē tekarak wēaō pōpōk epēl yenēa. “Ni Epesas kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Ngōn epēt omēn mor yaapkēewesi ari 7 ēak wali wak es rampe koolōtōk ket ēa 7 pōtē tekarak kan ing yaaup nem ngōnte. ² Ne arim omnant yaautōn ēwat wē. Ar ya kosang mēmpōore kēlangōn kat yawiem kosang sak wē pēl yaaō pōten ēwat wē. Ēn pēl yeem ar utpet omnarōa yaautōn kaaō ēen omēn pitēmtēn, ‘Ten Kristoē ngōn yaaō omnarō,’ pēl kaar yaaurōen wēl ēak itenak pit kaar yaaurō pēl kōn wian pōtenta ēwat wē. ³ Ēn omēn narō pit itaangkēn ar nemorō pēl sēen utpet yaniwasēnak kaaō ēen sēp nenewasēn kēlangōn kat yawiem kosang sak wēaō pōtenta ne ēwat wē. ⁴ Pēl yaautak omēn eptaan arēn kōn wiin pangk naēn yaē. Ngaantak ngēs rēak kōn wi kosang wesān pōtak arim lup sant ēan pōt won sē yes. ⁵ Ngaan ar wēwē ompyaut wakaimaurōak

wiap sak sēp wesān. Pōtaanōk arim wēwē ngaan pōten kaalak kōn wiak ōn. Pēl ēak lup kaip tiak wēwē wet rēak wakaiman pōl ōn. Ēn lup kaip natiin ēēnē pōt ne arim naē orōak arim es rampewes kama wēēn ingre mor saurō won sēnēēt. ⁶ Arim wēwē ompyaut wakaiman pōt sēp wesautak omēn eptaan kōn wiin ompyaō yaē. Nem Nikolasre pim ingre morōrōa wēwē utpetatēēn kaaō yaalmē pōl arta yaalmē.

⁷ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin. Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōn nook, ‘Ni wēwē kosangta kēraamentēkaan ulōpōrō neim ōmēēp,’ pēl ōk memaap. Kēra pōment Anutuū ya lupōōk wē.”

Simena kakē ingre mor saurōa ngōnte

⁸ Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Simena kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Ngōn epēt omēn wot rēaupōk ēnēm remaap, wel wiak kaalak wal ēak ōp wēaup nem ngōnte. ⁹ Arim kēlangōn kat yawi pōten ne ēwat wē. Ēn omnantēēn elek panē yeē pōtenta. Pēl yeēetak kutōmweri arimēēn omnant kēsang wia. Ēn omēn narō pitēmtēn, ‘Ten Yuta omnarō,’ pēl ya pōrōak utpet wesak yenia pōtenta ne ēwat wē. Pit, ‘Ten Yuta omnarō,’ pēl yaatak Yuta omēn yaapōrō won, Setenē ingre mor panē saurō. ¹⁰ Arim omēn kēlangōn kat wiinēak yeē epten kas ēēnganok kat wieē. Seten pi ar narō morōk elniipēnēak omēn narōen maan wii kaatak nuulēēpnaat. Pipēt ar kēlangōn wak imeē kēt moresiar pēl sēnēēt. Pēl ēēnēetak Anutuun kōn wi kosang weseim wē wel wiinē pōt nook wēwē kosangēt ningkēn neering wakaim ōpenaat.

¹¹ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin. Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōp es parēaōōk sē kēlangōn kat nawiipan.”

Pekamam kakē ingre mor saurōa ngōnte

¹² Akōpōk kaalak neen epēl ōk yenēa. “Ni Pekamam kakaan ingre mor saurōaan epēl retēng ē.

“Ngōn epēt omēn ōp nalaan nal nga panēēwer wēēaup nem ngōnte. ¹³ Ne arim kakēn ēwat wē. Seten pi ka pipōōkē kaō sak wēēn omnarō utpet kaō panē yaaurō. Pēl yaaurōak kōn wi kosang yewesaut taē wak wē. Ēn ngaan arim karip Antipas wotpil wesak nem ngōnte omnarōen ōk maō ima pōp omēn utpet narōak arim kak Setenē ngarangk yaalmēa pōrek pi mēn wel wia akun pōtak kasēng nenemangkēn kōn wi kosang neweseimaurō.

¹⁴ Pēl ēaurōak arim wēwē utpet epēl yeē epotōn ne kōn wiin pangk naēn yaē. Ar Pekamam kakaan ingre mor saurōa naēaan narō Pelam pim ngōn kaarta ēnēm yaaurō. Pelam pōp ngaan Pelakēn wetete ōk maan puuk Israel omnarōen morōk maan animāō kōn Anutuū ōkre was kaarōrōaan kiri ar ēaut yenem ōngre omp nga ēaurō. ¹⁵ Ēn arim naēaan narōeta tapēl Nikolasre pim ingre morōrōa ngōn utpetatē ēnēm yaaurō. ¹⁶ Pōtaanōk ar lup kaip tiin. Ēn won ēēnē pōt akun kot panē nentak arim naē wais orōōmaat. Pēl ēak ōp nga nem kēmtak wia epwerring omēn piporōaring nimēmpaat.

¹⁷ “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin. Omēn pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōp kutōmweri kaōmp yapin mana pēl ya pōt nem naē ēlēēp wia epot mempaat. Pēl ēak kēl kōlam naōōta mempaat. Kēl pōōk yapin ngolōp nent retēng ēulmēēmaat. Yapin pōt omēn muntarō kōpēl wēēn omēn kēl pō waapna pōpōkēer ēwat ōpnaat.”

Tiatira kakë ingre mor sauröa ngönte

¹⁸ Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Tiatira kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Anutuu Ruup pim itöörar es wëlëngöökë ök panëöörar, omnant omnaröa lupötë wieëa pötön ityaangkaup. Ën pim ing pöwesiar aini ke nal nent yapinte paras pël yema pöta simpelang yera pöl yeëa. Ngön epët Anutuu Ru ulöpöököp nem ngönte. ¹⁹ Ne arim omnant yaautön ewat wë. Arim lup sant yaaöre kön wi kosang wesak ya wotpil mëmpö, nemëen yak ya ompyaö mëmpööre këlangön kat yawiem kosang sak wë pël yaaö pötön ne ewat wë. Arim wet rëak omnant eiman pöt peene il wesak ompyaö panë yaauro. ²⁰ Pël yaauroak arim utpet epël yeë pöten ne kön wiin pangk naën yaë. Öng utpet yaaö namp ngaan wakaima yapinte Sesepele pöpë ök yaë pöpönta arring öpënëak mëëaurö. Öng pöpök pimtën, ‘Ne Anutuu tektek ngön yaaö omën namp,’ pël kaar mëak ngönën kaaröt nem ënëm yaalnëauröen öngre omp nga ëere animaö kön Anutuu ökre was kaaröroaan kiri ar yaaö pöt në pël ëëpënëak morök yaalmëaup. ²¹ Nook pim omp nga yaaö pöt sëp wasëpënëak akun mangkën pi lup kaip natiin kaaö ëaup. ²² Kat wi. Ne öng pöpön maan yauman ëëpnaat. Ën omp öng pöpring utpet yaaö pöröeta lup kaip natiin yaëen pöt nook maan këlangön munt nant pitëm naë orö morëëpnaat. ²³ Pël ëäk öng pöpë wëwëeta ënëm yaauro mën wel mowiimaat. Pël ëën ka nantë ingre mor saurö pöten itenak ne omën pouröa könre lup wël yaaup pöten ewat sëpnaat. Ne tapöpök ar omnarö neenem omnant yaautë kangut nimpaap. ²⁴ Omën munt Tiatira kak wëaurö ar ngön utpet pöta ënëm naën yaauro. Pël yeem ngön utpet pöten omën naröak, ‘Setenë ngön öngpököt,’ pël ya pöt ar ewat nasën yaauro. Pël yaaö pöröen epël ök yeniak. Ne këlangön munt nant naningkan, om epët pëen nimpaan. ²⁵ Arim wëwë ompyaö yaaö pöt kosang panë wesak ön. Pël ëën nemënt kaalak akun nentak wais oröomaap. ²⁶ Namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak wë nem ngönte ngaarëk weimeë wel wiipna pöp nook weëre kosang menak köpël omnaröa kaö wes moulmëëmaap. ²⁷ Pël ëën pi ngarangk ëëë aini sungkör naö wak wë omnarö yang kaput mööna kelak unön yaë pöl köpël omën pörö elmëëpnaap. Weëre kosang nem mampa pöt nem Pepapök nenaat. ²⁸ Ne omën pöt menak tangewesta mempaat.

²⁹ “Katringöröak Ngëëngk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këkë kat wiin.”

3*Satis kakë ingre mor sauröa ngönte*

¹ Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Satis kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Ngön epët omën Anutuu Ngëëngk Pulö wak ari 7 ëäk wali wak wëaup nem ngönte. Ne arim omnant yaautön ewat wë. Omnant yaaö pöt omnaröak arimëen, ‘Pit wëwëetaring wëak yaë,’ pël yenia. Ën nook arim lupötön itaangkën wel wiauröa ök wë. ² Pötaanök wal ëäk it nganga seë. Arim kön wi kosang yewesaö kot wieëaut sasa won sëpanok taë weseë. Arim omnant yaautön itaangkën Anutuu ëöetak wotpil naënörö. ³ Pötaanök ngön rë nuullön kat wiak wan pöten kön wiin. Pël ëäk ngön pöt ngaarëk wak lup kaip tiin. Ar wal ëäk it nganga nasën ëënëë pöt nga omën nampë yaë pöl nem akuneten köpël wëen tapët pöt oröak kangut nimpaat. ⁴ Pël ëëmaatak ar Satis kakaan omën narö utpetat naën yaauro. Omën naröa ulpëen kölamöt pëen ë yerangia

pól ar wëwë kólám wë. Ne arën kón wiin wotpilörö. Pötaanök arim ulpëen kólámöt ë yerangian pól wëwë kólámaring neering wakaim önëet. ⁵ Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöpökëer ulpëen kólámöp më moulmëemaap. Pël ëak pim yapinte wëwë kosangta pepewerian kërë nemoolanganëp. Anutu nem Pepapre pim enselöröa ëöetak pi nemop pöt tekeri wesak amaat.

⁶ “Katringöröak Ngëengk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këékë kat wiin.”

Pilatepia kakë ingre mor sauröa ngõnte

⁷ Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Pilatepia kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Aköp ne omën ngëengkep. Ne tapöp omën kë panëep. Ngaanëer Tewit pim yang omp ak sak weëre kosangring omnarö ngarangk elmëeima pól nook kutömweri omp ak sak weëre kosangring ngarangk ëëë kanwer të wiin omën nampök newariipan. Ēn kanwer wariin nampök pangk natëëpan, won pan. Ngön epët ne tapöpë ngõnte. ⁸ Ne arim omnant yaautön ëwat wë. Ar weëre kosang kësang won wë nem ngõnte ngaarëk weiman. Pël yeem nem yapinte ëlëëp nenowasën tekeri wesak aiman pöten ne ëwat wë. Pötaanök nook kanwer të nuwiin wiaan omën nampök yok pangk newariipan. ⁹ Kat wieë. Setenë ingre mor arim naë wëaurö pit pitëmtën, ‘Ten Yuta omnarö,’ pël kaar yenilaurö. Pit Setenë utpetatë ënëm yaaurö, Yuta omën yaapörö won. Omën pöröen nook maan arim ikanöök rar rë nuwesirak nemtok arimëen lup sant yaalnian pöten ëwat sëpnaarö. ¹⁰ Ar këlangön kat yawiem kosang sak önëak nem arën ök yenia pöt ngaarëk weiman. Pötaanök omën utpet nant yangerak wëauröaan morök elmëëmëak yangerakë wes mëëma pöt nook ar ngarangk yaalniin arim naë naarööpan. ¹¹ Ne akun kot nent won sëen arim ngësë waisumaap. Pötaanök omën nampök irikor elniin arim ompyaö yaauta kangut naön ënganëen ompyaut arim naë wia pöt kosang wes wak ön. ¹² Omën namp pim wëwë ompyautak utpetat il wesak kosang sak öpna pöp nook Anutuu ngönën tupta möör wapta ök wesak wesir moulmëemaap. Pël ëen pi Anutuu naë kosang sak öpnaap. Pël ëen nem yapin ngolöpëtere Anutuu yapintere pim ka kaöaöökëët piik retëng ë ulmëemaap. Ka pöökë yapinte Yerusalem ngolöpö, kutömweri nem Pepapë naëaan irapnaö.

¹³ “Katringöröak Ngëengk Pulöök ingre mor sauröen ngön ök yenia pipët këékë kat wiin.”

Leotisia kakë ingre mor sauröa ngõnte

¹⁴ Aköpök kaalak neen epël ök yenëa. “Ni Leotisia kakaan ingre mor sauröaan epël retëng ë.

“Aköp nemënt ngön yaapta pepapök wotpil wesak Anutuu ngõnte tekeri wesak yaaup. Ne Anutuu omnant pout ket ëa pötë pepap. Ngön epët Aköp nemtë ngõnte. ¹⁵ Ne arim yaauta songõnte ëwat wë. Ar nemëen kaaö panë elnëere lup sant panë elnë pël naën yaaurö. Poutepar arim naë irikor ëak wia. Pötaanök arimtok kaaö panë elnëenëak kón wiak pöt pël elnëenëet. Ēn lup sant panë elnëenëak kón wiak pöt pël elnëenëet. Pël ëenëetak poutepar irikor ëak wi naöpan. ¹⁶ Ar pöt nemëen kaaö panë elnëere lup sant panë elnë pël naën yaaö poutepar irikor ëak yeëan. Pötaanök ne arimëen kaaö elniak wa niolamaat. ¹⁷ Ar arimtën epël yaaurö. ‘Ten monere uröm omën nant kësang wieëaurö. Omën kësang panë pöt tenimtokëer wak ompyaö wë omën nentaan ngöntök naën yaauröep,’ pël yak. Pël yaketak arim lupre kónöt utpetatring wëen omnaröak yaköm elniipna salöröak yak. Arim lupötë omën

nantēen ngōntōk yeem it il tēak yool wē pōten arimēnt itnaangkēn wēan. ¹⁸ Pōtaanōk ne arēn ōk niamaan kat wieē. Ar nem naēaan songre sar ngolōp weē panēēt wak ōn. Pēl ēak arim korōp yool wē pipot ngep ēēnēēn ulpēen kōlam ompyautak nem naēaan ōn. Pōt arim korōp yool wē pipot omnarōak it ningankēn ēō sēnganēēn. Pēl ēak i kolap nenteta arim itōtē wa mēēn omēn nantōn itaampunēēn nem naēaan ōn. ¹⁹ Ne omēn nem lup sant yaalmēa pōrō pit utpet yaēēn pōt ngōn kosang mēak wotpil yemowesaup. Pōtaanōk ar kosang ngentiak lup kaip tiin. ²⁰ Kat wieē. Ne ka kanrak tauēē kontkont yaaup. Omēn namp ne kontkont yemaan kat wiak kan tē newiin pōt kakaati sē piiring kaōmp ngawi nak tenip ōnaat. ²¹ Omēn namp pim wēwē ompyautak utpetat il wesak kosang sak ōpna pōpōn nook, ‘Ni nem naē wais nem omp ak urtak wel aisēak neering omnarō ngarangk ēēpa,’ pēl ōk memaap. Pōt ne utpetat kasēng menak nem Pepapē naē pim omp ak urtak wel aisēak omnarō ngarangk eim wē pōl arta ēēnēēt.

²² “Katringōrōak Ngēēngk Pulōōk ingre mor saurōen ngōn ōk yenia pipēt kēēkē kat wiin.”

4

Kutōmweri omnarō Anutuun yaya maim wē

¹ Akōp ngōn ōk neē pet irēn ne wangar yemangk wesak itaangkēn kutōmweri kan newer tē wieēa. Pēl ēēn omēn kēm ngōn naō yaan kat wiin nem wet rēak kuup ngōnōōkē ōk ngōnaak neea tapōōk kaalak epēl yenēa. “Ni epek apēr. Pēl ēēn omēn ēnēm orōōpnaatōn pet elniimaan,” pēl yenēa.

² Pēl yenēaan taptakēēr Anutuun Ngēēngk Pulō pim weēre kosangōōk nem naē orōōn itaangkēn kutōmweri Akōpē ur nent wiaan Anutu pōtak wel aisēēa.

³ Pim kēēre wot kante kēl kōp mōaō naōōrarēn yapintepar saspaare konilian pēl yema pōōrarē ōk pengpeng yeēa. Pēl ēēn iere kasir naō pim urtak wirō kaōrok elmēēa. Iere kasir pō kēl kēra ēp korōp orōa naōōn yapin emeral pēl yema pōōkē ōk yeēa. ⁴ Pēl ēaan ur nant 24 ēak omp ak urtak wa taap elmēak wieēa. Pēl ēaan ngarangk narōeta 24 tapēl ēak ur pōtē wel aisēēa. Pit ulpēen wali kōlamōrō mēak ul koolōtōk ket ēaut omp akōrōa yewaēa pōtē ōkōt pitēm kepōnōtē waēak wēa. ⁵ Pēl ēēn Anutu pim ur wel aisēēa pōtakaan kent tangar mēnak tangre kaō kēsang yera. Pēl yaēēn pim urta itēkēēl es wēlēng 7 ēak yokota. Es wēlēng pōt Anutuun Ngēēngk Pulō. ⁶ Ēn ur pōta itēkēēl omēn nent i kaōre kōnitōtē ōk pan nent wieēa.

Pēl ēaan kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring narō tekarak wēa. Pōrō omp ak urtak wirō kaōrok ēak tauēēa. Pitēm it ulōpōt kēsang pan, koēlaan kasngaēl pangk ēak orōēa. ⁷ Kutōm omēn wēwēetaring pōrō, namp kent nga laionōrōa ōkōp, namp pol purmakaō ompōrōa ōkōp, namp pi it omēn kēēre wot kan waup, ēn namp int tuparōa ōkōp. ⁸ Kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrō pit wer 6 ēak uteēa. Ēn pitēm it ulōpōt kēsang panē orōēa. Pōt weratē tomōkōlaan ikanōōkōl poutē pangk ēēa. Pit pēl ēak wē Anutuun yaya yaaut leng naēn, rōōkre kēt poutē epēl maim wē.

“Akōp Anutu ni weēre kosang pout weēaup.

Ni wakaimaupōk wēēn om wakaim ōmēēp.

Ni ngēēngkēp, ni ngēēngkēp, ngēēngk panēēp.”

⁹ Kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrō pit Anutu omp ak urtak wel aisēēaup wē wakaim om ōpnaap piin yaya maimēē ping wesak mēak yoōre ērēp maim wēaurō. Pit pēl yaēēn ¹⁰ ngarangk 24 pōrō pit Anutu omp ak urtak wel aisēēa pōpē naē rar rē mowesirak yangarakēl tok oriak wē omēn

wakaim ōpna pōpōn, “Puukēer weere kosang pepap,” pël weseē pitēm omp ak ul koolōtōk ket ēa pōt perak urta ikanōōk wiak yaya ngōn epël maim wēauro.

11 “O Akōp, ni tenim Anutu.

Nuukēer kaō panēēp.

Ten pourō yaya niaimeē ping wesak niak nimtē naē weere kosang wia pël yeniaan kē yes.

Nimtok omnant ēl epot pout ket ēaup.

Nuuk wiaapēnēak kōn wiak ket ēēn om wia.

Pōtaanōk yaya yeniaan kē yes.”

5

Sonōk pep newer pesōm ēak wii tēak wiaan itena

1 Ne kaalak itaangkēn Anutu pi omp ak urtak wel aisēē pim mor yaap-kēēwesi pep newer weēa. Pep pōweri retēng nant koēlaan kasngaēl ēēē. Pël ēaan omnarōak wilak sangk kelpañēak pep pōwer tep mōak wii 7 ēak tē ulmēēa. 2 Pël ēaan ne itaangkēn ensel weere kosangring nemorōk ngōn ē olēak epël ya. “Omēn wotpil talēpōk pep epweri wii 7 ēak tēa epot pangk ilak pepewer wilēpēn?” 3 Pël yaan omēn nampōk o kutōmweriaan ma e yangerakaan ma yang epra ikanōōkēlaan wotpil nampōk pep pōwer wilak itaampnaataan kengkēn nasēn ēaut. 4 Pël ēēn ne itaangkēn wotpil nampōk pep pōwer wilak itnaangkēn ēēn ing kēsang panē ēaut. 5 Pël ēēn omēn ngarangk nampōk epël yenēa. “Ni ing anganēp kat wi. Yutaē kurmentēkaan kent laionōpē ōk weere kosang panē namp orōak wē, Tewitē ru ēap. Pim wēwē ompyautak utpetat il wesaupōk yok pangk wii 7 pōt pout ilak pep pōwer wilēpnaap.”

Son pi Sēpsēp Ruupōn itena

6 Pël neaan ne itaangkēn Sēpsēp Ru namp taeēa. Pōp omēn mēnaurōa ōk pim korōpōōk ēmpōl ēēēa. Pi Anutu omp ak urōtere kutōm omēn mor kong nent wēwētaring pōrōere ngarangkōra tekrak taeēa. Pim kepōnōōk watōt 7 ēak orōēēa. Ēn itōtta 7 tapēl ēak wēa. It 7 pōt Anutu pim Ngēēngk Pulō, kaare yang poutē wes mēēn pangk ēak wē pō. 7 Pël ēēn ne itaangkēn Sēpsēp Ru pōpōk sē Anutu pi pim omp ak urtak wel aisēak wē pep pōwer pim mor yaap-kēēwesiil wali wak wēēn kama yeōn itenaut. 8 Pël yaēēn kutōm omēn mor kong nent wēwētaring pōrōere ngarangk 24 pōrō Sēpsēp Ru pōpē naē sē rar rē mowesirak yangerakēl tok oria. Pit omēn intōatē ōk nant neenemot wak, ēn sōwar koolōtōk ket ēa nantta neenemot wak wēa. Sōwar pōtē ōngpōk omēn nant Anutuun kiri ar ēēn es koulōp kōp nga kampōt ngaarēk yawisa pōt wieēa. Ēs koulōp kamp ompyaō omnarōa Anutuun yayaare kimang yamēēaut. 9 Pit pël ēak tan ngolōp nent epël yema.

“Ni omēn wotpil kaō panēēp, pepeweri wii tēa pōt yok pangk wa ilumēēp.

Omēn narōak ni nimēngkēn wel wian.

Pël ēēn wel wian pōtak omnarō kaalak Anutu pimēēn kama waup.

Yaap, ni omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērō waup.

10 Nuuk maan pit niiring kaō sak wē kiri ar yaaurōa ōk sak tenim Anutu pim inēēn sak omnarōaan kimang yamēem wēaurō.

Pël ēak pit yangerakē omnarōaan ngarangk elmēēpnaarō.”

Omēn pourō Sēpsēp Ruupōn yaya maim ōpenaāt

11 Pël yemaan ne kaalak itaangkēn ensel selap pan kēm top ēak yaan kat wiaut. Ensel pōrōen sangk kelēn pōt selap pan tausenre milion pōta ōk

yes. Pit omp ak urötere kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangkörö wa taap ëak tauëé ¹² ngön ëak epël ya.

“Sëpsëp Ru omnaröa mën wel wia pöp pi omnant poutë kaö saup, poutë pepap, ëwaare weëre kosangre ëwat wiewëaup pël yamëem yaya maimeë ping wesak yemaan kë yes.”

¹³ Pël yaan ne kat wiin omnant pout Anutu pim mor ket ëa, kutömwëriaan yangerakë, i kaöökään yangra ikanöökë, pötök ngönaak aö yesën ne kat wiin epël ya.

“Anutu pim omp ak urtak wel aisëëaupre Sëpsëp Ruup piaripön yöore ërëpre yaya maimeë ping wesak mëak weëre kosangöt piarpim naë wia ket ëlötë pël maim öpa.”

¹⁴ Pël yaan kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröak, “Yaap,” pël yemaan omën ngarangk pörök wëa pörö piarpim ikanöök rar rë mowesirak yangerakël tok oriak yaya yema.

6

Sëpsëp Ruupök wii 6 ëak tëa pöt pepewëriaan il olëa

¹ Ne kaalak itaangkën Sëpsëp Ru pöpök pepewëri wii 7 ëak tëëëa pötëään wan pö il yoola. Pël ëën ne kat wiin kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröakaan nampök ngön ëak yaan kat wiin pim këm ngön pömpel tangre kaö ket ëak yarëem epël yema. “Ni wais.” ² Pël yemaan ne kaalak itaangkën pol os kölan namp wëa. Pöpë rangk omën namp raëëp wak wel aisëak wëa. Pël ëën omën pörök wëauröak pi ul nent waë yemoulmë. Pöt omën nga wotöök yesauröa ulötë ököt. Pël ëën pi omën nga ëak il yewesauröa ök nga ëak il mowasëpënëak sa.

³ Sëpsëp Ru pöpök kaalak pepewëri wii tëëëa munt 2 pö il yoolaan ne kat wiin kutöm omën wëwëetaring pöröakaan munt nampök, “Ni wais,” pël yema.

⁴ Pël yemaan pol os munt köp möaö namp yaarö. Pöpë rangk omën namp wel aisëëëa pöp pitök weëre kosang yemangk. Pöt puuk maan yangerak mayaap won sëën omnarö nener mëmpënëak weëre kosang yemangk. Pötäänök omën pöp pi ya pöt mëmpëna yak öp nga panë newer yemangk.

⁵ Sëpsëp Ruupök kaalak pepewëri wii tëëëa munt 3 pö il yoolaan ne kat wiaan kutöm omën wëwëetaring pöröakaan munt nampök, “Ni wais,” pël yema. Pël yemaan ne itaangkën pol os köo namp wëa. Pöpë rangk omën namp wel aisëëëa pöp pi omën könömöt wël yaaö nent sikel pël yema pöt wali wak wëa. ⁶ Pël ëën ne kat wiin kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröa tekrakaan nampök epël yema. “Omnaröa ya lupötë kaömp nant utpet mowasën umön rë sëën ngöntök ëëp. Pël yeem kaömp öpënëak yaëën kaömp ompyaut kap kot nentak wesirak mon kësang 3 kina pöta ngönt wesak mangkën sum ëëpnaat. Ën tapël kaömp utpetat kap kot nentepar nent pötë wesirën mon 3 kina tapël sum ëëpnaat. Pël ëëpnaatak ni kaömp utpet yewasën pit olip kolapring nant ar ëëre wain i në pël ëëpnaat ngöntök ëëpanëën olipre wain yaat utpet mowasngan.”

⁷ Pol Sëpsëp Ruupök kaalak pepewëri wii tëëëa munt 4 pö il yoolaan ne kat wiaan kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pöröakaan munt ënëm nampök, “Ni wais,” pël yema. ⁸ Pël ëën ne itaangkën pol os koröpöök kaplak ilëa namp wëa. Pöpë rangk omën namp wel aisëëëa pöp pim yapinte Wel pël yema pöp wëa. Pël ëën omën pim ënëm waisa namp pim yapinte Wel Kak pël yema pöta oröak wëa. Pël ëën omën kutömweri wëa pörök yanger kom ëak lup 4 wesak piarip yang lup ner menak omën yang pörök wëaurö mën wel wiipënëak weëre kosang yemangk. Pit epël ëëpnaarö. Pitëmënt nener mën wel

wiire ěn narō kěněn ya sak ilak wel wi, narō yauman ke nentere nent wak wel wiire narō animaō ngaarōak měn wel wi pěl ěěpnaarō.

⁹ Sěpsěp Ruupōk kaalak pepeweri wii těěa munt 5 pō il yoolaan ne itaangkěn oměn wel wia narōa kōnōrō Anutuun kiri ar yaarekě ikanōōk wěa. Pōrō pit ngaantak Anutuu ngōnte taě wes wak wě tekeri weseima pōtaanōk kōore tokōrōak měngkěn pitěm kōnōrō Anutuu naě wěa. ¹⁰ Oměn kōn pōrōak ngōn ě olěak maap epěl yema. “O Akōp weěre kosang pepap, ni kěěkě wesak wotpil yewesaup. Ni akun taltak yangerakě omnarōaan ngōn ya měnak pitěm ten niměna pōta kangut mamp?” ¹¹ Pěl yemaan Akōpōk oměn kōn pōrō ulpěěn kōlam waliit neenemot menak epěl ěk yema. “Ar kaalak akun kot nent kě seim wěěn arim kar arring ya ngawi yaměngka narō měn wel wiipěněak yaō měěa pōrō pitta měn wel wiinak ne kangut arim kōore tokōrō mempaat.”

¹² Pěl yemaan ne itaangkěn Sěpsěp Ruupōk kaalak pepeweri wii těěa munt 6 pō il yoolaan moup kěsang paně nempel yamō. Pěl ěěn kětěp kaip tiak maan ne itaangkěn pōě korōp kouukě ěk sak koō olaan ngoonōpta tapěl kaip tiak maan oměn iitě ěk kōp mōak wěa. ¹³ Ēn ariatta kutōmweriaan ti yangerak ngentiin itaangkěn kěra nantě ulōpōrō kōp namōōn wiaan kent mōak tō olaan wia pōtě ěk yaě. ¹⁴ Ēn kutōmwerta kěra ěpōtě pesōm mō yawi pōl ěěn won yesěn kaō kusre rosiratta tiak nerekaan nerekě yaě. ¹⁵ Pěl yaěěn yang omp akōrōere ngarangkōrō, nga omnarōa wotōkōrōere monere urōm omnarō, oměn weěre kosangrěngōrōere oměn pourō, iněěn ya yaměngk pōrōere oměn yaap wěa pōrō pit pourō yang ōngōpre rosiratě kěl ōngōp kěsangōtě ělěěp ilěak wěa. ¹⁶ Pěl ěak pit ngōn ě olěak epěl ya. “Kělre rosirat pelak ngep elniip, Anutu pim omp ak urtak wel aisěě itningampaněěn ělěěp ilepanaan, Sěpsěp Ruupōkta ya sangěn elniipaněěn. ¹⁷ Akun kaōaō yaarōōn kangut nimpa pōt peene yok orōak wia. Pěl ěěn Anuture Sěpsěp Ruup piarip ya sangěn elniipnaan yaě. Pōtaanōk oměn talěpōkěěr nga pōt il wasěpěn?”

7

Israel oměn 144,000 pōrō Anutuun yaō elměa

¹ Ngōn pōt pet irěn ne itaangkěn ensel 4 ěak yang kaō 4 pōtě taueěa. Yang kaō 4 pōtěaan kent 4 tapěl ěak wais i kaōre yang, wiire kěra pōt mōak utpet waspaněak ensel pōrōak il warieěa. ² Pěl ěěn ne itaangkěn ensel munt namp kětěpě yengampiaulaan orōak yawisěn itenaut. Pi Anutu, wěwě pepapě, oměn nent omnarō piměěn yaō wesak yapin mowiipna pōt wali wak is ensel 4 ěak Anutuuk yangerě i kaō utpet wasěpěněak weěre kosang mena pōrōěn ngōn ě olěak ngōn kosang yaměm ³ epěl yema. “Ar peeněěr teěntom i kaōre yang, wiire kěra pōt utpet wasnganok. Kot nent kor wěěn wet rěak oměn tiarim Anutu pim iněěn yaaurō piměěn yaō wesak yapinte pitěm ě kosatě mowiinak ěněmak yok pangk utpet wasěněět.” ⁴ Pěl yemaan ne kat wiin ōngre omp Anutuuk piměěn wesak yapin mowia pōrō sangk kelěn 144,000 pipěl Israel omnarōa kurōtě saulaan yaarō. ⁵ Pit epěl ěa.

Yuta pim kurmentěkaan 12,000,
Rupěn pim kurmentěkaan 12,000,

Kat pim kurmentěkaan 12,000,

⁶ Asa pim kurmentěkaan 12,000,

Naptalai pim kurmentěkaan 12,000,

Manasa pim kurmentěkaan 12,000,

⁷ Simion pim kurmentěkaan 12,000,

Liwai pim kurmentěkaan 12,000,

Isaka pim kurmentëkaan 12,000,
 8 Sepulan pim kurmentëkaan 12,000,
 Yosep pim kurmentëkaan 12,000,
 ën Pensamin pim kurmentëkaan 12,000.
 Omën piporö Anutuuk pimëen wesak pitëm ë kosatë yapin mowia.

Omën kësang panë Anutuun yaya mëëa

9 Ne omën pöt itenak kaalak itaangkën omën kësang panë wa top ëak wëa. Pöröen omën nampök yok pangk sangk naalpan. Omën pörö möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëerö wais erën ëa. Pit Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre Sëpsëp Ruup piarpim itëkëel taueëa. Pitëm wëwë ompyautak utpetat il wesautaan ulpëen kôlam waliirö mëak kewis komöt wali wak wëa. 10 Pël ëëë ngön ëak epël ya. “Tiarim Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre Sëpsëp Ruup piaripök tiar utpetetakaan kama nuun ompyaö wë.” 11 Pël yaan ensel pouröak Anutu, pim omp ak urtak wel aisëëëaupre ngarangk 24 pöröre kutöm omën mor kong nent wëwëetaring pörö wirö wa taap elmëak taueëa. Pël ëak pit omp ak urta itëkëel rar rë wesirak tok oriak Anutuun yaya mëak 12 epël yema. “Yaap, tenim Anutu, ten nimëen ërëpërëp ëak ping wesak yeniak. Èwat pout nimtë naë wiaan yayaare yoöre ërëp yeniak. Nuukëer weëre kosangring wëaupök omnant pout pangk ngarangk yeëaup. Omën pipot pout nim naë wiakaim wiaapnaat. Yaap.”

Omën eporöa këlangön kat yawia pöt pet ira

13 Pël yemaan ngarangk 24 pöröa naëaan nampök neen epël pëel yenëa. “Omën ulpëen kôlam waliit mëa eporö talörö? Tarëkaan waisa?” 14 Pël neaan ngön kangit epël yemak. “O kaöap, ne köpël. Nimtokëer ëwat wëen.” Pël maan puuk epël ök yenëa. “Omën eporö pitëm kööre toköröa këlangönë öngpökaan waurö. Pitëm ulpëenöt Sëpsëp Ruupë iitak iirak kôlam wesaurö. 15 Pötaanök pit Anutu pim omp ak urta itëkëel taueë këtre röök poutë pim ngëengk tuptak pimëen inëen yaalmëm yaya maim wëaurö. Pël ëen Anutu pimënt pim omp ak urtak wel aisëëë ngarangk yaalmëaup. 16 Pit kaalak këenëen ëëre iiten ë pël naëpan. Èn këtëpökta nga elmëere omën nantë es nga naöök pitëk isö pël naëpan. 17 Sëpsëp Ruup omp ak urta luptak wëa pöpök pit ngarangk elmëak mëw wak së i kôlökta yoolëaurek së wëwë kosangta iit kol mangkën nëmpnaat. Pël ëen Anutuuk pitëm ing telapöt tum mokorak won mowasëpnaat.”

8

Sëpsëp Ruupök pepeweri wii téeëa 7 pö il olëa

1 Sëpsëp Ruupök kaalak pepeweri wii téeëa munt 7 pö il yoola. Pël ëen kutömweriaan ngön nent naën wieë akun kot nent ap aöa pöta ök won yes. 2 Pël ëen ne itaangkën ensel 7 ëak Anutuu ëöetak taueë kuup 7 tapël ëak yeön itenaut. 3 Pël ëen ensel munt namp wais Anutuun ur kiri yaalmëauta naë taö yeö. Pöp pi söwar koolötök ket ëa neweri omën nant köp nga kamp ompyaut wiipënëak wak wais taö yeö. Pël ëen pi omën es koulöp köp nga kamp ëëpna pöt kësang panë mangkën yeö. Omën köp nga kamp pöt Anutuun kiri yaalmëaurek ur koolötök ket ëa pötak kiri ar ëen es koulöp köp nga kamp ompyaut ngaarëk yawisem Anutuu omnaröa pimëen yayaare kimang yamëëa pötring erën ëëpënëak mangkën yeö. 4 Pël ëen ensel Anutuu ëöetak

taueēa pōp pi omēn kōp nga kamp pōt moresi wak wē ar ēēn es koulōpō ngaarēk yawisem Anutuū omnarōa pimēēn yayaare kimang yamēēa pōtring erēn ēak yawis. ⁵ Pēl yaēēn enselēp pi sōwar pōwer omēn kōp nga kampōt wiaan wak Anutuun ur kiri yaalmēautakaan es newes korak sōwarweri wiak yangerak yoola. Pēl ēēn kent tangar mēnak tangre kaō kēsang yeraan moup yamō.

Ensel 4 ēak kuup mēna

⁶ Ne pōt itenak kaalak itaangkēn ensel 7 pōrō pitēm kuup 7 ēak wak wēa pōt mēmpēnēak yaē.

⁷ Ensel wet kaal rēa nampōk pim kuupō wet rēak mēngkēn kopi kēsangpel ēp ulōpōtring yepelēn esre omēn iūtring ngentiak yang lup ner pour es kot won yes. Ēn yang lup neraar om wia. Lup es kota pōrek omnant wieēa pōt wiire kēraare nōn pout es kot won panē yes.

⁸ Ēn ensel 2 pōpōk pim kuupō yamēngk. Pēl ēēn tomōnōtē ōk nempel es yokotōn olaan i kaōōk yengenti. Pēl ēēn i kaō ē naō kaip tiin omēn i sēēn naōōrar om wieēa. ⁹ I kaō ē omēn i sa pōōk animāō wēa pōrō pourō wel wiin wangat pout utpet yaē.

¹⁰ Ēn ensel 3 pōpōk pim kuupō yamēngk. Pēl ēēn ari naō es kalaō newesi yokot pipēl pan kotak kutōmweriaan ti yangerak yengenti. Pēl yaēēn iūte i rēēpōt pout kom ēak 3 yes. Pēl ēēn ari pōōk ngentiak yang nera iit ngep ēēn munteraarēēt om wieēa. ¹¹ Ari ti ngentia pōōkē yapinte welakre kakam pēl ya. Pōtaanōk i we naōōkēl wieēa pōt welakre kakam sēēn we naōōrarē wieēaut om ompyaō wieēa. Pēl ēēn omēn narō kēsang i welak yaaō pōt nak wel yawi.

¹² Pēl yaēēn ensel 4 pōpōk pim kuupō yamēngkēn kētēp kom ēak rongan 3 yesēn ngoonōpre ariatta tapēl yaē. Pēl ēēn kētre ngoonre ari rongan 3 pōtēaan nent mēngkēn lup nent ēwa naēn nenteparōkēēr ēwa yaē. Pēl ēēn kētēkre rō kanōtē lup nentak ēwa naēn wiaan lup nenteparōkēēr ēwa yaē.

¹³ Pēl ēēn ne itaangkēn int tup kēsang panē nemor wal ēak mopōōk yesēn kat wiaan int pōpōk ngōn ēak epēl ya. “O yakōm, yakōm, yakōm pan. Ensel munt 3 pōrōak pitēm kuupōt mēmpna pōtak yangerakē omnarōa naē utpet kēsang panē nempelēar nempel ēak orōōpnaan yaē. Yang omnarō tol ēēpēn?”

9

Ensel 5 pōpōk kuup mēna

¹ Ensel 5 pōpōk kuup mēngkēn ne itaangkēn ari naō kutōmweriaan tiak wais yangerak ngentiak wieēa. Ari pō ensel nampōnōk ya. Ēn ne itaangkēn yang ōngōp wali panē naō wieēa. Pōōkē leng ēa pōrekēn ne kōpēl. Yang ōngōp pōōkē kiet ensel pōp mangkēn yeō. ² Pēl ēak puuk ōngōp pōōkē kanwer tē wiin es koulōp naō ōngōpōōkaan orōak yawis. Es koulōp pō es kēsangōte koulōpōōkē ōkō. Pēl ēēn es koulōp pōōk kētēpre mop epō ka wariin koō yoola. ³ Pēl ēēn es koulōpōōkaan mop narō orōak yangerak yeira. Pōrōa kant yamēngka nga pōt kōrngapōrōa yaē pōl yaaurō. ⁴ Pēl ēēn kutōmweri wēaurōak pitēn epēl ōk yema. “Ar nōnre kēra, wiire omnant ke nampre nampōt e yangerak orōak wē epot pout utpet wasnganok om mait elmēēn. Ēn omēn Anutuun yaō ēak pitēm ē kosatē pim yapinte nawiin piporōakēēr utpet mowasēn. ⁵ Ar ngoon 5 pōrōa ōngpōk omēn piporō utpet moweseim ōn. Pēl ēēnēetak mēn wel mowiinganok.” Pēl yemaan mop pōrō omēn narō kant mēnak kēlangōn yemongawis. Pōt kōrngap nampē omēn namp kant momkēna kēēm kat yawi pita ōk yeēa. ⁶ Ne omēn pipot poutōn itenaup. Pipot ngoon 5 pōrōa ōngpōk

orööpna pötak wel wiipna kanten ap kēsang panē wasēpnaatak pangk kangk nokoirpan. Pit wel wiipēn kōn wiak pēl ēēpnaatak pangk pēl naēpan.

⁷ Ne itaangkēn mop pōrō pol osōrōa ngaōōk sēpēnēak kopēta wes ulmēēn wē pōl ēak wē. Mop pōrōa kepōnōtē omp ak ul koolōtōk ket ēautē ōkōt waēak wēa. Kēere wot kan pōt omnarōa ōkōrō. ⁸ Ēn pitēm kepōn ēpōt, ōngōrōaatē ōk wali panēēt orōēēa. Kē pōt kent nga laionōrōaatē ōk panēēt orōak wēa. ⁹ Pitēm ripatē aini ngilōatē ōkōt ngep ēēēa. Ēn wer pōt pol osōrōa teēt ngaōōk sēpēnēak kaaratē nga ē raare wisangōt wa wiin wak weruak yesēn u kēsang ya pōl ya. ¹⁰ Pitēm suut kōrngap pōrōaatē ōkōt. Wap nantta omnarō wesirēn kēēm kat wiipnaat suutē orōēēa. Pitēm nga ēēpna pōt suutē wēa pōtōk omnarō ngoon 5 pōrōa ōngpōk utpet yemowas. ¹¹ Pit pourōa kepōnōōk omēn omp ak namp wēa. Omp ak pōp ensel yang ōngōp wali panēōōkē ngarangk wēa pōp. Pim yapinte Yuta ngōntak Apaton, Krik ngōntak Apolion, ēn tiarim ngōntak, “Omēn omnant pout utpet yewesauap,” pēl apenaap.

¹² Kēlangōn kēsang wet kaalte, kuup 5 pōōkē mēngkēn orōa pōt peene pet yair. Kēlangōn munt nentepar om wia, ēnēmak orōōpnaatepar.

Ensel 6 pōpōk kuup mēna

¹³ Ensel 6 pōpōk kuup mēngkēn ne kat wiin ngōn nent yeem ya. Ngōn pōt ur Anutuun kiri yaalmēāō koolōtōk ket ēa pim itēkēēl wieēa pōta tepōn 4 pōtēēlaan orōak ¹⁴ ensel 6 kuupō wak wēa pōpōn epēl ōk yema. “Ensel utpet 4 ēak i kēsang Yupretis pēl yema pōmeri pouuk wii kaatak wē piporō kan wes mēēn sēp,” pēl yema. ¹⁵ Pēl yemaan ensel 4 pōrō kama wēl ē yemoulmē. Ensel utpet pōrō, yangerakē omēn pourō kom ēak rongan 3 wesak nentakōrō mēn wel mowiin nenteparēērō om ōpnaat pēl maan pitōk ya pōt mēmpēnēak kor wakaima. Pitēm pēl ēēpna pōt ngaantakēēr krismakiire ngoon, kētre aōa akun pōt mowia. ¹⁶ Pit pēl ēēpēnēak kan yesēn pitēm nga omēn pol osōrōa rangk wel aisēak wēa pōrō pitring yes. Pitēm sareet pōt kēsang pan, 200 milion pēl aan kat yawi. ¹⁷ Ēn pol osōrōere pitēm rangk omēn wēa pōrōen wangartak epēl itenaut. Omnarōa ripatē aini ngilōat ngep ēēēa. Ēn pōtē retēngretēng ēēēēa pōt epot. Kōp mōaare kunōm ka uraare kop retēng ka ura pōt pitēk pangk ēēēa. Pol osōrōa kepōnōt kent laionōrōa kepōnōtē ōk seēa. Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop refēng ka ura es yokota nantring koulōpre wēlēngōt yaarōa. ¹⁸ Pēl ēēn pitēm kēmōtēaan kēl kop refēng ka ura es yokota pōtring koulōpre wēlēngōt yaarōa 3 pōtōk yang omnarōa naēaan rongan nentak wēa pōrō pourō mēn wel yawiin nenteparē wēaurō om wē. ¹⁹ Pol os pōrōa wēere kosang pōt kēm kanre suutē wieēa. Pitēm suut pōt kamalōrōa ōkōt, kepōnōtta wēa. Su pōtōkta omnarō mōak utpet wasēpnaat.

²⁰ Pol osōrōa kēmōtēaan omēn utpet 3 ēak orōa pōtōk yangerak omēn rongan nentak wēa pōrō mēn wel wiipēnēak nentepar pēl naalmēēn yaē. Pēl yaēēn omēn wel nawiin pōrō lup kaip tiak utpet yaaut sēp newasēn yaē. Pēl ēak pitēm omp ak kaar aini koolre siluwaare parasōtōk ket ēēre kēraare kēlōtōk omēn kōn ket ēaut sēp newasēn yaē. Omēn kōn pōt itaampōōre kat wiire kan ing ē pēl naēn yaēētak pōtēēn yaya yamēēa pōt sēp newasēn yaē. ²¹ Pēl yeem nga ēēre kemp ē, wēwē utpet ōngre omp nga ēēre omēn kōntak kēkain ē pēl yaaō pōtta sēp newasēn yaē.

¹ Ne omēn pōt jaarōon itenak kaalak itaangkēn kutōmwēriaan ensel weēre kosangring munt namp yeira. Pōp pim korōpōok kepilōt pe ēen kepōnōok iere kasirō wesirak wēa. Kēere wot kante pōt kēt ket ēak mēak ēwa ēēa. Ēn ingesiar pōt es wēlēngōōkē ōkōp. ² Pi pep kot newer wilak wali weēa. Pim ing yaapkēēwes i kaōōkē rangk mēsēak katnēēwes yangerak mēsēak wēa. ³ Pēl ēēaupōk kent laionōpē ya pōl maap ngōn ē olēak aan tangre kaō akun 7 ēak yera. ⁴ Pēl yaēēn ne ngōn pōt retēng ēēmēak yeem kat wiin kutōmwēriaan ngōn nent epēl yenēa. “Tangre kaō akun 7 ēak yeraan ngōn aan kat wian pōt ni retēng ēēnganēp kōnōok wa wi,” pēl yenēa.

⁵ Pēl yeneaan ensel nem wet rēak itaangkēn pim ingesiar nas i kaōōkre nas yangerak pēl ēak wēēn nem itena pōpōk kaalak o kutōmwēriil pim mor yaapkēēwes ngaarēk wesak wē ⁶ Anutu wakaim ōpnaapōk, kutōmre yang, i kaōre omnant pōtē wieēa pōt pout ket ēa pōpē yapintak ngōn kosang wesak epēl ya. “Anutu pi omnarōaan kor wakaimaup, kaalak naōpanēēp. ⁷ Ensel 7 pōpōk pim kuupō mēngkēn Anutuu ngōn ēlēēp ngaanēer pim inēēn ru tektek ngōn yaaurōen ōk mēea pōt kē orōōpnaat.”

⁸ Pēl yaan ngōn nem wet rēak kutōmwēriaan ōk neaan kat wian taptak kaalak epēl yenēa. “Ni sē ensel i kaōōkre yangera rangk tauēēa pōpē pep wilak wali wak ōpna pōwer kama ōm.” ⁹ Pēl neaan ne enselēpē naē sē pep kot pōwer nampēnēak maan pi epēl yenēa. “Ni pōt num. Nim kēmtak kapulak kant mēnak numē pōt ngētōtē ōk misēng pan ēēpnaat. Pēl ēēpnaatak yaatak sē wieē welakre kakam ēak nga ēēpnaat.” ¹⁰ Pēl neaan ne pep kot pōwer pim moresiaan wak naut. Pēl ēēn nem kēmtak kapulak nēēn ngētōtē yaē pōl misēng pan ēaut. Ēn yaatak sē wieēak kaalak welakre kakam ēak nga ēaut. ¹¹ Pēl ēēn ne epēl kat yawi. “Ni kaalak omēn yang kaō nantē neenem ngōnōt yaaōre pitēm omēn omp akōrōa naē orōōpna pōt tekeri wesak maim ōm.”

11

Omēn naarōk Anutuu ngōnte ōk apnaat

¹ Ne ngōn pōt kat wiaan nampōk sungkōr ōk naō nenak epēl ōk yenēa. “Ni wal ēak ōk epō wak sē Anutuu ngōnēn tup kaōetere ur pimēēn kiri yaalmēautak epōōring ōk wiak omēn pōrek piin yaya yamēēa pōrōen sangk kelum. ² Pēl ēēmēetak tup ka ngēēngkta ēm pipō ōk wiinganēp, mosēp. Pipōōkē ōngpōk Anutuuk omēn ngōnēn kōpēlōrōaan yaō maan pit Yerusalem ka ngēēngk pipō krismaki nentepar nent ngoon 6 pōrōa ōngpōk ka pō utpet wasēpnaat. Pōtaanōk ōk wiingan. ³ Pēl ēēn omēn naar nem songōnte tekeri wasēpnaan wes mēēmaat. Ne piarip wes mēēn nem ngōnte tekeri wesak apnaataan kaplak ilaim wēēn krismaki nentepar nent ngoon 6 pōrō pet irēpnaat.”

⁴ Omēn pōaar kēra olip rikōtre rampeetē rangina yaē pōl yangera pepap, Akōp, pim ēōetak ēwa yauuwaar. ⁵ Omēn namp piarip utpet mowasēpēn wesak elmēēpna pōt es wēlēngōōrar piarpim kēmtēparēaan orōak mokotōpnaat. Yaap, omēn piarip utpet mowasēpna pōrō akun tapētākēer wel wiipnaarō. ⁶ Piarip kutōmwēriaan weēre kosang wak akun piarpim Anutuu ngōnte aō sēpna pōtē piaripōk kopi nepelēn ēēpēnēak maan nepelēn ēēpnaat. Weēre kosang tapōōring i epot pout kaip tiak omēn i sēere yangerak omnant kēere ngaat orō pēl ēēpēnēak maan pēl ēēpnaat. Piaripōk ya pōt mēmpēnēak kōn wiipna pōt pangk ēēpnaat.

⁷ Piaripim Anutuu ngōnte ōk aō seimeē sē pet irēpna pōtak animaō utpet nga namp yang ōngōp wali panē pōōkaan orōak piaripring nga elak puuk piarip

mēn wel mowiipnaawaar. ⁸ Pēl ēēn omēn pōaarē sokuraar ka kēsang piarpim Aköp kēra yetaprak mōōn wel wia pōōkē kamtaōōk mowiin wiaapnaat. Ngōn nokoliitak ka pōōn Sotomre Isēp pēl ya. ⁹ Pēl ēēn omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēaan narō wais erēn ēāk piarpim sokuraarōn iteneimēē sē kēt 3re ēn kēt kaō nent pēl sēpnaat. Pēl ēēpnaatak omēn nampōkta itenak wak sē welaarōa yangaōōk moweerēpnaaten kuure mak nemaan ēēpnaat. ¹⁰ Pēl ēāk yangerakē omēn pourō piarpim wel wia pōtaan yak ērēpērēp ēāk kēere kaōmp ngawi nak nener omnant yowe mampnaat. Pōt yangerakē omēn pōrō utpet yaēēn Anutuu tektek ngōn yaaō omēn pōaarōk pit kēēmre kēlangōn menak utpet moweseima pōtaanōk.

¹¹ Ēn kēt 3re kaō nent won sēēn Anutuuk pim omēn wel wia pōaar wēwēeta ēmō mangkēn kaalak ōp sak tauaan omēn pourō piaripōn itenak kas kēsang pan yaē. ¹² Pēl ēēn piarip kat wiaan kutōmweriaan ngōn naō ngōm ēāk epēl yema. “Arip e ngaarēkēl apree.” Pēl maan piarip kan aprō is kutōm kepilōtē ōngpōk ilēak yesēn kōore tokorō itenaut. ¹³ Pēl ēēn akun tapētakēer moup nempel mōāk ka kaōaōōkē lup ner utpet wes yoolaan lup 9 ēāk om wia. Moup yamōōn omēn 7,000 ka kaōaōōkē lup nerak wēaurō wel wiin, lup 9 pōtē wēaurō om wē omēn pōrek orōa pōten itenak kas kēsang panē yeem Anutu kutōm pepapē yapinte wak isak yema.

¹⁴ Kēlangōn kēsang 2 kuup 6 pōōkē mēngkēn orōa pōt peene pet yair. Kēlangōn 3 ēnēm panē pōt, peene tapēt orōōpnaan yaē.

Ensel 7 pōpōk pim kuupō mēna

¹⁵ Ensel 7 pōpōk pim kuupō mēngkēn kutōmweriaan omēn narōak ngōn ē olēak epēl ya. “Tiarim Aköp Anutu pi Kristo pim Yaō Mēēaupring omnarōa kaō sak wē om wakaim ōpnaap.” ¹⁶ Pēl yaan ngarangk 24 Anutuu ēōetak pitēm omp ak urōtē wel aisēēēa pōrō pit rar rē mowesirak tok oriak Anutuun yaya yamēm ¹⁷ epēl yema.

“O Aköp Anutu, weere kosang pout wieēaup, ni ngaanēer wakaimaupōk peeneeta wēēn. Ni nimtē weere kosang kēsangō wak omp ak sak ngarangk yaalniin. Pōtaanōk ten niin yoōre ērēp yeniak.

¹⁸ Yangerakē omēn niin kōpēlōrō ya sangēn elnieim wē, ēn nim pitēmēēn ya sangēn elmēēmē pōt yok peene yaarō. Nim omēn wel wiaurōa wēl ēāk kangut mampē pōteta yok yaarō. Peene nim inēēn ru tektek ngōn yaaō omēn pōrōere ēn nim omēn pourō, kotre kaō, niin kasinkasin yaalnia pōrō pit ompyaō kangut mampēēp. Pēl ēāk omēn yang omnarō utpet yewesaurōeta utpet mowasumēēp.”

¹⁹ Pit ngōn pōt ōk mē pet yairēn Anutuu tup ngēēngk kaōet kutōmweri wia pōt kan tēēn ne itaangkēn Anutu pim umkek Mosesē ngōn kosangōt wieēa pōt tup pōta kakaati wia. Pēl ēēn ne itanaan kent tangar mēnak tangre kaō rēak moup mōāk kopi kēsangpel ēp ulōpōtring yepel.

12

Ōng nampre kamal kēsangēpē ngōnte

¹ Ne itaangkēn kutōmweri retēng kēsang nent yaarō. Pōt ōng nampōk pim korōpōōk kētēpōk ulpēēn ket ēāk mēak wēa. Ngoonōp pōt pim ingesiarē iri wēa. Ēn kepōnōōk pōt ari 12 pōtōk ul ket ēāk waēak wēa. ² Pōp ru yak wē wilēpēnēak lel yailēn kēlangōn kēsang kat yawiem merek ya. ³ Ēn omēn munt nantta kutōmweri taprek yaarō. Omēn pōt kamal kēsang panē nemorē ōk sak

wēa. Pōmor kōp mōaumorōk pim kepōnōt 7 ēak wēen watōt 10 ēak pōtēaan orōēēa. Ēn omēn omp akōpē ulōt 7 ēak pim kepōn 7 pōtē waēēa. ⁴ Pim su pōmentōk kutōmweri mōak ari tit nent ti olaan tit nentepar pēen om wē. Pēl ēaan kamal pōp ōng ru wilēpēnēak yaaō pōpē itēkēēl sē nga kor taō yeō. Ōng pōp rungaap wilēn pi wa nēmpēnēak pēl yaē. ⁵ Pēl ēēn ōng pōpē yokot ēnēmak yangerakē omēn pourō wēere kosangring ngarangē elmēēpna pōp yawil. Pēl ēēn akun tapētakēēr pit rungaap teēntom panē wak yes, Anutu pim omp ak urtak wel aisēēa pōpē ngēsē. ⁶ Pēl ēēn ōng pōp kan kas sē yang lup omēn won ner, Anutuuk mangkēn krismaki nentepar nent ngoon 6 ēak wēen ngarangē ēak kaōmpre omnant mampēnēak yema.

⁷ Ne kaalak itaangkēn kutōmweri nga kēsang panē nempel yaarō. Nga pōt Maikelre pim enselōrōak kamal kēsang pōmorre enselōrōaan nga yaalmē. Pēl yaēēn pit kangir yaalmē. ⁸ Pēl yaēēn Maikelre pim enselōrōak pit il mowesak, “Ar e kutōmweri yok pangk naōngan,” pēl yema. ⁹ Pēl mēak kamal pōmor wa yangerak yemoola. Pōp kamal wet nganēēr pan wakaimaupōk yangerakē omēn pourō morōk yaalmēaup, Seten pōp. Piire pim enselōrō wa yemoola.

¹⁰ Ēn ne kat wiin kutōmweriaan ngōn naō ngōn ē olēak epēl ya.

“Peene Anutuuk tiar utpetetakaan kama yanu.

Peene pim wēere kosangōōk omnant pout il mowesak pi Akōp pēl sak wē pōt pet yaalni.

Ēn pim Ruup Kristo puukta pi kaō sak wē pōt pet yaalni. Pōta songōnte epēt. Seten pi tiarim Anutu pim ēōetak tiarim karurōaan rōōkre kēt poutē ngōn utpet wesak yamēēa pōp piaripōk kutōmweriaan wa yemoola.

¹¹ Tiarim karurō Yesu Kristo, Sēpsēp Ruupē i il olēa pōtak wēere kosang wak pim ngōnte ōk aimeē Seten il mowesa.

Pit pitēm wēwēat keimōn naēn Anutuu ngōnte taē wes wak wēen pitēm kōore tokōrōak mēnaurō.

¹² Pōtaanōk kutōmweri wēaurō ar ērēpērēp ēēē.

Ēn yangerakre i kaōōk wēaurōaan yakōm pan.

Seten pi pim akunet ēwat wē yak ya sangēn ēēn arim naē orōak nga kaō elniipnaan yaē.”

¹³ Kamal kēsang pōp pi yangerak wa moolēa pōten kōn wieē ōng yokotup wila pōp utpet mowasēpēnēak nga yes. ¹⁴ Pēl yaēēn Anutuuk ōng pōp int tup wereweriārē ōk neweriārē yemangk. Pōt pi kamalōpē naēaan kas wal ēak yang lup omēn won panē nerek sē wēēn Anutu ngarangē elmēak kēere kaōmp meneim wēen krismaki 3 ēn ngoon 6 pēl sēpēnēak yemangk. ¹⁵ Pēl ēēn kamal pōpōk ōng pōp i wak sēpēn pēl kōn wiak kōm ngēs olaan i kēsang nemer nga urak ēnēm yes. ¹⁶ Pēl ēēn yangerak ōng pōp kaamōk elmēak kēm nga ēēn i kamalōpē kōm ngēs olēa pōmer ngēmē ilēak won yes. ¹⁷ Pēl ēēn kamal kēsangēp pi ōngōpōn ya sangēn ēēn pim ru wet rēak wilaō muntarō Anutu ngōn kosangōt ngaarēk wēere Yesu pim omnant tekeri wes mena pōt taē wes wak wēaurō nga elmēēpēnēak yes. ¹⁸ Pēl ēak kamal kēsang pōp i kaōōkē pisōōk tauak kor wē.

13

Animaō nga naar orōa

¹ Ne omēn pōtōn itenaan animaō nga namp i kaōōkaan yaarō. Pōp pim kepōnōt 7 ēak wēen watōt 10 ēak pōtēaan orōēēa. Omēn omp ak ulōt 10 tapēl ēak wat 10 pōtē waēak wēa. Pim kepōnōtē yapin Anutuun utpet wesak yaaō nant wieēa. ² Animaō nga nem itena pōp pi pusi kēsang nga namp lepat pēl

ya pöpë ököp. Ingesiar pöt imën nga namp pea pël ya pöpë ök. Ën këm pöt kent nga laionöpë ök. Animaö nga pöp kamal kësangëpök pim weëre kosangö menak pim omp ak urtak wel aisëë yangerakë omnarö ngarangk ëëpënëak yema. ³ Pël yaëen ne itaangkën animaö nga pöpë kepön naö omnaröak wisang ëak mënaupë kepönökë ök seëa. Pël ëautak ëmpölö yok pu wariin yaap sak wëen omën pourö pöten itenak yaan sak ëak pim ënëm yes. ⁴ Pël ëak omnarö kamal kësang pöpök pim weëre kosangö animaö ngaap mena pötaan kamalöpön yaya mëak animaö ngaapönta yaya mëak epël ya. “Talëp animaö ngaapë ök weëre kosangring wë? Ma talëpök pi il mowasëpën? Won pan.”

⁵ Kamal kësangëpök animaö nga pöpön, “Ni Anutuü yapinte wa ngep elmëak utpet wesak mam,” pël ök maan Anutuü kuure mak yema. Pël ëak pi krismaki 3 ën ngoon 6 pöröa öngpök yang omnarö ngarangk elmëëpënëak animaö ngaapön tapël yema. ⁶ Pël maan pi Anutuun utpet wesak mëak yapinte wa ngep elmëak pim wëautere kutömweri wëauröenta utpet wesak yema. ⁷ Pël ëak animaö nga pöpön Anutuuk pim omnaröen kööre tok elmëak puuk il mowesak omën möönre koröp naöre naö, ngön nerere ner, yang poutëëro ngarangk elmëëpënëak kuure mak yema. ⁸ Pël maan yangerakë omën pitëm yapinöt wëwë kosangta pepeweri retëng naën ëa pöröak animaö nga pöpön yaya yema. Pep pöwer yang epër naaröön wiaan Sëpsëp Ru ënëmak mën wel wia pöpök omën wëwë kosangtak öpnaröa yapinöt retëng ëauwer.

⁹ Katringörök ngön epët këëkë kat wiin. ¹⁰ Anutuuk omën namp wi kaatakën yaö ëëpna pöp yok sëpnaap. Ën nampön kööre tokörök mëmpënëak yaö ëëpna pöp mëmpnaap. Ngön pöt ngönëntak wia. Pötaanök omën ke pilöt Anutuü omnaröa näë yaaröön pöt kosang sak wë piin kön wi kosang yewesaut taë wes wak öp.

¹¹ Ne kaalak itaangkën animaö nga munt namp yangera öngpökaan yaarö. Pöp wat naöörar wëa pöörar sëpsëp ruuröaatë ök. Ën pim ngönaak yaaö pöt kamal kësangöröa ngönötë ök kaö yaaup. ¹² Animaö nga 2 pöpök munt wet kaal pöpë weëre kosang pout wak wëa. Pël ëak pi wet kaal pöpë kaamök ëak yangerakë omën pourö animaö wet kaal pim kepön naö mëngkën wel wiin ëmpölö pu warioaö pöpön yaya mapënëak yamëëaup. ¹³ Animaö nga 2 pöpök ya it ngölöp ke nentere nent mëneim wë. Pël yeem kutömweriaan esuwes wes mëen yangerakël yeiraan omnarö iteneim wë. ¹⁴ Pël ëen Anutuü kuure mak mëëaul animaö nga wet kaalëpë itöök ya it ngölöpöt yamëngka pötök yang omnaröen morök epël maim wë. “Ar animaö nga ngaantak öp wesirën wel wiak kaalak öp wëaupë könöp ket ëak kön pöpön yaya maim ön.” ¹⁵ Pël yaëen Anutuuk kat mowiin puuk animaö kön ket ëa pöp wak këm muntön momöön ngönaak yaan omën animaö kön pöpön yaya nemaan yaë pörö mëneim wë. ¹⁶ Pël ëak animaö nga 2 pöpök omën pourö kotre kaö, monere urömaringre il ngentingenti yaaö, omën yaap wëaöre ën inëen yaaö pouröen maan animaö wet kaalëpë yapinte pitëm mor yaapkëëtëere ë kosatë wi pet yair. ¹⁷ Namp animaö pöpë yapintere saareet piik nawiin ëen pöt animaö pöpök omën pöpömmant sum ëere omnaröakta pim naëaan sum ë pël naëpan pël yema.

¹⁸ Animaö nga pöpë yapinta songön pöt epël këëkë kön wiipa. Yapin pöt saareet 666 pël wia. Pötaanök omën namp kön wetete wë pöt saare epët sangk kelak pöta songönte ëwat sëp.

14

Omën 144,000 pörö tan ngölöp nent ëa

¹ Ne kaalak itaangkën Sëpsëp Ruup Yerusalem kak Saion rosiraöök tauëëa. Pël ëen omën 144,000 Sëpsëp Ruupre Pepap Anutuü piarpim yapintepar pitëm

ë kosatë wieëa pöröeta piiring wëa. ² Pël èèn ne kat wiin këm ngõn nempel i kësang nant nga yaurem kuk aöre tangre kaõ kësang rë pël yaë pöta òk kutömweriaan yaarö. Ngõn nem kat wian pöt omèn selap into tang yamööna ya pöl èaut. ³ Omèn 144,000 pörö Anutu pim omp ak urtak wel aiseëa pöpre kutöm omèn mor kong nent wëwëetaring pöröere ngarangk 24 pöröa èòetak taueë tan ngolöp nent aim wë. Tan ngolöp pöt omèn muntaröak èwat nasëpan. Omèn 144,000 Anutuuk yang omnaröa naëaan pimèèn kama wa pöröakèër pangk èwat sèpnaat. ⁴ Omèn pörö pit òngörö mèsël naèn wonörö. Pit yaap wëwë wotpil wakaima. Pël èëë Sëpsëp Ruupë ngõnte ngaarëk wak kaatë ya mëmpö seima. Omèn pörö Anutuuk pöta kangiiir pit yang omnaröa teköökään kama waurö. Pël èèn Anutüre Sëpsëp Ruupë ingre moröröa wotöökörö pël sak wëa. ⁵ Pit ngõn kaar aöre utpet nent è pël naèn, won.

Ensel 3 pöröak ngõn nant òk mëä

⁶ Ne kaalak itaangkën ensel munt namp mopöök wal èak yesèn itenaut. Pöp möönre koröp naöre naõ, ngõn nerere ner, yang poutèèröen Anutuu ngõn ompyaõ wiakaim wiaapna pöt òk mapënëak yes. ⁷ Pël èak pi ngõn è olèak epël ya. “Anutu pim omèn pourö kom èak ngõn yaatak niulèëpna akunet yok yaarö. Pötaanök piin kas yeem ping wesak maë. Pi kutömre yangre i kaõre kòlok pout ket èa pöpön yaya maë.”

⁸ Pël aõ yesèn ensel munt namp pim ènèm yesem epël ya. “Kat wieë. Papilon ka kaõaõ omèn naröak yok utpet yewas. Yaap, pit utpet panë wesak töl yoola. Omèn ka pöök wëa pörö òng omp nga yaaõ nampë wain iit omnarö mangkën nak piiring utpet yaë pol pitëm utpet yaaõ pöt yang omèn pouröen rë moulön ulöl sa. Pötaanök pitëm ka kaõaõ tölölön pitta kò yes.”

⁹ Pël aõ yesèn ensel munt 3 pöp wet kaal pöaarë ènèm yesem ngõn èak epël ya. “Omèn narö animaõ nga pöpre pim omèn kön ket èaupön yaya mëak pim yapinte pitëm moresiire è kosaöök wiaapëna pörö ¹⁰ omèn nampë wain iit mangkën nak kön irikor yaë pöl Anutuuk pitën ya sangën elmèèn kèlangõn kat wiipnaarö. Kot nent wiap naalmèëpan, ya sangën kaõ elmèak kèl kop retëng ka urauuk es yokota pörek wis mëen ensel ngèèngköröere Sëpsëp Ruupë èòetak kèlangõn kaõ pan kat wiipnaarö. ¹¹ Es pitëm kèlangõn kat mowiipna pöwes nariin om yokotön koulöpö kët èlötë o ngaarëk aprö seim öpnaat. Omèn animaõ ngaapre pim omèn kön ket èaupõnta yaya yamëem pim yapinte pitëk wiaapna pörö röökre kët poutë kèlangõn kat wieim öpnaarö.”

¹² Pël èëpnaat pötaanök utpet ke nentere nent Anutuu omèn pim ngõn kosangöt ngaarëk wëere Yesuun kön wi kosang wasö pël eim wëaurö arim naë yaaröön pöt kosang sak ön.

¹³ Ne kaalak kat wiin ngõn nent kutömweriaan epël yenëa. “Ni ngõn epël retëng è. Omèn Aköpë naë rë olèak wë akun eptak ngës rëak wel wiipna pörö èrèpèrèp èëpnaarö.” Pël yaan Ngèèngk Pulöök epël yenëa. “Yaap pan. Pit wel wiin pitëm ya mëmpnaatë kangut Anutuuk mampnaarö. Pötaanök yok pangk pitëm ya kaõ mëmpna pöt pet irak kè yesem èrèpèrèp eim öpnaarö.”

Enselöröa omnarö koirëpnaata ngõnte

¹⁴ Ne ngõn pöt kat wiak kutömweriil itaangkën kutöm kepil kòlam kësang ner wiaan itenaut. Pël èèn kepil pöra rangk namp wel aiseëëa. Pöp omnaröa ököp, pim kepönöök omp ak ul koolötök ket èa nent waëak moresi öp nga panë newer wak wëa. ¹⁵ Pël èèn ensel munt nampök Anutuu ngèèngk tup kaõeta kakaatiaan oröak ensel kutöm kepilta rangk wel aiseëëa pöpön maap ngõn èak epël yema. “Yangerakë kaõmpöt köp sèèn tiak kama ömë akunet yok yaarö.

Pōtaanōk ni sē ōpwerring ti.” ¹⁶ Pēl maan ensel kutōm kepilta rangk wel aisēēa pōp sē pim ōpwer yangerak wesirak kaōmp kōp saut yati.

¹⁷ Pēl yaēen ne itaangkēn ensel munt namp kutōmweri ngēēngk tup kaōeta kakaatiaan ōp nga panē newer wali wak yaarō. ¹⁸ Pēl ēēn ensel munt Anutuun kiri ar yaaō urtak esuwesi ngarangk yaaupōk pōtakaan orōak ensel ōp nga panēēwer wali wak wēa pōpōn maap ngōn ē olēak epēl yema. “Yangerak wii wain ulōpōrō kōp sak wē. Pōtaanōk sē ōpwerring tō.” ¹⁹ Pēl maan ensel pōp sē pim ōpwerring yangerakaan wain ulōprō tōak rongan yaē. Pēl ēak wain ulōp pōrō ing mēsaan iit orōak sēpēnēak wa kap kēsang kēlōtōk ket ēa nenta ōngpōk yewesir. Wain ulōpōrōa ing mēsaan iit orōak sēpna pōt Anutu pim omnarōen ya sangēn elmēēpnaata ōk ēēpnaat. ²⁰ Pit Yerusalem kaōōkē ka tomōk wii wain ulōp pōrō kap kēsang pōtak wesirak ing mēsaan pōtakaan omēn iit orōak i yaapōtē ōk yaē. I pōt orōak kaō wetak omnarōa kepōnōt il yewas. Rēēptakaan optakē waliit 300 kilomita pōta ōk.

15

Ensel 7 pōrōak omēn utpet panē nant 7 tapēl ēak wali wak wēa

¹ Ne itaangkēn kutōmweri retēng kēsang munt nent orōak wēēn itenak yaan saut. Ne itaangkēn ensel 7 pōrō omēn utpet panē nant 7 tapēl ēak omnarō utpet mowasēpnaat wak wēa. Omēn utpet pōt orōōn ēnēmak kaalak munt nant naarōōn ēēpnaat. Anutu pim ya sangēnte pōrēkōk pet panē irēpnaat.

² Pēl ēēn ne omēn kēsang i kaōōkē ōk nenten itenaut. Omēn pōt kōnitweri ōktak esuwesi kōp mōak wē pōl ēēa. Ēn omēn animāō nga pōpring nga elak piire pim omēn kōn ket ēaupre pim yapinta saareet il wesa pōrō Anutuuk pim intōat mangkēn wali wak i kaō kōnitweri ōk pōōkē ēōōk taueēa. ³ Pēl ēēē Sēpsēp Ruupēēn tan nent Moses Anutuu inēēn ruupē tan pōta ōk epēl aim wē.

“O Akōp Anutu, ni weēre kosang pout wieēaup.

Nim ya pout kosang kaō panēēt, pōlōpringōt.

O omēn pourōa Omp Akōp,

nim wēwē pōtakēēr wotpil ompyaō panēēt.

⁴ Akōp, nimēnt tapōpōkēēr ngēēngk panēēp.

Pōtaanōk ten omēn pourō niin kasinkasin elniak nim yapinte wak isak nianaat.

Nim wotpil yewesa yaat tekeri panē orōak wia.

Pōtaanōk yang kaō poutēaan narō nim naē wais yaya niapnaat.”

⁵ Tan pōt pet irēn ne kaalak itaangkēn kutōmweri ngēēngk tup kaōet pōē korōpōtōk ōk rēa pōta kakaati ngēēngk tup panē pōt kan tē wieēa. ⁶ Pēl ēēn ensel 7 pōrō omēn nant omnarō utpet mowasēpnaat 7 tapēl ēak wak tup ngēēngk panē pōta kakaatiaan yaarō. Pit ulpēēn wali ompyaō kewil won, ēwaēwa yaaō nant mēak wēa. Pēl ēak yepat koolōtōk ket ēa nant pitēm ripatē wirō rēwarōk rēak wēa. ⁷ Pēl ēēn kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrōak sōwar koolōtōk ket ēa 7 ēak ensel 7 pōrō yemangk. Sōwar pōtē Anutu wēwē kosangtaringēp pim ya sangēnōt peō ēēēa. ⁸ Ēn Anutuu ēwaare weēre kosang pō es koulōpōōkē ōk sak tup ngēēngk panēētak wiaan es koulōp pō kakaati peō ēaan omnarō pōrēk ilapnaat pangk naēn. Ēnēmak utpet 7 enselōrōak wak yewais pōt pet irēpna pōtakēēr ilapnaat.

16

Anutu pim omnarōaan ya sangēnōt sōwar 7 pōtē wieēa

1 Ne kat wiaan tup ngëeng k panëeta kakaatiaan ngõn nent ensel 7 porõen epël ök yamëem ya. “Ar sôwar 7 põtë õngpök Anutuun ya sangënõt wia pipot kômen yangerak olaé,” pël yema.

2 Pël maan ensel kopët pöpök pim sôwarweri wieëaut wak sê kômen yangerak yoola. Pël ëen omën animaõ ngaapë yapinte pitëk wiak pim omën kôn ket ëaupõn yaya maima pörõa naë ëmpõl utpet kësang panë nant orõ morëen këlångõn kaõ kat yawi.

3 Ēn ensel 2 pöpök pim sôwarweri wieëaut i kaõök kômen yoola. Pël ëen i kaõ põ kaip tiin omën wel wiaurõa iitë ök korõp orõõn omën i kaõök wëa pörõ wel wi won yes.

4 Pël yaëen ensel 3 pöpök pim sôwarweri wieëaut i kësangõtëere kôlokõtë kômen yoola. Pël ëen põtta kaip tiin omën i korõp yaarõ. 5 Pël ëen ne kat wiaan ensel i pout ngarangk yaaõ pöpök Anutuun epël yema.

“O Ngëeng këp, ni wakaimaupök wëen.

Nim kangut yemengka yaat wotpil yamëngkaup.

6 Omnarõak tektek ngõn yaaõ omënere nim omën muntarõ mën wel wiin pitëm iit orõak ngentieimaut.

Põttaanõk omën utpet põt eima pörõ nuuk omën i epot mangkën yen.

Nim wotpil yewesa yaat yamëngkën pitëm utpetatë kangut yeõ.”

7 Pël yemaan ne kat wiaan kaalak ur Anutuun kiri yaalmëautakaan ngõn nent ngõn ëak epël ya.

“Yaap, Akõp Anutu weëre kosang pepap, nim ya yamëngkaut wotpilre ompyaõ yamëngkaup.”

8 Ēn ensel 4 pöpök pim sôwarweri wieëaut këtëpë rangk kômen yoola. Pël ëen Anutuuk këtëp nga panë wesak maan omnarõ es kotõpënëak yema. 9 Pël ëen këtëp nga panë wesak maan omnarõa korõpõtë es mokotõn Anutu utpet põtën maan pit utpet mowasëpënëak orõa pöpõn utpet wesak yema. Pit lup kaip tiak piin ping wesak nemaan yaë.

10 Ēn ensel 5 pöpök pim sôwarweri wieëaut animaõ ngaapë omp ak urtak kômen yoola. Pël ëen animaõ pöpë ikanõök omën wëen ngarangk elmëeima pörõa naë koõ yoola. Pël ëen omën pörõ këemre këlångõn kat yawiem kë kant mënak wë. 11 Pël ëak pitëm ëmpõlre këemre këlångõn yaaõ põtëen Anutu kutõmweri wëaupõn utpet wesak yema. Pitëm utpet yaat kasëng menak lup kaip natiin yaë.

12 Ēn ensel 6 pöpök pim sôwarweri wieëaut i kësang nemerën Yupretis pël yema põmeri kômen yoola. Pël ëen i põmer leep raan omën omp ak këtëpë yengampiaul wëaurõa wais nga elëpna kanõ yaarõ. 13 Pël yaëen itanaan urmer õmörõa ök narõ 3 ëak yaarõ. Namp kamal kësangëpë këmatakaan, namp animaõ ngaapë këmatakaan, namp animaõ nga munt 2 pöpõn tektek ngõn yaaõ kaar omnamp pël yema pöpë këmatakaan pël ëak yaarõ. 14 Urmer pörõ Setenëerõak omën it ngolõp ke nentere nent yaaurõ. Pit yang ël epotë omp akõrõa ngësë yes. Pitök omën omp ak pörõ Anutu weëre kosang pepapë akun kaõaõök nga elëpnaan wa rongan elmëëpënëak yes. 15-16 Pël ëak sê koirak yang lup nentak wa rongan yaalmë. Yang lup põtta yapinte Yuta ngõntak Amaketon pël ya.

Pël yaëetak Kristook epël ya. “Kat wieë. Ne këkain omnarõa yaë põl ëlëep waisumaap. Põttaanõk namp pi ka uraan këkainëpök wais pim poë korõpõ wilak sëen yool wë omnarõa ëõetak ëõ ëëpanëen itit ngarangk ëëpna pöp ërëpërëp ëëpnaap.”

17 Ēn ensel 7 pöpök pim sôwarweri wieëaut mopõök kômen yoola. Pël yaëen tup ngëeng k panëetak omp ak urtakaan ngõn kosang nent epël ya. “Nem

omēn utpet pipotring omnarō yamēngk pōt peene pet yair.” ¹⁸ Pēl yaan kent tangar mēnak tangre kaō yeraan moup yamō. Moup pōmpel kēsang panēēmpel ngaan ke pēl nent mōōn itnaangkēn ēautak peenōk yamō. ¹⁹ Pēl ēēn Pāpilon ka kēsang pō luptak weerak 3 wasēn omnarōa kaat tōōl ngentiak utpet yes. Pōt Anutuuk Pāpilon omnarōa utpet yaautōn kōn wiak omēn nampē muntap wain i ngaat mangkēn nak kēlangōn kat yawi pōl pitēn ya sangēn kaō elmēēn utpet yes. ²⁰ Yanger moup kēsang yamōōn i kaō kusōt mop wiak sēēn rosiratta won yes. ²¹ Pēl ēēn kutōmwēriaan kopi kēsang yepelēn ēp ulōp kēsangōt omnarōa rangk ngentiin kēlangōn kaō kat yawi. Ēp ulōp kopēt nemesi kōnōmēt omnarōa kōnōmta ōk. Pēl ēēn pōtōk utpet panē mowesa pōtaanōk omnarōak Anutuun utpet wesak yema.

17

Ōng omp nga yaaup pi sum utpet wa

¹ Ne omēn pōtēn itenaan ensel 7 ēak sōwar nant 7 tapēl ēak wali wak wēa pōrōakaan nampōk wais neen epēl ōk yenēa. “Ni wais. Pēl ēēn ōng omp nga ē yaē pōp pim utpetatē kangut Anutuuk mangkēn ōpnaatōn pet elniimaan. Ōng pōp pi ka kaō i kēsangōtē ēōōk wieēa pō. ² Yang om akōrō pit ōng pōpring utpet yaaurō. Ēn omēn yaapōrōeta sēēn ōng pōpōk wain iit mangkēn nak kōn irikor ēak piiring utpet tapēl yaaurō. Pōtaanōk Anutuuk utpet kangut mampnaat.”

³ Pēl neaan Ngēēngk Pulō pim wēere kosangōōring nem naē orōōn ensel pōpōk ne mēsak sē yang lup omēn won nentak yeneulē. Pēl ēēn ne pōrek wē itaangkēn ōng namp animāō nga kōp mōāō nampē rangk wel aisēēa. Animaō pōpē korōpōōk yapin Anutuun utpet wesak yaaō nant kēsang retēng ēēa. Ēn pim kepōnōt 7 ēak wēēn pōtē watōt 10 ēak orōrēa. ⁴ Ōng pōp ulpēēn kōp nentepar mōa namp mēak polre kal ēak ē rangi ompyaut pim korōpōōk pangk ēak wēa. Pēl ēak kelōn koolōtōk ket ēa nent wali wēa. Pōta ōngpōk pimtē omp nga yaauta utpet kamp yaaō kōmkēēnringōt peō ēēa. ⁵ Pēl ēak pim yapin ēlēpēt ē kosaōōk retēng ēēa. Pōt epēt. “Pāpilon ka kaōāō, ōngre omp nga yaaōre utpet kōmkēēnringōt yaaō pōtē ēl panēēp.” ⁶ Ne itaangkēn ōng pōpōk Anutuun omnarō mēnak pitēm iit nak kōn irikor ēak wē. Omēn pōrō Yesuu yapinte wak kaō wesak aima. Pōtaanōk pit mēnak pitēm iit nak wē.

Ne ōng pōpōn itenak yaan panē saut. ⁷ Pēl yaēēn enselēpōk epēl yenēa. “Ni orōpmorēēn yaan panē yesēn? Nook niin ōng pipopre animāō kepōnōt 7 ēak wēēn pōtē watōt 10 ēak orōaupōk ōngōp kōka ēak wēa pōp piarpim songōntepar ōk niamaan kat wi. ⁸ Animaō nim itenaō pōp ngaantak wēaupōk peene won wia epō ēnēmak kaalak yang ōngōp wali panē pōōkaan orōak apēr sasa kō sēpnaap. Pēl ēēn omēn yangerak ōpna pōrōa yapinōt wēwē kosangta pepeweri yang epēr naarōōn wiaan retēng naēn ēa pōrōak animāō pōpōn itenak yaan sēpnaat. Animaō pōp ngaantak wakaimaupōk peene won wia ēnēmak orōōpnaap.

⁹ “Pōta songōnte kēēkē ēwat sēpa. Pōt epēt. Kepōn 7 ēak wēa pēl ya pipot rosir 7 pōtōnōk ya. Ōng pōp rosir 7 pōtē rangk wel aisēēa. ¹⁰ Ēn kepōn 7 ēak wēa pēl ya tapōtōk omēn omp ak 7 pōrō pēl ya. Pitēm naēaan 5 pōrō wel wiin kopēt nampōkēer peene yangerakē omp ak sak om wē. Ēn nunt namp pi omp ak nasēn won wē. Ēnēmak pōp orōak akun kot panē nent ōpnaap. ¹¹ Animaō nga pōp ngaanēer wakaimaupōk peene won wia, pōp piita omp ak namp munt 7 pōrōak erēn ēēn 8 ēak wē kō sēpnaap.

12 “Ēn watōt 10 ēak nim itenaō pōt omēn omp ak 10 pōrōenōk ya. Pōrō pit peene omp ak nasēn wē. Akun kot panē 1 aōa ke pil pōtak weēre kosang wak animaō nga pōpring omēn omp sak ōpēnaarō. 13 Pēl ēak omēn omp ak 10 pōrō pit kōn kopēt nent wieē pitēm weēre kosangre omnarōen ngarang elmēēpna pōt animaō nga pōp kōn wes mampnaat. 14 Pēl ēak pit Sēpsēp Ruupring nga elak pōpōk pit il mowasēpnaarō. Pi omēn isaō pourōa Kaōap, omēn omp ak pourōa Omp Akōp. Pōtaanōk omēn piiring ōpna pōrō, pim yas mēak pimtēēn yaō ēēn pim ngōnte kēēkē wesak ōpna pōrō pourō, piiring erēn ēak yang omp ak pōrōaring nga elak il mowasēpnaarō.”

15 Pēl neak kaalak epēl ōk yenēa. “I kēsangōt ōng omp nga yaaupē ēōōk wel aisēēa pōt omēn mōōnre korōp naōre naō, ngōn nerere ner, yang poutēērōenōk ya. 16 Ēn watōt 10 ēak orōaan nim itenan pipot yang omp ak 10 ēak nem ōk nīiaō pōrōere animaō nga pōpre ēak pitōk ōng omp nga yaaō pōpēēn kōōre tok elmēēpnaarō. Pēl ēak pitōk pi utpet mowesak ulpēēnre pōē korōp pim ē rangiēēa pōt wa ilak keli moolēak yool moulmēēpnaat. Pēl ēak pim korōpre mēsēp kaō nant nak nant es momarēpnaat. 17 Yaap, Anutuuk pimtē ngaantakēer kōn wia pōl pitēm lupōtē kōn pout mangkēn pit ya pōt mēmpnaat. Ya pōt pit kōn kopēt naō wieē omēn omp ak sak ōpēna weēre kosang pitēm pōt animaō pōp mampnaat. Pēl ē seim Anutuu akun menautak pet irēpnaat. 18 Ēn ōng nim itenan pipop ka kēsang yang omp akōrō ngarang elmēēpna pō.”

18

Papilon ka kēsang pō utpet ēa

1 Omēn pōt pet irēn ne kaalak itaangkēn ensel munt namp kutōmweriaan yangerakēl yeiraan itenaut. Pōp Anutuuk weēre kosang kēsang mangkēn pim ēwaōōk yangerak ēwa ē pet yair. 2 Pēl ēēn pi ngōn ē olēak epēl ya.

“Papilon yok utpet yaē.

Papilon ka kēsangō utpet ēak kō yes.

Pēl ēēn peene urmer ke nampre nampre int utpetarō pitēmēt pēēn wē.

3 Ka kēsang pō utpet yes pōta songōnte epēl.

Ōng pōpōk omēn nampē muntap wain iit mangkēn nak kōn irikor yaē pōta ōk omp nga ēēre utpetat kēsang ē pēl yaaō pōt pet elmēēn yang omēn pourō tapēl ēeim wēaurō.

Pēl ēak yang omp akōrō pit ōng pōpring utpetat ēeimaurō.

Pēl yaēēn ōng pōpē omēn nant kēsang ōpnaataan kentre kaur yaaō pōtaan yangerakē omēn monere urōmatēēn ya yamēngkaurōak omnant menak pim naēaan sum kēsang weima.

Pōtaanōk kō yes.”

4 Pēl yaan ne kat wiaan ngōn munt nent kutōmweriaan epēl ya.

“Nem omnarō, ar ōng utpet pipop sēp wesak kas seē, ōng pipopring wē saun koirak pōtē kangut ōnganēēn.

5 Ōng pōpē utpet yaaō pōt kēsang panē sēēn

Anutu kutōmweri wē pōp itenak utpet kangut mampēnēak kōn wieim wē

6 Ar omēn utpet kangut pi mampunē pōrō pim kēlangōn omēn muntarō yemengka pōtōn kōn wiak kangut mampun.

Ar pēl ēēnēak pōt pi omnarō utpet mena ēēn pōt kanguir il wesak mampun. Omēn nampē muntap i ngaat mangkēn nak utpet yes pōl ōng pōpōk omnarō utpet wesak kēlangōn kat mowieima.

Pötaanök i nga kosang panëet yemangk pöl il wesak këlängön kësang kat mowiin.

⁷ Pi pimtën wak isak yeem pim utpet yaautëen ërëpsawi eima pöta ök arök kangiiir këlängön kat mowiin ing ap.

Pim lupmeri kön korar epël wieëaup.

'Ne öng ak kësangëp yak omp ak urtak wel aisëeë omnarö ngarangk yaalmëaup.

Ne öng kapiröa ök omnantëen il ngingtingenti naënëp.

Könöm nant nem naë oröön ingre ya ilak naënganëëp.'

⁸ Pimtok kön korar pöt wieëa pötaanök kët kopët nentak utpet epot pim naë orööpnaat.

Anutuuk maan yaumanre ngöntök yaaöre ën ingre ya ilak yaaö pöt orööpnaat. Aköp Anutu utpet kangut yemengka pöp weëre kosang kësang yaaup yak puuk maan es kotöpnaat."

Pël yaan kat wiaut.

⁹ Yangerakë omp ak piiring ya utpet yamëngkem pötëen ërëpsawi eimauro öng pöp, ka kaö pö, es yokotön koulöpö ngaarëk yawisën itenak pimëen ingre ya ilak apnaarö. ¹⁰ Pit Papilon ka kaö pöökë omnaröa këlängön kat yawia pöten itenak pitta tapël ëëpanëak kas ëen om kamaarek tauëë epël apnaat.

"O yakom, ka kaöaön yaköm pan.

Papilon ka kaöaö, 1 aöa akun kot pita öngpök

nim saunatë kangiiir utpet yaën."

Pël yaan kat wiaut.

¹¹ Ën yangerakë omën monere urömatëen ya yamëngkauröeta omnaröak pitëm naëaan urömat kaalak sum naëpan pël wesak pimëen ingre ya ilak apnaarö. ¹² Pitëm uröm pöt epot. Koolre siluwa, kël ompyaut, polere kal, songre sar, poë koröp ke naöre naö ompyaö retëngretëng äaut, këra köp nga kamp ke nampre namp yaautre omën nant këra sum kësangötök ket äaut, aini parasre yaap, kël retëngretëng äautök ket äaut, ¹³ omën kamp ompyaö këra koröp neweriaan yewaut yapinte sinamon pël yema pötre ëwamöt, këra ëpre kömau nga kamp ompyaut, wainre i kolap kaömp ar ëëpnaat, korupaë lölöpöt, pol purmakaöre sëpsëpörö, pol osöröere ën kaar pitëm wii ngan ëak wak weruak yaautre, ën omën inëen yaauröere, pitëm sum yaaö pöt pipot.

¹⁴ Omën monere urömatëen ya yamëngkauröak öng pöpön epël ya.

"Omën nant nim ömëak kent kön yawian pöt sasa won yes.

Monere këere kaömpre omën ompyaö ë rangi pötta won yes.

Pötaan omën pipot pout kaalak naöngan, won pan."

¹⁵ Pël ëak omën monere urömatëen ya yamëngka pörö omën ke pilöt pim naë sum yeëa pörö Papilon ka kaö pöökë omnaröa këlängön kat yawia pöten itenak pitta tapël ëëpanëak kas ëen om kamaarek tauëë ingre ya ilak ëak epël apnaat.

¹⁶ "O yaköm, ka kësangöön yaköm pan.

Ka kësang epö öng nampë ök.

Pi ulpëen ompyaö retëngretëng köp nentepar möa namp mëak

pim koröpöök koolre songre sar ë rangiak wëaup.

¹⁷ Akun kot 1 aöa pöta öngpök pim monere uröm pout kö yes."

Ën i kaö wangatë ngarangk pöröere omën narö wangat wak ka muntatë yes piporö, wangatë inëen yaauröere omën i kaö pöök mon ya yamëngka pörö pourö pit Papilon kak pëlëer wiaan kamaarek tauëë ¹⁸ itaangkën ka pö es yokotem koulöpöt oröak yesën itenak ngön ëak epël yema. "Ëlei, ka kësang

epöökē ök naō e nerek wi naōn, won pan.”¹⁹ Pit pël mēak kaplak ilaimeē ingre ya ilak ēak epël aim wē.

“O yakōm, ka kēsang epōon yakōm pan.

Wangatē ngarangk yaauro tiar ka kēsang epöökē urōmat wak yesem monere urōm kēsang weimaurō.

Akun kot 1 aōa pōta ōngpök ka epō kō yes.

²⁰ Kutōmweri ngēēngkōrōere Anutuū ngōn yaaōre tektek ngōn yaaō omēnere pim omēn muntarō ar ka pō won yes pōtaan ērēpērēp ēēn.

Ka pōök utpet elnieima pōtaan Anutuuk kangut yamangk.”

Pël yaan kat wiaut.

²¹ Ēn ne kaalak itanaan ensel weēre kosangring nampök kēl kēsang panē naō wak wal ēak i kaōök yoolēem epël ya.

“Nem kēlō i kaōök yoolak epël

Anutuuk ka kēsang Papilon pō utpet

wasēn sasa kō sēēn kaalak itnaangkan.

²² Pël ēēn intōere iraō ngōn aōre pēēp mēmpō,

polere kuup ngōn aō pōt ka pōōkaan kaalak yaan kat nawiingan.

Ēn omnarōakta ka pōök ya ke nentere nent yamēngkēn itnaangkan.

Korupaēta kas yamōem yaan kat nawiingan.

²³ Ka pōōkaan es rampe newes kaalak ēwa naēn ēēpnaat.

Ōngre omp yaēēn ipre kēr yemangka pōtenta itnaangkan.

Ngaantak ka pōökē omēn monere urōmatēēn ya yamēngkaurō yanggerakē kaō sak wakaimaurō.

Ēn ka pōōkaan narōak kempre tēptēp wak yeem omēn muntarōen morök elmēeimaurō.

²⁴ Papilon ka kēsang pōökē omnarōak Anutuū tektek ngōn yaaō omēnere pim omēn muntarō mēneima.

Ēn yang omēn narōeta kōore tokōrōak mēneima pël ēautē saunat Papilon ka kēsang tapōök wieēa.

Pōtaanōk Anutuuk kangut yaalmē.”

19

Omnarō Papilon kaō utpet yesēn ērēpērēp ēa

¹ Ne omēn pōtōn itenak kat wiaan kutōmweriaan omēn kēsang pan ngōn ē olēak epël ya.

“Tiar Anutuun yaya mepa.

Tiarim Anutu tapōpök tiar utpetetakaan kama nuwa.

Ē rangiere weēre kosang pipot pim naē wia.

² Pi tapōpök pim ngōn yaatak omnarōa wēwēat wotpil wesak wēl yaaup.

Ōng omp nga yaaō pōpē utpet pōmpelök yanggerakē omnarō utpet mowe-sēima.

Pël ēēn Anutuuk pi utpet kangut mena.

Ōng pōpök Anutuū inēēn ru narō mēneimaup. Pōtaanōk kangiir elmēa.”

³ Pël ēak pit kaalak ngōn ē olēak epël ya.

“Anutuun yaya mepa.

Ka kēsang pō es yokotem koulōpō kēt ēl epotē aprō seim wē.”

⁴ Pël yaan ngarangk 24 pōrōere kutōm omēn mor kong nent wēwēetaring pōrō pit rar rē mowesirak tok oriak Anutuū pim omp ak urtak wēl aisēēa pōpōn yaya mēak epël ya.

“Yaap, Anutuun yaya mepa.”

5 Pël yaan kat wiaan Anutuu omp ak urta naëaan ngön ëak epël yeem ya.
 “Anutuu inëen ruurö, ar pourö tiarim Anutuun yaya maë.
 Piin kasinkasin yaaö kotre kaö pourö pël ëëë.”

Sëpsëp Ruup öng koirën pim ipre kër mampna akun kësangët oröa

6 Ngön pöt ë pet yairën ne kaalak kat wiaan ngön munt nempelök omën kësang pan rongan ëak wë ngön kaëp aöre i kësang nant nga yaurem kuk aö, tangre kaö kësang yeraan nga ngön aö pël yaë pöl ngön ë olëak epël yeem ya.
 “Anutu tiarim Aköp weëre kosang pout wieëaupök peene kësang panë sak wë omnant pout ngarangk yaalni.

Pötaanök piin yaya mepa.

7 Sëpsëp Ruupë öng koirëpna akunet yok yaaröön öngöp piin korkor yaë.

Pötaanök tiar kön ompyaö wieë ërëpërëp kësang panë yeem,

pim yapin pingetakëër wak isak aim öpa.

8 Anutuuk öng pöp ulpëen ompyaö ëwaëwa yaaö kewil won panë namp mëëpënëak mena.”

Ulpëen ompyaö pöp Anutuu omnaröa wëwë ompyaö wotpilten ya.

9 Enselëpök neen epël ök yenëa. “Ni ngön epël retëng ë. Omën Anutuuk Sëpsëp Ruupë öng koirëpna akunetak kaomp ngawi nëmpënëak yas mëëaö pörö ërëpërëp ëëpnaarö.” Pël neak kaalak epël yenëa. “Ngön epët Anutuu ngön kë panëët,” pël neeaut. 10 Pël neaan ne piin yaya mamëak pim ingesiarë ikanök rar rë mowesirak tok yariin epël yenëa. “Neen pil elnëengan. Anutu pimtënökëër yaya mam. Niire nim kar Yesuu ngönte ök yak pörö tiar ya kopët nent ngawi yamëngkaurö.” Yesuu ngönte ten kaamök elmëen tektek ngöntak aöre songönte tekeri wesak aö pël yeë pöt Pulöökë yaat.

Omën pol os kölamöpë rangk wel aisëëa pöpë ngönte

11 Ngön pöt ök neë pet irën ne itenaan kutömwer kan tëen pol os kölam namp wëen itenaut. Omën namp pöpë rangk wel aisëëa pöpë yapintepar nent, “Yaot wotpil yamëngkaup,” ën nent “Ngön yaap yaaup,” pël ya. Omën pöp pi omnarö ngön yaatak ulmëak kangut mampöore nga elö pël yeem wotpil yaaup. 12 Pöpë itöörar pöt, es wëlëngöökë ököörar. Ën kepönöök pöt, omp ak ul nant selap waëëëa. Pim koröpök pimtë yapinte wieëa. Pöt pimtökëër ëwat, omën muntarö köpël wë. 13 Pim ulpëënëpök omën iitök petak urak wëa. Ën pim yapinte pöt, omnarök piin, “Anutuu ngönte,” pël yamëëaup. 14 Pël ëen kutömweri nga omnarö ulpëen ompyaö kölam panë kewil won narö mëak pol os kölam naröa rangk wel aisëak omën pöpë ënëm yes. 15 Omën pöpë këmtakaan öp nga panë newer oröak irëëëa. Öp pöwerring yang omën pim kööre tokörö mënak weëre kosangring ngarangk elmëëpnaap. Puuk wii wain ulöpörö kël kap kësang nentakaan ing mësaan iit yaarö pöl omnaröen Anutuuk ya sangën elmëak mëngkën pitëm iit orööpnaat. 16 Pöpë ulpëënëpökre kopirak pim yapinte epël retëng ëëëa. “Omën omp aköröa Omp Aköp, isauröa Kaöap.”

17 Ne kaalak itaangkën ensel namp këtëpök taueëa. Pël ëëë ngön ë olëak int ngaarëk wal ëak yaauröen epël yema. “Ar pourö Anutuu këëre imën nënëën wais rongan ëëë. 18 Ar omën omp aköröere nga omnaröere pitëm wotöököröere pol osöröere pitëm rangk wel aisëak wë pörö pourö, inëen yaauröere yaap wëaurö, kotre kaö, pit pouröa mëëpöt nënëën wais rongan ëëë.”

¹⁹ Pël yemaan ne itaangkën animaö nga pöpre ën yangerakë omp aköröere pitëm nga omnarö pit Yesu pol osöpë rangk wel aisëëaupre pim nga omnaröaring nga elëpënëak rongan ëak wëa. ²⁰ Pël ëen puuk animaö pöpre ën tektek ngön yaaö kaar omën pöp wali yeö. Tektek ngön yaaö omën pöp pi wet réak ya it ngolöpöt animaö pöpë ëöetak mëneimautak omën animaö pöpë yapinte pitëk mowiak animaö kön pimtë ket ëa pöpönta yaya maima pörö morök elmëeima. Pël ëen omën utpet pöaar wak öngöp kësang i kaöökë ököök kël kop retëng ka urauuk es yokota pöwesi yemoola. ²¹ Pël ëak omën pol osöpë rangk wel aisëëa pöpök nga omën utpet pöaarë naë wëaö pörö pim öp nga panë këmtakaan oröëa pöwerring mën wel yemowi. Pël ëen intöröak wais omën mëna pöröa mësepöt wa neim olëak kep panë yaë.

20

Seten pi wii kaatak moulmëëpnaap

¹ Ne kaalak itaangkën ensel namp yang öngöp waliöökë kietaring wii seen naö wali wak kutömweriaan yeirëa. ² Pël ëak ensel pöpök kamal kësang ngaan panëer wë Anutuuk ëöetak omnaröaan utpet wesak aim wëaup, Seten, pöp enselëpök wak krismaki 1000 pötë öngpök öpënëak wii seen pööring të yemowi. ³ Pël ëak enselëpök wa yang öngöp wali pöökë öngpök moolëak kaalak kan wariak taë panë wes yemoulmë. Krismaki 1000 pöt won nasën wiaan yang omnarö kaalak morök elmëëpanëak pël yaalmë. Ēnëmak krismaki 1000 pël won sëënak orö moulmëen akun kot panë nent öpnaap.

⁴ Ne kaalak itaangkën omp ak ur nant wiaan pötë omën narö wel aisëëa. Anutuuk pit omën muntarö ngön yaatak moulmëak kangut mampna ya pöt mangkën wak wëa. Pël ëen ne itaangkën omën naröa könörö Yesuun kön wi kosang wesak pim yapinte tekeri wes ök aö yeem Anutuuk ngönte kosang wes moröak wëa. Pitëm pël yaaö pötaan kööre toköröak ngernger il moolaan wel wia. Omën pörö animaö nga pöpre pim kön ket ëa pöpëen yaya maöre pim yapinte pitëm ë kosatëere morötë mowi pël naën ëa. Pitökëër Anutuuk weletakaan wal ë moulmëen wë Kristoorring omp ak sak ngarangk wakaimë së krismaki 1000 ke pipël won yes. ⁵ Pitëm weletakaan wal ë moulmëa pöt wet réaut. Ēn omën munt wel wia pörö wal naën wia. Pit krismaki 1000 pöt won sëënak wal ëëpënëak kor wë. ⁶ Omën Anutuuk wet réak weletakaan wal ë moulmëa pörö ngëëngk mowasën ërëpërëp eim öpnaarö. Omën pörö kaalak wel wiak es parëaöök nasën ëëpnaarö. Pit kiri ar yaauröa ök sak Anutüre Kristoon yaya yamëem Kristoorring omp ak sak ngarangk yaat mëneim wëen krismaki 1000 ke pël won sëpnaat.

Seten pim këlangön kaö panë kat wiipnaata ngönte

⁷ Krismaki 1000 pöt won sëënak Seten wii kaatakaan kan të mowiin orööpnaap. ⁸ Pël ëak yang kaö nantëaan nantë wëa pörö pouröa naë së morök elmëen rongan nentepar ëen Kokre Mekok pël sëen nga wa top ëëpnaat. Pël ëëpna pörö pangk sangk nekelngan, i pisötë ök kësang panë ëëpnaat. ⁹ Omën pörö yang kaö poutëaan wais Anutuu omnaröere Yerusalem ka kësang pim kent kön wia pö wa taap ëak mëmpënëak yaëen Anutuuk es newes kutömweriaan wes mëen irë omën pörö es kot won wasëpnaat. ¹⁰ Pël ëen Seten pit morök elmëa pöp puuk wak öngöp kësang i kaöökë ököök kël kop retëng ka urauuk es yokota pörek animaö ngaapre tektek ngön yaaö kaar omnamp wet réak wa moolaan wëa pöwesi moolapnaat. Pël ëen pit omën naar namp pörö röökre kët poutë es yokotön këlangön kësang kat wiëim öpnaarö.

Ngön ya kësang mëmpnaata ngönte

¹¹ Ne kaalak itaangkēn omp ak ur kōlam kēsangētere pōtak wel aisēēa pōpōn itenaut. Pēl ēēn kutōmre yanger pim naē mop wiak won yes. ¹² Pēl yaēēn itaangkēn omēn wel wiaurō kotre kaō omp ak urtak wel aisēēa pōpē ēōetak tauēēa. Pēl ēēn pep nant yawil. Pēl ēāk newer yawil. Pōwer wēwē kosangta pepewer. Pēl ēāk puuk omēn wel wiaurō pitēm wēwēatē songōnōt pep pōtē iteneē wēl yaalmē. ¹³ Pēl ēēpēnēak omēn i kaōōk wel wiaurō i kaōōkaan wal yaē. Yaap, omēn wel wia pourō weletekaan wal ēēn neenem wēwēatē kangut yemangk. ¹⁴ Pēl ēāk welere wel kaō wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk es yokota pōwesi moolaan kō yes. Omēn pōrek sēpna pōrō wel 2 kosang pōt wiak sasa kō sēpnaarō. ¹⁵ Anutuuk itaangkēn omēn namp pim yapinte wēwē kosangta pepeweri won ēēn pōt wak ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk es yokota pōwesi yemoola.

21

Kutōmre yang ngolōpōt yaarō

¹ Ne omēn pōtōn itenak kaalak kutōm ngolōpwerre yang ngolōpren itenaut. Kutōmre yang wet rēak orōak wiakaima pōt kō sak sēēn i kaōōta won wiēēa. ² Pēl ēēn ka kēsang ngēēngk Yerusalem ngolōpōōn itenaut. Ka ngolōp pō Anutuu naē kutōmweriaan yeiraan itenaut. Pō ē rangi ompyaō panē nant ēāk wēa. Pōt ōng namp pim omp yaō ēāk wēaup ōpēnēak ē rangiak wē pōl ēāk yeira. ³ Pēl ēēn ne kat wiaan omp ak urta naēaan ngōn ēāk epēl ya. “Kat wieē. Anutu pi pim omnarōa tekarak wē. Pi pitring wēēn pit pim omēn sak ōpnaarō. Ēn Anutu pintok pitēm naē wē pitēm Akōp pēl sak wakaim ōpnaat. ⁴ Pēl ēāk puuk pitēm ing telapōt tum mokorōn ērēpērēp ēēpnaat. Pōt pit kaalak wel wiire ēn kōn utpetaring wē, ingre ya ilak aōre kēlangōn kat wi pēl naēn ēēpnaat. Omnant ngaan wiakaima pōt pout won sa pōtaanōk.”

⁵ Pēl yaan omēn omp ak urtak wel aisēēa pōpōk epēl ya. “Kat wieē. Ne peene omnant pout ngolōp wesak orō yaulmē.” Pēl ōk ēāk neen epēl yenēa. “Ngōn epot yaap panēet, omnarōa kōn wi kosang wasēpnaat. Pōtaanōk retēng ē.” ⁶ Pēl neak kaalak epēl ōk yenēa. “Omēn epot pout yok orōak wē. Ne tapōp wot rēaupōk kaalak ēnēm remaap. Omnant ngēs rē ulmēaupōk kaalak pet irumaap. Omēn namp iiten yaēēn pōt nook i omnarōa kol mangkēn nak wēwē kosangta yaō sēpnaat sum won mangkēn nēmpnaap. ⁷ Omēn namp pim wēwē ompyatak utpetat il wasēpna pōp omnant ompyaō epot poutē pep sēpnaap. Pēl ēēn ne pim Anutu pēl sak wēēn pi kangūr nem ruup pēl sak ōpnaap. ⁸ Pēl ēēpnaatak omēn tokōrōen kas ēāk neen kasēng nampōōre kōn wi kosang nenewasēn ē, ya utpet ke nentere nent mēmpōōre omēn muntarō mēn wel wi, ōngre omp nga ēēre kipre kēar nga ē. Anutuu urtak omp ak kaarōrōere kōn ket ēaurōaan ngēēngk wesak yaya aōre ngōn kaar aō, omēn ke pil yaāō pipōrō pourō ōngōp kēsang i kaōōkē ōkōōk kēl kop retēng ka urauuk es yokota pōwesi sē es koteim ōpnaarō. Pēl yeem wel akun 2 kosang pōt wiak sasa kō sēpnaarō.”

Yerusalem ka ngolōpō

⁹ Pēl neaan ensel 7 pōrōakaan namp nem ngēsē waisa. Ensel 7 pōrō pit sōwar 7 ēāk omēn utpetatta 7 tapēl ēāk wiak wak wēa. Pōt ēnēmak akun pet irēpēnēak yaēēn omnarō utpet mowasēpnaat. Pōrōakaan namp nem naē wais epēl yenēa. “Ni wais. Pēl ēēn Sēpsēp Ruupē ōng koirēpnaapōn pet elniimaan,” pēl yenēa. ¹⁰ Pēl neaan Pulōōkē wēere kosangō nem naē orōōn ensel pōpōk ne wa newak sē tomōn wali panē naōōk neulēak Yerusalem ka ngēēngkō Anutuu naē kutōmweriaan yeiraan pet elnēn itenaut. ¹¹ Ka kēsang pōōk Anutuu ēwaō

elēn ēwa ke maim nal panē tēak wieēa. Pōt yaap kēl ompyaō saspaare ēn kōnitweri yaē pōl pan ēwaēwa yeem wēa. ¹²Yerusalem ka pōök ēm kēsang wali panē naō ōk rēēēa. Ēm pōök kan 12 ēak rē wieēa. Pēl ēēn ensel narō 12 tapēl ēak kan ēētē ngarangk taueēa. Kan pōtē Israel omēn kur 12 piporōa yapinōt retēng ēēēa. ¹³Ēm kētēpē yengampiaul pōök kan neraar ner ēak rē wieēa. Kētēpē yeilēaul we pōökēl kan neraar ner tapēl ēak rē wieēa. Ēn we naōōkaan naōōkta om tapēl ēēēa. ¹⁴Ēm pōökē ingōök kēl 12 ēak kosang wesak wieēa. Kēl pōtē Sēpsēp Ruupē ngōn yaaō omēn 12 pōrōa yapinōt retēng ēēēa.

¹⁵Ensel neen ngōnaak neea pōp pi kēkalēp ōk yawia koolōtōk ket ēa naō wali wak wēa. Pō ka kēsang pōōre ēmōōre ēm kanōt ōk wiipnaō. ¹⁶Ka pōökē ē mor kong nent pōtē waliit ke kopētal pan. Ēn ensel pōpōk ka pō pim kēkalēpōōring ōk wiin waliire mēntere tingk pōt ke kopētal yaē. 2400 kilomita pēl yaē. ¹⁷Pēl ēēn enselēpōk ōkōoring ēmōökē tingkēt ōk wiin 70 mita pēl yaē. ¹⁸Ka kēsang pōökē ēm pō, kēl ompyaō saspa pōōring ōk rēēēa. Ēn ka pō kool pēēnētōk ōk raan kōnitweri ōk pengpeng yeēa. ¹⁹Ēn ēm pōökē ingōök kēl sum kēsang yaaō ke naōre naōring ē rangi ulmēēēa. Kēl ompyaō wet kaal panē rēak wia 1 pōökē yapinte saspa, ēn munt kunōm ka ura 2 pōökē yapinte sapaia, ēn munt kōlam 3 pōökē yapinte aket, ēn munt kēra ēp korōp orōa 4 pōökē yapinte emeral, ²⁰ēn munt kōp mōaare kōlam korōp orōa 5 pōökē yapinte satonikis, ēn munt kōp mōaō 6 pōökē yapinte konilian, ēn munt kop retēng ka ura 7 pōökē yapinte krisolait, ēn munt kēra ēp korōp orōōmaap kangk ēa 8 pōökē yapinte peril, ēn munt kop retēng ka urōmaap kangk ēa 9 pōökē yapinte topas, ēn munt kop retēngre kēra ēp korōp ka urōmaap kangk ēa 10 pōökē yapinte krisopres, ēn munt kunōm ka urōmaap kangk ēa 11 pōökē yapinte aiasin, ēn munt kōp karkar mōa panē 12 pōökē yapinte ametis. Kēl ompyaō 12 epotring ēm ingōök wiak ē rangi ulmēēēa. ²¹Ēn ka kan 12 pōt kal kōlam sum kēsangring nant 12 pōtring ket ēēēa. Kal naōök kan newer naōök newer pēl ēēēa. Ka kēsangōökē kamēnt pōtta koolōtōk lē mēēn kōnitweri ōk pengpeng yeēa.

²²Ne ka kēsang pōök ngēēngk tup nent ōk rēan itnaangkēn, won. Akōp Anutu weēre kosang pout wieēaupre Sēpsēp Ruup piarpintok ngēēngk tup ket ēak wēa. ²³Ka pōök kētre ngoon ēwa naō naēpan, won. Anutuu ēwaōök sē elēn Sēpsēp Ruup es rampewesi ōk ket ēak ēwa ēēn ka pōök ēwa tēak wia. ²⁴Yangerakē omēn pourō ka pōökē ēwaōök kan ing yaaurō. Ēn yangerakē omp akōrō pitēm ē rangiat ka pōökē wak sēpnaarō. ²⁵Ka pōök koō noolapan. Pōtaanōk kēt poutē ka pōökē ēm kanōt tē wiakaim ōpnaat. ²⁶Pēl ēēn omēn pourō pitēm monere urōmere ē rangiat pout ka pōökēl wak sēpnaat. ²⁷Pēl ēēpnaatak omēn wēwē utpet ke nentere nent yaautre kōmkēēnringōt yaautre kaar yaaut pangk wak ka pōökē ōngpōk nasēpan, won. Om Sēpsēp Ruupē yapinōt wēwē kosangta pepeweri retēng ēa pōrōakēer ka kēsang pōökē ōngpōk sēpnaarō.

22

Wēwē kosangta iitere kēraament

¹Ensel pōpōk kaalak ka pōök i omnarōa kol mangkēn nak wēwē kosangta yaō yesa pōmerēn pet elnēēn itenaut. I pōmer kōnit ket ēak ēwaēwa yaaumer Anuturu Sēpsēp Ruupē omp ak urtakaan orōak yesaumer. ²I pōmer ka pōökē kamtaōökē luptak yesaumer. Ēn i pōmeri poō naōōkaan naōök kēra nant wēwē kosangēt yemengka pōt tau seēa. Pōt krismaki kopēt nenta ōngpōk akun

12 ěak ulōpōrō ngoon nampnampē ōngpōk utō aprō yesa. Kēra pōtē ěpōtōk omnarōa kēlangōnre yaumanōt ompyaō yemowesa. ³ Omnant pout Anutuuk won wiaapēnēak kōn wi aut ka pōok wi naōpan. Om Anutire Sēpsēp Ruupē omp ak urōt ka kēsang pōok wiaan Anutuu inēen ruurō piin yaya maim ōpnaat. ⁴ Omēn pōrō pim kēere wot kanten itaampnaat. Pēl yaēen pim yapinte pitēm ē kosatē wiaapnaat. ⁵ Ka pōok koō olaan es rampeere kētēpōk ēwa naēpan, won. Akōp Anutu pimtē ēwa kēsang pōmpelōk ēwa elmēaan pit omp ak sak akun ēlōtē om omnant poutē ngarangk wakaim ōpnaarō.

Yesu pi teēt kaalak waisēpnaap

⁶ Ne pōtōn itenaan enselēpōk epēl ōk yenēa. “Ngōn epot pout yaap panēet, omnarōa pangk kōn wi kosang wasēpnaat. Akōp Anutu pim Pulō tektek ngōn yaaō omnarō kaamōk yaalmē pōpōk pim inēen ruurō omēn peene orōōpnaatōn ēwat sēpēnēak pim ensel namp pitēm naē wes meā.”

⁷ Pēl yenēaan Yesuuk epēl ōk ya. “Kat wieē. Ne teētōm waisumaap. Omēn namp nem tektek ngōn pep epweri wia epot ngaarēk weim ōpna pōp pi ěrēpērēp ēēpnaap.”

⁸ Ne Sonok ngōn epot kat wiak omēn epotōn itenaut. Ne epotōn kat wiire itaampō pēl ěak ensel ōk neeaōre pet elnē pēl ēaō pōpē ingesiārē ikanōok rar rē mowesirak tok oriak piin yaya mamēak yaēen ⁹ epēl yenēa. “Ni neen pil elnēengan. Anutu pimēntenōkēer yaya mam. Niire nim kar tektek ngōn yaaōre omēn pourō ngōn pep epweri wia pōt ngaarēk yeō pōrō tiar ya kopēt nent ngawi yamēngkaurō pōtaanōk.” ¹⁰ Pēl neak pi kaalak epēl ōk yenēa. “Anutuu ngōn pep epweri wia epot ngep ěak ōnganok. Ngōn pōtē kēet orōōpna akunet temanōm yes. ¹¹ Omēn wēwē utpet wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Kewilring wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Wotpil wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp. Ēn lup kōlam wēa pōp piita om yal menak pēl ē seim ōp.”

¹² Pēl yenēaan Yesuuk kaalak epēl ōk ya. “Kat wi. Ne teētōm pan waisumaap. Ne omēn pourōa sumat wak wais pitēm omnant yaautē kangut neenemot mempaap. ¹³ Ne tapōp wot rēaupōk kaalak ēnēm remaap. Ne omnant ngēs rē ulmēaupōk kaalak pet irumaap.

¹⁴ “Omēn pitēm ulpēenōt iirak lup kōlam wē pōrō pit ěrēpērēp ēēpnaarō. Pēl ěak kēra wēwē kosangēt yemengka pōmentēkaan yok pangk ulōp tō nak ka kēsangōōkē ěm kanōt tē wiaan ōngpōk ilapnaarō. ¹⁵ Pēl ēēpnaatak omēn ke epēlōrō ka pōokē ōngpōk neilapan, om ka tomōk ōpnaarō. Kentre pol ket ěak wēwē kewilring wēere kīpre kēar nga ē, ōngre omp nga ēere mēn wel wi, Anutuu urtak omp ak kaarōrōere kōn ket ēaurōaan ngēēngk wesak yaya maō, ngōn kaar aōre pōtē ēnēm ē, omēn ke pil yaaō pōrō ka tomōk ōpnaarō.

¹⁶ “Ne Yesu nook nem ensel namp wes mēen wais ar ingre mor saurōen ngōn ōk niia. Ne Tewit pim kurmentēkaan orōaup. Ne tapōpōk tangewesi ōk ēwearingēp.”

¹⁷ Pulōore Sēpsēp Ruupē ōng yaup piaripōk, “Ni wais,” pēl ya. Pēl ēēn omēn namp ngōn pipēt kat wiak pōt puukta, “Ni wais,” pēl ap. Yaap omēn namp iiten yaēen pōt waisēp. Pi i omnarō kol mangkēn nak wēwē kosangta yaō yesa pōt nēmpēnēak kent yaēen pōt nēmp. I pōt sum won, yaap nēmpnaat.

¹⁸ Ar Anutuu tektek ngōn pep epweri wia epot sangk kelak kat wiinēerōaan pepanōm ngōn epēt ōk yeniak. Omēn namp Anutuu ngōnte wak pim kōnōōkaan ngōn munt nantring yal menak irikor ēēpna pōp Anutuuk maan omēn utpet nant omnarō utpet mowasēpna pep epweri retēng ēa pōt pim naē orōōpnaat. ¹⁹ Ēn omēn nampōk pep epweriaan Anutuu ngōn nent kērē

olëak irikor ëëpna pöp Anutuuk kangiir piin epël mapnaap. “Këra wëwë kosangët yemengka pömentëkaan ulöp tō nëëre ka kësang ngëëngk epöök wë nem omnaröa ëëpënëak pep epweri ngön ëa pöl naëngan.”

²⁰ Ngön epot tekeri wesa pöpök epël ya. “Yaap, ne teënt waisumaap.” Yaap. Aköp Yesu, ni wais.

²¹ Aköp Yesu pim komre kolap pöt Anutuu omnarö arim naë wiaap. Yaap.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Matiu 1:1-2:12
2	Matiu 2:13-3:6
3	Matiu 3:7-4:11
4	Matiu 4:12-25
5	Matiu 5:1-26
6	Matiu 5:27-48
7	Matiu 6:1-24
8	Matiu 6:25-7:14
9	Matiu 7:15-29
10	Matiu 8:1-17
11	Matiu 8:18-34
12	Matiu 9:1-17
13	Matiu 9:18-38
14	Matiu 10:1-23
15	Matiu 10:24-11:6
16	Matiu 11:7-30
17	Matiu 12:1-21
18	Matiu 12:22-45
19	Matiu 12:46-13:23
20	Matiu 13:24-46
21	Matiu 13:47-14:12
22	Matiu 14:13-36
23	Matiu 15:1-28
24	Matiu 15:29-16:12
25	Matiu 16:13-17:9
26	Matiu 17:10-27
27	Matiu 18:1-22
28	Matiu 18:23-19:12
29	Matiu 19:13-30
30	Matiu 20:1-28
31	Matiu 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Matiu 21:23-46
2	Matiu 22:1-33
3	Matiu 22:34-23:12
4	Matiu 23:13-39
5	Matiu 24:1-28
6	Matiu 24:29-51
7	Matiu 25:1-30
8	Matiu 25:31-26:13
9	Matiu 26:14-46
10	Matiu 26:47-68
11	Matiu 26:69-27:14
12	Matiu 27:15-31
13	Matiu 27:32-66
14	Matiu 28:1-20
15	Maak 1:1-28
16	Maak 1:29-2:12
17	Maak 2:13-3:6
18	Maak 3:7-30
19	Maak 3:31-4:25
20	Maak 4:26-5:20
21	Maak 5:21-43
22	Maak 6:1-29
23	Maak 6:30-56
24	Maak 7:1-23
25	Maak 7:24-8:10
26	Maak 8:11-9:1
27	Maak 9:2-29
28	Maak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Maak 10:13-31
2	Maak 10:32-52
3	Maak 11:1-26
4	Maak 11:27-12:17
5	Maak 12:18-37
6	Maak 12:38-13:13
7	Maak 13:14-37
8	Maak 14:1-21
9	Maak 14:22-52
10	Maak 14:53-72
11	Maak 15:1-47
12	Maak 16:1-20
13	Luk 1:1-25
14	Luk 1:26-56
15	Luk 1:57-80
16	Luk 2:1-35
17	Luk 2:36-52
18	Luk 3:1-22
19	Luk 3:23-38
20	Luk 4:1-30
21	Luk 4:31-5:11
22	Luk 5:12-28
23	Luk 5:29-6:11
24	Luk 6:12-38
25	Luk 6:39-7:10
26	Luk 7:11-35
27	Luk 7:36-8:3
28	Luk 8:4-21
29	Luk 8:22-39
30	Luk 8:40-9:6
31	Luk 9:7-27

date	Scripture
1	Luk 9:28-50
2	Luk 9:51-10:12
3	Luk 10:13-37
4	Luk 10:38-11:13
5	Luk 11:14-36
6	Luk 11:37-12:7
7	Luk 12:8-34
8	Luk 12:35-59
9	Luk 13:1-21
10	Luk 13:22-14:6
11	Luk 14:7-35
12	Luk 15:1-32
13	Luk 16:1-18
14	Luk 16:19-17:10
15	Luk 17:11-37
16	Luk 18:1-17
17	Luk 18:18-43
18	Luk 19:1-27
19	Luk 19:28-48
20	Luk 20:1-26
21	Luk 20:27-47
22	Luk 21:1-28
23	Luk 21:29-22:13
24	Luk 22:14-34
25	Luk 22:35-53
26	Luk 22:54-23:12
27	Luk 23:13-43
28	Luk 23:44-24:12
29	Luk 24:13-53
30	Son 1:1-28

date	Scripture
1	Son 1:29-51
2	Son 2:1-25
3	Son 3:1-21
4	Son 3:22-4:3
5	Son 4:4-42
6	Son 4:43-54
7	Son 5:1-23
8	Son 5:24-47
9	Son 6:1-21
10	Son 6:22-40
11	Son 6:41-71
12	Son 7:1-29
13	Son 7:30-52
14	Son 7:53-8:20
15	Son 8:21-30
16	Son 8:31-59
17	Son 9:1-41
18	Son 10:1-21
19	Son 10:22-42
20	Son 11:1-53
21	Son 11:54-12:19
22	Son 12:20-50
23	Son 13:1-30
24	Son 13:31-14:14
25	Son 14:15-31
26	Son 15:1-27
27	Son 16:1-33
28	Son 17:1-26
29	Son 18:1-24
30	Son 18:25-19:22
31	Son 19:23-42

date	Scripture
1	Son 20:1-31
2	Son 21:1-25
3	Ngön 1:1-26
4	Ngön 2:1-47
5	Ngön 3:1-26
6	Ngön 4:1-37
7	Ngön 5:1-42
8	Ngön 6:1-15
9	Ngön 7:1-29
10	Ngön 7:30-50
11	Ngön 7:51-8:13
12	Ngön 8:14-40
13	Ngön 9:1-25
14	Ngön 9:26-43
15	Ngön 10:1-33
16	Ngön 10:34-48
17	Ngön 11:1-30
18	Ngön 12:1-23
19	Ngön 12:24-13:12
20	Ngön 13:13-41
21	Ngön 13:42-14:7
22	Ngön 14:8-28
23	Ngön 15:1-35
24	Ngön 15:36-16:15
25	Ngön 16:16-40
26	Ngön 17:1-34
27	Ngön 18:1-21
28	Ngön 18:22-19:12
29	Ngön 19:13-41
30	Ngön 20:1-38

date	Scripture
1	Ngön 21:1-16
2	Ngön 21:17-36
3	Ngön 21:37-22:16
4	Ngön 22:17-23:10
5	Ngön 23:11-35
6	Ngön 24:1-27
7	Ngön 25:1-27
8	Ngön 26:1-32
9	Ngön 27:1-20
10	Ngön 27:21-44
11	Ngön 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Korin 1:1-17
5	1 Korin 1:18-2:5
6	1 Korin 2:6-3:4
7	1 Korin 3:5-23
8	1 Korin 4:1-21
9	1 Korin 5:1-13
10	1 Korin 6:1-20
11	1 Korin 7:1-24
12	1 Korin 7:25-40
13	1 Korin 8:1-13
14	1 Korin 9:1-18
15	1 Korin 9:19-10:13
16	1 Korin 10:14-11:1
17	1 Korin 11:2-16
18	1 Korin 11:17-34
19	1 Korin 12:1-26
20	1 Korin 12:27-13:13
21	1 Korin 14:1-17
22	1 Korin 14:18-40
23	1 Korin 15:1-28
24	1 Korin 15:29-58
25	1 Korin 16:1-24
26	2 Korin 1:1-11
27	2 Korin 1:12-2:11
28	2 Korin 2:12-17
29	2 Korin 3:1-18
30	2 Korin 4:1-12
31	2 Korin 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korin 5:11-21
2	2 Korin 6:1-13
3	2 Korin 6:14-7:7
4	2 Korin 7:8-16
5	2 Korin 8:1-15
6	2 Korin 8:16-24
7	2 Korin 9:1-15
8	2 Korin 10:1-18
9	2 Korin 11:1-15
10	2 Korin 11:16-33
11	2 Korin 12:1-10
12	2 Korin 12:11-21
13	2 Korin 13:1-14
14	Kalesia 1:1-24
15	Kalesia 2:1-16
16	Kalesia 2:17-3:9
17	Kalesia 3:10-22
18	Kalesia 3:23-4:20
19	Kalesia 4:21-5:12
20	Kalesia 5:13-26
21	Kalesia 6:1-18
22	Epesas 1:1-23
23	Epesas 2:1-22
24	Epesas 3:1-21
25	Epesas 4:1-16
26	Epesas 4:17-5:2
27	Epesas 5:3-33
28	Epesas 6:1-24
29	Pilipai 1:1-26
30	Pilipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipai 2:19-3:6
2	Pilipai 3:7-4:1
3	Pilipai 4:2-23
4	Kolosi 1:1-20
5	Kolosi 1:21-2:7
6	Kolosi 2:8-23
7	Kolosi 3:1-17
8	Kolosi 3:18-4:18
9	1 Tesalonaika 1:1-2:9
10	1 Tesalonaika 2:10-3:13
11	1 Tesalonaika 4:1-5:3
12	1 Tesalonaika 5:4-28
13	2 Tesalonaika 1:1-12
14	2 Tesalonaika 2:1-17
15	2 Tesalonaika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitas 1:1-16
27	Taitas 2:1-14
28	Taitas 2:15-3:15
29	Pailimon 1:1-25
30	Ipru 1:1-14
31	Ipru 2:1-18

date	Scripture
1	Ipru 3:1-19
2	Ipru 4:1-13
3	Ipru 4:14-5:14
4	Ipru 6:1-20
5	Ipru 7:1-19
6	Ipru 7:20-28
7	Ipru 8:1-13
8	Ipru 9:1-10
9	Ipru 9:11-28
10	Ipru 10:1-18
11	Ipru 10:19-39
12	Ipru 11:1-16
13	Ipru 11:17-31
14	Ipru 11:32-12:13
15	Ipru 12:14-29
16	Ipru 13:1-25
17	Sems 1:1-18
18	Sems 1:19-2:17
19	Sems 2:18-3:18
20	Sems 4:1-17
21	Sems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Son 1:1-10

date	Scripture
1	1 Son 2:1-17
2	1 Son 2:18-3:2
3	1 Son 3:3-24
4	1 Son 4:1-21
5	1 Son 5:1-21
6	2 Son 1:1-13
7	3 Son 1:1-14
8	Yut 1:1-25
9	Ēnēma Ngönte 1:1-20
10	Ēnēma Ngönte 2:1-17
11	Ēnēma Ngönte 2:18-3:6
12	Ēnēma Ngönte 3:7-22
13	Ēnēma Ngönte 4:1-11
14	Ēnēma Ngönte 5:1-14
15	Ēnēma Ngönte 6:1-17
16	Ēnēma Ngönte 7:1-17
17	Ēnēma Ngönte 8:1-13
18	Ēnēma Ngönte 9:1-21
19	Ēnēma Ngönte 10:1-11
20	Ēnēma Ngönte 11:1-19
21	Ēnēma Ngönte 12:1-18
22	Ēnēma Ngönte 13:1-18
23	Ēnēma Ngönte 14:1-20
24	Ēnēma Ngönte 15:1-8
25	Ēnēma Ngönte 16:1-21
26	Ēnēma Ngönte 17:1-18
27	Ēnēma Ngönte 18:1-24
28	Ēnēma Ngönte 19:1-21
29	Ēnēma Ngönte 20:1-15
30	Ēnēma Ngönte 21:1-27
31	Ēnēma Ngönte 22:1-21